Bundel van de Raadsvergadering van 17 juni 2021

1 Heropening en mededelingen

De voorzitter nodigt de raadsleden uit tot het bijwonen van de openbare vergadering van de gemeenteraad die gehouden wordt op woensdag 17 juni 2021, aanvang 19.30 uur.
De vergadering wordt uitgezonden vanuit de raadzaal van het gemeentehuis van Buren, De Wetering 1 te Maurik.
De agenda en alle bijbehorende stukken zijn door raads- en collegeleden digitaal in te zien via iBabs. Het publiek kan de stukken inzien via www.buren.nl/De gemeente/Gemeenteraad/Agenda en vergaderstukken. De vergadering wordt uitgezonden via www.buren.nl/De gemeente/live-uitzendingen.

2 B-STUKKEN (BESPREEKSTUKKEN), DOORGESCHOVEN VANUIT RAADSVERGADERING VAN 15 JUNI 2021

2.1.1 Jaarstukken 2020 en begroting 2022 gemeenschappelijke regeling Avri

7\. Met betrekking tot de Avri:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van Avri;
b. Een negatieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Avri.

Bijlage 7.b. Avri zienswijze begroting 2022

Bijlage 7.a. Avri zienswijze jaarrekening 2020

Vragen VVD en antwoorden college voorbespreking van 2 juni 2021 Avri

2.1.2 Jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022

Hamersslag op alle genomen deelbesluiten.

Dossier 1666 voorblad

D.089090 Raadsvoorstel jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022

D.089093 Raadsbesluit jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022

Gemeenschappelijke regelingen - de krant

Vragen VVD en antwoorden college VB 2 juni ag. pnt 1.3

Totaaloverzicht antwoorden college op vragen en toezeggingen Voorbespreking van 2 juni 2021

2.2 Regionale Energie Strategie (RES) 1.0

Eén van de afspraken in het Klimaatakkoord van 2019 is dat de Regionale Energie Regio's (RES) onderzoeken hoe het best in hun regio duurzame elektriciteit via wind en zon opgewekt kan worden. Op 1 juli 2021 moet elke RES regio het RES 1.0 bod indienen, waarin kansrijke gebieden omschreven worden en ook de hoeveelheid TWh de regio denkt op deze locaties op te kunnen wekken. De 30 RES regio's is gevraagd samen minimaal 35 TWh op te wekken op land.
Met het door de raad in 2020 vastgestelde concept bod is het streven in de RES 1.0 tot een verdubbeling te komen van de aanwezige opwekcapaciteit van duurzame energie tot 1,2 TWh. In deze RES 1.0 geven we aan hoe we dat gaan doen.

Het RES bod zoals hier aangeven sluit aan bij het Burense zon en windbeleid dat zich richt op grootschalige ontwikkelingen lang de A15/Betuwe lijn en ruimte biedt voor een beperkte ontwikkeling van lokale en innovatieve ontwikkelingen zon elders in de gemeente,

Dossier 1644 voorblad

Aangepaste versie raadsvoorstel RES 1.0 (juiste cijfers zon op dak)

D.085530 Raadsvoorstel Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 (oorspronkelijke versie)

D.085529 Raadsbesluit Regionale Energiestrategie (RES) 1.0

Bijlage 1 RES-1.0 FruitDelta Rivierenland

Bijlage 2 Ambitie RES 1.0 per gemeente

Vragen D66 en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.4

Vragen CDA en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.4

Aanvullende vragen PvdD en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.4

Aanvullende vragen PvdA en antwoorden college VB 1 jui ag. pnt 1.4

Ingekomen mail inwoner Zoelen bezwaar tegen voorstellen ag. pnt 5.1 t/m 5.4

Ingekomen mail inwoner Zoelen bezwaar tegen voorstellen ag. pnt 5.1 t/m 5.4

Inwoner zoelen 16062021.pdf

Inwoner zoelen15062021.pdf

Toelichting indieners amendement en motie - Raden willen meer invloed op RES - DEF

2.3 Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. Samenwerkingsagenda 2021-2023

De effecten van klimaatverandering houden niet op bij de gemeentegrenzen, ze zijn gebied overstijgend en daarom werken negen gemeenten, de provincie Gelderland, waterschap Rivierenland en tal van belanghebbenden samen om de regio Rivierenland klimaatbestendig en water robuust te maken. Om dit te bereiken hebben deze partijen samen een Regionale (klimaat) Adaptatie Strategie (RAS) Rivierenland opgesteld. In deze RAS zijn verschillende opgaven geformuleerd en die opgaven zijn vertaald naar negen speerpunten waar we de komende drie jaar (2021-2023) samen mee aan de slag gaan. De negen speerpunten zijn vastgelegd in de Samenwerkingsagenda regio Rivierenland. In de samenwerkingsagenda laten we zien wat de regio de komende drie jaar (2021-2023) op regionaal niveau op het gebied van klimaatbestendigheid gaat
doen. De speerpunten worden na vaststelling verder uitgewerkt in een lokaal Klimaat Adaptatieplan (KAP).

Dossier 1654 voorblad

D.086668 Raadvoorstel Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. Samenwerkingsagenda 2021-2023

D.086669 Raadsbesluit Regionale klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. samenwerkingsagenda 2021-2023

Bijlage 1 RAS Def Rivierenland Klimaatbestendig HR

Bijlage 2 20210406 Eindconcept Samenwerkingsagenda Rivierenland Klimaatbestendig

Vragen D66 en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.5

Vragen CDA en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.5

Aangekondigd amendement PvdD RAS veeteelt juni 2021 (vh A8)

Aangekondigd Amendement VVD - PvdA - RAS organisatiestructuur aanpassen met duidelijke positie raden (vh A11)

20201124 RAS brief reactie gemeente Buren.pdf

3 Vragenkwartier

** D66 heeft een vraag aan het college n.a.v. een onderwerp bij Omroep Gelderland van 9 juni jl. "Huisjesmelkers en vastgoedcowboys, niet elke gemeente treedt ertegenop."*

4 Vaststelling agenda 17 juni 2021

5 A-STUKKEN (HAMERSTUKKEN)

5.1 Benoeming plv lid begeleidingsgroep onderzoek stortplaats Avri

In de begeleidingsgroep onderzoek stortplaats Avri zijn benoemd de heer A. Warmer (lid) en de heer C. van de Bijl (plv lid). De heer van de Bijl heeft aangegeven hiermee te willen stoppen. Op verzoek van de fractievoorzitters is gepeild welke raadsleden interesse hebben om als plv lid te worden aangewezen. De heren C. de Lange en H. van Vierssen hebben zich hiervoor aangemeld. In gezamenlijk overleg kwamen zij tot de overeenstemming om de heer C. de Lange voor te dragen als plv lid van de begeleidingscommissie onderzoek stortplaats Avri.

D.092647 Concept raadsbesluit benoeming plv lid begeleidingcommissie Avri.DOCX

6 B-STUKKEN (BESPREEKSTUKKEN)

6.1 Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022

Afvalverwerker ARN heeft naar verwachting vanaf het derde kwartaal 2021 voldoende capaciteit beschikbaar om het incontinentiemateriaal en de babyluiers van de Avri-gemeenten te gaan verwerken. Door het luier- en incontinentiemateriaal apart te gaan inzamelen en verwerken vermindert de hoeveelheid restafval en wordt door hergebruik van het luiermateriaal milieuwinst geboekt. Wij stellen voor om de inzameling van luier- en incontinentiemateriaal te organiseren door centrale brengvoorzieningen te plaatsen. Het gaat hier om het plaatsen van 11 semi-ondergrondse verzamelcontainers met een toegangscontrolesysteem in de gemeente. De extra kosten van de inzameling worden verrekend via de afvalstoffenheffing. De verwachting is dat de aparte inzameling en verwerking op 1 januari 2022 kan starten, mits de gemeenteraden tijdig een besluit hebben genomen.

Dossier 1657 voorblad

D.089652 Raadsvoorstel Gescheiden inzameling en duurzame verwerking luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022

D.089920 Raadsbesluit Gescheiden inzameling en duurzame verwerking luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022

Bijlage 1 AB voorstel inzameling incontinentiemateriaal v2

Bijlage 1.1 Evaluatie pilots v2

Bijlage 1.2 Milieuwinst ARN v2

Bijlage 1.3 Mogelijke scenario's v2

Bijlage 1.4 Businesscase update v2

Bijlage 2 Presentatie platformbijeenkomst Avri 21.01.21_incontinentiemateriaal

Bijlage 3 Resultaten enquete social media

Bijlage 4 Variabel tarief

Bijlage 5 Bespreeknotitie Avri variabel tarief

Vragen D66 en antwoorden college VB 1 juni ag pnt 1.9 (nu VB 9 juni)

Vragen VVD en antwoorden college VB 9 juni ag. pnt 1.4

Vragen Gemeentebelangen en antwoorden college VB 9 juni ag. pnt 1.4

Aanvullende antwoorden vragen VVD VB 9 juni ag pnt 1.4.docx

6.2 Toekomstoriëntatie Buren fase 1

Dossier 1662 voorblad

D.088056 Raadsvoorstel Toekomstoriëntatie Buren fase 1

D.088057 Raadsbesluit Toekomstoriëntatie Buren fase 1

Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren rapportage fase 1

Memo Berenschot gesprekspunten werksessie raad toekomstoriëntatie Buren 25 mei 2021

Antwoorden technische vragen werksessie raad toekomstoriëntatie Buren 25 mei 2021

Aangekondigd Amendement D66 agendapunt 6.2 Toekomstorientatie Buren fase 1

6.3 Regioplan Beschermd Wonen

Vanaf 2022 is elke gemeente verantwoordelijk voor Beschermd Wonen (BW). We zijn verplicht om een gezamenlijk regioplan op te stellen om deze taak te organiseren. In het Beleidsplan Samen Dichtbij zoals dat eind 2017 door de raad is vastgesteld, staan al vier uitgangspunten genoemd. Kern van het plan is dat we een schaal aan regionale voorzieningen in stand houden, maar dat we de zorg waar mogelijk meer lokaal en bij mensen thuis organiseren om zo te werken aan herstel Er komt één centrale toegang voor BW en Maatschappelijke Opvang (MO).
Bij een deels regionaal voorzieningenniveau moet een samenwerkingsvorm worden gekozen. De Centrumregeling is niet zwaarder dan nodig: we maken gebruik van de expertise van de Centrumgemeente en kunnen als lokale gemeente invloed uitoefenen op het beleid. We stellen als gemeenten samen een inkoopplan en een regiobegroting vast. De financiële bijdrage is er één op basis van het aanvullende Wmo budget vanaf 2023 waarbij de beschikbaarheid van voorzieningen leidend is. Hiermee worden financiële risico's gezamenlijk afgedekt.

Dossier 1640 voorblad

D.088062 Raadsvoorstel Regioplan Beschermd Wonen

D.088068 Raadsbesluit Regioplan Beschermd Wonen

Bijlage 1 Regioplan BW definitief

Bijlage 2 CR BW-MO.versie 4.0-def

Bijlage 3 Korte weergave juridische vormgeving gemeentelijke samenwerking

Bijlage 4 Praatplaat

Vragen D66 en antwoorden college VB 2 juni ag. pnt 1.4

Vragen GB en antwoorden college VB 2 juni ag. pnt 1.4

Aangekondigde motie D66 agendapunt 6.3 Regioplan Beschermd Wonen.docx

6.4 Motie Vreemd aan de orde van de dag van de PCG over aanleg glasvezel in buitengebied

De PCG heeft een motie aangekondigd over glasvezel in het buitengebied.

20210617 Aangekondigde Motie PCG - Glasvezel buitengebied

7 Sluiting

Begroting 2022

Avri

Portefeuillehouder

J.P. Neven

De gemeentelijke financiële bijdrage*

Begroot in 2022: € 374.926	
Begroot in 2021: € 354.731	
Begroot in 2020: € 299.530	Werkelijk 2020: € 373.612**

* Betreft inkomsten uit afvalstoffenheffing.

** Ontvangen door extra btw inkomsten.

Advies:

Een negatieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022.

Toelichting:

De beleidsdoelstellingen worden gehaald.

Met de invoering van het project omgekeerd inzamelen in juli 2019 is de hoeveelheid restafval in 2020 verder gedaald naar 82 kg per huishouden. Hiermee zitten we onder het landelijke gemiddelde. Dit is een zeer mooi resultaat. We zijn Avri erkentelijk voor het harde werk dat zij verricht hebben om dit te kunnen bereiken onder soms lastige omstandigheden, waaronder de corona pandemie.

Op naar een financieel gezonde organisatie

We zien in de begroting veel initiatieven om Avri financieel gezond te maken. Zo zijn er maatregelen getroffen om grip op de grondstoffenketen te verkrijgen en wordt er gewerkt aan het weerstandsvermogen. We verwachten dat het nog enkele jaren zal duren voordat de risico's beheersbaar zijn. Dit baart ons zorgen, maar we zijn tevreden met de maatregelen die nu getroffen worden.

Bezuinigingen

De gemeenteraad van Buren ziet in de begroting Avri 2022 nog onvoldoende de gevraagde financiële bezuinigingen terugkomen. In een tijd waarin gemeenten in financieel zwaar weer verkeren en alles in het werk stellen om de eigen financiën terug te schroeven, verwachten wij van Avri dat zij als verlengstuk van de gemeenten mee gaat in deze trend. Niet voor niets heeft de gemeenteraad van Buren een motie aangenomen waarin een bezuinigingstaakstelling wordt gevraagd aan gemeenschappelijke regelingen. Er worden in de begroting enkele mogelijkheden genoemd om de afvalstoffenheffing 2022 terug te brengen in de vorm van pm posten. Echter, deze mogelijkheden

hebben voor een deel betrekking op een verschuiving van kosten van Avri naar de gemeente. Wij verwachten van Avri dat zij ook mogelijkheden onderzoeken en doorvoeren om de eigen bedrijfsvoering kostenefficiënter uit te voeren.

Overhead Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)
De kosten voor het uitvoeren van de IBOR-taken nemen jaar na jaar toe. Voor 2021 is de werkbegroting vastgesteld op €2.855.000,-. In de afgelopen 5 jaren (2017 t/m 2021) betreft dit een stijging van de werkbegroting van bijna €500.000,-. De stijging van kosten gaat gepaard met het naar beneden bijstellen van de gevraagde prestatie-eisen door de gemeente Buren aan Avri (veelal uitgedrukt als 'beeldkwaliteit'). Resumé betekent dit en verlies van grip op kosten én kwaliteit. Dit is primair aanleiding voor het 'Vervolgonderzoek uitvoering IBOR-taken' dat momenteel invulling krijgt.

Kanttekening daarbij is dat over het jaar 2019 een positief resultaat van afgerond €148.000,- op de IBOR-taken is behaald. Over 2020 betreft dit een positief resultaat van €159.000,-. Omdat de IBOR-taken onderdeel uitmaken van het pluspakket, worden de resultaten (positief en negatief) op jaarbasis met de gemeente Buren verrekend.

De kostenstijging voor de IBOR-taken wordt veelal bepaald door een toename in overheadkosten, toenemende kosten uitvoering taken door derden en inflatie. Voor 2022 wordt in de begroting opnieuw een toename van overheadkosten voorgesteld, ditmaal 5,6% (t.o.v. de werkbegroting 2021 komt dit neer op €159.880,-). In het licht van de kostenstijging in de afgelopen jaren én de bezuinigingen waar wij als gemeente om hebben gevraagd, is naar onze mening de stijging van de overheadkosten die hier bovenop komt onacceptabel. Daarom kunnen wij met de voorgenomen toename van overheadkosten niet akkoord gaan. Wij vragen Avri t.a.v. de IBOR-taken de voorgenomen stijging van overheadkosten voor het jaar 2022 te reduceren naar 0%.

Procesvoorstel stortplaats en pm posten
Avri vraagt de gemeenteraden om haar zienswijze te geven op het procesvoorstel voor de risico afweging over de stortplaats. Wij zijn akkoord met het procesvoorstel om financiële scenario's aan gemeenteraden voor te leggen en dit te betrekken bij de kadernota 2023.

Avri vraagt de gemeenteraden ook om haar zienswijze te geven op een aantal p.m.-posten. Doel is verlaging van de afvalstoffenheffing. De p.m.-posten zijn:

1. circulaire verwerking incontinentiemateriaal;
2. alternatieve inzet verenigingen in basispakket;
3. verlagen BTW-percentage afvalstoffenheffing;
4. beprijzen van grondstoffen (bijv. PMD of tarieven bij de milieustraten);
5. dienstverlening verminderen (bijv. inzamelfrequentie verlagen, openingstijden milieustraat inkorten).

In het algemeen steunen wij de gedachte om te onderzoeken waar de mogelijkheden liggen om de hoogte van de afvalstoffenheffing te beperken. Maar het is onduidelijk waarom in dit stadium een zienswijze wordt gevraagd.

De eerste drie onderwerpen zijn immers al lopende processen waarbij de uitkomsten aan het AB worden voorgelegd. Een zienswijze heeft in dit stadium naar onze menig geen toegevoegde waarde.

Dit geldt ook voor de “nieuwe” onderwerpen -4.- en -5.-. Uiteraard staat het AB vrij om aan het DB opdracht tot de onderzoeken te geven. Maar op dit moment ontbreken ook de meest basale kaders op grond waarvan raden in redelijkheid hun zienswijze kunnen baseren. Het ligt naar onze mening meer in de rede om uitgewerkte onderzoeksvoorstellen ter besluitvorming aan het AB voor te leggen.

Inhoudelijk

Welke taken voert de gemeenschappelijke regeling voor ons uit?

De reguliere taak van de Avri is het verwijderen van huishoudelijk afval. Dit doen ze voor acht gemeenten. Het onderhouden van de openbare ruimte (IBOR-taken) maakt onderdeel uit van het pluspakket. Dit voert Avri uit voor vier van de acht gemeenten, waaronder de gemeente Buren. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een DVO.

Zijn alle taken goed in de begroting opgenomen?

Afval taken worden vanuit de afvalstoffenheffing bekostigd. De opbouw van de afvalstoffenheffing zoals die nu in de begroting zijn opgenomen bevatten alle activiteiten die nodig zijn om van Avri weer een gezonde financiële organisatie te maken. De afvalstoffenheffing wordt nu in de begroting voorgesteld en in december vastgesteld in het Algemeen Bestuur van Avri.

De begroting voor de IBOR taken wordt in de Bestuursrapportage van de GR Avri meegenomen.

Wat zijn de belangrijkste wijzigingen t.o.v. 2021?

De focus van de Avri is steeds meer gericht op het beheersen van de kosten en het verhogen van de kwaliteit van dienstverlening. Hiertoe is communicatie met inwoners een belangrijke pijler.

Zijn er belangrijke thema’s en ontwikkelingen?

Drie zaken springen er voor 2022 uit:

- Grondstoffenstromen schoon houden. Dit met als doel om de kwaliteit van de grondstofstromen te verbeteren en daarmee te zorgen voor een verdere reductie van het restafval.
- Programma Grip: In 2021 is het programma GRIP van start gegaan. Doel van het programma is het realiseren van prijsstabiliteit en verbeteren van de voorspelbaarheid van de afvalstoffenheffing;

- Financieel herstel, dit met name in i.r.t. het weerstandsvermogen van Avri.
  De weerstandscapaciteit dient in verhouding te staan tot het risicoprofiel die periodiek wordt opgesteld. Hoe dichter de weerstandscapaciteit aansluit bij de som (euro's) van het risicoprofiel, des te beter dit is. De weerstandscapaciteit wordt enkel opgebouwd over de taken uitgevoerd binnen het basispakket en dus niet voor de plustaken zoals opgenomen in het pluspakket. Voor de gemeente Buren betreft het in dit laatste geval de IBOR-taken. Dit zorgt ervoor dat Avri t.a.v. de IBOR-taken (kleine) financiële tegenvallers niet kan opvangen. Het totaal van de overschrijding of onderschrijding van de werkbegroting wordt jaarlijks met de gemeente verrekend. Het advies luidt te onderzoeken of en in welke mate Avri weerstandscapaciteit mag opbouwen over de plustaken.

Financieel

Is er een stijging of daling van de gemeentelijke bijdrage en hoe wordt deze verklaard?

In de begroting wordt voorgesteld de afvalstoffenheffing te verhogen met 5% ten opzichte van 2021. Dit is een stijging van € 14,- en komt neer op een bedrag van € 311,- per huishouden in 2022. (ter vergelijking, in 2021 steeg de afvalstoffenheffing met € 44,-).Van de stijging is € 9,- een gevolg van niet beïnvloedbare kosten (o.a. cao en markttarieven). Van de overige € 5,- gaat € 3,- naar bezetting milieustraten, € 1,- naar communicatie en € 1,- naar overige mutaties. Ter vergelijking: het landelijke gemiddelde stijging is 8%.

In 2021 is er een bedrag van € 12,- opgenomen voor aanvulling van het weerstandsvermogen en € 8,- voor investeringen. Als gevolg van ontwikkelingen in 2020 en 2021 zoals de risico's omtrent de overdracht van de stortplaats aan de provincie wordt voorgesteld deze posten in de afvalstoffenheffing ongewijzigd te laten.

Avri afval wordt betaald uit de ASH. Alleen de verrekening van de btw loopt via de gemeentelijke begroting. Er wordt een stijging van ongeveer € 20.000,- verwacht voor 2022 ten opzicht van 2021. Wat betreft Avri IBOR wordt het budget duidelijk bij het opstellen van de begroting IBOR medio 2021.

Is er een bezuinigingstaakstelling en wordt deze gehaald?

Op 14 november 2020 heeft onze raad een motie aangenomen waarin de gemeenschappelijke regelingen in Rivierenland een taakstellende bezuiniging van minimaal 2% wordt opgelegd. Deze motie is in het bestuur van Avri besproken en toegelicht. De bezuiniging zal zo mogelijk worden toegepast op de DVO IBOR 2023.

Is er voldoende rekening gehouden met eventuele risico's?

De overdracht van de stortplaats is het belangrijkste risico. Daarnaast zijn de drie grootste risico's:

- Onzekerheid scheidingsgedrag huishoudens;
- Vervuiling van aangeboden grondstoffen;
- Vergoeding kunststof verpakkingen.

Zie voor meer informatie de risicoparagraaf in de begroting.

Algemene financiële indruk van de begroting
De hoeveelheid restafval is in 2020 met succes verder afgenomen. Avri zet ook goed in om op langere termijn een financieel gezonde en wendbare organisatie te worden van en voor onze inwoners. Daarvoor dient de focus te liggen op het verminderen van de vervuiling van afvalstromen en op het krijgen van grip op de grondstoffenketen. Op korte termijn missen wij aandacht voor mogelijkheden om in de bedrijfsvoering zelf kostenbesparing te realiseren.

Wat betreft de IBOR taken wordt jaarlijks een nieuwe DVO vastgesteld, met bijbehorende werkbegroting en werkprogramma. Streven is dit medio 2021 voor het daarop volgende jaar (2022) inhoudelijk afgestemd te hebben.

Jaarrekening 2020

Avri

Portefeuillehouder

J.P. Neven

De gemeentelijke financiële bijdrage*

Begroot in 2020: € 299.530	Werkelijk 2020: € 373.612
Begroot in 2019: € 258.851	Werkelijk 2019: € 272.660
Begroot in 2018: € 235.758	Werkelijk 2018: € 229.330

* Betreft het saldo van kosten van afvalinzameling in inkomsten uit afvalstoffenheffing.

Advies:

Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020, met de kanttekening dat er zorgen zijn over de financiële gezondheid van Avri.

Toelichting:

Avri heeft het boekjaar 2020 afgesloten met een tekort van € 3 miljoen. Van dit bedrag kan Avri zelf € 1,8 miljoen dekken. Dit betekent dat een bedrag van € 1,2 miljoen ten laste komt van de gemeenten in Rivierenland. Voor de gemeente Buren betekent dit een bijdrage van € 132.889,-. Wij hadden in onze begroting 2020 al rekening gehouden met een bedrag van € 24.000,-.
Tegenover de kosten hebben we een voordeel van € 74.000,- van Avri ontvangen. Dit komt omdat er meer restafval is opgehaald waardoor er meer BTW is afgedragen.

Inhoudelijk

Waren er voor 2020 of op langere termijn doelstellingen geformuleerd voor de taken die de gemeenschappelijke regeling voor de gemeente Buren uitvoert? Zo ja, welke?
In 2020 is de daling van de hoeveelheid ingezameld restafval doorgezet naar 82 kg per huishouden. Het doel van 75 kg per huishouden in 2021 lijkt hiermee haalbaar. Hiermee loopt Rivierenland voor op het landelijke gemiddelde.
Naast de doorlopende thema's als circulariteit, leefbaarheid en inclusiviteit is er in 2020 vooral aandacht geweest voor communicatie. Het invoeren van omgekeerd inzamelen in 2019 heeft er voor gezorgd dat er aan het begin van het jaar veel vragen waren over de handhaving op afvalinzameling. Daarnaast bleek veel aandacht nodig voor het bestrijden van vervuiling van de afvalstromen. Dit is voor Avri en haar bestuur reden geweest om veel aandacht aan interne en externe communicatie te besteden.

Wat is de stand van zaken van de doelstellingen?
Vanuit de afdeling communicatie is in 2020 gestart met een traject om informatie bij inwoners en

andere betrokkenen op te halen over wat voor organisatie Avri wil zijn en wat er van Avri verwacht wordt. Dit vergt een cultuuromslag.
Verder heeft de communicatie in 2020 ook veel in het teken gestaan van de corona crisis en alle vragen/aandacht voor interne en externe communicatie dat dit met zich mee bracht.

Waren er belangrijke ontwikkelingen in 2020?
De belangrijkste ontwikkelingen in 2020:

- Corona crisis: Door de corona pandemie zijn de hoeveelheden opgehaalde grondstoffen zowel bij de afvalcontainers als bij de milieustraten gestegen. Avri heeft dit succesvol kunnen verwerken.
- Uitstel overdracht stortplaats; in oktober 2020 leek het er op dat de gemeenten in Rivierenland een grote kostenpost zouden hebben aan de overdracht van de stortplaats. Uiteindelijk heeft Provinciale Staten besloten de beslissing over het moment van overdracht van de stortplaats uit te stellen. Dit betekent dat Avri een bedrag van € 700.000,- moet reserveren uit de jaarrekening 2020 voor de overdracht. Voor de langere termijn betekent dit dat we voor de overdracht in de toekomst kunnen sparen via de afvalstoffenheffing.
- Daling hoeveelheid restafval. De inwoners van Rivierenland zijn goed op weg met het scheiden van hun afval. In 2019 scheidde een huishouden gemiddeld 100 kg restafval. In 2020 was dit 82 kg. Dit ondanks het hogere volume als gevolg van de coronapandemie.

Eventueel: algemene indruk van de jaarrekening of de prestaties van de gemeenschappelijke regeling in 2019.
Beleidsmatig was 2020 een succes aangezien de bereikte resultaten van het project omgekeerd inzamelen positief zijn uitgepakt. Tegelijkertijd verkeert Avri in financieel zwaar weer. 2020 was een overgangsjaar waarin veel financiële tegenvallers verwerkte moesten worden.

Wat betreft de IBOR taken zijn er zowel op het gebied van kwaliteit als op financieel gebied voldoende resultaten behaald. Er is veel aandacht besteed aan de samenwerking, ook in de regio (overige gemeenten die de IBOR-taken bij Avri belegd hebben), en verbetering van processen. Bovendien zijn er inspanningen geleverd voor een geactualiseerde DVO en professionalisering van het contractmanagement.

Financieel
Was de gemeentelijke bijdrage uiteindelijke hoger of lager dan begroot? Hoe wordt dit verklaard?
<u>Afval</u>
De gemeente Buren moet Avri over het jaar 2020 € 132.889 betalen om de financiële tekorten op de begroting op te vangen. Daarnaast laat de btw compensatie een positief resultaat van afgerond € 74.000 ten opzichte van de begroting gemeente Buren. Dit voordeel wordt veroorzaakt doordat we de extra BTW op de hogere uitvoeringskosten van Avri terug kunnen vorderen via het BTW-Compensatiefonds.

IBOR

De werkbegroting 2020 was vastgesteld op €2.695.000,-. Gedurende het jaar 2020 is de begroting door meevallers positief bijgesteld naar afgerond €2.664.000,-. De eindafrekening over 2020 bedroeg afgerond €2.465.000,-. Dit betekent een behaald financieel voordeel van €199.000,- bestaande uit:

- €40.000,- doorgeschoven taken (naar 2021);
- €33.000,- structureel lagere kosten;
- €126.000,- incidenteel lagere kosten.

Voor navolgende jaren is het structureel bespaarde bedrag van €33.000,- binnen de werkbegroting te effecturen.

Was er een bezuinigingstaakstelling en werd deze gehaald?

Er was in 2020 geen bezuinigingstaakstelling.

Is er voldoende rekening gehouden met eventuele risico's?

Het weerstandsvermogen van Avri is in gedaald tot nul. Hierdoor heeft Avri geen buffer meer om financiële tegenvallers op te vangen. Omdat wij hiervoor gewaarschuwd waren hebben wij in onze begroting 2020 al geld opzij gezet. Vanwege de omvang van de risico's bleek dit niet genoeg te zijn.

Algemene financiële indruk van de jaarrekening

De algemene financiële indruk is zorgelijk. Naast de grote schommelingen binnen de inkomsten / uitgaven van programma Basispakket (afval) hebben zich in 2020 grote financiële risico's voorgedaan. Dit blijkt ook uit de jaarrekening 2020. De weerstandscapaciteit is momenteel onvoldoende om het nadeel op te vangen.

Vragen fracties en antwoorden college Raadsvergadering 15 juni 2021

Indiener: Hans van Vierssen, VVD

Agendapunt 5.6.3. Avri

Zienswijze jaarrekening:
U besluit de zienswijze met de zin: De weerstandscapaciteit is momenteel onvoldoende om het nadeel op te vangen.

Hoe verhoudt de vorming van een weerstandsvermogen of reserve zich tot artikel 26 punt 5 uit de GR-Avri?

Antwoord:

Binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Avri heeft artikel 26, lid 5, betrekking op de beschikbaarheid van financiële middelen conform de overeengekomen werkbegroting. Dit betekent dat de gemeenten, waaronder de gemeente Buren, financieren middels bevoorschotting zoals bedoeld in lid 6 van hetzelfde artikel.

Is het niet zo, dat Avri nu onrechtmatig een weerstandsvermogen aanlegt ten koste van de ASH? De ASH is om de kosten van het verwerken van huishoudelijk afval te bekostigen. Niet voor het afdekken van risico's. Daar is, naar het lijkt bij deze GR, de gemeente voor.

Antwoord:

Neen, van onrechtmatig vastleggen van weerstandsvermogen is geen sprake. In de nota reserves en voorzieningen 2017 (AB 17022016) zijn de kaders voor het weerstandsvermogen vastgelegd. Daarin is onder meer de minimale weerstandsratio voor het basispakket op 1,0 bepaald.

In lijn met de zienswijze van een meerderheid van de gemeenten bij de begroting 2021, werkt Avri aan het opbouwen van weerstandsvermogen. Dit is nodig voor een financieel gezonde basis om zo de bedrijfsvoering te kunnen uitvoeren. Financiële reserves zijn de afgelopen jaren ingezet om de tarieven afvalstoffenheffing te verlagen en risico’s die zich voordeden op te vangen. In de jaarrekening 2020 was er geen financiële weerstand meer bij Avri en moesten we daarom terugvallen op de deelnemende gemeenten. Voor het opbouwen van het weerstandsvermogen wordt gerekend met €12,- per huishouden, die middels de afvalstoffenheffing in rekening wordt gebracht.

Zienswijze begroting:
De Avri ondersteunt in de gemeenten die binnen de GR vallen verenigingen en stichtingen.
Ik kan in de GR-Avri nergens terugvinden dat het een taak van deze GR is dat er verenigingen en stichtingen worden ondersteund. Hiervoor zit een component van € 0,- tot 8,- per jaar per huishouden in de ASH.

Wordt deze taak ergens omschreven in een uitvoeringsovereenkomst?

Antwoord:

Door een bestuurlijk besluit uit het verleden (1999) zijn de verenigingen ingezet voor de inzameling van papier door Avri. Voor die tijd deden zij dat zelf buiten Avri om. Door het vormen van de GR Regio Rivierenland en later GR Avri is de papierinzameling gestart met de verenigingen. Dit zijn voor Avri, en daarmee ook voor de gemeente Buren, belangrijke ambassadeurs voor het bereiken van de duurzaamheidsdoelen en een schone leefomgeving.

Is deze ondersteuning door Avri van verenigingen rechtmatig en zo ja, waar blijkt dat uit?

Antwoord:

Deze ondersteuning kost Avri meer geld dan wanneer ze het werk zelf zou uitvoeren. Hiermee ontstaat een vorm van subsidiering die niet is toegestaan. Om die reden is het voorstel om te onderzoeken wat hierin mogelijke alternatieven zijn. Dit is als één van de vijf pm-posten opgenomen in de begroting 2022. Het totaal te verwachten besparingseffect is maximaal 8 euro per huishouden, zoals verrekend wordt binnen de afvalstoffenheffing. Niet alle pm-posten worden (gelijktijdig) onderzocht. Het is aan de gemeenten gezamenlijk om hierin tot keuzes te komen en te prioriteren.

Is de ASH het juiste middel om deze subsidiering van een aantal verenigingen en stichtingen vorm te geven?

Antwoord:

Zie het antwoord op voorgaande vraag. Dit is door Avri middels een pm-post aangedragen om verder te onderzoeken.

Kan iedere vereniging en stichting in onze gemeente gebruik maken van deze regeling en zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Op dit moment is er een wachtlijst voor verenigingen die zich in het verleden hebben aangemeld. Er zijn op dit moment ook geen beschikbare routes. Mocht een vereniging zich melden, dan wordt deze in beginsel op de wachtlijst geplaatst.

Raadsvergadering

Dossiernummer	1666
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 juni 2021
Agendapunt	2.1.2
Omschrijving	Jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022
Organisatieonderdeel	Domein Bedrijfsvoering
Eigenaar	Ginneken, K. van
Portefeuillehouder	P.A.J.M. van den Hurk

Bijlagen
D.089090 Raadsvoorstel jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022
D.089093 Raadsbesluit jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022
Gemeenschappelijke regelingen - de krant
Vragen VVD en antwoorden college VB 2 juni ag. pnt 1.3
Totaaloverzicht antwoorden college op vragen en toezeggingen Voorbespreking van 2 juni 2021

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	11 mei 2021
Agendacommissie	25 mei 2021
Voorbespreking I	2 juni 2021
Collegevergadering	8 juni 2021
Raadsvergadering	15 juni 2021
Raadsvergadering	**17 juni 2021**

Voorgesteld besluit

1. Met betrekking tot de GGD:

a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020.

b. Het positieve saldo over 2020 terug te storten naar de deelnemende gemeenten.

c. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begrotingswijziging Veilig Thuis 2021, die wordt bekostigd door de gemeente Nijmegen vanuit de Decentrale Uitkering Vrouwenopvang (DUVO);

d. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022, m.u.v. het opnemen van extra middelen t.b.v. de Omgevingswet.
2. Met betrekking tot Werkzaak:
a. Een positieve zienswijze te geven op de jaarrekening 2020 van Werkzaak;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Werkzaak;
3. Met betrekking tot de Regio Rivierenland:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regio Rivierenland;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regio Rivierenland;
4. Met betrekking tot de RAR:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regionaal Archief Rivierenland;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regionaal Archief Rivierenland;
5. Met betrekking tot de Omgevingsdienst Rivierenland:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Omgevingsdienst Rivierenland;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Omgevingsdienst Rivierenland;
6. Met betrekking tot de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen over de jaarrekening 2020 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen over de begroting 2022 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;
7. Met betrekking tot de Avri:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van Avri;
b. Een negatieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Avri.

Besluit

(Geamendeerd)
1. Met betrekking tot de GGD:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020.
b. Het positieve saldo over 2020 terug te storten naar de deelnemende gemeenten.
c. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begrotingswijziging Veilig Thuis 2021, die wordt bekostigd door de gemeente Nijmegen vanuit de Decentrale Uitkering Vrouwenopvang (DUVO);
d. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022, m.u.v. het opnemen van extra middelen t.b.v. de Omgevingswet.
2. Met betrekking tot Werkzaak:

a. Een positieve zienswijze te geven op de jaarrekening 2020 van Werkzaak;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Werkzaak;
3. Met betrekking tot de Regio Rivierenland:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regio Rivierenland;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regio Rivierenland;
4. Met betrekking tot de RAR:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regionaal Archief Rivierenland;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regionaal Archief Rivierenland;
5. Met betrekking tot de Omgevingsdienst Rivierenland:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Omgevingsdienst Rivierenland;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Omgevingsdienst Rivierenland;
6. Met betrekking tot de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen over de jaarrekening 2020 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;
b. Een positieve zienswijze uit te brengen over de begroting 2022 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;
7. Met betrekking tot de Avri:
a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van Avri;
b. Een negatieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Avri.
c. Een toevoeging aan de zienswijze, inhoudende:
'Met betrekking tot de reservering van gelden voor de versterking van het weerstandsvermogen en het sparen voor de overdracht van de stortplaats geven wij u aan dat er ruimer gekeken moet worden dan alleen het gebruik van de € 12 als onderdeel in de afvalstoffenheffing. Hierbij kunnen ook toekomstige opbrengsten van Avri Solar/Avri Beheer aangewend worden, zodat de bijdrage van onze inwoners voor dit specifieke punt naar beneden bijgesteld wordt.
Wij zijn van mening dat de € 12 niet als vanzelfsprekend voor de stortplaats mag worden aangewend en dat de raden in de gelegenheid worden gesteld zich hierover voor expliciet uit te spreken.'

Toelichting

A.1 Amendement PvdA over toevoeging aan de zienswijze Avri wordt unaniem aangenomen.

Geamendeerd voorstel (m.b.t. punt 7 Avri): unaniem aangenomen.

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni 2021	**D.089090** **Z.031811**

Voorstel ingebracht door	K.M. van Ginneken
Portefeuillehouder	P.A.J.M. van den Hurk
Begrotingsprogramma en taakveld	Diverse programma's Diverse taakvelden
Onderwerp	**Jaarstukken Gemeenschappelijke Regelingen 2020 en begrotingen 2022**

Voorgesteld besluit

1. Met betrekking tot de GGD:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020.
    b. Het positieve saldo over 2020 terug te storten naar de deelnemende gemeenten.
    c. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begrotingswijziging Veilig Thuis 2021, die wordt bekostigd door de gemeente Nijmegen vanuit de Decentrale Uitkering Vrouwenopvang (DUVO);
    d. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022, m.u.v. het opnemen van extra middelen t.b.v. de Omgevingswet.

2. Met betrekking tot Werkzaak:
    a. Een positieve zienswijze te geven op de jaarrekening 2020 van Werkzaak;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Werkzaak

3. Met betrekking tot de Regio Rivierenland:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regio Rivierenland;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regio Rivierenland;

4. Met betrekking tot de RAR:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regionaal Archief Rivierenland;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regionaal Archief Rivierenland;

5. Met betrekking tot de Omgevingsdienst Rivierenland:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Omgevingsdienst Rivierenland;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Omgevingsdienst Rivierenland;

6. Met betrekking tot de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen over de jaarrekening 2020 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen over de begroting 2022 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;

7. Met betrekking tot de Avri:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van Avri;
    b. Een negatieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Avri.

Samenvatting van het voorstel

Elk jaar verantwoorden de gemeenschappelijke regelingen zich over het gevoerde beleid van het voorgaande jaar. Buren is deelnemer in 7 gemeenschappelijke regelingen die op deze manier verantwoording afleggen. Ook bieden zij de begroting voor aankomend jaar aan.

Voor Buren zijn dit:
- GGD Gelderland-Zuid
- Werkzaak
- Regio Rivierenland
- Regionaal Archief Rivierenland
- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- Omgevingsdienst Rivierenland
- Avri

Gemiddeld genomen nemen de lasten van onze Gemeenschappelijke regelingen toe vanwege inflatie of autonome ontwikkelingen. Deze staan verder beschreven in de zienswijzen.

HOOFDLIJNEN

1. **Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?**
   Gemeenteraden hebben het recht om jaarlijks een reactie (zienswijze) in te dienen op de begrotingen en jaarrekeningen van gemeenschappelijke regelingen. Gemeenten zijn gezamenlijk eigenaar van de gemeenschappelijke regelingen waarvan zij deel uitmaken. Het is in het belang van de gemeente dat gemeenschappelijke regelingen hun taken goed kunnen uitvoeren. Gemeenschappelijke regelingen moeten daarom financieel gezond zijn. Ook is het van belang te kijken of een gemeenschappelijke regeling de taken van de gemeente goed uitvoert en of die taken goed zijn opgenomen in de begroting.

   Daarnaast heeft de huidige situatie met het coronavirus impact op de taken en financiën van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Alle effecten samen leiden tot oplopende uitgaven en dat zien we terug in een aantal gemeenschappelijke regelingen.
   In de bijlagen vindt u de voorstellen voor de zienswijzen voor alle gemeenschappelijke regelingen.

2. **Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?**
   Het doel van dit voorstel is GR-en te beoordelen op geleverde prestaties en te voeren beleid, waarbij de gemeente haar eigen visie geeft, zodat de GR-en daar rekening mee kunnen houden.

   Op 14 november 2020 heeft onze raad een motie aangenomen waarin de Gemeenschappelijke Regelingen in Rivierenland een taakstellende bezuiniging van minimaal 2% wordt opgelegd. Deze motie is in de besturen van de GR-en geagendeerd. Deze motie, of een motie van vergelijkbare aard, wordt niet door de meerderheid van de raden in Rivierenland gesteund. Daarom is er in de begrotingen van de GR-en geen rekening gehouden met een bezuiniging van 2%. Wel zijn er op initiatief van de gemeente Buren overleg met de wethouders financiën georganiseerd om te verkennen hoe we regionaal op de financiën van GR-en kunnen sturen.

3. **Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?**
   Het effect als u de voorstellen overneemt, is dat over de hele linie de kosten voor de Gemeenschappelijke Regelingen stijgen. Deels komt dit door de raming van het percentage voor de lonen en prijzen voor het jaar 2022. Deze prijzen worden gebaseerd op de percentages van het CPB genoemd in de septembercirculaire 2020: Hierbij heeft afstemming plaats gevonden met alle regionale gemeenschappelijke regelingen. Voor een ander deel kan de prijsstijging het gevolg zijn van toename van de hoeveelheid werk. Dit kan verschillende oorzaken hebben en wordt per GR in de zienswijze toegelicht.

Hieronder kunt u een compacte weergave van de meer uitgebreide toelichtingen in de diverse bijlagen vinden.

Ad.1. GGD
Bijlage1: zienswijze jaarrekening 2020 GGD:
De jaarrekening van de GGD geeft een goed beeld van de uitgevoerde werkzaamheden.
Met een positief saldo wordt afgesloten. Voorgesteld wordt het rekeningresultaat toe te voegen aan de algemene reserve van de GGD. De gemeente Buren stelt voor dit terug te storten naar de gemeenten.

Bijlage 2: zienswijze begroting 2022 GGD:
Wij adviseren om een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022, met uitzondering van het opnemen van extra middelen ten behoeve van de Omgevingswet. De reden hiervoor is dat het op dit moment nog te vroeg is om akkoord te kunnen gaan met het inzetten van deze extra middelen.

Ad.2. Werkzaak
Bijlage 3. zienswijze jaarrekening 2020 Werkzaak:
Werkzaak heeft in 2020 de meeste van de vooraf gestelde doelen behaald. Uit zowel het jaarverslag als de jaarrekening blijkt dat 2020, ondanks COVID-19, een goed jaar was voor Werkzaak. De gemeentelijke bijdrage was uiteindelijk 3% lager dan begroot

Bijlage 4 zienswijze begroting 2022 Werkzaak:
De begroting 2022 laat een daling zien van €365.000,- ten opzichte van de begroting van 2021. Dit komt omdat de Rijksvergoeding voor de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) naar boven is bijgesteld. En ook in 2021 stromen er (weer) enkele mensen uit de Wsw omdat ze de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Er is sprake van het vaststellen van een nieuwe financiële verdeelsleutel voor alle deelnemers vanaf 2022. Deze nieuwe verdeelsleutel pakt gunstig uit voor Buren. Zodra de gemeenteraden hiermee hebben ingestemd zal er een nieuwe begroting worden voorgelegd.

Ad.3. Regio Rivierenland
Bijlage 5. zienswijze jaarrekening 2020 Regio Rivierenland:
De Regio heeft binnen de vooraf geraamde budgetten haar werk kunnen doen.
Er is een voordeel van € 304.000,-. Voorgesteld wordt dit uit te keren aan de gemeenten. Dat betekent een voordeel voor gemeente Buren € 33.000, -.

Bijlage 6.zienswijze begroting 2022 Regio Rivierenland:
De begroting laat zien dat de regio zich richt op de koers voor de komende jaren, vast te leggen in een nieuw visiedocument. Verder veel inzet voor de uitvoering van de regio in de regiodeal en regionale strategievisies, zoals Fruitdelta en de energietransitie. Punt van aandacht zijn de kosten van de contract gestuurde dienstverlening.

Ad.4. Regionaal Archief Rivierenland
Bijlage 7. zienswijze jaarrekening 2020 RAR:
Er is een positief resultaat 2020 van groot € 116.877. Naast een aantal toevoegingen aan de reserves bedrijfsvoering bedrijfsvoering/digitalisering, wordt er per inwoner 0,18 terugbetaald aan de deelnemende gemeenten. Hierdoor ontvangen wij nog € 4.745 terug van het RAR.

Bijlage 8. zienswijze begroting 2022 RAR:
De bijdrage voor 2022 van het RAR bedraagt € 296.969. Dit is € 2.090 hoger t.o.v. van onze huidige begroting.

Ad.5. Omgevingsdienst Rivierenland
Bijlage 9. zienswijze jaarrekening 2020 ODR:
De ODR eindigt het jaar 2020 met een positief rekeningsaldo van € 1.269.227.
Het bestuur van de ODR stelt voor om € 191.000 van dit resultaat beschikbaar te stellen voor het toegankelijk maken bodeminformatie.
Het restant van € 1.078.227 wordt uitgekeerd aan de deelnemers conform de afgesproken verdeelsleutel. Voor de gemeente Buren betekent dit een teruggave van € 154.781.

De ODR heeft voor de gemeente Buren in 2020 meer uren gemaakt dan begroot. Het aantal afgegeven bouwvergunningen is bijvoorbeeld bijna 30% meer. Dit heeft tot gevolg dat we € 35.000,- overschrijding op de begroting hebben.

Bijlage 10. zienswijze begroting 2022 ODR:
Voor 2022 stijgen de kosten naar € 2.594.719. Hiermee zitten we op hetzelfde niveau als 2020. De stijging is te verklaren door de loonstijging van 1,5% en de prijsontwikkeling van 1,4%. Deze bedragen zijn conform de septembercirculaire 2020 en zijn afgestemd met de andere Gemeenschappelijke Regelingen in Rivierenland.

Ad.6. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
Bijlage 11. Zienswijze jaarrekening 2020 VRGZ:
In 2020 is er een gezond financieel beleid gevoerd binnen de VRGZ. Wij stellen dan ook voor om een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 en in te stemmen met de resultaatbestemming met uitzondering van enkele toevoegingen aan bestemmingsreserves.

Bijlage 12. zienswijze begroting 2022 VRGZ:
De gemeentelijke bijdrage stijgt met € 48.360. Dit komt voornamelijk door loon- en prijscompensatie. Wij brengen een positieve zienswijze op de begroting uit, maar stemmen niet in met de voorgestelde bezuinigingsopties. De bezuinigingsopties gaan ten koste van de repressieve dekking en dienstverlening. Het doorvoeren van de bezuinigingsopties zouden gevolgen hebben voor operationele prestaties en dienstverlening en merkbaar zijn voor onze inwoners.

Ad.7. Avri
Bijlage 13 zienswijze jaarrekening 2020 Avri:
Beleidsmatig heeft de Avri haar doelstellingen bereikt. De hoeveelheid restafval per huishouden daalde van 100 kg in 2019 naar 82 kg in 2020. Avri heeft het boekjaar 2020 afgesloten met een tekort van € 3 miljoen. Van dit bedrag kan Avri zelf € 1,8 miljoen dekken. Dit betekent dat een bedrag van € 1,2 miljoen ten laste komt van de gemeenten in Rivierenland. Voor de gemeente Buren betekent dit een bijdrage van € 132.889,-. Deze is al verwerkt in 2020. De financiering van de IBOR taken lopen niet via de GR-begroting maar via een bilaterale dienstverleningsovereenkomst tussen de gemeente Buren en Avri. De overheadkosten worden al wel vastgesteld in de begroting Avri. De uitvoering van de IBOR-taken door de Avri was van voldoende kwaliteit.

Bijlage 14 zienswijze begroting 2022 Avri:
Avri ontplooit initiatieven om een financieel gezonde organisatie te worden. De komende jaren zijn er echter nog zorgen over de weerstandsvermogen. Vanwege de toename van de overheadkosten bij de IBOR taken stellen wij voor een negatieve zienswijze op de begroting te geven. Deze taken stijgen met 5,6%.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
De raad kan besluiten niet in te stemmen met de adviezen en een extra reactie of zienswijze toe te voegen. Deze worden dan verwerkt en toegezonden aan het betreffende Algemeen Bestuur. Het uiteindelijk effect van de zienswijze is afhankelijk van de behandeling in het Algemeen Bestuur van de desbetreffende regeling. De meerderheid van het Algemeen Bestuur besluit welke zienswijzen worden overgenomen en welke niet.

5. Is het een begrotingswijziging?
Nee.

TOELICHTING EN UITVOERING

6. Beleidskader
De Wet gemeenschappelijke regelingen stelt regels over de inrichting etc. van de jaarstukken en de begrotingen.

7. Effectmeting, planning en evaluatie

De Algemeen Besturen van de GR-en hebben verschillende vergaderdata waarop de jaarrekening 2020 en de begroting 2022 worden behandeld. Wij sturen de concept-zienswijze/concept-reactie aan hen toe met de mededeling dat uw raad hierover op 15 juni 2021 een besluit heeft genomen.

8. Financiën

In onderstaande tabellen zijn de financiële consequenties opgenomen vanuit de jaarstukken 2020 en de begrotingen 2022 van de GR-en. Het overzicht geeft de werkelijke financiële effecten aan voor onze jaarrekening 2020 en begroting 2022. De afrekening van de jaarcijfers van de GR-en worden verwerkt in de tweede bestuursrapportage 2021 zodra de algemene besturen de jaarrekeningen hebben vastgesteld. Een uitgebreide tekstuele toelichting van de financiën treft u in de zienswijzen in de bijlagen.

Gemeenschap-pelijke regeling	Jaarrekening 2020		
	Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage GR 2020	Voor/nadeel jaarrekening 2020
G.G.D.	€ 937.693	€ 957.561	-€ 19.900
Werkzaak	€ 2.590.500	€ 2.508.407	€ 82.000
Regio Rivierenland	€ 223.470	€ 223.470	€ 0
Regionaal Archief	€ 294.418	€ 284.789	€ 9.600
Omgevingsdienst	€ 2.594.902	€ 2.629.946	-€ 35.000
Veiligheidsregio	€ 2.088.465	€ 2.086.599	€ 1.866
Avri #	#		-€ 34.889
Totaal (afgerond)			**-€ 3.677**

Gemeenschap-pelijke regeling	Begroting 2022		
	Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor/nadeel mjb 2022
G.G.D.	€ 1.072.813	€ 1.072.813	€ 0
Werkzaak	€ 2.513.904	€ 2.105.500	€ 408.403
Regio Rivierenland	€ 233.036	€ 242.098	-€ 9.053
Regionaal Archief	€ 294.879	€ 296.969	-€ 2.090
Omgevingsdienst	##€ 2.590.750	€ 2.594.589	-€ 3.839
Veiligheidsregio	€ 2.211.320	€ 2.259.680	-€ 48.360
Avri #	€ 354.731	€ 374.926	€ 20.195
Totaal (afgerond)			**€ 365.256**

Opmerkingen:

 # Avri begroting wordt betaald via de afvalstoffenheffing. In de begroting van de gemeente Buren wordt alleen de BTW compensatie opgenomen. De BTW compensatie is in 2020 € 74.000 hoger dan begroot. We hebben hier dus een meevaller van € 74.000. Daar staat tegenover dat Avri het jaar afsluit met een nadeel van € 132.889 voor de gemeente Buren. We hebben reservebudget van € 24.000 in onze begroting opgenomen. In totaal komt dit neer op een nadeel van € 34.889. Zie de zienswijze in de bijlage voor meer gedetailleerde informatie.

Het betreft hier een bedrag van € 2.544.719 bijdrage ODR + reservebudget ODR van € 46.031,-.

Naast bovenstaande afrekeningen, krijgen we van verschillende GR-en de resultaat van de afrekening 2020 terug gestort. Het gaat hier om het restant bedrag dat een GR aan het einde van het jaar over houdt. Deze bedragen worden in de begroting 2021 verrekend en zijn in de zienswijzen toegelicht.

9. Communicatie
De betreffende gemeenschappelijke regeling communiceert zelf over de vastgestelde jaarrekening en begroting.

10. Burgerparticipatie
Burgerparticipatie is niet van toepassing.

11. Deregulering
Met dit voorstel worden er geen nieuwe regels gemaakt of afgeschaft.

12. Achtergrondinformatie
Er is geen achtergrondinformatie bijgevoegd.

Bijlagen:
1. Zienswijze jaarstukken 2020 GGD
2. Zienswijze begroting 2022 GGD
3. Zienswijze jaarstukken 2020 Werkzaak
4. Zienswijze begroting 2022 Werkzaak
5. Zienswijze jaarstukken 2020 Regio Rivierenland
6. Zienswijze begroting 2022 Regio Rivierenland
7. Zienswijze jaarstukken 2020 RAR
8. Zienswijze begroting 2022 RAR
9. Zienswijze jaarstukken 2020 ODR
10. Zienswijze begroting 2022 ODR
11. Zienswijze jaarstukken 2020 VRGZ
12. Zienswijze begroting 2022 VRGZ
13. Zienswijze jaarstukken 2020 Avri
14. Zienswijze begroting 2022 Avri
15. Raadsbesluit jaarstukken GR-en

Inlichtingen bij:

Naam	K.M. van Ginneken
Team	Bedrijfsvoering

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
15 juni 2021	**D.089090**	**89093** **Z.031811**

Onderwerp Jaarstukken Gemeenschappelijke Regelingen 2020 en begrotingen 2022

De Gemeenteraad van Buren;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021;

besluit:

1. Met betrekking tot de GGD:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020.
    b. Het positieve saldo over 2020 terug te storten naar de deelnemende gemeenten.
    c. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begrotingswijziging Veilig Thuis 2021, die wordt bekostigd door de gemeente Nijmegen vanuit de Decentrale Uitkering Vrouwenopvang (DUVO);
    d. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022, m.u.v. het opnemen van extra middelen t.b.v. de Omgevingswet.

2. Met betrekking tot Werkzaak:
    a. Een positieve zienswijze te geven op de jaarrekening 2020 van Werkzaak;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Werkzaak

3. Met betrekking tot de Regio Rivierenland:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regio Rivierenland;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regio Rivierenland;

4. Met betrekking tot de RAR:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Regionaal Archief Rivierenland;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Regionaal Archief Rivierenland;

5. Met betrekking tot de Omgevingsdienst Rivierenland:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van de Omgevingsdienst Rivierenland;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van de Omgevingsdienst Rivierenland;

6. Met betrekking tot de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen over de jaarrekening 2020 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;
    b. Een positieve zienswijze uit te brengen over de begroting 2022 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid;

7. Met betrekking tot de Avri:
    a. Een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 van Avri;
    b. Een negatieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022 van Avri.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 15 juni 2021.

De griffier, De voorzitter,

E.E. Weijenberg J.P.M. Meijers

Gemeenschappelijke regelingen

de krant

Zoveel stukken

Elke raadsbijeenkomst komt het wel weer aan bod: zouden de stukken minder, dunner, leesbaarder, strakker kunnen zijn? We staan nu aan de vooravond van de raadsvergadering waarin de jaarrekeningen en begrotingen van onze zeven gemeenschappelijke regelingen worden behandeld. Aangezien een gemiddelde jaarrekening al snel tussen de 70 en 100 pagina's telt en een gemiddelde begroting ook, staat u als raadslid voor de opgave om zo'n 1200 pagina's te lezen. En dat is teveel.

De krant

Om het wat overzichtelijker te maken introduceren wij daarom *Gemeenschappelijke regelingen: de krant*. U vindt hierin een kort artikeltje per GR met de belangrijkste financiële gegevens. Naast de GR-krant zijn er zoals bekend verschillende regionale initiatieven om de informatie toegankelijker te maken. Zo is er op 3 juni een regionale zienswijzemarkt en zijn alle jaarstukken overzichtelijk te vinden op www.zienswijzengelderlandzuid.nl.

De cijfers

Hieronder zijn per GR de financiële consequenties opgenomen vanuit de jaarstukken 2020 en de begrotingen 2022. De afrekening van de jaarcijfers van de GR-en worden verwerkt in de tweede bestuursrapportage 2021. Het overzicht geeft de werkelijke financiële effecten aan voor onze begroting 2022.

De zienswijzen

Verder leest u per gemeenschappelijke regeling de voorgestelde zienswijze op de jaarrekening en de begroting. We hopen dat we op deze manier de informatie overzichtelijk hebben gemaakt.

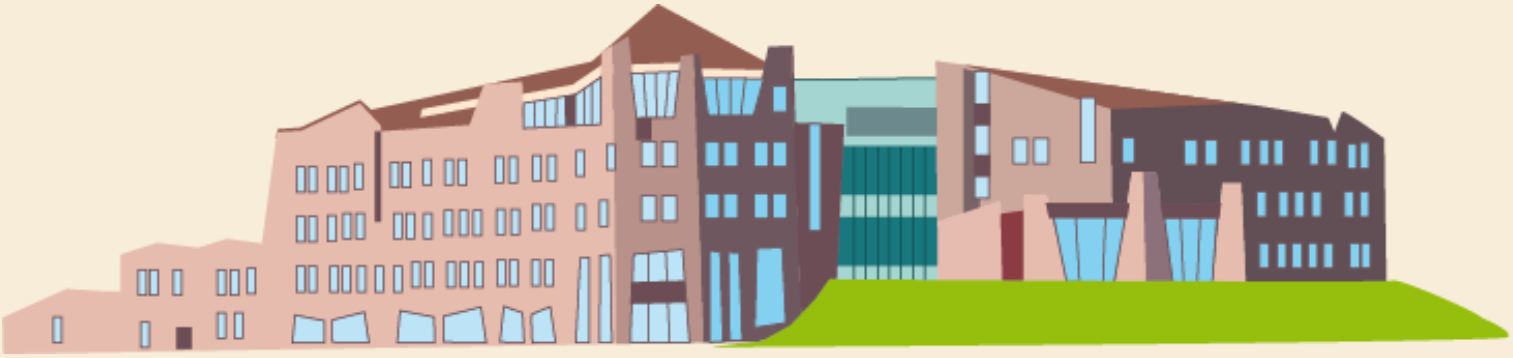

GGD Gelderland-Zuid

GGD Gelderland-Zuid is er om de volksgezondheid in het werkgebied te beschermen en te bevorderen. Deze organisatie houdt zich onder andere bezig met jeugd, infectieziektes, hygiëne en inspectie & milieu.

JAARREKENING 2020

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
€ 937.693	€ 957.561	-€ 19.868

BEGROTING 2022

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 1.072.813	€ 1.072.813	€ 0

Zienswijze jaarrekening 2020 GGD

De jaarrekening van de GGD geeft een goed beeld van de uitgevoerde werkzaamheden. Met een positief saldo wordt afgesloten. Voorgesteld wordt het rekeningresultaat toe te voegen aan de algemene reserve van de GGD. De gemeente Buren stelt voor dit terug te storten naar de gemeenten.

Zienswijze begroting 2022 GGD

Wij adviseren om een positieve zienswijze uit te brengen op de begroting 2022, met uitzondering van het opnemen van extra middelen ten behoeve van de Omgevingswet. De reden hiervoor is dat het op dit moment nog te vroeg is om akkoord te kunnen gaan met het inzetten van deze extra middelen.

Werkzaak Rivierenland

Werkzaak Rivierenland begeleidt mensen bij het vinden en behouden van werk. Dit doet ze voor werkzoekenden en werkgevers in het gebied Rivierenland. Voor de gemeente Buren voert Werkzaak de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) uit.

JAARREKENING 2020

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
€ 2.590.500	€ 2.508.407	€ 82.093

BEGROTING 2022

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 2.513.904	€ 2.105.500	€ 408.403

Zienswijze jaarrekening 2020 Werkzaak

Werkzaak heeft in 2020 de meeste van de vooraf gestelde doelen behaald. Uit zowel het jaarverslag als de jaarrekening blijkt dat 2020, ondanks COVID-19, een goed jaar was voor Werkzaak. De gemeentelijke bijdrage was uiteindelijk 3% lager dan begroot.

Zienswijze begroting 2022 Werkzaak

De begroting 2022 laat een daling zien van € 365.000 ten opzichte van de begroting van 2021. Dit komt omdat de Rijksvergoeding voor de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) naar boven is bijgesteld. En ook in 2021 stromen er (weer) enkele mensen uit de Wsw omdat ze de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Er is sprake van het vaststellen van een nieuwe financiële verdeelsleutel voor alle deelnemers vanaf 2022. Deze nieuwe verdeelsleutel pakt gunstig uit voor Buren. Zodra de gemeenteraden hiermee hebben ingestemd zal er een nieuwe begroting worden voorgelegd.

Regio Rivierenland

Regio Rivierenland is een samenwerking tussen acht gemeenten, waaronder Buren. Regio Rivierenland is de organisatie achter FruitDelta Rivierenland. Het doel is om onze economische speerpunten te stimuleren en te versterken: Agribusiness, Economie & Logistiek en Recreatie & Toerisme.

JAARREKENING 2020

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
€ 223.470	€ 223.470	€ 0

BEGROTING 2022

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 233.036	€ 242.098	- € 9.062

Zienswijze jaarrekening 2020 Regio Rivierenland

De Regio heeft binnen de vooraf geraamde budgetten haar werk kunnen doen. Er is een voordeel van € 304.000. Voorgesteld wordt dit uit te keren aan de gemeenten. Dat betekent een voordeel van € 33.000 voor de gemeente Buren.

Zienswijze begroting 2022 Regio Rivierenland

De begroting laat zien dat de regio zich richt op de koers voor de komende jaren, vast te leggen in een nieuw visiedocument. Verder veel inzet voor de uitvoering van de regio in de regiodeal en regionale strategievisies, zoals Fruitdelta en de energietransitie. Punt van aandacht zijn de kosten van de contractgestuurde dienstverlening.

Avri

Avri zorgt voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval en grondstoffen. Ook ontwikkelt ze het gemeentelijke afvalstoffenbeleid, handhaaft ze de afvalstoffenverordening en verzorgt ze de voorlichting over afval. Voor de gemeente Buren beheert ze de openbare ruimte, zoals het onderhouden van groen, de wegen, de riolering en de begraafplaatsen.

JAARREKENING 2020

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
Avri begroting wordt betaald via de afvalstoffenheffing		

BEGROTING 2022

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 354.731	€ 374.926	€ 20.195

Zienswijze jaarrekening 2020 Regionaal Archief Rivierenland

Beleidsmatig heeft de Avri haar doelstellingen bereikt. De hoeveelheid restafval per huishouden daalde van 100 kg in 2019 naar 82 kg in 2020. Avri heeft het boekjaar 2020 afgesloten met een tekort van € 3 miljoen. Van dit bedrag kan Avri zelf € 1,8 miljoen dekken. Dit betekent dat een bedrag van € 1,2 miljoen ten laste komt van de gemeenten in Rivierenland. Voor de gemeente Buren betekent dit een bijdrage van € 132.889. Bij de IBOR-taken eindigde het jaar met en financieel voordeel van € 199.000. De uitvoering door de Avri was van voldoende kwaliteit.

Zienswijze begroting 2022 Regionaal Archief Rivierenland

Avri ontplooit initiatieven om een financieel gezonde organisatie te worden. De komende jaren zijn er echter nog zorgen over het weerstandsvermogen. Vanwege de toename van de overheadkosten bij de IBOR-taken stellen wij voor een negatieve zienswijze op de begroting te geven. Deze taken stijgen met 5,6%.

Omgevingsdienst Rivierenland

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) zorgt in opdracht van de gemeente voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu(veiligheid) en bouwzaken. Daarmee werkt de ODR aan een prettige, veilige en duurzame leefomgeving in onze regio.

JAARREKENING 2020

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
€ 2.594.902	€ 2.629.946	- € 35.000

BEGROTING 2022

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 2.590.754	€ 2.594.589	- € 3.835

Zienswijze jaarrekening 2020 Omgevingsdienst Rivierenland

De ODR eindigt het jaar 2020 met een positief rekeningsaldo van € 1.269.227. Het bestuur van de ODR stelt voor om € 191.000 van dit resultaat beschikbaar te stellen voor het toegankelijk maken van bodeminformatie. Het restant van € 1.078.227 wordt uitgekeerd aan de deelnemers conform de afgesproken verdeelsleutel. Voor de gemeente Buren betekent dit een teruggave van € 154.781.

De ODR heeft voor de gemeente Buren in 2020 meer uren gemaakt dan begroot. Het aantal afgegeven bouwvergunningen is bijvoorbeeld bijna 30% meer. Dit heeft tot gevolg dat we € 35.000,- overschrijding op de begroting hebben.

Zienswijze begroting 2022 Omgevingsdienst Rivierenland

Voor 2022 stijgen de kosten naar € 2.594.719. Hiermee zitten we op hetzelfde niveau als 2020. De stijging is te verklaren door de loonstijging van 1,5% en de prijsontwikkeling van 1,4%. Deze bedragen zijn conform de septembercirculaire 2020 en zijn afgestemd met de andere gemeenschappelijke regelingen in Rivierenland.

Regionaal Archief Rivierenland

Het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) verzamelt en beheert archieven, afbeeldingen, historische kranten, boeken en documentatie over de gemeente Buren en zes andere gemeenten.

JAARREKENING 2020

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
€ 294.418	€ 284.789	€ 9.600

BEGROTING 2022

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 294.879	€ 296.969	- € 2.090

Zienswijze jaarrekening 2020 Regionaal Archief Rivierenland

Er is een positief resultaat 2020 van € 116.877. Naast een aantal toevoegingen aan de reserves bedrijfsvoering, bedrijfsvoering/digitalisering, wordt er per inwoner € 0,18 terugbetaald aan de deelnemende gemeenten. Hierdoor ontvangen wij nog € 4.745 terug van het RAR.

Zienswijze begroting 2022 Regionaal Archief Rivierenland

De bijdrage voor 2022 van het RAR bedraagt € 296.969. Dit is € 2.090 hoger ten opzichte van onze huidige begroting.

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) zet zich in voor de veiligheid van inwoners en bezoekers van de regio. De belangrijkste taken zijn:

- branden voorkomen en bestrijden;
- voorbereiden op risico's, rampen en crisissen;

coördinatiebeheersing en bestrijding van rampen en crises.

J A A R R E K E N I N G 2 0 2 0

Begroting Buren 2020	Werkelijke bijdrage 2020	Voor-/nadeel begroting 2020
€ 2.088.465	€ 2.086.599	€ 1.866

B E G R O T I N G 2 0 2 2

Begroting Buren 2022	Begroting GR 2022	Voor-/nadeel meerjarenbegroting
€ 2.211.320	€ 2.259.680	-€ 48.360

Zienswijze jaarrekening 2020 Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

In 2020 is er een gezond financieel beleid gevoerd binnen de VRGZ. Wij stellen dan ook voor om een positieve zienswijze uit te brengen op de jaarrekening 2020 en in te stemmen met de resultaatbestemming met uitzondering van enkele toevoegingen aan bestemmingsreserves.

Zienswijze begroting 2022 Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

De gemeentelijke bijdrage stijgt met € 48.360. Dit komt voornamelijk door loon- en prijscompensatie. Wij brengen een positieve zienswijze op de begroting uit, maar stemmen niet in met de voorgestelde bezuinigingsopties. De bezuinigingsopties gaan ten koste van de repressieve dekking en dienstverlening. Het doorvoeren van de bezuinigingsopties zouden gevolgen hebben voor operationele prestaties en dienstverlening en merkbaar zijn voor onze inwoners.

	Aantal deelnemende organisaties	Bijdrage van gemeente Buren in 2020	Bijdrage per inwoner
GGD	14	€ 957.561	€ 35
Werkzaak	8	€ 2.508.407	€ 93
Regio Rivierenland	8	€ 223.470	€ 8
Avri	8	via afval-stoffen-heffing	
ODR	8	€ 2.629.946	€ 97
RAR	7	€ 284.789	€ 11
VRGZ	14	€ 2.086.599	€ 77

Agendapunt 1.3 Jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022

Indiener: Hans van Vierssen, VVD

1.3.4 RAR:

Zienswijze begroting:
Opmerking: er is niet op 14 november 2020 (een zaterdag) een motie aangenomen in de raad met een taakstelling voor de GR'en maar op 10 november 2020.

Antwoord:

Deze correctie is juist. Er is per abuis een verkeerde datum opgenomen.

1.3.6 Veiligheidsregio Gelderland-Zuid:

Zienswijze begroting:
In november 2020 heeft onze gemeenteraad een motie aangenomen om een bezuiniging van 2% door te voeren op de GR'en in 2022
Is m.b.t. deze motie de VRGZ uitgesloten van de bezuiniging van 2% aan de GR'en voor 2022?
Zo ja, kan de portefeuillehouder de raad, eventueel schriftelijk, haar besluit om de motie van de raad van 10 november 2020 m.b.t. de VRGZ naast zich neer te leggen, motiveren?

Antwoord:

De motie is uitgezet bij alle gemeenschappelijke regelingen waarin Buren participeert. Het is aan het bestuur van de regelingen om uitvoering te geven aan de motie.

De VRGZ heeft via 6 bezuinigingsvoorstellen de gevraagde bezuinigingen vorm gegeven. Echter de bezuinigingsvoorstellen raken direct de veiligheid van onze inwoners en vormt een onacceptabel risico. De zogeheten kaasschaafmethode is de laatste jaren toegepast om stijgende kosten te dekken en is daarmee helaas niet meer toepasbaar.

In de zienswijze is opgenomen:
De voorgestelde bezuinigingsopties gaan ten koste van de repressieve dekking en dienstverlening. Het doorvoeren van de bezuinigingsopties zouden gevolgen hebben voor operationele prestaties en dienstverlening en merkbaar zijn voor onze inwoners. Met het wegbezuinigen van bepaalde specialismen is het denkbaar dat de betrokkenheid van de brandweervrijwillligers afneemt.

1.3.7 Avri:

Zienswijze jaarrekening:
U besluit de zienswijze met de zin; De weerstandscapaciteit is momenteel onvoldoende om het nadeel op te vangen.
o Hoe verhoudt de vorming van een weerstandsvermogen of reserve zich tot artikel 26 punt 5 uit de GR-Avri?
Is het niet zo, dat Avri nu onrechtmatig een weerstandsvermogen aanlegt ten koste van de ASH? De ASH is om de kosten van het verwerken van huishoudelijk afval te bekostigen. Niet voor het afdekken van risico's. Daar is, naar het lijkt bij deze GR, de gemeente voor.

Zienswijze begroting:
De Avri ondersteunt in de gemeenten die binnen de GR vallen verenigingen en stichtingen.
Ik kan in de GR-Avri nergens terugvinden dat het een taak van deze GR is dat er verenigingen en stichtingen worden ondersteund. Hiervoor zit een component van € 0,- tot 8,- per jaar per huishouden in de ASH.
o Wordt deze taak ergens omschreven in een uitvoeringsovereenkomst?
o Is deze ondersteuning door Avri van verenigingen rechtmatig en zo ja, waar blijkt dat uit?
o Is de ASH het juiste middel om deze subsidiering van een aantal verenigingen en stichtingen vorm te geven?

- Kan iedere vereniging en stichting in onze gemeente gebruik maken van deze regeling en zo nee, waarom niet?

  Antwoord:

  Deze vragen worden zo spoedig schriftelijk beantwoord.

Beantwoording vragen en invulling toezeggingen voorbespreking van 2 juni 2021 (Jaarstukken gemeenschappelijke regelingen 2020 en begrotingen 2022)

GGD Gelderland-Zuid: *toelichting op niet gerealiseerde doelstellingen*

Antwoord:

In de zienswijze jaarrekening GGD 2020 is aangegeven dat de doelen die de GGD begin 2020 voor ogen had niet allemaal zijn behaald. Een nadere toelichting ontbrak. De GGD heeft in alle gevallen alle taken geprobeerd uit te voeren het zij in mindere of andere mate. Dit betrof onder andere:

Wettelijke verplichtingen (inspecties kinderopvang)
Door de sluiting van de kinderopvang en de grote inzet van toezichthouders in de coronacrisis, kon de GGD niet al haar wettelijke verplichten uitvoeren. Niet alle kindcentra konden bezocht worden en de gewenste ophogingen en intensivering van het toezicht konden niet worden gerealiseerd.
In de periodes waarin de kinderopvang geopend was, hebben zij hun reguliere inspecties uitgevoerd conform gemeentelijke afspraken.

Jeugdgezondheidszorg
Op de basisscholen zijn achterstanden opgelopen bij de preventieve gezondheidsonderzoeken. Dit kwam doordat veel JGZ-medewerkers vanwege de crisissituatie aan de slag moesten binnen het coronateam – waardoor zij hun reguliere taken beperkt konden uitvoeren – en doordat vanwege de schoolsluiting er minder fysieke contactmomenten mogelijk waren. Laatste kwartaal 2020 is een achterstanden inhaalplan voor het basisonderwijs uitgevoerd dat doorloopt tot in 2021 (voortgang 6-jarige verliep goed, 11-jarigen volgen in 2021).

De consultatiebureaus hebben minder fysieke contactmomenten gehad doordat niet alle locaties volgens de corona-richtlijnen ingericht konden worden. De contactmomenten zijn verplaatst naar digitale ontmoetingen, echter heeft dit niet de reguliere vaccinaties in de weg gezeten. Groepsvaccinaties zijn verplaatst tot na de zomer en individueel of in kleinere settings aangeboden.

Gezond Leven
Door corona kon het gros van preventieactiviteiten in de wijk niet doorgaan. Veel fysieke contactmomenten hebben de gezondheidsmakelaars omgezet naar digitale bijeenkomsten. Hieruit zijn ook weer initiatieven ontstaan zoals het ‘Bewaarblik’ voor ouderen in samenwerking met Welzijn Rivierstroom.

Aangepaste dienstverlening
In 2020 is de dienstverlening binnen de Bijzondere Zorg & Veilig Thuis aangepast. Zo was er vaker telefonisch contact met cliënten, hun naasten of ketenpartners. Werd voor de uitvoering van de Toegang Beschermd Wonen de focus gelegd op het primaire proces (onderzoeken) in plaats van huisbezoeken (die via beeldbellen of telefonisch uitgevoerd werden). En stelde Veilig Thuis nieuwe protocollen op om hun wettelijke taken en verplichtingen veilig en verantwoord uit te kunnen voeren.

Meerjarenbeleidsplan
De uitvoering van de meerjarenstrategie 2020 – 2030 liep vertraging op doordat medewerkers van de afdelingen Gezond Leven en de JGZ vooral tijdens de eerste golf ingezet werden in het coronateam (testen en uitvoeren bron- en contactonderzoek). De vertraging wordt vanaf 1 september 2020 ingelopen en de uitvoering zal in de loop van 2021 weer op schema liggen.
De vorderingen zijn te volgen via de website van de GGD:
https://meerjarenstrategie.ggdgelderlandzuid.nl/2020-2023/cover/.

Indirecte zaken
Door de uitbraak van corona heeft de GGD het jaarlijkse plan voor opleidingen, trainen en oefenen (OTO) van medewerkers in opgeschaalde situaties niet volledig kunnen uitvoeren. Opgedane ervaring door de coronacrisis zal wel geëvalueerd worden en waar mogelijk wordt deze input gebruikt voor aanpassingen en verbeteringen in het integrale crisisplan en opleidingsplan 2021. Tevens zijn er niet of nauwelijks kosten gemaakt voor verbetering en implementatie van applicaties en bedrijfsprocessen omdat daar geen personeel voor beschikbaar was en kon de ambitie om het inkoopbeleid te herzien niet worden waargemaakt (verschoven naar 2021).

ODR: *verzoek bijeenkomst ODR/raadsfracties over toezicht en handhaving*

Antwoord:

Op 17 mei jl. is een regionale raadsbijeenkomst gehouden met de ODR over de omgevingsdienst, taken en producten, financiën, de Omgevingswet en de route naar een update van het VTH-beleid (vergunningverlening, toezicht en handhaving) gelet op de Omgevingswet. De komende periode wordt dat beleid met alle betrokkenen gezamenlijk ontwikkeld.

ODR: *overzicht van opgelegde en geinde dwangsommen*

Antwoord:

In totaal staan €132.750,00 aan verbeurde dwangsommen open. Deze komen voor uit lasten onder dwangsom. De overtreder krijgt de opdracht een overtreding te beëindiging binnen een bepaalde tijd. Doet hij dat niet dan moet hij een dwangsom betalen.

- Van dat totaal is €10.000 voldaan en kan het dossier afgesloten worden. Voor €65.000,00 wordt een gedoogbeschikking overwogen bij naleving waarvan het college invordering kan heroverwegen. Voor het overige is met invordering aangevangen. Dat betekent dat ofwel een verbeurdverklaring is verzonden, een invorderingsbeschikking is genomen, een aanmaning is verzonden en/of tot feitelijke invordering is overgegaan.
- In het eerste kwartaal van 2021 zijn voor €45.000,00 aan dwangsommen verbeurd. In het tweede kwartaal van 2021 zijn nog geen verbeurdverklaringen geregistreerd.

Regio Rivierenland: *toelichting op de gedane investering in de lokale inkoopfunctie en de kostenstijging voor Buren bij het regionaal inkoopbureau*

Antwoord:

Schets van de situatie

- Gemeente Buren neemt, in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling, diensten af van het regionaal Inkoopbureau Rivierenland sinds 2005.
- De dienstverlening betreft een structurele afname van 8 uur per week en tot 2021 een extra urenafname voor het begeleiden van inkooptrajecten en professionalisering.
- In 2019 is gemeente Buren gestart met een professionaliseringsslag van de inkoopfunctie. Aanleiding was een Rekenkamerrapport in 2018 waarbij diverse tekortkomingen waren geconstateerd.
- De gemeenteraad heeft voor het uitvoeren van de verbeterslagen incidenteel budget beschikbaar gesteld.
- De professionaliseringslag vond plaats In 2019 en 2020. (Beschikbaar budget € 80.000,-).
- Tot 2021 huurden we extra uren in bij het Inkoopbureau Rivierenland voor begeleiding Europese en meervoudig onderhandse aanbestedingen.
- Om de inkoopfunctie te borgen in onze eigen organisatie is er vanaf 2021 budget beschikbaar voor een vaste formatieplaats. Deze is inmiddels ingevuld.
- Het grootste deel van de inkooptaken kunnen daarom vanaf 2021 in eigen huis worden uitgevoerd en maken we alleen nog maar gebruik van de basisafspraken uit de Gemeenschappelijke Regeling.
- Gemeente Buren wil meer sturen op de inzet van het Inkoopbureau, maakt jaarlijks werkafspraken hierover en voert hierover elk kwartaal accountgesprekken met het Inkoopbureau.
- In het kader van het ZBB-traject wordt op moment bezien of het mogelijk is om te stoppen met het afnemen van de basisafspraak van 8 uur per week. De dienstverlening betreft het uitvoeren van gezamenlijke (Europese) aanbestedingen met andere deelnemers aan de GR, helpdeskfunctie m.b.t. aanbestedingsrechtelijke vraagstukken en kennisdeling.

Toelichting op de kosten(verhoging)

- Het uurtarief van het Inkoopbureau is in de afgelopen jaren gestegen van € 84,- naar € 99,-.
- Ook zijn er extra kosten omdat de coördinatie van het Inkoopbureau aan de deelnemers in rekening wordt gebracht (sinds 2020).
- Het Inkoopbureau heeft de afgelopen jaren veel gebruik gemaakt van inhuur van externe inkoopadviseurs waardoor de kosten fors zijn gestegen. Daarom is het Inkoopbureau gestart met een verbetertraject.
- Vanaf 2021 betreffen de kosten voor gemeente Buren alleen de 8 uur basisafspraken uit de GR. We nemen dus geen extra uren meer af omdat we dit inmiddels in eigen huis hebben geregeld. Voor extra uren, buiten de basisafspraken, rekent het Inkoopbureau een nog hoger tarief (€ 110/uur).
- Vanaf 2021 is het extra budget (€ 80.000) niet meer nodig voor professionalisering en het uitvoeren van (Europese) aanbestedingstrajecten door een inkoopadviseur van het Inkoopbureau RR. Hier hebben we nu een eigen inkoopadviseur voor. De kosten voor de basisafspraak (€ 42.000) blijven van toepassing maar nemen we mee in het onderzoek naar mogelijkheden om voor het onderdeel inkoop uit de GR te stappen.

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid: *nieuwe ontwikkelingen rondom rechtspositie vrijwillige brandweer worden gemeld via het raadsjournaal*

Antwoord:

De VRGZ heeft hiertoe een project VLAM opgericht. De verwachting is dat kort na het zomerreces via het raadsjournaal een eerste update kan worden gegeven via het raadsjournaal.

Avri: Beantwoording schriftelijke vragen VVD-fractie.

Hoe verhoudt de vorming van een weerstandsvermogen of reserve zich tot artikel 26 punt 5 uit de GR-Avri?

Antwoord:

Binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Avri heeft artikel 26, lid 5, betrekking op de beschikbaarheid van financiële middelen conform de overeengekomen werkbegroting. Dit betekent dat de gemeenten, waaronder de gemeente Buren, financieren middels bevoorschotting zoals bedoeld in lid 6 van hetzelfde artikel.

Is het niet zo, dat Avri nu onrechtmatig een weerstandsvermogen aanlegt ten koste van de ASH? De ASH is om de kosten van het verwerken van huishoudelijk afval te bekostigen. Niet voor het afdekken van risico's. Daar is, naar het lijkt bij deze GR, de gemeente voor.

Antwoord:

Neen, van onrechtmatig vastleggen van weerstandsvermogen is geen sprake. In de nota reserves en voorzieningen 2017 (AB 17022016) zijn de kaders voor het weerstandsvermogen vastgelegd. Daarin is onder meer de minimale weerstandsratio voor het basispakket op 1,0 bepaald.

In lijn met de zienswijze van een meerderheid van de gemeenten bij de begroting 2021, werkt Avri aan het opbouwen van weerstandsvermogen. Dit is nodig voor een financieel gezonde basis om zo de bedrijfsvoering te kunnen uitvoeren. Financiële reserves zijn de afgelopen jaren ingezet om de tarieven afvalstoffenheffing te verlagen en risico’s die zich voordeden op te vangen. In de jaarrekening 2020 was er geen financiële weerstand meer bij Avri en moesten we daarom terugvallen op de deelnemende gemeenten. Voor het opbouwen van het weerstandsvermogen wordt gerekend met €12,- per huishouden, die middels de afvalstoffenheffing in rekening wordt gebracht.

Zienswijze begroting:
De Avri ondersteunt in de gemeenten die binnen de GR vallen verenigingen en stichtingen.
Ik kan in de GR-Avri nergens terugvinden dat het een taak van deze GR is dat er verenigingen en stichtingen worden ondersteund. Hiervoor zit een component van € 0,- tot 8,- per jaar per huishouden in de ASH.

Wordt deze taak ergens omschreven in een uitvoeringsovereenkomst?

Antwoord:

Door een bestuurlijk besluit uit het verleden (1999) zijn de verenigingen ingezet voor de inzameling van papier door Avri. Voor die tijd deden zij dat zelf buiten Avri om. Door het vormen van de GR Regio Rivierenland en later GR Avri is de papierinzameling gestart met de verenigingen. Dit zijn voor Avri, en daarmee ook voor de gemeente Buren, belangrijke ambassadeurs voor het bereiken van de duurzaamheidsdoelen en een schone leefomgeving.

Is deze ondersteuning door Avri van verenigingen rechtmatig en zo ja, waar blijkt dat uit?

Antwoord:

Deze ondersteuning kost Avri meer geld dan wanneer ze het werk zelf zou uitvoeren. Hiermee ontstaat een vorm van subsidiering die niet is toegestaan. Om die reden is het voorstel om te onderzoeken wat hierin mogelijke alternatieven zijn. Dit is als één van de vijf pm-posten opgenomen in de begroting 2022. Het totaal te verwachten besparingseffect is maximaal 8 euro per huishouden, zoals verrekend wordt binnen de afvalstoffenheffing. Niet alle pm-posten worden (gelijktijdig) onderzocht. Het is aan de gemeenten gezamenlijk om hierin tot keuzes te komen en te prioriteren.

Is de ASH het juiste middel om deze subsidiering van een aantal verenigingen en stichtingen vorm te geven?

Antwoord:

Zie het antwoord op voorgaande vraag. Dit is door Avri middels een pm-post aangedragen om verder te onderzoeken.

Kan iedere vereniging en stichting in onze gemeente gebruik maken van deze regeling en zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Op dit moment is er een wachtlijst voor verenigingen die zich in het verleden hebben aangemeld. Er zijn op dit moment ook geen beschikbare routes. Mocht een vereniging zich melden, dan wordt deze in beginsel op de wachtlijst geplaatst.

Raadsvergadering

Dossiernummer	1644
Extern Zaak ID	Z.024817
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 juni 2021
Agendapunt	2.2
Omschrijving	Regionale Energie Strategie (RES) 1.0
Organisatieonderdeel	Domein Ruimte
Eigenaar	Beemt, J. van den
Portefeuillehouder	J.P. Neven

Bijlagen
Aangepaste versie raadsvoorstel RES 1.0 (juiste cijfers zon op dak)
D.085530 Raadsvoorstel Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 (oorspronkelijke versie)
D.085529 Raadsbesluit Regionale Energiestrategie (RES) 1.0
Bijlage 1 RES-1.0 FruitDelta Rivierenland
Bijlage 2 Ambitie RES 1.0 per gemeente
Vragen D66 en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.4
Vragen CDA en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.4
Aanvullende vragen PvdD en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.4
Aanvullende vragen PvdA en antwoorden college VB 1 jui ag. pnt 1.4
Ingekomen mail inwoner Zoelen bezwaar tegen voorstellen ag. pnt 5.1 t/m 5.4
Ingekomen mail inwoner Zoelen bezwaar tegen voorstellen ag. pnt 5.1 t/m 5.4
Inwoner zoelen 16062021.pdf
Inwoner zoelen15062021.pdf
Toelichting indieners amendement en motie - Raden willen meer invloed op RES - DEF

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	28 april 2021
Agendacommissie	25 mei 2021
Voorbespreking I	1 juni 2021
Raadsvergadering	15 juni 2021
Raadsvergadering	**17 juni 2021**

Toelichting

Eén van de afspraken in het Klimaatakkoord van 2019 is dat de Regionale Energie Regio's (RES) onderzoeken hoe het best in hun regio duurzame elektriciteit via wind en zon opgewekt kan worden. Op 1 juli 2021 moet elke RES regio het RES 1.0 bod indienen, waarin kansrijke gebieden omschreven worden en ook de hoeveelheid TWh de regio denkt op deze locaties op te kunnen wekken. De 30 RES regio's is gevraagd samen minimaal 35 TWh op te wekken op land.
Met het door de raad in 2020 vastgestelde concept bod is het streven in de RES 1.0 tot een verdubbeling te komen van de aanwezige opwekcapaciteit van duurzame energie tot 1,2 TWh.
In deze RES 1.0 geven we aan hoe we dat gaan doen. De RES1.0 bestaat daarom uit drie delen. In het eerste deel beschrijft het RES 1.0 bod van FruitDelta Rivierenland bestaande uit:

- zon op dak.
- zonnevelden.
- Windturbines.

2023 volgt de RES 2.0. De RES 1.0 is dus een eerste stap op weg naar 2030 en 2050: een Rivierenland met duurzame energie. Onderweg kunnen allerlei zaken veranderen en zullen er de nodige innovaties zijn.

Het RES bod zoals hier aangeven sluit aan bij het Burense zon en windbeleid dat zich richt op grootschalige ontwikkelingen lang de A15/Betuwe lijn en ruimte biedt voor een beperkte ontwikkeling van lokale en innovatieve ontwikkelingen zon elders in de gemeente,

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh (terawattuur).
2. In te stemmen met indiening van de RES 1.0 van FruitDelta Rivierenland door de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland bij het bij het Nationaal Programma RES op 1 juli 2021.
3. Kennis te nemen van de vooruitblik richting RES 2.0 (2023) en de samenwerkingsagenda.
4. De lokale invulling RES 1.0 vast te stellen op:
    - 4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost.
    - 1 windturbine mogelijk in energiedriehoek "De Betuwe" (Medel).
    - 20 hectare (ha) grootschalige ontwikkeling van zonne-energie in het zoekgebied A15 Oost.
    - 25 ha voor lokale, innovatieve of drijvende zonne-energie initiatieven.

Besluit

(Geamendeerd)
1. In te stemmen met het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh

(terawattuur).
2. In te stemmen met indiening van de RES 1.0 van FruitDelta Rivierenland door de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland bij het bij het Nationaal Programma RES op 1 juli 2021.
3. Kennis te nemen van de vooruitblik richting RES 2.0 (2023) en de samenwerkingsagenda.
4. De lokale invulling RES 1.0 vast te stellen op:
- geen windmolens te plaatsen;
- de inzet van zonne-energie op daken voor de inbreng in RES 1.0 uit te breiden van 20 hectare (ha) naar 40 ha;
- de beoogde windmolen in Medel te vervangen door 10 ha zon;
- 20 ha grootschalige ontwikkeling van zonne-energie in het zoekgebied A15 Oost;
- 25 ha lokale en innovatieve initiatieven uit te geven, conform agendapunt 5.3 van de raadsvergadering van 15 juni 2021.

Toelichting

A.5 Amendement VVD en PvdA over 'draagvlak & democratische legitimering' RES-bod 1.0 wordt met meerderheid van stemmen verworpen (5 stemmen (VVD en PvdA) voor en 14 stemmen (Gemeentebelangen, PCG, PvdD, D66 en CDA) tegen.

A.2 Amendement Gemeentebelangen en PCG over RES-bod 1.0 wordt met meerderheid van stemmen aangenomen (13 stemmen (Gemeentebelangen, PCG en de dames Van Manen en Tetteroo en de heer Van Vierssen (VVD)) en 6 stemmen (PvdD, D66, CDA, PvdA en mevrouw Van Doremalen (VVD)) tegen.

A.3 Amendement PvdD over zonnevelden RES wordt met meerderheid van stemmen verworpen (2 stemmen (PvdD) voor en 17 stemmen (Gemeentebelangen, VVD, PCG, PvdA, D66 en CDA) tegen.

Geamendeerd voorstel: met meerderheid van stemmen aangenomen 14 stemmen (Gemeentebelangen, PCG en VVD) voor en 5 stemmen (PvdD, D66, CDA en PvdA) tegen.

M.1 Motie PvdA, D66, CDA, VVD, PvdD, Gemeentebelangen, PCG en Mevrouw Van Dam over 'versterking democratisch fundament vervolgproces' RES-biedingen wordt unaniem aangenomen.

M.2 Motie PCG over uitbreiding zoek areaal voor zonnepanelen voor het voldoen aan de ambitie van het GEA wordt met meerderheid van stemmen aangenomen (17 stemmen (Gemeentebelangen, VVD, PCG, PvdD en PvdA) voor en 2 stemmen (D66 en CDA) tegen.

M.3 Motie VVD, PvdA en D66 over RES bod 2.0 investeren in opslag wordt unaniem aangenomen.

M.4 Motie PvdD over windmolens/vogels wordt unaniem aangenomen.

A.1 Stemverklaringen VVD, PvdA, D66, CDA en PvdD.
Geamendeerd voorstel: stemverklaringen PvdA, D66 en PvdD.
M.1 Stemverklaringen D66 en PvdA.

De heer Willemsen voegt zich bij de vergadering.

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni 2021	D.085528 Z.024817

Voorstel ingebracht door	J.van den Beemt
Portefeuillehouder	J.P. Neven
Begrotingsprogramma en taakveld	Fysieke leefomgeving Milieu(beheer)

Onderwerp **Regionale Energiestrategie (RES) 1.0**

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh (terawattuur).
2. In te stemmen met indiening van de RES 1.0 van FruitDelta Rivierenland door de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland bij het Nationaal Programma RES op 1 juli 2021.
3. Kennis te nemen van de vooruitblik richting RES 2.0 (2023) en de samenwerkingsagenda.
4. De lokale invulling RES1.0 vast te stellen op:
   - 4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost.
   - 1 windturbine mogelijk in energiedriehoek “De Betuwe” (Medel).
   - 20 hectare (ha) zonne-energie grootschalig in het zoekgebied A15 Oost.
   - 25 ha zonne-energie voor lokale, innovatieve of drijvende zon initiatieven.

Samenvatting van het voorstel

Dit RES-bod is in 2 jaar tot stand gekomen en gebaseerd op een integrale regionale afweging van ruimte/landschap, draagvlak, kwantiteit, technische haalbaarheid en netcapaciteit. In 2023 volgt de RES 2.0. De RES 1.0 is dus een eerste stap op weg naar 2030 en 2050: een Rivierenland met duurzame energie. Onderweg kunnen allerlei zaken veranderen en zullen er de nodige innovaties zijn. De RES 2.0 die in 2023 gereed moet zijn is een herijking op basis van die ontwikkelingen hoe het staat met de uitvoering van de RES 1.0.

De vraag is daarom om in te stemmen met dit RES1.0 bod van 1,2 TWh duurzame elektriciteit uit wind en zon. Voor de gemeente Buren gaat het daarbij om een bijdrage van 0,218 TWh die dan gerealiseerd zal worden door:

- 4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost.
- 1 windturbine als mogelijk aandeel van Burenin de ontwikkeling van energiedriehoek “De Betuwe” (Kellen/Medel).
- 20 hectare (ha) zonne-energie grootschalige zonnevelden in het zoekgebied A15 Oost.
- 25 ha voor de kleinschalige ontwikkeling van zonnevelden uit lokale of innovatieve initiatieven op land of op water.
- 3,6 ha zonne-energie op dak. Het betreft de regionaal geraamde Burense bijdrage aan de ontwikkeling van zonne-energie op grote daken. Hiervoor wordt regionaal een initiatief gestart.

De uitvoering zal plaatsvinden met het lokale beleidskader van zon en wind in Buren met flankerend beleid voor de ruimtelijke inpassing en participatie van inwoners.

Met het door de raad in 2020 vastgestelde concept bod is het streven in de RES 1.0 tot een verdubbeling te komen van de aanwezige opwekcapaciteit van duurzame energie tot 1,2 TWh.
In deze RES 1.0 geven we aan hoe we dat gaan doen. De RES1.0 bestaat daarom uit drie delen. In het eerste deel beschrijft het RES 1.0 bod van FruitDelta Rivierenland bestaande uit:

- zonne-energie op dak.
- zonnevelden.
- windturbines.

HOOFDLIJNEN

1. Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?
Eén van de afspraken in het Klimaatakkoord van 2019 is dat de Regionale Energie Regio's (RES) onderzoeken hoe het best in hun regio duurzame elektriciteit via wind en zon opgewekt kan worden. Maar ook welke warmtebronnen te gebruiken zijn, zodat wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen. Op 1 juli 2021 moet elke RES-regio het RES 1.0 bod indienen, waarin kansrijke gebieden omschreven worden en ook de hoeveelheid TWh die de regio denkt op deze locaties op te kunnen wekken. De 30 RES-regio's is gevraagd samen minimaal 35 TWh op te wekken op land.

Wat vooraf ging
Op 28 juni 2019 publiceerde het kabinet het Klimaatakkoord, dit was de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). We gaan met elkaar de CO2-uitstoot sterk verminderen: in 2030 met de helft ten opzichte van 1990.

Eén van de afspraken uit het Klimaatakkoord is dat 30 energieregio's in Nederland onderzoeken waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land (wind- en zonne-energie) opgewekt kan worden. Maar ook welke warmtebronnen te gebruiken zijn, zodat wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen. Waar is ruimte en hoeveel? Zijn de plekken maatschappelijk gezien acceptabel en financieel haalbaar? In een Regionale Energiestrategie (RES) beschrijft elke regio haar eigen keuzes.

Op 20 mei 2020 stemde de raad in met dit concept RES bod van FruitDelta Rivierenland. Hierin was als tussenstap een concept bod van 0,632 TWh opgenomen, bestaande uit gerealiseerde en geplande projecten. Het streven was om in de RES 1.0 tot een verdubbeling van dit concept bod te komen.

Overigens heeft de raad op 17 december 2019 de notitie uitgangspunten RES Rivierenland vastgesteld als startpunt van het gezamenlijk RES traject. Daarna is het concept RES voor besluitvorming voorgelegd en nu wordt de RES 1.0 voorgelegd. In 2023 volgt de RES 2.0. Ook de verdere concrete projecten/initiatieven worden ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Over de RES 1.0
De Regionale Energiestrategie is een strategische verkenning. Hiermee geven de decentrale overheden aan hoe zij hun bijdrage leveren aan het Klimaatakkoord met windenergie op land,zonne-energie en bovengemeentelijke warmtebronnen.

Op 1 juli 2021 moet elke RES regio het RES 1.0 bod gereed hebben, waarin kansrijke gebieden omschreven worden en ook de hoeveelheid TWh die de regio denkt op deze locaties op te kunnen wekken, wordt benoemd. De 30 Nederlandse RES regio's is gevraagd samen minimaal 35 TWh op te wekken.

De gemeente Buren maakt hierbij deel uit van de RES-Regio FruitDelta Rivierenland en in de nu voorliggende RES 1.0 wordt het bod van onze RES-regio van 1,2 TWh beschreven. Ook wordt inzicht geboden in het regionale warmteaanbod en de warmtevraag. Daarnaast wordt vooruitgekeken naar de RES 2.0 en de samenwerkingsagenda. Daarnaast biedt de RES kansen, bijvoorbeeld voor brede samenwerking, de arbeidsmarkt & onderwijs en innovatie. Dat vraagt continue om vernieuwing en aanpassing, waarbij we veel partijen nodig hebben.

De RES 1.0 bestaat uit drie delen. In het eerste deel beschrijven we het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh. Het tweede deel kijkt vooruit richting RES 2.0 en de stappen die hiervoor in de periode 2021 – 2023 worden gezet. Het derde beschrijft de samenwerkingsagenda voor de RES, want ook met het indienen van de RES 1.0 zijn we er nog niet. De RES is een proces waarbij telkens wordt geëvalueerd en vooruit gekeken wordt. Ook is het gesprek met inwoners nog lang niet klaar. Dat vraagt continue om vernieuwing en aanpassing, waarbij we veel andere partijen nodig hebben.

Vooruitblik RES 2.0
De RES 1.0 is een tussenstap op weg naar 2030 en 2050. Onderweg kunnen er nog allerlei zaken veranderen. Bijvoorbeeld op basis van de Transitievisies Warmte, die alle Nederlandse gemeenten dit

jaar opstellen, waaruit kan blijken dat er meer elektriciteit nodig is dan verwacht voor de warmtevoorziening van onze woningen en kantoren. Locaties voor de ontwikkeling van zonne- of windenergie kunnen afvallen en nieuwe initiatieven komen er misschien juist bij. De RES 2.0 moet in 2023 gereed zijn en is een herijking op basis van de staat van de uitvoering van de RES 1.0. In het tweede deel wordt daarom gekeken naar de stappen die in de periode 2021 – 2023 gezet moeten worden.

Naar de RES 2.0 worden meerdere kleine stappen voorbereid en er is ruimte voor mogelijke nieuwe ontwikkelingen. Zo is te denken aan:

- Waterkracht
- Vernieuwen van 4 bestaande molens
- Zonne-energie op water
- Zon langs het Amsterdam-Rijn Kanaal
- Zonne-energie op dak als doorontwikkeling
- Kleine windmolens
- Mogelijke innovaties (opslag en Smart Grid)
- Dubbelgebruik

Deze visie voor de ontwikkeling richting RES 2.0 geven we ook uitvoering aan de motie die op 28 januari jl. is aangenomen bij het vaststellen van het zon- en windbeleid. Die vraagt immers om de ontwikkeling van dergelijke andere opties. In het warmteplan wordt uitgebreid ingegaan op energiebesparing en isoleren.

Het streven is om uiterlijk begin 2022 een plan van aanpak voor deze ontwikkeling op te stellen waarin ook ingegaan wordt op vroegtijdige informatie, communicatie en participatie voor en door inwoners.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?
Het leveren van een bijdrage als regio en als gemeente Buren aan de landelijke opgave van 35 TWh in 2030 en het lokale aandeel van Buren daarin van 0,218 TWh. Dit ook op weg naar een duurzaam Buren als invulling van de eigen Klimaatvisie, RES BOD, GEA en Klimaatakkoord om in 2030 55% CO2 reductie te bereiken ten opzichte van 1990.

Het bod RES 1.0
Het voorliggende bod in deze RES 1.0 bod van FruitDelta Rivierenland van 1.2 TWh bestaand uit drie delen. Het gaat dan om:

- 0,3019 TWh uit zonne-energie op dak: 191 hectare in 2030.
- 0,283 TWh uit zonnevelden: 249 hectare in 2030.
- 0,696 TWh uit windturbines: 47 turbines in 2030.

Dit RES-bod is in een proces van 2 jaar tot stand gekomen en gebaseerd op een integrale regionale afweging van ruimte/landschap, draagvlak, kwantiteit, technische haalbaarheid en netcapaciteit. Voor de ontwikkeling van zonne-energie zijn geen kansrijke gebieden benoemd, maar wordt uitgegaan van een voorkeursvolgorde en een aantal ontwerpprincipes. Voor windenergie is gekozen voor een concentratie langs infrastructuur (snelwegen, provinciale wegen).

De vraag aan de gemeenten (colleges en raden) is om in te stemmen met dit RES 1.0 bod van 1,2 TWh duurzame elektriciteit uit wind en zon als bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh in 2030. Voor de gemeente Buren gaat het daarbij om een aandeel van 0,218 TWh. Dat laat zich naast de al bestaande en geplande capaciteit vertalen in de realisatie van nieuwe capaciteit. En wel:

- 4 windturbines
  Het betreft hier de ontwikkeling van grootschalig windenergie in het zoekgebied A15 Oost.
- 1 windturbine
  Dit is het mogelijk aandeel Buren van de ontwikkeling van de zogenaamde energiedriehoek “De Betuwe“ (Kellen/Medel) van zeker 3 windturbines in dit gebied. De situering en daarmee een feitelijk Burense locatie zijn echter nog niet zeker.
- 20 ha zonne-energie grootschalig
  Het betreft hier de ontwikkeling van grootschalige (>10 ha) zonnevelden in het zoekgebied A15 Oost.
- 25 ha zonne-energie kleinschalig
  Het betreft hier de ontwikkeling zonnevelden (<10) ha uit lokale of innovatieve initiatieven op land of drijvend op water.
- 3,6 ha zonne-energie op dak
  Het betreft hier de regionaal geraamde Burense bijdrage aan de ontwikkeling van zonne-energie op grote daken. Hiervoor is vanuit de RES regio-organisatie een initiatief gestart.

De uitvoering in Buren zal plaatsvinden onder het lokale beleidskader zon en wind met flankerend beleid ruimtelijk en participatie.

De redenen om deel te nemen en in te stemmen met het regionale bod RES1.0:

1 *Met de RES 1.0 leveren wij een regionale bijdrage aan de landelijke doelstelling in 2030.*
Met een bod van 1,2 TWh levert onze regio een afgewogen bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh aan duurzame elektriciteit met zon en wind. Landschap, ruimtegebruik, draagvlak, netcapaciteit en kwantiteit zijn hierbij tegen elkaar afgewogen. Ook is er rekening gehouden met (wettelijke) beperkingen zoals Natura2000, geluidsnormen, de mogelijke komst van een radarpost, weidevogelgebieden en laagvlieggebieden. Gecombineerd met onder andere de effecten van energiebesparing wordt met het bod van 1,2 TWh een CO2-reductie van 34% bereikt.

2 *Indiening van de RES 1.0 bij Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES) door stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland*
In de notitie uitgangspunten RES FruitDelta Rivierenland spraken we in 2019 af dat de RES na besluitvorming in de gemeenteraden, Provinciale Staten en AB van Waterschap Rivierenland wordt ingediend bij het NP RES namens de stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland door de voorzitter. De RES 1.0 wordt uiterlijk 1 juli 2021 ingediend bij NP RES.

3 *Samen verder werken naar RES 2.0.*
De RES 1.0 is niet het einde van het traject maar een eerste stap in de realisatie van de klimaatdoelstelling. Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030 en heeft een dynamisch karakter: de RES wordt elke 2 jaar geactualiseerd. Daarvoor is ook monitoring nodig. Om de doelen in 2030 te halen, is ook continuering van het regionale proces van belang. Denk bijvoorbeeld aan mobiliteit of onderwijs en arbeidsmarkt, maar ook aan ondersteuning en kennisuitwisseling. In de stuurgroep RES hebben partijen zich uitgesproken over een verdere samenwerking. Daarvoor is een samenwerkingsagenda opgesteld die ook de verbinding legt met het Gelders Energie Akkoord en andere opgaven zoals klimaatadaptatie.

.4 *Past binnen de eigen beleidskaders.*
De opgave voor gemeente Buren zoals die hier benoemd is, past binnen het beleidskader zon en wind van Buren en kan uitgevoerd worden met de ruimtelijke- en participatiekaders zoals die aan flankerend beleid aan de raad voorgelegd worden.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?
De mogelijke nadelen van het voorstel of risico's als de raad het voorstel overneemt zijn:

1 *Het is een ingrijpend besluit dat bij realisatie tot procedures kan leiden.*
Er zullen ook met een zorgvuldig participatietraject gericht op draagvlak bij omwonenden en de bevolking bezwaren blijven bestaan tegen deze ruimtelijke ontwikkelingen. Dat kunnen bezwaren zijn met een zeer divers karakter, maar een vergaand juridisch traject is bij de verdere ontwikkeling van plannen naar realisatie ook hier te verwachten.

2 *Wat betreft de risico's bij realisatie.*
Er zijn regio breed een aantal ontwikkelingen die de realisatie van de bijdrage van gemeenten onder druk zetten. In de RES 1.0 wordt gewezen op de volgende risico's voor windenergie:
- De plaatsing van een nieuwe Radarpost in het westelijk deel van de Betuwe.
- De aanwezigheid van de beschermde Wespendief in ieder geval in Neder-Betuwe.
Deze ontwikkelingen kunnen noodzaken tot een heroverweging van de diverse opgaven om het regionale RES 1.0 bod van 1,2 TWh gestand te kunnen blijven doen.
Wat betreft de warmtetransitie kan mogelijke een aanwijzing van FruitDelta Rivierland spelen als extra drinkwater wingebieden. Dat zal de mogelijkheden voor warmtewinning door geothermie of warmteopslag dan sterk beperken.

3 *Ook wanneer een partij niet instemt met de RES 1.0 wordt die toch ingediend.*
Het opstellen van de RES is een gezamenlijk regionaal proces, leidend tot een regionaal bod van 1,2 TWh. In de notitie uitgangspunten RES Rivierenland zijn afspraken vastgelegd over de opgave, het proces, de op te leveren resultaten, de uitgangspunten en "spelregels" die we hanteren. Voor het besluitvormingstraject is hierin opgenomen dat we consensus als

uitgangspunt hanteren. Wanneer een partner niet met het regionale bod instemt, zal hiervan bij het aanbieden van de RES 1.0 aan het NP RES een aantekening worden gemaakt met een vermelding van de redenen.

4 *Amendementen gelden alleen lokaal.*
Als het bod RES 1.0 wordt geamendeerd, dan geldt dit besluit dus alleen voor deze partij. Wel wordt hiervan een aantekening gemaakt bij het indienen van het bod RES 1.0.

5 *Regionale samenwerking ook na de RES 1.0 van belang.*
Dit RES-bod is tot stand gekomen op basis van samenwerking. De praktijk is echter weerbarstig. Projecten kunnen stranden, nieuwe initiatieven juist opkomen. Het zal ook een gezamenlijk inspanning moeten zijn om de 1,2 TWh daadwerkelijk in 2030 te realiseren. Waar nodig moet regionaal en lokaal bijgestuurd worden via de RES 2.0.

6 *Het is niet vrijblijvend.*
In het kader van de realisatie van de nationale energie ambities zijn landelijk de RES-regio's geformeerd als een samenwerkingsverband om in regionaal verband een RES-bod op te stellen. Daarin geeft de regio aan wat haar bijdrage gaat zijn aan die realisatie. Het bod en haar realisatie zijn al met al dus niet vrijblijvend. Het is denkbaar dat het tot een "aanwijzing" van de provincie komt als een regio dan wel gemeente niet (voldoende) meewerkt en/of bijdraagt.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
Als de Burense raad het voorstel niet overneemt wordt het indienen gedaan conform de afspraken in de eerdere notitie uitgangspunten RES Rivierenland. Namens de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland zal de voorzitter de RES dan indienen met een aantekening. Deze stuurgroep bestaat overigens uit de regiogemeenten, provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, en relevante stakeholders.

5. Is het een begrotingswijziging?
Nee, hierbij is geen begrotingswijziging nodig.

TOELICHTING EN UITVOERING

5. Beleidskader
De Regionale Energiestrategie is een strategische verkenning. Hiermee geven de decentrale overheden aan hoe zij hun bijdrage leveren aan het Klimaatakkoord met windenergie op land,zonne-energie en bovengemeentelijke warmtebronnen. Dit sluit lokaal aan bij de klimaatvisie en het zon- en windbeleid van Buren.

6. Effectmeting, planning en evaluatie
Na vaststelling van het RES 1.0 bod wordt deze door de stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland voor 1 juli 2021 aangeboden aan het NPRES.

Met een startnotitie wordt u als raad in het najaar van 2021 geïnformeerd over het vervolgproces richting RES 2.0.

De juridische verankering vindt plaats via de instrumenten van de Wro/Omgevingswet in de lokale structuur- of omgevingsvisie van elke regiogemeente. Daarna wordt het geoperationaliseerd in provinciale verordeningen, bestemmings- of omgevingsplannen en toegepast bij het verlenen van vergunningen. Met de omgevingsvisie heeft ook al de nodige afstemming plaatsgevonden.

7. Financiën
Dit voorstel heeft op zich geen financiële consequenties. De proceskosten van de totstandkoming van de RES worden gedekt door een dekkende bijdrage van het NPRES. Daarnaast zet provincie Gelderland formatie en middelen in.
De ontwikkeling van de volgende fase RES 1.0 wordt ook in regionaal verband opgepakt en wordt naar verwachting uit provinciale of landelijke middelen gefinancierd. Mocht er toch aanvullende financiering nodig zijn, dan komen wij daar nog op terug.

8. Communicatie

De raad is binnen de gemeente Buren op verschillende manieren meegenomen in de ontwikkeling van de Regionale Energiestrategie. Zo zijn tijdens de 5 regionale raadsinformatiebijeenkomsten in 2019 en 2020 de concept RES en de route naar RES 1.0 toegelicht en was er gelegenheid om met andere regiogemeenten in gesprek te gaan. Op 14 april 2021 was er een regionale opiniërende raad over de RES 1.0. Verder is de raad lokaal op de hoogte gehouden over de voortgang rondom de Regionale Energiestrategie door bijvoorbeeld de raadswerkgroep klimaatvisie of het raadsjournaal.

Verder vanuit de RES 1.0:

- Er is gecommuniceerd via een persgesprek met de voorzitter van de stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland, de nieuwsbrief van RES FruitDelta Rivierenland en de website.
- Verder is er op verschillende manieren gecommuniceerd over de ontwikkeling van de RES. In het verdere verloop van 2021 worden in ieder geval de nieuwsbrief Regionale Energiestrategie Rivierenland en de speciale website voor de RES FruitDelta Rivierenland gecontinueerd.
- Tijdens de regionale raadsinformatiebijeenkomsten zijn de verschillende stadia van de concept RES en het vervolg naar een RES 1.0 toegelicht en was er gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan waar nodig mogelijk in een digitale vorm.

De wijze waarop communicatie na 2021 wordt vormgegeven is mede afhankelijk van de financiering van de RES in de periode 2022-2023. Wel wordt nu gewerkt aan een informatie- en communicatieplatform over de energietransitie voor inwoners met informatie en de afstemming van initiatieven.

9. Burgerparticipatie

Er zijn vanuit de regionale RES-organisatie zogenaamde ruimteateliers georganiseerd met een afsluitende bijeenkomst rond medio november 2020. Vanuit Buren is in september 2020 een inwonersronde georganiseerd waarin de RES denkrichtingen met betrekking tot de plaatsing van zon- en windinitiatieven besproken zijn. De weerslag daarvan is meegenomen in het zon- en windbeleid dat uw raad in januari dit jaar heeft vastgesteld. Daarbij is aangegeven wat de Burense zoekgebieden zijn als inzet voor deze RES. De opzet van de participatie was hierbij vooral informeren en meedenken.

10. Deregulering

Deregulering is hier niet van toepassing. Er volgen uit deze RES 1.0 ook geen nieuwe regels. Dat zal wel het geval zijn bij de verdere uitwerking van het lokale zon- en windbeleid als het bijvoorbeeld gaat om de ruimtelijk- en participatiekaders voor mogelijke initiatieven.

11. Achtergrondinformatie

1.	Internationale klimaatafspraken Parijs	2015
2.	Startnotitie groene groei Rivierenland (proactief voor nationaal programma)	Oktober 2017
3.	Klimaatakkoord	28 juni 2019
4.	Klimaatwet	2 juli 2019
5.	Notitie uitgangspunten RES Rivierenland	17 december 2019
6.	5 regionale raadsinformatiebijeenkomsten in 2019 en 2020, de concept RES en de route naar RES 1.0 zijn toegelicht.	2019-2020
7.	Vaststelling Klimaatvisie Buren	19 mei 2020
8.	Gemeenteraad Buren stemt in met concept RES Rivierenland	20 mei 2020
9.	Inwonersronde Buren waarin de RES denkrichtingen m.b.t. de plaatsing tot zon- en windinitiatieven besproken werden.	September 2020
10.	Vaststelling zon- en windbeleid	28 januari 2021
11.	RES 1.0 bod gereed	1 juli 2021
12	RES 2.0	2021-2023

Via de nieuwsbrief Regionale Energiestrategie Rivierenland en de website wordt informatie gegeven over de algemene ontwikkelingen rondom de RES.

Via de www.regionale-energiestrategie.nl van NPRES is veel achtergrondinformatie te vinden en het laatste nieuws over de landelijke ontwikkelingen van de RES.

Overigens is sinds begin 2021 is een (regionale) klankbordgroep van raadsleden voor de RES opgericht. Deze klankbordgroep richt zich op de betrokkenheid van raadsleden bij het RES-proces. Namens onze gemeenten nemen Mevr. Van Doremalen en Dhr. Lammers aan deze klankbordgroep deel.

Ten slotte verwijzen we voor de begrippenlijst naar de volgende link: https://pdc.buren.nl/wp-content/uploads/2020/10/Begrippenlijst-duurzaamheid.pdf. Via deze link zijn alle relevante begrippen en hun definitie die in dit document voorkomen te vinden.

Bijlagen:
1. Regionale Energiestrategie FruitDelta Rivierenland 1.0
2. Overzicht van bijdragen regiogemeenten aan RES 1.0 bod
3. Raadsvoorstel
4. Raadsbesluit

Inlichtingen bij:

Naam	J. van den Beemt
Domein	Ruimte

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni 2021	D.085530 Z.024817

Voorstel ingebracht door	J.van den Beemt
Portefeuillehouder	J.P. Neven
Begrotingsprogramma en taakveld	Fysieke leefomgeving Milieu(beheer)

Onderwerp **Regionale Energiestrategie (RES) 1.0**

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh (terawattuur).
2. In te stemmen met indiening van de RES 1.0 van FruitDelta Rivierenland door de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland bij het Nationaal Programma RES op 1 juli 2021.
3. Kennis te nemen van de vooruitblik richting RES 2.0 (2023) en de samenwerkingsagenda.
4. De lokale invulling RES1.0 vast te stellen op:
   - 4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost.
   - 1 windturbine mogelijk in energiedriehoek “De Betuwe” (Medel).
   - 20 hectare (ha) zonne-energie grootschalig in het zoekgebied A15 Oost.
   - 25 ha zonne-energie voor lokale, innovatieve of drijvende zon initiatieven.

Samenvatting van het voorstel

Dit RES-bod is in 2 jaar tot stand gekomen en gebaseerd op een integrale regionale afweging van ruimte/landschap, draagvlak, kwantiteit, technische haalbaarheid en netcapaciteit. In 2023 volgt de RES 2.0. De RES 1.0 is dus een eerste stap op weg naar 2030 en 2050: een Rivierenland met duurzame energie. Onderweg kunnen allerlei zaken veranderen en zullen er de nodige innovaties zijn. De RES 2.0 die in 2023 gereed moet zijn is een herijking op basis van die ontwikkelingen hoe het staat met de uitvoering van de RES 1.0.

De vraag is daarom om in te stemmen met dit RES1.0 bod van 1,2 TWh duurzame elektriciteit uit wind en zon. Voor de gemeente Buren gaat het daarbij om een bijdrage van 0,218 TWh die dan gerealiseerd zal worden door:

- 4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost.
- 1 windturbine als mogelijk aandeel van Burenin de ontwikkeling van energiedriehoek “De Betuwe” (Kellen/Medel).
- 20 hectare (ha) zonne-energie grootschalige zonnevelden in het zoekgebied A15 Oost.
- 25 ha voor de kleinschalige ontwikkeling van zonnevelden uit lokale of innovatieve initiatieven op land of op water.
- 3,6 ha zonne-energie op dak. Het betreft de regionaal geraamde Burense bijdrage aan de ontwikkeling van zonne-energie op grote daken. Hiervoor wordt regionaal een initiatief gestart.

De uitvoering zal plaatsvinden met het lokale beleidskader van zon en wind in Buren met flankerend beleid voor de ruimtelijke inpassing en participatie van inwoners.

Met het door de raad in 2020 vastgestelde concept bod is het streven in de RES 1.0 tot een verdubbeling te komen van de aanwezige opwekcapaciteit van duurzame energie tot 1,2 TWh.
In deze RES 1.0 geven we aan hoe we dat gaan doen. De RES1.0 bestaat daarom uit drie delen. In het eerste deel beschrijft het RES 1.0 bod van FruitDelta Rivierenland bestaande uit:

- zonne-energie op dak.
- zonnevelden.
- windturbines.

HOOFDLIJNEN

1. Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?
Eén van de afspraken in het Klimaatakkoord van 2019 is dat de Regionale Energie Regio's (RES) onderzoeken hoe het best in hun regio duurzame elektriciteit via wind en zon opgewekt kan worden. Maar ook welke warmtebronnen te gebruiken zijn, zodat wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen. Op 1 juli 2021 moet elke RES-regio het RES 1.0 bod indienen, waarin kansrijke gebieden omschreven worden en ook de hoeveelheid TWh die de regio denkt op deze locaties op te kunnen wekken. De 30 RES-regio's is gevraagd samen minimaal 35 TWh op te wekken op land.

Wat vooraf ging
Op 28 juni 2019 publiceerde het kabinet het Klimaatakkoord, dit was de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). We gaan met elkaar de CO2-uitstoot sterk verminderen: in 2030 met de helft ten opzichte van 1990.

Eén van de afspraken uit het Klimaatakkoord is dat 30 energieregio's in Nederland onderzoeken waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land (wind- en zonne-energie) opgewekt kan worden. Maar ook welke warmtebronnen te gebruiken zijn, zodat wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen. Waar is ruimte en hoeveel? Zijn de plekken maatschappelijk gezien acceptabel en financieel haalbaar? In een Regionale Energiestrategie (RES) beschrijft elke regio haar eigen keuzes.

Op 20 mei 2020 stemde de raad in met dit concept RES bod van FruitDelta Rivierenland. Hierin was als tussenstap een concept bod van 0,632 TWh opgenomen, bestaande uit gerealiseerde en geplande projecten. Het streven was om in de RES 1.0 tot een verdubbeling van dit concept bod te komen.

Overigens heeft de raad op 17 december 2019 de notitie uitgangspunten RES Rivierenland vastgesteld als startpunt van het gezamenlijk RES traject. Daarna is het concept RES voor besluitvorming voorgelegd en nu wordt de RES 1.0 voorgelegd. In 2023 volgt de RES 2.0. Ook de verdere concrete projecten/initiatieven worden ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Over de RES 1.0
De Regionale Energiestrategie is een strategische verkenning. Hiermee geven de decentrale overheden aan hoe zij hun bijdrage leveren aan het Klimaatakkoord met windenergie op land,zonne-energie en bovengemeentelijke warmtebronnen.

Op 1 juli 2021 moet elke RES regio het RES 1.0 bod gereed hebben, waarin kansrijke gebieden omschreven worden en ook de hoeveelheid TWh die de regio denkt op deze locaties op te kunnen wekken, wordt benoemd. De 30 Nederlandse RES regio's is gevraagd samen minimaal 35 TWh op te wekken.

De gemeente Buren maakt hierbij deel uit van de RES-Regio FruitDelta Rivierenland en in de nu voorliggende RES 1.0 wordt het bod van onze RES-regio van 1,2 TWh beschreven. Ook wordt inzicht geboden in het regionale warmteaanbod en de warmtevraag. Daarnaast wordt vooruitgekeken naar de RES 2.0 en de samenwerkingsagenda. Daarnaast biedt de RES kansen, bijvoorbeeld voor brede samenwerking, de arbeidsmarkt & onderwijs en innovatie. Dat vraagt continue om vernieuwing en aanpassing, waarbij we veel partijen nodig hebben.

De RES 1.0 bestaat uit drie delen. In het eerste deel beschrijven we het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh. Het tweede deel kijkt vooruit richting RES 2.0 en de stappen die hiervoor in de periode 2021 – 2023 worden gezet. Het derde beschrijft de samenwerkingsagenda voor de RES, want ook met het indienen van de RES 1.0 zijn we er nog niet. De RES is een proces waarbij telkens wordt geëvalueerd en vooruit gekeken wordt. Ook is het gesprek met inwoners nog lang niet klaar. Dat vraagt continue om vernieuwing en aanpassing, waarbij we veel andere partijen nodig hebben.

Vooruitblik RES 2.0
De RES 1.0 is een tussenstap op weg naar 2030 en 2050. Onderweg kunnen er nog allerlei zaken veranderen. Bijvoorbeeld op basis van de Transitievisies Warmte, die alle Nederlandse gemeenten dit

jaar opstellen, waaruit kan blijken dat er meer elektriciteit nodig is dan verwacht voor de warmtevoorziening van onze woningen en kantoren. Locaties voor de ontwikkeling van zonne- of windenergie kunnen afvallen en nieuwe initiatieven komen er misschien juist bij. De RES 2.0 moet in 2023 gereed zijn en is een herijking op basis van de staat van de uitvoering van de RES 1.0. In het tweede deel wordt daarom gekeken naar de stappen die in de periode 2021 – 2023 gezet moeten worden.

Naar de RES 2.0 worden meerdere kleine stappen voorbereid en er is ruimte voor mogelijke nieuwe ontwikkelingen. Zo is te denken aan:

- Waterkracht
- Vernieuwen van 4 bestaande molens
- Zonne-energie op water
- Zon langs het Amsterdam-Rijn Kanaal
- Zonne-energie op dak als doorontwikkeling
- Kleine windmolens
- Mogelijke innovaties (opslag en Smart Grid)
- Dubbelgebruik

Deze visie voor de ontwikkeling richting RES 2.0 geven we ook uitvoering aan de motie die op 28 januari jl. is aangenomen bij het vaststellen van het zon- en windbeleid. Die vraagt immers om de ontwikkeling van dergelijke andere opties. In het warmteplan wordt uitgebreid ingegaan op energiebesparing en isoleren.

Het streven is om uiterlijk begin 2022 een plan van aanpak voor deze ontwikkeling op te stellen waarin ook ingegaan wordt op vroegtijdige informatie, communicatie en participatie voor en door inwoners.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?
Het leveren van een bijdrage als regio en als gemeente Buren aan de landelijke opgave van 35 TWh in 2030 en het lokale aandeel van Buren daarin van 0,218 TWh. Dit ook op weg naar een duurzaam Buren als invulling van de eigen Klimaatvisie, RES BOD, GEA en Klimaatakkoord om in 2030 55% CO2 reductie te bereiken ten opzichte van 1990.

<u>Het bod RES 1.0</u>
Het voorliggende bod in deze RES 1.0 bod van FruitDelta Rivierenland van 1.2 TWh bestaand uit drie delen. Het gaat dan om:

- 0,3019 TWh uit zonne-energie op dak: 191 hectare in 2030.
- 0,283 TWh uit zonnevelden: 249 hectare in 2030.
- 0,696 TWh uit windturbines: 47 turbines in 2030.

Dit RES-bod is in een proces van 2 jaar tot stand gekomen en gebaseerd op een integrale regionale afweging van ruimte/landschap, draagvlak, kwantiteit, technische haalbaarheid en netcapaciteit. Voor de ontwikkeling van zonne-energie zijn geen kansrijke gebieden benoemd, maar wordt uitgegaan van een voorkeursvolgorde en een aantal ontwerpprincipes. Voor windenergie is gekozen voor een concentratie langs infrastructuur (snelwegen, provinciale wegen).

De vraag aan de gemeenten (colleges en raden) is om in te stemmen met dit RES 1.0 bod van 1,2 TWh duurzame elektriciteit uit wind en zon als bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh in 2030. Voor de gemeente Buren gaat het daarbij om een aandeel van 0,218 TWh. Dat laat zich naast de al bestaande en geplande capaciteit vertalen in de realisatie van nieuwe capaciteit. En wel:

- <u>4 windturbines</u>
  Het betreft hier de ontwikkeling van grootschalig windenergie in het zoekgebied A15 Oost.
- <u>1 windturbine</u>
  Dit is het mogelijk aandeel Buren van de ontwikkeling van de zogenaamde energiedriehoek “De Betuwe“ (Kellen/Medel) van zeker 3 windturbines in dit gebied. De situering en daarmee een feitelijk Burense locatie zijn echter nog niet zeker.
- <u>20 ha zonne-energie grootschalig</u>
  Het betreft hier de ontwikkeling van grootschalige (>10 ha) zonnevelden in het zoekgebied A15 Oost.
- <u>25 ha zonne-energie kleinschalig</u>
  Het betreft hier de ontwikkeling zonnevelden (<10) ha uit lokale of innovatieve initiatieven op land of drijvend op water.
- <u>3,6 ha zonne-energie op dak</u>
  Het betreft hier de regionaal geraamde Burense bijdrage aan de ontwikkeling van zonne-energie op grote daken. Hiervoor is vanuit de RES regio-organisatie een initiatief gestart.

De uitvoering in Buren zal plaatsvinden onder het lokale beleidskader zon en wind met flankerend beleid ruimtelijk en participatie.

De redenen om deel te nemen en in te stemmen met het regionale bod RES1.0:

1 *Met de RES 1.0 leveren wij een regionale bijdrage aan de landelijke doelstelling in 2030.*
Met een bod van 1,2 TWh levert onze regio een afgewogen bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh aan duurzame elektriciteit met zon en wind. Landschap, ruimtegebruik, draagvlak, netcapaciteit en kwantiteit zijn hierbij tegen elkaar afgewogen. Ook is er rekening gehouden met (wettelijke) beperkingen zoals Natura2000, geluidsnormen, de mogelijke komst van een radarpost, weidevogelgebieden en laagvlieggebieden. Gecombineerd met onder andere de effecten van energiebesparing wordt met het bod van 1,2 TWh een CO2-reductie van 34% bereikt.

2 *Indiening van de RES 1.0 bij Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES) door stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland*
In de notitie uitgangspunten RES FruitDelta Rivierenland spraken we in 2019 af dat de RES na besluitvorming in de gemeenteraden, Provinciale Staten en AB van Waterschap Rivierenland wordt ingediend bij het NP RES namens de stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland door de voorzitter. De RES 1.0 wordt uiterlijk 1 juli 2021 ingediend bij NP RES.

3 *Samen verder werken naar RES 2.0.*
De RES 1.0 is niet het einde van het traject maar een eerste stap in de realisatie van de klimaatdoelstelling. Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030 en heeft een dynamisch karakter: de RES wordt elke 2 jaar geactualiseerd. Daarvoor is ook monitoring nodig. Om de doelen in 2030 te halen, is ook continuering van het regionale proces van belang. Denk bijvoorbeeld aan mobiliteit of onderwijs en arbeidsmarkt, maar ook aan ondersteuning en kennisuitwisseling. In de stuurgroep RES hebben partijen zich uitgesproken over een verdere samenwerking. Daarvoor is een samenwerkingsagenda opgesteld die ook de verbinding legt met het Gelders Energie Akkoord en andere opgaven zoals klimaatadaptatie.

.4 *Past binnen de eigen beleidskaders.*
De opgave voor gemeente Buren zoals die hier benoemd is, past binnen het beleidskader zon en wind van Buren en kan uitgevoerd worden met de ruimtelijke- en participatiekaders zoals die aan flankerend beleid aan de raad voorgelegd worden.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?
De mogelijke nadelen van het voorstel of risico's als de raad het voorstel overneemt zijn:

1 *Het is een ingrijpend besluit dat bij realisatie tot procedures kan leiden.*
Er zullen ook met een zorgvuldig participatietraject gericht op draagvlak bij omwonenden en de bevolking bezwaren blijven bestaan tegen deze ruimtelijke ontwikkelingen. Dat kunnen bezwaren zijn met een zeer divers karakter, maar een vergaand juridisch traject is bij de verdere ontwikkeling van plannen naar realisatie ook hier te verwachten.

2 *Wat betreft de risico's bij realisatie.*
Er zijn regio breed een aantal ontwikkelingen die de realisatie van de bijdrage van gemeenten onder druk zetten. In de RES 1.0 wordt gewezen op de volgende risico's voor windenergie:
- De plaatsing van een nieuwe Radarpost in het westelijk deel van de Betuwe.
- De aanwezigheid van de beschermde Wespendief in ieder geval in Neder-Betuwe.
Deze ontwikkelingen kunnen noodzaken tot een heroverweging van de diverse opgaven om het regionale RES 1.0 bod van 1,2 TWh gestand te kunnen blijven doen.
Wat betreft de warmtetransitie kan mogelijke een aanwijzing van FruitDelta Rivierland spelen als extra drinkwater wingebieden. Dat zal de mogelijkheden voor warmtewinning door geothermie of warmteopslag dan sterk beperken.

3 *Ook wanneer een partij niet instemt met de RES 1.0 wordt die toch ingediend.*
Het opstellen van de RES is een gezamenlijk regionaal proces, leidend tot een regionaal bod van 1,2 TWh. In de notitie uitgangspunten RES Rivierenland zijn afspraken vastgelegd over de opgave, het proces, de op te leveren resultaten, de uitgangspunten en "spelregels" die we hanteren. Voor het besluitvormingstraject is hierin opgenomen dat we consensus als

uitgangspunt hanteren. Wanneer een partner niet met het regionale bod instemt, zal hiervan bij het aanbieden van de RES 1.0 aan het NP RES een aantekening worden gemaakt met een vermelding van de redenen.

4 Amendementen gelden alleen lokaal.
Als het bod RES 1.0 wordt geamendeerd, dan geldt dit besluit dus alleen voor deze partij. Wel wordt hiervan een aantekening gemaakt bij het indienen van het bod RES 1.0.

5 Regionale samenwerking ook na de RES 1.0 van belang.
Dit RES-bod is tot stand gekomen op basis van samenwerking. De praktijk is echter weerbarstig. Projecten kunnen stranden, nieuwe initiatieven juist opkomen. Het zal ook een gezamenlijk inspanning moeten zijn om de 1,2 TWh daadwerkelijk in 2030 te realiseren. Waar nodig moet regionaal en lokaal bijgestuurd worden via de RES 2.0.

6 *Het is niet vrijblijvend.*
In het kader van de realisatie van de nationale energie ambities zijn landelijk de RES-regio's geformeerd als een samenwerkingsverband om in regionaal verband een RES-bod op te stellen. Daarin geeft de regio aan wat haar bijdrage gaat zijn aan die realisatie. Het bod en haar realisatie zijn al met al dus niet vrijblijvend. Het is denkbaar dat het tot een "aanwijzing" van de provincie komt als een regio dan wel gemeente niet (voldoende) meewerkt en/of bijdraagt.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
Als de Burense raad het voorstel niet overneemt wordt het indienen gedaan conform de afspraken in de eerdere notitie uitgangspunten RES Rivierenland. Namens de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland zal de voorzitter de RES dan indienen met een aantekening. Deze stuurgroep bestaat overigens uit de regiogemeenten, provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, en relevante stakeholders.

5. Is het een begrotingswijziging?
Nee, hierbij is geen begrotingswijziging nodig.

TOELICHTING EN UITVOERING

5. Beleidskader
De Regionale Energiestrategie is een strategische verkenning. Hiermee geven de decentrale overheden aan hoe zij hun bijdrage leveren aan het Klimaatakkoord met windenergie op land,zonne-energie en bovengemeentelijke warmtebronnen. Dit sluit lokaal aan bij de klimaatvisie en het zon- en windbeleid van Buren.

6. Effectmeting, planning en evaluatie
Na vaststelling van het RES 1.0 bod wordt deze door de stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland voor 1 juli 2021 aangeboden aan het NPRES.

Met een startnotitie wordt u als raad in het najaar van 2021 geïnformeerd over het vervolgproces richting RES 2.0.

De juridische verankering vindt plaats via de instrumenten van de Wro/Omgevingswet in de lokale structuur- of omgevingsvisie van elke regiogemeente. Daarna wordt het geoperationaliseerd in provinciale verordeningen, bestemmings- of omgevingsplannen en toegepast bij het verlenen van vergunningen. Met de omgevingsvisie heeft ook al de nodige afstemming plaatsgevonden.

7. Financiën
Dit voorstel heeft op zich geen financiële consequenties. De proceskosten van de totstandkoming van de RES worden gedekt door een dekkende bijdrage van het NPRES. Daarnaast zet provincie Gelderland formatie en middelen in.
De ontwikkeling van de volgende fase RES 1.0 wordt ook in regionaal verband opgepakt en wordt naar verwachting uit provinciale of landelijke middelen gefinancierd. Mocht er toch aanvullende financiering nodig zijn, dan komen wij daar nog op terug.

8. Communicatie

De raad is binnen de gemeente Buren op verschillende manieren meegenomen in de ontwikkeling van de Regionale Energiestrategie. Zo zijn tijdens de 5 regionale raadsinformatiebijeenkomsten in 2019 en 2020 de concept RES en de route naar RES 1.0 toegelicht en was er gelegenheid om met andere regiogemeenten in gesprek te gaan. Op 14 april 2021 was er een regionale opiniërende raad over de RES 1.0. Verder is de raad lokaal op de hoogte gehouden over de voortgang rondom de Regionale Energiestrategie door bijvoorbeeld de raadswerkgroep klimaatvisie of het raadsjournaal.

Verder vanuit de RES 1.0:

- Er is gecommuniceerd via een persgesprek met de voorzitter van de stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland, de nieuwsbrief van RES FruitDelta Rivierenland en de website.
- Verder is er op verschillende manieren gecommuniceerd over de ontwikkeling van de RES. In het verdere verloop van 2021 worden in ieder geval de nieuwsbrief Regionale Energiestrategie Rivierenland en de speciale website voor de RES FruitDelta Rivierenland gecontinueerd.
- Tijdens de regionale raadsinformatiebijeenkomsten zijn de verschillende stadia van de concept RES en het vervolg naar een RES 1.0 toegelicht en was er gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan waar nodig mogelijk in een digitale vorm.

De wijze waarop communicatie na 2021 wordt vormgegeven is mede afhankelijk van de financiering van de RES in de periode 2022-2023. Wel wordt nu gewerkt aan een informatie- en communicatieplatform over de energietransitie voor inwoners met informatie en de afstemming van initiatieven.

9. Burgerparticipatie

Er zijn vanuit de regionale RES-organisatie zogenaamde ruimteateliers georganiseerd met een afsluitende bijeenkomst rond medio november 2020. Vanuit Buren is in september 2020 een inwonersronde georganiseerd waarin de RES denkrichtingen met betrekking tot de plaatsing van zon- en windinitiatieven besproken zijn. De weerslag daarvan is meegenomen in het zon- en windbeleid dat uw raad in januari dit jaar heeft vastgesteld. Daarbij is aangegeven wat de Burense zoekgebieden zijn als inzet voor deze RES. De opzet van de participatie was hierbij vooral informeren en meedenken.

10. Deregulering

Deregulering is hier niet van toepassing. Er volgen uit deze RES 1.0 ook geen nieuwe regels. Dat zal wel het geval zijn bij de verdere uitwerking van het lokale zon- en windbeleid als het bijvoorbeeld gaat om de ruimtelijk- en participatiekaders voor mogelijke initiatieven.

11. Achtergrondinformatie

1.	Internationale klimaatafspraken Parijs	2015
2.	Startnotitie groene groei Rivierenland (proactief voor nationaal programma)	Oktober 2017
3.	Klimaatakkoord	28 juni 2019
4.	Klimaatwet	2 juli 2019
5.	Notitie uitgangspunten RES Rivierenland	17 december 2019
6.	5 regionale raadsinformatiebijeenkomsten in 2019 en 2020, de concept RES en de route naar RES 1.0 zijn toegelicht.	2019-2020
7.	Vaststelling Klimaatvisie Buren	19 mei 2020
8.	Gemeenteraad Buren stemt in met concept RES Rivierenland	20 mei 2020
9.	Inwonersronde Buren waarin de RES denkrichtingen m.b.t. de plaatsing tot zon- en windinitiatieven besproken werden.	September 2020
10.	Vaststelling zon- en windbeleid	28 januari 2021
11.	RES 1.0 bod gereed	1 juli 2021
12	RES 2.0	2021-2023

Via de nieuwsbrief Regionale Energiestrategie Rivierenland en de website wordt informatie gegeven over de algemene ontwikkelingen rondom de RES.

Via de www.regionale-energiestrategie.nl van NPRES is veel achtergrondinformatie te vinden en het laatste nieuws over de landelijke ontwikkelingen van de RES.

Overigens is sinds begin 2021 is een (regionale) klankbordgroep van raadsleden voor de RES opgericht. Deze klankbordgroep richt zich op de betrokkenheid van raadsleden bij het RES-proces. Namens onze gemeenten nemen Mevr. Van Doremalen en Dhr. Lammers aan deze klankbordgroep deel.

Ten slotte verwijzen we voor de begrippenlijst naar de volgende link: https://pdc.buren.nl/wp-content/uploads/2020/10/Begrippenlijst-duurzaamheid.pdf. Via deze link zijn alle relevante begrippen en hun definitie die in dit document voorkomen te vinden.

Bijlagen:
1. Regionale Energiestrategie FruitDelta Rivierenland 1.0
2. Overzicht van bijdragen regiogemeenten aan RES 1.0 bod
3. Raadsvoorstel
4. Raadsbesluit

Inlichtingen bij:

Naam	J. van den Beemt
Domein	Ruimte

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
15 juni 2021	**D.085530**	**D.085529** **Z.024817**

Onderwerp **Regionale Energiestrategie 1.0**

De Gemeenteraad van Buren;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021;

besluit:

1. In te stemmen met het RES 1.0 bod van regio FruitDelta Rivierenland van 1,2 TWh (terawattuur).
2. In te stemmen met indiening van de RES 1.0 van FruitDelta Rivierenland door de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland bij het bij het Nationaal Programma RES op 1 juli 2021.
3. Kennis te nemen van de vooruitblik richting RES 2.0 (2023) en de samenwerkingsagenda.
4. De lokale invulling RES1.0 vast te stellen op:
   - 4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost.
   - 1 windturbine mogelijk in energiedriehoek “De Betuwe” (Medel).
   - 20 hectare (ha) zonne-energie grootschalig in het zoekgebied A15 Oost.
   - 25 ha voor lokale, innovatieve of drijvende zonne-energie initiatieven.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 15 juni 2021

De griffier, De voorzitter,

E.E. Weijenberg J.P.M. Meijers

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE **1.0**

FruitDelta Rivierenland

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE 2030 Rivierenland

T.b.v. besluitvorming in de gemeenteraden, Provinciale Staten en AB Waterschap Rivierenland

FOTO: Ronald Verwijs / Betuwecopters

COLOFON

Opdrachtgever
Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland
Onder voorzitterschap van Joost Reus,
wethouder duurzaamheid, gemeente Culemborg

Procesmanagement en contact
Annemieke Spit
procesmanager RES FruitDelta Rivierenland
info@resrivierenland.nl

Opgesteld door
RES-team FruitDelta Rivierenland in samenwerking met de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Zaltbommel, Waterschap Rivierenland, provincie Gelderland, Liander, Gebieds-coöperatie Rivierenland, Greenport Gelderland, Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, VNO-NCW Rivierenland en Feddes/Olthof Landschapsarchitecten.

Tekst
RES-team FruitDelta Rivierenland,
Feddes/Olthof Landschapsarchitecten
en Liander.

Verantwoording beeldmateriaal
Alle beelden en illustraties zijn van Feddes/Olthof Landschapsarchitecten, Liander, Regio Rivierenland, JongRES, Enexis Groep, BetuweCopters, David Wolf, Communicatiebureau de Lynx, tenzij anders vermeld.

Redactie en vormgeving
Communicatiebureau de Lynx

Meer informatie is te vinden op www.resrivierenland.nl

Tiel, maart 2021

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE **1.0**

FruitDelta Rivierenland

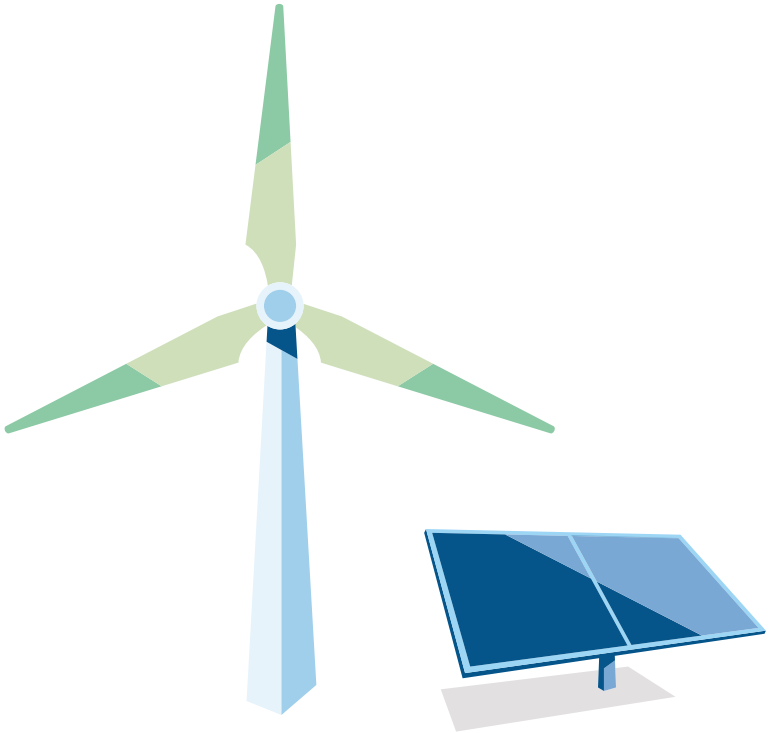

INHOUD

VOORWOORD 4

SAMENVATTING 5

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE 1.0 FRUITDELTA RIVIERENLAND 6

DEEL 1. **RES 1.0** **11**

1.1 **PARTICIPATIE** **12**
1.2 **ELEKTRICITEIT** **16**
1.3 **VISIE RES-BOD 1.0** **23**
1.4 **WARMTE** **29**

DEEL 2. **RICHTING RES 2.0** **34**

2.1 **COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE** **36**
2.2 **ELEKTRICITEIT** **37**
2.3 **WARMTE** **39**
2.4 **OMGEVINGSBELEID** **41**

DEEL 3. **SAMENWERKINGSAGENDA** **43**

3.1 **SAMENWERKING IN BELEID, UITVOERING EN PARTICIPATIE** **45**
3.2 **STRATEGISCHE SAMENWERKING** **47**
3.3 **KENNIS DELEN EN KOPPELKANSEN** **50**

BEGRIPPENLIJST **51**

BIJLAGEN

1. Deelnemers ruimteateliers 54
2. Deelnemers aan de overleggen RES FruitDelta Rivierenland 55
3. Ambitie per gemeente in 2030 56
4. Analyse per kansrijk gebied voor wind 57
5. Achtergrondinformatie Warmte
6. Rapport Feddes Olthof: ‘Naar een RES 1.0: Een landschappelijk perspectief’
7. Rapport Liander ‘Impact van RES 1.0 op het energienet RES-regio FruitDelta Rivierenland’

VOORWOORD

We staan wereldwijd voor een enorme opgave om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Nederland heeft zijn verantwoordelijkheid genomen door in het Klimaatakkoord afspraken te maken. Een deel van die verantwoordelijkheid is neergelegd bij lagere overheden, verenigd in 30 regio's. In Rivierenland hebben we die handschoen opgepakt. Samen met regionale partijen hebben we een Regionale Energiestrategie (RES) gemaakt: waar is ruimte voor grootschalige opwek van duurzame energie door middel van zon en wind en hoe verdelen we de beschikbare warmtebronnen?

Met deze RES 1.0 geven we een eerste antwoord op deze vragen. Geen gemakkelijk antwoord. En ook een voorlopig eerste antwoord. Met het bepalen van de hoeveelheid duurzame energie die we willen opwekken, de kansrijke gebieden voor windturbines en de voorwaarden voor grootschalige opwek van zonne-energie, staan we pas aan het begin. Er zullen nog vele discussies en gesprekken volgen. Over hoeveel windturbines er waar precies moeten komen en hoe hoog. En hoe we de lusten en de lasten eerlijk verdelen en onze inwoners betrekken. Over hoe we zonneweides combineren met het versterken van biodiversiteit. En hoe we keuzes maken voor een duurzame warmtevoorziening.
Deze RES biedt kansen om de energievoorziening in eigen hand te houden en om regionale werkgelegenheid te vergroten. Maar het zal her en der ook pijn gaan doen. We houden zo goed mogelijk rekening met het landschap, met de beschikbare netwerkcapaciteit en met het lokale draagvlak, maar het is onvermijdelijk dat al deze belangen goed moeten worden afgewogen en dat er keuzes moeten worden gemaakt. Niet iedereen zal het met die keuzes eens zijn. Ook dat moeten we erkennen. Uiteindelijk zullen de verschillende democratisch gekozen raden en besturen deze keuzes moeten bekrachtigen en knopen moeten doorhakken.

Er is met deze RES 1.0 mooi voorwerk gedaan om die moeilijke keuzes een stap verder te brengen. Ik wil iedereen die hier aan heeft meegewerkt hartelijk bedanken voor hun inzet. Het RES-team FruitDelta Rivierenland, de leden van de Stuurgroep en de leden van de regiegroep. Maar ook alle organisaties en inwoners die de moeite hebben genomen om kritisch met ons mee te denken en commentaar hebben gegeven op eerdere concepten. Ook hebben vele honderden inwoners enquêtes ingevuld om ons richting mee te geven. Dank daarvoor.

Kortom, we gaan met deze RES een weg op waarvan we het eindpunt nog niet kennen. De RES 1.0 is slechts een tussenstap op weg naar een duurzaam Rivierenland. En deze tussenstap vertolkt onze bijdrage aan het wereldwijde klimaatvraagstuk. Onze zoektocht en samenwerking gaan ook na deze RES 1.0 onverminderd door.

Joost Reus,
voorzitter Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland

SAMENVATTING

Regio Rivierenland stapt over op duurzame energie. In deze Regionale Energiestrategie (RES) beschrijven wij onze regionale kansen voor warmte en ons RES-bod: onze ambitie voor het opwekken van duurzame elektriciteit met wind en zon, en welke gebieden in de regio daarvoor kansrijk zijn.

Ons RES 1.0-bod is: **1,2 TWh duurzame elektriciteit in 2030**, opgewekt met wind en zon.

ZON EN WIND

Om tot dit RES-bod te komen is stapsgewijs een proces doorlopen. Daarin zijn onder meer de volgende vragen onderzocht: Waar in de regio is ruimte voor het opwekken van elektriciteit? Om hoeveel ruimte gaat het? Hoe past wind- en zonne-energie in deze gebieden in het landschap? Zijn deze gebieden maatschappelijk gezien geschikt? Is het financieel haalbaar? En wat betekent dit voor de capaciteit van het energienet in Rivierenland?

Als we de ambitie van 1,2 TWh van het nieuwe RES 1.0-bod realiseren is de CO_2-uitstoot in 2030 34% lager. Dit is inclusief 16% reductie door o.a. energiebesparing. Dit is een flinke stap op weg naar de doelstelling van 55% reductie in 2030 uit het Gelders Energieakkoord. Maar er is meer nodig. Hiervoor liggen kansen bij duurzame mobiliteit, duurzame glastuinbouw, verduurzaming van bedrijven(terreinen) en circulaire economie. Volgens Liander is het bod van 1,2 TWh aansluitbaar op het elektriciteitsnet.

WARMTE

Ook voor warmte is een verkenning uitgevoerd. Er is geïnventariseerd waar grote en kleinere warmtebronnen aanwezig zijn en of deze ingezet kunnen worden om bijvoorbeeld huizen en kantoren te verwarmen. Heel veel grote warmtebronnen zijn er in Rivierenland niet. Maar als we in nauwe regionale samenwerking de kansen voor warmte uit de rivieren en plassen en met zonthermie de warmte uit de zon benutten, kunnen we het aardgasverbruik toch flink verminderen zonder dat de elektriciteitsvraag te veel stijgt.

PARTICIPATIE

De bouwstenen voor het RES 1.0-bod zijn voornamelijk verzameld via ruimteateliers. Deze bijeenkomsten vormen de kern van het proces. Van een eerste groep ‘verkenners’ is de groep betrokkenen op natuurlijke wijze gegroeid. Naarmate de plannen concreter worden, praten ook steeds meer inwoners mee, die geen organisatie vertegenwoordigen. In totaal hebben 600 personen tijdens deze bijeenkomsten meegedacht en meegepraat.

Het uitgangspunt van RES FruitDelta Rivierenland is: iedereen moet in de gelegenheid zijn geweest om op het juiste moment mee te praten. Doel van de dialoog is om samen kennis te vergaren, informatie te delen en input op te halen. Uiteindelijk is met een regiobrede enquête getoetst of de uitgewerkte denkrichting in lijn is met de beleving van willekeurige inwoners. 2.350 inwoners hebben op deze manier hun mening gegeven over het opwekken van duurzame elektriciteit via wind en zon in Rivierenland.

NAAR EEN RES 2.0

Met de RES 1.0 is de samenwerking van partners in de energietransitie in Rivierenland nog maar net begonnen. Nu is het de uitdaging om met elkaar de stap richting realisatie te zetten. Participatie van inwoners en bedrijven wordt daarbij nóg belangrijker. Richting 2023 stellen we een RES 2.0 op, waarin nieuwe inzichten voor elektriciteit en warmte een plek krijgen. Ook blijven we met elkaar via de Samenwerkingsagenda werken aan belangrijke thema’s als energiearmoede, energiebesparing, innovatie, monitoring en communicatie.

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE 1.0

FRUITDELTA RIVIERENLAND

Dit is de Regionale Energiestrategie 1.0 van regio FruitDelta Rivierenland: onze bijdrage aan de landelijke afspraken voor elektriciteit en gebouwde omgeving uit het Nationale Klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord.
Met onze Regionale Energiestrategie (RES) maken we in de regio afspraken over lokale, duurzame energie. Letterlijk betekent dit: samen kijken naar kansen voor duurzame energie door windturbines, zonnepanelen en warmte. In figuurlijke zin willen we energie krijgen én houden van het proces. Het helpt om daarbij het uiteindelijke doel voor ogen te houden. Want waar doen we het ook alweer voor?

REGIO FRUITDELTA RIVIERENLAND

FruitDelta Rivierenland is een regio met een karakteristiek landschap. De krachtige rivieren brengen dynamiek, het dijkenlandschap beschermt ons, de vruchtbare grond voedt ons. Al het goede van ons gebied willen we ook doorgeven aan onze kinderen. Door de veranderingen in ons klimaat is dat niet vanzelfsprekend. In Rivierenland buigen we deze uitdaging stap voor stap om naar kansen. Werken met wind, water, zon en aarde zit in ons DNA. Net als aanpakken. We doen veel zelf, we doen veel samen. Als we deze energietransitie goed doen, versterken we de brede welvaart in onze regio, ook in de toekomst. En behouden we de regie over hoe we omgaan met het landschap dat we koesteren.

KEUZES MAKEN

Met onze RES streven we naar een betaalbare duurzame energievoorziening, voor en door de regio, passend bij ons gebied. Dit doen we door afgewogen keuzes te maken voor duurzame elektriciteit uit zon en wind en voor duurzame warmte. Met onze gezamenlijke ambitie dragen we met deze RES zo goed mogelijk bij aan de doelstellingen vanuit het Klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord.

De RES biedt kansen voor de brede welvaart in onze regio. We zien de RES in perspectief en kijken ook naar kansen voor werkgelegenheid, financiering, participatie en innovatie. Ook leggen we de verbinding tussen de RES en andere opgaven in onze regio, zoals onze Regio Deal en de regionale speerpunten, maar bijvoorbeeld ook klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit, duurzame tuinbouw en verduurzaming van bedrijven(terreinen).

STUURGROEP RES FRUITDELTA RIVIERENLAND

Ons brede perspectief uit zich in de samenstelling van de Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland. Hierin zitten vertegenwoordigers van Greenport Gelderland, Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, Liander, VNO-NCW Rivierenland en Gebiedscoöperatie Rivierenland (de koepel van diverse burgerorganisaties in Rivierenland), de acht gemeenten (Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Zaltbommel), Waterschap Rivierenland en provincie Gelderland. We werken ook samen met partijen buiten onze regio, zoals met de andere RES-regio's en het Nationaal Programma RES (NPRES).

SAMEN OPTREKKEN

Het klimaatvraagstuk dringt diep door in het persoonlijk leven van onze inwoners. Het beperken van energieverbruik, het aanpassen aan veranderende klimaatomstandigheden en het opwekken van duurzame energie raakt ieders huishouden, portemonnee en leefomgeving. Daar kunnen we niet zorgvuldig genoeg mee omgaan. Inwoners, organisaties en ondernemers praten daarom vanaf dag één mee.

Participatie is anno 2021 vanzelfsprekend. Er bestaan echter geen objectieve criteria die uitwijzen dat inwoners serieus genomen zijn of dat er voldoende draagvlak is. Daarbij zal er altijd spanning blijven tussen wat nodig is, wat nu mogelijk is en wat als wenselijk wordt ervaren.

Het is belangrijk om in deze fase van het totale RES-proces duidelijk te zijn over de randvoorwaarden. Nederland schakelt over op duurzame energie. Windturbines en zonneparken zijn daarbij noodzakelijk. Het proces om te komen tot deze RES 1.0 was gericht op het vinden van een balans tussen maatschappelijk draagvlak en ruimtelijke inpassing in het landschap, opbrengst, netimpact en systeemefficiëntie en bestuurlijk draagvlak. De uiteindelijke besluitvorming over de RES 1.0 vindt plaats in gemeenteraden, het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland en Provinciale Staten.

LOKAAL EN REGIONAAL PERSPECTIEF

Samen optrekken betekent ook oog hebben voor onderlinge overeenkomsten en verschillen. Rivierenland is bescheiden qua oppervlakte en met acht gemeenten redelijk overzichtelijk. Maar de gemeenten verschillen in oppervlakte, inwoneraantal, kernen en landschappelijke factoren. Ook bevinden ze zich in verschillende fasen van het opstellen en/of uitvoeren van beleid voor zon en wind.
Tijdens de ruimteateliers was er telkens aandacht voor de lokale situatie én de regionale samenhang. In het kader van het opstellen van lokaal beleid voor wind en zon organiseerden gemeenten volop zelf gesprekken met inwoners via dorpenrondes, online bijeenkomsten, gesprekstafels, energiecafés en enquêtes. Alle activiteiten werkten aanvullend en versterkend op elkaar en brachten zowel het lokale beleid als het regionale verhaal een stap verder.

STAP VOOR STAP

De ontwikkeling van de RES is een langjarig samenwerkingsproces, dat bestaat uit meerdere stappen.

1. **Ons Concept RES-bod van 0,632 TWh was onze eerste (tussen)stap** in de bijdrage van onze regio aan de landelijke doelstellingen voor wind, grootschalige zon en duurzame warmte in 2030. Medio 2020 legden we hiermee onze basis vast, bestaande uit gerealiseerde en geplande projecten.

2. **In deze tweede stap, de RES 1.0, hebben we ook nieuwe kansen voor wind en zon meegenomen.** Met het RES 1.0-bod leggen we vast welke kansen we, aanvullend op het Concept RES-bod, nog meer zien voor wind en zon richting 2030.

3. De **derde stap is die naar een RES 2.0 en verder**. De RES is een proces waarbij telkens een nieuw doel voor ogen komt en dat steeds vraagt om vernieuwing en om aanpassing. We kijken voortdurend naar resultaten die we halen, naar veranderende (markt)omstandigheden, naar nieuwe technieken en nieuwe samenwerkingsprojecten. We herijken de RES elke twee jaar en passen die aan waar nodig.

Parallel aan deze drie stappen werken we aan onze regionale **Samenwerkingsagenda**. Die is beschreven in deel 3. Met de agenda willen we de juiste voorwaarden creëren en versterken voor het realiseren van onze ambities. Denk aan inzet op innovatie, werkgelegenheid, onderwijs, financiering, communicatie en participatie. Met de Samenwerkingsagenda leggen we ook de verbinding met andere opgaven in onze regio en het Gelders Energieakkoord en bouwen we voortdurend aan onze samenwerking.

WAAROM WERKEN WE AAN EEN REGIONALE ENERGIESTRATEGIE?

Er is op korte termijn een omvangrijke reductie van de uitstoot van broeikasgassen nodig om het tempo van de klimaatverandering voldoende te temperen. In het Klimaatakkoord van Parijs is in 2015 door 195 landen afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan twee graden Celsius ten opzichte van 1990. Het streven daarbij is om de opwarming beperkt te houden tot anderhalve graad.

Op 28 juni 2019 publiceerde het kabinet het Klimaatakkoord, de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs. Hierin legde een groot aantal maatschappelijke organisaties, bedrijfssectoren, gemeenten, provincies, waterschappen en rijksoverheid vast hoe zij willen bijdragen aan de landelijke doelstelling: in 2030 de helft minder CO_2-uitstoot dan in 1990.

Eén van de afspraken uit het Klimaatakkoord is dat 30 regio's in Nederland onderzoeken waar en hoe in de regio het beste duurzame elektriciteit op land opgewekt kan worden (wind en zon) en welke warmtebronnen te gebruiken zijn als alternatief voor aardgas. Iedere regio beschrijft haar eigen mogelijkheden in een Regionale Energiestrategie (RES).

Opgave duurzame elektriciteit

In 2030 is landelijk naar verwachting 135 Terawattuur (TWh) elektriciteit nodig. Hiervoor is afgesproken dat in 2030 35 TWh elektriciteit op land opgewekt moet worden door windturbines en grootschalige toepassing van zon (groter dan 15 KWp, ongeveer 50 zonnepanelen). Dit is ongeveer het elektriciteitsverbruik van 10 miljoen huishoudens. Deze opwekking komt bovenop de verwachte autonome groei van kleinschalig zon op daken met 7 TWh en 49 TWh wind op zee. De resterende energievraag wordt in 2030 nog ingevuld met fossiele brandstoffen.

In het Klimaatakkoord is géén verdeling gemaakt van de totale opgave (35 TWh) over de 30 RES-regio's. De vraag aan elke regio is een zo goed mogelijke bijdrage te doen, op basis van de specifieke mogelijkheden in de regio. De regie hiervoor ligt bij de regio zelf.

Opgave duurzame warmte

Volgens het Klimaatakkoord moeten anderhalf miljoen woningen van het aardgas af tot 2030. Elke regio is daarom gevraagd in beeld te brengen welke grote warmtebronnen er in de regio aanwezig zijn. En ook om aan te geven hoe die gekoppeld kunnen worden aan de warmtevraag van de gebouwde omgeving. Grote warmtebronnen zijn bijvoorbeeld warmte uit de bodem, warmte uit afval- en oppervlaktewater en restwarmte van industrie. Inzicht in de beschikbaarheid van warmtebronnen voor ruimteverwarming maakt het mogelijk om de extra regionale elektriciteitsbehoefte voor ruimteverwarming in te schatten.

REGIO RIVIERENLAND IN CIJFERS

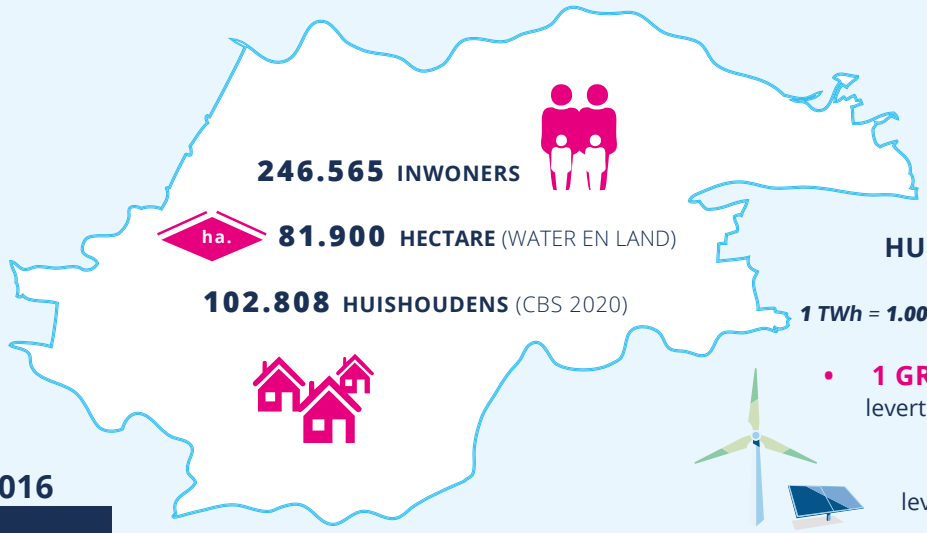

246.565 INWONERS

81.900 HECTARE (WATER EN LAND)

102.808 HUISHOUDENS (CBS 2020)

HUIDIG GEMIDDELD VERBRUIK

1 huishouden = **3.500** KWh

***1 TWh** = **1.000** GWh = **1.000.000** MWh = **1.000.000.000** KWh*

- **1 GROTE WINDTURBINE (anno 2025)**
  levert **0,02** TWh per jaar = **5.700 huishoudens**
- **1 ha ZONNEDAK**
  levert **0,00158** TWh = **450 huishoudens**
- **1 ha ZONNEVELD**
  levert **0,00116** TWh per jaar = **330 huishoudens**

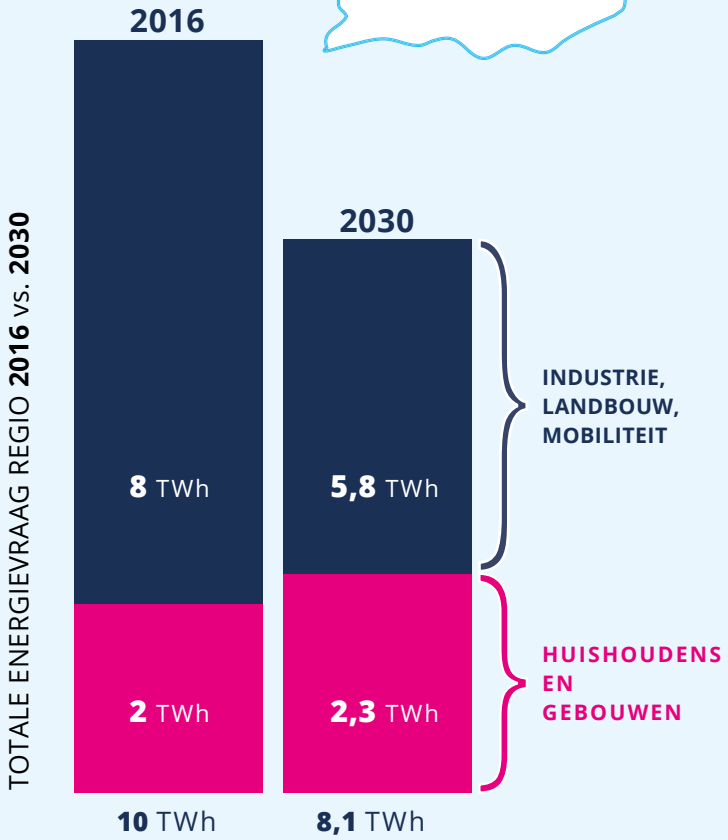

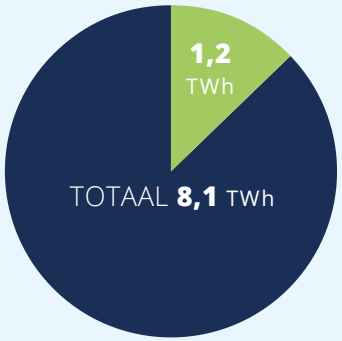

RES 1.0 BOD VS. REGIONAAL ENERGIEVERBRUIK 2030

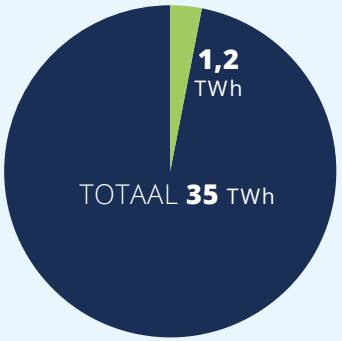

RES 1.0 BOD VS. LANDELIJKE RES-DOELSTELLING 2030

Bronnen: **CBS en Energie Transitie Model (ETM)**

Gelders Energieakkoord (GEA)

Met de RES en onze Samenwerkingsagenda leveren wij een belangrijke bijdrage aan de **doelstelling van het Gelders Energieakkoord om in 2030 de uitstoot van CO_2 met 55% te verminderen ten opzichte van 1990.** Waar de landelijke opgave voor de RES zich richt op een bijdrage aan elektriciteit en warmte voor de gebouwde omgeving, gaat het Gelders Energieakkoord over 55% CO_2-reductie in alle sectoren.

De verwachting is dat in 2030 een CO_2-reductie van 16% gehaald wordt via een gemiddelde energiebesparing van 1,5% per jaar en veranderingen in bijvoorbeeld elektrisch rijden en de verwarming van huizen. Ons bod van **1,2** TWh leidt tot 34% CO_2-reductie in 2030.

Om de 55% CO_2-reductie dichterbij te brengen is meer nodig. Kansen liggen er in de sectoren industrie, landbouw (met name glastuinbouw en fruitteelt) en mobiliteit.

In onze Samenwerkingsagenda voor de RES leggen we verbinding met de 5 programma's van het GEA en de Gebiedsagenda FruitDelta Rivierenland.

FIGUUR 1: **TIJDLIJN**

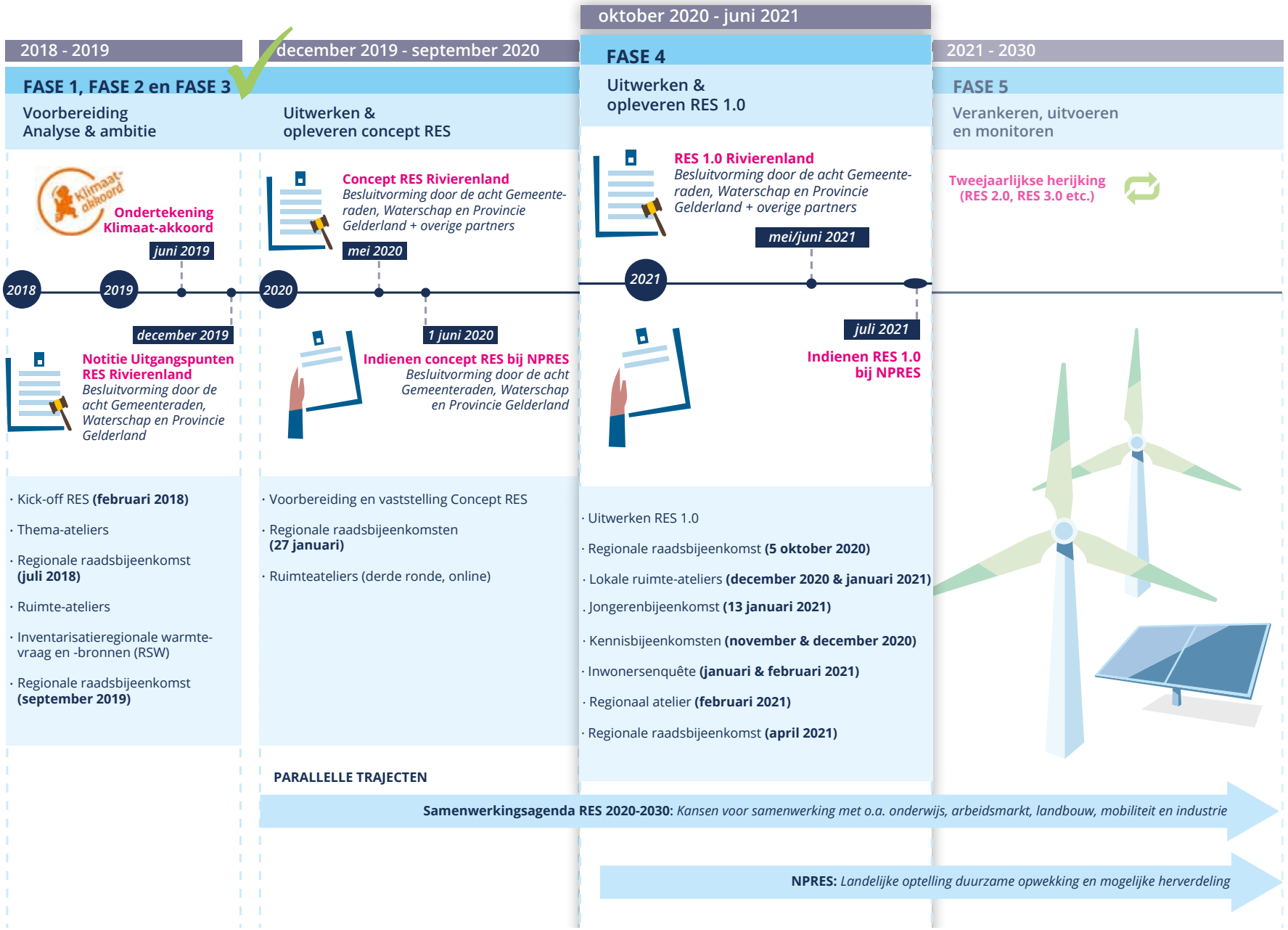

DEEL 1.
RES 1.0

DEEL 1.
RES 1.0

Ons RES 1.0-bod is 1,2 TWh, opgewekt door middel van zon op dak, zonnevelden en windturbines. Een verdubbeling van ons Concept RES-bod. De RES is van ons allemaal. Dit deel begint daarom met een beschrijving van het doorlopen van het participatieproces. We beschrijven vervolgens de regionale ambities waarop dit bod gebaseerd is. Tot slot geven we in deze RES 1.0 ook aan hoe we om willen gaan met grootschalige warmtebronnen.

1.1 PARTICIPATIE

Iedereen moet in de gelegenheid zijn geweest om op het juiste moment mee te praten. Dat is het uitgangspunt van de RES FruitDelta Rivierenland. De RES 1.0 is het resultaat van een proces, waarbij vanaf het begin zowel inwoners als stakeholders aan tafel hebben gezeten. Doel van de dialoog is om samen kennis te vergaren, informatie te delen en input op te halen en daarmee alle belangen tijdig in beeld te krijgen. En te toetsen of de uitgewerkte denkrichting in lijn is met de beleving van onze inwoners.

De bouwstenen voor de RES 1.0 zijn verzameld tijdens **ruimteateliers**. Van een eerste groep 'verkenners' is de groep betrokkenen op natuurlijke wijze gegroeid. En naarmate de plannen concreter worden, praten ook steeds meer inwoners mee, die niet verbonden zijn aan een organisatie.

Met **enquêtes** (gemeentelijk en regionaal) is gecheckt of we met de uitwerking in de goede richting zaten. Uit de respons blijkt dat de ideeën van betrokken inwoners tijdens de ruimteateliers overeenkomt met de mening van willekeurige inwoners die wellicht minder kennis van het vraagstuk hebben. Dit bevestigt dat we met de RES 1.0 op de juiste weg zijn.
Veel inwoners vinden het belangrijk dat er wordt gewerkt aan duurzame energie in de regio. Dat blijkt uit de **regionale enquête**. 73% van de respondenten onderschrijft dit belang. Sommigen uitten wel zorgen over specifieke gebieden en de persoonlijke gezondheid. Ook zijn er mensen die een voorkeur hebben voor technieken als waterkracht, waterstof en kernenergie boven windturbines en zonneparken. Zoals eerder genoemd: er zal altijd een spanningsveld blijven tussen wat nodig is, wat nu mogelijk is en wat als wenselijk wordt ervaren.

RUIMTEATELIERS

Kern van het proces zijn de ruimteateliers. We zijn gestart met een regionaal atelier, waarin alle deelnemende partners gezamenlijk de lijnen hebben uitgezet voor de lokale ruimteateliers in de verschillende gemeenten.

Vervolgens zijn in iedere gemeente ruimteateliers georganiseerd. Voor iedere bijeenkomst is een vertegenwoordiging van inwoners, ondernemers, belangenorganisaties en gemeenteraadsleden uitgenodigd, per gemeente (en dus per avond) een groep van ongeveer 30 personen. Zij vormden de eerste verkenners.
In het eerste atelier werkten zij in groepen aan een landschapsanalyse van de regio, aan de hand van de volgende drie vragen: Welke landschappelijke kwaliteiten kunnen we behouden of versterken? Waar liggen kansen voor duurzame energie? Op welke manier kunnen we duurzame energie inpassen? De uitwerking

hiervan is tijdens de tweede ronde aan dezelfde groep genodigden voorgelegd. De Concept-RES is een tussenresultaat van deze bijeenkomsten.

In de derde ronde ruimteateliers zijn de Concept-RES en de denkrichtingen voor de RES 1.0 toegelicht. Daarbij gaven alle aanwezigen aan wat zij belangrijk vonden in de uitwerking naar de RES 1.0. Uitnodigingen werden breed verspreid via alle on- en offline mediakanalen van de gemeenten en RES FruitDelta Rivierenland. Vanwege Covid-19 vonden deze bijeenkomsten online plaats.

De vierde ronde stond in het teken van het concreet invullen van kansrijke gebieden voor RES 1.0, inclusief randvoorwaarden. Ook deze avonden werden breed aangekondigd, stonden open voor iedereen en trokken meer deelnemers.
De reeks ruimteateliers werd in februari 2021 afgesloten met een regionaal atelier, waaraan beleidsambtenaren en vertegenwoordigers van stakeholders deelnamen. Tijdens deze bijeenkomst is alle verzamelde informatie en de uitwerking ervan doorgesproken en zijn de contouren van de RES 1.0 opgesteld.

Bij de verschillende rondes waren steeds deels dezelfde deelnemers aanwezig. Op maat gemaakte presentaties gaven in het kort inzicht in de regionale opgave, waarna ingezoomd werd op de lokale situatie. Iedere ronde werd gebruikt om de uitwerking van de eerder opgehaalde informatie te toetsen en vervolgens een stap verder te brengen. Op deze manier groeide het collectieve kennisniveau en kon iedereen meebepalen of de input op gewenste wijze was verwerkt. In totaal hebben 600 personen tijdens deze bijeenkomsten meegedacht en gepraat.

Jongeren en de RES

I&O Research deed in opdracht van het Nationaal Programma RES een landelijk onderzoek onder jongeren. Daaruit blijkt dat jongeren in Nederland klaar zijn voor de energietransitie. Ze zien hun energievoorziening graag verduurzamen. Twee derde van de jongeren is vóór zonnevelden en windturbines op land en zee, waarbij zonnevelden iets meer worden gesteund dan windturbines. Zelfs negen op de tien jongeren vinden het goed dat er steeds meer zonnepanelen op daken zijn in Nederland. Aan het onderzoek deden 200 jongeren uit Rivierenland mee.

Binnen de landelijke RES-organisatie is een jongerenafdeling opgezet: JongRES. JongRES organiseert gezellige en educatieve bijeenkomsten en biedt trainingen aan. Ook zet JongRES zich in om in elke RES-regio om een jongerenvertegenwoordiger te laten deelnemen aan de formele RES-overlegstructuur, om zo de belangen van jongeren en jonge werkenden in de regio te behartigen. Ondanks verschillende wervingsacties is er voor RES FruitDelta Rivierenland nog geen jongerenvertegenwoordiger gevonden. Deze vacature blijft open staan tot een jongere zich meldt.

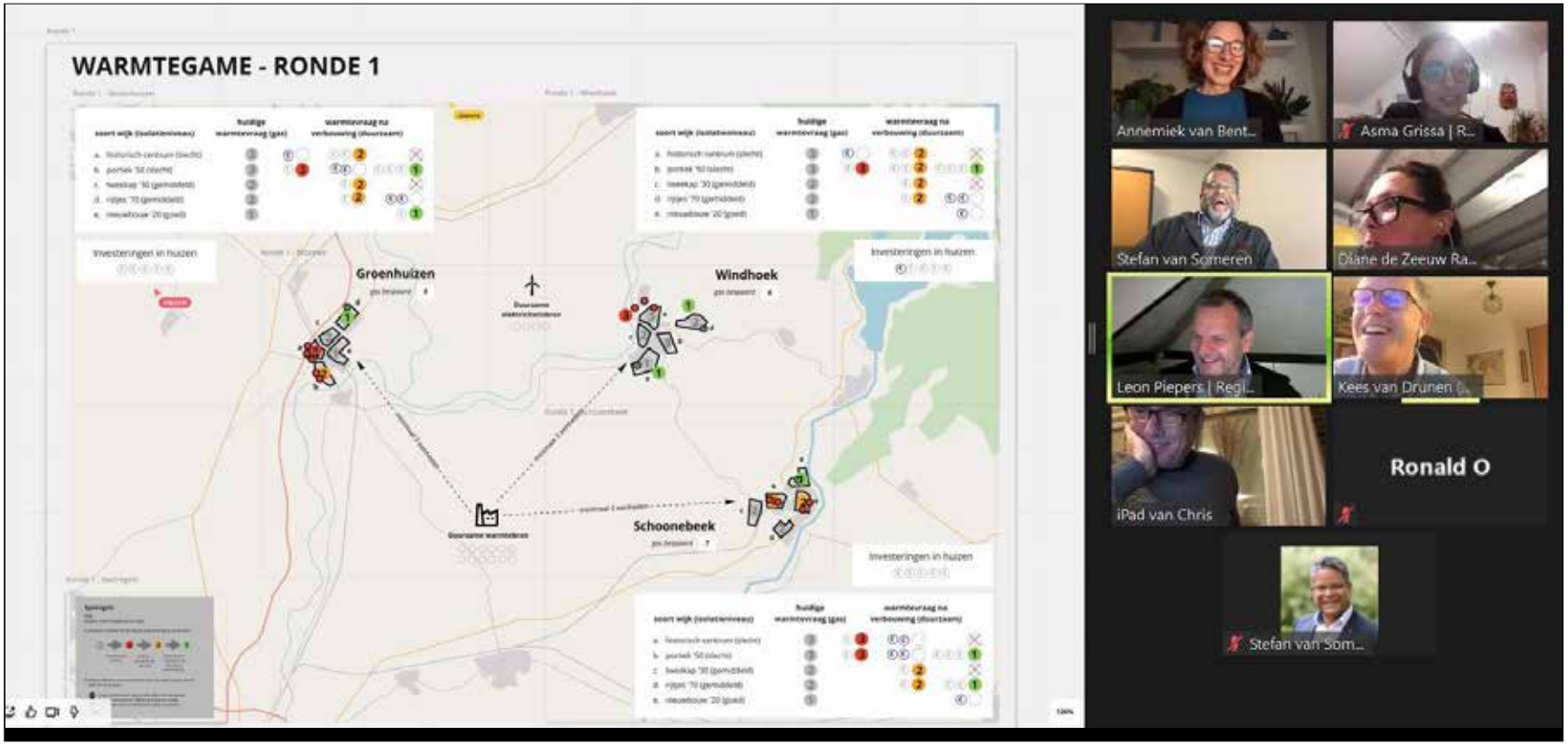

We organiseerden twee online workshops voor raadsleden in samenwerking met NPRES en Gelderland Academie, over slim elektriciteitsnetwerk en warmtetransitie. In deze workshops konden de deelnemers een serious game spelen.

AANVULLENDE ACTIVITEITEN

Parallel aan de ruimteateliers hebben verschillende gemeenten gesprekken met inwoners gevoerd in het kader van het opstellen en/of uitvoeren van lokaal wind- en zonbeleid. Voorbeelden hiervan zijn de gebiedstafel in Culemborg, energiecafés en energiekringen in Zaltbommel, twee online sessies in Maasdriel, een brainstorm met jongeren in Neder-Betuwe en drie onlinebijeenkomsten rondom kansrijke gebieden in Buren. De lokaal en regionaal georganiseerde activiteiten werkten aanvullend en versterkend op elkaar.

ENQUÊTES

De gemeenten Zaltbommel, Maasdriel en West Maas en Waal hebben daarnaast inwoners bevraagd via een gemeentebrede enquête. In Zaltbommel reageerden 459 inwoners (januari/februari 2020), in Maasdriel 538 (september 2020) en in West Maas en Waal 487 (januari 2021). De gemeente Neder-Betuwe heeft specifiek jongeren vanaf 16 jaar bevraagd over onderwerpen als energietransitie, duurzaamheid en klimaatproblematiek via de campagne ‘Doe mee voor een future proef N-B’ (november 2020). De campagne bestond uit een praatmee-app en een online brainstorm.

Via een app werden drie vragenlijsten verspreid die door respectievelijk 24, 41 en 31 jongeren tussen de 16 en 35 jaar werden beantwoord. 18 jongeren namen deel aan de online brainstorm. Met als gedeelde conclusie: het helpt als de dingen die goed zijn voor het klimaat en milieu mooi, leuk en makkelijk zijn om te doen én direct resultaat leveren.

Regionale enquête

Met een regiobrede enquête is tot slot in januari en februari 2021 getoetst of de uitgewerkte denkrichting in lijn is met de beleving van willekeurige inwoners. Een soort validatie bij mensen die niet noodzakelijkerwijs kennis hebben over het doorlopen proces of de RES. 2.350 inwoners van Rivierenland gaven hun mening over het opwekken van duurzame energie met wind en zon.

Er is gekozen voor een laagdrempelige methodiek waarbij mensen eenvoudig in een paar minuten hun mening kunnen geven; Swipocratie. De enquête heeft drie weken online gestaan en is breed gedeeld door de acht gemeenten, partners en RES FruitDelta Rivierenland, zowel via bestaande off- en online mediakanalen als via WhatsApp en betaalde advertenties op Facebook en Instagram.

2.350 inwoners hebben de enquête ingevuld. De resultaten geven aan dat willekeurige inwoners op grote lijnen hetzelfde denken over de energietransitie en de meest wenselijke gebieden voor de opwek van wind en zon als inwoners die (intensief) betrokken waren tijdens de ruimteateliers. Dit bevestigt dat Rivierenland met de RES 1.0 op de juiste weg is. Veel inwoners vinden het belangrijk dat er wordt gewerkt aan duurzame energie in de regio. De uitkomsten van de regionale enquête RES FruitDelta Rivierenland zijn samengevat in de infographic hiernaast en zijn na te lezen op de website van RES FruitDelta Rivierenland: Swipocratie.

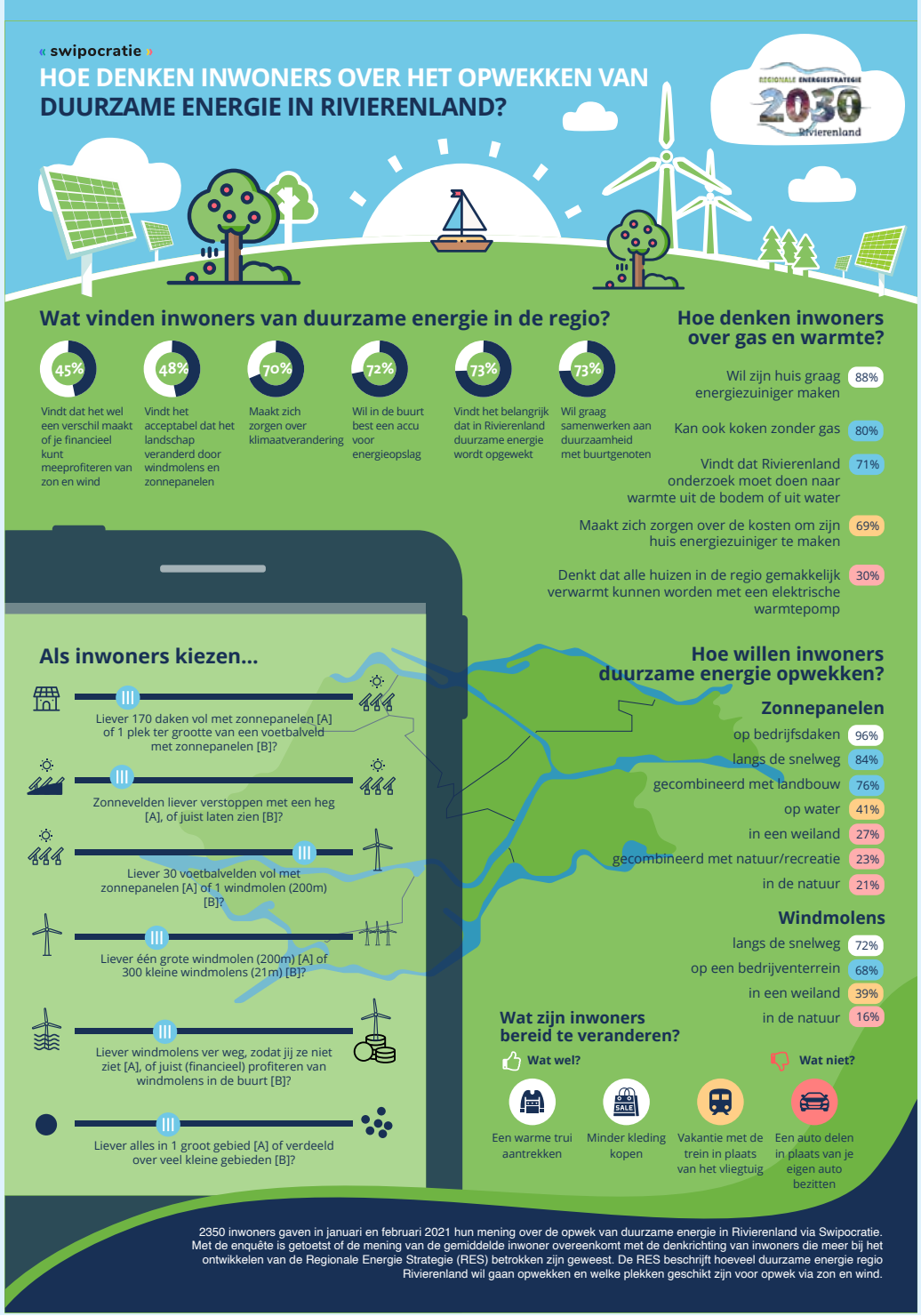

1.2 ELEKTRICITEIT

In de Concept-RES hebben we vastgelegd te streven naar een verdubbeling van het conceptbod van 0,632 TWh. Ons RES 1.0-bod is 1,2 TWh, gebaseerd op de volgende regionale ambities:

- **0,301 TWh uit zon op grote daken: van 37 hectare in 2020 naar 191 hectare in 2030.**
- **0,283 TWh uit zonnevelden: van 49 hectare in het Concept RES-bod (bestaand en in ontwikkeling) naar 249 hectare in 2030.**
- **0,750 TWh uit windturbines: van 32 in het Concept RES-bod (bestaand en in ontwikkeling min 7 turbines afgeschreven in 2030) naar 49 turbines (17 nieuw).**

Het Concept RES-bod telde op tot 0,632 TWh, bestaande uit gerealiseerde en geplande projecten. Uit de ruimteateliers kwamen kansen naar voren voor nieuwe gebieden. In de Concept-RES is daarom opgenomen dat gestreefd wordt naar een verdubbeling van dit concept bod. In ons huidige bod van 1,2 TWh houden we rekening met de totale ambities van 1,3 TWh met een risicomarge van 0,1 TWh.

CONCEPT-RES VERTREKPUNT

In de Concept-RES vormden gerealiseerde en geplande projecten voor duurzame energie het uitgangspunt. Het proces voor RES 1.0 is verdergegaan waar de Concept-RES eindigde.

Voor **wind** bestonden er al langer de windturbines langs de A15 in Buren en Neder-Betuwe en de turbines bij Culemborg.
In de Concept-RES gingen we ervan uit dat de drie bestaande turbines in Culemborg in 2030 zijn afgebroken en dat er een nieuw windpark voor in de plaats is gekomen. De besluitvorming loopt nu. We gaan er voorlopig van uit dat er vier turbines terugkomen.
De recent gebouwde turbines langs de A15 bij Deil en de AVRI zijn ook onderdeel van de Concept-RES, net als de toekomstige turbines in Zaltbommel (Windpark Bommelerwaard-A2) en Maasdriel (Burgerwindpark A2 Lage Rooijen).

Ten slotte gaan we uit van realisatie van windpark Midden-Betuwe zoals vermeld in de Concept-RES.
Voor alle projecten in ontwikkeling geldt dat er nog onzekerheden in de realisatie zijn. Het is niet 100% zeker dat ze er komen.

Voor **zon** zijn we bij het vaststellen van de Concept-RES uitgegaan van gerealiseerde zonnepanelen op grote daken. Ook hebben we de gerealiseerde zonnevelden bij de AVRI en Beneden-Leeuwen meegenomen. In de Concept-RES hebben we vooruitgeblikt naar de zonnevelden die Waterschap Rivierenland op de eigen terreinen aanlegt. Daar hebben we de zonnevelden bij opgeteld die toen in ontwikkeling waren: een initiatief in Buren, experimenten in Tiel, zonneveld Lingemeren en beleidsruimte (beauty contest) in Neder-Betuwe.

INTEGRALE AFWEGINGEN

In de Concept-RES werden kansen benoemd. Deze zijn samengevat in denkrichtingen en in het proces naar RES 1.0 verder uitgewerkt. Ook andere aspecten spelen een rol: randvoorwaarden van bijvoorbeeld bewoning, veiligheid, natuur, impact van nieuwe duurzame energie op het elektriciteitsnet, maatschappelijk draagvlak en gemeentelijk beleid. Een integrale afweging bepaalt uiteindelijk de ambitie van de regio in de RES 1.0. Daarbij geldt dat verdubbeling een streven is, geen harde eis.

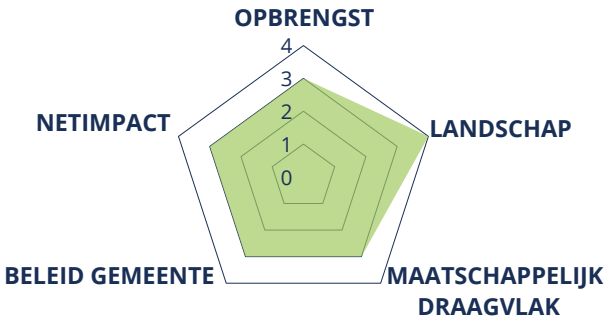

Landschap als basis

Bij deze integrale afweging vormt het landschap de basis. Duurzame energieopwekking met zon en wind is duidelijk zichtbaar in ieders omgeving. Daarom zijn we gestart met een landschappelijke analyse. Welke mogelijkheden voor zon en wind zien we als we kijken naar het landschap van Rivierenland? Deze analyse is uitgevoerd door Feddes/Olthof Landschapsarchitecten en neergelegd in het document 'Naar een RES 1.0: een landschappelijk perspectief'.

LANDSCHAPPELIJKE INDELING

bron: Feddes/Olthof

Dwarsdoorsnede van Rivierenland

Rivierenlandschap

Regio FruitDelta Rivierenland is bovenal een rivierenlandschap, dat bestaat uit verschillende delen: de rivieren en uiterwaarden, de hogere stroomruggen en oeverwallen waar van oudsher de bebouwing ligt, en de lager gelegen nattere komgronden. Binnen het gebied lijkt de opbouw dankzij de rivieren hetzelfde, maar toch zijn er grote verschillen. Zo is de grootschalige open Tielerwaard een heel ander komgebied dan de Capreton in de Bommelerwaard, dat veel meer beplanting heeft. Overal wordt het landschap doorsneden door grootschalige infrastructuur: de A15, de A2 en diverse spoorlijnen met daaraan gekoppeld enkele grote bedrijventerreinen, zoals Medel bij Tiel. Ook de glastuinbouw in de Bommelerwaard is een opvallend element in het landschap.

Bij het opstellen van de Concept-RES hebben we een cultuurhistorische waardenkaart van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) als onderlegger gebruikt. Deze kaart geeft een overzicht van de kenmerkende landschappen in onze regio en van alle cultuurhistorisch waardevolle elementen. Zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie, die van invloed is op het westelijk deel van de regio. Het beleid voor zon en wind op en rondom dit potentiële werelderfgoed is nog niet uitgekristalliseerd. Bij de realisatie van projecten moet hier rekening mee worden gehouden en zorgvuldig ontwerp is hierbij van belang. Wij gaan ervan uit dat er geen projecten komen in de schootsvelden en op of in objecten als forten en batterijen.

KANSEN VOOR WIND

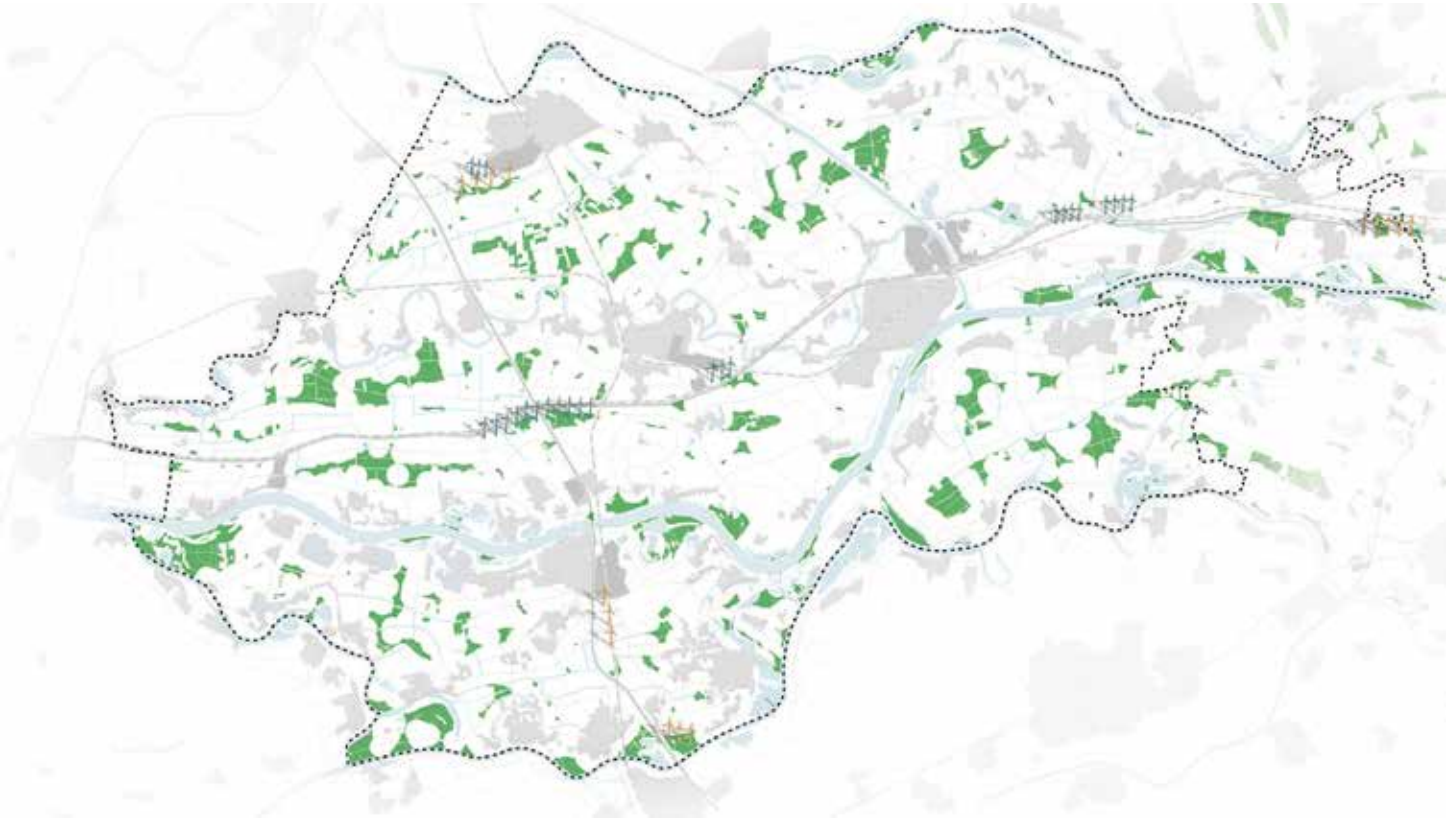

Potentie wind (groen)
NPRES december 2020

Realisatiekansen en randvoorwaarden

Voor wind- en zonneprojecten gelden randvoorwaarden vanuit wet- en regelgeving en beleid. Zo worden bewoners beschermd tegen overlast door wettelijke normen voor geluid, slagschaduw en veiligheid. Ook zijn er veiligheidsnormen voor bijvoorbeeld wegen en kabelleidingen.

GELDERS NATUURNETWERK, WEIDEVOGELGEBIED, RUSTGEBIED GANZEN

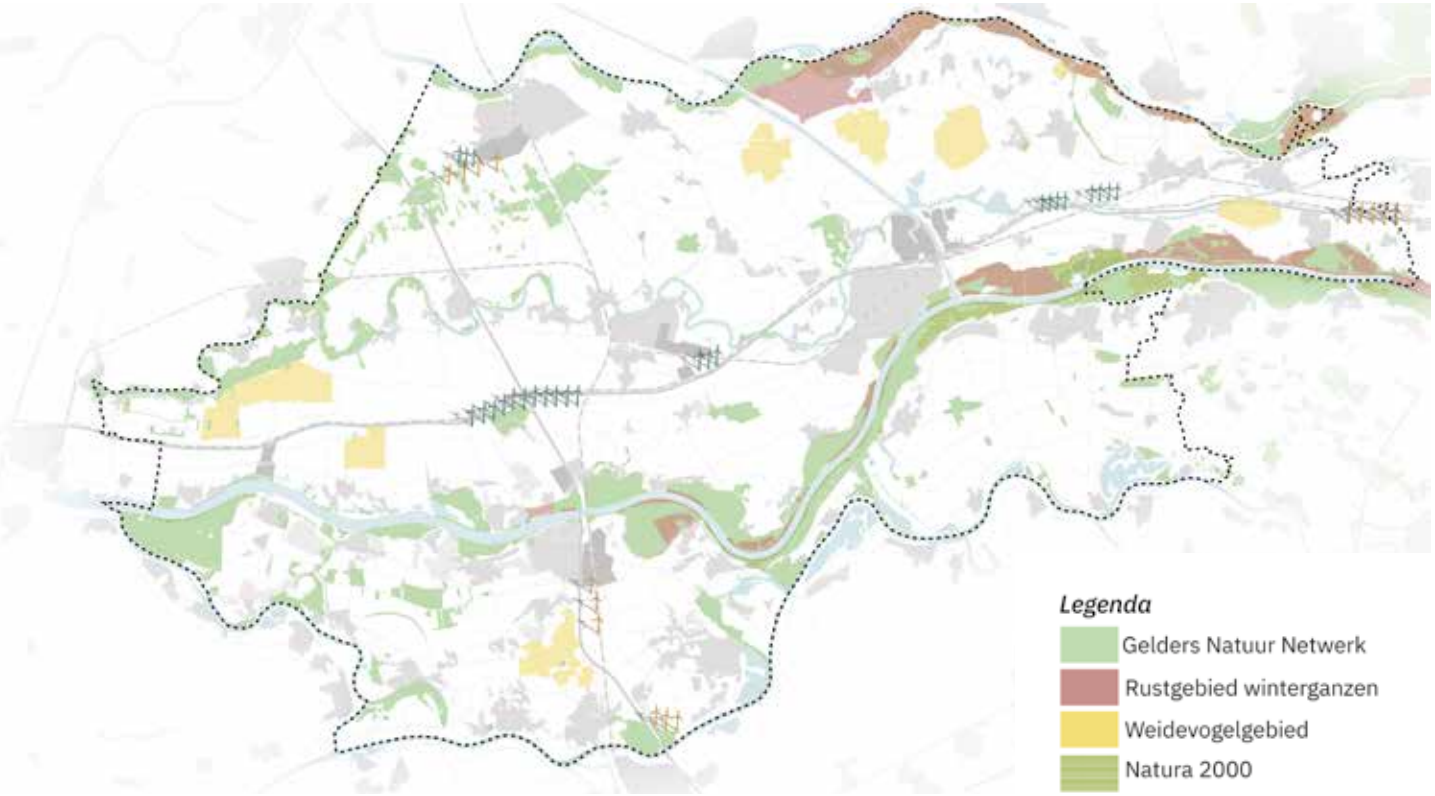

Gelders Natuurnetwerk

Het natuurbeleid beschermt plant- en diersoorten en gebieden. Bij het zoeken naar kansen ontzien we Natura 2000-gebieden, weidevogelgebieden, rustgebieden voor ganzen en het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Toch is er binnen dit natuurnetwerk soms wel ruimte voor duurzame energieprojecten bij zorgvuldige planvorming, zo bleek bij de plaatsing van twee windturbines binnen de grenzen van het GNN bij knooppunt Deil.

RADAR HERWIJNEN

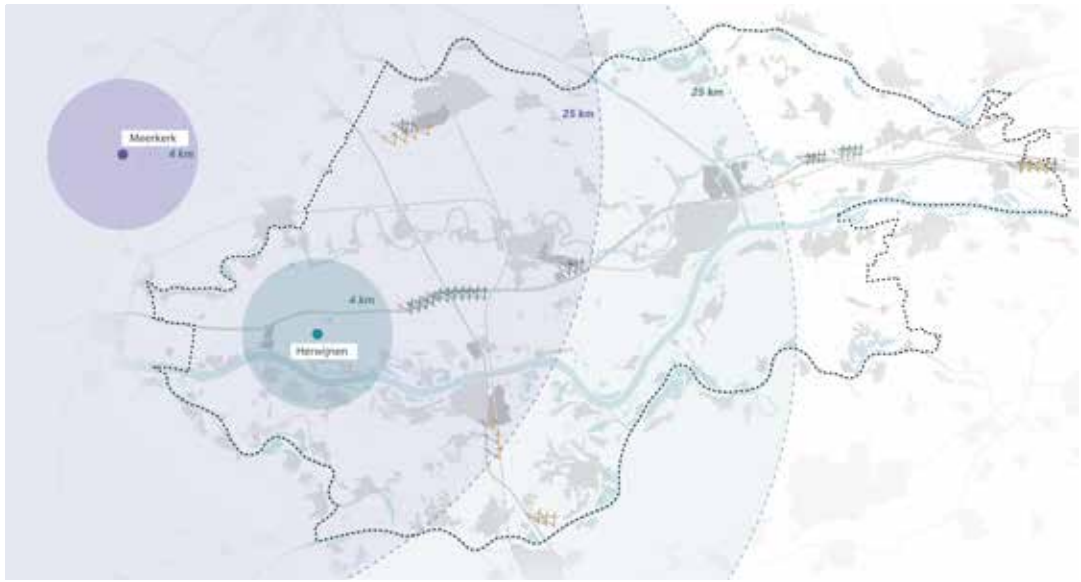

LAAGVLIEGGEBIEDEN

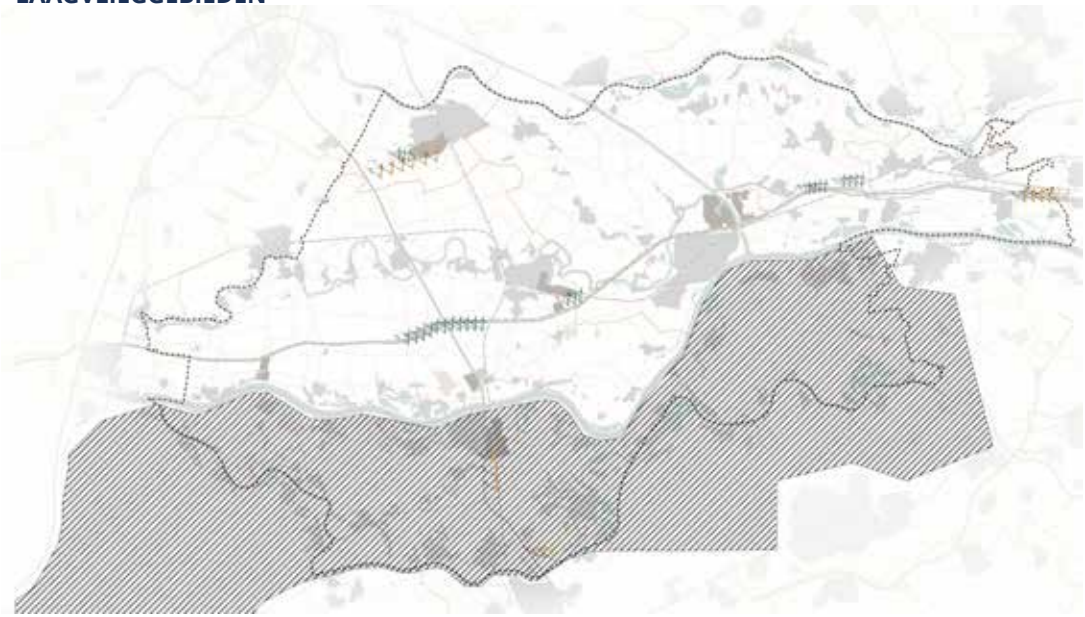

Radarstation

De mogelijke komst van een nieuw radarstation, bij Herwijnen of op een andere locatie in de buurt, kan bepalend zijn voor de ontwikkeling van windparken in de regio. TNO heeft op ons verzoek enkele opties doorgerekend. Als de radarpost daadwerkelijk in Herwijnen komt, zijn er in het westelijke deel van de regio (vooral West Betuwe en een deel van Zaltbommel) bijna geen mogelijkheden meer voor windenergie. De besluitvorming over dit radarstation zal langer duren dan 1 juli. De RES 1.0 zal het dus moeten doen met deze onzekerheid.

Laagvlieggebieden

De Bommelerwaard en het Land van Maas en Waal zijn belangrijke oefengebieden voor de helikopters van het ministerie van Defensie. Het beschikbaar houden van oefenruimte voor laagvliegen is geen harde wettelijke eis, maar wel een belang om rekening mee te houden. Wij hebben De Staf Commando Luchtstrijdkrachten om advies gevraagd op basis van de kansrijke gebieden voor wind. Bij de toekomstige ontwikkellocaties voor wind is overleg nodig.

BUURREGIO'S

In onze buurregio's zijn er ook plannen voor projecten. Wij hebben vooral naar wind gekeken. De ideeën van onze buren sluiten goed aan bij de onze, omdat ook zij vaak de rijks- en provinciale wegen beschouwen als kansrijke gebieden voor wind.

U16

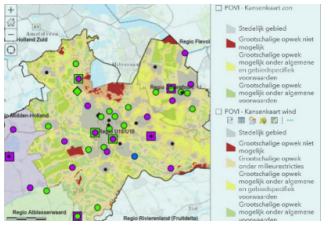

Foodvalley

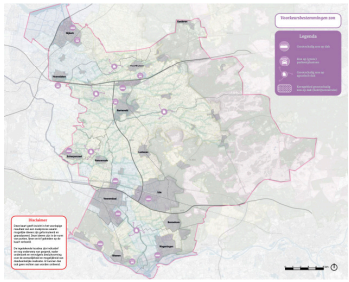

Culemborg

Buren

Neder-Betuwe

Alblasserwaard

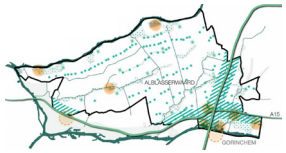

Tiel

West Betuwe

Arnhem-Nijmegen

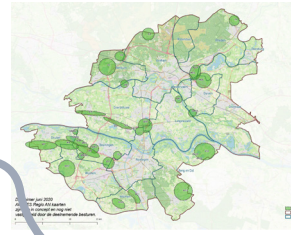

West Maas en Waal

Zaltbommel

West Brabant

Maasdriel

Noord Oost Brabant

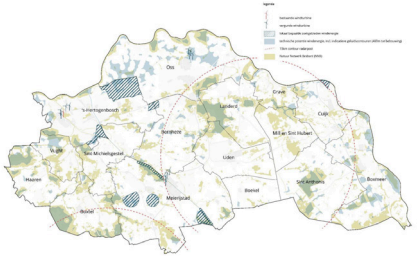

Hart van Brabant

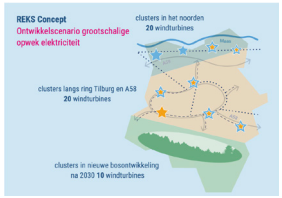

Netimpact

We streven naar een optimale balans tussen kosten en tempo van de noodzakelijke netuitbreidingen. Doel is een toekomstbestendig energienet waarbij energie voor iedereen betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar is én blijft. De betaalbaarheid wordt bepaald door de uitbreidingen en verzwaringen van het netwerk die nodig zijn om de ambitie van de RES 1.0 te realiseren. Een goede verhouding tussen zon en wind is belangrijk om de beperkte ruimte op het elektriciteitsnet goed te kunnen benutten en om goed aan te sluiten bij de vraag. Als de zon schijnt waait het minder, en andersom. Het is ideaal om kabels aan te leggen voor een mix van zon en wind. Wij kijken ook naar toekomstvaste uitbreidingen, gericht op de lange termijn (2040-2050).
Liander heeft een aantal doorrekeningen gemaakt om dit criterium mee te laten wegen. Daarbij is ook informatie van omliggende regio's gebruikt. Het resultaat wordt uitgedrukt in kosten, ruimte (inzicht in de hoeveelheid ruimte die extra energieinfrastructuur nodig heeft) en tijd.

Draagvlak gemeentelijk beleid

Bij het begin van het RES-proces hadden twee gemeenten in Regio Rivierenland beleid voor duurzame energie. Inmiddels hebben alle acht gemeenten in de regio beleid in ontwikkeling of al geaccordeerd door de gemeenteraad. Deze gemeentelijke beleidsontwikkelingen zijn door regionale-lokale samenwerking gesynchroniseerd. De kansrijke gebieden voor wind zoals we die hier noemen, passen binnen het gemeentelijk beleid. Er zijn wel verschillen. Sommige kansrijke gebieden passen binnen actueel beleid, andere zijn meer een verkenning voor de toekomst.

Maatschappelijk draagvlak

Als er nieuwe wind- en zonprojecten moeten komen, welke hebben dan het meeste draagvlak? Voor wind is er het meeste draagvlak voor gebieden die gekoppeld zijn aan grootschalige infrastructuur. De as A15/Betuwelijn scoort hierbij het hoogst. Ook zien veel mensen de A2 als logische drager, met name ten zuiden van knooppunt Deil. Daarnaast zijn de provinciale wegen, zeker in oost-westelijke richting, aanknopingspunten voor toekomstige windenergieprojecten. Hiernavolgend in voorkeur worden ook industrie- en bedrijventerreinen als kansrijk gezien. De open landbouwgebieden scoren wisselend.
Er is steun voor het benutten van lokale kansen. Mensen zien het als een positieve uitdaging dat hun eigen gemeente energieneutraal wordt, zowel met wind als met zon. Belangrijk is wel dat inwoners en omwonenden zelf profiteren, dus dat er veel aandacht is voor mede-eigenaarschap van de omgeving of vergoedingen aan omwonenden, onder andere via een omgevingsfonds.
Voor zonneprojecten is het grootste draagvlak voor zon op grote daken. Voor zon op land worden de zogenaamde restgronden (bijvoorbeeld vervuilde grond of een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI)) het meest kansrijk gevonden. Ook dubbelgebruik is veelvuldig genoemd (bijvoorbeeld zonnepanelen boven fruit, bij parkeerterreinen en op geluidsschermen). Een goede landschappelijke inpassing, bijvoorbeeld met struweel of hagen, is belangrijk. Het benutten van goede landbouwgronden voor zon zien velen als onwenselijk. Voor zonnevelden in natuurgebieden is het draagvlak klein.

1.3 VISIE RES-BOD 1.0

ZON

Zon op grote daken heeft een grote voorkeur. Dat is regionaal het vertrekpunt. In de regio zijn veel grote daken te vinden bij de logistieke centra, bij industrie, bij landbouwbedrijven en bij maatschappelijk vastgoed (zoals zorgcentra, dorpshuizen en gemeentehuizen). De laatste jaren worden deze daken steeds vaker benut voor het opwekken van zonne-energie. Daken met meer dan 50 zonnepanelen (15 KWp) tellen mee in het bod voor RES 1.0.

Onze ambitie is om grote daken maximaal te benutten. Wij gaan voor een vervijfvoudiging van de oppervlakte zon op grote daken ten opzichte van 1 januari 2020. Dit is zeer ambitieus, maar wel mogelijk als overheden, bedrijven en eigenaren zich samen met Liander inzetten om belemmeringen weg te nemen. Ook restgronden zijn kansrijk, zoals de ruimtes tussen snelweg en spoor, vuilstorten en rioolwaterzuiveringen. Wat betreft dubbelgebruik (zonnepanelen boven fruit, parkeerterreinen en geluidschermen) zien wij in de praktijk de eerste veelbelovende initiatieven. Waterschap Rivierenland zet in op zonnevelden op eigen terreinen bij rioolwaterzuiveringen, vanuit het eigen streven om energieneutraal te zijn. Deze volgorde sluit aan bij de lokale zonneladders.

Een zonneladder geeft een voorkeursvolgorde aan. Op hoofdlijnen leidt dit tot het beeld in figuur 2. Het is niet bedoeld om in de tijd eerst de ene categorie te benutten en daarna pas de volgende.

Zonnevelden kunnen goed worden ingepast in het landschap, mits locatie en inrichting goed gekozen worden. Feddes/Olthof hebben hiervoor ontwerpprincipes uitgewerkt. Gemeenten borgen deze uitgangspunten in hun eigen beleid. In vier gemeenten (Neder-Betuwe, Maasdriel, West Betuwe en Buren) is dit beleid al door de raad vastgesteld, in de andere vier gemeenten is de besluitvorming vergevorderd en wordt naar verwachting medio 2021 afgerond. Gemeenten gaan uitwerken hoe het beleid het beste op elkaar kan aansluiten in de regio.

FIGUUR 2: **ZONNELADDER, VOORKEURSVOLGORDE ZON**

WIND

Vijf kansrijke gebieden maken deel uit van het RES-bod 1.0. Hier is plaats voor 17 nieuwe turbines, vergeleken met Concept-RES. Totaal komen we dan op 49 turbines in 2030.

De integrale afwegingen, zoals eerder beschreven, hebben geleid tot een lijst kansrijke gebieden voor wind (zie bijlage 4). Met 'kansrijk gebied voor wind in de RES' bedoelen wij dat het goed past in het regionale strategisch beeld zoals dat hierboven is geschetst. Ook buiten deze gebieden zijn er mogelijkheden, maar daar zal vaker maatwerk nodig zijn. De gemeentelijke beleidsvisies zon en wind zijn leidend en vormen het juridisch kader voor initiatiefnemers.

Grootschalige infrastructuur vormt de ruggengraat voor het ontwikkelen van nieuwe windparken. Vooral de A15/Betuwelijn en A2/spoorlijn zien wij als kansrijk. Er zijn al windparken, er zijn projecten in ontwikkeling en er zijn aanknopingspunten voor extra ambities.

Provinciale wegen zijn nevengeschikt, maar passen ook bij het basisprincipe. De vaak oost-westelijke lijnen benadrukken de landschappelijke richting van het rivierenlandschap.
Ook het Amsterdam-Rijnkanaal zien wij als grootschalige infrastructuur. Hier liggen kansen om aan te sluiten bij Medel of op langetermijnontwikkelingen langs het kanaal ten noorden van onze regio. Op dit moment is er geen politiek en maatschappelijk draagvlak voor windprojecten in het open gebied van de gemeente Buren. Dit gebied heeft daarom de status 'Reserve na 2030' (zie hieronder).

Wij zien goede redenen om ook verder te kijken dan de grote transportassen. Soms kan worden aangesloten bij infrastructuur (bedrijventerreinen, glastuinbouw). Deze gebieden zijn van belang voor de lange termijn, bijvoorbeeld als andere projecten toch niet doorgaan. Ze kunnen ook kansen bieden om lokaal energieneutraal te zijn of om de middelen voor lokale investeringen in landschap of leefbaarheid beschikbaar te krijgen. De exacte locatie zal in dit soort gebieden extra aandacht vragen.

KANSRIJKE GEBIEDEN WIND
ONTWERPPRINCIPES ZON

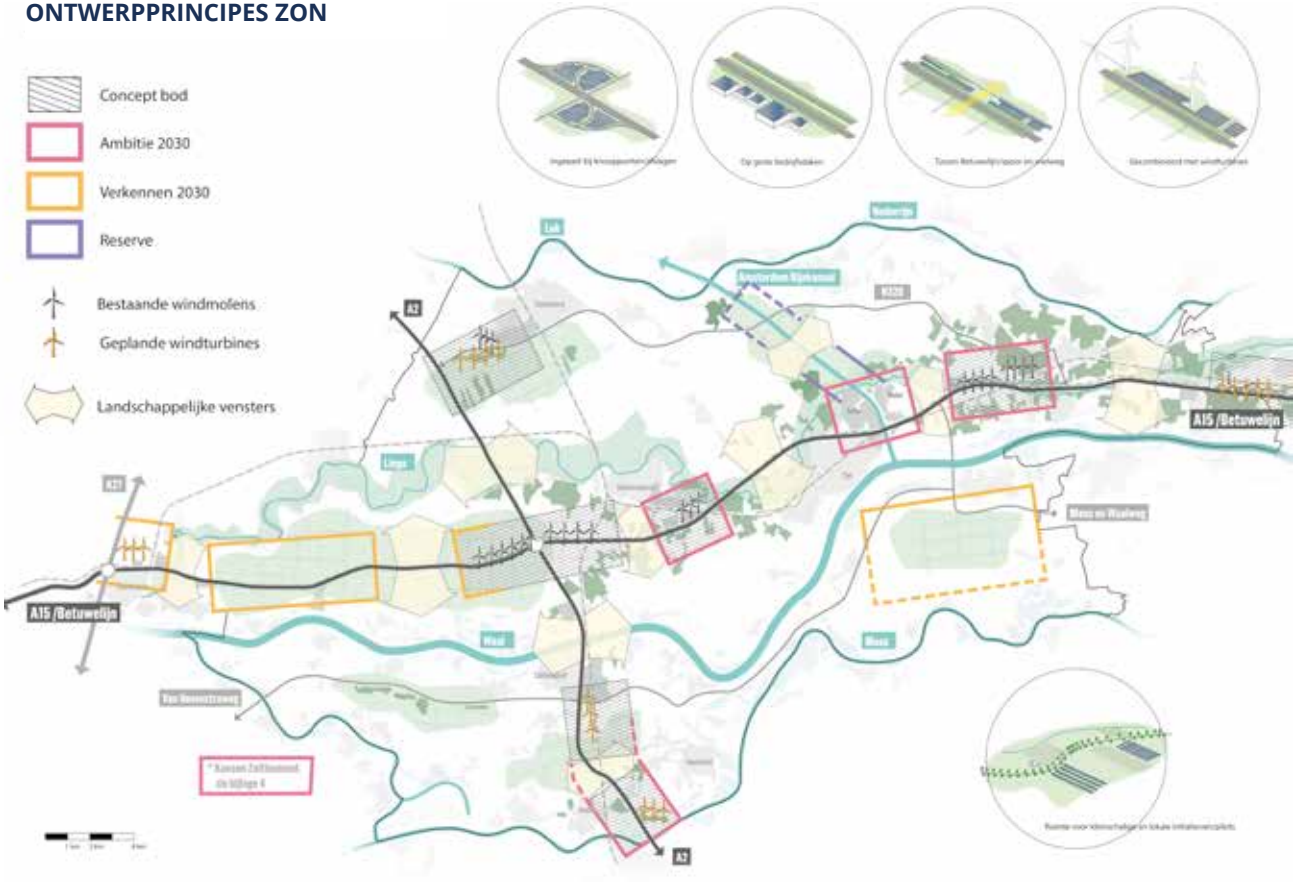

Kansrijke gebieden, status **Ambitie 2030**
(onderdeel bod RES 1.0)

- Buren A15
- Energiedriehoek Betuwe
  (Buren, Tiel en Neder-Betuwe)
- Maasdriel A2
- Neder-Betuwe A15
- Zaltbommel

Kansrijke gebieden, status **Verkennen 2030**
(geen onderdeel bod RES 1.0)

- Tiel A2, Wadenoijen
- West Betuwe A15
- West Maas en Waal, in de kom

Reservegebied na 2030

- Buren-kanaalzone

Kansrijke gebieden voor wind

Er zijn drie categorieën 'kansrijke gebieden voor wind', met een verschillende status in de RES:

1. **Ambitie 2030.** Deze gebieden zijn onderdeel van het RES-bod 1.0. In de integrale afweging scoren deze gebieden goed, onder andere omdat ze aansluiten bij het beleid in de gemeenten, al vastgesteld of in ontwikkeling. Daarmee is nog niet zeker dat in deze gebieden daadwerkelijk windprojecten komen. Het hangt af van de plannen van initiatiefnemers, eventuele technische belemmeringen en vastlegging in lokaal beleid (lokaal draagvlak). Gemeenten zetten zich in om hier windprojecten mogelijk te maken (inspanningsverplichting, geen resultaatverplichting).
2. **Verkennen 2030**. Deze gebieden scoren goed in de integrale afwegingen, maar op een aantal onderdelen niet genoeg om mee te kunnen nemen in het RES-bod 1.0. Bijvoorbeeld omdat gemeentelijk beleid op dit moment geen ruimte biedt of omdat er nog een aantal zaken moet worden uitgezocht.
3. **Reserve na 2030**. Deze gebieden hebben landschappelijk gezien niet de eerste voorkeur of kunnen op dit moment op weinig draagvlak rekenen. Deze gebieden zijn geen onderdeel van het RES-bod 1.0.

In bijlage 4 staat een korte beschrijving van ieder kansrijk gebied voor wind. Daarbij is per gebied de integrale afweging in beeld gebracht.

AMBITIES DUURZAME ELEKTRICITEIT

Ons RES 1.0-bod is 1,2 TWh, gebaseerd op de volgende regionale ambities:

- **0,301 TWh uit zon op grote daken: van 37 hectare in 2020 naar 191 hectare in 2030.**
- **0,283 TWh uit zonnevelden: van 49 hectare in het Concept RES-bod (bestaand en in ontwikkeling) naar 249 hectare in 2030.**
- **0,750 TWh uit windturbines: van 32 in het Concept RES-bod (bestaand en in ontwikkeling min 7 turbines afgeschreven in 2030) naar 49 turbines (17 nieuw).**

Risicomarge van 0,1 TWh

Bovenstaande optelling brengt de ambities in totaal op 1,3 TWh. Het RES-bod is 1,2 TWh. Wij streven naar het realiseren van alle projecten en locaties die genoemd worden in deze RES 1.0. Het zijn echter geen voldongen feiten. Wij houden er rekening mee dat er wijzigingen kunnen komen waardoor projecten niet doorgaan. We houden een risicomarge aan van 0,1 TWh.

Uitgangspunten

- Wij houden er rekening mee dat niet iedere dakconstructie zo maar geschikt is voor het extra gewicht van de zonnepanelen. Niet iedere eigenaar heeft de financiële ruimte om te investeren, al is de businesscase goed. Soms is een huurder van een pand wel geïnteresseerd in zonnepanelen, maar de eigenaar niet. Ook zien wij dat installatiebedrijven beperkte capaciteit hebben. Ten slotte is het, ondanks inspanningen van Liander, een uitdaging om de grote daken die verder van onder- en middenstations liggen op tijd aan te sluiten op het elektriciteitsnet vanwege beschikbare en nog uit te breiden netcapaciteit.
- Wij houden rekening met stijgende opbrengsten van zonnepanelen. Hierdoor kan met een kleiner oppervlak dezelfde hoeveelheid energie opgewekt worden. Onze norm voor daken is 1,58 GWh/hectare/jaar (dak helemaal volgelegd) en voor zonnevelden 1,16 GWh/hectare/jaar (bij 70% bedekking en 30% ruimte voor andere functie).
- Ook voor wind houden wij rekening met verdere innovaties. Wij gaan uit van toekomstige turbines met een vermogen van 5 MW en een opbrengst van 0,02 TWh/turbine/jaar.

TABEL 1: **GEACTUALISEERDE CIJFERS CONCEPT-RES EN AANVULLENDE AMBITIES RES 1.0**

		AANTAL / HECTARES		TWH
ZON OP GROTE DAKEN	Bestaand		37	0,058
	Ambitie		154	0,243
	Totaal grote daken (ha.)		**191**	**0,301**
ZONNEVELDEN	Bestaand en in ontwikkeling		49	0,052
	Ambitie		200	0,231
	Totaal zonnevelden (ha.)		**249**	**0,283**
WINDTURBINES	Bestaand*	18		0,212
	Ontwikkeling	14		0,188
	Ambitie	17		0,350
	Totaal windturbines	**49**		**0,750**
TOTAAL				**1,335**

* In 2030 zijn de bestaande turbines in Culemborg en Echteld afgeschreven en tellen dus niet mee in het RES-bod.

IMPACT OP DE ELEKTRICITEITSINFRASTRUCTUUR

Het RES-bod 1.0 is inpasbaar na uitbreiding van de infrastructuur. Cruciaal hierbij is goede afstemming tussen locatie, planning en de verhouding wind en zon.

De kaart hiernaast laat zien dat vrijwel ieder station in de regio vóór 2030 zijn maximale capaciteit overschrijdt. Dit komt door de geografische spreiding van de duurzame energie-opwekking in combinatie met de ontwikkelingen in andere sectoren (zoals glastuinbouw), de warmtetransitie en elektrisch vervoer.
Liander verwacht dat de meeste stations al in 2025 hun maximale capaciteit bereiken, omdat zonneprojecten versnellen vanwege recent aangenomen beleid in veel gemeenten.

Liander heeft uitbreidingsplannen voor acht stations (de groenomlijnde rode bolletjes). Deze stations worden naar verwachting in de loop van 2023 in gebruik genomen. Voor de stations Culemborg en Dodewaard start het onderzoek naar de mogelijkheden voor uitbreiding in de eerste helft van 2021. Dat geldt ook voor station Druten (net in de RES Regio Arnhem Nijmegen). Liander kijkt samen met TenneT naar kansrijke gebieden voor nieuw te bouwen transformatorstations. Nieuwe stations zijn nodig om de RES ambities te realiseren en om aan te sluiten bij ontwikkelingen van gemeenten. De voorlopige kansrijke gebieden zijn in de omgeving van knooppunt Deil, in de regio tussen Tiel en Dodewaard en in het zuidelijk deel van de Bommelerwaard.

DE IMPACT VAN BOD RES 1.0 (SITUATIE 2030) OP DE HUIDIGE STATIONSCAPACITEIT

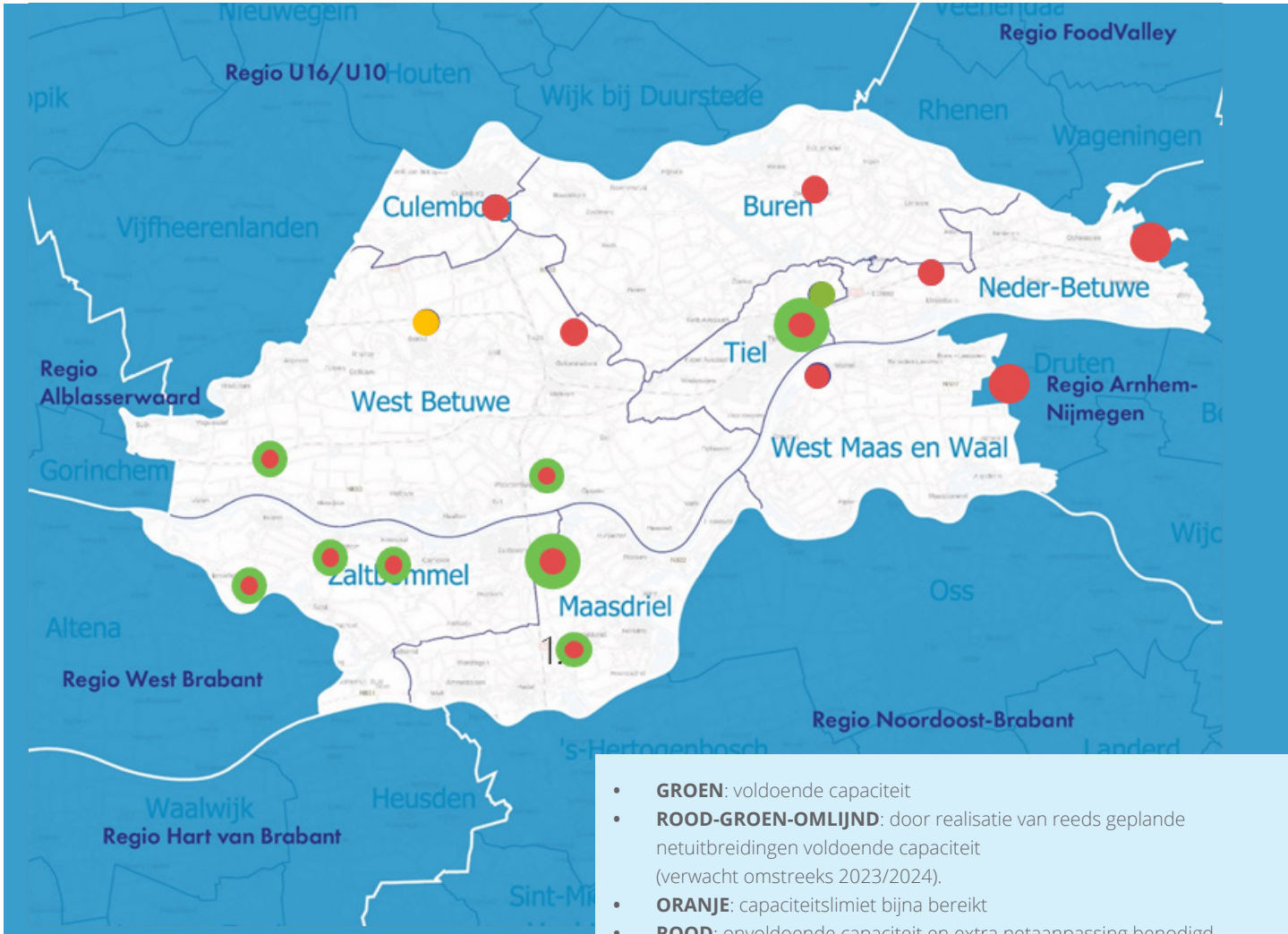

(bron: Liander)

- **GROEN**: voldoende capaciteit
- **ROOD-GROEN-OMLIJND**: door realisatie van reeds geplande netuitbreidingen voldoende capaciteit (verwacht omstreeks 2023/2024).
- **ORANJE**: capaciteitslimiet bijna bereikt
- **ROOD**: onvoldoende capaciteit en extra netaanpassing benodigd.

Studies dienen in de loop van 2021 uit te wijzen hoeveel stations er waar nodig zijn. Gemeenten worden nauw betrokken bij de planvorming en uitvoering van deze netuitbreidingen.

Liander schat de te maken kosten op € 145,8 miljoen (stationsuitbreidingen: € 62,9 miljoen, kabels van en naar deze stations: € 45,9 miljoen en het laagspanningsnet 'in de straat': € 37 miljoen). Dit zijn maatschappelijke kosten die door alle inwoners en bedrijven moeten worden opgebracht. De uit te breiden of nieuw te bouwen stations vragen daarbij in totaal 7,6 hectare ruimte.
In sommige gebieden is het nog eenvoudig mogelijk om zon op dak aan te sluiten op het net, in andere gebieden is geen ruimte meer en moet het net eerst worden verzwaard. Dat kan soms een jaar of langer duren en daar zijn per opgewekt kilowattuur forse maatschappelijke kosten mee gemoeid. Om grip te krijgen op de complexiteit van zon op dak, en vertraging of hoge kosten te voorkomen, is het van belang om tot een uitvoeringsstrategie te komen. Bekijk hier de rapportage van Liander 'Impact van RES 1.0 op het energienet RES-regio FruitDelta Rivierenland'.

Onzekerheden en risico's

- De plannen voor een **nieuw radarstation**. Als dit radarstation in Herwijnen komt, blokkeert dit windprojecten in een straal van 4 kilometer. Voor verder weg gelegen gebieden geldt dat windturbines dwars op de kijkrichting moeten komen: de radar moet tussen de molens door kunnen kijken.
- De nabijheid van de **Nieuwe Hollandse Waterlinie** lijkt met een goed ontwerp geen probleem op te leveren. Er is echter nog een afsprakenkader in ontwikkeling dat de provincies, waar de linie loopt, gaan hanteren.
- Het behouden van **voldoende oefenruimte** voor helikopters in laagvlieggebieden.
- Bij het toetsen van de projecten in de ontwerpfase is de **natuurtoets** een risico (denk aan de wespendief in Neder-Betuwe). Natura 2000 en provinciaal natuurbeleid lijken geen harde belemmering voor de ambities in deze RES 1.0, maar ook dit blijkt pas echt bij de toetsing van concrete plannen.
- **Dalende subsidies** voor zon en wind zorgen voor meer druk op de businesscases.

FOTO: NPRES

Systeemefficiëntie

Met de uitvoering van de RES 1.0 overschrijdt vrijwel ieder elektriciteitsstation zijn huidige capaciteit. Dat is een uitdaging, maar ook een kans. Na de geplande uitbreidingen is er relatief veel ruimte op het netwerk voor verhoging van het bod naar RES 2.0 en verder. Het is daarbij wel van belang nu al in te zetten op maximale systeemefficiëntie en 'verkwisting' van capaciteit tegen te gaan. Dat kan door:

- Streven naar een **gelijke verhouding** van aan te sluiten vermogens voor zon en wind: naast iedere 10MW aan wind (2 turbines) is er dan 10 hectare zon (inclusief zon op dak). Het aantal kilowatturen voor wind ligt dan een factor 3 á 4 hoger dan voor zon – wind heeft een veel hogere energieopbrengst per megawatt vermogen.
- **Schaalvergroting** (zonnevelden samenbrengen tot een omvang van meer dan 10 ha).
- De **opweklocatie dichter bij de vraag situeren** (die vooral is geconcentreerd rond de grote stations bij Zaltbommel, Tiel en Dodewaard).
- De druk op de infrastructuur neemt af met **cable pooling**, waarbij zon en wind samen gebruik maken van één aansluiting. Uit een aanvullende analyse, waarin over heel Rivierenland meer dan 50MW zon wordt gecombineerd met wind, blijkt eenduidig dat cablepooling kansen biedt om maatschappelijke kosten voor (verdere) netuitbreidingen te beperken en daarbij ruimte te houden voor toekomstige verhogingen van het bod.

1.4 **WARMTE**

Om aan de regionale warmtevraag in 2030 te voldoen is veel inzet nodig. Als we actief warmtebronnen als geothermie, groen gas en restwarmte gaan gebruiken en inzetten op de ontwikkeling van warmte uit rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), kunnen we in 2030 voorzien in ongeveer 15% van de warmtebehoefte. Als we echter ook inzetten op het maken van warmte uit de zon en onze rivieren en plassen kunnen we in theorie grotendeels aan onze warmtebehoefte voldoen. Dit vergt wel stevige investeringen en vooral samenwerking met alle regionale partners. Dit vraagt ook om een veel ondernemender overheid dan nu. Als de kansen voor warmte niet worden benut, dan hebben we flink meer elektriciteit nodig om onze huizen te verwarmen.

REGIONALE STRUCTUUR WARMTE

Warmte is iets lokaals en in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Zij stellen hun eigen Transitievisie Warmte (TvW) op, waarin staat welke delen van de gemeente op welk moment overgaan naar een duurzame vorm van warmte. Daaruit kan naar voren komen dat de ene gemeente een overschot aan warmte heeft en een andere een tekort.

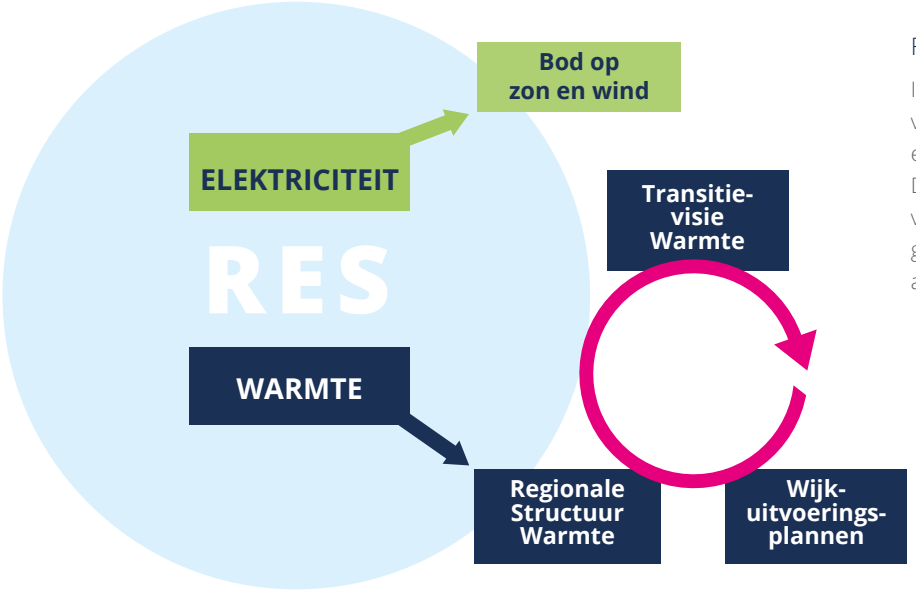

FIGUUR 3: **RES, TVW, RSW EN WUP**

In Wijkuitvoeringsplannen (WUP's) wordt vastgelegd hoe de warmtevoorziening er in een specifieke wijk uit komt te zien. De WUP's zijn in principe geen onderdeel van de TvW, maar hebben natuurlijk wel gevolgen voor de toekomstige behoefte aan warmtebronnen.

Focus van de Regionale Structuur Warmte (RSW) is het in beeld brengen van de regionale warmtevraag en het aanbod vanuit warmtebronnen. In de RSW staat ook hoe eventuele bovengemeentelijke infrastructuur eruit ziet om warmte uit die bronnen te transporteren. De RSW, als onderdeel van de RES, gaat alleen maar over dat deel van de warmte in de regio dat gemeenten zelf niet kunnen oppakken binnen de TvW.
De wederzijdse afhankelijkheid van RES en gemeentelijke TvW's is lastig qua volgorde. De TvW hoeft pas eind 2021 vastgesteld te zijn, de RSW per 1 juli 2021. Daarmee neemt de RSW dus een voorschot op de toekomstige warmtevoorziening voor de regio, die pas verder verfijnd kan worden in de RES 2.0 en RSW 2.0 naarmate TvW's opgeleverd en verder uitgewerkt worden.

WARMTEBRONNEN

In Rivierenland zijn niet genoeg duurzame bronnen aanwezig of in ontwikkeling, behalve zon en water, om in 2030 aan de warmtevraag te voldoen. Rivierenland heeft geen grootschalige industrie waarvan de restwarmte gebruikt kan worden. Voor een groot deel van de regio geldt dat we rekening moeten gaan houden met uitbreiding van de drinkwaterwinning (ASV), wat de mogelijkheden voor geothermie en andere ondergrondse warmtebronnen beperkt. Dat betekent niet dat bodemwarmte of warmteopslag in de bodem onmogelijk is, maar het vraagt de komende jaren wel om afstemming. Kortom: het warmtesaldo (duurzame aanbod minus vraag) is nu negatief. Doel van de RSW is om hier inzicht in te geven. Maar deze RSW wil ook graag een pad schetsen naar een positief warmtesaldo. Dat vraagt om stevige investeringen in capaciteit, kennis en kunde, zowel op het gebied van techniek als governance.

RIVIEREN EN ZON

Wat we wel hebben zijn rivieren, plassen en zon, waarmee we warmte kunnen maken. Rivieren gaan dwars door de regio heen en overschrijden gemeentegrenzen. Het benutten van de zon voor warmte heet zonthermie en is technisch goed mogelijk, maar qua beleid, eigendom en financiering nog lang niet voldoende doorontwikkeld in Nederland. Ook daar is het beter om dat regionaal op te pakken. Waar het benutten van warmte uit rivieren bijna geen ruimtelijke en landschappelijke impact heeft, heeft het maken van warmte uit zon dat wel. Willen we het enorme potentieel van zonthermie benutten, dan zijn dat belangrijke zaken waar we rekening mee moeten houden in de ontwikkeling hiervan.

Het ontwikkelen van warmte-energie uit water (aquathermie) kan zowel lokaal als regionaal. Uit onderzoeken blijkt echter dat aquathermie een zekere schaalgrootte nodig heeft om betaalbaar te kunnen zijn. Daarnaast ligt het beheer van RWZI's, plassen en rivieren bij regio-overschrijdende partijen zoals waterschappen en Rijkswaterstaat. Willen we het warmtepotentieel van water benutten dan is dat alleen mogelijk in een brede, regionale samenwerking.

Om aquathermie en andere lage temperatuurbronnen te kunnen benutten om onze huizen te verwarmen is veel elektriciteit nodig. Het is daarom cruciaal om óók duurzame warmtebronnen te ontwikkelen die een hoge temperatuur afgeven. Daarmee voorkomen we zo veel mogelijk dat onze warmtevoorziening het elektriciteitsverbruik in de regio nog verder verhoogt. Naast geothermie biedt zonthermie goede mogelijkheden hiervoor. Projecten op daken zijn vaak lokaal en vallen dus eigenlijk onder de TvW, maar zonnevelden kunnen ook zodanig worden aangelegd dat meerdere kernen in meerdere gemeenten worden bediend. De ontwikkeling van zonthermie staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Het is nodig om kennis op te bouwen, en een ontwikkel- en uitvoeringsorganisatie op (minimaal) regionale schaal (om schaalvoordelen te behalen) is onmisbaar.

Aanleg van warmtenet (foto: Warmtebedrijf Ede)

WARMTEINFRASTRUCTUUR

Ook is infrastructuur nodig, in de vorm van een warmtenet. De provincie onderzoekt of het haalbaar is om een provinciaal warmte-infrastructuurbedrijf op te zetten: het Gelders Warmte Infrabedrijf ofwel GWIB. In deze constructie wordt de warmteinfrastructuur als een nutsvoorziening beschouwd, waarbij andere eisen gelden aan rendement en afschrijvingstermijn. Eind 2021 komt daar meer duidelijkheid over.

WARMTE EN DE ELEKTRICITEITSVRAAG

Alles wat niet collectief en/of met duurzame bronnen verwarmd kan worden, moet verwarmd worden met duurzame elektriciteit. Als we de totale huidige warmtevraag van Rivierenland zouden elektrificeren dan is daarvoor 1,7 TWh per jaar nodig. Dit leidt tot een behoorlijke toename van onze elektriciteitsvraag en leidt tot een flink zwaardere belasting van het elektriciteitsnet dan waar we nu van uit gaan in ons RES-bod.

ENERGIEBESPARING

Om aan de toekomstige warmtevraag te kunnen voldoen is het dus minstens zo belangrijk om ook de warmtevraag te beperken. Op korte termijn is isolatie van woningen de belangrijkste optie om het energiegebruik terug te brengen. Als we alle woningen in Rivierenland naar energielabel B brengen dan zouden we de huidige warmtevraag al met 30% naar beneden kunnen brengen. Hoe minder (hoge temperatuur) warmte nodig is, hoe minder warmtebronnen ontwikkeld hoeven te worden en hoe minder elektriciteit als hulpbron hoeft te worden ingezet.

ONDERZOEK NAAR WARMTEBRONNEN

Het is voor alle regio's nog een zoektocht hoe te voldoen aan de warmtevraag. De provincie Gelderland heeft daarom in 2020 de zes Gelderse RES-regio's een onderzoek aangeboden in het kader van de RSW. Dit leidde voor Rivierenland in de Concept-RES tot drie eerste conclusies:

1. De kans op grootschalige warmtenetten is klein, omdat Rivierenland grotendeels uit verspreide kleinere kernen bestaat.
2. De werkelijke potentie van de in kaart gebrachte bronnen moet nader onderzocht worden.
3. In een aantal gemeenten zijn wellicht wel kansen voor warmtenetten, zoals bijvoorbeeld in Zaltbommel, met geothermie als bron.

Een vierde en vijfde conclusie die we nu kunnen maken zijn:

4. Dat de meeste bronnen alleen op wijkniveau benut kunnen worden, en zich dus niet in het domein bevinden van de RSW, maar van de TvW.

Haalbaarheidsonderzoeken

1. **Kan Beneden-Leeuwen geheel van warmte worden voorzien door warmte uit de Waal te halen? Conclusie: dit is ruimtelijk lastig en economisch in principe niet haalbaar. Het onderzoek heeft wel geleid tot een aantal vervolgonderzoeken in West Maas en Waal.**

2. **Kan voor de verwarming van Geldermalsen geothermie worden ingezet? Conclusie: dit is technisch lastig omdat de ondergrond niet doorlatend genoeg is op de diepte waar de warmte onttrokken zou moeten worden. Daardoor weegt de warmteopbrengst niet op tegen de kosten, waardoor het ook economisch moeilijk haalbaar is.**

3. **Kunnen de kleinere kernen aan de Linge van warmte worden voorzien met warmte uit de Linge? Dit onderzoek vond plaats in Enspijk. Conclusie: Dit is energetisch en technisch goed mogelijk, maar economisch niet haalbaar.**

4. **Is zonnewarmte in combinatie met warmteopslag een haalbare mogelijkheid voor kleine kernen? Dit onderzoek werd uitgevoerd in Lingemeer. Conclusie: Technisch en energetisch is dit goed haalbaar, maar vooral als het gaat om de opslag van zonnewarmte is er nog te weinig bekend om iets te kunnen zeggen over de betaalbaarheid.**

5. Het potentieel van geothermie in de regio is maar beperkt ten opzichte van de regionale warmtebehoefte en bovendien lokaal in de Bommelerwaard.

Daarnaast zijn vier haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd (zie kader). De laatste twee zijn meer gericht op regiobrede oplossingen dan heel specifiek voor één wijk of gemeente. De conclusies die Royal HaskoningDHV hier trekt over de financiële haalbaarheid rusten op aannames vanuit het huidige marktmodel. Wij denken dat die, als we het publiek of coöperatief aanpakken, een stuk positiever uit kunnen pakken.

HET WARMTESALDO

Momenteel wordt 97% van de gebouwen in Rivierenland verwarmd met aardgas. De rest haalt warmte uit warmtenetten en warmtepompen (die laatste categorie is voornamelijk nieuwbouw van na 2018 die niet meer verduurzaamd hoeft te worden).

De huidige warmtevraag hebben we bepaald aan de hand van het huidige aardgasverbruik. Uit gegevens van Liander over kleinverbruik aansluitingen blijkt dat de regio Rivierenland in 2019 bijna 192 miljoen m^3 aardgas verbruikte (zie tabel). Omgerekend naar energie is dat ruim 6000 TJ.

TABEL 2: **ENERGIEVRAAG HUISHOUDENS EN OVERIGE KLEINVERBRUIKERS**

				OMGEREKEND	
GEMEENTE	**TYPE**	**HOEVEELHEID/jr**	**EENHEID**	**TJ**	**TWh**
BUREN	Gas	23.933.591	M^3	757	0,21
CULEMBORG	Gas	18.203.660	M^3	576	0,16
MAASDRIEL	Gas	23.051.977	M^3	730	0,20
NEDER-BETUWE	Gas	18.096.262	M^3	573	0,16
TIEL	Gas	29.202.001	M^3	924	0,26
WEST BETUWE	Gas	40.643.494	M^3	1.286	0,36
WEST MAAS EN WAAL	Gas	16.702.573	M^3	529	0,15
ZALTBOMMEL	Gas	21.902.555	M^3	693	0,19
TOTAAL		**191.736.113**	**M^3**	**6.068**	**1,69**

Geothermie (foto: Shutterstock)

Opties voor duurzame warmte

Aan de aanbodkant zijn er de volgende opties voor duurzame warmte:

1. Geothermie (warmte uit de diepe ondergrond),
2. Restwarmte uit de industrie,
3. Biomassa (verbranden of vergassen/vergisten van bijvoorbeeld snoeiafval, mest of houtsnippers),
4. Aquathermie (thermische energie uit oppervlaktewater (TEO), afvalwater (TEA) of drinkwater (TED)),
5. Zonthermie (warmte die met collectoren uit de zoninstraling wordt gehaald),
6. Duurzame elektriciteit (elektriciteit opgewekt door zon, wind of bijvoorbeeld getijde-energie).

TABEL 3: **DUURZAME WARMTE OPWEK**

		BRON						
		GEOTHERMIE	RESTWARMTE	BIOGAS	TEA	TEO	PT/PVT	TOTAAL
OPWEK	BESTAAND	0	0	0	0	0	0	**0** TJ
	REALISTISCH	100	108	576	218	?	?	**901** TJ
	MAXIMAAL	200	456	1076	218	3450	3198	**8598** TJ

TABEL 4: **WARMTESALDO**

		DUURZAME OPWERK	-	WARMTEVRAAG 2020	=	WARMTESALDO		
						IN GJ	IN %	IN TWH
OPWEK	BESTAAND	0 TJ		6.068 TJ		-6.068	0%	1,7
	REALISTISCH	901 TJ		6.068 TJ		-5.167	15%	1,4
	MAXIMAAL	8598 TJ		6.068 TJ		2.530	142%	0,2

Als we actief geothermie, groen gas en restwarmte gaan gebruiken en inzetten op de ontwikkeling van thermische energie uit afvalwater (TEA), kunnen we voorzien in ongeveer 15% van de warmtebehoefte in 2030. In dit geval zal straks 85% van de woningen met een elektrische warmtepomp verwarmd moeten worden. (Overigens wordt op dit moment bijna 1400 TJ duurzame warmte opgewekt door biomassaketels en –kachels in de regio, maar dat is voor industrieel gebruik en valt dus buiten de RSW.)

Als we echter vol inzetten op samenwerken, besparen, innoveren en ontwikkelen van beleid en technieken, dan kunnen we theoretisch aan onze warmtebehoefte voldoen met water en zon. Dit vraagt om samenwerking en flinke investeringen, zowel publieke middelen als van inwoners zelf. In geld, maar ook in tijd en capaciteit.

Welke keuzes er ook worden gemaakt, er moet bij alle scenario's elektriciteit bij. Het maakt echter veel uit of het gaat om bijna 1,7 TWh (bij verwarming volledig op basis van elektriciteit) of om 0,20 TWh (bij optimale inzet op hierboven genoemde warmtebronnen). Daar ligt dus de uitdaging. Kortom: er is perspectief, maar daarvoor is veel inspanning nodig.

DEEL 2.
RICHTING RES 2.0

Foto: David Wolf

DEEL 2.
RICHTING RES 2.0

Met de RES 1.0 is de samenwerking van partners in de energietransitie in Rivierenland nog maar net begonnen. De uitdaging is nu om met elkaar de stap naar realisatie te zetten én verder vooruit te kijken. Participatie van inwoners en bedrijven wordt daarbij nóg belangrijker.

Richting 2023 stellen we een RES 2.0 op, een ijkmoment waarin nieuwe inzichten voor elektriciteit en warmte een plek krijgen. Ook blijven we met elkaar via de Samenwerkingsagenda werken aan belangrijke thema's als energiearmoede, energiebesparing en innovatie, monitoring en communicatie.

Voordat we doorstomen naar een RES 2.0 willen we het participatieproces evalueren en stilstaan bij wat in de volgende fase nodig is.

FIGUUR 4: **RES OP WEG NAAR 2030 & 2050**

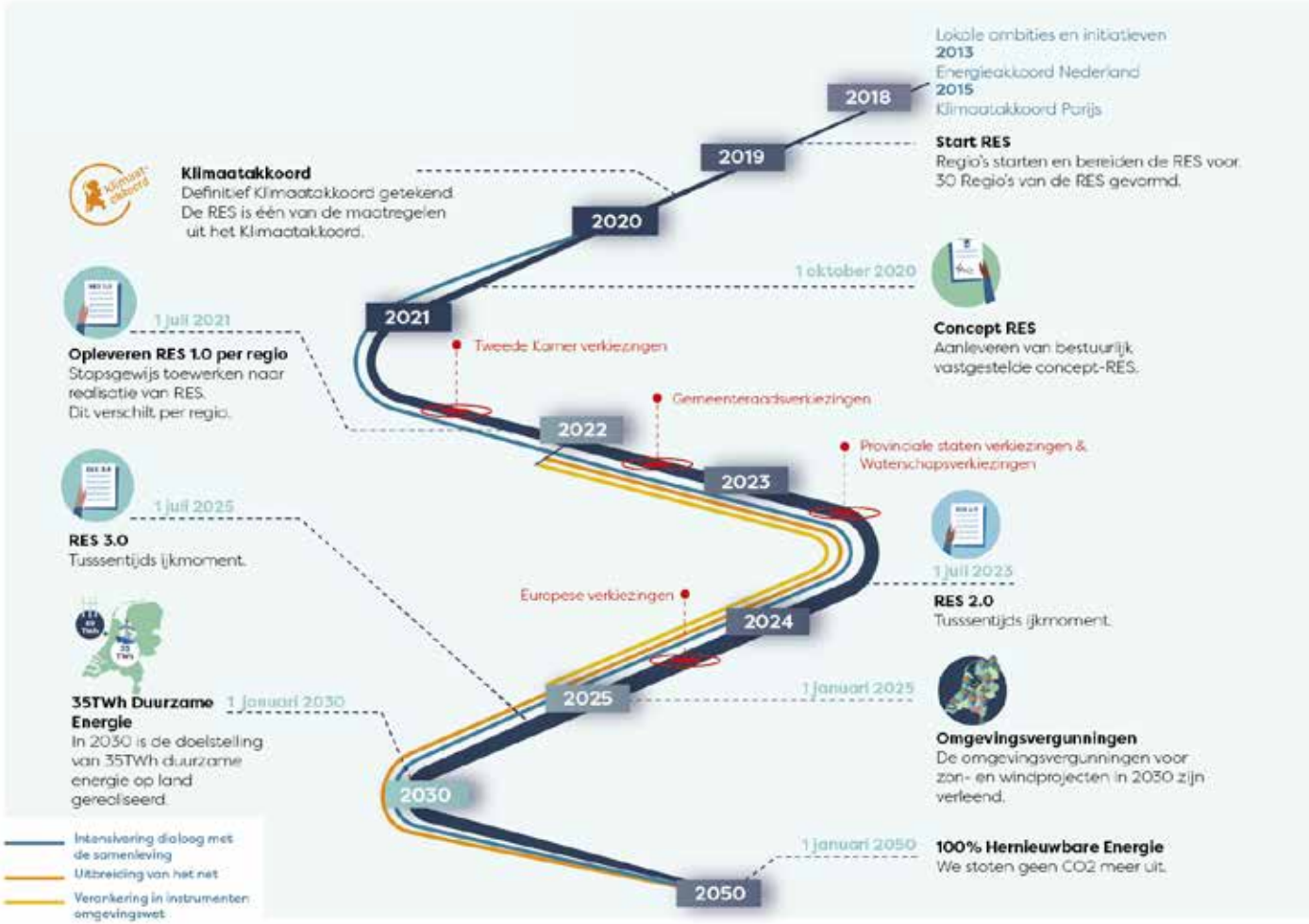

2.1 COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE

Wat we met zekerheid kunnen zeggen: inwoners blijven én worden steeds meer betrokken richting de RES 2.0. De communicatie is erop gericht hun kennis en informatiepositie te versterken. De participatie is erop gericht om daadwerkelijk stappen met elkaar te maken.

Nu de groep belangstellenden en betrokken inwoners groeit is het belangrijk om de interesse vast te houden. We blijven communiceren over de RES via website, nieuwsbrieven, social media en berichten op gemeentepagina's in huis-aan-huisbladen. De inhoud verschuift van informatie over het proces naar inspirerende lokale voorbeelden van particulieren, ondernemers en coöperaties die bezig zijn met duurzame energie. Dit geeft positieve energie en stimuleert het zelf doen en meedoen. Ook willen we duidelijker de verbinding leggen tussen energie besparen en duurzame energie opwekken en aandacht besteden aan de link tussen elektriciteit en warmte. Om de collectieve kennis verder te vergroten is het wenselijk om door te gaan met kennis delen via Webinars, kennissessies, animatiefilmpjes en infographics.

Om de inhoudelijke communicatie te versterken willen we een online informatieplatform (CommunityHub) ontwikkelen: een transparant platform met feiten en cijfers, waar inwoners en lokale energiecoöperaties informatie kunnen vinden, delen en koppelen voor hun eigen initiatieven. Dit platform bundelt alle bestaande gegevens over energieprojecten, zoals besparingsmaatregelen, werkzaamheden en mogelijkheden voor actieve participatie. Gemeenten en Energie Samen Rivierenland zorgen voor actuele gegevens en delen bestaande technische kaarten en gegevens als open data.

De RES 1.0 beschrijft kansrijke gebieden voor windenergie. Na vaststelling van de RES 1.0 gaat het proces verder richting concrete locaties en uitvoeringsprojecten. Dit betekent ook dat procesparticipatie steeds meer maatwerk wordt. Het wordt meer lokaal en meer locatie gebonden, rondom specifieke gebieden en/of projectlocaties. Het initiëren van participatie verschuift daarmee ook langzaam van regio naar gemeenten en ontwikkelaars/initiatiefnemers. Naarmate de planvorming concreter wordt, wordt naast procesparticipatie ook financiële participatie en eigenaarschap belangrijker.

Richting RES 2.0 wordt nader bekeken of en hoe regionale samenwerking rondom participatie en communicatie structureler vormgegeven kan worden. Bijvoorbeeld voor het opstellen van participatiebeleid, inclusief kaders, of ondersteunend bij de uitvoering van participatieactiviteiten ten behoeve van locaties en projecten.

De regionaal georganiseerde ruimteateliers van de afgelopen twee jaar stonden in het teken van het opwekken van duurzame energie via wind en zon. De komende twee jaar komt ook de RSW in een volgende fase en is vergelijkbare regionale ondersteuning wellicht wenselijk. De keuzes die we hierin maken worden vertaald naar een passend participatietraject richting de RES 2.0.

2.2 ELEKTRICITEIT

Wij zetten ambitieus in op zon op grote daken. Samen met bedrijven, gemeenten en Liander zoeken wij naar een daadkrachtige aanpak om kansen te benutten en hindernissen op te lossen.

In de gebieden voor wind met de status 'Ambitie 2030' is er ruimte in het gemeentelijk beleid. Soms wordt dit nog concreet gemaakt. Het is dan aan initiatiefnemers om voorstellen te ontwikkelen. Voor wind hebben enkele gebieden de status 'Verkennen 2030'. Dit betekent dat de komende jaren wordt verkend of er mogelijkheden zijn voor nieuwe windturbines en onder welke voorwaarden.

UITVOERINGSPROGRAMMA OP WEG NAAR 2030

De ambitie van RES 1.0 is 249 hectare zonnevelden en 191 hectare zon op grote daken, opgeknipt in relatief kleine initiatieven. Veel van deze initiatieven zullen mogelijk al binnen nu en twee jaar een netaansluiting vragen, omdat op dit moment in veel gemeenten zonbeleid wordt vastgesteld. Dat vraagt van gemeenten, ontwikkelaars en de netbeheerder om de juiste initiatieven te selecteren en daarvoor gewenste netaansluitingen te realiseren.

Het is een uitdaging om de realisatie van zon- en windparken (en van zon op dak) goed aan te laten sluiten op de realisatie van netuitbreidingen. Een mismatch frustreert gemeentelijke ambities, zorgt voor hoge maatschappelijke kosten en beperkt de realisatiekansen van projecten door initiatiefnemers.
Omdat de netinfrastructuur in Rivierenland momenteel niet toereikend is, is het van groot belang dat de verschillende partijen intensief samen optrekken en dat gemeenten onderling en met de netbeheerder tot afstemming komen om deze groei mogelijk te maken. Een uitdaging hierbij is dat er nu geen sturing mogelijk is op de ontwikkeling van plannen door initiatiefnemers. Ook is de praktijk van planvoorbereiding weerbarstig doordat lokale omstandigheden projecten kunnen vertragen of versnellen. Wij streven naar het opstellen van een uitvoeringsprogramma 2030 waarin gemeenten en Liander samen de planning uitwerken.

INNOVATIE

Waterkracht

Nederland heeft momenteel 7 grote waterkrachtcentrales met een gezamenlijk vermogen van 37 MW en een energieopwekking van zo'n 0,095 TWh per jaar. Twee daarvan staan in Rivierenland: in de Neder-Rijn bij Maurik, gemeente Buren (1988) en in de Maas bij Alphen, gemeente West Maas en Waal (1990). Samen wekken zij 0,044 TWh per jaar op.

In Gelderland en in onze regio (onder andere bij Ochten en Tiel) lopen enkele onderzoeken en proefprojecten voor het opwekken van energie via waterkracht. Het gaat vooral om stroomopwekking rond de kribben van de grote rivieren en bij sluizen. Uit een rapport van de provincie Gelderland blijkt dat deze technieken momenteel nog te weinig perspectief bieden. De kosten zijn hoog en de energieopbrengsten laag, waarmee een substantiële bijdrage aan de duurzame energieopwekking in Rivierenland is uitgesloten. Zodra deze onderzoeken positieve uitkomsten opleveren, nemen wij ook waterkracht op als vorm van duurzame opwekking in de energietransitie.

Waterstof

Waterstof is geen bron van energie maar kan een rol spelen bij de opslag van energie. Waterstof is interessant vanwege de schone 'verbranding'. Er loopt een aantal grotere en kleinere onderzoeks- en proefprojecten in Nederland om groene waterstof te maken. De eerste toepassingen van groene waterstof op grote schaal zullen naar verwachting

in de industrie plaatsvinden. Daarop zetten het kabinet en verschillende partijen actief in.
In onze regio onderzoekt de gemeente Neder-Betuwe met een groep van ondernemers een goede businesscase voor een waterstof-infrastructuur.

Andere vormen van energieopslag

Als een teveel aan elektriciteit of warmte uit zon of wind tijdelijk kan worden opgeslagen kan vraag en aanbod van elektriciteit en warmte beter op elkaar worden afgestemd. Uit onderzoek blijkt dat bij gebruik van accu's de vierkante meters van een zonneveld veel efficiënter kunnen worden benut omdat vraagpieken uit de opslag geleverd kunnen worden in plaats van uit directe opwek. Door de pieken in vraag en aanbod op te vangen met tijdelijke opslag kan ook het elektriciteitsnet efficiënter worden ingericht.
Er komen steeds meer kansrijke technieken in beeld, zoals het gebruik van accu's van elektrische auto's. Het aantal elektrische auto's zal tot 2030 een grote vlucht nemen. In de gemeente Neder-Betuwe wordt uitgezocht hoe deze accu's een rol kunnen spelen bij de opslag van duurzame energie. De techniek is er al, maar de toepassing wordt nog uitgewerkt.
Ook voor warmte zijn er diverse opslagtechnieken in gebruik en in ontwikkeling. De meest bekende hier is Warmte-Koude-opslag (WKO) waarbij water als opslagmedium wordt gebruikt. Inmiddels kan er ook al in thermochemische zouten en zelfs basalt warmte worden opgeslagen voor later gebruik.

Bij de Loswal in Ochten worden mogelijkheden voor de ontwikkeling van een waterkrachtcentrale onderzocht.

2.3 **WARMTE**

Om lokaal te kunnen voorzien in onze duurzame warmte moeten er nog flinke stappen worden gezet. Richting RES 2.0 zetten we in op de volgende speerpunten:

ONDERZOEK

Er is verkennend onderzoek uitgevoerd naar aquathermie (warmtewinning uit oppervlaktewater) en zonthermie. Drie van de vier uitgevoerde quickscans geven aanleiding tot nader onderzoek. In de Samenwerkingsagenda is daar ruimte voor opgenomen. Daarnaast worden op dit moment in Zaltbommel de mogelijkheden voor geothermie onderzocht. Voor geothermie is het ook van belang dat we goed kijken naar koppelkansen met bijvoorbeeld glastuinbouw.

Richting de RES 2.0 is nader onderzoek nodig om verdere stappen te kunnen zetten. Zoals vervolgonderzoek naar aquathermie in kleine kernen en de rol van gemeenten in toekomstige warmteoplossingen. Omdat dergelijke onderzoeken vaak een regiobrede werking hebben, heeft het meerwaarde ze ook regionaal op te pakken. Dit kan ook financiering uit andere bronnen makkelijker maken.

PILOTS

Om te leren uitvoeren en samenwerken in een transitie is het belangrijk om concrete projecten samen te doen. Daarmee laten we aan inwoners zien dat we echt aan de gang gaan met onze duurzame warmtevoorziening. De twee verkenningen in Lingemeer en Enspijk zouden goed kunnen worden uitgevoerd als pilotproject. Richting RES 2.0 zou dus ook verkend moeten of en welke van deze pilots daadwerkelijk opgezet kunnen worden.

VERKENNING EN ONTWIKKELING

Voordat de schop de grond in kan moet het idee verkend worden met de diverse stakeholders en daarna ontwikkeld tot een gedragen plan. Die ontwikkelcapaciteit is er nu niet binnen de regio. De provincie Gelderland heeft binnenkort een expertteam warmte dat ingeschakeld kan worden op technische aspecten of bij heel specifieke kennisbehoeftes. Daarnaast onderzoekt de provincie zoals beschreven ook de haalbaarheid van een provinciaal warmtebedrijf: het GWIB.
Maar er is ook begeleiding nodig als het gaat om het inpassen in gemeentelijk beleid, financiering en eigenaarschap. Daar is lokale kennis voor nodig en een stevige en langdurige begeleiding van deze (vaak langdurige) processen. Een regionale coördinerende rol voor warmteprojecten en -kennis is daarom wenselijk. Waar deze belegd moet worden, moeten we samen verder uitzoeken.

Ook is het belangrijk zo snel mogelijk inzicht te krijgen in alternatieve financieringsmodellen voor warmte. Uit de onderzoeken van Royal HaskoningDHV bleek at vooral economische haalbaarheid een knelpunt is. Daarbij werd gerekend vanuit bestaande marktmodellen. Nader onderzoek is nodig naar bestaande en nieuwe vormen van coöperatief of publiek ontwikkelen waarbij andere financiële parameters gelden.

GOVERNANCE

Financieren en leveren, daarin zit de crux in de warmtetransitie. Commerciële warmtebedrijven zorgen voor aanleg, beheer en onderhoud van warmteinfrastructuur, maar niet elke partij is even betrokken bij haar afnemers en gemeentelijke of regionale duurzaamheidsdoelen. Wil een gemeente wat te zeggen hebben over kosten, participatie, het socialiseren van rendabele en minder rendabele projecten e.d. dan zal de gemeente een rol moeten kiezen die daar ruimte voor laat. Die governancerol kan bij uitstek regionaal worden ingevuld. Gemeenten hebben vaak niet de capaciteit of zien dit niet als hun kerntaak. Het is ook suboptimaal als elke gemeente los van elkaar zelf het wiel uitvindt. In de Samenwerkingsagenda zou deze governancerol nader uitgewerkt kunnen worden.
Daarnaast hangt de rol die een gemeente moet kiezen ook deels af van de TvW en wijkuitvoeringsplannen. De TvW levert een verfijning van de warmteopties voor de RSW. Lokaal geeft dus mede richting aan regionaal. Hier ligt gelijk een rol en toegevoegde waarde voor de gemeenteraad.
Een aanknopingspunt hierin is het Europese Clean Energy Package for all Europeans: een wetgevingskader dat lokale initiatieven faciliteert. Momenteel worden diverse pilots uitgevoerd, waarvan geleerd kan worden. Ook zijn er inmiddels tientallen lokale warmte-initiatieven door het hele land en natuurlijk de Proeftuinen waar kennis opgedaan kan worden.

UITVOERING

Als we de uitvoering alleen aan de markt overlaten, komen alleen de meest rendabele projecten van de grond en dat zijn er niet veel in Rivierenland. Gevolg is dat het rendement van de 'makkelijke' projecten de regio verlaat en dat de regio blijft zitten met de kosten van de op het oog lastiger projecten. Om projecten op aquathermie, restwarmte, geothermie, zonthermie en biogas van de grond te krijgen, zijn verschillende partijen en verschillende expertises nodig. Een deel van de benodigde kennis moet nog opgebouwd worden. Dat kan een uitstekend lokaal model voor de regio worden: opleiden, ontwikkelen en uitvoeren past uitstekend bij Rivierenland. Daarin hebben we veel stakeholders nodig aan boord van deze transitietrein. Scholen, stageplekken, innovatieclusters, financieringsorganisaties, beleidsmakers en uiteindelijk uitvoerders zoals aannemers en installateurs. De belangrijkste stakeholders zijn natuurlijk onze inwoners. Behalve financiële participatie en procesparticipatie hebben we ook participatie in de uitvoering nodig, alleen dan is de energietransitie voor ons allemaal en van ons allemaal.

Om de doelen uit het Klimaatakkoord te halen moeten we beginnen bij stap 1, maar wel gaan versnellen. Er moet voor 140.000 gebouwen een aanpassing gevonden, ontwikkeld en uitgevoerd worden. Dat is 4.600 woningen per jaar als we tot 2050 rekenen. Die versnelling moet komen uit het zelf ontwikkelen van kennis. De middelen daarvoor kunnen komen uit het zelf uitvoeren en beheren van de warmteoplossingen en bijbehorende verdienmodellen.

SAMENWERKING

Warmte is een lokale aangelegenheid: we moeten warmte zo veel mogelijk opwekken waar het gebruikt wordt. Rivierenland heeft echter zoals eerder beschreven weinig warmtebronnen, op de rivieren, plassen en zon na. Om bijvoorbeeld aquathermie te kunnen gebruiken moet veel werk verzet worden en is lokale samenwerking nodig van veel partijen, die niet altijd van nature geneigd zijn tot samenwerken. Veel van die partijen, zoals waterschappen, netbeheerders en coöperaties, zijn gemeentegrensoverschrijdend. Het stimuleren en faciliteren van die samenwerking is iets wat regiobreed moet worden opgepakt. De Samenwerkingsagenda gaat daar verder op in.

FIGUUR 5: **SAMENWERKING EN GOVERNANCE**

4 UITVOEREN

Concreet bouwen aan duurzame warmtevoorziening

In deze fase worden projecten die in de pilot succesvol zijn gebleken daadwerkelijk uitgevoerd. Daarbij is er een coalitie die kan financieren, bouwen en beheren en een partij die garant wil staan voor de levering van warmte.

3 VERKENNEN EN ONTWIKKELEN

Speelveld verkennen en een regionale coalitie smeden

Al tijdens de pilot moeten we gaan nadenken over opschalen en het beheer en onderhoud van de systemen. Ook zal met de diverse stakeholders overlegd moeten worden over zaken als bijvoorbeeld financiering en eigendom.

2 PILOTS

Leren samenwerken en uitvoeren

Op basis van onderzoeken die leiden tot een haalbare oplossing starten we pilots op. Die pilots hebben tot doel ervaring op te doen met samenwerken en uitvoeren. Ook inwoners leren zo meer over duurzame warmte.

1 ONDERZOEKEN

Haalbare oplossingen inventariseren

Welke technische, juridische, ruimtelijke en sociale kansen en mogelijkheden zijn er als we duurzame warmtebronnen willen gebruiken? Wat zijn de risico's bij ontwikkelen van een bron? Wie kan de uitvoering doen?

2.4 OMGEVINGSBELEID

RES & BOVENREGIONALE VISIES

De RES FruitDelta Rivierenland kiest voor windprojecten langs de 'ruggengraat' van grootschalige infrastructuur. Deze benadering zorgt voor een ruimtelijke clustering en sluit hiermee aan op de Nationale Omgevingsvisie. Dit geldt ook voor de regionale voorkeursvolgorde voor zon.

Ook sluit de RES goed aan op de Provinciale Omgevingsvisie, die vraagt om regionale uitgangspunten voor een zorgvuldige inpassing in de omgeving van duurzame energie-opwekking. De regionale uitgangspunten zijn in deze RES voor wind duidelijker vastgelegd dan voor zon. Hoewel de beschreven voorkeursvolgorde voor zon overeenkomt met lokale zonneladders, is het gewenst om richting RES 2.0 ook regionale uitgangspunten vast te leggen en lokaal beleid te harmoniseren. Hiermee kan ongewenste ruimtelijke verdichting worden voorkomen en bijvoorbeeld toegewerkt worden naar een vergelijkbaar afwegingskader voor zon op landbouwgronden. In de Samenwerkingsagenda stemmen we onderling de regionale uitgangspunten voor zonbeleid nader af.

BORGING IN LOKAAL OMGEVINGSBELEID

De ambities van de RES 1.0 worden geborgd via het instrumentarium van de Omgevingswet: omgevingsvisie, programma, omgevingsplan en omgevingsvergunning. Ten behoeve van de omgevingsvisies is het belangrijk om continu de verbinding met de andere maatschappelijke opgaven te zoeken, om gezamenlijke, integrale doelen te formuleren.

FIGUUR 6: **RELATIE ZIEN TUSSEN HET RES-PROCES EN LOKALE TRAJECTEN**

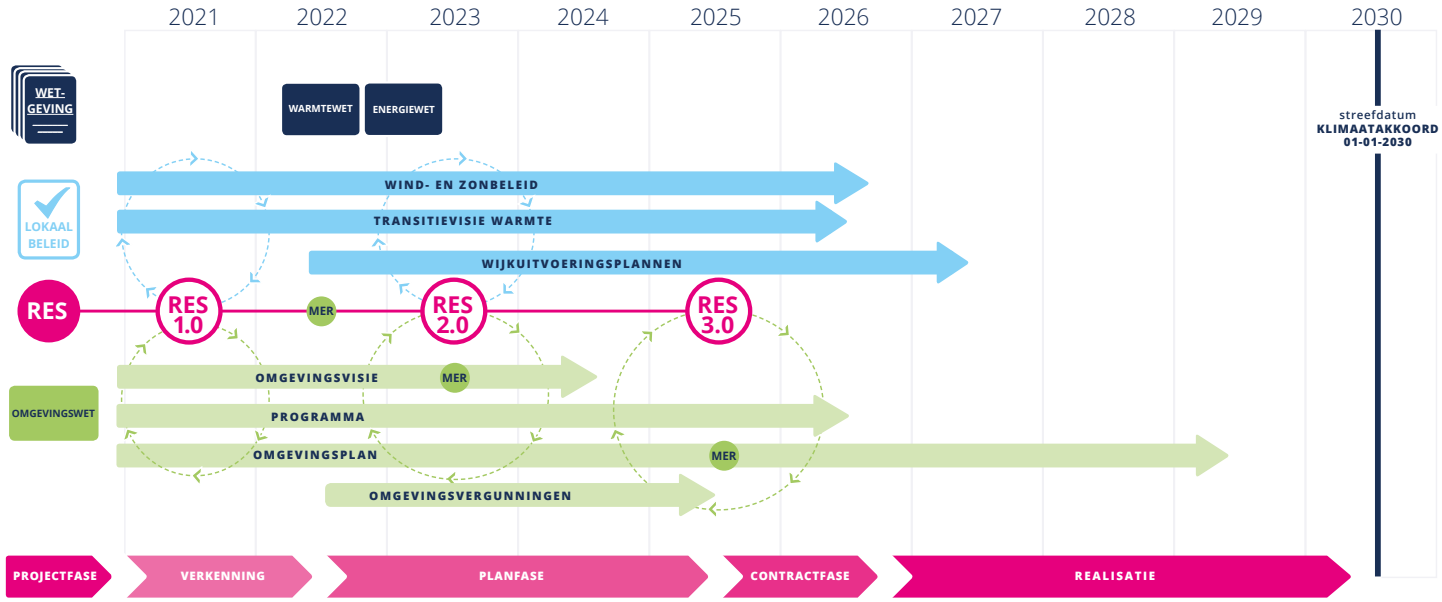

Deze figuur laat de relatie zien tussen het RES-proces en lokale trajecten om de realisatie van energieprojecten voor 2030 uit te voeren. Trajecten op regionaal en op lokaal niveau lopen parallel door en wisselen elkaar af op een iteratieve manier om elkaar aan te vullen en te versterken. Deze afwisseling vraagt een belangrijke samenwerking binnen gemeenten tussen duurzaamheidsambtenaren en andere afdelingen. De kennis van regionale werkgroepen kunnen ook hier ingebracht worden. De visualisatie van de lokale processen en benodigde stappen tot 2030 is indicatief en is niet representatief van de werkelijke planning van de acht regiogemeenten.

Voor de vergunningverlening is voor projecten die onderdeel uitmaken van de RES 1.0 het uitgangspunt dat de vergunningen voor 1 januari 2025 zijn verleend. Dit om realisatie voor 2030 tijdig te borgen. Omdat regionaal geen gebieden voor zon zijn afgesproken en deze lokaal nog niet overal in beeld zijn volgt vergunningverlening voor zon op sommige plekken mogelijk na 1 januari 2025. Omdat de doorlooptijd tussen vergunningverlening en realisatie van projecten voor zon doorgaans korter is dan voor wind zal dit geen belemmering vormen voor de realisatie van de doelstellingen voor 2030.

Filmopname Pilot MER

2.5 MONITORING

Wij streven naar het actief bijhouden van informatie. Dit is noodzakelijk om geïnformeerde besluiten te nemen in de planvorming van de RES en bij het formuleren van kwantitatieve doelstellingen. Door middel van monitoring bouwen wij een gezamenlijke informatiebasis op zodat inwoners, ondernemers en beleidsmakers na kunnen denken over de RES op basis van hetzelfde informatieniveau. Ten behoeve van de RES 1.0, 2.0 en verder, maar ook lokale beleidsplannen.

MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Een milieueffectrapportage is bij de RES niet verplicht. Toch heeft een MER-procedure meerwaarde voor het RES-proces richting de RES 2.0. Zowel vanwege de extra kwaliteitstoets van het proces alsook de inspraakmogelijkheid die hiermee wordt geboden. We hebben hier tijdens het opstellen van de RES 1.0 in een landelijke pilot ervaringen mee opgedaan door advies te vragen bij de commissie MER. De aanbevelingen van de commissie zijn deels al opgenomen in deze RES 1.0. Andere aanbevelingen nemen we mee in een planMER richting de RES 2.0. De verkenningen en onderzoeken die in een planMER voor de RES worden verricht vormen input voor lokale MER-procedures voor nieuwe windlocaties. Mogelijke verkenningen en onderzoeken van een planMER van RES 1.0 kunnen onder andere zijn: geluidsonderzoek, ecologische analyse, bodemonderzoek, sociaal-maatschappelijke analyse en analyse van cumulatie met andere (wind)projecten.

Monitoring helpt ook bij de rapportage over de uitvoering van de RES 1.0 en het leren daarvan in het traject richting RES 2.0. Naast kwantitatieve gegevens is ook het bijhouden van informatie over beleids- en projectontwikkeling belangrijk.

Met deze doelen werken wij in de overgang van RES 1.0 naar RES 2.0 aan het uitwerken van een gezamenlijk monitoringsproces en het opbouwen van een online informatieplatform voor burgers, ondernemers en beleidsmakers (project CommunityHub). Dit informatiesysteem wordt gekoppeld aan GIS-gegevens en wordt door een groep van regionale en lokale partners ontwikkeld.

De rolverdeling is een punt van uitwerking. De gemeenten hebben hier in ieder geval een belangrijke rol in. Ook wordt een klankbordgroep van burgers betrokken bij deze ontwikkeling. De transparantie en actualisatie van data staan hier centraal. Parallel aan het ontwikkelen van dit monitoringssysteem zoeken wij de verbinding met bovenregionale onderzoeken en afspraken over monitoringsdefinities en -systematieken. Ook blijven wij op de hoogte en maken wij gebruik van de landelijke en provinciale instrumenten om onze regionale monitoring te ondersteunen.

DEEL 3.
SAMENWERKINGSAGENDA

DEEL 3.
SAMENWERKINGSAGENDA

De Samenwerkingsagenda is onderdeel van de RES FruitDelta Rivierenland. Met de Samenwerkingsagenda willen we de RES versterken en versnellen. De Samenwerkingsagenda is na het aanbieden van de Concept-RES in 2020 langs drie lijnen ontwikkeld:

1. **Samenwerking in beleid, uitvoering en participatie.**
2. **Strategische samenwerking.**
3. **Samenwerking bij kennisdeling en koppelkansen.**

In de Concept-RES was sprake van verkenningen en onderzoeksvragen, concrete uitvoeringsopgaven, maar ook het organiseren van betere onderlinge afstemming, kennisdeling en communicatie.
In de RES 1.0 beschrijven we de concrete ontwikkeling van de samenwerking van de RES-partners.

De verschillende processen, projecten en trajecten kennen elk een eigen doel, dynamiek en fasering. Er is een verbinding met projecten uit de Regio Deal en met de Gebiedsagenda. Ook is er een directe relatie met het Gelders Energieakkoord en het Klimaatplan van de provincie Gelderland, waarin voor 2030 de gezamenlijke inzet voor 55% CO_2-reductie verder beschreven is.

Richting RES 2.0 worden de projecten van de Samenwerkingsagenda operationeel.

3.1 SAMENWERKING IN BELEID, UITVOERING EN PARTICIPATIE

De Concept-RES en de RES 1.0 zijn regionaal gerealiseerd, met ondersteuning vanuit gemeenten, maatschappelijke organisaties, de provincie en het Rijk. Deze tijdelijke structuur eindigt in deze vorm na het indienen van de RES 1.0 (medio 2021). Dat betekent niet dat de samenwerking eindigt.

In de tweede helft van 2021 werken de RES-partners verder aan het uitvoeren van de gemaakte plannen, maar ook aan de indiening van RES-bod 2.0 in 2023. Om voortgang te waarborgen is voortzetting van de samenwerking tussen overheden en maatschappelijke organisaties een voorwaarde.
RES-regio FruitDelta Rivierenland wil blijven samenwerken en maakt hier in 2021 plannen voor. Daarbij maken we de strategische plannen op het gebied van duurzaamheid van de RES-partners onderdeel van de Samenwerkingsagenda. De Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland schrijft hiervoor in 2021 een 'startnotitie RES 2.0'. Deze moet in de besturen van de deelnemende organisaties tot besluitvorming leiden om in 2021 een flexibele RES-organisatie 2.0 op te zetten met regionale kennis en deskundigheid van processen op het gebied van gebiedsontwikkeling, participatie en innovatie. Om slagvaardig te blijven opereren in de verdere fasen is actieve participatie van de huidige RES-partners én ondersteuning van de provincie en het Rijk nodig.

DE PROJECTEN VAN DE REGIO DEAL

De Samenwerkingsagenda kent vier projecten die een plek hebben in de Regio Deal:

1. **Ontwikkelen CommunityHub:**
   Onderdeel van inwonersondersteuning is het ontwikkelen van een online informatieplatform (CommunityHub). Inwoners en lokale energiecoöperaties kunnen op deze website of app informatie vinden, delen en koppelen. Gemeenten en Energie Samen Rivierenland zorgen voor actuele gegevens over de potentie en voortgang van de energietransitie, maatregelen over besparing, werkzaamheden en mogelijkheden voor actieve participatie bij energieprojecten. De vele gegevens van allerlei sites en organisaties worden op een vriendelijke manier beschikbaar gesteld aan de inwoners en de energiecoöperaties. Het informatieplatform biedt beleidsmakers de mogelijkheid de uitvoering en opbrengsten van de energietransitie te monitoren. Daarbij is het integraal (en regionaal) sturen op initiatieven voor zon- en windparken op basis van actuele gegevens mogelijk.
2. **Voorkomen van energiearmoede:**
   De verwachting is dat het gebruik van fossiele energie de komende decennia duurder gaat worden. Een groot deel van de inwoners heeft geen budget om investeringen te doen om het energieverbruik te verminderen. In 2020 is gestart met het verkennen van initiatieven om energiearmoede te voorkomen. Een goed voorbeeld is 'De kleine portemonnee' in Culemborg. Het is een samenwerking van de Energiecoöperatie Vrijstad, de gemeente Culemborg (schuldhulpverlening) en het Fonds Boedel Badens Stout. Dit fonds is gericht op inwoners van de stad die in armoede leven en schulden hebben. Kern van het project is het inzetten van een 'sociale' energiecoach, die in gesprek met betrokkenen kleine aanpassingen in huis kan doen. Maar ook kan proberen om bewustzijn te vergroten bij de bewoners bij het verbruik van energie. Maatwerk in het armoedebeleid per gemeente kan zijn om energieverslindend witgoed te vervangen, zodat de energierekening omlaag gaat. Over dit project is contact met de Energiebank Nederland. Dit Culemborgs project dient als voorbeeld voor lokaal maatwerk in de andere gemeenten.
3. **Versterken en ontwikkelen regionale (circulaire) economie:**
   Voor de sectoren landbouw, industrie en logistiek organiseren we Living Labs die regionale innovatieve oplossingen ontwikkelen voor deze sectoren. Opleidingen en ondernemers werken hier samen aan de energietransitie, met betrokkenheid van de overige RES-partners.

4. **Pilot inzet aquathermie als warmtebron:** Aquathermie (oppervlaktewater) voor het toekomstig verwarmen van woningen is een onderwerp van verkenning. Deze regionale verkenning biedt de mogelijkheid om kleinschalige lokale vertalingen te maken voor het gebruik van oppervlaktewater van de rivieren. Dit biedt kansen voor buurtbewoners om in coöperatieve vorm samen te werken. Dit zal de komende tijd verder uitgewerkt moeten worden naar heldere businesscases.

ENERGIELOKETTEN

De Energieloketten blijken succesvol in het bereiken, informeren en adviseren van de inwoners in de hele regio. Voortzetting van deze functie vraagt de komende jaren aandacht. In 2021 werken Energie Samen Rivierenland samen met de lokale energiecoöperaties en de acht gemeenten verder aan ondersteuning van inwoners en ondernemers, om zoveel mogelijk inwoners te laten participeren in de regionale energietransitie.

FINANCIËLE PARTICIPATIE

Een belangrijk punt van aandacht in de Samenwerkingsagenda is de borging van de uitgangspunten voor 50% lokaal eigendom en projectparticipatie door inwoners in de gemeentelijke beleidskaders. Vanaf de start van de ontwikkeling van zon- en windparken moeten ontwikkelaars duidelijke uitgangspunten hebben over 50% lokaal eigendom en de werkwijze waarop door middel van burgerparticipatie zon- en windparken gerealiseerd gaan worden. In 2020 is een traject gestart om dit aan de voorkant goed te regelen in de beleidskaders. Dit traject willen wij in de tweede helft van 2021 afronden. De mogelijkheid voor het realiseren van een gebiedsfonds is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Een belangrijke actie is het ontwikkelen van lokale energiecoöperaties in alle gemeenten, zodat de betrokkenheid van inwoners goed geregeld kan worden.

ENERGIECORRIDOR A15 / BETUWEROUTE

In 2020 startte op initiatief van Rijkswaterstaat en ProRail een overleg over de A15/Betuweroute. Bij dit overleg zijn vier gemeenten in Rivierenland betrokken, met een coördinerende rol van het RES-team. Samen met de RES Regio Arnhem Nijmegen stuurde RES-regio FruitDelta Rivierenland een brief naar het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om de A15/Betuweroute onder de aandacht te brengen van de minister voor het OER-programma (Opwek van Energie op Rijksvastgoed). In maart 2021 ontvingen de RES Regio's Arnhem Nijmegen en FruitDelta Rivierenland bevestiging over de plaatsing op de OER-lijst, zodat voor de zomer van 2021 verdere voorbereidingen tussen Rijkswaterstaat, ProRail, de gemeenten en de RES-regio gedaan kunnen worden. Wij houden in deze fase de regie om met de betrokken gemeenten, RES Arnhem-Nijmegen en de Rijkspartners Rijkswaterstaat en Pro Rail dit project op gang te trekken.

ZON OP GROTE DAKEN

De behoefte om zonnepanelen op grote bedrijfsdaken en daken van maatschappelijke vastgoed (scholen, gemeenschapshuizen en sportaccommodaties) te stimuleren is in 2020 regelmatig genoemd als eerste grote bijdrage aan de energietransitie in onze regio. Begin 2021 is dit vanuit de RES geagendeerd bij betrokken maatschappelijke partners.

In de regio is een aantal projecten gerealiseerd waar geregisseerd zonnepanelen op bedrijfsdaken zijn gelegd. Om dit grootschalig aan te pakken is veel meer regie nodig vanuit lokale overheden (inclusief Omgevingsdienst), netwerkbeheerder Liander en de bedrijven. Er wordt ingezet op een aanjaagprogramma voor zonnepanelen op bedrijfsdaken. Om een succesvol project te starten moet een gezamenlijk verkennend onderzoek gedaan worden, dat halverwege 2021 afgerond kan zijn. Recente projecten in Tiel en Zaltbommel kunnen als voorbeelden dienen. Bedrijven kunnen coöperatief samenwerken om energie op te wekken op grote bedrijfsdaken. En ook door samen te werken bij energiebesparing en bijvoorbeeld het ontwikkelen van een laadinfrastructuur. Een verkennend onderzoek kan voor de zomer van 2021 door het RES-team gecoordineerd worden, met betrokkenheid van VNO-NCW, Omgevingsdienst Rivierenland, Liander, Energie Samen Rivierenland, LTO-N/ZLTO, provincie Gelderland en de acht gemeenten.

Naast 'zon op bedrijfsdak' is expertise nodig om bedrijven actief te adviseren over energiebesparing. In 2021 wordt hiervoor een plan uitgewerkt met belangenverenigingen van bedrijven (lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk).

3.2 STRATEGISCHE SAMENWERKING

In de RES FruitDelta Rivierenland werken de acht gemeenten, Waterschap Rivierenland, provincie Gelderland, netbeheerder Liander en (regionale) maatschappelijke organisaties samen. Deze samenwerking wordt door deze partners als waardevol, maar ook als pril en broos ervaren. De totstandkoming van het RES-bod 1.0 verliep goed en biedt mogelijkheden voor andere manieren van samenwerking tussen overheden, burgers en het bedrijfsleven. Met als doel klimaatmaatregelen te nemen om de uitstoot van CO_2 in 2030 met 55% te verminderen, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord (GEA).

PENTA HELIX-SAMENWERKING

Om de bestuurlijke en strategische samenwerking rond de energietransitie te continueren, te verdiepen en uit te breiden is bestuurlijke interesse en energie nodig. Gestreefd wordt naar een intensieve en langjarige regionale samenwerking tussen overheden, burgers, ondernemers, opleiders en kapitaalverstrekkers. Deze samenwerking wordt de Penta Helix-samenwerking genoemd. Een Penta Helix-samenwerking heeft tot doel lokale en regionale autoriteiten in staat te stellen innovatieve en kosteneffectieve benaderingen te vinden voor het ontwikkelen, financieren, implementeren en verbeteren van duurzame energie- en klimaatplannen die bijdragen aan het bereiken van nationale en Europese klimaat- en energiedoelstellingen.

Richting RES 2.0, in de periode 2021 tot en met 2023 staat de ontwikkeling van deze strategische samenwerking hoog op de agenda. Een belangrijke stimulans hierbij is het project Samen FruitDelta Rivierenland (programmalijn 4) van de Regio Deal. Daarbij wordt verbinding gemaakt met de programmalijnen van de Regio Deal en de in 2021 te ontwikkelen Gebiedsagenda tussen de provincie en de regio. Vanuit de RES zal hier de Penta Helix-samenwerking actief ingebracht worden. Daarbij wordt ingezet op innovatieve financieringsmodellen, een goede afstemming tussen arbeidsmarkt en opleidingen en het stimuleren van innovatie in de landbouw, industrie en logistieke sector door middel van Living Labs.

GEBIEDSAGENDA VOOR VERBINDING MET ANDERE OPGAVEN

De Gebiedsagenda biedt mogelijkheden voor de RES om grotere uitdagingen voor de samenleving gezamenlijk aan te pakken. De noodzakelijke en aanzienlijke vermindering van CO_2, het ontwikkelen van een circulaire economie door grondstoffen te hergebruiken, mobiliteit te verduurzamen en te verminderen en een transitie van de land- en glastuinbouw zijn in de Gebiedsagenda belangrijke agendapunten die raakvlakken hebben met de RES. Ook met de klimaatadaptatie zijn grote raakvlakken.

Deze grote opgaven én bijbehorende (knel) punten worden actief ingebracht bij gemeenten, Regio FruitDelta Rivierenland, de provincie Gelderland en het Rijk, om langjarig verzekerd te kunnen zijn van een werkende integrale aanpak. De komende tijd wordt een vernieuwend samenwerkingsmodel ontworpen met daarin verschillende regionale programma's, waaronder de RES.

Gelders Energieakkoord en Gelders Klimaatplan

Met alleen wind en zon gaan we de Gelderse doelstelling van 55% CO_2-reductie in 2030 niet halen. Hiervoor is ook inzet en samenwerking nodig op andere terreinen. Het Gelders Klimaatplan geeft hiervoor al een aantal aanknopingspunten waar met de gebiedsagenda op aangesloten kan worden.

Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Omdat er te veel stikstof in de natuur is zijn Rijk en provincies aan de slag gegaan om met nieuwe wetten en regels het groter wordende probleem te lijf te gaan. Structurele beperking van de stikstofemissie en herstel en behoud van natuur zijn hierbij de uitgangspunten. Insteek is dat alle sectoren hun steentje hieraan bijdragen. Ook gemeenten hebben een actieve rol in de aanpak en uitvoering.

De stikstofproblematiek raakt sinds de vernietiging van de PAS in mei 2019 veel projecten, initiatieven en ontwikkelingen met betrekking tot bouwen, aanleg en gebruik. Negatieve effecten op Natura 2000-gebieden door stikstof bij woningbouw of infrastructurele projecten moet worden gecompenseerd. Hiervoor moet binnen het project of van elders stikstofruimte voor worden gezocht/gemaakt.

Daarnaast is er een opgave vanuit de provincie Gelderland om te werken aan bron- en herstelmaatregelen om de structurele stikstofemissie terug te dringen. Ook natuur moet hierbij worden hersteld.

Omdat bij het verbrandingsproces van fossiele brandstoffen zowel stikstof (NOx) als koolstofdioxide (CO_2) vrijkomt levert duurzame energie dus dubbel winst op. Het ligt dan ook voor de hand dat de aanpak en het terugdringen van stikstof en CO_2 gezamenlijk verder worden uitgewerkt.

FIGUUR 7: **TOP 3 KLIMAATMAATREGELEN PER DOMEIN**

In 2018 kenden Provinciale Staten voor de uitvoering van het Gelders Klimaatplan een budget van 300 miljoen euro toe om bij te dragen aan 55% reductie van de uitstoot van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van1990.

INDUSTRIE EN BEDRIJVEN

- Energiebesparing bij bedrijven
- CO_2-afvang/-opslag en warmtepompen in met name papier-, metaal- en keramische industrie
- Innovatieve waterstof- en biogrondstof toepassingen

GEBOUWDE OMGEVING

- 200 toekomstbestendige wijken van de toekomst
- 6 proeftuinen aardgasvrije wijken
- Investeringsimpuls verduurzamen 11.000 huurwoningen
- Uitbreiding van de warmteinfrastructuur

LANDBOUW EN LANDGEBRUIK

- Natuurinclusieve kringlooplandbouw
- Koolstofopslag in de bodem
- Uitbreiding van bosareaal

ELEKTRICITEIT (duurzame energieopwekking

- Zonne-energie
- Windenergie
- Geothermie, aquathermie en riooltherm ie

MOBILITEIT

- Aanleg van laadinfrastructuur voor personenauto's en goederenvervoer
- Meer woon-werkverkeer per fiets en OV
- Flexibele hubs

Klimaatadaptatie

Naast plannen om te voorkomen dat de aarde nog verder opwarmt, maken we ook plannen om ons voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Ook die gevolgen zijn in onze regio al zichtbaar. Droogte, hitte, overstromingen en forse hoos- en hagelbuien komen steeds vaker voor. Daarom worden er ook Regionale Adaptatiestrategieën ontwikkeld. Dit is een interactief proces, waarbij gemeenten uit Rivierenland, Waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland samenwerken met andere stakeholders. Het doel is dat Rivierenland uiterlijk in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht.

Biodiversiteit

De acht gemeenten in Rivierenland werken samen in een project in de Regio Deal om het landschap en de biodiversiteit te verbeteren. Bij de ontwikkeling van wind- en zonneparken in het landschap is verbetering van de biodiversiteit daarom een belangrijk uitgangspunt en onderdeel van de beleidsvorming voor energielandschappen voor zon en wind.

Glastuinbouw

Glastuinbouw Nederland heeft september 2017 de visie Verantwoorde Tuinbouw vastgesteld. In deze visie worden stevige ambities geformuleerd, waaronder het realiseren van een klimaatneutrale glastuinbouw in 2040, mits aan de juiste randvoorwaarden wordt voldaan. Deze visie is ingebracht bij de klimaattafel landbouw van de rijksoverheid.
Regionaal heeft een Klankbordgroep van glastuinbouwondernemers deze visie doorvertaald naar de glastuinbouw in Bommelerwaard.

Op dit moment wordt aardgas in een WKK (warmtekrachtinstallatie) uitermate efficiënt omgezet in CO_2, elektriciteit en warmte. Voor alle drie componenten zullen groene alternatieven beschikbaar moeten komen die in samenhang een goed alternatief vormen voor de WKK. Voor het type glastuinbouwbedrijf in de Bommelerwaard, waarbij de ontwikkeling van de bedrijven richting elektrificatie een belangrijk verduurzamingsspoor is, ligt de eerste prioriteit in de beschikbaarheid van CO_2 en betaalbare duurzame elektriciteit.

3.3 KENNIS DELEN EN KOPPELKANSEN

De afspraken over samenwerking functioneren uitstekend bij het regionaal organiseren van inhoudelijke kennisbijeenkomsten, workshops en webinars. Voor verschillende doelgroepen, zowel voorbereiders als beslissers, zijn regelmatig bijeenkomsten georganiseerd met verschillende doelstellingen. Deze bijeenkomsten zijn informatief, opiniërend, deskundigheid bevorderend of gericht op regionale beleidsvorming.

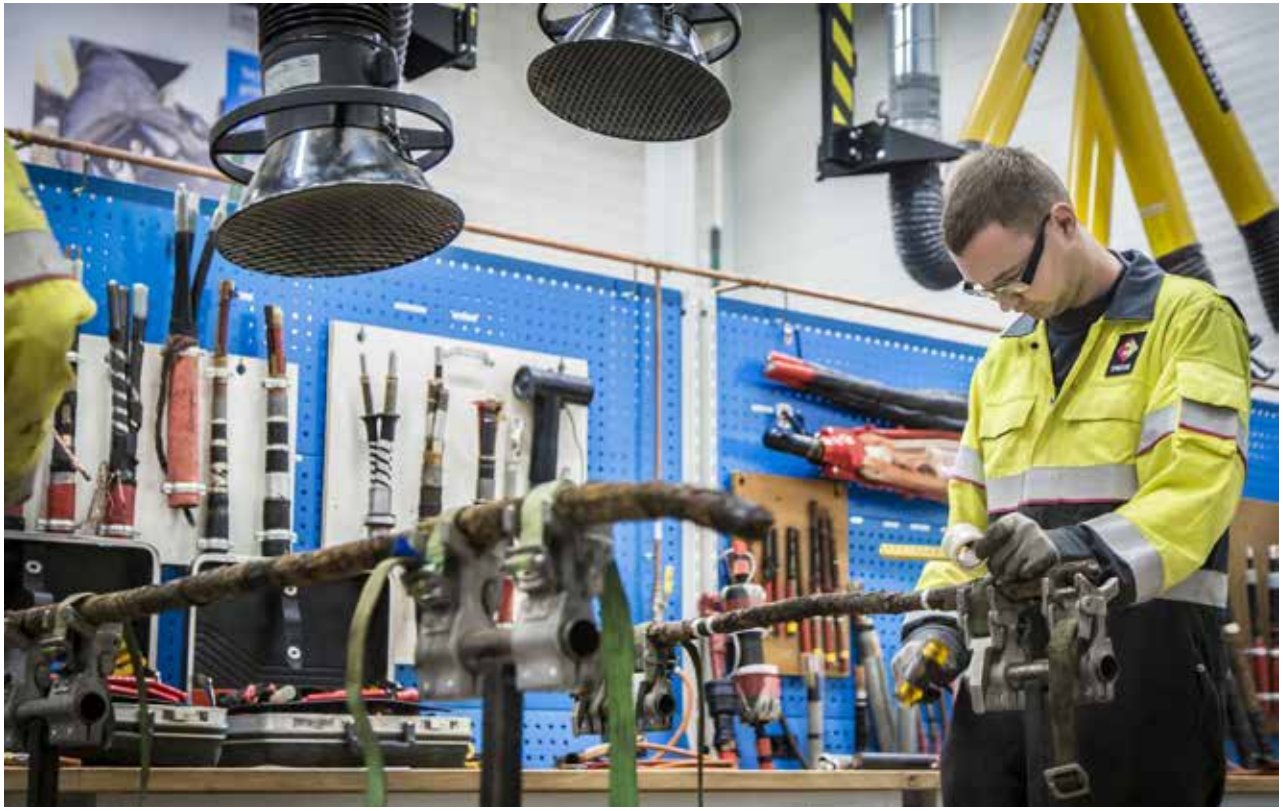

Ook in het praktijkonderwijs liggen koppelkansen met de energietransitie (Foto: Enexis Groep)

Een andere inzet is om verschillende regionale ontwikkelingen te koppelen, om zodoende een stevige en duurzame bodem onder deze initiatieven of bestaande activiteiten te verkrijgen. Er liggen bijvoorbeeld koppelkansen bij projecten uit de Regio Deal. Concrete kansen voor de komende jaren zijn er onder andere op de volgende projecten:

- Verbeteren biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit.
- Maatregelen klimaatadaptatie (bijvoorbeeld bosaanplant).
- Samenwerking onderwijs, arbeidsmarkt en energietransitie (bijvoorbeeld Smart Technology Experience Centre).
- Mobiliteit en infrastructuur.
- Wonen, natuur en landbouw.
- Circulaire economie (projecten grondstoffen AVRI).
- Benutten van de opgebouwde kennis en ervaring bij een flink aantal duurzame zon- en windprojecten die de laatste jaren in Rivierenland via lokale coöperaties ontwikkeld en gerealiseerd zijn.

Lobbyagenda

Voor een kansrijke uitvoering van de RES 1.0 en andere opgaven gerelateerd aan de CO_2-reductie is een aantal randvoorwaarden van belang. Deze worden opgenomen in een lobbyagenda die met het aanbieden van de RES 1.0 onder de aandacht wordt gebracht bij diverse instanties.

BEGRIPPENLIJST

Aardgasvrij - Niet aangesloten op de fossiele brandstof aardgas. Dit betekent niet gasloos; er kan groen gas worden toegepast.

Aquathermie - Duurzaam lokaal warmtesysteem op basis van oppervlaktewater.

Aanvulling Strategische Voorraad (ASV) - De provincie Gelderland doet op dit moment onderzoek naar hoe ze de strategische drinkwatervoorraden op lange termijn kan aanvullen. Dat kan invloed hebben op wat er in de ondergrond wel en niet mag.

Biogas - Een vorm van groene energie. Het wordt onder andere gemaakt van groente en fruitresten.

Biomassa - Plantaardig en dierlijk (rest)materiaal, dat als grondstof wordt gebruikt voor de energieopwekking of direct als biobrandstof.

CommunityHub - Online platform voor inwoners, ondernemers en beleidsmakers met gegevens over de potentie en voortgang van de energietransitie, maatregelen met betrekking tot besparing, werkzaamheden en mogelijkheden voor actieve participatie bij energieprojecten.

CO_2-neutraliteit - Terugdringen van de CO_2-footprint door de CO_2-uitstoot te minimaliseren. Het ultieme doel is om, deels via compenserende maatregelen, de uitstoot van broeikasgassen te neutraliseren.

Duurzame energie/warmtebronnen - Duurzame energie is opgewekt uit bronnen die niet op kunnen raken. Anders gezegd: hernieuwbare energie.

Energiecoöperatie - Een coöperatie die zich richt op het bevorderen van duurzame energievoorziening en leefomgeving.

Energieneutraal - Dit houdt in dat een gebouwd object (woning, gebouw, wijk, kunstwerk) per jaar ongeveer evenveel duurzame energie opwekt als verbruikt.

Energietransitie - Structurele verandering naar een duurzame energiehuishouding.

Gelders Energieakkoord (GEA) - In het netwerk van het Gelders Energieakkoord werken bijna 250 Gelderse organisaties samen. Inzet: 55% minder CO_2-uitstoot in 2030 en een klimaatneutrale provincie in 2050.

Gebouwde omgeving - Woningen, kantoren, ziekenhuizen, scholen, enzovoorts.

Geothermie - Maakt gebruik van warmte in de aarde (aardwarmte).

Grootschalige zonne-energie - Hiervan spreken we wanneer de SDE-subsidie, en waar passend, de postcoderegeling van het Rijk beschikbaar is. Dit komt neer op een vermogen van minstens 15 KWp, ofwel 50 zonnepanelen. Deze kunnen op grote daken liggen of in zonnevelden.

Hernieuwbare energie - Schone, duurzame en onuitputtelijke energie die het leefmilieu niet schaadt.

Klimaatadaptatie - De manier waarop de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat, en de schadelijke gevolgen van bijvoorbeeld regenwateroverlast probeert te beperken.

Klimaatneutraal - Klimaatneutraal heeft betrekking op bepaalde activiteiten die geen negatief effect hebben op het klimaat, wat betekent: geen CO_2-emissie.

Koude/warmteopslag (KWO) - Het opslaan van koude of warmte voor respectievelijk koeling of verwarming, bijvoorbeeld van (tap)water of een gebouw.

Milieueffectrapportage (MER) - De milieueffectrapportage is de procedure (voor ingrepen die grote gevolgen voor het milieu kunnen hebben) met wettelijk geregelde inspraak en advisering.

Megawatt (MW) - Eenheid voor elektrisch vermogen.

Nationaal Klimaatakkoord - De Nederlandse invulling (juni 2019) van het Klimaatakkoord van Parijs, bestaande uit meer dan 600 afspraken tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 te halveren ten opzichte van 1990.

Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES) - Het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie wordt getrokken door de drie koepels (VNG, IPO, en Unie van Waterschappen) en de ministeries van EZK en BZK. Het programma heeft tot doel om de regio's zo veel mogelijk te ondersteunen.

Omgevingsvisie - Rijk, provincies en gemeenten stellen ieder een strategische visie op voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving.

Penta Helix - Een Penta Helix-samenwerking heeft o.a. bij de RES tot doel lokale en regionale autoriteiten in staat te stellen innovatieve en kosteneffectieve benaderingen te vinden voor het ontwikkelen, financieren, implementeren en verbeteren van duurzame energie- en klimaatplannen die bijdragen aan het bereiken van nationale en Europese klimaat- en energiedoelstellingen.

Regio Deal - De Regio Deal is een arrangement tussen Regio, Rijk en provincie om de kracht van de regio te versterken. Grote maatschappelijke opgaven vragen om een regionale aanpak.

Regionale Energiestrategieën (RES) - De landelijke afspraken van het Nationaal Klimaatakkoord worden uitgewerkt in 30 Regionale Energiestrategieën. Iedere regio onderzoekt haar vraag naar warmte en elektriciteit en geeft aan hoeveel duurzame warmte en elektriciteit op eigen grondgebied kan worden gerealiseerd.

Regionale Structuur Warmte (RSW) - Het deel van de RES dat over warmte gaat, heet de RSW. Die afkorting staat voor Regionale Structuur Warmte. De RSW brengt de vraag naar, het aanbod aan en de infrastructuur van warmte in kaart.

Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) - Een installatie die het afvalwater van huishoudens en bedrijven zuivert. Voor dit zuiveringsproces is warmte nodig. Deze warmte kan na zuivering weer uit de installatie onttrokken worden.

Thermische Energie uit Oppervlaktewater (TEO) - Het benutten van warmte en koude uit oppervlaktewater om gebouwen te verwarmen en te koelen.

Thermische Energie uit Afvalwater (TEA) - Het gaat hierbij om energie uit riolering, rioolgemalen, rioolpersleidingen en het effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Thermische Energie uit Drinkwater (TED) - Het gaat hierbij om energie die uit drinkwater kan worden gehaald.

TeraJoule (TJ) - Joule is de eenheid waarin warmtebehoefte en -levering in Nederland wordt berekend. 1 TJ is 1000 GJ en 1 GJ is ongeveer gelijk aan 278 kWh

Terawattuur (TWh) - hoeveelheid energie die op jaarbasis geleverd kan worden. 1 TWh is 1.000.000.000 KWh.

Transitievisie Warmte (TvW) - In de Transitievisie Warmte wordt vastgelegd op welke termijn wijken aardgasvrij worden en welke alternatieve warmtevoorziening het meest voor de hand ligt.

Warmtesaldo - Duurzame aanbod van warmte minus de vraag.

Waterstof - Waterstof is een energiedrager waar- bij de verbranding geen schadelijke stoffen in het milieu brengt. Om waterstof te produceren is energie nodig. Grijze waterstof is gemaakt met fossiele brandstoffen. Groene waterstof is gemaakt met duurzame energie.

Wijkuitvoeringplan (***WUP)*** - Iedere gemeente maakt een Transitievisie Warmte. Daaruit volgt, in fasen, een gedetailleerde uitwerking per wijk.

Zonthermie - Zonthermie is een vorm van energieopwekking waarbij de warmte uit zonlicht wordt opgevangen door zonnecollectoren. Dit kan in de vorm van collectoren (PT) of hybride panelen die zowel warmte als elektriciteit opvangen (PVT)

BIJLAGEN

1. Deelnemers ruimteateliers
2. Deelnemers aan de overleggen RES FruitDelta Rivierenland
3. Ambitie per gemeente
4. Analyse per kansrijk gebied voor wind
5. Achtergrondinformatie Warmte
6. Rapport Feddes Olthof: ‘Naar een RES 1.0: Een landschappelijk perspectief’
7. Rapport Liander ‘Impact van RES 1.0 op het energienet RES-regio FruitDelta Rivierenland’

BIJLAGE 1
DEELNEMERS RUIMTEATELIERS

Bij de regionale ruimteateliers en de 23 lokale ruimteateliers waren de volgende groepen vertegenwoordigd (totaal 600 mensen):

- Agrarische Natuurvereniging (ANV) Lingestreek
- Bewonersraad de Kernen West Maas en Waal
- Bewonersvereniging Kerk-Avezaath
- Bezoekerscentrum De Grote Rivieren
- Burgerinitiatief Energiepark Overbroek
- Burgerwindcoöperatie West-Betuwe
- Buurtcommissie Zennewijnen
- Coöperatie Bommelerwaar
- Coöperatie eCoBuren
- Coöperatie Energie Samen Rivierenland
- Coöperatie Duurzaam West Betuwe
- Coöpratie Fruitstad Energie
- Coöperatie Medel
- Coöperatie Vrijstad Energie
- Coöperatie Vrijstad Windwinning
- Dorpsplatform Mooi Appeltern
- Dorpsplatform Nieuwaal
- Dorpsraad Ammerzoden/Hedel
- Dorpsraad Nederhemert
- Energie Groep Tiel
- Energiecoöperatie EnergieVoorVier
- Energiekring binnenstad Zaltbommel
- Energieloket Rivierenland
- Erfgoed vereniging Heemschut
- Gebiedscoöperatie Rivierenland
- Gelders Genootschap
- Gemeenten
- Gemeenteraadsleden
- Glastuinbouw Nederland
- Glastuinbouwpact Bommelerwaard & Neerijnen
- Natuur en Milieu Gelderland
- Greenport Gelderland
- ‘Groep tegenstanders’ Windwinning Culemborg
- Industrieschap Medel
- Inwoners (op persoonlijke titel)
- IVN West Betuwe
- Jongerenraad Buren
- Klankbordgroep Groen Tiel
- KleurrijkWonen (namens Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland)
- Levend Landschap Maurik
- Liander
- LTO Noord
- Milieuadviesraad Culemborg
- Natuurwacht Bommelerwaard
- Omwonenden Rijswijkse, Maurikse en Zoelense velden
- Ondernemers
- Provincie Gelderland
- Raads- en collegeleden
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- Rijkswaterstaat
- Rivier Actief
- Samen Wamel
- Stichting Burgerweeshuis Tiel
- Stichting Duurzaam Rivierenland
- Stichting Redichem de Geeren
- Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (VANL) Tieler en Culemborger Waarden
- Vereniging Behoud Lingelandschap (VBL)
- Vereniging Dorpsbelang Maurik
- Vitaal West Maas en Waal
- Waardevol Tiel
- Waterschap Rivierenland
- Werkgroep Tegenwind Het Lage veld
- Windmolen Vrij Hoenzadriel
- ZLTO

BIJLAGE 2
DEELNEMERS AAN DE OVERLEGGEN RES FRUITDELTA RIVIERENLAND

Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland

- Gemeente Culemborg, Joost Reus, wethouder (voorzitter)
- Gemeente Buren, Pieter Neven, wethouder
- Gemeente Maasdriel, Erik van Hoften, wethouder
- Gemeente Neder-Betuwe, Stefan van Someren, wethouder
- Gemeente West Betuwe, Annet IJff, wethouder
- Gemeente West Maas en Waal, Erik Peters, wethouder
- Gemeente Tiel, Frank Groen, wethouder
- Gemeente Zaltbommel, Willem Posthouwer, wethouder
- Provincie Gelderland, Jan van der Meer, gedeputeerde
- Waterschap Rivierenland, Henk van 't Pad, Heemraad
- Liander Regio Zuid Oost, Marloes Tonen, relatiemanager
- Gebiedscoöperatie Rivierenland, Dennis Kerkhoven, bestuurder
- Greenport Gelderland, Peter van Heumen, bestuurder
- Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, Marinus Kempe, bestuurder
- VNO-NCW Rivierenland, Hans van Zuijdam (voorzitter en Lili Doude (bestuurder)
- RES FruitDelta Rivierenland, Annemieke Spit (secretaris)

Regiegroep en werkgroepen RES FruitDelta Rivierenland

- RES FruitDelta Rivierenland, Annemieke Spit (voorzitter)
- Gemeente Buren, Ko van den Beemt
- Gemeente Culemborg, Jan de Rooij
- Gemeente Maasdriel, Astrid Zweerus en Roëlle Venema
- Gemeente Neder-Betuwe, Ben Driessen en Peter van den Berg
- Gemeente West Betuwe, Rolf van Os
- Gemeente West Maas en Waal, Simone van Santen de Hoog en Sjef Michels
- Gemeente Tiel, Miek Blom en Mirjam Bussink
- Gemeente Zaltbommel, Mirna van Steenbergen en Floor Ebben
- Provincie Gelderland, Paul Oomen
- Waterschap Rivierenland, Bjorn Prudon
- Liander Regio Zuid Oost, Michel Bijlsma
- Gebiedscoöperatie Rivierenland, Arjen Gerritsen
- Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, Emile Lindeboom
- VNO-NCW Rivierenland, Tjerry Verhoeven
- Glastuinbouwpact Bommelerwaard & Neerijnen, Gerard Selman

RES-team FruitDelta Rivierenland

- Annemieke Spit, procesmanager RES
- Asma Grissa, projectmedewerker
- Jur Marringa, kwartiermaker Samenwerkingsagenda
- Kristel Kleinhesselink, communicatieadviseur
- Leon Piepers, kwartiermaker warmte
- Sandra van Dieten, participatieadviseur
- Willem van Wingerden, procesbegeleider ruimteateliers

BIJLAGE 3
AMBITIE PER GEMEENTE IN 2030

AMBITIES RES 1.0 IN TWh/jr

	WIND	ZONNEVELD	ZON OP DAK	TOTAAL*
BUREN	0,122	0,055	0,041	0,218
CULEMBORG	0,072	0,016	0,008	0,097
MAASDRIEL	0,070	0,023	0,033	0,126
NEDER-BETUWE	0,156	0,041	0,037	0,234
TIEL	0,040	0,013	0,037	0,090
WEST BETUWE	0,190	0,099	0,087	0,376
WEST MAAS EN WAAL	0,000	0,030	0,018	0,049
ZALTBOMMEL	0,100	0,006	0,039	0,145
REGIO	**0,750**	**0,283**	**0,301**	**1,335**

*Bij totalen zijn afrondingsverschillen mogelijk

BIJLAGE 4
ANALYSE PER KANSRIJK GEBIED VOOR WIND

Alle kansrijke gebieden zijn beoordeeld op basis van 5 criteria (zie tabel). Van al deze gebieden is de technische en financiële haalbaarheid als positief ingeschat. Onderstaande tabel laat zien hoe de selectie van gebieden tot stand is gekomen.

Vijf kansrijke gebieden voor wind zijn opgenomen in de RES 1.0. Deze gebieden hebben de status 'Ambitie 2030' gekregen. Onder de tabel volgt per gebied een beschrijving van de overwegingen en een overzicht van de score.

N.B. De scores per gebied zijn een momentopname en gebruikt tijdens het maken van de RES. Ze vormen een indicatie, het zijn geen harde of bindende uitkomsten.

CRITERIA	EENHEID (BRON)	PUNTEN 0 - 4				
		0	1	2	3	4
opbrengst	Aantal windturbines (Energie Samen Rivierenland)	0	1	2	3	4-5
landschap	Feddes/Olthof	beperkt	sluit matig aan bij landschap	open gebied, aansluitend bij structuur landschap	provinciale weg / kanaal	A15/A2
maatschappelijk draagvlak	Inschatting op basis Swipocratie, deelnemers ateliers (RES-team/gemeenten)	nihil				relatief positief
beleid gemeente	passend bij vigerend gemeentelijk beleid (RES-team/gemeente)	nihil		vooruitblik 2030		actueel beleid
netimpact	Liander	Relatief duur door tracélengte, ruimte voor extra kabels en complexiteit				relatief lage kosten

DE GEBIEDEN MET STATUS ‘AMBITIE 2030’ (OPGENOMEN IN DE RES 1.0)

Buren A15

Langs de A15 zijn er kansen voor een windproject. Dit kan gerealiseerd worden in samenhang met de gemeente Neder-Betuwe aan de overkant van de snelweg. Het past in het recent vastgestelde gemeentelijk beleid voor wind en zon. De netaansluiting is goed te regelen (onderstation Tiel). Het maatschappelijk draagvlak is relatief goed. Het gebied past ook goed bij het ruimtelijke principe om de grootschalige infrastructuur als ruggengraat is voor duurzame energieontwikkeling.

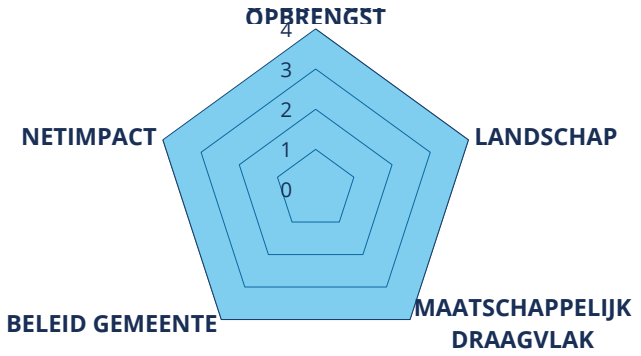

Energiedriehoek Betuwe

In de Energiedriehoek (Medel/Kellen en omgeving) hebben de drie gemeenten Tiel, Neder-Betuwe en Buren onderzoek laten uitvoeren naar de mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie. In een vervolgonderzoek zullen ook de kansen voor opslag in beeld worden gebracht. Vanuit alle criteria scoort deze locatie goed. De locatie past goed in het ruimtelijk principe om windenergie te koppelen aan grootschalige infrastructuur en de daarbij horende industrie- en bedrijventerreinen. Het maatschappelijk draagvlak is relatief goed, deelnemers aan de ateliers en enquête vinden dit een logische plek. De aansluitingen op het net van Liander zijn goed te realiseren (onderstation Tiel). De vraag bij dit kansrijke gebied is wel of er daadwerkelijk genoeg ruimte is vanwege bijvoorbeeld afstanden tot bebouwing. Het overleg met het bedrijfsleven moet nog worden opgestart. De drie gemeenten laten dit aspect nader onderzoeken in de eerste helft van 2021. De gemeente Tiel is gestart met ontwikkeling van beleid voor zon en wind.

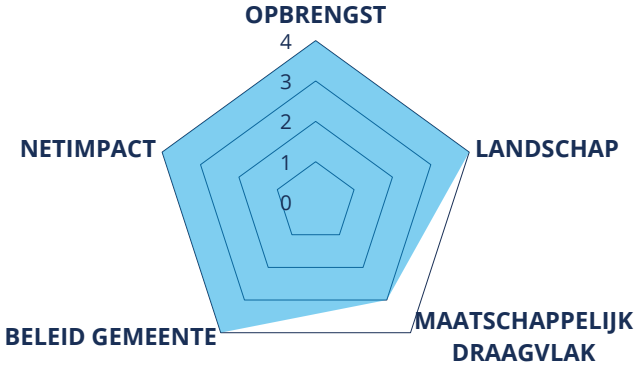

Maasdriel A2

Langs de A2, in het verlengde van de windturbines in ontwikkeling bij Zaltbommel en Maasdriel, is ruimte voor enkele extra turbines. Het in voorbereiding zijnde beleid voor zonne- en wind energie in Maasdriel kan hier een basis voor zijn. De aansluiting op het elektriciteitsnet lijkt vooralsnog haalbaar. Door de ligging van het zoekgebied langs de spoorlijn en de A2 is in Maasdriel voor deze locatie het meeste draagvlak te verwachten. Bij een concrete locatiekeuze voor windturbines wordt aandacht gevraagd voor overleg met defensie in verband met het aanwezige laagvlieggebied.

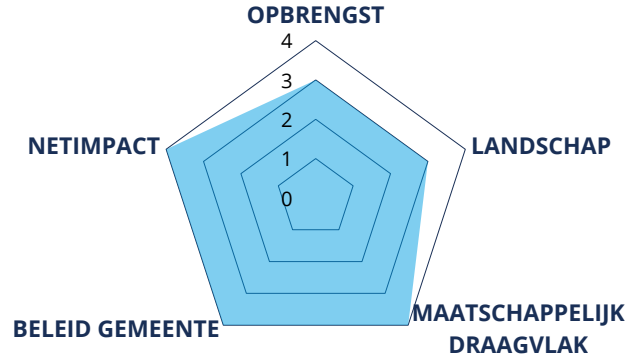

Neder-Betuwe Repowering Echteld

Vóór 2030 worden de bestaande vier windturbines langs de A15 afgeschreven en ontmanteld. Hiervoor in de plaats worden vijf nieuwe, moderne turbines verwacht. Deze kunnen mogelijk ontwikkeld worden in samenhang met Burens grondgebied, aan de andere kant van de A15. Landschappelijk is dat een logische keuze. Het draagvlak is naar verwachting relatief groot, omdat er op deze locatie al turbines staan. Het past binnen de landschappelijke prioriteit voor de A15. De locatie is opgenomen in de vastgestelde klimaatnota van de gemeente Neder-Betuwe.

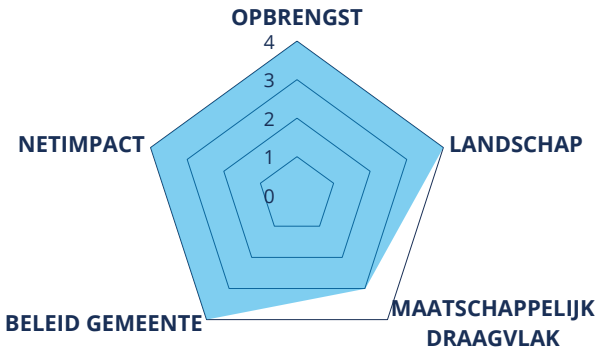

Zaltbommel

De gemeenteraad van Zaltbommel heeft op 18 maart 2021 haar zon- en wind beleid vastgesteld. In het zon- en windbeleid worden de voorwaarden beschreven waaraan een project minimaal moet voldoen. De daadwerkelijke invulling voor windenergieprojecten gaat met behulp van een tendermethodiek. Omdat gewerkt gaat worden met de tendermethodiek, zijn in dit RES-bod voor de gemeente Zaltbommel geen kansrijke gebieden in de kaart opgenomen. Bij het toekennen van een initiatief zijn participatie, de zon- en windladder en goede landschappelijke inpassing belangrijke punten. Het maatschappelijk draagvlak is naast de ruimteateliers onder andere verder ingevuld met internet-raadpleging, energiecafés (fysiek en online) en voorlichtingssessies. Hieruit blijkt dat windturbines langs de infrastructuur het hoogste op de voorkeursladder staan.

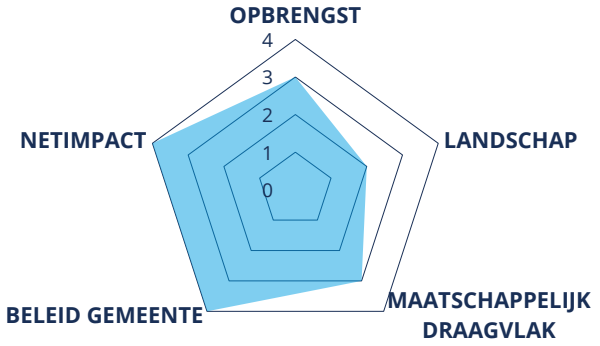

DE KANSRIJKE GEBIEDEN MET STATUS ‘VERKENNEN 2030’

Tiel A15 Wadenoijen

In aansluiting op het energiepark AVRI is aan de overzijde van de A15, op Tiels grondgebied even ten westen van Wadenoijen, ruimte om extra turbines te ontwikkelen. De meningen omtrent deze locatie zijn wisselend. Er is vooralsnog weerstand vanuit direct omwonenden. De locatie past goed binnen het ruimtelijk principe om aan te sluiten bij infrastructuur. De aansluiting op het net is relatief minder gunstig.

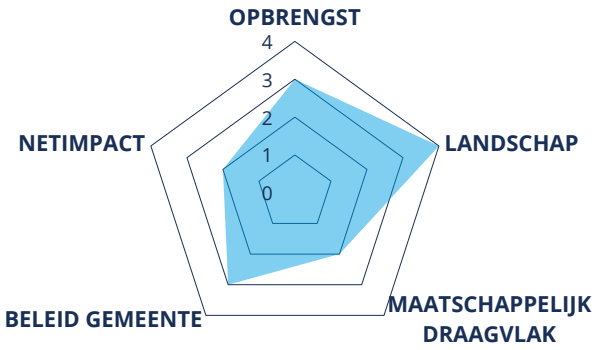

West Betuwe A15

Langs de A15 zien wij kansen voor aanvullende windturbines, aansluitend bij Deil en/of bij Gorkum aan de westkant. Landschappelijk scoort deze locatie hoog. De aansluiting op het elektriciteitsnet is nog een aandachtspunt. Turbines langs de A15 kunnen op een relatief groot maatschappelijk draagvlak rekenen. Deze optie past echter niet bij het huidige coalitie-akkoord.

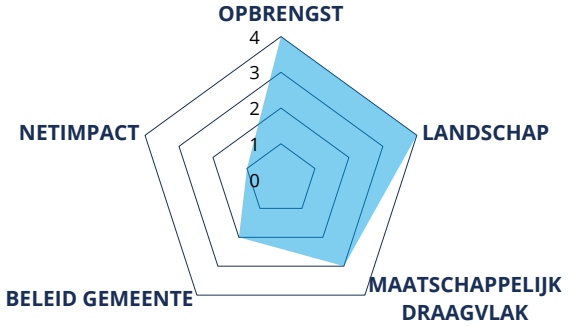

West Maas en Waal

Het relatief open komgebied van West Maas en Waal biedt veel ruimte voor wind en zon. Landschappelijk gezien zouden duurzame energieprojecten een nieuwe laag kunnen toevoegen aan het kenmerkende wederopbouwlandschap. De gemeente werkt momenteel aan beleid voor duurzame energie. Voor zon zijn diverse opties mogelijk, voor wind is het komgebied het meest kansrijk. Daarbij zijn twee scenario’s mogelijk: langs de wetering en aan de randen van de kom, bij voorkeur gecombineerd met zon op land. In het meest noordelijke zoekgebied kan een relatie worden gelegd met de provinciale weg N322 (Maas en Waalweg/Van Heemstraweg). Daarmee wordt ook aangesloten bij ontwikkelingen ten oosten van de gemeente, bij Beuningen. Voor behoud van oefenruimte voor helikopters heeft Defensie voorkeur voor wind langs de randen van de kom.

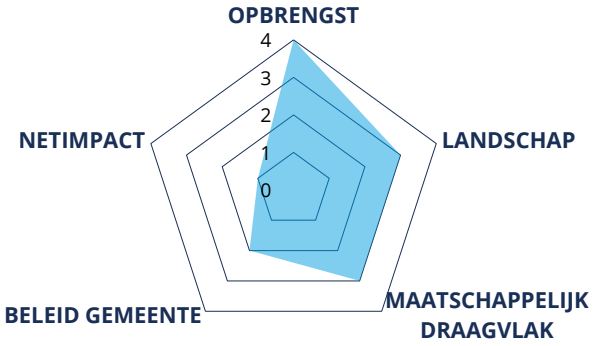

KANSRIJKE GEBIEDEN MET STATUS ‘RESERVE NA 2030’

Buren kanaalzone

In de ateliers is veel gesproken over de kanaalzone. Er is veel ruimte voor realisatie van windturbines. Vanuit het landschap zijn er mogelijkheden, zoals een koppeling met het Amsterdam-Rijnkanaal, aansluiting op Medel, of juist aan de noordzijde. Langs de provinciale weg liggen ook mogelijkheden. Veel inwoners zien echter grote bezwaren. De gemeente heeft deze zone niet aangewezen als kansrijk gebied.

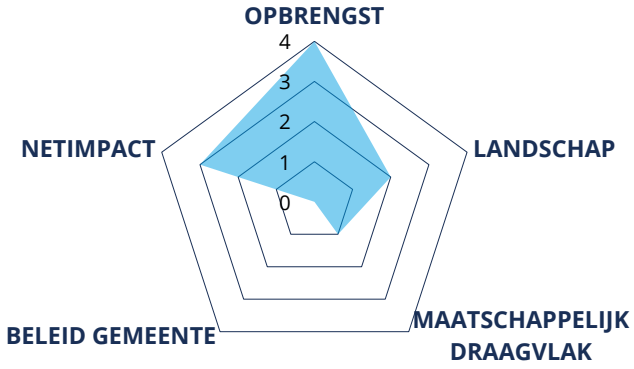

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE 2030 Rivierenland

Bijlage 2: Bijdrage aan RES ambitie 2030 per gemeente

RES ambities in 2030

Bestaande turbines in Culemborg en Neder-Betuwe zijn afgeschreven in 2030 en staan daarom niet in tabel

		Regio		Buren		Culemborg		Maasdriel		Neder-Betuwe		Tiel		West Betuwe		West Maas en Waal		Zaltbommel	
		hectares	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*	*hectares*	*TWh/jr*
Zon op grote daken	Bestaand	37	0,058	4,86	0,008	1,72	0,003	4,01	0,006	4,49	0,007	4,13	0,007	10,41	0,016	2,19	0,003	4,70	0,007
	Ambitie	154	0,243	20,91	0,033	3,60	0,006	17,24	0,027	19,28	0,030	19,03	0,030	44,48	0,071	9,44	0,015	20,21	0,032
	Totaal 2030	**191**	**0,301**	**25,77**	**0,041**	**5,32**	**0,009**	**21,25**	**0,033**	**23,77**	**0,037**	**23,16**	**0,037**	**54,89**	**0,087**	**11,63**	**0,018**	**24,91**	**0,039**
Zonnevelden	Bestaand	18	0,015	0,00	0,000	0,00	0,000	0,00	0,000	0,65	0,001	0,00	0,000	10,33	0,009	5,50	0,006	0,00	0,000
	In ontwikkeling	31	0,037	7,13	0,009	0,61	0,001	0,00	0,000	16,00	0,019	1,38	0,002	2,00	0,003	0,00	0,000	2,29	0,003
	Ambitie	200	0,231	45,00	0,046	13,00	0,015	20,00	0,023	18,00	0,021	10,00	0,012	77,48	0,088	20,00	0,023	2,00	0,003
	Totaal 2030	**249**	**0,283**	**52,13**	**0,055**	**13,61**	**0,016**	**20,00**	**0,023**	**34,65**	**0,041**	**11,38**	**0,013**	**89,81**	**0,099**	**25,50**	**0,030**	**4,29**	**0,006**
		aantal	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*	*aantal*	*TWh/jr*
Windturbines	Bestaand	18	0,212	4	0,022	0	0,000	0	0,000	0	0,000	0	0,000	14	0,190	0	0,000	0	0,000
	In ontwikkeling	14	0,188	0	0,000	4	0,072	3	0,030	4	0,056	0	0,000	0	0,000	0	0,000	3	0,030
	Ambitie	17,5	0,350	5	0,100	0	0,000	2	0,040	5	0,100	2	0,040	0	0,000	0	0,000	3,5	0,070
	Totaal 2030	**49,5**	**0,750**	**9**	**0,122**	**4**	**0,072**	**5**	**0,070**	**9**	**0,156**	**2**	**0,040**	**14**	**0,190**	**0**	**0,000**	**6,5**	**0,100**
Totaal RES ambities			**1,335**		**0,218**		**0,097**		**0,126**		**0,234**		**0,090**		**0,376**		**0,049**		**0,145**

Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking I op 1 juni 2021

Agendapunt 1.4 RES 1.0

Indiener: Evelien Schlösser, D66

1. Is de Provincie uiteindelijk het bevoegd gezag als het op plaatsing van windmolens aankomt? Wat houdt het inpassingsplan in i.c. de gemeente geen windmolen wenst maar die er dan toch komt?

> Het klopt dat voor windmolenparken boven een vermogen van 5 megawatt (MW) de Provincie het bevoegde gezag is. Nu heeft een windmolen al circa 4,5 MW, dus de Provincie zal bij 2 of nog grotere molens inderdaad het bevoegde gezag zijn. De Provincie zal echter, zo is aangegeven, rekening houden met het “lokale inpassingskader” als dat er is. Als een gemeente geen plaatsing van windmolens wenst en het “lokale inpassingskader” ook ontbreekt, dan zal de Provincie naar eigen inzicht het proces ingang zetten. Dit omdat een initiatiefnemer dan de aanvraag bij de Provincie kan indienen en die dan, vanuit de provinciaal breed gedragen ambitie van het Gelders Energieakkoord, het proces vanuit de bestaande reguliere kaders voor vergunningverlening in gang kan zetten.
> Als daar een gemeentelijke basis voor is, is het mogelijk dat de Provincie het vergunningsproces deels of grotendeels bij de gemeente laat.

2. Gaat de gemeente met de Provincie in overleg of is daar een rol voor de regio weggelegd? Als bijvoorbeeld de windmolen op de grens van gemeenten geplaatst zou gaan worden?

> Dat is primair aan de betreffende gemeenten en daar over kunnen met buurgemeenten nadere afspraken gemaakt worden in het kader van het verdere realisatietraject RES. Verder is er het reguliere instrument van de zienswijze en van ‘afstemming als goede buren’.

3. Als 1 gemeente minder bijdraagt in het RES bod, moeten anderen in die regio dan meer doen en dit aanvullen?

> Dat is zo scherp nog niet aan de orde, al was het maar omdat gemeenten nog niet voorzien in de ‘eigen energievraag’ en er nog geen overproductie is. Als die situatie bereikt gaat worden in Buren is dat, gelet op het feit dat er aanzienlijke verschillen met buurgemeenten zijn als het gaat om oppervlak en bebouwingsgraad, een vraag die dan kan gaan spelen.

4. Kan de Burense voorkeur voor ´zon-op-dak´ of ´zon-boven-fruit´ voor ´zonnevelden´ nog beter in het voorstel naar voren gebracht worden?

> De inzet van deze RES1.0 is om met zonne- en windenergie op de voorgestelde wijze per 1 juli een onderbouwd bod te kunnen doen. De mogelijkheden die u aangeeft zullen nadrukkelijker onderdeel zijn van de volgende RES-fase 2.0. Overigens is in deze RES1.0 wel een eerste aandeel zon-op-dak ontwikkeling opgenomen van 21 hectare (ha).

Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking I op 1 juni 2021

Agendapunt 1.4 RES 1.0

Indiener: Willem Lassche, CDA

1. In de stukken wordt gesproken over een totaal van 1,2 TWH. De optelsom van de delen geeft een totaal van 1,2809 TWH. Het aanpassen naar 1,3 lijkt dus op zijn plaats.

> Het klopt dat er op deze wijze in het bod een zekere ruimte zit. Die is erin gelaten om eventuele tegenvallers bij de realisatie bij voorbaat te kunnen compenseren.

2. Zon op dak heeft een omvang van 3,6 HA, de andere optie in totaal 45 HA. Is er een uitleg mogelijk waarom er is gekozen voor kleine waarde m.b.t. zon op dak?

> De realisatie van zonne-energie op dak is complex en vraagt het ontwikkelen van een gerichte aanpak om het breder te kunnen realiseren. Dat zal daarom met name onderdeel worden van RES 2.0. Belemmerende factoren zijn hier onder andere de dakconstructies, de relatie huurder-verhuurder en de netcapaciteit ook in relatie tot de spreiding van de objecten. Zon-op-dak is daarmee lastiger te realiseren dan algemeen wordt aangenomen. Overigens gaat het In deze RES al om 20,91 ha zonne-energie op dak en wordt dus al een goede eerste stap gezet. Om nu in de realisatie van duurzame energie wel stappen te zetten, is in deze RES 1.0 het genoemde totaal van 45 ha aan zon. Dit gericht op grootschalige initiatieven (20 ha) en meer kleinschalige initiatieven (25ha) voor de opwek van zonne-energie opgenomen.

3. Worden de bestaande windmolens vervangen door de nieuwe windmolens of zijn deze extra?

> Het betreft hier ‘nieuwe windmolens’. De vervanging van de vier bestaande windmolens is wel een optie voor een volgende RES-fase.

4. In de stukken kom ik geen geluidsnormen tegen m.b.t. windenergie. Ik neem aan dat wij de nieuwste normen van de overheid zullen toepassen op toekomstig te plaatsen windmolens en niet de huidige norm.

> Het voorstel over het participatiekader, dat eveneens voorligt, geeft aan dat hinder en gezondheidsaspecten onderdeel zijn van de vergunningverlening (omgevingsvergunning) op basis van de dan geldende landelijke normering van o.a. geluid, slagschaduw etc.

Aanvullende vragen fracties en antwoorden college voorbespreking 1 juni 2021

Agendapunt 1.4 RES 1.0

Indiener: Joop de Jonge, PvdD

1. Hoeveel dakoppervlak is er totaal aanwezig in de gemeente Buren?

Tot onze spijt is er geen beeld van het totaal aan dakoppervlak in de gemeente Buren. De regionale RES-organisatie heeft dat niet vast kunnen stellen voor alle panden en gebouwen. Met name voor de kleinere daken was dat nog niet scherp te krijgen. Wel is er een inschatting van de grotere daken (> 120 m2) gemaakt die volgens de Zonatlas Dakcheck, gelet op de instraling, goed tot uitstekend geschikt zijn voor zon op dak. Het gaat dan voor Buren qua ligging om de indicatie voor zoninstraling:

- Uitstekend circa 545.000 m2 = 54,5 ha
- Goed circa 590.000 m2 = 59 ha

Totaal: 113,5 ha

2. Op hoeveel daarvan liggen momenteel zonnepanelen?

Op dit moment is er volgens de opgaven in de RES1.0 4,86 ha zonnepanelen op grotere daken aanwezig in de gemeente Buren. Daarbij is in de RES1.0 de ambitie opgenomen om dat voor 2030 uit te bouwen tot 25,77 ha aan zonnepanelen. Dus met deze toename van 20,91 ha zon op grote daken is dan circa 23% van het dakoppervlak in gebruik voor zon. Zoals in de beantwoording van vragen van D'66 is aangegeven, is de realisatie van zonne-energie op dak complex en vraagt het de ontwikkeling van een gerichte aanpak. Dat wordt mede naar aanleiding van de eerdere motie onderdeel van RES2.0. Overigens zijn er diverse belemmerende factoren bij de realisatie van zon op dak, zoals de dakconstructies, de relatie huurder-verhuurder en de netcapaciteit. Waarbij de laatste zeker een belemmering kan zijn als het gaat om de spreiding van de gebouwen in het buitengebied. Zon-op-dak is daarmee lastiger te realiseren dan algemeen wordt aangenomen. Zeker ook omdat het ondernemers en particulieren zijn die dit uiteindelijk op moeten pakken.

Verder is uit de Zonatlas Dakcheck ook opgemaakt dat in Nederland 12% van de woningen zonnepanelen heeft (2019). Dat is in Buren ruim 16%. Aan te nemen is dat dat percentage in de afgelopen jaren verder gestegen is. Overigens is het in Buren niet evenredig verdeeld, want de historische kern van het stadje Buren valt grotendeels af vanwege monumentenstatus.
Er wordt regionaal nagegaan hoe ook de ontwikkeling van zon op de kleine daken goed gemonitord kan worden.

Aanvullende vragen fracties en antwoorden college voorbespreking 1 juni 2021

Agendapunt 1.4 RES 1.0

Indiener: Arthur Warmer, PvdA

1. Klopt het dat de Burense ambitie van 0,218 TWh voor het eerst wordt voorgelegd aan de raad?

Het klopt dat deze Burense bijdrage aan het RES1.0-bod van Rivierenland voor het eerst qua aantal zo concreet aan uw raad wordt voorgelegd. Er is in de raadswerkgroep klimaatvisie wel eerder globaal over gesproken, maar niet in aantallen Terawattuur (TWh).
Het raadsvoorstel, bij het zon- en windbeleid dat uw raad in januari heeft vastgesteld, geeft aan dat die beleidsnota de Burense zoekgebieden voor de Burense inbreng voor RES1.0 omschrijft voor de grootschalige (het waar!). Verder wordt daar over het verdere traject richting RES 1.0 aangegeven: *"Feitelijk weten we als gemeente Buren dan pas hoeveel zon- en windenergie we tot 2030 willen realiseren."*

Binnen het regionale ontwikkelingsproces van de RES is ook pas in de afgelopen maanden de balans van de mogelijke inbreng van de diverse gemeentelijke bijdragen opgemaakt kunnen worden. Deze mogelijkheden zijn voor Buren tot stand gekomen vanuit de mogelijkheden geschetst in het concept RES-bod van mei vorig jaar en het eigen zon- en windbeleid. De regio en Buren zijn op basis van de mogelijkheden in de potentiële zones uitgekomen op een geschatte bijdrage van 20 hectare (ha) zon en wind van vier molens. Dat laatste dan voor het zoekgebied zoals dat in het voorstel ruimtelijke kaders is opgenomen.

Hierbij speelde mee dat uit de digitale inwonersbijeenkomsten het beeld naar voren kwam, dat dit zoekgebied voor de ontwikkeling van grootschalige wind en zon in meerderheid wel als 'logisch' ervaren werd. Dit gelet op de bundeling met de transportcorridor A15 / Betuwelijn. Daarbij speelde ook de landschappelijke afweging met betrekking tot het "middengebied" van Buren en de rivierzijde. Overigens wordt om landschappelijke redenen nu in het voorstel ruimtelijke kaders het voorstel gedaan om A15 West als een reserve gebied vast te stellen. Verder is het goed om te noemen dat het zoekgebied rond het Amsterdam-Rijnkanaal, op basis van argumenten uit onder andere de inwonersbijeenkomsten, in deze RES1.0 niet actief is meegenomen.

Regionaal is in de afgelopen maanden ook pas de inschatting gemaakt van een eerste realisatie voor zon op dak. Deze is gemaakt op basis van een potentiescan voor grote daken. De raming is dat Buren daar een bijdrage aan kan leveren van 20,91 ha in de komende jaren. Daarnaast was de bijdrage van 25 ha zon voor lokale initiatieven al genoemd in het eigen zon- en windbeleid.

Dit proces heeft dus pas recent geresulteerd in het eindbeeld van de bijdrage van Buren voor RES1.0 en wordt nu aan uw raad voorgelegd met onderaan de streep 0,218 TWh.
Dit sluit overigens aan bij de ambitie van de gemeente Buren wat betreft de reductie van CO2-uitstoot met 55% ten opzichte van de uitstoot van 1990.

2. Wat voor type windmolens denken wij dat in Buren geplaatst gaan worden? En vooral: welke invloed hebben wij daar nog op? Hoe is dit **nu** geborgd?

Vooralsnog gaat het in ons beeld om molens die binnen de mogelijkheden van het zoekgebied, volgens de gangbare ruimtelijke eisen, gerealiseerd kan worden. Dat hangt het bijvoorbeeld af van de specifieke planontwikkeling, in relatie tot de exploitatie en de inwonersparticipatie wat de precieze configuratie van windmolens aan aantallen, vermogen en plaatsing kan worden. Dat wel tot maximaal vier windmolens van ongeveer de grootte van Deil. In onze lokale voorstellen zijn overigens wat betreft de hoogte van de molens geen maxima opgenomen. Dat geldt ook voor de RES1.0.

3. Zegt de raad straks ja tegen het maximum van 0,218 TWh te realiseren op Burens grondgebied?

De 0,218 TWh is vanuit de regio niet gesteld als maximum, maar het is in essentie een inspanningsverplichting die Buren aangaat als bijdrage aan het regionale RES1.0-bod. Dit overigens pas als de raad er mee instemt. Er kunnen overigens diverse goede redenen zijn waarom die bijdrage van Buren, of van andere gemeenten in de regio, later niet haalbaar blijken. Dat zal dan onderwerp van gesprek zijn met alle betrokken (inclusief uw raad) in het verdere realisatietraject.

4. Is het college van mening dat de genoemde factoren in voldoende onderlinge samenhang zijn afgewogen, gedeeld met de werkgroep Klimaat en dat de raad afdoende is geïnformeerd om de reikwijdte van het voorliggend besluit te overzien?

Het college is van mening dat er het nodige is gedaan om de werkgroep Klimaat en de raad te betrekken, maar dat het aan de raad is om te beoordelen of dat voldoende was. Wellicht dat de beantwoording van deze vragen een verdere bijdrage is wat dat betreft.

Vanuit de regio is de raad vanuit de RES-organisatie betrokken via regionale bijeenkomsten en de recentere klankbordgroep raadsleden. Overigens is het goed om met uw raad in gesprek te gaan over de ‘lessons learned’ van het voorgaande traject en dan gericht op RES2.0: lokaal en regionaal.

Aanvullend een reactie op een tijdens de voorbespreking gestelde vraag:

Over de ontwikkelingen en mogelijkheden met betrekking tot Medel is op dit moment geen inhoudelijke informatie te geven, omdat de feitelijke mogelijkheden sterk blijken af te hangen van een uitspraak van de Raad van State over de uitbreiding van Medel. Daarbij is Medel een bedrijfschap en is er een beperking in verband met bedrijf strategische informatie in dit stadium. Wij zullen u en de raden van Tiel en Neder-Betuwe op de hoogte brengen, wanneer de duidelijkheid rond de uitspraak er is.

Van: inwoner Zoelen
Datum: 14 juni 2021 om 17:47:33 CEST
Aan: Box_Griffie <griffie@buren.nl>, Griffie@tiel.nl, Griffie@nederbetuwe.nl
Onderwerp: bezwaar energie driehoek Betuwe

Geachte leden van de raad,

hierbij maken wij bezwaar tegen het zon en wind beleid zoals dat word gepresenteerd in de RES 1.0 en de agenda stukken 5.1 t/m 5.4 van gemeente Buren m.b.t. de energie driehoek Betuwe een samenwerking tussen gemeenten Buren, Tiel en Neder-Betuwe.

Ten aanzien van agenda punt 5,1:
Maken wij specifiek bezwaar tegen de aantasting van het landschap, flora en fauna. Ook delen wij onze zorgen voor de verkeersveiligheid mbt de reflecties van de zonnepanelen en de slagschaduw op het wegdek.

ten aanzien van 5,4:
Maken wij bezwaar tegen de plaatsing van de windmolens in de genoemde locaties. Het karakter van de Betuwe word aangetast en het uniek Betuwse karakter van de Betuwe, van kleinschaligheid naar massieve energie projecten. Deze gebieden zijn voornamelijk in gebruik door bewoners, ondernemers en recreanten.

Er van uitgaande dat onze zienswijze/bezwaar mee word genomen in uw besluitvorming,
met vriendelijke groet,

Van: inwoner Zoelen
Datum: 15 juni 2021
Aan: Box_Griffie <griffie@buren.nl>, Griffie@tiel.nl, Griffie@nederbetuwe.nl
Onderwerp: Bezwaar tegen zon en windbeleid zoals RES 1.0 en agendastukken 5.1 t/m 5.4

Geachte leden van de raad,

Hierbij maken wij bezwaar tegen het zon en windbeleid zoals dat gepresenteerd in de RES 1.0 en de agenda stukken 5.1 t/m 5.4 van gemeente Buren m.b.t. de Energiedriehoek "Betuwe" een samenwerking tussen gemeente Buren, Tiel en Neder-Betuwe."

Pijnpunten:
Ad 5.1 Ruimtelijke kaders zon- en windenergie.

Het voorgestelde gebied A15 Oost en Medel en omgeving als zoekgebied vast te stellen.

Bezwaar: Uniek Betuws Lingelandschap wordt aangetast.

Ad 5.3 Lokale en innovatie initiatieven zon- en windenergie

Ook initiatieven voor zonne-energie op water te betrekken.

Bezwaar: waterhuishouding is voor flora en fauna, en mens voor vrijetijd, passie en hobby.

Ad 5.4 Regionale Energie Strategie (RES) 1.0

4 windturbines in het zoekgebied A15 Oost
1 windturbine mogelijk in Energiehoek "De Betuwe" (Medel)

Bezwaar: Uniek Betuws Lingelandschap wordt aangetast en Lingemeren gebied is in gebruik door bewoners, ondernemers en bezoekers.

Met vriendelijke groet,

Zoelen, 16 juni 2021

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Buren
in vergadering bijeen op 16 juni

Onderwerp: **bezwaren zon- en wind beleid, RES, ruimtelijk/participatie**

Geachte leden van de raad,

Als (recreatie)ondernemer en bewoner van het Lingebied ter hoogte van de Beldert, zie ik de volgende bezwaren ten aanzien van de voorstellen van het college, waarover de raad dient te beslissen:

5.1 Ruimtelijke kaders zon en wind 2021

Zoekgebied Energiedriehoek "De Betuwe" van Bijlage 4: Zoekgebieden een ovale duiding van een rode markering, niet vast te stellen. Het Burense grondgebied van deze duiding is vrijwel volledig in gebruik door ons (16 ha) en door collega recreatie-ondernemers. Daarbij moet worden meegewogen, dat het landschap buiten de perceelsgrenzen van recreatie-ondernemers onderdeel uitmaakt van de beleving van de recreatieve diensten.

Ergo: Neem het Burense grondgebied gedeelte uit het Energiedriehoek zoekgebied!

De zoekgebieden A15 OOST en A15WEST worden in de stukken geduid als snelweglocaties, maar voor recreatie-ondernemers liggen deze zoekgebieden over of direct naast (bij Tiel) essentieel Linge landschap. De gehele loop van de Linge rivier is van groot belang voor ondernemers, burgers en bezoekers.

Ergo: Geen extra zon en wind-installaties in het Linge-gebied!

Het is moeilijk te begrijpen, dat het college niet gericht met recreatie-ondernemers, die langs de Linge of in het Lingemeren gebied actief zijn, in dialoog is getreden. Daar waar er wel input is geleverd door deze groep is deze niet terug te vinden in de stukken. Het lijkt erop, dat input bewust buiten beeld is gehouden. Daarmee wordt burgers en volksvertegenwoordigers informatie onthouden.

Het moet in deze fase toch duidelijk zijn, dat juridische procedures, die ondernemers nodig zullen achten, om hun belangen in dit recreatieve hotspotgebied te beschermen, het gebied langjarig op slot zullen zetten en er als zodanig een 'lege dop' als zoekgebied kan ontstaan. De suggestie, dat juridische procedure kosten van de gemeente zullen worden verhaald op initiatiefnemers, vind ik werken als een perverse prikkel. De raad zou het maken van haalbaar beleid, dat kan bogen op breed draagvlak als uitgangspunt moeten nemen en niet groepen met elkaar in dispuut jagen via rechters.

Ergo: Investeer in de co-creatie van oplossingen met draagvlak!

5.2 Participatiekader zonne- en windenergie

Hier zie ik 3 aandachtspunten voor de raad:

1) het proces-participatie traject is tot op heden zeer kreupel geweest. De gemeente heeft hiermee veel goodwill verspeeld en er is nu weinig vertrouwen, dat het in de nabije toekomst beter wordt. Een beleidsdocument is immers maar een papieren werkelijkheid. De akties van bestuurders en ambtenaren moeten boekdelen spreken.
2) Er wordt in de stukken geen melding gedaan van het feit, dat burgers middels belastingen en heffingen een groot gedeelte van de subsidies, die worden gebruikt voor de energietransitie, al hebben opgebracht. In die zin zouden inwoners ook zonder (extra) financiële participatie (betalen anders 2 keer) al veel meer rechten moeten krijgen. Er ligt nu te veel macht bij ontwikkelaars, die in feite met de opbrengsten van de inwoners mooi weer spelen.
3) De vraag is of er opnieuw een stichting of andere vorm moet komen om uitvoering te geven aan projecten van het omgevingsfonds. We zien al dat gemeenschappelijke regelingen in de regio meer dan 100 miljoen Euro besteden, zonder dat er goede aansturing door raden kan plaatsvinden. In onze sector is de GR Uiterwaarde een voorbeeld van overheidsfalen op dit vlak.

Ergo: toets aan hoge normen tav participatie en voorkom windowdressing!

5.3 Lokale en innovatie initiatieven zon- en windenergie

Hierbij zou de raad het volgende belang moeten meewegen.

Zon op water is geen "Burense methode" omdat recreatie een speerpunt is in de Burense economische agenda. (Waar het wel een oplossing kan vormen is voor agrarische ondernemers, die op eigen terrein een hemelwater retentie reservoir hebben voor droge tijden)

Recreatie-ondernemers hebben alle wateren, die beschikbaar zijn op het grondgebied van gemeente Buren, nodig om inwoners en hun bezoekers te bedienen met watergebonden recreatie. Dat kan zijn zwemmen, duiken, varen, vissen en natuurbelevingen als wandelen, struinen, etc. De klimaatverandering (zeer hoge temperaturen) zal met zich meebrengen, dat mensen nog meer verkoeling nodig hebben. Dat kan dicht bij huis indien we watergebieden niet gebruiken voor toepassen als zonne-energie, hetgeen ook goed op daken kan.

Ontgrondingen middels de vorming van zandputten vormen een majeure ingreep in ons landschap. De uitruil, die in de meeste gevallen wordt gemaakt met de omgeving is, dat er natuur en recreatie voor terugkomt, wanneer de putten worden opgeleverd of al tijdens het ontzanden. Het zou een grote schending van deze uitruil-beloften zijn, indien de gemeente kort, voordat een put wordt opgeleverd, opeens een draai maakt en er energie-winning van maakt. Dit brengt het vertrouwen in de overheid als betrouwbare partner voor inwoners en ondernemers in gevaar en zal tegens het draagvlak om nieuwe ontgrondingen toe te staan, ondermijnen.

Ergo: kom met een "Burense methode": zon NIET op water!

5.4 Regionale Energie Strategie (RES) 1.0

Vanuit recreatie bezien is het RES proces tot op heden een operatie geweest, die is losgezongen van de realiteit van ondernemers. De recreatie-sector is niet vertegenwoordigd in de stuurgroep. De raad zou moeten inzetten op het op een gelijk speelveld van de belangen van de recreatieve sector van de gehele regio, gegeven de grote economische en maatschappelijke belangen.

Dit kan door, op regio niveau een perspectief te schetsen vanuit de recreatie- en toerisme sector. Vervolgens zou deze onderlegger kunnen worden ingebracht in een gebiedsagenda, waarbij zichtbaar wordt gemaakt hoe de landmarks, recreatieve hotspotgebieden en de verbindingen (oa routes)

tussen deze iconen in het landschap, geclusterd zijn. Er eerste aanzet hiertoe is gedaan met de Ruimtelijke Strategisch Visie (RSV) van de regio. Tevens zijn andere gemeenten voorvarender geweest met een visie voor de recreatieve sector op gemeentelijk niveau. Daarnaast zou een ruimtelijke visie zoals de gemeente West Maas en Waal heeft gemaakt, met hun "Structuurvisie Recreatieconcentratiegebieden 2026" uit 2017 (IMROcode: NL.IMRO.0668.SVRCG2026-SVV1) https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwil4ZmHx5nxAhWVAWMBHaoIDVsQFjABegQIBBAE&url=https%3A%2F%2Fdocplayer.nl%2F161376815-Structuurvisie-recreatieconcentratiegebieden-gemeente-west-maas-en-waal-20-april-vastgesteld.html&usg=AOvVaw1ALBhObkvfo8uHbqvZB8V_ voor de hele regio, de verbondenheid van functies in het landschap kunnen blootleggen.

Het advies aan de raad is: Zorg dat er a) een Landschapsontwikkelingsplan (LOP)2022-2032, b) een Burense visie op recreatie en toerisme 2022-2042 en c) een zg Programma onder de Omgevingsvisie Recreatieconcentratiegebieden in Rivierenland 2022-2052 gaat komen en ga gericht met de sector kijken hoe de sector zelf klimaatneutraal kan werken en hoe de energie-transformatie van andere sectoren en burgers kan worden ingepast in dit "gemeenschappelijke landschap van wereldklasse".

Tot die tijd: alleen "no-regrets" aanpassingen in het landschap en in het recreatieve areaal. Plaats "vruchtbare bodem" voor de land-en tuinbouw en de recreatie sector (dus ook hun "vruchtbaar water") op eenzelfde niveau van economische belangen.

Ergo: alleen "no-regrets" projecten tot de overall impact van de sector zichbaar kan worden gemaakt!

Met vriendelijke groet,

Aan de Gemeenteraad van de Gemeente Buren
De Wetering 1
4021 VZ Maurik

Zoelen, 15 juni 2021

Betreft: bezwaar zon en windbeleid zoals gepresenteerd in de RES 1.0

Geachte gemeenteraad Buren,

Hierbij maak ik bezwaar tegen het zon en wind beleid zoals dat wordt gepresenteerd in de RES 1.0 m.b.t. De Energiedriehoek 'Betuwe' een samenwerking tussen gemeente Buren, Tiel en Neder-Betuwe. Ik maak bezwaar om de volgende redenen: Genoemd zoekgebied vormt uniek Betuws Lingelandschap, een windturbine zou dit unieke landschap aantasten. Daarnaast is juist dit gebied in gebruik door bewoners, ondernemers en recreanten. Ik ben zelf woonachtig aan de Mauriksestraat 3 in Zoelen en een windturbine heeft effect op het woon- en leefgenot en de gezondheid. Helaas heb ik bij naaste kennissen ondervonden wat de plaatsing van een windturbine betekent. Juist door de hoogte van windturbines is het nadelige effect helaas ook op verdere afstand dagelijks duidelijk voelbaar. We verzoeken de gemeenteraad om van genoemd zoekgebied af te zien.

Met vriendelijke groet,

17 mei 2021

Begeleidend schrijven

Raden willen meer invloed op RES

De komende weken nemen alle acht gemeenteraden in de Regio Rivierenland een besluit over het opwekken van meer duurzame energie met als bronnen Wind & zon. De verdubbeling van het concept-bod van 0,623 TWh is niet op democratische wijze tot stand gekomen en daarom trekt de raad een streep in het zand: "We wensen een democratische pas op de plaats te maken zodat we later in het proces democratisch kunnen versnellen."

Ditt bleek ook een breed gedragen gevoel te zijn tijdens de Regionale Raadsledenbijeenkomst op 14 april jl.: raadsleden geven aan meer invloed te willen op zowel de ambities als het proces. Met name willen zij eerst investeren in een betere dialoog met inwoners van de eigen gemeente. Ook willen zij ruimte vrijhouden voor andere bronnen dan Wind & Zon, die hier vooralsnog minder populair zijn.

Dit bleek een breed gedragen gevoel te zijn tijdens de Regionale Raadsledenbijeenkomst op 14 april jl.: raadsleden geven aan meer invloed te willen op zowel de ambities als het proces. Met name willen zij eerst investeren in een betere dialoog met inwoners van de eigen gemeente. Ook willen zij ruimte vrijhouden voor andere bronnen dan Wind & Zon, die hier vooralsnog minder populair zijn.

Raadsleden van de verschillende gemeenten hebben aangekondigd moties en amendementen voor te bereiden, die met alle raden worden gedeeld. Raadsleden van de Gemeente Buren komen met een vergaand amendement: **het voorstel van de Stuurgroep RES, van 1,2 TWh moet terug naar 0,632 TWh**.

"In onze Regio woont ongeveer 0,13% van de Nederlandse bevolking" vertelt Hans Lammers; *"dit betekent dat een bod van 0,463 TWh eigenlijk al zou moeten volstaan."* Terwijl sommige regio's moeite hebben een realistisch bod uit te brengen, kiest Rivierenland voor meer dan strikt nodig is. *"Dat is vreemd"* zo spreekt Hans Lammers namens vele Raadsleden in de Regio: *"Het kan toch niet de bedoeling zijn dat dit commerciële partijen aantrekt om de opgave van heel Nederland in de Betuwe te gaan realiseren?"*

Nanda van Doremalen vindt het bijzonder dat een Stuurgroep de ambitie bepaalt in plaats van de gekozen volksvertegenwoordigers; *"Raadsleden moeten aan de voorkant de stem van de inwoners vertolken. Anders kunnen we later in het proces alleen nog maar "Ja of Ja graag" zeggen."* Zij vertolkt het gevoel van vele Raadsleden in de Regio: *"De raad bepaalt de ambitie en moet vooral tijdig in het proces richting geven. Raadsleden krijgen invloed op een proces zoals RES als zij hun volksvertegenwoordigende rol meer opeisen."*

"Keuzes in het kader van klimaat en duurzaamheid hebben een langjarig en ingrijpend effect op onze leefomgeving" stelt Arthur Warmer; *"Iedere windmolen of zonneveld zal meer dan 20 jaar in gebruik zijn en het beeld bepalen. Dan is een democratisch gelegitimeerd draagvlak een voorwaarde."*

De Raad van de Gemeente Buren is dan ook van mening dat Raadsleden in dit soort zaken het laatste woord horen te hebben. Dat is hun volksvertegenwoordigende rol: hiervoor zijn zij gekozen en hebben zij verant-woordelijkheid te nemen. De Raad committeert zich aan de hoge ambities van het Gelders Energie Akkoord (GEA); *"We beseffen ons dat tal van moeilijke keuzes nog gemaakt moeten worden."* De Raadsleden zijn van mening dat de besluitvorming over RES 1.0 bij uitstek het moment is om

verantwoordelijkheid te nemen en de invloed van zowel de Raad als inwoners bij die te maken keuzes te vergroten.

Voor veel fracties in de Raad van Buren geldt dat zij, in deze fase, niet meer duurzame energie met Wind & Zon willen opwekken dan nodig is. Met name omdat bij volgende RES-biedingen ook andere bronnen dan Wind & Zon mogen worden gebruikt. Een motie van die strekking, ingebracht door VVD Buren en gesteund door de Raad van Buren, is aangenomen op het VNG Congres. "*We moeten voldoende ruimte houden voor andere bronnen en innovatieve technologieën"* zo vertolkt Hans Lammers de in de Raad van Buren en andere raden breed gedragen opvatting.

De Raadsleden in Buren zijn van mening dat door nu een democratische pas op de plaats te maken, later in het proces kan worden versneld. *"De basis daarvoor: een meer democratische basis voor besluitvorming door de gezamenlijke raden"* stelt Arthur Warmer; *"Als de Raden onderling beter afstemmen kan pas worden gewerkt aan meer draagvlak, juist voor de hogere ambities en de moeilijke keuzes."*

Door nu te starten met een reëel bod voor Wind & Zon is er meer tijd en ruimte voor het beter betrekken van inwoners. In de volgende Raadsperiode, vanaf RES 2.0 (2023), zal de ambitie hoger zijn. De soms moeilijke keuzes die dan moeten worden gemaakt vragen om een tijdige en open discussie met inwoners. *"Inwoners moeten reële mogelijkheden krijgen om mee te praten,"* is de duidelijke overtuiging van Nanda van Doremalen; *"Het succes van de energietransitie valt of staat bij het realiseren van draagvlak.*

Voor meer informatie:

Hans Lammers	Fractiewoordvoerder Gemeentebelangen Buren / lid Klankbordgroep RES hlammers@buren.nl (06 15 00 69 47)
Nanda van Doremalen	Fractievoorzitter VVD Buren / lid Klankbordgroep RES ndoremalen@buren.nl (06 53 58 96 22)
Arthur Warmer	Fractievoorzitter PvdA Buren awarmer@buren.nl (06 41 22 91 59)

Raadsvergadering

Dossiernummer	1654
Extern Zaak ID	Z.023422
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 juni 2021
Agendapunt	2.3
Omschrijving	Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. Samenwerkingsagenda 2021-2023
Organisatieonderdeel	Domein Ruimte
Eigenaar	Beemt, J. van den
Portefeuillehouder	J.P. Neven

Bijlagen
D.086668 Raadvoorstel Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. Samenwerkingsagenda 2021- 2023
D.086669 Raadsbesluit Regionale klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. samenwerkingsagenda 2021-2023
Bijlage 1 RAS Def Rivierenland Klimaatbestendig HR
Bijlage 2 20210406 Eindconcept Samenwerkingsagenda Rivierenland Klimaatbestendig
Vragen D66 en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.5
Vragen CDA en antwoorden college VB 1 juni ag. pnt 1.5
Aangekondigd amendement PvdD RAS veeteelt juni 2021 (vh A8)
Aangekondigd Amendement VVD - PvdA - RAS organisatiestructuur aanpassen met duidelijke positie raden (vh A11)
20201124 RAS brief reactie gemeente Buren.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	11 mei 2021
Agendacommissie	25 mei 2021
Voorbespreking I	1 juni 2021
Raadsvergadering	15 juni 2021
Raadsvergadering	**17 juni 2021**
Raadsvergadering	6 juli 2021

Voorgesteld besluit

De raad voor te stellen:

1. de Regionale Adaptatie Strategie vast te stellen (bijlage 1).
2. De Samenwerkingsagenda “Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!” vast te stellen (bijlage 2).

Besluit

Dit voorstel wordt doorgeschoven naar een volgende raadsvergadering.

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni	**D.086668** **Z.023422**

Voorstel ingebracht door	J.van den Beemt
Portefeuillehouder	Pieter Neven
Begrotingsprogramma en taakveld	

Onderwerp **Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. samenwerkingsagenda 2021-2023.**

Voorgesteld besluit

1. **De Regionale Adaptatie Strategie vast te stellen.**
2. **De samenwerkingsagenda "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!" vast te stellen.**

Samenvatting van het voorstel

De effecten van klimaatverandering houden niet op bij de gemeentegrenzen, ze zijn gebied overstijgend en daarom werken negen gemeenten, de provincie Gelderland, waterschap Rivierenland en tal van belanghebbenden samen om de regio Rivierenland klimaatbestendig en water robuust te maken. Om dit te bereiken hebben deze partijen samen een Regionale (klimaat) Adaptatie Strategie (RAS) Rivierenland opgesteld. In deze RAS zijn verschillende opgaven geformuleerd en die opgaven zijn vertaald naar negen speerpunten waar we de komende drie jaar (2021-2023) samen mee aan de slag gaan. De negen speerpunten zijn vastgelegd in de Samenwerkingsagenda regio Rivierenland. In de samenwerkingsagenda laten we zien wat de regio de
komende drie jaar (2021-2023) op regionaal niveau op het gebied van klimaatbestendigheid gaat doen.
De speerpunten worden na vaststelling verder uitgewerkt in een lokaal Klimaat Adaptatieplan (KAP).

HOOFDLIJNEN

1. **Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?**
   Het klimaat verandert en wij worden steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van deze klimaatverandering, zoals extreme droogte, hitte, wateroverlast en overstromingen. Nederland is als dichtbevolkt en grotendeels laaggelegen land kwetsbaar voor de gevolgen van extreem weer en klimaatverandering. Het gaat dan om maatregelen, die de schade ten gevolge van klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken. Door de leefomgeving beter bestand te maken tegen klimaatverandering en extreme weersituaties nemen de risico's ten gevolge van klimaatverandering af en kan eventuele schade worden beperkt. De inrichting en het beheer van zowel de openbare als private ruimte, vallen onder de verantwoordelijkheid van veel partijen. Daarom moeten overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers nauw samenwerken om deze ambitie te bereiken.

Om deze samenwerking te versnellen, te concretiseren en te intensiveren is in 2018 het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) ontwikkeld, waarbij Nederland in 45 werkregio's is verdeeld. Het gebied van de gemeenten Buren, Culemborg, Lingewaard, Maasdriel, Neder-Betuwe, Overbetuwe, Tiel, West-Betuwe en Zaltbommel vormt de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR). Samen met de provincie Gelderland, het waterschap Rivierenland en tal van belanghebbenden, wordt toegewerkt naar een klimaatbestendig en water robuust Rivierenland. In 2019 zijn via stresstesten de regionale kwetsbaarheden voor overstroming, droogte, hitte en wateroverlast in kaart gebracht. Daarna zijn in 2019 en 2020 (risico)dialogen gehouden met diverse regionale belanghebbenden. Vanuit de stresstesten en (risico)dialogen is de Regionale Adaptatie Strategie (RAS), vanuit de werkregio in samenwerking met regionale belanghebbenden, in de zomer van 2020 tot stand gekomen. De RAS verwoordt de gezamenlijke ambities, strategie en opgaven in de regio Rivierenland voor klimaatadaptatie. Begin juli 2020 heeft het college kennis genomen van het concept van de Regionale Adaptatie Strategie en deze via een RI-brief uw raad voorgelegd. Medio november heeft u daarover een reactie gestuurd aan de KAR-regio organisatie.

De inhoud van de RAS is in de afgelopen periode verder uitgewerkt in een Samenwerkingsagenda met negen speerpunten voor de komende drie jaar (2021-2023), om als regio samen mee aan de slag te gaan. De focus ligt daarbij nu op de korte termijn, eerst op de meest urgente opgaven en de makkelijke oplossingen ("laaghangend fruit"). De RAS en de Samenwerkingsagenda worden nu ter besluitvorming voor de zomer voorgelegd. Beide documenten zijn toegevoegd als bijlage 1 en bijlage 2.
De RAS en Samenwerkingsagenda wordt nu parallel aan de verschillende overheden ter besluitvorming voorgelegd om deze voor de zomer vast te laten stellen.

Naast het regionale spoor (RAS) wordt de Samenwerkingsagenda na vaststelling uitgewerkt in een lokaal Klimaat Adaptatieplan (KAP). Daarin wordt op lokaal niveau vorm en inhoud gegeven aan de klimaatadaptatie-opgave. Dit met als basis de speerpunten in de Samenwerkingsagenda. Veel van deze opgaven moeten immers uiteindelijk verankerd en uitgevoerd worden in lokaal beleid en uitvoering. Het uitvoeringsplan wordt nog ter vaststelling voorgelegd aan de raad met een dekkingsvoorstel. De raadswerkgroep klimaatvisie wordt betrokken bij het opstellen van het plan. Voor financiële effecten wordt bij de begroting een eerste voorstel nieuw beleid klimaatadaptatie gedaan.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?

Het ontwikkelen van klimaatadaptief bewustzijn en handelen en om als Buren / Rivierenland in 2050 klimaatadaptief ingericht en aangepast te zijn aan de klimaatverandering wat betreft hitte, droogte en wateroverlast. Deze voorstellen zijn daarvoor de eerste stap.

De redenen voor de hier voorgestelde regionale klimaatadaptatie aanpak en de verdere uitwerking in het lokaal Klimaat Adaptatieplan zijn:

1. *We moeten ons aanpassen aan het klimaat.*
   Ook in de regio Rivierenland gaan we steeds vaker te maken krijgen met de effecten van klimaatverandering. Op basis van de regionale stresstesten en de risicodialogen is duidelijk dat Rivierenland gevoelig tot zeer gevoelig is voor wateroverlast, droogte, hitte en overstroming. Dit vraagt van overheden, belanghebbenden, inwoners en ondernemers dat ze zich aanpassen, met het oog op een vitale en toekomstbestendige regio met een fijn leef- en werkklimaat. De RAS beschrijft niet alleen de effecten waar de regio mee wordt geconfronteerd, maar ook de ambities en opgaven waar ze voor staat. De strategie richt zich op de opgaven die binnen de eigen invloedssfeer liggen en waar ze iets aan kan doen in termen van voorkomen of reguleren. De Samenwerkingsagenda beschrijft wat de regio kan doen om de komende jaren (2021-2023) beter bestand te zijn tegen de negatieve effecten van klimaatverandering.
   Overigens zal het gevaar van overstromingen van de rivieren in ander verband opgepakt worden.

2 *De regionale aanpak zorgt ervoor dat we klimaatadaptatie lokaal sneller kunnen implementeren.*
Klimaatverandering houdt geen rekening met gemeentegrenzen en gelet op de schaal waarop de effecten merkbaar zijn, is het logisch om klimaatadaptatie vanuit een regionale aanpak aan te vliegen. Bij de uitvoering en bijsturing van de Samenwerkingsagenda 2021-2023, ligt de nadruk op het, op regionaal niveau, oppakken van de speerpunten. Zo kan op die onderwerpen door organisaties binnen de hele regio de versnelling en verdieping worden bereikt. Voordelen van deze regionale aanpak hebben te maken met efficiëntie (tijd en financiën), een sterke(re) onderhandelingspositie met andere partijen, inspiratie en het delen van kennis en de goede voorbeelden (kwaliteit). De verdere realisatie is echter lokaal. Regionaal wordt opgepakt wat kan en waar het efficiënt is en wordt gezorgd voor verbindingen met de lokale aanpakken. Via het lokale spoor wordt de regionale strategie verder vorm en inhoud gegeven met een lokale adaptatie strategieën met een uitvoerings- en investeringsagenda.

3 *Klimaatbewustzijn moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van al ons beleid en handelen.*
Op korte termijn is er aandacht voor bewustwording en kennisontwikkeling bij inwoners, ondernemers, stakeholders en intern binnen de organisatie voor het vergroten van de gevoelde urgentie tot klimaatadaptatie. Dit moet er toe leiden dat klimaatadaptatie verankerd wordt in beleid en in concrete handelen. Dit vraagt om een andere manier van denken en samenwerken.

4 *Het opstellen van de RAS Samenwerkingsagenda is een eerste stap.*
De uitwerking van de opgaven en maatregelen, bepaalt of wij er in slagen om ons aan te passen aan klimaatverandering. De volgende stap in het proces rondom deze RAS is de Samenwerkingsagenda. In deze agenda geeft de regio in de komende 3 jaar (2021 – 2023) aan wat ze gaan doen als overheden en belanghebbenden. Daarmee start het proces dat de regio zich aanpast aan het veranderende klimaat. De Samenwerkingsagenda behandelt onder andere de aanleiding en het landelijke kader, de stap van RAS naar Samenwerkingsagenda, de speerpunten en de financiering en monitoring. Voor de uitvoering wordt per speerpunt een werkgroep ingesteld. Buren zal daarbij vertegenwoordigd zijn in de werkgroep landelijk, dat de volgende twee speerpunten omvat:
- Perspectieven en actiepunten voor klimaatbestendig inrichten van de land- en tuinbouw voor de langere termijn.
- Perspectieven voor klimaatbestendig inrichten van de natuur voor de langere termijn.

Hiernaast is Buren vertegenwoordigd in de werkgroep impulsgelden.

5 *Samen met belanghebbenden*
De overheden kunnen het niet alleen. Belanghebbenden zoals woningcorporaties, ontwikkelaars en bouwers, bedrijven, de land- en tuinbouwsector, natuur- en landschapsorganisaties, de Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD), onderwijs- en kennisinstellingen, drinkwaterbedrijven, hoveniers en de Veiligheidsregio zijn stuk voor stuk onmisbaar bij het werken aan klimaatadaptatie. Veel partijen zijn al actief op dit terrein en gaan gezamenlijk verder met de uitvoering. Er wordt een adviesgroep gevormd bestaande uit de meest betrokken belanghebbenden. De adviesgroep is gekoppeld aan de stuurgroep en er wordt minimaal één keer per jaar een brede regionale bijeenkomst georganiseerd.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?
De recente perioden van extreme droogte en hitte laten zien dat klimaatadaptatie verder gaat dan omgaan met wateroverlast en overstromingen. Klimaatadaptatie gaat over het gebruik van het stedelijk en landelijk gebied in de breedste zin. Het heeft gevolgen voor nagenoeg alle beleidsterreinen (wonen, werken, gezondheid, natuur, milieu en sociaal domein). Dit betekent dan ook dat het eigenaarschap van klimaatadaptatie in de organisaties verbreed moet worden naar andere beleidsterreinen, waardoor het geen zaak meer is van één medewerker. Het vraagt toewijding en inzet, breed vanuit de organisatie. De opgave is groot, de impact nog niet te overzien en de huidige middelen bij de overheden en belanghebbenden zijn beperkt. Dat is een risico voor de realisatie van het regionale en het lokale uitvoeringsplan. Dit wordt intern ondervangen door, bij het lokale uitvoeringsplan en de verdere uitvoering, te werken met een

integrale werkgroep klimaatadaptatie. Dit onder andere om klimaatadaptie in te bedden in verschillende beleidsterreinen.

Deze RAS en de Samenwerkingsagenda zijn ontstaan uit een intensieve samenwerking tussen partijen uit de regio.Ook voor de uitvoering is samenwerking een belangrijke voorwaarde. De kracht van veel oplossingsrichtingen zit in de gezamenlijke aanpak. Om met de beperkte middelen toch samen een zo groot mogelijke versnelling van de klimaatadaptatie aanpak in de regio te krijgen, zijn de taken zo veel mogelijk verdeeld. Voor de verdere realisatie is het essentieel dat die samenwerking voortgezet wordt.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
Dan komt Buren landelijke en lokale afspraken niet na en ontwikkelt het gebied van Buren zich niet naar een op de klimaatverandering aangepast onderdeel van Rivierenland, wat betreft hitte, droogte en wateroverlast.

5. Is het een begrotingswijziging?
Dit voorstel omvat geen begrotingswijziging.

TOELICHTING EN UITVOERING

6. Beleidskader
Vanuit het bestuursakkoord Klimaatadaptatie hebben alle overheden de taak gekregen om Nederland in 2050 water- en klimaat robuust te hebben ingericht. De basis hiervan ligt in de grondwet verankerd in artikel 21, waarin staat dat de overheid de zorg draagt voor de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.
Vanuit de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) zorgen de negen gemeenten, het waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland gezamenlijk voor agendering, afstemming en waar nodig regie. Dit met een stuurgroep met alle wethouders en bestuurders die klimaat óf water in de portefeuille hebben. De stuurgroep bepaalt jaarlijks de inzet en middelen voor de samenwerkingsagenda en bewaakt de regionale voortgang. Deze vormt het aanspreekpunt voor het Rijk. De stuurgroep wordt gevoed door de regionale netwerkgroep KAR, bestaande uit medewerkers van de betrokken overheden. Hierin zorgt het waterschap samen met de gemeente West-Betuwe voor de ambtelijke coördinatie. Jaarlijks zal er een voortgangspresentatie, bijsturingsoverleg en indien wenselijk een geactualiseerde Samenwerkingsagenda worden opgeleverd/georganiseerd.

Klimaatadaptatie is geen losstaande ontwikkeling, maar hangt samen met andere opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, veiligheid, gezondheid, economie, de land- en tuinbouw, natuur en landschap, stedelijke ontwikkeling, toerisme en recreatie en de energietransitie. Op regionaal niveau gaat het daarbij om lopende programma's en projecten zoals het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), het Hoogwater beschermings-programma (HWBP), de Regiodeal Fruitdelta Rivierenland, de Regionale Energietransitie (RES) Fruitdelta Rivierenland, de Strategische Gebiedsagenda voor Rivierenland en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Waar dat kan, wordt aangesloten bij deze opgaven en lopende trajecten. Op lokaal niveau is er een sterke link naar diverse beleidsvelden, waaronder ruimtelijke ordening, riolering, water, groen, wegen, landelijk gebied en sociaal domein. Het is daarom ook van belang dat het thema klimaatadaptatie in de omgevingsvisie verweven wordt. Er is ook gewerkt aan afstemming tussen beide ontwikkelingen in Buren.

Verder zijn de volgende beleidslijnen relevant:
2015: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie.
2018: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.
2018: Bestuursakkoord klimaatadaptatie (alle overheden)
2019: Samenwerking werkregio KAR, incl. financiële bijdrage.
2020: Het eindconcept van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!" is ter kennisname aangeboden aan het bestuur (college en raad) van de samenwerkende partijen in de regio Rivierenland.

7. Effectmeting, planning en evaluatie

De klimaatproblematiek is nog volop in ontwikkeling en het is niet mogelijk nu (in 2021) een blauwdruk te maken voor de aanpak en uitvoering van klimaatadaptatie tot 2050. Inzichten en omstandigheden veranderen met de tijd. Daarnaast zullen er vanwege de financiële middelen ook prioriteiten gesteld moeten worden in de te nemen maatregelen en volgorde van de maatregelen. De speerpunten in de Samenwerkingsagenda zijn dan ook waar mogelijk SMART uitgewerkt. Daarbij wordt jaarlijks in de regionale aanpak met de Plan-Do-Check-Act (PDCA) verbetermethode continue gewerkt en prestaties en de organisatie bekeken, om het op een hoger plan te brengen. De PDCA-cyclus draagt bij aan het structureel oplossen van problematiek: zo wordt de voortgang geanalyseerd en de gewenste aanpassingen bepaald om de geformuleerde doelen te kunnen halen. De raad zal hier uiteraard over geïnformeerd worden.

8. Financiën

Door de samenwerkende regio is een aanvraag gedaan voor de impulsgelden die bestemd zijn voor het ontwikkelen en uitvoeren van klimaatadaptiemaatregelen. Het betreft 33% cofinanciering vanuit het Rijk voor 2021 t/m 2027. Met een verdeling van de middelen per gemeente naar rato van inwoneraantal en oppervlak over de 9 deelnemende gemeenten. Dit resulteert voor Buren in 11% en (afgerond) €360.000. Dat betekent wel dat voor €720.000 een andere financiering gevonden moet worden. Dat kan uit medefinanciering door provincie, waterschap of andere bronnen. De regio organisatie wil daarbij gaan ondersteunen. Ook zullen eigen middelen ingezet moeten worden en dan kan het gaan om bestaande middelen die bij de uitvoering een extra accent krijgen. Bij de voorstellen nieuw beleid bij de begroting 2022, wordt daarom een eerste voorstel opgenomen voor aanvullende middelen voor de planontwikkeling voor nieuwe activiteiten in het lokale Klimaat Adaptatieplan. In het uitvoeringsplan dat eind 2021 begin 2022 gereed zal zijn, wordt dan een volledig beeld van de kosten en dekking gegeven.

Voor het regionale proces van de Samenwerkingsagenda wordt uitgegaan van een gezamenlijk jaarbudget van €165.000 voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Wat gelijk staat aan maximaal €15.000 per jaar per gemeente, het waterschap en de provincie. Jaarlijks wordt in de stuurgroep SNR de gedetailleerde begroting en de jaarrekening ter vaststelling voorgelegd. Ook dit budget wordt opgenomen in het voorstel nieuw beleid bij de begroting 2022.
De middelen voor het opstellen van het uitvoeringsplan zitten al in de budgetten voor 2021.

9. Communicatie

Tot nu toe zijn raadsleden regionaal via de nieuwsbrief periodiek geïnformeerd over de RAS en de Samenwerkingsagenda. Aanvullend is een digitale regionale raadsbijeenkomst gepland (19 mei 2021) om de raadsleden nader te informeren. Lokaal zijn deze voorstellen besproken in de Raadswerkgroep klimaatvisie. Het RAS-concept is voorgelegd aan uw raad waarop een schriftelijke reactie aan de RAS-organisatie van de raad is gestuurd. Daarna is de Samenwerkingsagenda ontwikkeld, die nu voor de eerste keer voorligt.
In het lokale uitvoeringsplan zal naast (lokale) participatie ook ingegaan worden op (lokale) communicatie. De raadswerkgroep klimaatvisie wordt betrokken bij het opstellen van het uitvoeringsplan.

10. Burgerparticipatie

Het traject van deze RAS heeft nauwelijks burgerparticipatie gekend.. Een aantal groeperingen heeft wel als stakeholder deelgenomen, maar van een brede participatie was geen sprake. Bestuurlijk en ambtelijk is daar vanuit Buren meermaals op gewezen. Het is uiteraard zaak dit bij de lokale aanpak wel op te pakken.

11. Deregulering

De (lokale) uitvoeringsmaatregelen kunnen leiden tot een nieuwe set aan regelgeving met betrekking tot bouwen, wonen of de inrichting van de ruimte om “klimaatadaptief handelen” uitvoering te kunnen geven.

12. Achtergrondinformatie

Vanuit het bestuursakkoord Klimaatadaptatie hebben alle overheden de taak gekregen om Nederland in 2050 water- en klimaat robuust te hebben ingericht. De basis hiervan ligt in de grondwet verankerd in artikel 21, waarin staat dat de overheid de zorg draagt voor de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.
Vanuit de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) zorgen de negen gemeenten, het waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland gezamenlijk voor agendering, afstemming en waar nodig regie. Dit met een stuurgroep met alle wethouders en bestuurders die klimaat óf water in de portefeuille hebben. De stuurgroep bepaalt jaarlijks de inzet en middelen voor de samenwerkingsagenda en bewaakt de regionale voortgang. Deze vormt het aanspreekpunt voor het Rijk. De stuurgroep wordt gevoed door de regionale netwerkgroep KAR, bestaande uit medewerkers van de betrokken overheden. Hierin zorgt het waterschap samen met de gemeente West-Betuwe voor de ambtelijke coördinatie. Jaarlijks zal er een voortgangspresentatie, bijsturingsoverleg en indien wenselijk een geactualiseerde Samenwerkingsagenda worden opgeleverd/georganiseerd.

Klimaatadaptatie is geen losstaande ontwikkeling, maar hangt samen met andere opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, veiligheid, gezondheid, economie, de land- en tuinbouw, natuur en landschap, stedelijke ontwikkeling, toerisme en recreatie en de energietransitie. Op regionaal niveau gaat het daarbij om lopende programma's en projecten zoals het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), het Hoogwater beschermings-programma (HWBP), de Regiodeal Fruitdelta Rivierenland, de Regionale Energietransitie (RES) Fruitdelta Rivierenland, de Strategische Gebiedsagenda voor Rivierenland en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Waar dat kan wordt aangesloten bij deze opgaven en lopende trajecten. Op lokaal niveau is er een sterke link naar diverse beleidsvelden, waaronder ruimtelijke ordening, riolering, water, groen, wegen, landelijk gebied en sociaal domein. Het is daarom ook van belang dat het thema klimaatadaptatie in de omgevingsvisie verweven wordt. Er is ook gewerkt aan afstemming tussen beide ontwikkelingen in Buren.

Verder zijn de volgende beleidslijnen relevant:

2015: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie.
2018: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.
2018: Bestuursakkoord klimaatadaptatie (alle overheden).
2019: Samenwerking werkregio KAR, incl. financiële bijdrage.
2020: Het eindconcept van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!" is ter kennisname aangeboden aan het bestuur (college en raad) van de samenwerkende partijen in de regio Rivierenland.

Bijlagen:

- Raadsbesluit
- Regionale Adaptatie Strategie "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!"
- De Regionale Samenwerkingsagenda "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!"

Inlichtingen bij:

Naam J.van den Beemt
Domein Ruimte

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
15 juni 2021	**D.086668**	**D.086669** **Z.023422**

Onderwerp **Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. Samenwerkingsagenda 2021-2023.**

De Gemeenteraad van Buren;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021.

besluit:

1. De Regionale Adaptatie Strategie vast te stellen.
2. De samenwerkingsagenda “Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!” vast te stellen.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 15 juni 2021

De griffier, De voorzitter,

E.E. Weijenberg J.P.M. Meijers

Rivierengebied Klimaatbestendig
Samen aan de slag!

Regionale Adaptatie Strategie

© Joop Hoek / Adobe Stock

Inhoud

Samenvatting
p. 9

2
Kwetsbaarheden in Rivierenland
p. 22

Voorwoord
p. 7

1
Inleiding
p. 14

4
De volgende stap: naar een samenwerkingsagenda
p. 36

3
Strategie: naar een klimaatbestendig Rivierenland
p. 32

Bijlagen
- Voorbeelden Klimaatadaptatie
- Regionale aanpak: onze opgaven en acties

p. 40

colofon

De volgende partijen zijn betrokken bij
de totstandkoming van de RAS:
Aequator Groene Ruimte
De Kernen
Dunea
Fruitpact
Gelders Genootschap
Gemeente Buren
Gemeente Culemborg
Gemeente Lingewaard
Gemeente Maasdriel
Gemeente Neder-Betuwe
Gemeente Overbetuwe
Gemeente Tiel
Gemeente West-Betuwe
Gemeente Zaltbommel
GGD Gelderland Midden
GGD Gelderland Zuid
Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF)
K3 Delta
Kadaster
Kleurrijk Wonen
Land- en Tuinbouw Organiatie (LTO) Noord
Landschapsbeheer Gelderland
Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO)
Omgevingsdienst Rivierenland
Provincie Gelderland
Regio fruitDelta /Regio Rivierenland
Staatsbosbeheer
Vitens
Wageningen University & Research
Waterschap Rivierenland
Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO)

Procesbegeleiding: Raadhuis Advies
Grafisch ontwerp: Dana Dijkgraaf Design.

Voorwoord

Van ons allemaal

Deze RAS is een interactief proces, waarbij negen gemeenten uit Rivierenland, waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland samenwerken met andere stakeholders, teneinde een Regionale klimaat Adaptatie Strategie te ontwikkelen voor de regio Rivierenland. Alle samenwerkende partijen zijn benoemd in de colofon op de voorgaande pagina. Deze RAS beschrijft de strategische koers voor regio Rivierenland betreffende klimaatadaptatie en is geschreven voor alle betrokkenen in het rivierengebied.

Het klimaat verandert. De gevolgen van klimaatverandering ondervinden we steeds vaker aan den lijve. Hetere zomers, hevigere regenbuien en langere perioden van droogte; als inwoners en ondernemers van onze regio krijgen we daar steeds meer mee te maken. Het maatschappelijk debat gaat veelal over het menselijk aandeel in klimaatverandering en wat we kunnen doen om de klimaatverandering te beperken.

Adaptatie, het aanpassen aan de werkelijkheid van klimaatverandering, is evenzo van groot belang. Aanpassen aan de omstandigheden zit ons in de regio in de genen. Al generaties lang hebben wij ons leven en werken aangepast aan de invloed van de rivieren in ons gebied. Het heeft onze identiteit gevormd. Nu staan we voor de uitdaging om onze leef- en werkomgeving aan te passen aan de veranderingen van het klimaat. Dit met het oog op een vitale en toekomstbestendige regio met een fijn leef- en werkklimaat.

Vanuit dit besef hebben we als gemeenten in het rivierengebied, waterschap en provincie Gelderland, samen met andere stakeholders in ons mooie rivierengebied samengewerkt aan een Regionale klimaat Adaptatie Strategie (RAS). Hierin verwoorden wij onze ambities en opgaven van klimaatverandering en de benodigde maatregelen.

Voor u ligt onze RAS. Met deze strategie zijn we er niet, het is slechts een begin. De uitwerking van de opgaven en maatregelen zijn er op gericht dat wij als regio ons daadwerkelijk kunnen aanpassen aan de klimaatverandering en daar ook naar gaan handelen. Dat is niet alleen een taak van ons als overheden. Een grote verantwoordelijkheid ligt bij ons als gehele maatschappij: van individuele inwoner tot ondernemer, van natuurorganisatie tot woningcorporatie, van land- en tuinbouw tot logistiek.

Als overheden hebben wij een voortrekkersrol en is het onze taak om alle betrokkenen te activeren en te faciliteren bij de opgave die klimaatadaptatie heet. Een handschoen die wij gaan oppakken. Samen aan de slag!

Govert van Bezooijen
voorzitter Stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland

631
BK-35-GX

Samenvatting

< Water op straat in Tiel

We staan voor de uitdaging om onze leef- en werkomgeving aan te passen aan de veranderingen van het klimaat. Ook in onze regio hebben wij steeds vaker te maken met hogere temperaturen, drogere perioden, meer en extreme neerslag en toename van het risico op overstromingen. Dit vraagt dat wij ons aanpassen aan deze klimaatverandering, met het oog op een vitale en toekomstbestendige regio met een fijn leef- en werkklimaat.

Een regionale en lokale aanpak

Om richting te geven aan deze opgave hebben gemeenten, waterschap, provincie en andere stakeholders samen gewerkt aan een Regionale klimaat Adaptatie Strategie (RAS). Deze RAS voor Rivierenland maakt op regionaal niveau inzichtelijk of en zo ja waar extra inzet nodig is om vanaf 2020 klimaatadaptief te handelen en in 2050 klimaatadaptief ingericht te zijn. Aan deze RAS wordt later dit jaar nog een samenwerkingsagenda voor de uitvoering gekoppeld.

Door in samenhang klimaatadaptatie vraagstukken te benaderen in de regio, proberen we winst te behalen voor de regio als geheel. Gemeenten en individuele stakeholders gaan daarnaast zelf aan de slag met hun eigen (lokale) aanpak. We willen deze RAS een dynamisch document laten zijn. Voortschrijdend inzicht, ontwikkelingen en ervaringen die we opdoen, zorgen er voor dat we deze strategie blijven aanpassen.

De inhoudelijke thema's die horen bij klimaatadaptatie hebben betrekking op *wateroverlast, droogte, hitte* en het risico op *overstromingen*. Rivierenland is gevoelig tot zeer gevoelig voor al deze klimaateffecten. De RAS beschrijft de effecten waar wij als regio mee worden geconfronteerd. Onze strategie richt zich op de opgaven die binnen onze eigen invloedsfeer liggen en waar we iets aan kunnen doen in termen van voorkomen of reguleren. In sommige gevallen betekent klimaatadaptatie ook dat we – incidenteel – overlast zullen moeten accepteren.

We hebben niet van vandaag op morgen onze regio klimaatadaptief ingericht. In deze RAS zijn doelen voor de korte termijn opgenomen, maar is ook beschreven wat klimaatadaptief ingericht in 2050 betekent voor onze regio.

Strategische lijnen voor de korte termijn

- **Vergroten van bewustwording en kennis**
  We vergroten de bewustwording en kennis van de urgentie tot klimaatadaptatief handelen bij overheden en betrokken stakeholders, maar zeer zeker ook van inwoners en bedrijven. Het grootste deel van het grondgebied in Rivierenland is niet in eigendom van overheden, maar van particulieren. De urgentie tot klimaatadaptatie moet bij alle betrokkenen worden vergroot en er toe leiden dat we klimaatadaptatie verankeren in ons beleid en ons concrete handelen.

- **Een andere manier van denken en samenwerken**
  Samen durven we naar beste weten beslissingen te nemen, op basis van beperkte kennis en in de wetenschap dat de toekomst onvoorspelbaar is. We moeten daarom durven te denken en doen buiten de bestaande relaties en gebaande paden, gebruik maken van de goede voorbeelden en ervaringen en samenwerken met verschillende disciplines.

- **We pakken eerst de meest urgente opgaven aan**
  We richten ons in eerste instantie op de meest urgente opgaven. Daarnaast pakken we natuurlijk de makkelijke oplossingen (‘laaghangend fruit’) op. We koppelen klimaatadaptatie aan kansen op andere gebieden zoals de energietransitie, bos- en natuurontwikkeling, aanleg en reconstructie van wegen, dijkverbetering, recreatieve ontwikkelingen, etc.

- **We verbinden verschillende schaalniveaus**
  We verbinden de regionale en lokale aanpak en wat betreft schaalniveau zetten we in op zowel strategisch, tactisch als operationeel niveau. Door samen te werken en slimme combinaties binnen schaalniveaus te maken, komen we tot een efficiënte aanpak van een klimaatadaptieve inrichting van de leef- en werkomgeving in regio rivierenland.

Ambities voor klimaatbestendig Rivierenland 2050

Vanuit deze strategische lijnen op korte termijn, zijn onze ambities geformuleerd om toe te werken naar een klimaatbestendig Rivierenland in 2050:

- **Ambitie 1: Leefbare kernen**
  We hebben in 2050 aantrekkelijke groene en leefbare kernen waar het goed wonen, werken en recreëren is. We gaan daarom beperking van wateroverlast, droogte en hitte meenemen als ontwerpuitgangspunt bij de (her)inrichting van onze kernen. Daarbij werken overheden, woningcorporaties en private partijen samen.

- **Ambitie 2: Duurzame logistiek en bedrijvigheid**
  Met groen en water als bouwstenen zorgen we ervoor dat onze bestaande en nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen gewapend zijn tegen wateroverlast en hittestress. Daarnaast is de hoofdinfrastructuur van (snel)wegen, spoorwegen en waterwegen klimaatrobuust ingericht. We hebben ons voorbereid op situaties waar infrastructuur tijdelijk uit kan vallen door wateroverlast, hitte of droogte. We weten in die situaties hoe we zelf kunnen handelen om schade en overlast zo veel mogelijk te voorkomen.

- **Ambitie 3: Vitale en toekomstbestendige land- en tuinbouw**
  De land- en tuinbouw is in 2050 zo ingericht dat het zo min mogelijk last heeft van de gevolgen van wateroverlast, droogte en hitte. We gaan ervoor zorgen dat de land- en tuinbouw beter bestand is tegen klimaatverandering. Dit doen we door bijvoorbeeld water beter vast te houden, te zoeken naar mogelijkheden van multifunctioneel grondgebruik en te zoeken naar andere ontwikkelingen, die kansen bieden voor verduurzaming van de landbouw.

- **Ambitie 4: Robuust en aantrekkelijk rivierenlandschap**
  We zetten in op het behouden en versterken van (natte) natuur, het vergroten van de biodiversiteit en het zoeken naar nieuwe natuurdoelen op andere plekken. De natuurgebieden maken deel uit van een sterke groenblauwe dooradering in het landschap. Deze groenblauwe dooradering faciliteert berging en voorraad van zoet water voor de functies in het gebied en is tevens aantrekkelijk voor natuur en recreatie. De Linge is binnen de Betuwe hierin de blauwe draad. Verdere versterking geeft nog meer kansen voor landbouw, natuur en recreatie.

Bij het toewerken naar deze ambities zoeken we naar slimme combinaties van oplossingsrichtingen. Daarbij staat klimaatadaptatie niet op zichzelf. Het is onderdeel van de integrale opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, onze gezondheid, onze economie, toerisme en recreatie en de energietransitie. Daardoor nemen we niet alleen goede en tijdige maatregelen, maar pakken we ook kansen om de regio in vele opzichten te versterken.

In de RAS zijn de hiervoor genoemde strategische lijnen en ambities vertaald naar welke opgaven en kansen ontstaan, welke prioriteiten ontstaan, hoe we die het beste kunnen aanpakken en wie daarvoor aan zet is en welke samenwerking daarbij nodig is.

<u>Samen aan de slag!</u>

We zetten de ingezette samenwerking voor klimaatadaptatie voort. Het opstellen van een samenwerkingsagenda én het uitvoeren van de daarin opgenomen maatregelen zijn de logische en noodzakelijke vervolgstappen die we gaan zetten. Zowel op regionaal niveau, maar zeer zeker ook op lokaal niveau. Deze grote verantwoordelijkheid ligt bij ons als gehele maatschappij: van individuele inwoner tot ondernemer, van natuurorganisatie tot woning-corporatie, van land- en tuinbouw tot logistiek. De overheden hebben hierin de taak om een voortrekkersrol te vervullen en om alle betrokkenen te activeren en te faciliteren bij de opgave die klimaatadaptatie heet. We moeten dus samen aan de slag!

Gemeentehuis Neerijnen

Een uniek landschap met een afwisseling van de kleinschaligheid van oeverwallen tot de karakteristieke vergezichten van de komgebieden en slingerende dijken langs de rivieren en uiterwaarden.

1.
Inleiding

Rivierenland, samen voor een sterke regio

Rivierenland [1] heeft van oudsher te maken met de invloed van het klimaat en vanaf het begin hebben we samengewerkt om hoog water en overstromingen te bestrijden. Al voor de Romeinse tijd legden we dijkjes aan en zetten we moeras om in bruikbaar land. Rond 1450 was er een eerste min of meer gesloten stelsel van rivierdijken. Van de 16de tot midden van de 19de eeuw reguleerden we de rivieren steeds verder en ontstond het landschap dat we nu kennen.

Een uniek landschap met een afwisseling van de kleinschaligheid van oeverwallen tot de karakteristieke vergezichten van de komgebieden en slingerende dijken langs de rivieren en uiterwaarden. Het is een gebied met een rijke cultuurhistorie en een aantrekkelijke woonomgeving verspreid over stedelijke en vele landelijke kernen.

We vormen een sterke economische regio met een combinatie van diverse soorten landbouw, waaronder veel hoogwaardige landbouw zoals fruitteelt, laanboomteelt en (glas) tuinbouw. Daarnaast kenmerkt onze regio zich door aan landbouw gelieerde bedrijvigheid en logistiek en vele mogelijkheden voor recreatie.

We geven gezamenlijk uitvoering aan de regionale economische speerpunten. Daarnaast pakken we in regionaal verband ook thema's op zoals wonen, mobiliteit en de energietransitie, onder andere in het kader van de Regiodeal die onlangs door het Rijk is gehonoreerd. Dit doen we vanuit de overtuiging dat het in samenhang benaderen van deze vraagstukken winst oplevert voor de regio als geheel: een rivierengebied waar het nu en ook in de toekomst goed wonen, werken en recreëren is.

Klimaatadaptatie, een belangrijke opgave

Ook voor klimaatadaptatie zien we een meerwaarde in het regionaal samenwerken. Niemand ontkomt namelijk aan de effecten van klimaatverandering. De effecten houden niet op bij gemeentegrenzen, ze zijn gebied overstijgend. Zowel inwoners, bedrijven als natuur en landschap hebben en krijgen te maken met de gevolgen van klimaatverandering.

Het wordt steeds natter, warmer, er zijn langere droge periodes en de zeespiegel stijgt. Het KNMI heeft scenario's opgesteld die duidelijk maken dat we ons moeten voorbereiden op extremere weersomstandigheden die kunnen leiden tot grote ruimtelijke, economische, ecologische en maatschappelijke impact.

1. Met Rivierenland bedoelen we het grondgebied van de 9 gemeenten die samenwerken in het kader van de RAS, niet het samenwerkingsverband Regio Rivierenland.

De urgente effecten van klimaatverandering

Cumulatieve effecten

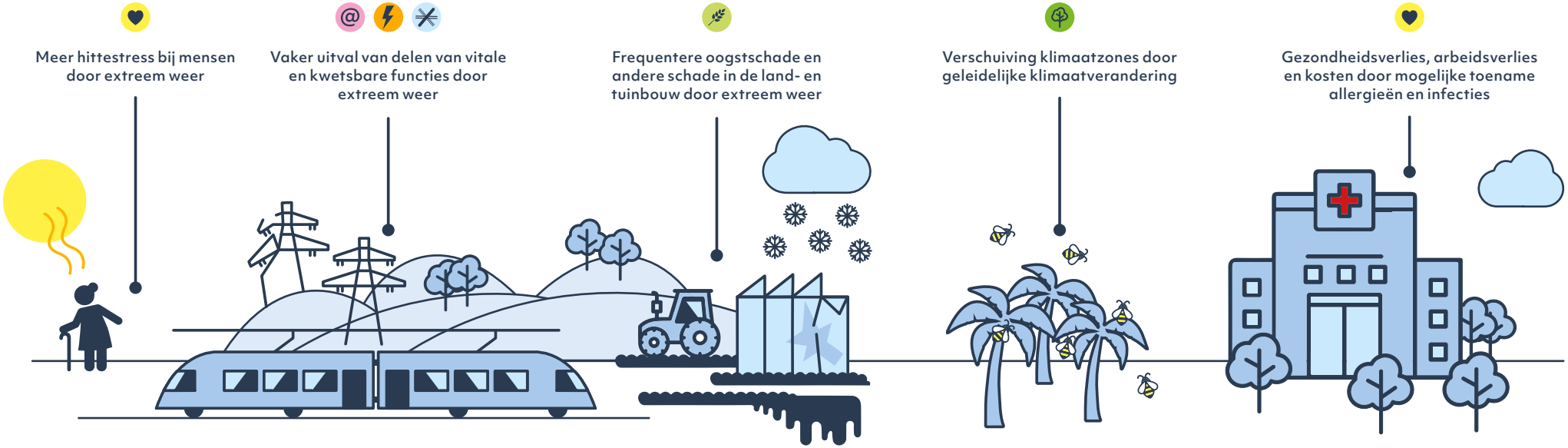

Appelpop en het fruitcorso zijn drukbezochte evenementen in Gelderland.

Als regio staan we voor de opgave om ons aan te passen aan het klimaat en om de schade die hiermee gepaard gaat te beperken. Tegelijkertijd moeten we de kansen die klimaatverandering met zich mee brengt benutten. Denk daarbij aan het verbouwen van andere producten en een langere oogstperiode.

Aan de slag!

Klimaatadaptatie vraagt om een andere aanpak dan die we gewend zijn. Klimaatverandering is een complex en meervoudig vraagstuk dat verschillende sectoren, organisaties en bestuurslagen overstijgt. Met veel betrokken partijen, veel wederzijdse afhankelijkheden, waarbij geen van de partijen het geheel onder controle heeft en het vraagstuk van niemand is en toch van iedereen.

Wij als betrokken partijen moeten samen, naar beste weten, beslissingen durven te nemen, op basis van beperkte kennis en in de wetenschap dat de toekomst onvoorspelbaar is. We moeten daarom durven denken buiten de bestaande relaties en gebaande paden, gebruik maken van de goede voorbeelden en ervaringen en samenwerken met verschillende disciplines.

2019

- Regionale stresstest
- Consultatieronde
- 1e dialoogronde

2020

- 2e dialoogronde
- Regionale strategie
- Samenwerkings-agenda

2050

- Rivierenland Klimaatbestendig

Rivierenland bezit het DNA en de kracht om deze samenwerking regionaal tot stand te brengen.

We brengen zo breed mogelijk de regionale en lokale gevoeligheden voor klimaatverandering in kaart en vertalen deze in een klimaateffectatlas voor onze regio. Tezamen met de opbrengsten van de uitgevoerde regionale risicodialogen eind 2019 en begin 2020 levert dit de basis voor onze regionale klimaatadaptatie strategie (RAS).

Deze RAS voor Rivierenland maakt op regionaal niveau inzichtelijk of en zo ja waar extra inzet nodig is om vanaf 2020 klimaatadaptief te handelen en in 2050 klimaatadaptief ingericht te zijn. Aan deze RAS wordt later dit jaar nog een samenwerkingsagenda voor de uitvoering gekoppeld. De regionale aanpak zorgt ervoor dat we zaken lokaal sneller kunnen implementeren. Gemeenten en individuele stakeholders gaan daarnaast zelf aan de slag met hun eigen (lokale) aanpak.

Deze RAS is een dynamisch document. Voortschrijdend inzicht, ontwikkelingen en ervaringen die we opdoen, zorgen er voor dat we deze strategie blijven aanpassen.

Tegel eruit en plantje erin

Het gebied

Het werkgebied van deze RAS.

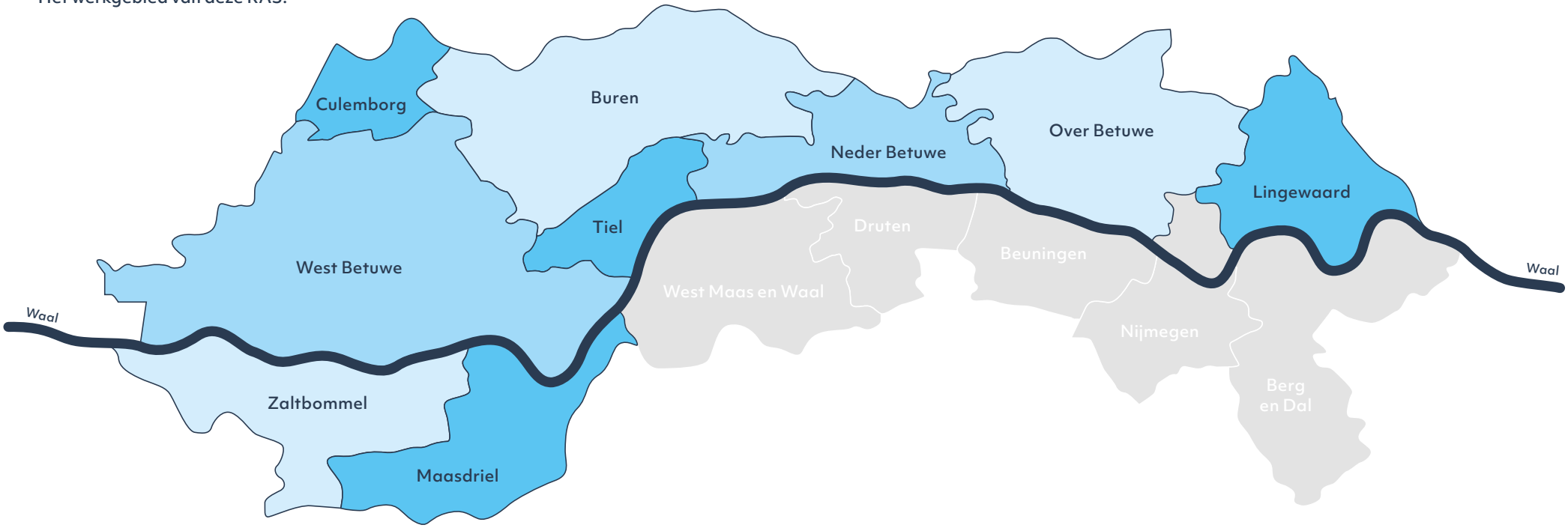

Enkele begrippen

Klimaatadaptatie

Is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het actuele of verwachte klimaat en de effecten daarvan, om de overlast, hinder of schade die gepaard kan gaan met klimaatverandering te beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt te benutten. (Planbureau voor de Leefomgeving)

Klimaatmitigatie

Is het totaal aan maatregelen die beogen emissies van broeikasgassen en een aantal fluorverbindingen te verminderen, om zo klimaatverandering te remmen en/of te stoppen.

Dat de regio met deze RAS ambitieus werk wil maken van klimaatadaptatie, betekent niet dat het beperken van klimaatverandering (klimaatmitigatie) tot het verleden behoort. Integendeel, op regionaal niveau wordt nu hard gewerkt aan gedragen keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de benodigde opslag en energie infrastructuur. Dit alles wordt vertaald in de Regionale Energie Strategie (RES).

Weten, willen en werken

De zeven ambities uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie zijn een verdere uitwerking van de Handreiking Ruimtelijke Adaptatie, waarin het weten, willen en werken centraal staat.

Weten: Wat zijn de effecten van klimaatverandering in mijn gebied? Wat gebeurt er bij een overstroming, bij hevige regenval, droge perioden en hittegolven? Wat is er te zeggen over de kwetsbaarheid van de mensen die er wonen en werken? En over de bescherming van de vitale functies, zoals ziekenhuizen en elektriciteitscentrales? Wat zijn de kansen en mogelijkheden om de leefomgeving te verbeteren, kosten te besparen of zelfs geld te verdienen?

Willen: Het concreet maken van een ambitie op het gebied van waterrobuust inrichten of klimaatadaptatie. Worden er haalbare doelen gesteld? Is bepaald hoe deze doelen gehaald kunnen worden? Kunnen de doelen en de aanpak rekenen op draagvlak, binnen én buiten de organisatie? De regionale klimaatadaptatie strategie is de uitwerking van de stap "willen" en vormt de basis voor het "werken".

Werken: Hier gaat het om het borgen en realiseren van de doelen en strategieën. Hoe komen we tot daadwerkelijke uitvoering in de praktijk? Hoe wordt onze leefomgeving klimaatadaptief ingericht?

De volgorde van deze trits is geen vaststaand en hard gegeven. In deze RAS zijn opgaven opgenomen variërend van het vergroten van de bewustwording, het stellen van ambities tot het realiseren van concrete doelen.

Grauwe ganzen familie
(Door Richard Dijkgraaf)

De combinatie van hoog water, kwel en woongebieden vlak achter de dijk maakt het Rivierengebied extra kwetsbaar voor klimaatveranderingen.

2. Kwetsbaarheden in Rivierenland

Effecten in beeld: nu en in de toekomst

De inhoudelijke thema's die horen bij klimaatadaptatie hebben betrekking op *wateroverlast, droogte, hitte* en het risico op *overstromingen*. De combinatie van hoog water, kwel en woongebieden vlak achter de dijk maakt het Rivierengebied extra kwetsbaar voor klimaatveranderingen. Op basis van de uitgevoerde regionale stresstesten in de regionale klimaateffectatlas (Werkregio Klimaatactief Rivierenland) en de risicodialogen concluderen wij dat Rivierenland gevoelig tot zeer gevoelig is voor alle klimaateffecten.

Sommige effecten van klimaatverandering ervaren we nu al in grotere hevigheid dan eerder werd gedacht. Het regent vaak harder en de hoosbuien zorgen voor wateroverlast in dorpen, steden en op wegen. De kans op een hittegolf neemt toe, hetgeen effect heeft op de volksgezondheid en ook kan leiden tot schade, bijvoorbeeld aan de fruitteelt of infrastructuur. Langdurige droogte leidt tot watertekorten voor de land- en tuinbouw en de natuur en tot lage grondwaterstanden. De extreme weersomstandigheden vormen verder risico's voor vitale functies, zoals bijvoorbeeld de beschikbaarheid van elektriciteit.

In deze strategie richten wij ons op de opgaven die binnen onze eigen invloedsfeer liggen en waar we iets aan kunnen doen in termen van voorkomen of reguleren. In sommige gevallen betekent klimaatadaptatie ook dat we – incidenteel – overlast zullen moeten accepteren.

In dit hoofdstuk zijn de effecten beschreven die zich op deze vier thema's voordoen in onze regio. Daarbij zijn ook enkele voorbeelden opgenomen van gemeenten of andere organisaties die inmiddels gestart zijn met het uitvoeren van concrete projecten.

De lokale, gemeentelijke "klimaatstresstesten" zullen – naast de regionale klimaatstresstest – meer zicht bieden op wat er voor iedere gemeente apart speelt.

Wat voorspelt het KNMI?

Voorspellingen zijn geprognotiseerd tot 2050 en 2085 met als uitgangspunt het klimaat in de periode 1981-2010.

1. De temperatuur blijft stijgen.
2. Zachte winters en hete zomers komen vaker voor.
3. De neerslag en extreme neerslag in de winter nemen toe.
4. De intensiteit van extreme regenbuien in de zomer neemt toe.
5. Hagel en onweer worden heviger.
6. De zeespiegel blijft stijgen.
7. Het tempo van de zeespiegelstijging neemt toe.
8. De veranderingen in de windsnelheid zijn klein.
9. Het aantal dagen met mist neemt af en het zicht verbetert verder.
10. De hoeveelheid zonnestraling nabij het aardoppervlak neemt licht toe.

Bron: www.klimaatscenarios.nl

A. Wateroverlast

B. Droogte

C. Hitte

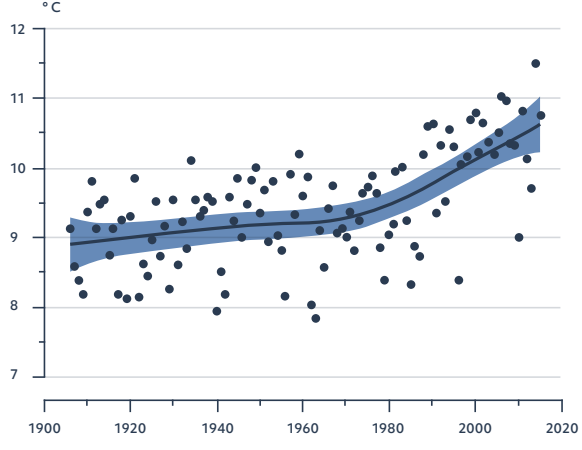

D. Overstromingen

A. Effecten van wateroverlast

- Bij extreme regenbuien kan het water niet altijd opgevangen en afgevoerd worden. Het watersysteem in onze kernen is vaak niet ingericht op het afvoeren of tijdelijk opvangen van grote hoeveelheden regen. De extreme buien die periodiek optreden kunnen ernstige overlast en schade veroorzaken.

- Extreme regenbuien kunnen zorgen voor een aantasting van de vitale stedelijke infrastructuur. Denk aan het onderlopen van viaducten en tunnels, tijdelijke onbereikbaarheid van voorzieningen en waterschade in gebouwen.

- Naast de extreme regenbuien zien we ook een toename van hagelbuien in frequentie en intensiteit. Deze levert o.a. schade op voor de land- en tuinbouw: aan gewassen, maar ook aan bijvoorbeeld kassen.

- Het landelijk gebied heeft incidenteel ook te maken met wateroverlast.

Opheusden
Opheusden kreeg in de zomer van 2014 te maken met 80 tot 100 millimeter regen in slechts vier uur tijd. Dit heeft tot ernstige overlast geleid.

Bommelerwaard
In 2015 hebben hagelbuien tot aanzienlijke materiële en financiële schade geleid in de Bommelerwaard. Circa de helft van de glastuinbouw in dit gebied is er door getroffen en ook bij de fruittelers was er sprake van flinke schade.

De Waal
De ligging aan de Waal en de zanderige bodem in combinatie met hoge(re) grondwaterstanden en kwel leiden in de regio tot problemen bij hevige neerslag, zoals het onderlopen van straten en kelders.

B. Effecten bij langdurige droogte

- Verdroging leidt binnen een aantal gemeenten al tot inklinking en zetting van de bodem, hetgeen vervolgens kan leiden tot ongelijkmatig zakken van de grond met scheurvorming in de muren, wegen en dijken tot gevolg.

- Een lange periode van droogte leidt ook tot afname van gewaspopbrengst. Zeker wanneer dit samengaat met hitte en lage rivierstanden. Door hitte is de verdamping extra hoog en door lage rivierstanden zijn de grondwaterstanden extra laag. Door de extra hoge waterbehoefte van de gewassen en beperktere mogelijkheden om voldoende water te kunnen voeren kan een nog groter vochttekort ontstaan.

- Rivierenland heeft een belangrijke taak bij het doorvoeren van zoet water voor de drinkwaterwinning. Bij teveel droogte komt deze functie in gevaar omdat er te weinig zoet water voorradig is en lage waterstanden van invloed zijn op de waterkwaliteit.

- Bij lage rivierstanden kan het voorkomen dat het waterpeil van de rivier daalt tot een niveau waarbij inlaten van water niet langer mogelijk is voor een gebied, hetgeen tot watertekorten en schades kan leiden. Ook leveren lagere rivierstanden beperkingen op voor de scheepvaart.

- Tijdens het groeiseizoen ontstaat er een spanningsveld tussen doorvoer van water ter voorkoming van verzilting bij het kustgebied en de groeiende watervraag van de land- en tuinbouw om oogstschade te voorkomen.

- Ecosystemen passen zich aan; vooral vegetatiesoorten die droogte-resistent zijn zullen blijven groeien. Droogte heeft een negatieve invloed op biodiversiteit en leidt tot verandering van het van oudsher natte (historisch) landschap.

- Droogte en verminderde watertoevoer in combinatie met hitte leidt tot een verslechtering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Hierdoor neemt voor die wateren de kwetsbaarheid voor blauwalg en botulisme toe, juist in tijden dat er behoefte is aan verkoeling en recreatief zwemmen.

- Bij een langere periode van droogte, droogt de grond verder uit, in combinatie met meer zon en hogere temperaturen, neemt de kans op natuurbranden verder toe.

- Door lage waterstanden van de rivieren dalen de grondwaterstanden en ontstaat wegzijging, omdat water ondergronds naar de rivier toe stroomt (met name op de hogere en lichtere gronden). Door lagere grondwaterstanden komen gewassen minder makkelijk bij het grondwater, waardoor deze een watertekort kunnen krijgen. Ook is het lastiger om oppervlaktewater aan te voeren en vast te houden, omdat dit water wegzijgt.

Inklinking / zetting van de bodem
Verdroging leidt binnen een aantal gemeenten al tot inklinking en zetting van de bodem, hetgeen vervolgens kan leiden tot scheurvorming in de muren van woningen en gebouwen. Vanaf de zomer van 2018 tot nu heeft gemeente Lingewaard al meer dan 100 meldingen ontvangen van scheurvorming in panden.

Regionale Droogte Overleggen
In Regionale Droogte Overleggen (RDO's) delen waterschappen, regionale onderdelen van Rijkswaterstaat en provincies tijdens (dreigende) watertekorten informatie en stemmen maatregelen en bijbehorende communicatie met elkaar af. Tijdens de droogte van 2018 kwamen inlaten droog te liggen en zijn via RDO's oplossingen voor de onstane problemen gezocht. Eén van de oplossingen was een beregeningsverbod voor overdag, om verdamping te voorkomen.

Blauwalg
In 2018 en 2019 werd in recreatieplassen blauwalg geconstateerd waardoor er niet gezwommen kon worden.

C. Effecten bij langdurige hitte

- Langdurige hitte of hittestress vergroot het risico op gezondheids-problemen en kan zorgen voor afname van arbeidsproductiviteit. Ook plagen (zoals de eikenprocessierups) komen vaker voor.
- Bij hitte treedt het ‘hitte-eiland effect’ op in onze kernen, waarbij vooral in versteende buurten of wijken meer warmte wordt vastgehouden dan in landelijk gebied of minder versteende buurten of wijken. Hierdoor koelen de versteende gebieden ’s nachts onvoldoende af.
- Door hitte en droogte ontstaat meer behoefte aan koele plekken en meer schaduw door groen.
- Hitte tast daarnaast ook infrastructuur aan door bijvoorbeeld het smelten van asfalt en het uitzetten van rails en bruggen.
- Door extreme hitte ontstaat er risico op zonnebrandschade aan fruit. Daarnaast worden nieuwe insecten, plagen en ziekten geïntroduceerd en is er sprake van een verschuiving van de oogstperiode.

Zomerschade aan fruit
De land- en tuinbouw in het gebied heeft steeds meer last van hitte en warmte. Zo is er risico op zonnebrandschade aan fruit. In 2018 leidde dat tot opbrengstderving bij de fruittelers in de regio.

Hitte

Het verschil tussen nu en 2050

Stedelijk hitte-eiland effect:
In (binnen)steden is het gemiddeld 2° C warmer dan het landelijk gebied.
In het centrum van Tiel is dit 1 à 1,5° C

Aantal tropische dagen:
Huidig klimaat → 2050

4 dagen — 7-13 dagen

Aantal warme nachten (Tiel):
Huidig klimaat → 2050

Circa 4 nachten — 2 tot 3 weken

Aantal ijsdagen:
Huidig klimaat → 2050

8 dagen — 1 tot 4 dagen

D. Effecten van overstromingen

- Overstromingen kunnen (afhankelijk van de ernst) leiden tot maatschappelijke ontwrichting, veiligheidsrisico's, de uitbraak van infectieziekten en het vrijkomen van schadelijke stoffen. [Gezondheidsraad 2017]

- Volgens deskundigen is de kans klein dat bij hoge waterstanden op de rivier een dijk doorbreekt. Maar als er een dijk in onze regio doorbreekt, stroomt een groot gebied onder water. De overstromingsdiepte in onze regio gaat naar 2 meter of zelfs meer. Het gaat er dan om dat er in geval van een dreigende overstroming een evacuatieplan is. De verantwoordelijke Veiligheidsregio's Gelderland-Zuid (VRGZ) en Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) hebben een rampbestrijdingsplan (Dijkdoorbraak en Overstroming) vastgesteld dat onder andere de evacuatie regelt.

- Bij overstromingen kunnen nutsvoorzieningen uitvallen, met als gevolg dat onder andere de toelevering van bijvoorbeeld elektriciteit stil komt te liggen.

- Het onderzoek door Veiligheid Nederland in Kaart wijst op grote gevolgen van een mogelijke dijkdoorbraak. De economische schade als gevolg van een dijkdoorbraak kan variëren tussen € 5,3 en € 16,9 miljard (gem. € 9 miljard per gebeurtenis). Het aantal slachtoffers varieert van 40 tot maximaal 1.750 (gem. 190 slachtoffers), afhankelijk van de mogelijkheden tot preventieve evacuatie. [2]

Hoogwaterbeschermingsprogramma
Het nationale hoogwaterbeschermingsprogramma is gericht op de versterking van de dijken voor een waterveilig Nederland in 2050. In de nieuwe Integraal Rivier Management aanpak vanuit het Deltaprogramma wordt de klimaatopgave integraal meegenomen.

2. Dit zijn getallen voor de gehele dijkkring 43. Een groot deel van Rivierenland valt binnen deze dijkring.

Evacuatie rivierengebied 1995.

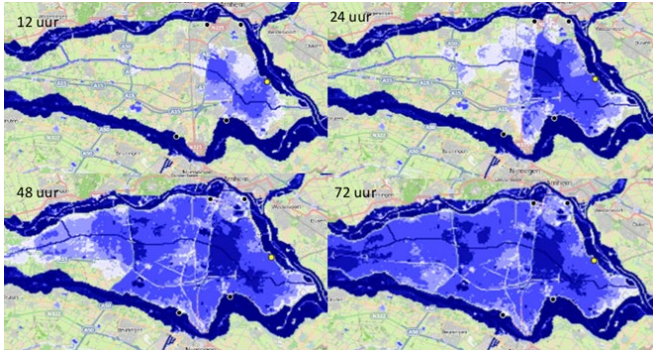

Inundatieverloop bij Toetspeil scenario (Tp) Angeren, Gemeente Lingewaard na 12, 24, 48 en 72 uur na doorbraak van de waterkering nabij Angeren aan de oostzijde van het gebied (voorbeeld van een van de vijf doorbraakscenario's).

Iconenkaart Rivierenland

Voor de regio Rivierenland is een klimaateffectatlas (Werkregio Klimaatactief Rivierenland) ontwikkeld. In de klimaateffect-atlas wordt gebiedsspecifiek bekeken welke risico's voor verdroging, hitte, wateroverlast en overstroming er zijn. Daarbij worden ook verbanden gelegd op regionaal niveau. Bij welke peilgebieden komt de inlaat droog te liggen bij een lage rivierstand? Welke regio's hebben veel waterberging beschikbaar en in welke gebieden is juist veel afstroom? En waar liggen natuur- en land-bouwgebieden die kwetsbaar zijn voor bijvoorbeeld droogte? De uitkomsten van deze klimaateffectatlas zijn met iconen op deze overzichtskaart verwerkt.

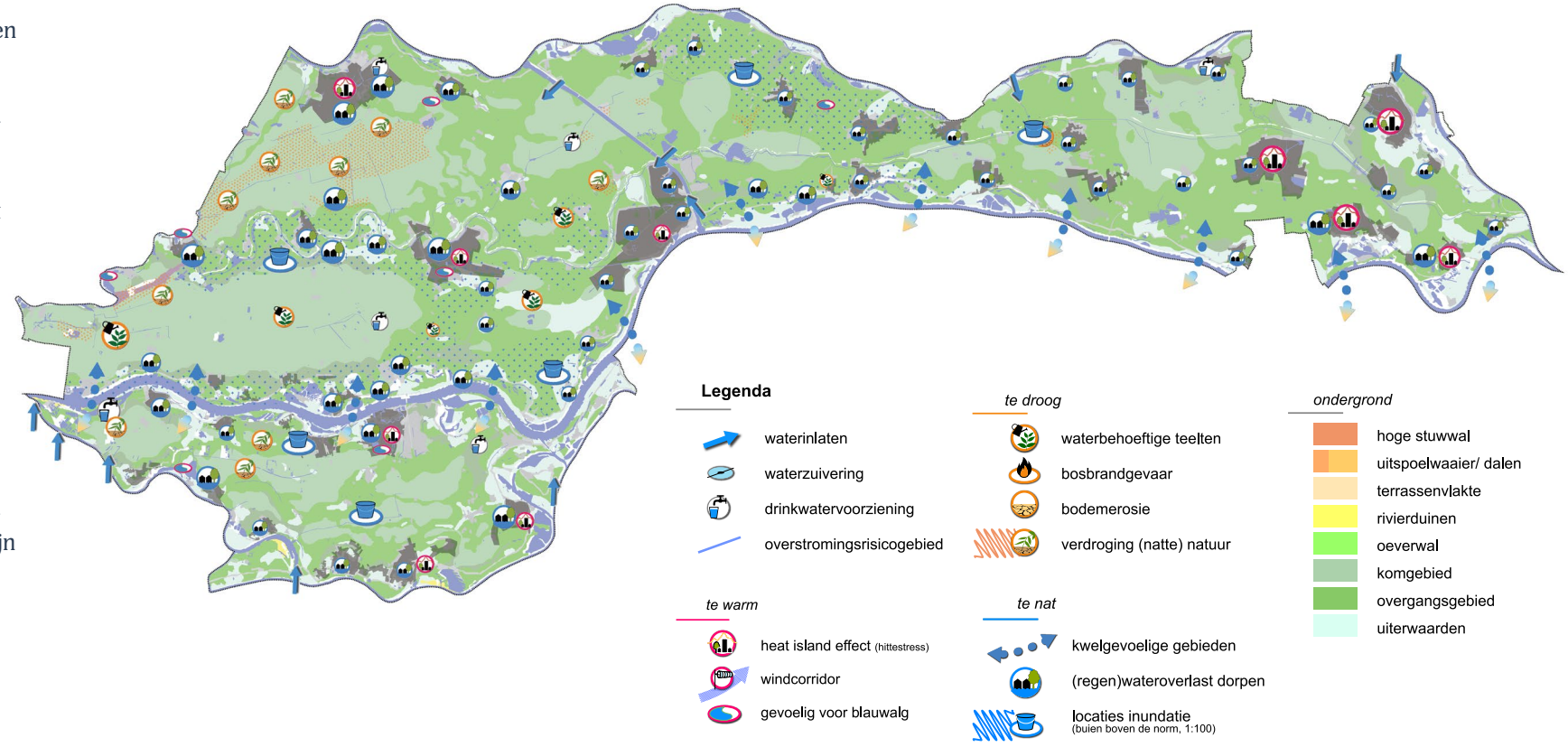

Door droogte en verminderde watertoevoer in combinatie met hitte, neemt de kwetsbaarheid voor blauwalg en botulisme toe.

Het grote rivierenpad Geldermalsen
(Door Tjabeljan, Flickr.)

Klimaatverandering is een complex en meervoudig vraagstuk dat verschillende sectoren, organisaties en bestuurslagen overstijgt. En waarbij het vraagstuk van niemand is en toch van iedereen.

3.
Strategie: naar een klimaatbestendig Rivierenland

Rivierenland voorbereid en aangepast aan het veranderend klimaat

De RAS is onze leidraad om regie te voeren op een goede en tijdige aanpassing aan het veranderende klimaat. Om deze ambitie te realiseren is het van belang dat we de mogelijkheden benutten die zich aandienen en daarnaast inspelen op veranderingen in de toekomst. We gaan verder met het onderzoek naar de (te verwachten) effecten en passen zo nodig tussentijds onze strategie daarop aan.

Door nu gezamenlijk actie te ondernemen voorkomen we hoge financiële en maatschappelijke kosten op de langere termijn en leveren we een belangrijke bijdrage aan de versterking en duurzame ontwikkeling van onze regio. Wij beseffen dat onze omgeving en het klimaat blijft veranderen. Het is onmogelijk en ook onwenselijk om in 2020 een complete blauwdruk voor de aanpak en uitvoering van onze klimaatbestendige regio tot en met 2050 te maken. Dit ontslaat ons niet van de verplichting om nu keuzes te maken voor de komende periode.

Onze strategische lijnen

Bij onze aanpak en uitvoering hanteren wij de volgende strategische lijnen:

- **Vergroten van bewustwording en kennis**
  De verantwoordelijkheid voor klimaatadaptief handelen moet breed gevoeld en gedragen worden. Bij overheden en betrokken stakeholders, maar ook bij onze inwoners en bedrijven. Dat betekent dat we de bewustwording van klimaatverandering en de urgentie tot klimaatadaptatie bij alle betrokkenen moeten vergroten. We benutten daarvoor de kennis, expertise, voorbeelden en ervaring die er al is binnen onze eigen regio en daarbuiten. We stimuleren ook educatie en extra onderzoek en betrekken daarbij onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten, zoals de Wageningen Universiteit. De bewustwording moet er mede toe leiden dat we klimaatadaptatie verankeren in ons beleid en ons concrete handelen. We beseffen dat de klimaatadaptatie opgave ons ook voor strategisch lastige keuzes laat komen te staan. Keuzes voor verregaande maatregelen met bijbehorende financiële consequenties. Dit vraagt om durf.

Waterpompen vanwege drooogte.

- **Een andere manier van denken en samenwerken**
  Dat is waar klimaatadaptatie om vraagt. Klimaatverandering is een vraagstuk met een veelheid aan betrokken partijen en wederzijdse afhankelijkheden. We erkennen de noodzaak van interdisciplinair en integraal (sector overstijgend) werken. Het is een vraagstuk waarvoor geen spoorboekje beschikbaar is en dat vraagt om tussentijds evalueren en bijstellen. Betrokken partijen moeten samen naar beste weten beslissingen durven te nemen, op basis van beperkte kennis en in de wetenschap dat de toekomst onvoorspelbaar is. We moeten daarom durven te denken en doen buiten de bestaande relaties en gebaande paden, gebruik maken van de goede voorbeelden en ervaringen en samenwerken met verschillende disciplines.

- **We pakken eerst de meest urgente opgaven aan**
  We richten ons in eerste instantie op de meest urgente opgaven. Daarnaast pakken we natuurlijk de makkelijke oplossingen (‘laaghangend fruit’) op. We doen wat we zeggen en pakken door als dat nodig is. We gaan actief aan de slag om de klimaatbestendigheid van de regio al op korte termijn te vergroten. We koppelen klimaatadaptatie aan kansen op andere gebieden zoals de energietransitie, bos- en natuurontwikkeling, aanleg en reconstructie van wegen, dijkverbetering, recreatieve ontwikkelingen, etc. Daarnaast werken we samen aan oplossingen om te sturen op noodzakelijke grotere transities om ook in de verdere toekomst veilig en prettig te kunnen wonen, werken en recreëren in het Rivierengebied.

- **We verbinden verschillende schaalniveaus**
  We verbinden de regionale en lokale aanpak. Door kennisdeling en uitwisseling van ervaringen, kunnen slimme combinaties gemaakt worden en kan een meer efficiënte aanpak gerealiseerd worden. De RAS is een dynamische strategie, waarbij naast het strategisch niveau, ook zeker aandacht is voor het tactisch en operationeel niveau. Door deze niveaus in nauwe verbinding met elkaar te brengen, komen we tot een uitvoerbare, beheersbare en gedragen strategie. Deze strategie kan efficiënt bijdragen aan het realiseren van een klimaatadaptieve inrichting van onze leefomgeving. Het is belangrijk om dit samen op te pakken, met alle betrokkenen in het gebied. Betrokken overheden kunnen hierin op verschillende manieren bijsturen. Ze kunnen het goede voorbeeld geven door te investeren in eigen gebouwen, voorzieningen en in de buitenruimte, daarnaast kunnen de overheden ook sturend optreden via lokale regelgeving.

Onze regionale ambities

Vanuit deze strategische lijnen hebben wij voor de regionale gebiedspijlers onze ambities geformuleerd om toe te werken naar een klimaatbestendig Rivierenland in 2050:

- **Leefbare kernen**
  Beperking van wateroverlast, droogte en hitte nemen we als ontwerpuitgangspunt mee bij de (her)inrichting van onze kernen. Daarbij werken overheden, woningcorporaties en private partijen samen om de buitenruimte en gebouwen te transformeren tot groene, leefbare en klimaatbestendige kernen. We gaan er samen voor zorgen dat zo snel mogelijk alle nieuwbouw en herontwikkeling klimaatbestendig is. Bij renovatie, beheer en onderhoud wordt klimaat-adaptatie meegenomen.

Ook zetten we gezamenlijk als overheden, GGD, zorginstellingen en andere partijen in op het informeren en faciliteren van onze bewoners en bedrijven om middels maatregelen en gedrag hittestress te beperken en wateroverlast en droogte te voorkomen. Het resultaat: aantrekkelijke groene leefbare kernen waar het goed wonen, werken en recreëren is.

- **Duurzame logistiek en bedrijvigheid**
  Met groen en water als bouwstenen zorgen we ervoor dat onze bestaande en nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen gewapend zijn tegen wateroverlast en hittestress. Daarnaast is de hoofdinfrastructuur van (snel)wegen, spoorwegen en waterwegen klimaatrobuust ingericht. We hebben ons voorbereid op situaties waar infrastructuur tijdelijk uit kan vallen door wateroverlast, hitte of droogte. We weten in die situaties hoe we zelf kunnen handelen om schade en overlast zo veel mogelijk te voorkomen.

- **Vitale en toekomstbestendige land- en tuinbouw**
  We erkennen dat verdere toename van risico's op wateroverlast, droogte en hitte grote gevolgen heeft voor de land- en tuinbouw. Om te zorgen dat de sterke agrarische sector in onze regio een goede toekomst heeft, werken overheden, agrariërs en andere stakeholders samen aan oplossingen. Minder afhankelijk worden van water is hierbij essentieel. Om wateroverlast en watertekort te beperken streven we er naar om water zo veel mogelijk vast te houden, in de bodem en in het watersysteem. Door samen slim en zuinig om te gaan met het beschikbare water kunnen we de gevolgen van droogte en hitteschade zo veel mogelijk voorkomen. Dit bekijken we in samenhang met de waterbeschikbaarheid voor de drinkwatervoorziening, natuur en recreatie.

  Om weerbaar te zijn voor de klimaatverandering onderzoeken we de mogelijkheden van multifunctioneel grondgebruik en inrichting. We staan open voor teelten van andere gewassen en zoeken naar aansluiting met andere ontwikkelingen die kansen bieden voor verduurzaming van de landbouw zoals kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw.

- **Robuust en aantrekkelijk rivierenlandschap**
  We zetten in op het behouden en versterken van (natte) natuur, het vergroten van de biodiversiteit en het zoeken naar nieuwe natuurdoelen op andere plekken. Door nog meer rekening te houden met de ondergrond en het watersysteem, kunnen we ook met klimaatverandering er voor zorgen dat de natuur zich optimaal kan ontwikkelen op de geschikte plekken. De natuurgebieden maken deel

uit van een sterke groenblauwe dooradering in het landschap. Deze groenblauwe dooradering zorgt voor de berging en voorraad van zoet water voor de functies in het gebied en is tevens aantrekkelijk voor natuur en recreatie. De Linge is binnen de Betuwe hierin de blauwe draad. Verdere versterking geeft nog meer kansen voor landbouw, natuur en recreatie. Op deze manier zorgen we voor een robuust en aantrekkelijk rivierenlandschap dat om kan gaan met de effecten van klimaatverandering.

We zoeken naar slimme combinaties van oplossingsrichtingen. Daarbij staat klimaatadaptatie niet op zichzelf. Het is onderdeel van de integrale opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, onze gezondheid, onze economie, toerisme en recreatie en de energietransitie. Zodoende nemen we als betrokken partijen niet alleen goede en tijdige maatregelen, maar pakken we ook kansen om de regio in vele opzichten te versterken.

In de bijlagen zijn onze strategische lijnen en gebiedspijlers verder uitgewerkt rondom de volgende centrale vragen:

— Welke opgaven en kansen ontstaan door klimaatverandering in onze regio?
— Welke opgaven en kansen hebben prioriteit?
— Hoe kunnen we deze opgaven en kansen het beste aanpakken en verzilveren?
— Wie kan het beste in actie komen en waar is samenwerking nodig?

Regionale Klimaatadaptatie Strategie

2020
- Bewustwording en kennisontwikkeling
- Communicatie richting bewoners en bedrijven
- Verder onderzoek

2025
Klimaatbestendigheid in beleid en handelen:
- Onderdeel van omgevingsvisie en omgevingsplannen
- Hitteplannen en -protocollen
- Groennormen voor bebouwd en onbebouwd gebied
- Klimaatadaptatie in prestatieafspraken woningcorporaties
- Beleid vitale functies

- Borgen waterbeschikbaarheid land- en tuinbouw, natuur, drinkwatervoorziening en recreatie
- Behoud en waar mogelijk versterken van natte natuur
- Klimaatbestendige en duurzame land- en tuinbouw
- Klimaatbestendige inrichting van onze kernen en het buitengebied
- Beschermen vitale functies

2050
Rivierenland Klimaatbestendig:
- Leefbare kernen
- Duurzame logistiek en bedrijvigheid
- Vitale en toekomstbestendige land- en tuinbouw
- Robuust en aantrekelijk rivierenlandschap

4.
De volgende stap: naar een samenwerkings-agenda

Klimaatadaptatie op de agenda houden

De RAS is ontstaan uit intensieve samenwerking tussen partijen uit de regio en ook voor uitvoering van de RAS zal samenwerking belangrijk blijven. Bij het ontbreken van een formele vorm van samenwerking is het niet ondenkbaar dat het vervolg op deze RAS versnipperd en ongecoördineerd zal zijn, met het gevaar dat zaken van de agenda verdwijnen. Om het RAS-traject effectief en succesvol voort te zetten moet gezocht worden naar een platform of organisatievorm om klimaatadaptatie op de gezamenlijke agenda te houden. De kracht van veel oplossingsrichtingen ligt echter juist in gezamenlijke en meer informele aanpak met de andere stakeholders. Hierbij liggen er kansen om de samenwerking aan te gaan met andere regio's.

Vervolgstappen

Voor een gedragen RAS hebben we commitment nodig van alle partijen die te maken hebben en krijgen met de gevolgen van het veranderende klimaat. Het is van belang dat zij de opgaven die wij schetsen in deze RAS herkennen en de ambities onderschrijven. Dat betekent ook het accepteren van de daaraan verbonden maatregelen en investeringen.

We consulteren ambtenaren en bestuurders van de overheden en de overige stakeholders over de RAS. Dat biedt hen de kans om verder richting te geven aan deze RAS. Met die input wordt de RAS definitief gemaakt en starten we met het opzetten van een samenwerkingsagenda. Later dit jaar worden de RAS en de samenwerkingsagenda ter besluitvorming voorgelegd aan de negen gemeenten, de provincie Gelderland en het waterschap Rivierenland.

Deze RAS is een dynamisch document. Voortschrijdend inzicht, ontwikkelingen en ervaringen die we opdoen, zorgen er voor dat we deze strategie blijven aanpassen. Dit betekent dat we op gezette tijden de bestuurders geactualiseerde versies van de RAS en samenwerkingsagenda ter besluitvorming voorleggen.

Samen aan de slag

Daadwerkelijk aanpassen aan klimaatverandering betekent ook dat we het niet bij een strategie kunnen laten. Juist de uitwerking van de opgaven en maatregelen, bepaalt of wij er in slagen ons aan te passen aan klimaatverandering. Het opstellen van een samenwerkingsagenda én het uitvoeren van de daarin opgenomen maatregelen zijn de logische en noodzakelijke vervolgstappen.

Stadswal Zaltbommel

Zowel op regionaal niveau, maar zeer zeker ook op lokaal niveau. Dit is niet alleen een verantwoordelijkheid van overheden. Deze grote verantwoordelijkheid ligt bij ons als gehele maatschappij: van individuele inwoner tot ondernemer, van natuurorganisatie tot woningcorporatie, van land- en tuinbouw tot logistiek. Overheden hebben hierbij de taak om een voortrekkersrol te vervullen en om alle betrokkenen te activeren en te faciliteren bij de opgave die klimaatadaptatie heet. We moeten dus samen aan de slag!

Communicatie en participatie

Klimaatadaptief gedrag willen we stimuleren bij inwoners en bedrijven. Zo willen we bijvoorbeeld dat inwoners infiltratiekratten plaatsen, regenwater opvangen in regentonnen of dat ze in de tuin de stenen vervangen door groen. Van bedrijven verwachten we dat ze zuinig omgaan met water, bijvoorbeeld door druppelberegening aan de wortels van de planten. Maar hoe bereiken we deze gedragsverandering? Dit start met de bewustwording.

De regionale werkgroep communicatie gaat een communicatiestrategie uitwerken voor onze inwoners en bedrijven. Uitgangspunt is dat de gemeente samen met bedrijven, bewoners, corporaties en maatschappelijke organisaties werkt aan de klimaatadaptieve regio. Zelf het goede voorbeeld geven als overheden en het aansluiten bij de belevingswereld van inwoners en bedrijven staat hierbij centraal. De communicatiestrategie wordt opgepakt via drie pijlers:

1. Bewustwording: het bewustzijn over de kwetsbaarheid voor extreem weer vergroten;
2. Kennis: aangeven met welke maatregelen deze kwetsbaarheid te verkleinen is, het geven van een handelingsperspectief
3. Participatie: inwoners en bedrijven betrekken, faciliteren en stimuleren bij klimaatadaptieve maatregelen

Naast de strategie voor inwoners en bedrijven, wordt er ook voor de interne communicatie binnen de betrokken gemeenten een strategie uitgewerkt.

Deze grote verantwoordelijkheid ligt bij ons als gehele maatschappij: van inwoner tot ondernemer, van natuurorganisatie tot woningcorporatie, van land- en tuinbouw tot logistiek.

Bijlagen

INDIGO

Voorbeelden Klimaatadaptatie

Waterplein Tiel

Een waterplein is een voorbeeld van Klimaatadaptatie in stedelijk gebied. In droge tijden is het een speel- en ontmoetingsplek, in natte tijden verandert het in een tijdelijke waterberging. Het is een technologische oplossing die ook nog uitnodigt tot recreatie en ontmoeten in de wijk. In het geval van een extreme regenbui heeft het plein een maximaal waterbergend vermogen van 550 m^3, waarbij het water dan maximaal 70 cm hoog staat.

Dijkverbetering/-versterking

Het Rijk en het Waterschap Rivierenland gaan, ondanks dat de kans op dijkdoorbraken bij hoog water klein is, door met dijkverbeteringen en -versterkingen. Dit heeft te maken met de aanzienlijke overstromingsdiepte van ruim 2 meter of meer in onze regio. Naast dat delen van de dijken niet meer aan de veiligheidsnormen voldoen. Daarmee zijn onze dijken voorbereid op de toekomstige effecten van klimaatverandering.

Herinrichting De Vergt

Vanwege de kastanjebloedingsziekte moesten alle kastanjes in de groenstrook naast de Prins Bernardweg in Zaltbommel gekapt worden. Het fraaie laanbeeld verdween daarmee. Samen met bewoners is gekomen tot een herinrichting met een wadi. Wadi is de afkorting voor “Water Afvoer Drainage Infiltratie”. Een wadi is een verlaagd gedeelte, waar tijdelijk (hemel)water opgevangen kan worden, waarna het langzaam in de bodem weg kan zakken (infiltreren).

Waterberging Poederoijen

Voor de waterberging van het water uit het dorp Poederoijen in de gemeente Zaltbommel en de glastuinbouw is een waterberging aangelegd nabij deze gebieden. De waterberging is gerealiseerd in de vorm van een verlaagd weiland met rabattenstructuur en sloten met natuurvriendelijke oevers. In tijden van hoog water is het gebied nog steeds geschikt voor schapen om te blijven grazen. Het verlaagde weiland met haar sloten en wandelpad vormt tevens de landschappelijke inpassing voor het naastgelegen kassengebied.

Operatie Steenbreek

Het doel van operatie Steenbreek is om onnodige verharding in privé- en openbare ruimte te vervangen door een diversiteit aan groen. Waar mogelijk worden stenen vervangen door groen zodat het water makkelijker de grond in kan. Dit wordt onder andere gedaan door bewust zijn te creëren bij burgers, gemeenten, organisaties en bedrijven over de gevolgen van verstening en de positieve effecten van groen. In Rivierenland zijn er al gemeenten (o.a. Zaltbommel, Overbetuwe en Maasdriel) die bij dit initiatief zijn aangehaakt.

Boomgaard van de toekomst (proeftuin Randwijk)

Op initiatief van Fruitpact zijn fruittelers, onderzoekers, politici en de Rabobank begonnen met de vraag “hoe zien boomgaarden er uit in 2030?” Zonnepanelen tussen de boomgaarden en nieuwe oplossingen rondom waterberging worden een vanzelfsprekendheid. Maar ook nieuwe of andere soorten gewassen die beter bestand zijn tegen het veranderende klimaat zijn onderdeel van de boomgaard van de toekomst.

Klimaatbestendige parkeerplaats Maasdriel

Bij het Multifunctioneel Centrum Heerewaarden is de parkeerplaats zo ingericht dat wateroverlast bij extreme regenbuien wordt tegengegaan. De parkeervakken van gerecycled kunststof roosters zijn voorzien van gras. De parkeerplaats zorgt voor waterberging op en onder de parkeerplaats. Onder de roosters is een laag van bomenzand en lava die het regenwater langer vasthouden, voordat het water afgevoerd wordt naar de omliggende sloot. Bij extreme buien zitten de sloten snel vol. Op de momenten dat het water niet snel genoeg de bodem kan inzakken, blijft het water op de roosters staan. Dit is mogelijk doordat de parkeerplekken net wat lager zijn aangelegd. De parkeerplaats heeft een lange levensduur en vermindert bovendien de hitte in de zomer.

Diepinfiltratie Doornenburg

Om het bestaande rioolstelsel in Doornenburg te ontlasten is er voor een nieuw project in de Homoetstraat voor gekozen om het hemelwater op een andere manier te verwerken. Uit onderzoek blijkt dat hemelwater kan infiltreren in de zandlaag, onder de dikke en veelvoorkomende kleilaag in deze regio (diepinfiltratie). Het hemelwater wordt opgevangen, geborgen in een nieuw regenwaterstelsel en infiltratie units, en vervolgens geïnfiltreerd diep in de ondergrond. Ook een deel van het dakvlak van de bestaande woningen is op dit vernieuwende systeem aangesloten. Om te kijken of dit project ook elders te kunnen toepassen, wordt de waterstand in het riool en de infiltratieunits continu gemeten.

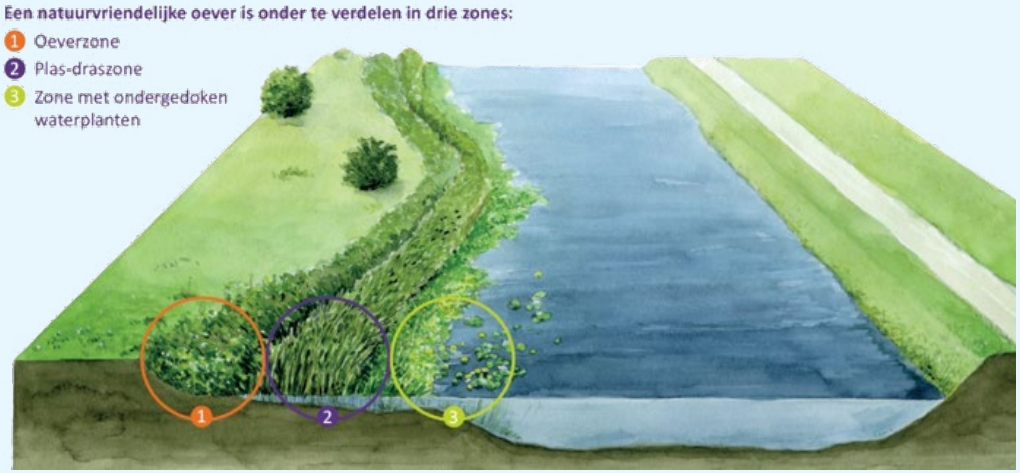

Natuurvriendelijke oevers (o.a. Linge)

Kenmerk van natuurvriendelijke oevers is dat de overgang van land naar water geleidelijk verloopt. Hierdoor ontstaat er meer ruimte om water te bergen. Hiermee dragen deze natuurvriendelijke oevers bij aan klimaatadaptatie. Bijkomend voordeel is dat de planten die op de oever en in de plas-dras zone staan en de ondergedoken waterplanten zorgen voor een betere waterkwaliteit en biodiversiteit.

Regionale aanpak: onze opgaven en acties

Opgave 1

Doel: Klimaatbestendigheid is een leidend principe in beleid en besluitvorming – op deze manier maken we bewuste keuzes voor een goed woon-, werk- en leefklimaat

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We zijn ons op ambtelijk, management en bestuurlijk niveau bewust van de urgentie om klimaatadaptatie te verankeren in beleid en handelen (gemeente, provincie, waterschap, uitvoerende organisaties)	• Bewustwordingscampagne uitrollen, waarbij onder meer de RAS en kennis-bijeenkomsten gebruikt worden • Interne communicatiestrategie uitwerken voor overheden en andere stakeholders • Opnemen in beleid	• Breng de risico's en calamiteiten beeldend inzichtelijk • Goede praktijkvoorbeelden uitdragen (zoals pilot Waterplein)	• Regionale werkgroep communicatie (is reeds actief) • Lokaal binnen gemeente (bestuurlijk, management en ambtelijk)	• Korte termijn (2020 – 2021)
We spreken als overheden de bestuurlijke ambitie uit om klimaatadaptatie op te pakken	• Regionale bestuurlijke bijeenkomst organiseren • Klimaatadaptatie is als speerpunt van beleid opgenomen in coalitieakkoorden van gemeenten en deze maken hiervoor in de begroting ook middelen vrij	• Bestuurders en raadsleden de stresstesten buiten laten ervaren • Bewoners en bedrijven vertellen aan bestuurders/raadsleden over hun ervaringen • Niet alleen ambities uitspreken in coalitieakkoorden, maar ook menskracht en middelen daaraan koppelen	• Werkgroep Klimaat Actief Rivierenland (KAR)/stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland (SNR) • Lokaal binnen gemeente (colleges en raden)	• Korte termijn (2020)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben klimaatadaptatie als een integraal onderdeel opgenomen in onze omgevingsvisies en omgevingsplannen	• Op regionaal niveau planmatig oppakken: uniforme kaders en uitgangspunten die gebruikt (kunnen) worden door alle overheden	• Sector overstijgende aanpak, doorbreken van beleidsverkokering • Commitment om regionaal kaders vast te stellen om gelijk speelveld in regio te creëren • Klimaatadaptatie onderdeel laten zijn van een regionaal programma i.p.v. eigen programma • Kennisbank met goede praktijkvoorbeelden en lessons learned	• Regionale werkgroep (trekker gemeente die voorop loopt met de uitwerking van de omgevingsvisie, alle gemeenten zijn vertegenwoordigd)	• Korte termijn (2020 - 2023)
We beschikken over hitteplannen en -protocollen die we actief uitdragen naar inwoners, zorginstellingen, bedrijven, organisatoren evenementen	• In samenwerking met de GGD opstellen van hitteplannen en -protocollen	• Regionaal overkoepelend protocol opstellen, zodat gemeenten alleen lokale accenten hoeven aan te brengen	• Werkgroep hitteplan (GGD en vertegenwoordiging alle gemeenten)	• Korte termijn (2022)
We willen klimaatadaptief handelen stimuleren bij inwoners en bedrijven in de regio (participatie)	• Communicatiestrategie voor inwoners en bedrijven in de regio. Gebaseerd op de 3 pijlers: Bewustwording, kennis en participatie	• Concrete voorbeelden van kwetsbaarheden en effecten • Mogelijkheden om kwetsbaarheden en effecten te verkleinen (handelingsperspectief) • Betrokken inwoners en bedrijven in de regio	• Samenwerking met andere werkregio('s) • Regionale werkgroep communicatie (is reeds actief) • Lokaal binnen gemeente (bestuurlijk, management en ambtelijk)	• Korte termijn (2020 – 2023)

Opgave 2

Doel: Onze kernen zijn groen, hittebestendig en gewapend tegen overvloedige regenval en langdurige wateroverlast

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben groennormen en ontwerpprincipes geformuleerd voor het klimaatadaptief ontwikkelen van bebouwd en onbebouwd gebied	• Op regionaal niveau opstellen van uniforme groennormen en ontwerpprincipes • Lokaal maatwerk en verankeren in beleid (omgevingsvisie en -plannen)	• Uitkomsten lokale en regionale stresstesten • Goede samenwerking tussen overheden en stakeholders; sterkere rol voor regionale werkgroep Rivierenland	• Regionale werkgroep (trekker koploper binnen de regio, vertegenwoordiging alle gemeenten en evt. externe expertise) • Lokaal binnen iedere gemeente	• Middellange termijn (2025)
We nemen klimaatadaptatiedoelen standaard mee in de prestatie-afspraken met de woningcorporaties en contracten met ontwikkelaars	• Op regionaal niveau organiseren van workshops met woningcorporaties en ontwikkelaars/aannemers • Verankeren in contracten en prestatieafspraken	• Samenwerking in de regio t.b.v. gelijk speelveld in regio voor ontwikkelaars en corporaties • Kennis over gezond binnenmilieu	• Gemeenten in samenwerking met woningcorporaties (SWR: Samenwerkende Corporaties Rivierenland) en ontwikkelaars en GGD • Lokaal binnen gemeente	• Korte termijn (2020 – 2021)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben bij het aanleggen van openbare ruimte en het oprichten van bebouwing klimaatbestendigheid als uitgangspunt	• Regionale bestuurlijke bijeenkomst: bestuurlijke ambitie ophalen om binnen alle gemeenten hiervoor beleid te formuleren en pilots/ projecten uit te voeren (bijv. inrichtingsplannen van openbare ruimte, zoals parken, plantsoenen, speelterreinen en schoolpleinen, maar ook bebouwing)	• Bewustwording over noodzaak en borging van vergroening in de openbare ruimte • Kennis en ervaring om subsidies te verkrijgen	• Werkgroep Klimaat Actief Rivierenland (KAR) / stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland (SNR) • Uitwerking vindt plaats in overleg met ontwikkelende partijen en woningcorporaties	• Korte termijn (2020 – 2021)
We hebben inzicht in de benodigde waterbuffering in de stad en het landelijk gebied	• Op lokaal en regionaal niveau in beeld brengen van noodzakelijke omvang van de benodigde buffering, de gewenste locaties van buffering	• Detailberekeningen vanuit de lokale stresstesten	• Regionale werkgroep (met vertegenwoordiging van alle gemeenten)	• Korte termijn (2021)

Opgave 3 **Doel:** Het landelijk gebied van Rivierenland is voorzien van een klimaatrobuuste groenblauwe structuur

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben en houden in tijden van langdurige droogte voldoende en kwalitatief goed water beschikbaar voor onze natuurgebieden, land- en tuinbouw, drinkwatervoorziening en recreatie	• Op regionaal niveau gaan we eerst de waterbehoefte en -beschikbaarheid inventariseren en deze met elkaar confronteren (kijkend naar zowel de kwantitatieve kant van behoefte en aanbod, als de locatie hiervan). Op basis van deze inventarisatie wordt in beeld gebracht of en zo ja met welke maatregelen bij alle betrokken partijen de watervraag en de -beschikbaarheid beter op elkaar kan worden afgestemd.	• Gebruikers van grond en oppervlaktewater en de waterbeheerders betrekken • Ruimte voor waterbuffering in natte perioden, zodat dit water in tijden van droge perioden kan worden ingezet	• Regionale werkgroep met vertegenwoordigers van overheden, waterschap, landbouw- en natuurorganisaties en waterleidingbedrijven	• Middellange termijn (2025)
Onze land- en tuinbouw ontwikkelt zich klimaatbestendig en duurzaam. Daarbij kijken we onder meer naar: • **Waterbeschikbaarheid** • **Klimaatadaptieve gewassen, teelten en teeltsystemen** • **Ruimte in regelgeving om te experimenteren** • **Functies op de juiste plek**	• Regionaal wordt een verdiepingsslag gemaakt naar de kwetsbaarheden van de land- en tuinbouw en wat deze sector moet doen om zich klimaatbestendig te ontwikkelen	• Ontwikkelen van perspectieven voor de langere termijn. • Initiatieven (pilots) van onderop ondersteunen met kennis en middelen • Voorbeelden uitdragen (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland)	• Regionale werkgroep met vertegenwoordigingen van overheden en land- en tuinbouworganisaties	• Middellange/ lange termijn (2025 – 2030)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We zetten in op het behouden en versterken van natte natuur, het vergroten van de biodiversiteit en het zoeken naar nieuwe natuurdoelen op andere plekken.	• Op regionaal niveau verder onderzoeken wat de kwetsbaarheden en mogelijke oplossingen zijn. Denk daarbij aan: • Langer vasthouden van het water (in de winter) en de sponsfunctie verhogen, door o.a.: - Ruimte voor de rivieren en moerassen in de uiterwaarden. - Dichten van sloten. - Stimuleren van veenvorming. - Verloving van bossen. • Robuuster maken van Ecosystemen/natuurlijke klimaatbuffers door o.a.: - Waterberging bij extreme neerslag of piekafvoeren van de rivieren. - Groene airco: koelend effect door natte natuur in de zomer in bebouwd gebied. - Tegengaan veenoxidatie en inklinking bodem. - Koolstofopslag in organische stof, zoals moerasvorming of klimaatbossen. • Leefgebied van diersoorten moet mee kunnen verschuiven, door o.a.: - Meer geschikte leefgebieden niet te ver van elkaar. - Ecologische verbindingen. • Natuurgebieden 'afmaken' en daarmee beter beschermen tegen gebiedsvreemd water, door o.a.: - Natuurlijker waterpeil in een logisch begrensd gebied. • Extra inlaat van water bij droogte • Bosaanplant	• Opgave niet alleen voor regio maar ook per deelgebied (met eigen kansen & kwetsbaarheden) bekijken • Eerlijk zijn over keuzes over water-beschikbaarheid (water is schaars) en deze keuzes uitdragen en de consequenties ervaren • Financiële middelen voor versterken natuur en landschap	• Regionale werkgroep met vertegen-woordigers van overheden, waterschap, landbouw- en natuur-organisaties	• Middellange termijn (2025)

Opgave 4

Doel: Vitale functies zijn bestand tegen hitte en wateroverlast (piekbuien en/of overstromingen)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd (voor hitte, wateroverlast en overstromingen)	• Op regionaal niveau in kaart brengen van de vitale functies en hun kwetsbaarheden i.r.t. hitte en overstromingen	• Betrokkenheid Veiligheidsregio • Betrokkenheid RWS • Betrokkenheid van kwetsbare instellingen (bijv. ziekenhuizen/ verzorgingsinstellingen/scholen) • Betrokkenheid drinkwaterbedrijf • Kennis GGD • Inzicht in kwetsbaarheden land- en tuinbouw	• Regionale werkgroep (trekker Veiligheidsregio) • Uitwerking van maatregelen lokaal	• Middellange termijn (2023)
We hebben de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen	• Regionale bestuurlijke bijeenkomst waarbij we inzicht geven in de vitale en kwetsbare functies en calamiteiten die daarbij kunnen optreden in gevallen van extreme hitte en overstromingen	• Inzicht in kwetsbaarheden van vitale en kwetsbare functies (zie hierboven)	• Werkgroep Klimaat Actief Rivierenland (KAR)/stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland (SNR)	• Middellange termijn (2023/2024) Periodiek (6 jaarlijks) strategie herzien

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben inzicht in de risico's voor klimaatextremen, ook na genomen maatregelen; voor deze restrisico's zijn door stakeholders gezamenlijke protocollen opgesteld over wat te doen als het toch misgaat	• Op regionaal niveau formuleren van de restrisico's en het opstellen van protocollen	• Calamiteitenprotocollen/ rampenplannen • Acceptatienormen opgesteld en uitdragen van deze acceptatiegrenzen	• Regionale werkgroep met stakeholders (ook veiligheidsregio)	• Middellange termijn (2025 – 2030)
Alle verantwoordelijke partijen hebben hun vitale, kwetsbare functies optimaal beschermd tegen mogelijke calamiteiten als gevolg van klimaatverandering. Zo: • **zijn kwetsbare objecten, zoals rioolkasten, elektriciteitskasten niet meer kwetsbaar voor wateroverlast (piekbui en kwel)** • **zijn ondergrondse leidingen (CAI, riool, water, elektra) niet meer kwetsbaar voor hitte** • **is de bereikbaarheid t.b.v. hulpdiensten ondanks de klimaatverandering onder alle omstandigheden gewaarborgd**	• Uitvoeren van maatregelen ter bescherming vitale en kwetsbare functies	• Kennis van buitenland ophalen • Eigenaarschap van verantwoordelijken	• Verantwoordelijken van de vitale en kwetsbare functies	• Lange termijn (2050)

Fazant
(Door Richard Dijkgraaf)

Waterplein Tiel

© Ivonne Wierink / Adobe Stock

Rivierengebied Klimaatbestendig

Samen aan de slag!

Samenwerkingsagenda

Eindconcept (hoofdtekst), versie 6 april 2021

N.B.: Dit document bevat de hoofdtekst van de Samenwerkingsagenda. De Samenwerkingsagenda wordt nog definitief opgemaakt door een professionele vormgever, in de stijl van de eindconcept RAS. In de opgemaakte versie worden nog voorbeelden van lopende activiteiten en projecten van overheden en stakeholders toegevoegd.

Inhoudsopgave

Colofon 3

Voorwoord 4

1. Waarom een Samenwerkingsagenda? 5

Het klimaat verandert! 5

Van Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) naar RAS Rivierenland 6

De volgende stap: Samen aan de slag! 6

2. De regionale speerpunten 10

3. Financiering en monitoring 21

Samenwerkingsagenda: financiële onderbouwing 21

Monitoring 21

Impulsregeling Klimaatadaptatie + overige cofinanciering 21

Bijlage 1: Factsheets speerpunten Samenwerkingsagenda 23

Bijlage 2: Overzicht opgaven en acties eindconcept RAS 32

Colofon

De volgende partijen zijn betrokken bij de totstandkoming van de Samenwerkingsagenda van de RAS Rivierenland:

Aequator Groene Ruimte
Coöperatieve Agrarische Natuurbeheervereniging Collectief Rivierenland
De Kernen
Dunea
Fruitpact
Gelders Genootschap
Gemeente Buren
Gemeente Culemborg
Gemeente Lingewaard
Gemeente Maasdriel
Gemeente Neder-Betuwe
Gemeente Overbetuwe
Gemeente Tiel
Gemeente West-Betuwe
Gemeente Zaltbommel
GGD Gelderland Midden
GGD Gelderland Zuid
Greenport Gelderland
K3 Delta
Kadaster
Kleurrijk Wonen
Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) Noord
Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Natuur en Milieu Gelderland
Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO)
Omgevingsdienst Rivierenland
Provincie Gelderland
Regio fruitDelta /Regio Rivierenland
Staatsbosbeheer
Tree Centre Opheusden (TCO)
Vitens
Wageningen University & Research
Waterschap Rivierenland
Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO)

Procesbegeleiding: Raadhuis Advies

Voorwoord

[P.M.: Wordt toegevoegd in de opgemaakte versie.]

1. Waarom een Samenwerkingsagenda?

Het klimaat verandert!

Het klimaat verandert! De bodem daalt, de zeespiegel stijgt en de weersextremen nemen toe. Steeds vaker krijgen we te maken met hogere temperaturen, drogere perioden, meer en meer extreme neerslag en een toename van het risico op overstromingen. Dit heeft gevolgen voor onze economie, gezondheid, natuur en onze veiligheid. Ook in Rivierenland! De effecten van klimaatverandering houden niet op bij de gemeentegrenzen, ze zijn gebied overstijgend en daarom werken negen gemeenten, de provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland en tal van stakeholders samen om de regio Rivierenland klimaatbestendig en waterrobuust te maken. Samen zorgen we ervoor dat Rivierenland beter bestand is tegen de negatieve effecten van klimaatverandering en dat de regio ook in de toekomst een fijne plek is om te wonen, werken en recreëren. Een uitdaging die vraagt om een lange adem, maar ook om snelle en gerichte acties in het hier en nu. De inhoudelijke thema's die horen bij de klimaatadaptatie hebben betrekking op wateroverlast, droogte, hitte, en risico op overstromingen.

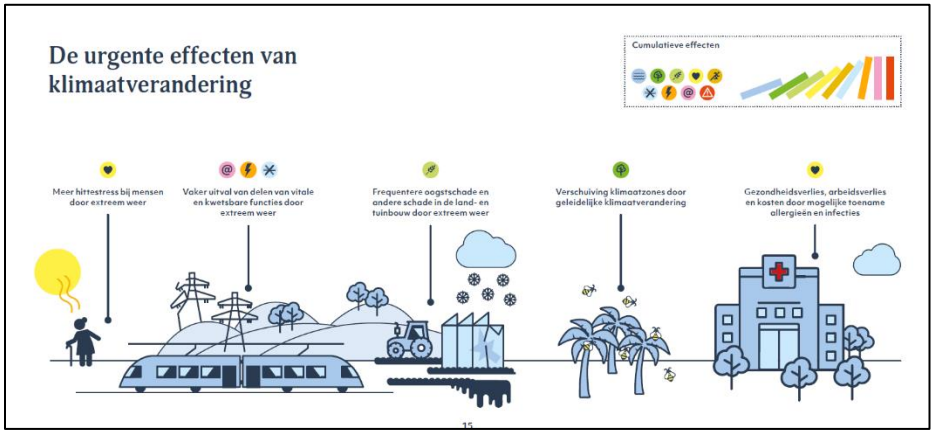

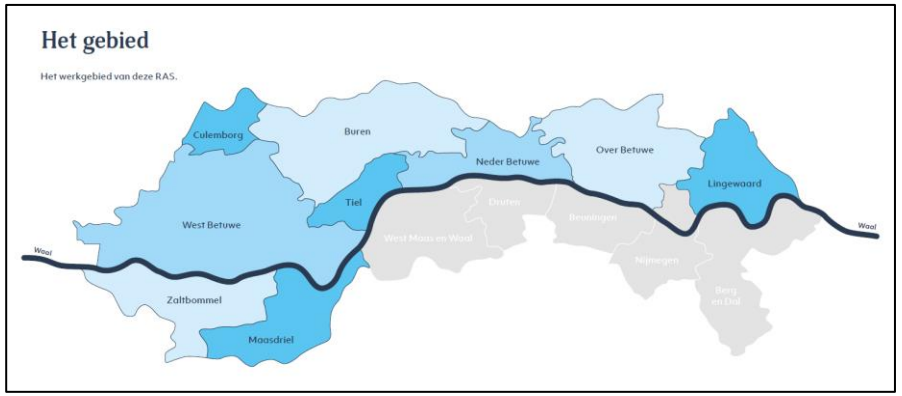

Om de samenwerking richting te geven hebben overheden en stakeholders deze regionale Samenwerkingsagenda Klimaatadaptatie Rivierenland opgesteld. Dit document beschrijft wat we in de regio gaan doen om de komende jaren beter bestand te zijn tegen de negatieve effecten van klimaatverandering. Hierin zien we het woord 'samen' heel breed, iedereen die wil, mag zich aansluiten en zijn steentje bijdragen aan een klimaatbestendig Rivierenland.

In de samenwerking laten we zien wat de regio de komende drie jaar (2021-2023) op regionaal niveau op het gebied van klimaatbestendigheid gaat doen. In de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) zijn verschillende doelen en acties opgenomen, waarvan we negen speerpunten naar voren hebben gehaald. Met deze speerpunten gaan we als eerste aan de slag en daar zetten we de komende jaren ook de meeste energie op.

Vertegenwoordigers vanuit de overheden én stakeholders werken de speerpunten verder uit en gaan er mee aan de slag. Door de komende jaren als regio met deze speerpunten te starten verwachten we een start te kunnen maken met de invulling van de strategie uit de RAS.

Van Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) naar RAS Rivierenland

Het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is een gezamenlijk nationaal plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk met concrete acties en doelen voor de verantwoordelijke overheden. Hierbij is veel ruimte voor en betrokkenheid van regionale partijen zoals regionale overheden, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers.

Tijdens een tussentijdse evaluatie van de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie is gebleken dat we in Nederland al veel dingen doen, maar dat we met de huidige aanpak de urgentie van de ruimtelijke adaptatie niet voldoende duidelijk op het netvlies krijgen bij alle betrokken partijen en belanghebbenden. We moeten dus meer doen. Gerichter, concreter en actiever. Ook waar dreigingen niet acuut zijn, is een versnelling urgent. Bijvoorbeeld om geen kansen te missen bij investeringen in gebouwen en infrastructurele werken, die tenslotte vaak vele decennia blijven bestaan. Vanuit dit besef hebben de gemeenten in het rivierengebied, waterschap Rivierenland en provincie Gelderland samen met andere stakeholders gewerkt aan een Regionale klimaat Adaptatie Strategie (RAS) met als titel ‘Rivierengebied Klimaatbestendig. Samen aan de slag’. In onze regio beginnen we niet bij nul. Op tal van plekken zijn overheden en stakeholders al aan de slag en lopen er projecten en initiatieven die bijdragen aan een meer klimaatbestendige regio.

Er is veel ambitie, maar tegelijkertijd is er niet altijd (direct) voldoende capaciteit om er groots mee aan de slag te gaan. We kijken daarom hoe we acties zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen oppakken om versnelling te bereiken. We maken nu een begin.

De volgende stap: Samen aan de slag!

De verantwoordelijkheid voor het volgen van deze koers ligt niet alleen bij de (regionale) overheidsinstanties, maar juist ook bij de stakeholders en belanghebbenden vanuit verschillende sectoren zoals land- en tuinbouw, natuur en landschap, leefbaarheid en wonen, recreatie en toerisme, veiligheid, zorg en welzijn, drinkwatervoorziening en infrastructuur.

Ook de individuele inwoner en ondernemer kan een bijdrage leveren, kortom: Samen aan de slag! We gaan door met de samenwerking en afstemming in de uitvoering van activiteiten en projecten, om in de regio Rivierenland vanaf nu klimaat adaptief te handelen en in 2050 klimaat adaptief ingericht te laten zijn.

Rivierenland Klimaatbestendig! Samen aan de slag!
De RAS beschrijft de strategische koers voor regio Rivierenland betreffende klimaatadaptatie, waarbij ambities en strategielijnen zijn omschreven om te komen tot een klimaatbestendig Rivierenland in 2050.

Regionale gebiedspijlers

- Leefbare kernen
- Duurzame logistiek en bedrijvigheid
- Vitale en toekomstbestendige land- en tuinbouw
- Robuust en aantrekkelijk rivierenlandschap.

Strategielijnen

- Het vergroten van bewustwording en kennis
- Een andere manier van denken en samenwerken
- Aanpakken van de meest urgente opgaven
- Verbinden van diverse schaalniveaus

<u>Overheden zorgen voor agendering en afstemming</u>
Vanuit het nationale Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie hebben overheden de taak om een voortrekkersrol te vervullen en om alle betrokkenen te activeren en te faciliteren bij de opgave die klimaatadaptatie heet. In de werkregio Klimaatactief Rivierenland (KAR) verzorgen negen gemeenten, het Waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland, deze voortrekkersrol. De medewerkers van de betrokken overheden zijn vertegenwoordigd in de regionale netwerkgroep KAR, die als aanspreekpunt voor het Rijk fungeert en zorgdraagt voor de agendering, afstemming en waar nodig regie op deze opgave. Hierin vervult het Waterschap Rivierenland samen met de gemeente West-Betuwe de ambtelijke coördinatie. De regionale netwerkgroep KAR voedt de Stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland, waarin alle wethouders en bestuurders die klimaat óf water in de portefeuille hebben, zijn vertegenwoordigd. De stuurgroep bepaalt jaarlijks de inzet en middelen voor de Samenwerkingsagenda en bewaakt de regionale voortgang.

<u>In samenwerking met stakeholders</u>
De overheden kunnen het niet alleen. Stakeholders zoals woningcorporaties, ontwikkelaars en bouwers, bedrijven, de land- en tuinbouwsector, natuur- en landschapsorganisaties, de GGD, onderwijs- en kennisinstellingen, drinkwaterbedrijven, hoveniers en de Veiligheidsregio zijn stuk voor stuk onmisbaar bij het werken aan klimaatadaptatie. Veel partijen zijn al actief op dit terrein en we gaan gezamenlijk verder met de uitvoering. Waar dat nog niet het geval is, gaan we in gesprek en werken we aan bewustwording en urgentiebesef. Het is een gezamenlijke opgave die stap voor stap verder moet worden ingevuld en opgepakt. Het is daarvoor belangrijk om elkaar met enige regelmaat te zien en te spreken. Er wordt een adviesgroep gevormd bestaande uit de meest betrokken stakeholders. De adviesgroep is gekoppeld aan de stuurgroep en we organiseren minimaal één keer per jaar een brede regionale bijeenkomst.

<u>In relatie met andere programma's en projecten</u>
Klimaatadaptatie is geen losstaande ontwikkeling, maar hangt samen met andere opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, veiligheid, gezondheid, economie, de land- en tuinbouw, natuur en landschap, stedelijke ontwikkeling, toerisme en recreatie en de energietransitie. Het gaat daarbij om lopende programma's en projecten, zoals het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP), de Regiodeal Fruitdelta Rivierenland, de Regionale Energietransitie (RES), de Strategische Gebiedsagenda voor Rivierenland

en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Waar dat kan sluiten we aan bij deze opgaven en lopende trajecten.

We verbinden regionaal en lokaal

Dat wat lokaal kan, moeten we zeker lokaal doen. Elke gemeente en het waterschap maken eigen beleid, dat in de Lokale Adaptatie Strategie (LAS), de omgevingsvisie, het omgevingsplan en andere plannen wordt opgenomen, zodat maatwerk geborgd is. Ook worden lokale uitvoeringsprogramma's opgesteld. Hetzelfde geldt ook voor de activiteiten van de stakeholders.

De invulling ligt bij elke overheid en stakeholder zelf, in de vorm van inzet en middelen voor uitvoering van (lokale) projecten. Het vraagt van alle partijen om een nieuwe manier van samenwerken en om integrale afwegingen. Capaciteit en tijd is nodig voordat klimaatadaptatie als het 'nieuwe normaal' wordt gezien.

Met de regionale aanpak willen we ervoor zorgen dat zaken door organisaties sneller geïmplementeerd kunnen worden. Hiervoor wordt gewerkt met werkgroepen waarbij overheden en stakeholders betrokken zijn. Voordelen van deze regionale aanpak hebben te maken met efficiëntie (tijd en financiën), een sterke(re) onderhandelingspositie, inspiratie en het delen van kennis en de goede voorbeelden (kwaliteit).

Een proces van leren, bijstellen en versnellen

We werken in dit proces met de Plan-Do-Check-Act (PDCA)[1] verbetermethode om continue werk, prestaties en de organisatie te verbeteren en op een hoger plan te brengen. De PDCA-cyclus draagt bij aan het structureel oplossen van problematiek:

- **Plan:** plannen van activiteiten en stellen van doelen (wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe). Jaarlijks actualiseren we de Samenwerkingsagenda door actualisatie van de factsheets (zie bijlage 1) die bij de speerpunten behoren, zodat we weer met elkaar scherp hebben wat we gaan doen en hoe we dit organiseren.
- **Do:** uitvoeren van de geplande activiteiten (actiepunten voor verbetermogelijkheden toepassen).
- **Check:** nagaan in hoeverre de afgesproken doelen zijn gerealiseerd (uitkomsten evalueren). Jaarlijks evalueren we de voortgang van de speerpunten door het opstellen van een voortgangspresentatie die gedeeld wordt met alle betrokkenen
- **Act:** analyse van afwijkingen en aanpassen van het proces (standaardiseren, integreren en bijsturen). Middels één of meerdere regionale bijeenkomsten analyseren we de voortgang en bespreken we gewenste aanpassingen in de komende jaren om de geformuleerde doelen te kunnen halen.

Elk jaar doorlopen we bovenstaande stappen en stellen we zo nodig de Samenwerkingsagenda bij. Dit zal met name betekenen dat we de aanpak van de speerpunten actualiseren, zoals beschreven in de factsheets.

Samenwerking laat zich moeilijk in een model vatten. De uitvoering van een complexe aanpak zoals bij klimaatadaptatie is en blijft dynamisch, die organisch moet gaan groeien en steeds concreter moet gaat worden. Als er andere opgaven urgent worden of aandacht vereisen of als zich

[1] PDCA cyclus is een creatief hulpmiddel voor kwaliteitsmanagement en probleemoplossen ontwikkeld door William Edwards Deming, gebaseerd op de verbetercirkel van de natuurkundige Walter A. Shewhart.

concrete kansen voordoen, dan pakken we die ook op. Zo werken we toe naar een klimaatbestendige regio in 2050.

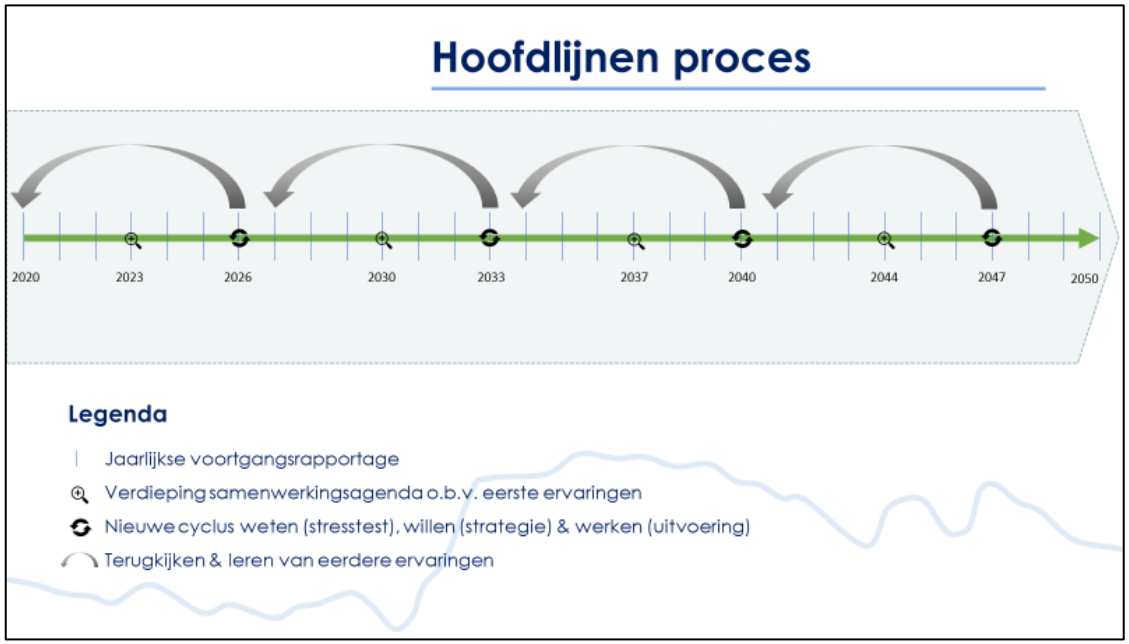

Termijn	Lange termijn ➔ 2050	Middellange termijn ➔ Ca. 2027	Korte termijn ➔ 2021-2023
Motto	De goede dingen doen Wat is de visie op de opgave en hoe gaan we hier mee om?	Dingen goed doen Waar gaan we mee aan de slag en wat hebben we daarvoor nodig?	Dingen doen Hoe en waarmee gaan we nu aan de slag?

2. De regionale speerpunten

In de regio Rivierenland hebben we in de RAS voor de regionale gebiedspijlers meerdere opgaven, doelen en acties geformuleerd (zie bijlage 2). In dialoog met overheden en stakeholders hebben we een beeld gevormd over wat urgent, wenselijk en ook haalbaar is om op te nemen in de Samenwerkingsagenda. Er zijn daaruit negen speerpunten geselecteerd waarmee we in de periode 2021-2023 aan de slag gaan. We verwachten dat een gezamenlijke aanpak door overheden en stakeholders doelmatiger is en een vliegwieleffect kan hebben. De speerpunten zijn een combinatie van onderzoek, bewustwording, kennisdeling en -ontwikkeling, communicatie en participatie, beleidsontwikkeling en concrete projecten.

In dit hoofdstuk wordt elk van de speerpunten toegelicht. Op hoofdlijnen is aangegeven waarom we met het speerpunt aan de slag gaan, hoe we dat willen gaan doen, wat het moet opleveren, welke partijen betrokken zijn en op welke periode het speerpunt betrekking heeft. De factsheets voor de speerpunten actualiseren we periodiek op basis van de voortgang en voortschrijdend inzicht.

1	We hebben klimaatadaptatie als een integraal onderdeel opgenomen in onze omgevingsvisies en omgevingsplannen.
2	We beschikken over hitteplannen en -protocollen die we actief uitdragen naar inwoners, zorginstellingen, bedrijven, organisatoren evenementen.
3	We willen klimaatadaptief handelen stimuleren bij inwoners en bedrijven in de regio (participatie).
4	We hebben groennormen en ontwerpprincipes geformuleerd voor het klimaatadaptief ontwikkelen van bebouwd en onbebouwd gebied.
5	We nemen klimaatadaptatie-doelen standaard mee in de prestatieafspraken met de woningcorporaties en contracten met ontwikkelaars.
6	Perspectieven en actiepunten voor klimaatbestendige inrichting van de land- en tuinbouw voor de langere termijn.
7	Perspectieven voor klimaatbestendige inrichting van de natuur voor de langere termijn.
8	We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd.
9	We hebben de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen.

1 We hebben klimaatadaptatie als een integraal onderdeel opgenomen in onze omgevingsvisies en omgevingsplannen.

De verantwoordelijkheid voor klimaatadaptief handelen moet breed gevoeld en gedragen worden. Bij overheden en betrokken stakeholders, maar ook bij onze inwoners en bedrijven. Dat betekent dat we de bewustwording van klimaatverandering en de urgentie tot klimaatadaptatie bij alle betrokkenen moeten vergroten. De bewustwording moet er mede toe leiden dat we klimaatadaptatie verankeren in ons beleid en ons concrete handelen.

Onder de Omgevingswet zijn de omgevingsvisie en het omgevingsplan twee centrale instrumenten voor gemeenten. In het omgevingsplan staan alle regels over de fysieke leefomgeving, die de gemeente heeft opgesteld binnen haar grondgebied. Per gemeente is er één omgevingsplan, dat je kunt zien als opvolger van het bestemmingsplan. Het omgevingsplan geeft invulling aan de opgaven uit de gemeentelijke omgevingsvisie. In de gemeentelijke omgevingsvisie staat de langetermijnvisie op de opgaven waaraan de gemeente wil werken. Je kunt de omgevingsvisie zien als de opvolger van de structuurvisie.

Gemeenten in Rivierenland zijn bezig met het opstellen van een omgevingsvisie. De provincie heeft een omgevingsvisie (Gaaf Gelderland) waarin klimaatadaptatie is meegenomen. Het waterschap maakt zelf geen omgevingsvisie, maar brengen hun beleid in beeld als gemeenten en provincies hun omgevingsvisies opstellen. Waterschappen maken een waterschapsverordening. Daarin staan de regels over de fysieke leefomgeving die het waterschap stelt binnen haar beheergebied. Daarnaast heeft het waterschap een lange termijn visie opgesteld (Watervisie 2050).

Om Rivierenland waterrobuust en klimaatbestendig in te richten, is het belangrijk dat de gemeenten, het waterschap en de provincie klimaatadaptatie een plek geven in hun omgevingsvisies en -plannen en/of vergelijkbare beleidskaders. Als eerste stap gaan we in gesprek met de betrokken medewerkers van de overheden over het verankeren van klimaatadaptatie in het beleid en de doorwerking daarvan naar de uitvoering. We maken daarbij gebruik van de goede voorbeelden binnen en buiten de regio en gaan deze kennis met elkaar delen en verder verdiepen. Als eerste stap organiseren we één of meerdere regionale masterclasses ‘Omgevingsvisie en klimaatadaptatie’.

Waarom:	DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie: vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust handelen. Klimaatadaptatie is één van de maatschappelijke opgaven waar voor overheden een taak ligt.
Hoe:	Bevorderen dat gemeenten, waterschap en provincie klimaatadaptatie in omgevingsvisies en –plannen gaan opnemen, door uniforme regionale kaders en uitgangspunten, het doorbreken van beleidsverkokering, via kennisontwikkeling en het delen van goede voorbeelden.
Resultaat:	Klimaat als integraal onderdeel van het (ruimtelijk) beleid van de betrokken overheden.
Wie:	Gemeenten, waterschap, provincie
Wanneer:	2021-2023

2 We beschikken over hitteplannen en -protocollen die we actief uitdragen naar inwoners, zorginstellingen, bedrijven, organisatoren evenementen.

Hoe kunnen we er voor zorgen dat we de (kwetsbare) groepen in onze regio tijdens de zomerse hitte de juiste zorg en aandacht bieden? Door middel van signalering en agendering en vervolgens de gezamenlijke uitwerking, die we vastleggen in lokale hitteplannen. Met een lokaal hitteplan leggen we een goede basis om samen met onder andere de zorg-, horeca- en recreatiesector de gevolgen van hitte te lijf gaan.

Een hitteplan is een procesplan waarin afspraken staan opgenomen hoe de betrokken (gezondheids)organisaties en de gemeente zich voorbereiden op een hitteperiode en hoe ze communiceren tijdens een (dreigende) hitteperiode. Lokale hitteplannen zijn een lokale uitwerking van het Nationaal Hitteplan van het RIVM. Tijdens een hitteperiode is het van belang dat professionele en niet-professionele zorgverleners, waaronder familie en buren, extra letten op, en waar nodig zorg bieden aan, voor hitte gevoelige mensen in hun omgeving.

Bij het opstellen van het lokaal hitteplan maken we gebruik van de landelijke Handreiking Lokaal Hitteplan, en werken we samen met gemeenten, GGD Gelderland-Zuid en andere experts. Dit doen we onder andere via regionale (digitale) bijeenkomsten. Voor deze bijeenkomsten nodigen we, naast mensen uit het fysiek domein, mensen van verschillende lokale (zorg)organisaties, zoals ouderenbonden, welzijnsorganisaties, woningcorporaties, thuiszorgorganisaties en vrijwilligersorganisaties uit. Daarnaast zorgen we dat gemeenten beschikken over actuele hittestresskaarten en afstand-tot-koelte kaarten om te weten waar de hittestress het hoogst is tijdens hete periodes.

Waarom:	De ambitie van het DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie is om Nederland vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. De zomers in Nederland worden steeds heter.
Hoe:	Opstellen regionaal overkoepelend hitteplan op basis van de Handreiking Lokaal Hitteplan. Het hitteplan beschrijft lokaal maatwerk door een samenwerking binnen de gemeente tussen het fysiek domein, sociaal domein en communicatie.
Resultaat:	Elke gemeente in Rivierenland beschikt over een hitteplan en heeft beleid ontwikkeld mede op basis van hittestresskaarten en afstand-tot-koeltekaarten.
Wie:	Gemeenten, GGD, zorginstellingen, evenementenbureaus, horeca en cultuur, recreatieondernemers
Wanneer:	2021-2023

3 We willen klimaatadaptief handelen stimuleren bij inwoners en bedrijven in de regio (participatie).

We willen als regio met behulp van gerichte communicatie urgentiebesef, bewustwording en daarmee het handelingsperspectief vergroten. Dit geldt voor een breed scala aan stakeholders; van overheden tot bedrijven, onderwijsinstellingen en inwoners. We willen zoveel mogelijk informeren en uitleggen waarom het van belang is om in actie te komen, goede voorbeelden laten zien waardoor men overtuigd raakt van het 'waarom' en mensen in beweging laten komen (what's in it for me?), waardoor we als regio beter voorbereid raken op het veranderende klimaat en de gevolgen die dat met zich meebrengt.

Om dit vorm te geven hebben we een communicatiebureau geselecteerd die de regio gaat ondersteunen bij het realiseren van onze communicatiedoelstellingen. Dit door een communicatiestrategie voor de komende vier jaar op te stellen en uit te voeren. Het bureau gaat dit doen samen met de werkgroep van lokale communicatiemedewerkers, die mede de communicatie over de lokale projecten en de doorvertaling van landelijke en regionale informatie verzorgen.

Overheden geven zelf het goede voorbeeld in de openbare ruimte en bij bouwprojecten, zodat inwoners en bedrijven worden aangespoord dat ook te gaan doen. Dat vraagt om inzet van lokale overheden en het koppelen van kansen bij alle projecten in de openbare ruimte. Tegels eruit en plantjes er in!

Operatie Steenbreek!
Een deel van de gemeenten in onze regio heeft zich al aangesloten bij Stichting Steenbreek. We hebben de ambitie om als regio breed aan te sluiten. Stichting Steenbreek zet zich in om de leefomgeving te vergroenen, samen met gemeenten, provincies, waterschappen, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, kennis- en onderwijsinstellingen en andere betrokken maatschappelijke organisaties. Elke vierkante meter steen die wordt vervangen door groen helpt.

Waarom:	DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie: vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust handelen. Handelingsperspectief bieden aan inwoners en ondernemers.
Hoe:	Ontwikkelen communicatiestrategie met campagnes voor verschillende doelgroepen. Deelname aan operatie Steenbreek.
Resultaat:	Bewustwording, urgentiebesef én handelingsperspectief bij de verschillende doelgroepen in onze regio.
Wie:	Overheden, inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen.
Wanneer:	2021-2025

4 We hebben groennormen en ontwerpprincipes geformuleerd voor het klimaatadaptief ontwikkelen van bebouwd en onbebouwd gebied.

We gaan het bebouwd en onbebouwd gebied in onze regio klimaatbestendig ontwerpen, ontwikkelen en realiseren. Daarbij werken overheden, woningcorporaties en private partijen samen om dorpen en steden te transformeren tot groene(re), leefbare en klimaatbestendige kernen. We zien daarbij een koppeling met thema's als gezondheid, woon- en leefklimaat en de energietransitie.

Veel ruimtelijke ontwikkelingen vinden binnen de kernen plaats, daar waar de negatieve effecten van klimaatverandering, zoals hittestress vaak al groot zijn. Deze ontwikkelingen maken het extra van belang dat klimaatbestendig ontwerpen, ontwikkelen en bouwen zo snel mogelijk het nieuwe normaal wordt. We gaan leren van de goede voorbeelden, de koplopers binnen en buiten de regio en we gaan regionale afspraken maken om verder te komen.

Challenge Groene Icoonprojecten
Een mooi voorbeeld is de Challenge Groene Icoonprojecten waarbij de provincie Gelderland gemeenten, maar ook ondernemers, particulieren, projectontwikkelaars, landschapsarchitecten en grondeigenaren uitnodigt om met oplossingen te komen om steden en dorpen groener te maken en op een andere manier met regenwater om te gaan.

We starten met inspiratie- en kennissessies voor de gemeenten gericht op gebied, gebouw en gebruiker. Een voorbeeld van een sessie is een masterclass Hitte waarmee we inzicht verkrijgen in de effecten en gevolgen van hitte in het stedelijk gebied en de richtlijnen voor hittebestendige inrichting van de buitenruimte. Daarbij bespreken we aan de hand van concrete casussen op welke manier gemeenten invulling kunnen geven aan de richtlijnen.

Waarom:	DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie: vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust handelen. Beperking van wateroverlast, droogte en hitte nemen we als ontwerpuitgangspunt mee bij de (her)inrichting van onze kernen.
Hoe:	Door bewustwording en kennisontwikkeling, klimaatbestendig ontwerpen en ontwikkelen, aangepast materiaalgebruik, en het vergroenen creëren we ruimte voor water bij extreme regenval en verkoeling bij hoge temperaturen.
Resultaat:	Klimaatadaptief ontwerpen, ontwikkelen en bouwen.
Wie:	Gemeenten, provincie, waterschap, omgevingsdiensten, AVRI, gebied coöperaties, woningcorporaties, ontwikkelaars en bouwers
Wanneer:	2021-2023

5 We nemen klimaatadaptatie-doelen standaard mee in de prestatieafspraken met de woningcorporaties en contracten met ontwikkelaars.

Jaarlijks spreken woningcorporaties, huurders en gemeenten in prestatieafspraken af wat ze doen op het gebied van betaalbaarheid, beschikbaarheid en duurzaamheid. Daar valt klimaatbestendigheid vanaf nu ook onder. Datzelfde geldt voor de afspraken die we maken met ontwikkelaars en bouwers. We gaan hierover in gesprek zodat uiteindelijk alle corporaties, ontwikkelaars en bouwbedrijven in de regio meedoen en alle nieuwe en te renoveren woningen én hun tuinen én de openbare ruimte klimaatbestendig ingericht zijn.

Inzicht en afstemming is nodig over wat haalbare en betaalbare afspraken zijn. De afspraken gelden voor zowel nieuwbouw, als voor reconstructie en renovatie van bestaande woningen, tuinen en openbare ruimte. We sluiten aan bij het traject wat landelijk wordt geïnitieerd vanuit de koepelorganisatie Aedes, de brancheverenigingen van woningcorporaties in Nederland en Groene Huisvesters. In dat traject worden gesprekken gestart over de noodzaak van klimaatadaptie met de directeuren van de woningcorporaties. Daarnaast worden trainingen georganiseerd voor professionals van woningcorporaties via de Groene Huisvesters.

Waarom:	DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie: vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust handelen. Beperking van wateroverlast, droogte en hitte nemen we als ontwerpuitgangspunt mee bij de (her)inrichting van onze kernen.
Hoe:	Maken van afspraken met woningcorporaties en ontwikkelaars. Vastleggen in prestatieafspraken en overeenkomsten.
Resultaat:	Klimaatadaptief ontwerpen, ontwikkelen en bouwen is het nieuwe normaal.
Wie:	Aedes, SWR, Kleurrijk Wonen, Thius, Woningstichting Maasdriel, Waardwonen, Woonstichting Gendt, De Kernen, De Woongaard, De Goede Woning, gemeenten, ontwikkelaars en bouwers
Wanneer:	2021-2023

6 Perspectieven en actiepunten voor klimaatbestendige inrichting van de land- en tuinbouw voor de langere termijn.

Ook de land- en tuinbouw ondervindt de gevolgen van klimaatverandering. Denk bijvoorbeeld aan droogteschade door een beperktere beschikbaarheid van zoet water, zonneschade aan fruit, nieuwe ziekten en plagen, hittestress bij dieren en een steeds groter risico op wateroverlast door extreme neerslag. Naast negatieve gevolgen, zien we ook enkele positieve kanten, zoals een mogelijke productieverhoging door hogere temperaturen en een langer groeiseizoen of een kwaliteitsverbetering door bijvoorbeeld een hoger suikergehalte.

Een goed water- en bodemsysteem in de regio helpt de risico's op droogte of wateroverlast te beperken. Een bodem die water en voedingsstoffen goed kan opnemen, zorgt ervoor dat gewassen kunnen blijven groeien. Extreem of warm en vochtig weer kan gewassen van boeren en tuinders beschadigen. Met de juiste maatregelen kan de oogst hiertegen worden beschermd. Ook dieren kunnen beter beschermd worden door bijvoorbeeld verkoelende systemen in stallen te plaatsen en door dieren schaduw te bieden in de wei. Voor de lange(re) termijn zoeken we naar meer inzicht in de kwetsbaarheden van het water- en bodemsysteem en de urgentie daarvan, hoe we daar mee omgaan in relatie met de land- en tuinbouw en waar welke functies wel of niet met het oog op de toekomst gepland kunnen worden.

Er lopen reeds verschillende trajecten op het gebied van klimaatadaptatie in de land- en tuinbouw, zoals de zorg voor voldoende water en een vitale bodem. In het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) bijvoorbeeld staan de thema's verdroging en vernatting centraal. We zoeken in Rivierenland de aansluiting bij de bestaande projecten en activiteiten. We kijken ook of een regionaal overlegplatform landelijk gebied zinvol kan zijn.

Daarnaast werken we komende periode aan de volgende onderwerpen:

Watersysteem en watergebruik
Het watergebruik en watervraag in de land- en tuinbouw neemt steeds verder toe. In principe is er over het jaar heen voldoende water, echter niet altijd op de momenten dat het nodig is. Een vitale bodem speelt hierin een belangrijke rol. De oplossingen worden gezocht in onder andere waterbuffering en de inzet van nieuwe technieken op bedrijfsniveau, zoals druppelirrigatie. Daarnaast zijn de provincie en het waterschap druk bezig met investeringsprogramma's voor een meer structurele aanpassing van het watersysteem, zowel via maatregelen voor de korte termijn als een strategie voor de lange(re) termijn.

Teeltondersteunende Voorzieningen (TOV's)
De Handreiking Teeltondersteunende Voorzieningen wordt dit jaar geactualiseerd. TOV's vormen een belangrijke oplossing voor bedrijven om mee te bewegen met de klimaatverandering en voorop te kunnen blijven lopen in de fruit- en laanboomteelt. Dergelijke voorzieningen hebben echter ook impact op het landschapsbeeld en de beleving van het landschap. Vaak zijn er grote verschillen tussen gemeenten in de mate waarin ruimte wordt gegeven aan TOV's. Het is daarom van belang om het draagvlak voor deze voorzieningen te vergroten. Dat vraagt om een goede uitleg waarom de voorzieningen nodig zijn.

Duurzame gewasbescherming
We zien een verandering in ziekten en plagen, de natuurlijke resistentie verandert. We moeten op een andere manier bestrijden en beschermen. Daarnaast zien we dat de technieken en toepassingen voor bestrijding en bescherming steeds geavanceerder worden. Meer dan voorheen gaat het er om systemen te ontwikkelen die robuust zijn en goed functioneren onder sterk wisselende omstandigheden. We gaan door met het

ontwikkelen en inzetten van weerbare teelten en duurzame gewasbeschermingsstrategieën.

Waarom:	De klimaatverandering neemt toe en gaat sneller dan verwacht, extremen (hitte, droogte en verdroging, hoosbuien, wateroverlast) volgen elkaar sneller op en risico's in de land- en tuinbouw worden steeds groter.
Hoe:	We willen op regionaal niveau een verdiepingsslag maken naar de kwetsbaarheden van de land- en tuinbouw, zodat we op basis van deze inzichten perspectieven en actiepunten kunnen opstellen om onze land- en tuinbouw beter voor te bereiden op het veranderende klimaat.
Resultaat:	Een strategie voor de lange(re) termijn en een programma met concrete projecten gericht op een klimaat- en toekomstbestendige land- en tuinbouw.
Wie:	LTO Noord, ZLTO, NFO, TCO, Fruitpact, Greenport Gelderland, gemeenten, waterschap, provincie
Wanneer:	2021-2030

Een vitale en toekomstbestendige land- en tuinbouw

Al van oudsher is de agrarische sector bepalend geweest voor het landschap van Rivierenland. Het klimaat, het landschap, de beschikbaarheid van goed water en de voedingsrijke bodem leveren de optimale randvoorwaarden en hebben ervoor gezorgd dat dit gebied toonaangevend is in een aantal specifieke teelten. De tuinbouwsector geeft in belangrijke mate invulling aan het landschap en de identiteit van de regio. In Regio Rivierenland ligt ten opzichte van andere foodregio's in Nederland, de nadruk op tuinbouw, tuinbouwproductie en handel. Het gebied bevat het grootste fruitcluster van Nederland met 4700 hectare teelt (met name op de stroomruggen) en fruitgerelateerde bedrijvigheid. In de Bommelerwaard en Neder-Betuwe is al overgegaan tot een clustering van glastuinbouw, champignon- en laanboomteelt om een doorontwikkeling van deze sectoren mogelijk te maken. In de komgebieden binnen het rivierengebied komen overwegend grondgebonden veeteeltbedrijven voor. Met in totaal bijna 7.000 hectare is dit de grootste grondgebruiker in Regio Rivierenland. De land- en tuinbouw in Rivierenland wil haar toonaangevende positie verder versterken.

7 Perspectieven voor klimaatbestendige inrichting van de natuur voor de langere termijn.

Klimaatverandering is van invloed op natuurlijke systemen. Er gaat biodiversiteit verloren en ecosystemen gaan achteruit. Door natuur en landschap te beschermen en ecosystemen te herstellen, zorgen we ervoor dat zij minder kwetsbaar zijn en meer weerstand kunnen bieden. In het toekomstbestendig landelijk gebied in onze regio staan voor de komende jaren enerzijds meer praktische maatregelen op het programma en anderzijds de klimaatkwetsbaarheden van natuurlijke systemen op de lange(re) termijn.

Wat betreft de praktische maatregelen op kortere termijn gaat het om:

- behoud en weer terugbrengen van autochtone beplanting, die relatief goed bestand is tegen de effecten van klimaatverandering;
- het planten van meer schaduw biedende bomen en groenstructuren in of om weilanden en erven (bomen voor beesten);
- de aanleg van waterbergende en waterkwaliteit verbeterende landschapselementen en poelen;
- bestrijding van invasieve soorten;
- het daar waar nodig verbeteren van de waterverdeling bij droogte;
- water vasthouden binnen het huidige watersysteem;
- opstellen van bedrijfsnatuurplannen voor agrarische bedrijven.

Er zijn inmiddels diverse projecten in gang gezet en dat gaan we in de komende periode intensiveren. Daarbij richten we ons in eerste instantie op de focusgebieden voor natuur in onze regio. Dit op basis van inzicht in de regionale kwetsbaarheden en urgentie. Om kennis en ervaring op te doen gaan we kleinschalig aan de slag met maatregelen in uitvoeringsgerichte ‘living labs’. Pilots en onderzoeken bieden inspiratie en bouwstenen voor nieuwe vormen van samenwerking en de opschaling naar grotere (natuur)gebieden.

Voor de lange(re) termijn gaat het om meer inzicht in de kwetsbaarheden van het water- en bodemsysteem in onze regio, de urgentie daarvan, hoe we daar mee omgaan en waar welke functies wel of niet met het oog op de toekomst gepland kunnen worden. Een vraag die hierbij opkomt is op welke wijze de Linge een rol kan spelen in het regionale watersysteem. Dit vraagt om een heroriëntatie gericht op het herstel van natuurlijke watersystemen (vasthouden in plaats van versneld afvoeren) en het herstel van de natuurlijke sponswerking van de bodem.

Keuzes komen tot stand in afstemming met andere gebiedsopgaven en in overleg met organisaties vanuit andere sectoren zoals de land- en tuinbouw, recreatie e.d. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij reeds lopende trajecten - bijvoorbeeld het regionaal waterprogramma - en bestaande overlegstructuren. Maar we kijken ook of een regionaal overlegplatform landelijk gebied zinvol kan zijn. Ten slotte investeren we in onderzoek en kennisdeling om toekomstige oplossingen te ontwikkelen en de ervaring die binnen en buiten de regio wordt opgedaan te delen.

Waarom:	De klimaatverandering neemt toe en gaat sneller dan verwacht, extremen (hitte, droogte en verdroging, hoosbuien, wateroverlast) volgen elkaar sneller op en risico's voor natuur, landschap en biodiversiteit worden steeds groter.
Hoe:	We zetten in op het behouden en versterken van (natte) natuur, het vergroten van de biodiversiteit en het zoeken naar nieuwe natuurdoelen op andere plekken. De natuurgebieden maken deel uit van een sterke groenblauwe dooradering in het landschap die berging en voorraad van zoet water faciliteert voor de functies in het gebied en is tevens aantrekkelijk voor natuur en recreatie.
Resultaat:	➢ Gezamenlijke kwetsbaarhedenkaart en gebiedsagenda ➢ De juiste functie op de juiste plek ➢ Perspectieven klimaatbestendige inrichting en beheer voor de langere termijn
Wie:	Staatsbosbeheer, ANV's collectief Rivierenland, Stichting Geldersch Landschap en Kastelen, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Natuur en Milieu Gelderland, Provincie, waterschap, gemeenten
Wanneer:	2021-2030

8	We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd.
9	We hebben de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen.

Vitale en kwetsbare functies vormen de ruggengraat van de samenleving. Het is belangrijk om te weten welke vitale functies kwetsbaar zijn voor klimaatverandering.

Uitval of beschadiging van belangrijke functies door overstroming, wateroverlast, droogte of hitte kan leiden tot ernstige gevolgen voor mens, milieu of economie. Denk daarbij aan functies zoals de energievoorziening, de hoofdinfrastructuur en ziekenhuizen. Doordat uitval van deze belangrijke functies tot ernstige gevolgen kan leiden, noemen we ze vitaal en kwetsbaar. Daarnaast kunnen vitale en kwetsbare functies noodzakelijk zijn om een gebied te herstellen, bijvoorbeeld na een overstroming.

Het Rijk is verantwoordelijk voor het klimaatbestendig en waterrobuust maken van 13 vitale en kwetsbare functies voor 2050 (zie figuur). De (netwerk) beheerders van deze functies brengen hiervoor de kwetsbaarheden in beeld en treffen maatregelen als dat nodig is.

OVERZICHT VAN NATIONALE VITALE EN KWETSBARE FUNCTIES CONFORM HET DELTAPROGRAMMA

Vitale en/of kwetsbare functie
Energie: (a) elektriciteit; (b) aardgas, (c) olie
Telecom/ICT: (a) basisvoorzieningen voor communicatie t.b.v. respons bij een overstroming (b) publiek netwerk
Waterketen: (a) drinkwater; (b) afvalwater
Gezondheid
Keren en beheren oppervlaktewater: gemalen
Transport: hoofdinfrastructuur
Chemisch en Nucleair: (a) chemie; (b) nucleair; (c) Infectueuze stoffen/ Genetisch gemodificeerde organismen (ggo's)

Het is belangrijk om als regio inzicht te hebben in de vraag of functies beschikbaar blijven bij wateroverlast, hitte of een overstroming en wat er gebeurt als zij uitvallen. Hierbij is samenwerking met de veiligheidsregio van groot belang. Klimaatbestendigheid betekent het maken van de juiste keuzes ten aanzien van ruimtelijke inrichtingsvraagstukken maar ook minimaliseren van gevolgschade, mocht toch uitval van functies optreden bij extreme situaties. Door het inzetten van het omgevings-instrumentarium en kennis van kwetsbare locaties kunnen decentrale overheden ervoor zorgen dat (vitale) nieuwe objecten meteen klimaatbestendig worden ontwikkeld.

Om vitale en kwetsbare functies beter bestand te maken tegen hitte, wateroverlast en overstromingen, is het zaak om de klimaatkwetsbaarheden voor onze regio in beeld te brengen en te analyseren.

Waarom:	DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie: vanaf 2020 klimaatbestendig en waterrobuust handelen.
Hoe:	We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd (voor hitte, wateroverlast en overstromingen).
Resultaat:	Inzicht in de kwetsbare en vitale functie in de regio Rivierenland en afspraken om deze voldoende te beschermen.
Wie:	Gemeenten, waterschap, provincie, netbeheerders, nutsbedrijven, Rijkswaterstaat, Veiligheidsregio
Wanneer:	2021-2023

3. Financiering en monitoring

Samenwerkingsagenda: financiële onderbouwing

Hoe wordt de Samenwerkingsagenda gefinancierd en hoe gaan we de activiteiten in de toekomst financieren?

In de Samenwerkingsagenda staan de speerpunten waarop overheden en stakeholders regionaal samenwerken om versnelling en verdieping te bereiken. Om met de speerpunten aan de slag te gaan zijn middelen nodig. In eerste instantie tijd van overheden en stakeholders om het speerpunt te trekken, maar ook van andere organisaties om deel te nemen. Omdat tijd schaars is en procesmatige en inhoudelijke ondersteuning wenselijk is, zal er ook gebruik gemaakt worden van externe ondersteuning. Daarnaast zijn er voor de goede uitvoering nog andere bijkomende kosten.

Naast de uitvoering van de speerpunten zal ook overkoepelend jaarlijks de Plan-do-check-act circle doorlopen worden en ook hiervoor dient tijd en kosten voor (externe) procesbegeleiding gereserveerd te worden.

Voor de uitvoering van de Samenwerkingsagenda wordt voor de bijdrage vanuit de overheden uitgegaan van de een gezamenlijk maximaal jaarbudget van € 165.000 voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Er zullen slimme koppelingen moeten worden gemaakt met reeds lopende trajecten waarin klimaatadaptatie kan worden meegenomen.

Monitoring

Het is belangrijk om een vinger aan de pols te houden door de voortgang op de diverse thema's in beeld te hebben. Zo weten we op welke onderdelen we op stoom zijn en waar de voortgang stokt. Op die manier kunnen we elkaar helpen en ondersteunen om effectief en efficiënt samen te werken om de noodzakelijke vervolgstappen te zetten. Jaarlijks zullen we daarom een voortgangspresentatie maken over de voortgang van de speerpunten, aangevuld met de goede voorbeelden uit de praktijk van overheden en stakeholders.

Impulsregeling Klimaatadaptatie + overige cofinanciering

Vanaf 1 januari 2021 kunnen gemeenten, provincies en waterschappen in regionaal verband gebruikmaken van de Impulsregeling klimaatadaptatie. Het Rijk stelt daarvoor geld beschikbaar om concrete adaptatiemaatregelen versneld uit te voeren en om al geplande ruimtelijke maatregelen uit te breiden met adaptatiemaatregelen of om nieuwe adaptatiemaatregelen op te pakken. Kortom, een kans om een plus te zetten op onze inspanningen om Rivierenland klimaatadaptief te maken. Voor de werkregio Klimaatactief Rivierenland is € 4.247.000 aan Impulsgelden beschikbaar voor de periode tot en met 2027. Dit vraagt om actie van partijen om deze kansen te benutten.

De aanvragen voor de Impulsgelden worden via de werkregio KAR aangevraagd. De aanvragen zullen door het Rijk worden getoetst aan criteria. Daarbij wordt gekeken of het voorgestelde maatregelenpakket overeenstemt met de doelstelling van de regeling (versnelling van de uitvoering), of er voldoende cofinanciering wordt ingebracht, of het bestuurlijk commitment (minimaal 50% van de regionale partijen én minimaal 2 verschillende bestuurslagen) is geborgd en de voorgestelde maatregelen passen binnen de scope van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (inclusief het Deltafonds).

Daarnaast moeten werkregio's in hun voorstel onderbouwen hoe ze met de criteria doeltreffendheid en doelmatigheid, integraliteit en urgentie zijn omgegaan. De toets binnen de werkregio's borgt in belangrijke mate dat de juiste en meest urgente maatregelen op een kosteneffectieve wijze

worden getroffen en dat goed gekeken wordt naar de samenhang met andere opgaven.

Om de beschikbare impulsgelden in onze regio te verdelen hanteren we een afwegingskader. Het uitgangspunt daarbij is dat de door Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) geformuleerde criteria altijd gelden. Met de impulsregeling willen wij versnelling binnen de hele regio realiseren en maatregelen met extra maatschappelijke meerwaarde bevorderen.

Ook worden klimaatadaptatiemaatregelen mede gefinancierd vanuit de Regiodeal Fruitdelta van het Rijk[2]. Indien mogelijk zal ook van eventuele andere cofinancieringsmogelijkheden gebruik gemaakt worden. Zowel via regionale aanvragen als via lokale aanvragen om de gewenste versnelling te bereiken. Binnen de regio zal een aparte werkgroep worden opgezet die de aanvraag van de impulsgelden zal coördineren en daarnaast ook zo mogelijk coördineert om andere vormen van cofinanciering in te kunnen zetten

[2] De Regiodeal heeft betrekking op de gemeenten die met elkaar samenwerken binnen de gemeenschappelijke regeling. De gemeenten Lingewaard en Over Betuwe vallen daar buiten.

Ruimtelijke ontwikkeling

Speerpunt 1

We hebben klimaatadaptatie als een integraal onderdeel opgenomen in onze omgevingsvisies en omgevingsplannen.

Termijn: 2020-2023

Aanleiding

De ambitie in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Hierbij is als tussenstap aangegeven dat klimaatbestendig en waterrobuust inrichten al vanaf 2020 een vast onderdeel in het beleid en handelen is. Bij deze maatschappelijke opgave wordt bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen voorkomen dat het risico op schade en slachtoffers door overstromingen of extreem weer verder toeneemt en beheer en onderhoud worden zo uitgevoerd dat de kans op schade en slachtoffers, waar mogelijk, afneemt. De provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies en de Watervisie Rivierenland bieden de mogelijkheid om het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten te borgen in het beleid en handelen van de overheden, zodat het een integraal onderdeel is van alle werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting in de regio.

Doelen 2023

Klimaatadaptatie is onderdeel van de omgevingsvisies en -plannen van de betrokken overheden in de regio Rivierenland.

Toelichting:

- We nemen klimaatadaptatie als een integraal onderdeel mee in onze omgevingsvisie en omgevingsplannen. In de omgevingsvisies kan klimaatadaptatie worden afgewogen ten opzichte van andere maatschappelijke thema's en de lokale en regionale context.
- We zorgen dat klimaatadaptatie onderdeel is van een regionaal programma i.p.v. het eigen lokale programma. Hierbij vertalen we regionale opgaven in lokale omgevingsvisies.
- We pakken klimaatadaptatie op regionaal niveau planmatig op: we creëren uniforme kaders en uitgangspunten die gebruikt (kunnen) worden door alle overheden in de regio.
- We zetten een kennisbank op met goede praktijkvoorbeelden en lessons learned.

Aanpak

Jaar 1

1. Regio brede inventarisatie (*Team*):
   - stand van zaken t.a.v. omgevingsvisies en omgevingsplannen bij de betrokken overheden;
   - inventariseren goede voorbeelden i.r.t. klimaatadaptatie.
2. Bepalen regionale koers (*Team).*
3. Organiseren Masterclass(es) RAS en Omgevingsvisie (T*eam /extern bureau*).

Jaar 2

1. Formuleren duurzame regionale aanpak omgevingsvisie (*Team + stakeholders*).

Jaar 3

1. Bieden van handelingsperspectief voor duurzame regionale aanpak omgevingsvisie (*Team + stakeholders*).

Organisatie

Trekker(s)

- **Gemeente Overbetuwe**
- Gemeente West Betuwe
- Provincie Gelderland

Team

- Ambtelijk medewerkers Omgevingsvisie, Ruimtelijke Ordening en klimaatadaptatie

Deskundigen

- Extern bureau t.b.v. organisatie Masterclass

Financiën en monitoring

Financiën

- P.m.

Monitoring

- Jaarlijkse inventarisatie en overzicht stand van zaken omgevingsvisies en omgevingsplannen
- Delen goede voorbeelden

31-03-2021

Leefbare kernen

Speerpunt 2

We beschikken over hitteplannen en -protocollen die we actief uitdragen naar inwoners, zorginstellingen, bedrijven, organisatoren evenementen.

Termijn: 2020-2023

Aanleiding

Door klimaatverandering neemt het aantal zomerse en tropische dagen toe. Op deze warme dagen kunnen mensen last krijgen van hittestress. De aanhoudende hitte en hittestress vormen een vergroot risico op gezondheidsproblemen, met name onder ouderen en chronisch zieken. We willen in de regio Rivierenland deze kwetsbare groepen, maar ook andere groepen die tijdens hete dagen extra aandacht vragen, zoals bezoekers van evenementen en horeca, handvatten geven om weerstand te bieden tegen de overlast die door hitte kan worden ervaren. Daarom werken we toe naar een regionaal overkoepelend hitteprotocol, dat we acties uitdragen aan inwoners, zorginstellingen, bedrijven en organisatoren van evenementen.

Doelen 2023

Overheden en relevante stakeholders in de regio Rivierenland beschikken over hitteprotocollen en hitteplannen.

Toelichting:

- We stellen een regionaal overkoepelend hitteprotocol op, zodat gemeenten alleen lokale accenten hoeven aan te brengen.

Aanpak

Jaar 1

1. Benaderen beleidsmedewerkers sociaal domein en recreatie (*Team*).
2. Overzicht stand van zaken hitteplannen en protocollen (*Team*).
3. Inventarisatie doelgroepen (*team*).
4. Organiseren bijeenkomst/webinar samen met GGD (*Team*).

Jaar 2

1. Opstellen regionaal overkoepelend hitteplan – en protocol (*Team*).
2. Ondersteuning partijen bij lokaal maatwerk (o.a. bij evenementen) (*Team*).

Jaar 3

p.m.

Organisatie

Trekker(s)

- **Gemeente Lingewaard**
- Gemeente Maasdriel
- Gemeente Tiel
- GGD Gelderland Zuid

Team

- Ambtelijk medewerkers sociaal domein
- Vertegenwoordigers vanuit de stakeholders (o.a. GGD).

Stakeholders

- Veiligheidsregio's
- Zorginstellingen
- Evenementenbureaus
- Horeca en cultuur
- Recreatieondernemer

Deskundigen

- GGD

Financiën en monitoring

Financiën

- Middelen en inzet GGD.

Monitoring

- Jaarlijkse inventarisatie en overzicht stand van zaken.

31-03-2021

Communicatie

Speerpunt 3

We willen klimaatadaptief handelen stimuleren bij inwoners en bedrijven in de regio (participatie).

Termijn: 2020-2025

Aanleiding

De ambitie in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht en dat we nu al (vanaf 2020) klimaatadaptief handelen.
Klimaatadaptatie is een vraagstuk van iedereen, van individuele inwoner tot ondernemer, van natuurorganisatie tot woningcorporatie, van land- en tuinbouw organisatie tot logistieke partij. We willen als regio Rivierenland klimaatadaptief handelen stimuleren bij inwoners en bedrijven. Dit willen we bereiken door hun bewustzijn van en de kennis rondom het thema klimaatadaptatie te vergroten en door hen perspectieven mee te geven over hoe zij hun steentje bij kunnen dragen.

Doelen 2025

De bewustwording bij en het handelingsperspectief van overheden, stakeholders, inwoners en bedrijven op het gebied van klimaatadaptatie is vergroot.

Toelichting:
Met hulp van communicatie gaan we de bewustwording, en daarmee handelingsperspectief, vergroten. Dit geldt voor een breed scala aan stakeholders; van overheden tot bedrijven en inwoners. We willen zoveel mogelijk mensen informeren (uitleggen waarom het van belang is om in actie te komen), inspireren (goede voorbeelden laten zien, waardoor men overtuigd raakt van het 'waarom') en motiveren en moveren (in beweging laten komen, what's in it for me?), waardoor we als regio beter voorbereid raken op het veranderende klimaat en de gevolgen die dat met zich meebrengt.

Aanpak

Jaar 1
1. Opstellen communicatiestrategie (*Communicatiebureau + team*).
2. Uitvoeren nulmeting *(Communicatiebureau).*
3. Uitvoeren communicatiestrategie (*Communicatiebureau + team*).

Jaar 2
1. Uitvoeren communicatiestrategie (*Communicatiebureau + team*).
2. Effectmeting *(Communicatiebureau).*

Jaar 3
1. Uitvoeren communicatiestrategie (*Communicatiebureau + team*).

Jaar 4
1. Uitvoeren communicatiestrategie (*Communicatiebureau + team*).
2. Effectmeting *(Communicatiebureau).*

Organisatie

Trekker(s)
- **Gemeente West Betuwe**
- Gemeente Zaltbommel
- Waterschap Rivierenland

Team
- Ambtelijk medewerkers communicatie en klimaatadaptatie
- Vertegenwoordigers communicatiebureau.
- Vertegenwoordigers NME.

Stakeholders
- NME (Natuur en Milieu Educatie)
- Stichting Steenbreek

Deskundigen
- Communicatiebureau
- Arnhem klimaatbestendig

Financiën en monitoring

Financiën
- € 45.000 1e jaar

Monitoring
- Nulmeting 2021
- Effectmeting 2023 & 2025.
- Monitoring campagne statistieken bij inzet middelen (o.a. zichtbaarheid en bereik).

31-03-2021

Leefbare kernen

Speerpunt 4

We hebben groennormen en ontwerpprincipes geformuleerd voor het klimaatadaptief ontwikkelen stedelijk gebied.

Termijn: 2020-2023

Aanleiding

We krijgen steeds vaker te maken met extremere weersomstandigheden, het wordt natter, warmer, er zijn langere droge periodes en we ervaren steeds vaker hittestress. We moeten aan de slag om de ambitie van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te zijn, te behalen. Het is van belang om beperkingen van wateroverlast, droogte en hitte mee te nemen als ontwerpuitgangspunt bij de (her)inrichting van onze kernen.

Doelen 2023

Klimaatadaptief ontwerpen, ontwikkelen en bouwen is het nieuwe normaal.

Toelichting:
Beperking van wateroverlast, droogte en hitte nemen we zo spoedig mogelijk mee als ontwerpuitgangspunt bij de (her)inrichting van onze kernen. Daarbij werken overheden, woningcorporaties en private partijen samen om dorpen en steden te transformeren tot groene, leefbare en klimaatbestendige kernen. We gaan er samen voor zorgen dat zo snel mogelijk alle nieuwe ontwikkelingen klimaatbestendig zijn ingericht en dat bij renovatie, beheer en onderhoud klimaatadaptatie wordt meegenomen. Om het handelingsperspectief te vergroten formuleren we regionaal te gebruiken groennormen en ontwerpprincipes.

Aanpak

Jaar 1
1. Overzicht stand van zaken *(Team)*.
2. Organiseren van kennis- en inspiratiesessie (*Team*).

Jaar 2
1. Opstellen regionale richtlijnen *(Team + stakeholders + deskundigen)*.

Jaar 3
1. Groennormen en ontwerpprincipes opstellen *(Team + stakeholders + deskundigen)*.

Organisatie

Trekker(s)
- **Gemeente Culemborg**
- Gemeente Tiel
- Gemeente Neder-Betuwe
- Gemeente Lingewaard
- Kleurrijk Wonen

Team
- Ambtelijk medewerkers ruimtelijke ordening, klimaatadaptatie, water en landschap.
- Vertegenwoordigers vanuit de stakeholders.

Stakeholders
- Klokgroep
- Omgevingsdienst Rivierenland/Regio Arnhem
- AVRI
- Gebiedscoöperaties
- Woningcorporaties (o.a. Kleurrijk Wonen)

Deskundigen
- CROW, Platform 31, Natuurinclusief bouwen, VNG en Groene Huisvesters.

Financiën en monitoring

Financiën
- P.m.

Monitoring
- P.m.

31-03-2021

Leefbare kernen

Speerpunt 5

We nemen klimaatadaptatie-doelen standaard mee in de prestatieafspraken met de woningcorporaties en contracten met ontwikkelaars.

Termijn: 2020-2021

Aanleiding

We krijgen steeds vaker te maken met extremere weersomstandigheden, het wordt natter, warmer, er zijn langere droge periodes en we ervaren steeds vaker hittestress. We moeten aan de slag om de ambitie van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te zijn, te behalen. Het is van belang om beperkingen van wateroverlast, droogte en hitte mee te nemen in prestatieafspraken met woningcorporaties en contracten met ontwikkelaars om te borgen dat ook deze partijen zicht inzetten voor een klimaatbestendige inrichting van regio Rivierenland.

Doelen 2023

Klimaatadaptief ontwerpen, ontwikkelen en bouwen is het nieuwe normaal en wordt ook door woningcorporaties en ontwikkelaars onderschreven.

Toelichting:
Beperking van wateroverlast, droogte en hitte nemen we zo spoedig mogelijk mee als ontwerpuitgangspunt bij de (her)inrichting van onze kernen. Daarbij werken overheden, woningcorporaties en private partijen samen om dorpen en steden te transformeren tot groene, leefbare en klimaatbestendige kernen. We gaan er samen voor zorgen dat zo snel mogelijk alle nieuwe ontwikkelingen klimaatbestendig zijn ingericht en dat bij renovatie, beheer en onderhoud klimaatadaptatie wordt meegenomen.

Aanpak

Jaar 1

1. Overzicht stand van zaken *(Team)*.
2. Organiseren van kennis- en inspiratiesessie (*Team*).

Jaar 2

1. Opstellen regionale richtlijnen voor prestatieafspraken *(Team + stakeholders + deskundigen)*.

Jaar 3

1. Verder definiëren regionale richtlijnen voor prestatieafspraken *(Team + stakeholders + deskundigen)*.

Organisatie

Trekker(s)

- **Gemeente Tiel**
- Gemeente Maasdriel

Team

- Ambtelijk medewerkers ruimtelijke ordening, klimaatadaptatie en wonen.
- Diverse stakeholders.

Stakeholders

- Provincie Gelderland
- Aedes
- SWR
- Kleurrijk Wonen
- Thius
- Woningstichting Maasdriel
- Waard wonen
- De Kernen
- De Woongard
- De goede woning
- Koepel-/Brancheorganisatie ontwikkelaars

Deskundigen

- CROW, Platform 31, Natuurinclusief bouwen, VNG en Groene Huisvesters.

Financiën en monitoring

Financiën

- P.m.

Monitoring

- P.m.

31-03-2021

Landelijk gebied

Speerpunt 6: Perspectieven en actiepunten voor klimaatbestendige inrichting van de land- en tuinbouw voor de langere termijn.

Termijn: 2020-2023

Aanleiding

Door klimaatverandering hebben we in Nederland steeds vaker te maken met neerslagextremen, droogte, hitte en verzilting. De klimaatverandering neemt alleen maar toe en gaat sneller dan verwacht, extremen volgen elkaar sneller op en risico's in de land- en tuinbouw worden steeds groter. Het is nu tijd om de land- en tuinbouw in te richten op een manier die beter bestand is tegen de effecten van klimaatverandering.

Doelen 2023

Een strategie voor de lange(re) termijn en een programma met concrete projecten gericht op een klimaat- en toekomstbestendige land- en tuinbouw.

Toelichting:
We maken op regionaal niveau een verdiepingsslag naar de kwetsbaarheden van de land- en tuinbouw en stellen daartoe een strategie op die perspectief biedt voor de lange(re) termijn. Daarnaast zoeken we in de regio aansluiting bij bestaande projecten en activiteiten en gaan we de komende periode werken aan de onderwerpen: Watersysteem en watergebruik, Teeltonder-steunende voorzieningen, Duurzame gewasbescherming en Natuurinclusieve landbouw.

Aanpak

Jaar 1
1. Inventarisatie huidige stand van zaken i.r.t. klimaat(adaptatie) en regionale behoeften *(Team + stakeholders)*.
2. Werkateliers, waarin gekomen wordt tot de strategische lijnen (perspectieven) en concrete projecten (actiepunten) *(Team + stakeholders)*.
3. Uitvoeren concrete projecten *(Team + stakeholders)*.
4. Uitwerken concept strategie *(Team + stakeholders + deskundigen)*.

Jaar 2
1. Opstellen definitieve strategie *(Team + stakeholders)*.
2. Uitvoeren concrete projecten *(Team + stakeholders)*.

Jaar 3
1. Uitvoeren strategie *(Team + stakeholders)*.
2. Uitvoeren concrete projecten *(Team + stakeholders)*.

Organisatie

Trekker(s)
- **Waterschap Rivierenland**
- Gemeente Zaltbommel
- Gemeente West Betuwe

Team
- Ambtelijk medewerkers ruimtelijke ordening, klimaatadaptatie en landschap.
- Vertegenwoordigers vanuit de stakeholders.

Stakeholders
- LTO: ZLTO & LTO-Noord.
- NFO Fruit
- Tree Center Opheusden
- Fruitpact
- Greenport Gelderland
- Gemeente Arnhem

Deskundigen
- Aequator groen en ruimte, WUR, Gelders Genootschap, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Financiën en monitoring

Financiën
- P.m.

Monitoring
- P.m.

31-03-2021

Landelijk gebied

Speerpunt 7: Perspectieven en actiepunten voor klimaatbestendige inrichting van de natuur en het landschap voor de langere termijn.

Termijn: 2020-2023

Aanleiding

Door klimaatverandering hebben we in Nederland steeds vaker te maken met wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen. De klimaatverandering neemt alleen maar toe en gaat sneller dan verwacht, extremen volgen elkaar sneller op en risico's voor de natuur worden steeds groter. Zo staan leefgebieden van planten en dieren onder druk en wordt de kans op natuurbranden bij langere droogte verder toe. Het is nu tijd om de natuur en het landschap in te richten op een manier die beter bestand is tegen de effecten van klimaatverandering.

Doelen 2023

We hebben perspectieven en actiepunten geformuleerd voor de klimaatbestendige inrichting van natuur voor de langere termijn.

Toelichting
We brengen de kwetsbaarheden van de natuur in kaart en maken een gebiedsagenda waarin de kwetsbare gebieden worden aangepakt. We zorgen dat de juiste functie op de juiste plek land en bieden perspectieven voor de klimaatbestendige inrichting en het beheer van de natuur op de langere termijn.

Aanpak

Jaar 1

1. Inventarisatie huidige stand van zaken i.r.t. klimaat(adaptatie) en regionale behoeften *(Team + stakeholders).*
2. Werkateliers, waarin gekomen wordt tot een kwetsbaarhedenkaart, gebiedsagenda (actiepunten) en perspectieven voor de langere termijn *(Team + stakeholders + deskundigen).*
3. Oppakken en uitvoeren actuele (korte termijn) acties, zoals behoud en terugbrengen autochtone beplanting, de aanleg van waterbergende en waterkwaliteit verbeterende landschapselementen en poelen en het opstellen van bedrijfsnatuurplannen voor agrarische bedrijven *(Team + stakeholders).*

Jaar 2

1. Updaten gebiedsagenda *(Team + stakeholders).*
2. Lange termijn perspectieven uitwerken tot strategie *(Team + stakeholders + deskundigen).*
3. Oppakken en uitvoeren actuele acties *(Team + stakeholders).*
4. Opzetten en uitvoeren "living labs" *(Team + stakeholders).*

Jaar 3

1. Updaten gebiedsagenda *(Team + stakeholders).*
2. Uitvoeren lange termijn strategie *(Team + stakeholders).*
3. Oppakken en uitvoeren actuele acties *(Team + stakeholders).*
4. Actualiseren en uitvoeren "living labs" *(Team + stakeholders).*

Organisatie

Trekker(s)

- **Waterschap Rivierenland**
- Gemeente Zaltbommel
- Gemeente West Betuwe
- Staatsbosbeheer

Team

- Ambtelijk medewerkers ruimtelijke ordening, klimaatadaptatie en landschap.
- Vertegenwoordigers vanuit de stakeholders.

Stakeholders

- Staatsbosbeheer
- Collectief Rivierenland
- Stichting Geldersch Landschap en Kastelen
- Stichting Landschapsbeheer Gelderland
- Gelderse Milieu Federatie
- Gemeente Arnhem

Deskundigen

- Aequator groen en ruimte, WUR, Gelders Genootschap, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Financiën en monitoring

Financiën

- P.m.

Monitoring

- Jaarlijks actueel houden van de gebiedsagenda.

31-03-2021

Vitaal en kwetsbaar

Speerpunt 8:

We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd.

Termijn: 2021-2022

Aanleiding

Vitale en kwetsbare functies zijn functies die bij uitval of beschadiging door hitte, wateroverlast of overstroming ernstige schade met zich mee kunnen brengen voor mens, milieu of economie, of functies die noodzakelijk zijn voor snel herstel van een gebied na extreem weer. Om deze vitale en kwetsbare functies beter bestand te maken tegen hitte, wateroverlast en overstromingen, is het zaak om de klimaatkwetsbaarheden in beeld te brengen en te analyseren.

Doelen 2023

- We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd (voor hitte, wateroverlast en overstromingen).
- We hebben inzicht in de risico's voor klimaatextremen, ook na genomen maatregelen.

Aanpak

Jaar 1

1. Inventarisatie vitale en kwetsbare functies. Wat zijn het? Wat zijn algemene kwetsbaarheden? Welke kwetsbaarheden zijn van toepassing in regio Rivierenland? Wie is in de regio verantwoordelijk voor de vitale en kwetsbare functies? *(Team).*
2. Inventarisatie delen + feedback en aanvullingen opvragen (Team + stakeholders + deskundigen).
3. Regionale richtlijnen destilleren uit de inventarisatie *(Team + stakeholders).*

Organisatie

Trekker(s)

- **Provincie Gelderland**
- Gemeente Culemborg
- Gemeente Neder-Betuwe

Team

- Burgemeesters
- Ambtelijk medewerkers: assetmanagers, interne calamiteitenzorg, hydrologen en wegbeheerders.
- Vertegenwoordigers vanuit de stakeholders.

Stakeholders

- Veiligheidsregio's
- Rijkswaterstaat
- Woningcorporaties
- GGD
- Nutsbedrijven: o.a. Liander en Vitens.
- Vertegenwoordigers supermarkten

Deskundigen

- Kennisinstituten: NKWK/Deltares/WUR

Financiën en monitoring

Financiën

- P.m.

Monitoring

- Parallel aan landelijk spoor wanneer bekend.

31-03-2021

Vitaal en kwetsbaar

Speerpunt 9:

We hebben de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen.

Termijn: 2021-2023

Aanleiding

Vitale en kwetsbare functies zijn functies die bij uitval of beschadiging door hitte, wateroverlast of overstroming ernstige schade met zich mee kunnen brengen voor mens, milieu of economie, of functies die noodzakelijk zijn voor snel herstel van een gebied na extreem weer. Om deze vitale en kwetsbare functies beter bestand te maken tegen hitte, wateroverlast en overstromingen, hebben we de klimaatkwetsbaarheden in beeld te gebracht en geanalyseerd. Klimaatadaptatie is een grote maatschappelijke opgave, om de vitale en kwetsbare functies goed te kunnen beschermen is het zaak om stakeholders betrokken en alert te laten zijn op de effecten van klimaatverandering op deze functies.

Doelen 2023

- We hebben de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen.
- We hebben inzicht in de risico's voor klimaatextremen, ook na genomen maatregelen, voor deze restrisico's zijn door stakeholders gezamenlijke protocollen opgesteld.
- Alle verantwoordelijke partijen hebben hun vitale, kwetsbare functies optimaal beschermd tegen mogelijke calamiteiten als gevolg van klimaatverandering.

Aanpak

Jaar 1

1. Stakeholders zijn betrokken bij het in kaart brengen en analyseren van de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies *(Team + stakeholders)*.
2. Stakeholders zijn betrokken geweest bij het opstellen van of geïnformeerd over de regionale richtlijnen voor het beschermen van vitale en kwetsbare functies *(Team + stakeholders)*.
3. Masterclass bescherming vitale en kwetsbare functies (Team + deskundigen).

Jaar 2

1. Protocollen opstellen voor restrisico's (stakeholders).

Organisatie

Trekker(s)

- **Provincie Gelderland**
- Gemeente Culemborg
- Gemeente Neder-Betuwe

Team

- Burgemeesters
- Ambtelijk medewerkers: assetmanagers, interne calamiteitenzorg, hydrologen en wegbeheerders.
- Vertegenwoordigers vanuit de stakeholders.

Stakeholders

- Veiligheidsregio's
- Rijkswaterstaat
- Woningcorporaties
- GGD
- Nutsbedrijven: o.a. Liander en Vitens.
- Vertegenwoordigers supermarkten

Deskundigen

- Kennisinstituten: NKWK/Deltares/WUR

Financiën en monitoring

Financiën

- P.m.

Monitoring

- Jaarlijks evalueren of functies voldoende beschermd zijn tegen effecten van klimaatverandering.

31-03-2021

Bijlage 2: Overzicht opgaven en acties eindconcept RAS

Regionale aanpak: onze opgaven en acties

Opgave 1

Doel: Klimaatbestendigheid is een leidend principe in beleid en besluitvorming – op deze manier maken we bewuste keuzes voor een goed woon-, werk- en leefklimaat

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We zijn ons op ambtelijk, management en bestuurlijk niveau bewust van de urgentie om klimaatadaptatie te verankeren in beleid en handelen (gemeente, provincie, waterschap, uitvoerende organisaties)	• Bewustwordingscampagne uitrollen, waarbij onder meer de RAS en kennis-bijeenkomsten gebruikt worden • Interne communicatiestrategie uitwerken voor overheden en andere stakeholders • Opnemen in beleid	• Breng de risico's en calamiteiten beeldend inzichtelijk • Goede praktijkvoorbeelden uitdragen (zoals pilot Waterplein)	• Regionale werkgroep communicatie (is reeds actief) • Lokaal binnen gemeente (bestuurlijk, management en ambtelijk)	• Korte termijn (2020 – 2021)
We spreken als overheden de bestuurlijke ambitie uit om klimaatadaptatie op te pakken	• Regionale bestuurlijke bijeenkomst organiseren • Klimaatadaptatie is als speerpunt van beleid opgenomen in coalitieakkoorden van gemeenten en deze maken hiervoor in de begroting ook middelen vrij	• Bestuurders en raadsleden de stresstesten buiten laten ervaren • Bewoners en bedrijven vertellen aan bestuurders/raadsleden over hun ervaringen • Niet alleen ambities uitspreken in coalitieakkoorden, maar ook menskracht en middelen daaraan koppelen	• Werkgroep Klimaat Actief Rivierenland (KAR)/stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland (SNR) • Lokaal binnen gemeente (colleges en raden)	• Korte termijn (2020)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben klimaatadaptatie als een integraal onderdeel opgenomen in onze omgevingsvisies en omgevingsplannen	• Op regionaal niveau planmatig oppakken: uniforme kaders en uitgangspunten die gebruikt (kunnen) worden door alle overheden	• Sector overstijgende aanpak, doorbreken van beleidsverkokering • Commitment om regionaal kaders vast te stellen om gelijk speelveld in regio te creëren • Klimaatadaptatie onderdeel laten zijn van een regionaal programma i.p.v. eigen programma • Kennisbank met goede praktijkvoorbeelden en lessons learned	• Regionale werkgroep (trekker gemeente die voorop loopt met de uitwerking van de omgevingsvisie, alle gemeenten zijn vertegenwoordigd)	• Korte termijn (2020 - 2023)
We beschikken over hitteplannen en -protocollen die we actief uitdragen naar inwoners, zorginstellingen, bedrijven, organisatoren evenementen	• In samenwerking met de GGD opstellen van hitteplannen en -protocollen	• Regionaal overkoepelend protocol opstellen, zodat gemeenten alleen lokale accenten hoeven aan te brengen	• Werkgroep hitteplan (GGD en vertegenwoordiging alle gemeenten)	• Korte termijn (2022)
We willen klimaatadaptief handelen stimuleren bij inwoners en bedrijven in de regio (participatie)	• Communicatiestrategie voor inwoners en bedrijven in de regio. Gebaseerd op de 3 pijlers: Bewustwording, kennis en participatie	• Concrete voorbeelden van kwetsbaarheden en effecten • Mogelijkheden om kwetsbaarheden en effecten te verkleinen (handelingsperspectief) • Betrokken inwoners en bedrijven in de regio	• Samenwerking met andere werkregio('s) • Regionale werkgroep communicatie (is reeds actief) • Lokaal binnen gemeente (bestuurlijk, management en ambtelijk)	• Korte termijn (2020 – 2023)

Opgave 2

Doel: Onze kernen zijn groen, hittebestendig en gewapend tegen overvloedige regenval en langdurige wateroverlast

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben groennormen en ontwerpprincipes geformuleerd voor het klimaatadaptief ontwikkelen van bebouwd en onbebouwd gebied	• Op regionaal niveau opstellen van uniforme groennormen en ontwerpprincipes • Lokaal maatwerk en verankeren in beleid (omgevingsvisie en -plannen)	• Uitkomsten lokale en regionale stresstesten • Goede samenwerking tussen overheden en stakeholders; sterkere rol voor regionale werkgroep Rivierenland	• Regionale werkgroep (trekker koploper binnen de regio, vertegenwoordiging alle gemeenten en evt. externe expertise) • Lokaal binnen iedere gemeente	• Middellange termijn (2025)
We nemen klimaatadaptatiedoelen standaard mee in de prestatie-afspraken met de woningcorporaties en contracten met ontwikkelaars	• Op regionaal niveau organiseren van workshops met woningcorporaties en ontwikkelaars/aannemers • Verankeren in contracten en prestatieafspraken	• Samenwerking in de regio t.b.v. gelijk speelveld in regio voor ontwikkelaars en corporaties • Kennis over gezond binnenmilieu	• Gemeenten in samenwerking met woningcorporaties (SWR: Samenwerkende Corporaties Rivierenland) en ontwikkelaars en GGD • Lokaal binnen gemeente	• Korte termijn (2020 – 2021)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben bij het aanleggen van openbare ruimte en het oprichten van bebouwing klimaatbestendigheid als uitgangspunt	• Regionale bestuurlijke bijeenkomst: bestuurlijke ambitie ophalen om binnen alle gemeenten hiervoor beleid te formuleren en pilots/ projecten uit te voeren (bijv. inrichtingsplannen van openbare ruimte, zoals parken, plantsoenen, speelterreinen en schoolpleinen, maar ook bebouwing)	• Bewustwording over noodzaak en borging van vergroening in de openbare ruimte • Kennis en ervaring om subsidies te verkrijgen	• Werkgroep Klimaat Actief Rivierenland (KAR) / stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland (SNR) • Uitwerking vindt plaats in overleg met ontwikkelende partijen en woningcorporaties	• Korte termijn (2020 – 2021)
We hebben inzicht in de benodigde waterbuffering in de stad en het landelijk gebied	• Op lokaal en regionaal niveau in beeld brengen van noodzakelijke omvang van de benodigde buffering, de gewenste locaties van buffering	• Detailberekeningen vanuit de lokale stresstesten	• Regionale werkgroep (met vertegenwoordiging van alle gemeenten)	• Korte termijn (2021)

Opgave 3 **Doel:** Het landelijk gebied van Rivierenland is voorzien van een klimaatrobuuste groenblauwe structuur

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben en houden in tijden van langdurige droogte voldoende en kwalitatief goed water beschikbaar voor onze natuurgebieden, land- en tuinbouw, drinkwatervoorziening en recreatie	• Op regionaal niveau gaan we eerst de waterbehoefte en -beschikbaarheid inventariseren en deze met elkaar confronteren (kijkend naar zowel de kwantitatieve kant van behoefte en aanbod, als de locatie hiervan). Op basis van deze inventarisatie wordt in beeld gebracht of en zo ja met welke maatregelen bij alle betrokken partijen de watervraag en de -beschikbaarheid beter op elkaar kan worden afgestemd.	• Gebruikers van grond en oppervlaktewater en de waterbeheerders betrekken • Ruimte voor waterbuffering in natte perioden, zodat dit water in tijden van droge perioden kan worden ingezet	• Regionale werkgroep met vertegenwoordigers van overheden, waterschap, landbouw- en natuurorganisaties en waterleidingbedrijven	• Middellange termijn (2025)
Onze land- en tuinbouw ontwikkelt zich klimaatbestendig en duurzaam. Daarbij kijken we onder meer naar: • Waterbeschikbaarheid • Klimaatadaptieve gewassen, teelten en teeltsystemen • Ruimte in regelgeving om te experimenteren • Functies op de juiste plek	• Regionaal wordt een verdiepingsslag gemaakt naar de kwetsbaarheden van de land- en tuinbouw en wat deze sector moet doen om zich klimaatbestendig te ontwikkelen	• Ontwikkelen van perspectieven voor de langere termijn. • Initiatieven (pilots) van onderop ondersteunen met kennis en middelen • Voorbeelden uitdragen (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland)	• Regionale werkgroep met vertegenwoordigingen van overheden en land- en tuinbouworganisaties	• Middellange/ lange termijn (2025 – 2030)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We zetten in op het behouden en versterken van natte natuur, het vergroten van de biodiversiteit en het zoeken naar nieuwe natuurdoelen op andere plekken.	• Op regionaal niveau verder onderzoeken wat de kwetsbaarheden en mogelijke oplossingen zijn. Denk daarbij aan: • Langer vasthouden van het water (in de winter) en de sponsfunctie verhogen, door o.a.: - Ruimte voor de rivieren en moerassen in de uiterwaarden. - Dichten van sloten. - Stimuleren van veenvorming. - Verloving van bossen. • Robuuster maken van Ecosystemen/natuurlijke klimaatbuffers door o.a.: - Waterberging bij extreme neerslag of piekafvoeren van de rivieren. - Groene airco: koelend effect door natte natuur in de zomer in bebouwd gebied. - Tegengaan veenoxidatie en inklinking bodem. - Koolstofopslag in organische stof, zoals moerasvorming of klimaatbossen. • Leefgebied van diersoorten moet mee kunnen verschuiven, door o.a.: - Meer geschikte leefgebieden niet te ver van elkaar. - Ecologische verbindingen. • Natuurgebieden 'afmaken' en daarmee beter beschermen tegen gebiedsvreemd water, door o.a.: - Natuurlijker waterpeil in een logisch begrensd gebied. • Extra inlaat van water bij droogte • Bosaanplant	• Opgave niet alleen voor regio maar ook per deelgebied (met eigen kansen & kwetsbaarheden) bekijken • Eerlijk zijn over keuzes over water-beschikbaarheid (water is schaars) en deze keuzes uitdragen en de consequenties ervaren • Financiële middelen voor versterken natuur en landschap	• Regionale werkgroep met vertegen-woordigers van overheden, waterschap, landbouw- en natuur-organisaties	• Middellange termijn (2025)

Opgave 4

Doel: Vitale functies zijn bestand tegen hitte en wateroverlast (piekbuien en/of overstromingen)

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben de klimaatkwetsbaarheden van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd (voor hitte, wateroverlast en overstromingen)	• Op regionaal niveau in kaart brengen van de vitale functies en hun kwetsbaarheden i.r.t. hitte en overstromingen	• Betrokkenheid Veiligheidsregio • Betrokkenheid RWS • Betrokkenheid van kwetsbare instellingen (bijv. ziekenhuizen/ verzorgingsinstellingen/scholen) • Betrokkenheid drinkwaterbedrijf • Kennis GGD • Inzicht in kwetsbaarheden land- en tuinbouw	• Regionale werkgroep (trekker Veiligheidsregio) • Uitwerking van maatregelen lokaal	• Middellange termijn (2023)
We hebben de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen	• Regionale bestuurlijke bijeenkomst waarbij we inzicht geven in de vitale en kwetsbare functies en calamiteiten die daarbij kunnen optreden in gevallen van extreme hitte en overstromingen	• Inzicht in kwetsbaarheden van vitale en kwetsbare functies (zie hierboven)	• Werkgroep Klimaat Actief Rivierenland (KAR)/stuurgroep Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland (SNR)	• Middellange termijn (2023/2024) Periodiek (6 jaarlijks) strategie herzien

Subdoel	Hoe	Wat hebben we daarvoor (nog) nodig?	Wie	Wanneer (prioriteit)
We hebben inzicht in de risico's voor klimaatextremen, ook na genomen maatregelen; voor deze restrisico's zijn door stakeholders gezamenlijke protocollen opgesteld over wat te doen als het toch misgaat	• Op regionaal niveau formuleren van de restrisico's en het opstellen van protocollen	• Calamiteitenprotocollen/ rampenplannen • Acceptatienormen opgesteld en uitdragen van deze acceptatiegrenzen	• Regionale werkgroep met stakeholders (ook veiligheidsregio)	• Middellange termijn (2025 – 2030)
Alle verantwoordelijke partijen hebben hun vitale, kwetsbare functies optimaal beschermd tegen mogelijke calamiteiten als gevolg van klimaatverandering. Zo: • zijn kwetsbare objecten, zoals rioolkasten, elektriciteitskasten niet meer kwetsbaar voor wateroverlast (piekbui en kwel) • zijn ondergrondse leidingen (CAI, riool, water, elektra) niet meer kwetsbaar voor hitte • is de bereikbaarheid t.b.v. hulpdiensten ondanks de klimaatverandering onder alle omstandigheden gewaarborgd	• Uitvoeren van maatregelen ter bescherming vitale en kwetsbare functies	• Kennis van buitenland ophalen • Eigenaarschap van verantwoordelijken	• Verantwoordelijken van de vitale en kwetsbare functies	• Lange termijn (2050)

Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking I op 1 juni 2021

Agendapunt 1.5 RAS

Indiener: Evelien Schlösser, D66

1. Hoe is de terugkoppeling van de Stuurgroep naar de Raad geregeld? Gaat dit via de werkgroep of direct in de Raad?

> In de aanloop van dit voorstel is een aantal malen in de raadswerkgroep Klimaatvisie over de RAS en de ontwikkeling van de RAS gesproken. Zo is u ook als raad ook de concept RAS voorgelegd en is naar aanleiding daarvan een reactie naar de RAS-organisatie verstuurd door de griffie. De verwachting is dat de betrokkenheid van de Raadswerkgroep nadrukkelijker aanwezig zal zijn bij de ontwikkeling van het lokale Klimaat Adaptatieplan.

2. Kan de rol van de werkgroep Klimaat mbt de RAS van te voren met de Raad duidelijk worden afgestemd zodat helderheid bestaat over de bijdrage van de werkgroep?

> Om de raad meer te betrekken bij het verdere verloop van de RAS is vanuit de netwerkgroep KAR een communicatiebureau ingeschakeld om nieuwsbrieven te verzorgen en raadsbijeenkomsten te verzorgen voor raadsleden. Hiernaast heeft Buren ook geadviseerd dat raadsleden worden uitgenodigd voor de regionale aftrapbijeenkomst om samen in gesprek te gaan.

Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking I op 1 juni 2021

Agendapunt 1.5 RAS

Indiener: Willem Lassche, CDA

1. Wat is de gevraagde beslissing m.b.t. RAS, het is voor mij een beetje vaag?

> Er wordt gevraagd om de RAS en samenwerkingsagenda vast te stellen. De ambities en uitwerkingen van de opgaven en maatregelen beschreven in de RAS en samenwerkingsagenda als uitwerking hiervan op de speerpunten. Dit is een eerste stap om ons regionaal aan te passen aan klimaatverandering en daarnaar te handelen. Ze zullen in het vervolg hierop vertaald gaan worden naar het lokale Klimaat Adaptatieplan dat concrete maatregelen, planningen en dekking gaat omvatten van de regionale speerpunten.

2. In de samenwerkingsagenda staan een aantal speerpunten genoemd met uitleg wat het is en hoe wij het vorm gaan geven. Het hoe deel is heel vaag en vaak niet meer dan een plan voor een plan.

> Naast de lokale uitwerking van de speerpunten in het lokale Klimaat Adaptatieplan wordt per speerpunt, of in sommige gevallen per twee speerpunten, een regionale werkgroep opgesteld bestaande uit ambtelijke werknemers van de betrokken overheden die de uitwerking van de speerpunten verder vormgeven, samen met andere stakeholders, en afhankelijk van de capaciteit van de overheden. Dit gebeurt ook om de voortgang te kunnen monitoren en bij te kunnen sturen op de regionale voornemens. Het is een proces waarbij jaarlijks via plan-do-check-act wordt bekeken of de uitwerkingen goed verlopen en of andere opgaven urgenter zijn en moeten worden opgepakt.

Amendement van de fractie van de Partij voor de Dieren

ter zake van agendapunt 5.5 Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS)

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Buren

De raad van de gemeente Buren in openbare vergadering bijeen op 15 juni 2021

Gelezen het raadsvoorstel van burgemeester en wethouders van 11 mei 2021;

Overwegende dat:

Klimaatverandering een steeds groter probleem begint te worden

Verdere opwarming van de aarde zoveel mogelijk moet worden beperkt

Veeteelt wereldwijd verantwoordelijk is voor een substantiële uitstoot van broeikasgassen

In een agrarische gemeente als Buren met relatief veel veehouders deze uitstoot drastisch moet worden verminderd

Dit in vergelijkbare mate geldt voor de meeste andere gemeenten in de regio Rivierenland

Besluit:

Veeteelt als zodanig te benoemen als belangrijke oorzaak van klimaatverandering

Aan de samenwerkingsagenda een tiende speerpunt toe te voegen
Het aantal gehouden dieren in de vee industrie in Buren respectievelijk in de regio Rivierenland met 50 % te verminderen ten opzichte van het huidige aantal

En gaat over tot de orde van de dag.

Joop de Jonge
Partij voor de Dieren

Amendement VVD PvdA inzake **RAS organisatiestructuur aanpassen met duidelijke positie raden**

De raad van de gemeente Buren in openbare vergadering bijeen op 15-06-2021

Overwegende dat:

- De ervaring met de RES ons leert dat raden geen invloed hebben op belangrijke beslispunten;
- Dat dit voorkomt uit een onduidelijke organisatiestructuur waarin niet duidelijk is wie, wat, wanneer bepaalt;
- Dat de rol van raden in regionale samenwerking per definitie onder druk staat en het leidt tot een gebrek aan democratische legitimatie;
- Raden in de besluitvorming geen actieve rol hebben, maar hoofdzakelijk worden 'geïnformeerd';
- Raden wel veel ideeën hebben over regionale vraagstukken zoals de RES en RAS en dat die nu niet worden meegenomen.

Constateert dat:

- Dat het creëren van draagvlak de grootste uitdaging is bij vraagstukken als RES en RAS die zo'n grote impact gaan hebben op onze leefomgeving;
- Een actieve rol voor raadsleden, vooraan in het traject, leidt tot een groter draagvlak voor besluiten omdat zij geacht worden de stem van de inwoners te vertolken;
- Raden meermaals, zoals op 14 april jl., de wens hebben uitgesproken om bij regionale vraagstukken meer aan de voorkant betrokken te worden;
- De RES-bijeenkomst heeft bewezen dat het organiseren van een podium waarop Raden hun input kunnen leveren goed mogelijk is en dit bijdraagt aan democratische legitimering;
- Het gewenst is dat dit tijdig in het proces van RAS plaatsheeft.

Is van oordeel dat:

- De voorgestelde organisatiestructuur van de RAS in grote lijnen die van de RES volgt en als zodanig op dezelfde manier ondoorzichtig en niet democratisch gelegitimeerd is;
- We dezelfde fout niet nogmaals moeten willen herhalen;
- Het als Raad het moment is om ons daar nu over uit te spreken.

Besluit het agendapunt 5.5 Regionale Klimaat Adaptie Strategie (RAS) incl. Samenwerkingsagenda 2021-2023 als volgt te amenderen;

- Niet in te stemmen met beslispunt 2 de regionale samenwerkingsagenda
- Te faciliteren dat regionale afstemming tussen Raden tijdig in het proces plaatsheeft, zodanig dat:
    a. door Raden (waar mogelijk) consensus kan worden bereikt op hoofdlijnen en/of richtinggevende uitspraken kunnen worden geformuleerd inzake discussiepunten;
    b. de KAR-regio organisatie tijdig kennis heeft van de output van het debat tussen de Raadsleden en deze als input kan betrekken bij uitwerking van de speerpunten voor een lokaal Klimaat Adaptatieplan (KAP).

En gaat over tot de orde van de dag.

Maurik, 15-06-2021

gemeente Buren

Stuurgroep RAS Rivierenland
t.a.v. de heer G. van Bezooijen, voorzitter
Per e-mail aan Marjolein Reijnierse

uw brief van:
uw kenmerk:
ons kenmerk: Z.027303/D.075494
behandeld door: J. van den Beemt/C.G van der Zaag
bijlage(n):
onderwerp: Regionale klimaatAdaptie Strategie (RAS)

Maurik, 24 november 2020

verzonden:

Geachte heer Van Bezooijen,

De gemeenteraad van Buren heeft de regionale adaptieve strategie Rivierengebied Klimaatbestendig Samen aan de slag (RAS) gelezen en op informele wijze besproken. In deze brief willen wij u op de hoogte brengen van de consulatie die wij hebben uitgevoerd. Wij vertrouwen erop dat u deze input wilt meenemen in de verdere ontwikkeling van uw RAS.

Proces

De gemeente Buren kent een werkgroep klimaatvisie. Hierin wordt de strategische opgave van de gemeente Buren met betrekking tot duurzaamheid besproken. Op 30 september zijn raadsleden geïnformeerd over de belangrijkste ontwikkelingen van de RAS. De RAS hebben wij ter kennisname aan de gemeenteraad verstrekt. Vervolgens hebben wij de diverse fracties in de gelegenheid gesteld om binnen twee weken een schriftelijke reactie op de RAS te geven.

In de vergadering van de werkgroep van 28 oktober hebben wij gekeken naar de gemeenschappelijke overeenkomsten. Voordat de gemeenteraad van Buren nog in de gelegenheid gesteld wordt om een officiële zienswijze in te dienen, stelt de gemeenteraad van Buren het op prijs in vroegtijdig stadium betrokken te worden bij de RAS. Hierbij dan ook onze reactie op de 'concept' RAS.

Algemeen

De gemeenteraad kan in grote lijnen instemmen met de strategische opgaven die daaruit voortkomen. Klimaatadaptie overstijgt onze lokale bestuurslaag. Het is dan ook goed dat u met regionale stakeholders werkt aan een regionale aanpak. Uiteraard zullen wij vervolgens deze regionale aanpak vertalen in een lokaal uitvoeringsprogramma.

De Wetering 1 • Postbus 23 • 4020 BA Maurik • Tel.: 14 0344 • Fax: (0344) 579200 • E-mail: gemeente@buren.nl • KvK: 30278157
Bank Nederlandsche Gemeente IBAN nummer: NL05 BNGH 0285 0486 35 • BTW: NL807287684B02

In dit stadium willen wij u er wel op attenderen dat het belangrijk is om de gemeenteraden en ook de inwoners nu al actief in positie te brengen, zodat de regionale RAS meer gaat leven en de uitgangspunten in de RAS ook straks goed lokaal opgepakt en uitgevoerd kunnen worden.

Wij zijn benieuwd naar uw plannen hoe u de gemeenteraden en inwoners bij de verdere totstandkoming en implementatie gaat betrekken. Daarbij geven wij u ook mee om met concrete succesverhalen te komen (het zogenaamde laaghangend fruit).

Inhoudelijk
Een aantal fracties heeft ook al een inhoudelijke inbreng voor de RAS gegeven. Enkele thema's zullen in een later stadium in een politiek debat aan de orde komen. In deze brief willen wij ~~u~~ de raadsbreed gedeelde reacties met u delen.

Vergroeningsbeleid is een belangrijke pijler voor klimaatadaptie. Daarbij constateren wij dat het bomenbeleid ook inzet is van Europese en landelijke wetgeving. En bomen zijn niet alleen belangrijk bij het vergroenen maar ook de ontwikkeling van schaduwmogelijkheden. Wellicht kunt u in uw vervolgproces het ontwikkelen van scenario's meenemen om het bomenbeleid te bevorderen in onze regio. Te denken is dan aan een betere bescherming van bestaande bomen en een aanplantbeleid.

Er zijn diverse ontwikkelingen naar een natuur inclusieve landbouw en kringlooplandbouw. Wij willen graag zien welke rol dat kan spelen in de klimaatadaptatie voor onze regio.

Er zijn ook beleidsontwikkelingen die straks mogelijk niet meer overeenkomen met de uitgangspunten van de RAS. Dat heeft vooral betrekking op wateropvang, verdroging en karakteristieke vergezichten. Wij kunnen ons voorstellen dat u in de verdere uitwerking nagaat op welke wijze hitte/klimaatadaptie onderdeel kan zijn van de vergunningverlening. Bijvoorbeeld of er leges te heffen zijn als inwoners of bedrijven in plannen grote oppervlakte van gronden verstenen.
De RAS staat in een bredere context. De ontwikkeling van de RAS hangt nauw samen met de keuzes die in de omgevingsvisie genomen worden. De omgevingsvisie wordt op lokaal niveau vorm gegeven en de komende jaren in het gemeentelijke beleid geïmplementeerd. Wij gaan ervan uit dat u deze integrale benadering ook meeneemt in de ontwikkeling van de RAS. En andersom overigens ook, al is dat wellicht meer een lokale opgave.

Wij zijn ook benieuwd naar de gezamenlijke kansen met de energietransitie en naar de samenwerkingsvormen tussen gemeenten en de regio.

Kortom, uw RAS is een mooi document met goede uitgangspunten. Wij horen graag van u wanneer de meer concrete aanpak wordt gepresenteerd.
Wij vernemen graag uw reactie.

Met vriendelijke groet,

de gemeenteraad van Buren,

de griffier,

P.P. Moors

de voorzitter,

J.A. de Boer MSc

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
17 juni 2021		**D.092647** **Z.028901**

Onderwerp **Benoeming plv. lid begeleidingscommissie Avri**

De Gemeenteraad van Buren;

Overwegende dat
- de gemeenteraad op 26 januari 2021 heeft besloten om de heer Warmer te benoemen als lid en de heer van de Bijl als plaatsvervangend lid in de begeleidingscommissie onderzoek nazorgfonds stortplaatsen;
- de heer van de Bijl heeft aangegeven deze functie ter beschikking te stellen;
- het fractievoorzittersoverleg aan raadsleden de gelegenheid heeft geboden om aan te melden voor de opengevallen functie, zodat benoeming door de raad kan plaatsvinden;
- het onderzoek in de afrondende fase is;
- de heren de Lange (PCG) en van Vierssen (VVD) zich hebben gemeld als kandidaat;
- zij in onderling overleg hebben afgestemd om C. de Lange voor te dragen,

besluit:

de heer C. de Lange te benoemen als plaatsvervangend lid van de begeleidingscommissie onderzoek nazorgfonds stortplaatsen.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 17 juni 2021

De griffier, De voorzitter,

E.E. Weijenberg J.P.M. Meijers

Raadsvergadering

Dossiernummer	1657
Extern Zaak ID	Z.031159
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 juni 2021
Agendapunt	6.1
Omschrijving	Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022
Organisatieonderdeel	Domein Ruimte
Eigenaar	Witting, C.L.
Portefeuillehouder	J.P. Neven

Bijlagen
D.089652 Raadsvoorstel Gescheiden inzameling en duurzame verwerking luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022
D.089920 Raadsbesluit Gescheiden inzameling en duurzame verwerking luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022
Bijlage 1 AB voorstel inzameling incontinentiemateriaal v2
Bijlage 1.1 Evaluatie pilots v2
Bijlage 1.2 Milieuwinst ARN v2
Bijlage 1.3 Mogelijke scenario's v2
Bijlage 1.4 Businesscase update v2
Bijlage 2 Presentatie platformbijeenkomst Avri 21.01.21_incontinentiemateriaal
Bijlage 3 Resultaten enquete social media
Bijlage 4 Variabel tarief
Bijlage 5 Bespreeknotitie Avri variabel tarief
Vragen D66 en antwoorden college VB 1 juni ag pnt 1.9 (nu VB 9 juni)
Vragen VVD en antwoorden college VB 9 juni ag. pnt 1.4
Vragen Gemeentebelangen en antwoorden college VB 9 juni ag. pnt 1.4
Aanvullende antwoorden vragen VVD VB 9 juni ag pnt 1.4.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	11 mei 2021
Agendacommissie	25 mei 2021
Voorbespreking I	1 juni 2021

Voorbespreking I	9 juni 2021
Raadsvergadering	**17 juni 2021**
Raadsvergadering	6 juli 2021

Voorgesteld besluit

1. Vanaf 1 januari 2022 te kiezen voor gescheiden inzameling en duurzame verwerking van babyluiers en incontinentiemateriaal.
2. Hierbij te kiezen voor inzameling door centrale brengvoorzieningen, door middel van het plaatsen van 11 semi-ondergrondse verzamelcontainers met een toegangscontrolesysteem in de gemeente.
3. De jaarlijkse kosten voor het inzamelen en verwerken van babyluiers en incontinentiemateriaal geheel te verrekenen via de afvalstoffenheffing, in dit geval een extra afvalstoffenheffing van ca. € 6,48 euro per huishouden per jaar (prijspeil 2021) met ingangsdatum 1 januari 2022. Het definitieve tarief zal worden vastgesteld via de verordening
afvalstoffenheffing in de AB-vergadering van december 2021.

Besluit

Dit voorstel wordt doorgeschoven naar een volgende raadsvergadering.

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
11 mei 2021	**D.089652** **Z.031159**

Voorstel ingebracht door	C.L. Witting
Portefeuillehouder	J.P. Neven
Begrotingsprogramma en taakveld	Ruimte/Wonen en Bouwen

Onderwerp **Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022**

Voorgesteld besluit:

1. Vanaf 1 januari 2022 te kiezen voor gescheiden inzameling en duurzame verwerking van babyluiers en incontinentiemateriaal.
2. Hierbij te kiezen voor inzameling door centrale brengvoorzieningen, door middel van het plaatsen van 11 semi-ondergrondse verzamelcontainers met een toegangscontrolesysteem in de gemeente.
3. De jaarlijkse kosten voor het inzamelen en verwerken van babyluiers en incontinentiemateriaal geheel te verrekenen via de afvalstoffenheffing, in dit geval een extra afvalstoffenheffing van ca. € 6,48 euro per huishouden per jaar (prijspeil 2021) met ingangsdatum 1 januari 2022. Het definitieve tarief zal worden vastgesteld via de verordening afvalstoffenheffing in de AB-vergadering van december 2021.

Samenvatting van het voorstel
Afvalverwerker ARN heeft naar verwachting vanaf het derde kwartaal 2021 voldoende capaciteit beschikbaar om het incontinentiemateriaal en de babyluiers van de Avri-gemeenten te gaan verwerken. Door het luier- en incontinentiemateriaal apart te gaan inzamelen en verwerken vermindert de hoeveelheid restafval en wordt door hergebruik van het luiermateriaal milieuwinst geboekt.

De inzameling van luier- en incontinentiemateriaal wordt door Avri aangeboden in het ‘pluspakket’. Dat betekent dat de Avri gemeenten zelf de keuze moeten maken of ze het materiaal apart gaan inzamelen en verwerken en zo ja, op welke manier. De extra kosten van de inzameling worden verrekend via de afvalstoffenheffing. De verwachting is dat de aparte inzameling en verwerking op 1 januari 2022 kan starten, mits de gemeenteraden tijdig een besluit hebben genomen.

Wij stellen voor om de inzameling van luier- en incontinentiemateriaal te organiseren door centrale brengvoorzieningen te plaatsen. Het gaat hier om het plaatsen van 11 semi-ondergrondse verzamelcontainers met een toegangscontrolesysteem in de gemeente.

HOOFDLIJNEN

1. **Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?**
   Afvalenergiecentrale ARN B.V. (ARN) in Weurt heeft bevestigd dat het mogelijk wordt om het luier- en incontinentiemateriaal duurzaam te verwerken/recyclen. Door Avri is aan de gemeenten gevraagd om zo mogelijk voor 31 maart aanstaande een definitief besluit te nemen over eventuele deelname zodat voldoende tijd resteert om een en ander uiterlijk per 1 januari 2022 in te voeren.

Voor de gemeente Buren was 31 maart 2021 niet haalbaar omdat nog niet alle informatie over de verschillende scenario's voorhanden was, vandaar dat het besluit nu op 15 juni in de gemeenteraad behandeld wordt.

ARN houdt capaciteit vrij voor het luier- en incontinentiemateriaal van de gemeenten in Rivierenland. Om van deze capaciteit gebruik te maken moeten de gemeenten tijdig aangeven of ze hier het materiaal apart willen gaan inzamelen. Als we te lang wachten kan de reservering van capaciteit komen te vervallen met als risico dat we een hoger tarief moeten betalen voor de verwerking van incontinentiemateriaal. Daarnaast is het voor het inzamelen van incontinentiemateriaal het noodzakelijk om ondergrondse containers te plaatsen. De voorbereiding voor het plaatsen van containers vergt tijd waardoor het belangrijk is op korte termijn een beslissing te nemen. Gezien de strakke planning heeft het college besloten om geen extra informatieavond te organiseren voor dit thema.

In de aanloop naar dit voorstel zijn verschillende scenario's bekeken, namelijk:
1. Brengsysteem
2. Huis-aan-huis inzameling
3. Combinatie brengsysteem en huis-aan-huis inzameling
Deze scenario's zijn uitgewerkt in bijlage 3.3.

Het college stelt voor te kiezen voor gescheiden inzameling door het plaatsen van centrale brengvoorzieningen (optie 1). Dit voorstel is gebaseerd op uitgebreid vooronderzoek en de lessen uit de pilot projecten in Rivierenland. Om gevoel te krijgen bij dit onderwerp en hoe het in de samenleving leeft, is er ook een korte enquête online uitgezet. Deze enquête is in twee weken tijd door 207 mensen ingevuld. Dit voorstel bevat een korte uiteenzetting van de resultaten en een volledig beeld is te vinden in de bijlage.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?
Het verminderen van de hoeveelheid restafval door incontinentiemateriaal en babyluiers apart in te zamelen en circulair te verwerken. Het bieden van een praktisch en financieel aanvaardbare oplossing voor inwoners met incontinentiemateriaal en babyluiers.

De redenen voor de voorgestelde inzameling en verwerking van incontinentie- en luiermateriaal zijn:

1. *Het aantal van 11 containers is gebaseerd op één container per (middel)grote kern.*
   Het betreft hier een container in de volgende plaatsen (zie ook bijlage bij AB voorstel business case update v2):

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Asch	300	0
Lingemeer	330	0
Rijswijk	345	1
Erichem	380	1
Ommeren	405	0
Zoelmond	575	1
Eck en Wiel	980	1
Zoelen	990	1
Ingen	1.070	1
Kerk Avezaath	1.155	1
Buren	2.090	1
Beusichem	2.815	1
Maurik	3.195	1
Lienden	3.405	1

2. *Semi-ondergrondse containers hebben de voorkeur.*

Deze geven een netter straatbeeld en zijn ten opzichte van bovengrondse containers beter bereikbaar voor mensen met hulpmiddelen als bijvoorbeeld rollators, scootmobielen en rolstoelen. Ook wordt de inhoud beter gekoeld zodat er minder risico op stankhinder is. Tegelijkertijd zijn de kosten lager dan de volledig ondergrondse containers.

3. *De containers worden voorzien van toegangscontrole om vervuiling en afvaltoerisme tegen te gaan.*
   Wanneer de containers openlijk toegankelijk zijn kan vervuiling optreden, doordat inwoners restafval dumpen in de luiercontainers. Ook kan het zijn dat inwoners uit andere (aangrenzende) gemeenten gebruik maken van onze containers (afvaltoerisme). Door te kiezen voor toegangscontrole zorgen we ervoor dat alleen inwoners van onze gemeente de containers voor incontinentiemateriaal en babyluiers kunnen openen. Hiervoor kunnen de huidige afvalpassen worden gebruikt. Inwoners hoeven zich hiervoor niet aan te melden, alle inwoners met een afvalpas krijgen automatisch toegang.

4. *De bekostigingsmethode past binnen het solidariteitsprincipe van grondstofinzameling.*
   Alle kosten voor de afvalinzameling worden op dit moment gedekt via de afvalstoffenheffing. De heffing is voor iedereen gelijk (met uitzondering van het variabele tarief voor restafval), waarbij wordt uitgegaan van het solidariteitsprincipe. Luier- en incontinentiemateriaal wordt niet gezien als restafval, maar vanaf 2022 duurzaam verwerkt als grondstof. We stellen daarom voor om dit principe ook te hanteren voor de kosten voor de gescheiden inzameling en verwerking van incontinentiemateriaal en babyluiers. Dit betekent dat alle inwoners van de gemeente hieraan meebetalen, ook als ze dit type afval niet hebben.

5. *Inkomstenderving restafval wordt niet (meer) doorberekend door Avri.*
   Avri ziet af om de inkomstenderving restafval door te berekenen in het tarief incontinentie- en luiermateriaal, omdat zij gemeenten willen stimuleren duurzaam in te zamelen en verwerken. Met inkomstenderving wordt het mislopen van de inkomsten van het aantal ingezamelde zakken restafval per container van €1,00 per stuk bedoeld, doordat een stroom restafval wordt apart gehouden om duurzaam te verwerken. Alleen de daadwerkelijke kosten die worden gemaakt om deze afvalstroom gescheiden in te zamelen en duurzaam te verwerken door ARN worden meegenomen in het pluspakket.

6. *Het alternatief van de brengvoorziening, te weten huis-aan-huisinzameling is niet efficiënt.*
   Dit vraagt om een extra inzamelroute voor een beperkt aantal containers die bovendien meestal niet vol zijn. Maar daarnaast hebben wij de verwachting dat inwoners niet te koop willen lopen met incontinentieproblemen door het plaatsen van een herkenbare kliko aan huis. Bovendien kan dit systeem vanwege administratieve knelpunten niet worden aangeboden voor babyluiers.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?

1. *Contract voor 5 jaar, afschrijving semi-ondergrondse containers in 12 jaar.*
   De ARN verlangt een contract voor minimaal 5 jaar van de Avri voor de duurzame/circulaire verwerking van incontinentiemateriaal en babyluiers. De permanente semi-ondergrondse containers hebben een afschrijvingstermijn van 12 jaar. Indien de gescheiden inzameling en/of verwerking van incontinentiemateriaal en babyluiers om wat voor reden dan ook wordt beëindigd, houd de gemeente semi-ondergrondse containers over. Deze kunnen dan eventueel worden ingezet voor de inzameling van andere afvalstromen.

2. *De locaties voor de semi-ondergrondse containers moeten nog worden bepaald.*
   De gemeente brengt advies uit voor een afgewogen locatiekeuze voor de semi-ondergrondse containers. Technische aspecten (boven- en ondergronds) en de leefbaarheidsaspecten (geuroverlast) worden hierin meegenomen, evenals de richtlijnen van de Avri. De Avri gaat over de procedure van de plaatsing en het participatietraject, waarvoor het toepassen van inspraak in de locaties van de containers in mei intern wordt voorgelegd bij de Avri.

3. *De afvalstoffenheffing wordt hoger*.

Het invoeren van de voorgestelde regeling betekent voor huishoudens in onze gemeente een structurele verhoging van de afvalstoffenheffing met netto € 6,48 per jaar. Tegenover de kosten staan natuurlijk wel: de milieuwinst, de stap richting circulaire samenleving (doelstelling regionale 30 kg restafval in 2025) en de kostenverlaging voor inwoners met luierafval (deze betalen niets per lediging). Het alternatief variabel tarief leidt echter ook tot een verhoging van de afvalstoffenheffing met netto €5,03. Hier zijn de eenmalige kosten van de installatie en uitvoeringskosten van CIBAS en BSR nog niet in zijn opgenomen.

4. *De bekostigingsmethode variabel tarief is goedkoper voor de inwoners zonder incontinentie- en luiermateriaal.*
   De extra afvalstoffenheffing voor alle inwoners, indien de inzameling van incontinentie- en luierafval geheel wordt opgenomen in de afvalstoffenheffing, is €6,48. Het alternatief voor een variabel tarief leidt ook tot een extra afvalstoffenheffing van €5,03. Hier zijn echter de installatie- en uitvoeringskosten nog niet in zijn opgenomen, waardoor dit tarief hoger kan uitvallen. Hiernaast betalen de inwoners met incontinentie- en luiermateriaal een tarief van €0,50 per inworp bij het variabel tarief. Vanwege het kleine verschil in de extra afvalstoffenheffing, en de voorkeur voor het solidariteitsprincipe, stellen wij voor de verwerking van incontinentiemateriaal en babyluiers op te nemen in de afvalstoffenheffing.

5. *Er moet één tarief zijn voor de inzameling van babyluiers en incontinentiemateriaal.*
   Het is niet mogelijk om de bekostigingsmethode variabel tarief alleen te heffen op babyluiers, vanuit het principe dat inwoners met baby's hier zelf voor kiezen en inwoners met een incontinentieprobleem daar niet zelf voor gekozen hebben. Indien de gemeente wil dat inwoners met incontinentiemateriaal dit gratis kunnen laten storten, moet de gemeente zelf een kwijtscheldingsregeling opstellen. De gemeente Buren heeft met het Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) loket en ambtelijk overlegd om geen kwijtscheldingsregeling op te nemen, vanwege andere prioriteiten en de hoge administratieve last.

6. *Voor de bezitters van medisch afval wordt geen apart alternatief geboden*.
   Het gaat hier om een beperkte groep. Voor de lagere inkomens uit die groep zijn er andere maatregelen. Denk aan vrijstelling Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) voor minima, regeling meerkosten chronisch zieken en gehandicapten en bijzondere bijstand. Het in stand houden van de bestaande regeling voor deze beperkte groep is niet reëel vanwege de relatief hoge perceptiekosten en het geringe effect.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
Dan missen we een kans om bij te dragen aan de nationale doelstellingen om het restafval te verminderen tot 30 kg per persoon in 2025. Daarbij wordt het gescheiden inzamelen in 2025 sowieso verplicht. Dit is namelijk een voornemen in het Landelijk Afvalstoffenplan (LAP 3).

7. Is het een begrotingswijziging?
Het betreft hier geen begrotingswijziging. Het betreft een wijziging van het tarief afvalstoffenheffing.

TOELICHTING EN UITVOERING

8. Beleidskader
Er is geen sprake van een afval beleidskader. In het Algemeen Bestuur (AB) van Avri van 10 februari jl. is ingestemd met het besluit dat elke gemeente een keus zou maken aangaande de inzameling van incontinentie- en luiermateriaal.

9. Effectmeting, planning en evaluatie

Communicatie met inwoners:	vanaf 1-9-2021 tot 1-1-2022
Contractering Avri-ARN:	voor 1 juli 2021
Plaatsing half-ondergrondse containers:	2e helft 2021

Dit beleid zal na één jaar worden geëvalueerd.

10. Financiën
Om voor alle gemeenten de kosten met een meerjarige afschrijvingstermijn te dekken is investeringskrediet nodig. Deze is bepaald op totaal maximaal € 850.000,- voor de hele regio. Deze wordt meerjarig gedekt uit de afvalstoffenheffing. Het Algemeen Bestuur van de Avri (AB) heeft hierop op 10 februari 2021 akkoord gegeven. Het AB is bevoegd dit krediet vast te stellen en hoeft dus nu niet expliciet door uw raad te worden goedgekeurd.

De investeringskosten voor onze gemeente bedragen afgerond € 80.000,- (aanschaf en plaatsing containers en onvoorzien) en € 11.000,- voor de toegangscontrole. Deze kosten worden in 12 jaar afgeschreven. De kapitaallasten per jaar bedragen voor Buren derhalve afgerond € 8.000,-. De structurele uitvoeringskosten (inzameling, verwerking, logistiek) bedragen voor Buren in totaal € 60.000,- per jaar. Al-met-al betekent dit in ons geval een verhoging van de afvalstoffenheffing met € 6,48 per huishouden per jaar.

Het indicatieve tarief van € 6,48 is gebaseerd op prijspeil 2021 en geldt voor een heel jaar. De kostenberekening die eronder ligt, is exclusief de procedurele kosten die gemaakt moeten worden om tot toewijzing van locaties te komen. Hiervoor is een PM post opgenomen.

Het alternatief waarbij de inzameling wordt opgenomen in het variabel tarief leidt tot een extra afvalstoffenheffing voor alle inwoners van €5,03. Hierin zijn de installatie- en uitvoeringskosten van Cibas (rond de €1.000) en BSR (nog niet doorberekend) nog niet opgenomen. Indien deze kosten beperkt zijn (maximaal €5.000), zal AVRI deze op zich nemen. De kosten voor de inzameling van het materiaal zijn hier wel in opgenomen en worden betaald door alle inwoners. Ook zijn hier de kosten van €1,53 voor een aparte aanslagregel voor inwoners in het buitengebied met incontinentie- of luiermateriaal opgenomen. Deze kosten worden gedeeld door alle inwoners uit de gemeente en worden definitief bepaald door het aantal inwoners dat gebruik maakt van de extra aanslagregel. Hiernaast betalen de inwoners met incontinentie- en luiermateriaal een tarief van €0,50 per inworp dat de verwerkingskosten volledig dekt.

Alle relevante kengetallen en kosten zijn opgenomen in de businesscase, bijlage 3.4 bij het bijgevoegde AB-voorstel, en in de uitwerking variabel tarief, bijlagen 6 en 7. Met deze gegevens kunnen desgewenst andere varianten, zoals de bekostigingsmethode variabel tarief en huis-aan-huis inzameling worden berekend.

11. Communicatie
Na aanname van dit voorstel zullen inwoners van Buren op de hoogte gesteld worden van het besluit. In de terugkoppeling zullen ook de resultaten van de enquête worden betrokken. In de tweede helft van 2021 zal met inwoners worden gecommuniceerd over het invoeren van het beleid. De Avri werkt momenteel aan een communicatieplan. Het toepassen van inspraak in de locaties van de containers voor incontinentie- en luiermateriaal wordt in mei intern voorgelegd bij de Avri. Het communicatietraject van de Gemeente Buren zal hierop worden afgestemd.

12. Burgerparticipatie
Om gevoel te krijgen bij dit onderwerp en hoe het in de samenleving leeft, is er een korte enquête online uitgezet. Deze enquête is in twee weken tijd door 207 mensen ingevuld. De belangrijkste bevindingen uit de enquête:

- 84,5% van de inwoners vind dat de **kosten voor inzameling van incontinentiemateriaal** door de gemeenschap moeten worden gedragen.
- 61,4% vindt dat de **kosten voor de inzameling van babyluiers** door de gemeenschap moet worden gedragen.
- Van de inwoners die vinden dat **de kosten voor inzameling van incontinentiemateriaal** moet worden gedragen door de gemeenschap is het overgrote meerderheid niet bereid om hier meer dan €4,00 voor te betalen. Namelijk, 86,4% van deze groep geënquêteerden is bereid om €0-4,- te betalen voor de inzameling van incontinentiemateriaal en 10,7% zou hier €4-8 voor over hebben.

- Van de inwoners die vinden dat **de kosten voor de inzameling van babyluiers** gedragen moet worden door de gemeenschap, is 83,1% bereid om €0-4 te betalen en 13,4% zou hier €4-8 voor over hebben.
- Van de geënquêteerden denkt 62,8% dat mensen met incontinentiemateriaal dit het best in een semi-ondergrondse container kunnen gooien.
- 53,6% van de geënquêteerden vindt het belangrijk dat mensen met incontinentiemateriaal de mogelijkheid hebben dat dit afval bij hen aan huis wordt opgehaald. Zij hebben hier niet voor gekozen en mensen met baby's wel.
- Verder denkt 75,4% van de ondervraagden dat inwoners blij zijn als zij een mogelijkheid hebben om het afval kwijt te kunnen, zelfs als hier herkenbare zakken en mini containers voor worden gebruikt.

Deze uitkomsten spreken het voorstel voor het plaatsen van semi-ondergrondse containers ni tegen. De meerderheid van de geënquêteerden vindt dat de kosten voor de inzameling van incontinentie- en luiermateriaal door de gemeenschap gedragen moet worden, wat aansluit bij het solidariteitsprincipe en de opname van de kosten in de afvalstoffenheffing. Daarbij willen wij nadrukkelijk aangeven dat de enquête geen volledig beeld geeft en slechts bedoeld is om te proeven wat er in de gemeente leeft. De resultaten van de enquête zijn in de bijlage bijgevoegd.

13. Deregulering

Er is geen sprake van deregulering.

14. Achtergrondinformatie

Voor de volledigheid hebben wij alle AB-stukken betreffende dit onderwerp bijgevoegd zodat u desgewenst alle achtergrondinformatie kunt raadplegen. Hierin worden de verschillende scenario's inclusief business case en het alternatief variabel tarief uitgebreid toegelicht.

Bijlagen:

- Raadsbesluit
- AB voorstel 10 februari 2021, inclusief bijlagen
- Presentatie platformbijeenkomst Avri 21 januari 2021
- Uitslagen enquête op social-media gemeente Buren
- Variabel tarief uitwerking
- Bespreeknotitie Avri variabel tarief

Inlichtingen bij:

Naam	Chanel Witting
Team	Ruimte

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
15 juni 2021	**D.089652**	**D.089920** **Z.031159**

Onderwerp **Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022**

De Gemeenteraad van Buren;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021;

besluit:

1. Vanaf 1 januari 2022 te kiezen voor gescheiden inzameling en duurzame verwerking van babyluiers en incontinentiemateriaal.
2. Hierbij te kiezen voor inzameling door centrale brengvoorzieningen, door middel van het plaatsen van 11 semi-ondergrondse verzamelcontainers met een toegangscontrolesysteem in de gemeente.
3. De jaarlijkse kosten voor het inzamelen en verwerken van babyluiers en incontinentiemateriaal te verrekenen via de afvalstoffenheffing, in dit geval een extra afvalstoffenheffing van ca. € 6,48 euro per huishouden per jaar (prijspeil 2021) met ingangsdatum 1 januari 2022. Het definitieve tarief zal worden vastgesteld via de verordening afvalstoffenheffing in de AB-vergadering van december 2021.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 15 juni 2021

De griffier, De voorzitter,

E. Weijenberg J.P.M. Meijers

Aan	:	Algemeen Bestuur
Vergadering	:	11 februari 2021
Agendapunt	:	7.2, ter besluitvorming
Van	:	Dagelijks Bestuur
Onderwerp	:	Gescheiden inzameling incontinentiemateriaal en babyluiers

Voorstel

1. Per gemeente uiterlijk 31 maart 2021 een besluit te nemen om vanaf 1 januari 2022 te starten met de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal (en babyluiers), het materiaal duurzaam te laten verwerken door ARN en Avri een contract aan te gaan met ARN voor 5 jaar.
2. Per gemeente een keus te maken uit twee verschillende inzamelsystemen of een combinatie hiervan:
   a. Brengvoorzieningen in de openbare ruimte: semi-ondergrondse containers met toegangscontrole voor zowel incontinentiemateriaal als babyluiers, waarbij speciale zakken worden verstrekt waarin inwoners het materiaal moeten aanleveren.
   b. Huis-aan-huisinzameling: 2-wekelijkse inzameling met een minicontainer van 240 liter voor inwoners met incontinentiemateriaal die zich hiervoor aanmelden, waarbij speciale zakken worden verstrekt waarin inwoners het materiaal moeten aanbieden in hun container.
   c. Combinatie tussen brengvoorzieningen in de openbare ruimte en huis-aan-huis inzameling.
3. De kosten voor deze gescheiden inzameling op te nemen in een pluspakket.
4. In te stemmen met het beschikbaar stellen van een investeringskrediet van maximaal €850.000 voor de benodigde inzamelmiddelen, onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeenteraad van de individuele gemeenten.

Inleiding

Tijdens het AB van 4 juli 2019 is de businesscase voor de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal besproken. Het AB heeft besloten dat de inzameling van incontinentiemateriaal (en babyluiers) een taak is voor in het pluspakket. Elke individuele gemeenteraad kan zelf een besluit nemen of ze hier gebruik van willen maken of niet. Zij kunnen ervoor kiezen om deze kosten met hun inwoners te verrekenen als opslag van de afvalstoffenheffing.

Op 4 juli 2019 had de ARN nog geen besluit genomen om hun verwerkingscapaciteit van incontinentiemateriaal en babyluiers uit te breiden. Een aantal gemeenten hebben daarom tijdelijk gekozen voor andere regelingen of inzamelmethodieken. Zo hebben Maasdriel, Tiel, West-Betuwe en Zaltbommel een financiële regeling in het leven geroepen. Gemeente Neder-Betuwe is per 1 maart 2020 gestart met een pilot waarbij incontinentiemateriaal aan huis wordt ingezameld. Gemeente West Maas en Waal is op 1 juli 2019 begonnen met de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers via verzamelcontainers in de openbare ruimte. Dit materiaal wordt daar afgevoerd als restafval.

In bijlage 1 vindt u de evaluatie van de verschillende pilots. Hierbij kijken we naar de invulling van de regeling/de inzamelmethodiek, het aantal aanmeldingen (bereik) en/of de ingezamelde hoeveelheid, de kosten, de mogelijke milieuwinst en het maatschappelijke effect van de verschillende regelingen/systemen.

Sinds het besluit van 4 juli 2019 hebben we door middel van deze pilots nieuwe inzichten verworven, waardoor we de businesscase opnieuw tegen het licht moesten houden. De lessen die we hebben geleerd uit deze pilots nemen we dan ook mee, om bij deze opnieuw een voorstel te doen voor de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal (en babyluiers).

Beoogd effect

1) Het verminderen van de hoeveelheid restafval door incontinentiemateriaal (en babyluiers) apart te gaan inzamelen en circulaire te verwerken bij ARN.
2) Het bieden van een praktisch en financieel aanvaardbare oplossing voor inwoners met incontinentiemateriaal (en babyluiers).

Argumenten

1.1. *Circulair verwerken van incontinentiemateriaal en babyluiers bij ARN vanaf derde kwartaal 2021 mogelijk*

In het AB van 4 juli 2019 is vastgesteld dat een duurzame verwerking van incontinentiemateriaal en babyluiers een vereiste is voor de gescheiden inzameling. De ARN heeft eind juli 2020 besloten om hun verwerkingscapaciteit te gaan uitbreiden. Naar verwachting hebben ze vanaf het derde kwartaal 2021 capaciteit beschikbaar om het incontinentiemateriaal en de babyluiers van de Avri-gemeenten te verwerken. Ze kunnen echter geen garantie geven dat ze al vanaf begin derde kwartaal 2021 (1 juli 2021) operationeel zijn. De ARN vraagt Avri om een contract aan te gaan voor een periode van (tenminste) 5 jaar voor de verwerking van het incontinentiemateriaal en de babyluiers.

1.2. *Voor de aanschaf van inzamelmiddelen en het aanwijzen van locaties is tijd nodig*

Bij de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers doormiddel van semi-ondergrondse containers is tijd nodig om de locaties aan te wijzen door de gemeente en de inzamelmiddelen in te kopen (door Avri) en te plaatsen. De verwachting is dat het haalbaar is om dit voor 1 januari 2022 gereed te hebben, mits de gemeenteraden voor 31 maart 2021 een besluit nemen. Op een eerder moment starten zal lastig zijn, gezien de doorlooptijd van de benodigde inkoopprocedure (Europese aanbesteding) en de zienswijze procedure voor het aanwijzen van de locaties.

1.3. *Door duurzame verwerking verhogen we het percentage hergebruik*

Bij de duurzame verwerking haalt ARN het plastic uit het luierafval, zodat dit kan worden hergebruikt. Van een deel van het organische materiaal wordt compost en kunstmest gemaakt. De rest van het materiaal wordt vergist, waarbij biogas vrijkomt. Hier kunnen bussen bijvoorbeeld duurzaam op rijden. De totale CO2-emissiereductie is 964 kg CO2 /ton luierafval ten opzichte van verbranding als restafval. Meer informatie over de milieuwinst leest u in bijlage 2.

1.4. *De verwachting is dat duurzame verwerking van incontinentiemateriaal en babyluiers op termijn verplicht wordt*

In het derde Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3) wordt opgenomen dat de minimumstandaard voor luiers en incontinentiemateriaal wordt gewijzigd in recycling, zodra voldoende recyclingcapaciteit beschikbaar is.

1.5. *Het verminderen van de hoeveelheid restafval om zo de doelstellingen te kunnen behalen*

Het restafval bestaat nog voor 19,9% uit luiermateriaal (cijfers 2019). In 2019 kwam er gemiddeld 90 kg restafval vrij per inwoner per jaar. Hiervan is dus ca. 18 kg luiermateriaal. De verwachting is dat niet al het incontinentiemateriaal en babyluiers (alle 18 kg) direct uit het restafval verdwijnt. Dat is bij de andere afvalstromen ook niet het geval. Op basis van de verwachtte tonnages incontinentiemateriaal en babyluiers, zorgt de gescheiden inzameling van dit materiaal voor een daling van deze hoeveelheid met bijna 6 kg per inwoner per jaar (7% van het restafval). Door dit materiaal gescheiden in te zamelen en circulair te verwerken, dragen we bij aan een vermindering van het restafval en meer recycling.

2a.1 Inzameling door middel van semi-ondergrondse containers is efficiënter dan minicontainers

Op basis van het aantal semi-ondergrondse containers per gemeente en de locaties hiervan kan een efficiënte route worden gemaakt met een vaste inzamelfrequentie. De inzameling van minicontainers die verspreid door de hele gemeente staan is een stuk minder efficiënt (zie ook kanttekening 2b.1).

2a.2 Semi-ondergrondse containers zijn makkelijker te hanteren dan bovengrondse containers en zorgen voor een netter straatbeeld

Bij het gebruik van semi-ondergrondse containers is de inwerpopening lager en makkelijker te hanteren dan bij een bovengrondse container. Bovendien ogen semi-ondergrondse containers netter in het straatbeeld dan bovengrondse containers. De container kan boven kabels en leidingen worden geplaatst, wat de plaatsing vergemakkelijkt. Ondergrondse containers worden snel te zwaar om te legen, gezien het gewicht van het luiermateriaal.

2a.3 De containers voorzien van toegangscontrole om vervulling en afvaltoerisme tegen te gaan

Wanneer de containers openlijk toegankelijk zijn kan vervuiling optreden, doordat inwoners restafval dumpen in de luiercontainers. Ook kan het zijn dat inwoners uit andere (aangrenzende) gemeenten tevens gebruik maken van de luiercontainers in de betreffende gemeente (afvaltoerisme). Dit is in sterkere mate aan de orde wanneer niet elke gemeente besluit om mee te doen aan de gescheiden inzameling. Door te kiezen voor toegangscontrole zorgen we ervoor dat alleen inwoners van de betreffende gemeente de containers voor incontinentiemateriaal en babyluiers kunnen openen. Hiervoor kunnen we de huidige afvalpassen gebruiken. Inwoners hoeven zich hiervoor niet aan te melden, alle inwoners krijgen dan toegang. De gemeente kan er ook voor kiezen om slechts een bepaalde doelgroep toegang te geven tot de containers voor incontinentiemateriaal en babyluiers. Bijvoorbeeld alleen inwoners met incontinentiemateriaal. Zij moeten zich hiervoor wel aanmelden bij de gemeente.

2b.1 Een minicontainer aan huis is hoge service voor inwoners met incontinentiemateriaal
De inwoners die te maken hebben met incontinentiemateriaal zijn mogelijk ouder en slecht ter been. Het wegbrengen van het afval kan voor hen voor problemen zorgen. Een minicontainer aan huis biedt voor deze doelgroep een hoge mate van service en gemak.

2.1 Het gebruik van speciale zakken is een vereiste van ARN
De ARN stelt eisen aan de zakken die inwoners moeten gebruiken om hun incontinentiemateriaal (en babyluiers) aan te beiden. Zo moeten de zakken doorzichtig zijn en gemaakt van PE of PP. Ook hebben ze een speciale opdruk ontwikkeld voorop de zak waarop staat wat er wel en niet in de containers mag. Wanneer inwoners zelf zakken moeten kopen, gebruiken ze vaak de verkeerde zakken. Indien er ondoorzichtige of zwarte zakken tussen het materiaal belanden, weet ARN niet wat hier in zit en kan dit afval (onterecht) als restafval worden aangezien. Avri loopt dan tegen de kans dat een vracht wordt afgekeurd. Daarom stellen we voor om speciale zakken in te kopen en deze te verstrekken aan inwoners via diverse distributiepunten (vergelijkbaar aan het systeem met de PMD-zakken voorheen). Deze distributiepunten moet de gemeente zoeken. Gezien de doelgroep is het aan te raden om hiervoor met name drogisterijen, apotheken en huisartsenpraktijken te benaderen.

3.1 Door de kosten in het pluspakket op te nemen betaalt (elk huishouden van) iedere gemeente haar eigen bedrag
De kosten worden per gemeente toegerekend en zijn afhankelijk van de keuzes die iedere gemeente afzonderlijk maakt. Hierdoor ontstaat geen financiële vermenging. Door de kosten voor de inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers op te nemen in het pluspakket, bieden we veel flexibiliteit aan de individuele gemeenten. Zo kunnen ze zelf kiezen welk systeem ze hanteren voor de gescheiden inzameling. Een beschrijving en vergelijking van de drie scenario's, leest u in bijlage 3.

4.1 De investeringen zijn nodig om aanschaf en plaatsing van de benodigde containers te realiseren.
De hieruit volgende kapitaallasten worden gedekt door de inwoner of gemeente. Het krediet betreft een totaalbedrag voor alle gemeenten. Indien er voor een gemeente geen investeringen nodig zijn wordt het (deel)krediet niet gebruikt.

Kanttekeningen

1.1 De hoeveelheid incontinentiemateriaal en babyluiers kan hoger liggen dan geschat
In deze businesscase gaan we uit van geschatte hoeveelheden incontinentiemateriaal en babyluiers die we denken in te gaan zamelen. Hierbij hebben we diverse aannames gedaan op basis van ervaringen in andere gemeenten. Het percentage het incontinentiemateriaal en de babyluiers dat in de Avri-gemeenten nog in het restafval zit (19,9%), ligt echter hoger dan de het landelijk gemiddelde (7,5%). Hierdoor is er een kans dat de daadwerkelijke hoeveelheid die we gaan inzamelen hoger ligt. Indien de Avri-gemeenten meer incontinentiemateriaal en babyluiers aanleveren dan Avri met ARN overeenkomt, kan het zijn dat ARN het materiaal als restafval moet verwerken. Dit zal altijd in overleg met ARN gebeuren, maar kan wel invloed hebben op de verwerkingstarieven.

2a.1 Het wegbrengen van incontinentiemateriaal en babyluiers naar een verzamelcontainer biedt een lage service naar onze inwoners
De verzamelcontainers staan op centrale locaties in een dorp of wijk. Hierbij wordt geen maximale loopafstand gehanteerd. Het kan dus zijn dat inwoners verder moeten lopen met hun incontinentiemateriaal en/of babyluiers dan ze nu doen wanneer ze dit materiaal als restafval afvoeren. Door de containers voor incontinentiemateriaal en babyluiers nabij andere brengvoorzieningen (bijvoorbeeld voor glas, textiel, papier of PMD) te plaatsen, kunnen inwoners gemakkelijk in één keer van hun afval kwijt. Inwoners die slecht ter been zijn, moeten, zoals nu ook voor restafval het geval is, terugvallen op hun sociale netwerk voor het wegbrengen van het afval of kunnen gebruiken maken van een zorgcontainer voor hun afval.

2b.1 Het inzamelen van minicontainers aan huis gebeurt niet efficiënt
De minicontainers staan verspreid door de hele gemeente. Soms zal Avri voor één container naar een dorp of wijk moeten rijden. Het aantal containers dat op één inzameldag kan worden geleegd, ligt dan ook beduidend lager dan bij andere afvalstromen. Uit de ervaringen in Neder-Betuwe blijkt dat vrijwel alle containers iedere twee weken worden aangeboden. De meeste containers zijn echter nog niet eens voor de helft gevuld. Hiermee heeft Avri geen efficiënte inzameling. Vermoedelijk is de reden hiervoor dat inwoners de container toch aan weg zetten i.v.m. stankoverlast en dat er niet voor betaald hoeft te worden bij iedere aanbieding.

2b.2 Met huis-aan-huis inzameling bereikt Avri maar een hele kleine doelgroep
Het aantal inwoners met incontinentiemateriaal dat zich aanmeldt voor een container aan huis is zeer gering. De inzameling biedt dan ook maar voor een hele kleine groep een oplossing. Inwoners met

babyluiers hebben nog steeds extra kosten door hun luierafval. De kosten die de gemeente maakt voor de gescheiden inzameling zijn relatief erg hoog, terwijl alle inwoners hieraan meebetalen. Gemeenten zouden er daarom voor kunnen kiezen dat inwoners met babyluiers ook gebruik kunnen maken van de huis-aan-huis inzameling. Dit neemt wel meer administratie met zich mee.

2b.3 Met huis-aan-huis inzameling bereikt Avri maar een kleine daling in de hoeveelheid restafval
De huis-aan-huisinzameling is met name geschikt voor inwoners met incontinentiemateriaal. De babyluiers belanden dan alsnog in het restafval. Er wordt dus maar een beperkte milieuwinst geboekt en de daling in het restafval die kan worden bereikt is erg klein. Indien gemeenten ook inwoners met babyluiers meenemen in de huis-aan-huis inzameling kunnen ze meer luiermateriaal inzamelen en is de milieuwinst ook groter.

Communicatie
Na het besluit van de gemeenten om wel of niet te kiezen voor de inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers gaan we communiceren naar de inwoners. Hiervoor wordt een communicatieplan opgesteld door Avri in samenwerking met gemeenten. We proberen de communicatie hierbij zoveel mogelijk te richten op de specifieke doelgroepen. Het communicatietraject zal door de desbetreffende gemeenten worden uitgevoerd met ondersteuning door Avri.

Buiten de algemene communicatie over de inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers, moeten gemeenten ook belanghebbenden informeren over het plaatsen van de luiercontainers. Dit brengt een extra kostenpost met zich mee voor de gemeente. Hier is in de berekeningen geen rekening mee gehouden.

Financiën
De baten en lasten worden per gemeente verwerkt in het programma Pluspakket.

<u>Brengvoorzieningen</u>
De kosten bestaan uit investeringen en structurele kosten (inzameling, transport, overslag en verwerking luiermateriaal, beheer en onderhoud luiercontainer en aanschaf en distributie van luierzakken). Deze kosten zijn omgerekend naar jaarlijkse kosten, in totaal en per huishouden. We gaan hierbij uit van semi-ondergrondse containers met toegangscontrole, een wekelijkse lediging en het inzamelen van zowel incontinentiemateriaal als babyluiers.

Tabel 1: Jaarlijkse kosten brengvoorzieningen in totaal en per huishouden

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 9.567	€ 6.958	€ 10.437	€ 8.697	€ 7.827	€ 24.352	€ 9.567	€ 10.437	€ 87.841
Structurele kosten	€ 61.128	€ 44.532	€ 59.172	€ 57.353	€ 57.406	€ 110.265	€ 51.092	€ 63.105	€ 504.054
Totaal	€ 70.695	€ 51.490	€ 69.609	€ 66.050	€ 65.234	€ 134.617	€ 60.659	€ 73.541	€ 591.896
Per huishouden	€ 6,48	€ 4,18	€ 6,78	€ 7,39	€ 3,52	€ 6,63	€ 7,40	€ 6,33	€ 5,85

De tarieven zijn gebaseerd op prijspeil 2021 en gelden voor een heel jaar. Deze kosten zijn exclusief de procedurele kosten die gemaakt moeten worden om tot toewijzing van locaties te komen. Hiervoor moet een PM post worden opgenomen.

De verschillen in kosten tussen de gemeenten zit hem met name in het aantal containers en de inzamelkosten. De gemeenten met relatief veel dorpskernen in een uitgestrekt gebied, moeten meer containers plaatsen. Bovendien heeft Avri meer tijd nodig om deze containers te legen. De kosten zijn daarom relatief lager in de meer stedelijke gemeenten.

Een specificatie van de kosten is te vinden in bijlage 4. In dit Excel bestand is tevens te zien wat de kosten consequenties zijn wanneer een gemeente besluit om meer containers te plaatsen, door in het tabblad ‘Containers’ het aantal aan te passen.

<u>Huis-aan-huis inzameling</u>
De kosten bestaan uit investeringen en structurele kosten (inzameling, transport, overslag en verwerking luiermateriaal en aanschaf en distributie van luierzakken). Deze kosten zijn omgerekend naar jaarlijkse kosten, in totaal en per huishouden. We gaan hierbij uit van een 2-wekelijkse inzameling van uitsluitend incontinentiemateriaal door middel van minicontainers.

Tabel 2: Jaarlijkse kosten huis-aan-huisinzameling in totaal en per huishouden

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 236	€ 255	€ 221	€ 214	€ 375	€ 451	€ 170	€ 255	€ 2.177
Structurele kosten	€ 40.514	€ 21.499	€ 40.315	€ 40.248	€ 41.762	€ 61.596	€ 39.900	€ 40.671	€ 326.507
Totaal	€ 40.751	€ 21.754	€ 40.536	€ 40.462	€ 42.137	€ 62.047	€ 40.071	€ 40.927	€ 328.685
Per huishouden	€ 3,74	€ 1,77	€ 3,95	€ 4,53	€ 2,27	€ 3,06	€ 4,89	€ 3,52	€ 3,25

Het eerste jaar zijn er ook nog eenmalige kosten voor het uitzetten van de minicontainers. Deze bedragen ca. €0,24 per huishouden.

De verschillen tussen de gemeenten zitten met name in de inzamelkosten. In de gemeenten met relatief veel dorpskernen in een uitgestrekt gebied, heeft Avri relatief meer tijd nodig om de minicontainers te legen.

Een specificatie van de kosten is te vinden in bijlage 4.

Combinatie brengvoorziening en huis-aan-huis inzameling
Indien een gemeente kiest voor een combinatie van beide systemen, bestaan de twee inzamelsystemen naast elkaar. Dit betekent dat voor beide systemen inzamelmiddelen moeten worden aangeschaft en inzamelroutes moeten worden opgezet. De kosten dienen dan ook bij elkaar te worden opgeteld. De jaarlijkse kosten komen dan uit op:

Tabel 3: Jaarlijkse kosten bij een combinatie van brengvoorzieningen en huis-aan-huis inzameling in totaal en per huishouden

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 9.803	€ 7.213	€ 10.657	€ 8.911	€ 8.202	€ 24.803	€ 9.737	€ 10.692	€ 90.019
Structurele kosten	€ 101.643	€ 66.031	€ 99.488	€ 97.601	€ 99.168	€ 171.861	€ 90.993	€ 103.776	€ 830.561
Totaal	€ 111.446	€ 73.244	€ 110.145	€ 106.513	€ 107.371	€ 196.664	€ 100.730	€ 114.468	€ 920.580
Per huishouden	€ 10,22	€ 5,94	€ 10,72	€ 11,92	€ 5,79	€ 9,69	€ 12,29	€ 9,86	€ 9,10

Investeringen
In 2021 moeten er investeringen worden gedaan die nodig zijn voor de invoering van het nieuwe inzamelsysteem. Het totaal aan investeringen bedraagt maximaal € 850.000, gebaseerd op het aantal benodigde semi-ondergrondse containers. Bij de huis-aan-huis inzameling liggen de totale investeringskosten lager, namelijk op € 18.000. Deze investering is niet in de begroting 2021 voorzien. De kosten hiervan zijn als kapitaalslasten gedekt via het tarief voor incontinentie inzameling in het pluspakket. De kredietaanvraag is onder voorbehoud van instemming door de raden.

Inkomstenderving
Het incontinentiemateriaal en de babyluiers worden gedurende de pilots in Neder-Betuwe en West Maas en Waal als restafval verwerkt. Deze kosten vallen onder het basispakket. Dit betekent dat Avri wel de kosten heeft voor de verwerking van het afval, maar niet de inkomsten die het anders had gehad vanuit de inworpen in de ondergrondse containers voor restafval. In het AB van 10 september 2020 is daarom afgesproken dat de gemeenten die incontinentiemateriaal (en babyluiers) gescheiden inzamelen de inkomstenderving opnemen in hun begroting. In ieder geval zolang het materiaal niet duurzaam verwerkt kan worden.

Vanaf het moment dat het materiaal wel duurzaam verwerkt kan worden door de ARN, brengen we de inkomstenderving niet meer afzonderlijk in rekening. Alleen de daadwerkelijke kosten die worden gemaakt om deze afvalstroom gescheiden in te zamelen en duurzaam te verwerken door ARN worden meegenomen in het pluspakket.

Afvalstoffenheffing
De inkomsten via het variabele tarief worden lager. Daar tegenover staan besparingen op de inzameling en besparing van het restafval. In de primaire begroting 2022 (opgesteld in februari/maart 2021) kunnen de effecten van de invoering van de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers op de begroting (en het basispakket) nog niet worden meegenomen. Ook is het dan nog niet mogelijk om rekening te houden met gemeenten die besluiten om mee te doen met de gescheiden inzameling. In de

begrotingswijziging van 2022 nemen we deze effecten mee. Hiervoor is het wel noodzakelijk dat gemeenten voor 31 maart 2021 een besluit nemen.

De inwoners zonder incontinentiemateriaal en/of babyluiers zijn duurder uit met een systeem voor de gescheiden inzameling van dit materiaal. Zij betalen uit solidariteit hieraan mee. De inwoners die dit materiaal wel hebben, houden minder restafval over en zullen dus minder betalen via de variabele heffing. Zij gaan er op vooruit. Over alle inwoners heen, gaan inwoners gemiddeld 1,5 inworpen per jaar besparen.

Uitvoering
Bij besluitvorming door de gemeenten, starten we met de voorbereidingsfase. Avri start een inkoopprocedure voor de aanschaf van de benodigde inzamelmiddelen. De gemeenten gaan (in overleg met Avri) de locaties van de containers vaststellen, waarbij de gemeenten een zienswijze procedure hanteren. Ook gaan de gemeenten op zoek naar distributiepunten voor de speciale luierzakken. Tevens maken we contractuele afspraken tussen de gemeenten en Avri en tussen Avri en de ARN. Ten slotte starten we met een communicatietraject om de inwoners te informeren.

De planning is om op 1 januari 2022 te starten met de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal (en babyuiers).

Bijlagen
1. Bijlage 1: Evaluatie pilots
2. Bijlage 2: Milieuwinst ARN
3. Bijlage 3: Mogelijke scenario’s
4. Bijlage 4: Update businesscase

Bijlage 1: evaluatie pilots luierinzameling

Tijdens het AB van 4 juli 2019 is de businesscase voor de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal besproken. Het AB heeft besloten dat de inzameling van incontinentiemateriaal (en babyluiers) een taak is voor in het pluspakket. Elke individuele gemeenteraad kan zelf een besluit nemen of ze hier gebruik van willen maken of niet. Zij kunnen ervoor kiezen om deze kosten met hun inwoners te verrekenen via de afvalstoffenheffing.

Een aantal gemeenten hebben tijdelijk gekozen voor andere regelingen of inzamelmethodieken. Zo hebben Maasdriel, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel een financiële regeling in het leven geroepen. In Neder-Betuwe zijn ze per 1 maart 2020 bezig met een pilot waarbij ze incontinentiemateriaal aan huis inzamelen. In West Maas en Waal zijn ze op 1 juli 2019 begonnen met de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers via verzamelcontainers in de openbare ruimte. Dit materiaal wordt daar nu nog afgevoerd als restafval.

In deze notitie worden deze verschillende regelingen en inzamelmethodieken geëvalueerd. Hierbij kijken we naar de invulling van de regeling/de inzamelmethodiek, het aantal aanmeldingen (bereik) en/of de ingezamelde hoeveelheid (en de kwaliteit hiervan) en de kosten. Om een goede afweging voor de toekomst te kunnen maken, kijken we tevens naar de mogelijke milieuwinst en het maatschappelijke effect van de verschillende regelingen/systemen.

Financiële regeling

In vier gemeenten, Maasdriel, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel, is een tijdelijke financiële regeling in het leven geroepen voor inwoners met incontinentiemateriaal[1]. Zij ontvangen een financiële vergoeding ter hoogte van 104 inworpen in de ondergrondse container voor restafval. Hiermee kunnen ze dus kosteloos twee keer in de week een zak met incontinentiemateriaal in de ondergrondse container deponeren. Op basis van de prijs per inworp in 2020 (€1,20) komt de vergoeding in 2020 uit op €125.

Inwoners met incontinentiemateriaal kunnen zich via de website of door het invullen van een formulier aanmeldingen voor deze regeling. In Tiel, West Betuwe en Zaltbommel geldt dat ze bewijs moeten aanleveren dat ze van dit materiaal gebruik maken. Dit kan zijn in de vorm van een verklaring van een huisarts of zorgverzekering of een pakbon van de apotheek.

In alle vier de gemeenten loopt deze regeling tot het einde van 2021 of wordt er gewerkt aan een voorstel om dit tot het einde van 2021 door te laten lopen.

Bereik
Het aantal inwoners dat zich voor de regeling hebben aangemeld loopt uiteen:

Gemeente	Aantal aanmeldingen	Inschatting aantal inwoners met incontinentiemateriaal[2]	Percentage dat zich heeft aangemeld
Maasdriel	96	403	24%
Tiel	68	685	10%
West Betuwe	196	828	24%
Zaltbommel	160	464	34%
Totaal	*520*	*2.380*	*22%*

Met name in de gemeente Zaltbommel is het bereik relatief groot. Een derde van de inwoners met incontinentiemateriaal heeft zich aangemeld. In Tiel blijft dit percentage wat achter. Gemiddeld meldt ruim één op de vijf inwoners zich aan.

[1] De gemeenten Tiel, West Betuwe en West Maas en Waal hebben ook een (tijdelijke) financiële regeling voor inwoners met medisch afval, maar dit laten we hier buiten beschouwing.
[2] Op basis van landelijke cijfers ingeschat, waarbij de aanname is gedaan dat 50% van de inwoners met incontinentiemateriaal in een zorginstelling wonen en dus buiten beschouwing worden gelaten.

Kosten
De kosten bestaan uit het uitkeren van de vergoeding aan alle inwoners die zich aanmelden. Op basis van het huidige aantal aanmeldingen bedragen de kosten hiervoor:

Gemeente	Aantal aanmeldingen	Hoogte van de vergoeding	Kosten per jaar	Kosten per huishouden
Maasdriel	96	€124,80	€11.981	€1,17
Tiel	68	€125	€8.500	€0,46
West Betuwe	196	€125	€24.500	€1,21
Zaltbommel	160	€104[3]	€16.640	€1,43

Dit is exclusief de kosten die de gemeenten mogelijk hebben gemaakt om het administratiesysteem en aanmeldformulieren vorm te geven.

De werkelijke kosten liggen in sommige gevallen lager dan de kosten die de gemeente van te voren heeft ingeschat en in rekening heeft gebracht bij de inwoners. Zo heeft de gemeente Tiel voor 2020 de afvalstoffenheffing met €2,75 verhoogd om de regeling te financieren. De andere drie gemeentes hebben ervoor gekozen de afvalstoffenheffing niet te verhogen en de kosten uit de algemene middelen te dekken.

Milieuwinst
Het incontinentiemateriaal wordt bij deze regeling niet apart ingezameld. Al het materiaal wordt als restafval verbrand.

Maatschappelijke effect
Deze regeling is alleen voor inwoners met incontinentiemateriaal. Inwoners met babyluiers blijven zitten met hogere kosten voor hun restafval. Verder kan het voor sommige inwoners met incontinentiemateriaal een drempel zijn dat ze zich moeten aanmelden bij de gemeente, vanwege gene.

Huis-aan-huis inzameling

De gemeente Neder-Betuwe is op 1 maart gestart met de huis-aan-huis inzameling van incontinentiemateriaal. Inwoners met incontinentiemateriaal kunnen zich per brief of per mail aanmelden. Zij moeten hierbij bewijs leveren dat ze dit materiaal hebben in de vorm van een verklaring of verklaring van de verzekering. Indien de gemeente beoordeelt dat een inwoner inderdaad voor de regeling in aanmerking komt, geven zij dit door aan Avri. Avri zorgt ervoor dat de inwoner een speciale container ontvangt. Avri haalt deze container 1 keer in de 2 weken aan huis op. De container is alleen bedoelt voor incontinentiemateriaal en niet voor babyluiers.

Bereik
In totaal hebben 68 inwoners zich aangemeld voor de speciale incontinentiecontainer. Dit is naar inschatting 17% van het aantal inwoners met incontinentiemateriaal in de gemeente Neder-Betuwe (68 van de 392).

De speciale incontinentiecontainers worden ingezameld in de route voor bedrijfsafval. Hierdoor is onbekend hoeveel materiaal er gedurende de proef is ingezameld. Volgens de chauffeurs worden vrijwel alle containers iedere 2 weken aangeboden. De meeste containers zijn echter nog niet eens voor de helft gevuld. Hiermee heeft Avri niet echt een efficiënte inzameling. Vermoedelijk is de reden hiervoor dat inwoners de container toch aan weg zetten ivm stankoverlast en dat er niet voor betaald hoeft te worden bij iedere aanbieding.

[3] De hoogte van de vergoeding in Zaltbommel is nog op basis van het prijspeil van 2019 per inworp in de ondergrondse container voor restafval, ter hoogte van €1.

Kosten
De kosten voor de huis-aan-huis inzameling bestaan uit de aanschaf (kapitaallasten) en het uitzetten van de containers (inclusief chip; eenmalige kosten). Daarnaast zijn er structurele kosten voor de inzameling door Avri (1 keer in de twee weken).

Gezien het aantal aanmeldingen (68) is ervoor gekozen om in de pilot geen aparte inzamelroute op te zetten. De containers worden meegenomen in de route voor bedrijfsafval. Daarnaast houdt de gemeente Neder-Betuwe in hun kostenplaatje ook rekening met de inkomsten die worden misgelopen bij het aanbieden van restafval. Hierbij is uitgegaan van het tarief voor een container van 240 elke twee weken gedurende een half jaar (13 ledigingen).

Op basis van het huidige aantal aanmeldingen bedragen de kosten gedurende een half jaar hiervoor:

		Totaal
Kapitaallasten	Minicontainer inclusief chip	€ 88
Eenmalige kosten	Bezorgen	€ 2.380
Structurele kosten	Inzameling	€ 6.293
	Verwerken als restafval	€ 0
Mislopen inkomsten	Restafval	€ 8.500
Totaal		**€ 17.261**
Per huishouden		€ 1,93

**bij inzameling door een achterlader*

Indien Neder-Betuwe het incontinentiemateriaal duurzaam wilt laten verwerken (zie ook milieuwinst), dan moet er wel een aparte route worden gereden. De kosten hiervan liggen beduidend hoger. Voor een heel jaar zijn de kosten:

		Totaal
Kapitaallasten	Minicontainer inclusief chip	€ 214
Eenmalige kosten	Bezorgen	€ 2.380
Structurele kosten	Inzameling	€ 38.320
	Duurzame verwerking bij ARN	€ 1.286
	Transport en overslag	€ 219
Totaal		**€ 42.419**
Per huishouden		€ 4,75

**zonder inkomstenderving*

Milieuwinst
Het incontinentiemateriaal wordt op dit moment nog niet apart ingezameld, maar vermengd met het bedrijfsafval. Op dit moment wordt het materiaal dan ook als restafval verbrand. Vanaf medio 2021 is het echter mogelijk om incontinentiemateriaal en babyluiers duurzaam te verwerken bij de ARN. De milieuwinst wordt bij deze inzamelsystematiek alleen behaald voor het incontinentiemateriaal (indien hier een aparte route voor wordt gereden). De babyluiers belanden alsnog bij het restafval en worden verbrand. Hiermee wordt niet de volledige milieuwinst behaald.

Maatschappelijke effect
Deze regeling is alleen voor inwoners met incontinentiemateriaal. Inwoners met babyluiers blijven zitten met hogere kosten voor hun restafval. Verder kan het voor sommige inwoners met incontinentiemateriaal een drempel zijn dat ze zich moeten aanmelden bij de gemeente en een speciale container voor hun deur krijgen, vanwege gene. Voor de hele buurt of dorp is het daarmee zichtbaar dat zij incontinentiemateriaal hebben.

Inzameling via containers in de openbare ruimte

De gemeente West Maas en Waal is op 1 juli 2019 gestart met de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers. Verspreid over alle kernen zijn in totaal 9 bovengrondse containers geplaatst. Alle containers staan nabij andere brengvoorzieningen voor textiel en/of glas. De containers werden gehuurd van en geleegd door Suez. In Beneden-Leeuwen is kort na de start direct een tweede container geplaatst. Ook in Dreumel is later (1 oktober) een tweede container geplaatst. In totaal staan er vanaf dat moment 11 containers.

Eind januari 2020 zijn de containers vervangen voor een ander type. De nieuwe containers waren minder opvallend van kleur en de klep sloot beter af. Vervolgens is eind februari 2020 besloten om de container wekelijks te legen in plaats van één keer per twee weken. De capaciteit was op een aantal plaatsen namelijk onvoldoende.

Inwoners moeten het incontinentiemateriaal en de babyluiers aanbieden in speciale luierzakken. Deze zijn verkrijgbaar bij diverse apotheken, drogisterijen, huisartsen en het gemeentehuis. De buitendienst verspreid deze zakken over de verschillende distributiepunten.

Bereik
In de periode 1 augustus 2019 t/m 1 juli 2020 is 155 ton incontinentiemateriaal en babyluiers ingezameld. Dit komt neer op ruim 8 kilo per inwoner per jaar.

Gemiddeld staat er één container per 1735 inwoners.

Kosten
De kosten bestaan uit de huur van de containers, de inzameling door Suez, de luierzakken en het verspreiden hiervan. Het mislopen van de inkomsten van restafval is hier niet in mee genomen. Het verwerken van het materiaal (als restafval) valt onder het basispakket.

In 2020 bedroegen de kosten:

	Kosten	**Eenheid**	**Aantal**	**Totaal**	**Totaal per aansluiting**
Huur containers (11)	€ 1.393,17	per maand	12	€ 16.718	€ 2,04
Inzameling en transport door Suez	€ 44,96	per lediging	539 (49*11)*	€ 24.233	€ 2,96
Luierzakken	€0,05	per stuk	70.000	€3.500	€ 0,43
Verspreiden luierzakken	€65,00	per uur	20	€ 1.300	€ 0,16
Totaal				**€ 45.751**	**€ 5,58**

**de eerste twee maanden was de inzamelfrequentie 2-wekelijks, eind februari is de inzamelfrequentie verhoogt naar wekelijks*

De kosten voor de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en luiers zijn in 2020 doorberekend in de afvalstoffenheffing. De heffing is met € 4,43 verhoogd. Hierbij was nog geen rekening gehouden met een wekelijkse inzameling. De extra kosten hiervoor worden via de algemene middelen gedekt.

Vanaf 2021 moet de gemeente West Maas en Waal wel rekening houden met de inkomstenderving, in ieder geval tot duurzame verwerking bij ARN mogelijk is. Gezien de grote hoeveelheid incontinentiemateriaal en babyluiers die worden ingezameld, stijgen de kosten hierdoor flink. Om die reden heeft de gemeenteraad op 12 november 2020 besloten om de gescheiden inzameling in 2021 niet voort te zetten, zolang er geen mogelijkheid is om het materiaal duurzaam te verwerken.

Milieuwinst
Het incontinentiemateriaal en de babyluiers worden apart ingezameld. Op dit moment wordt het materiaal nog als restafval verbrand. Vanaf medio 2021 is het echter mogelijk om incontinentiemateriaal en babyluiers duurzaam te verwerken bij de ARN. De milieuwinst wordt bij deze inzamelsystematiek behaald voor zowel het incontinentiemateriaal als de babyluiers. Hiermee wordt de volledige milieuwinst behaald.

Maatschappelijke effect
Zowel inwoners met incontinentiemateriaal als inwoners met babyluiers kunnen gebruik maken van de containers. Zij kunnen dit kosteloos doen en lopen dus niet tegen hoge kosten aan. Inwoners met incontinentiemateriaal hoeven zich niet bij de gemeente aan te melden. Wel kunnen andere inwoners zien dat zij het materiaal naar de containers wegbrengen. Dit zou kunnen zorgen voor gene. Dit wordt deels opgevangen door de containers naast de containers voor glas en textiel te plaatsen. Hierdoor is het minder opvallend dat zij naar de container lopen.

Overzicht

Alle pilots hebben hun voor- en nadelen op de vlakken van service, kosten en milieu. In onderstaande tabel zijn per pilot de belangrijkste punten op een rij gezet.

Regeling / inzamelsystematiek	Bereik	Service	Milieu	Kosten
Financiële regeling	Alleen geschikt voor inwoners met incontinentiemateriaal	- Aanmelding bij de gemeente nodig (gene) - Materiaal bij het restafval	Afvoeren als restafval, geen milieuwinst	Lage kosten
Huis-aan-huis inzameling	Alleen geschikt voor inwoners met incontinentiemateriaal	- Aanmelding bij de gemeente nodig (gene) - Container aan huis (hoog gemak, maar wel hoge zichtbaarheid/ gene)	Duurzaam verwerken mogelijk, alleen incontinentiemateriaal	Hoge kosten
Inzameling via verzamelcontainers in de openbare ruimte	Geschikt voor inwoners met incontinentiemateriaal en babyluiers	- Aanmelden bij de gemeente niet nodig - Afval wegbrengen naar centraal punt in de wijk (afstand en mogelijke gene)	Duurzaam verwerken mogelijk, zowel incontinentiemateriaal als babyluiers	Hoge kosten

Conclusies en aanbevelingen

Financiële regeling draagt niet bij aan doelstellingen
De financiële regeling voor inwoners met incontinentiemateriaal is een goedkope oplossing om deze inwoners tegemoet te komen. Echter, door het materiaal niet gescheiden in te zamelen, kan deze regeling niet bijdragen aan het verminderen van de hoeveelheid restafval en het behalen van de doelstellingen.

Huis-aan-huis is relatief erg duur
Het aantal inwoners dat zich heeft aangemeld in de gemeente Neder-Betuwe is maar beperkt. De inzameling kan nu nog op een relatief eenvoudige manier worden geregeld door aan te sluiten bij de route voor bedrijfsafval. Wanneer het incontinentiemateriaal in de toekomst duurzaam verwerkt kan worden bij de ARN, is echter het noodzakelijk om een aparte route te gaan rijden. Dit maakt de huis-aan-huis inzameling relatief erg kostbaar. Door de spreiding van de containers en het feit dat de containers meestal niet vol zitten, is de inzameling ook nog eens inefficiënt.

Containers in de openbare ruimte bieden mogelijkheden voor afvaltoerisme
Uit de evaluatie van de pilot van de gemeente West Maas en Waal blijkt dat zij in een jaar tijd 155 ton incontinentiemateriaal en babyluiers hebben ingezameld. Dat is circa 8 kg per inwoner per jaar. In vergelijking met de ervaringen van andere gemeenten, is dit erg hoog. De kans dat inwoners uit omliggende gemeenten gebruik maken van de inzamelvoorzieningen is dan ook aanzienlijk. Wanneer in de toekomst wordt gewerkt met semi-ondergrondse containers, is het dan ook aan te raden om te werken met een pasjessysteem. Alleen inwoners uit de betreffende gemeente kunnen dan gebruik maken van de containers met behulp van hun afvalpas.

Bijlage 2: milieuwinst ARN

De ARN heeft eind juli 2020 besloten om hun verwerkingscapaciteit te gaan uitbreiden. Naar verwachting hebben ze vanaf 1 juli 2021 extra verwerkingscapaciteit beschikbaar.

Met het circulair verwerken van het incontinentiemateriaal en de babyluiers behalen we op verschillende manieren milieuwinst:

- Medicijnen en pathogenen worden tot onder detectiegrens vernietigd.
- De kunststof bestaat voor meer dan 80% uit PP een grondstof die voor heel veel productieprocessen in aanmerking komt. Voor de kunststoffen zijn twee afnemers die ze graag van ARN afnemen.
- De slurrie wordt verwerkt door het Waterschap naast ARN tot methaangas (energie) en van de vezels wordt biogranulaat gemaakt en ammoniumsulfaat (kunstmest).

Wat halen ze bij ARN uit 1 ton luierafval?
Via de technologie van ARN resulteert per saldo uit 1 ton luiers 88 Nm3 biogas, 215,5 kg compost (biogranulaat), 47,6 kg kunstmest (ammoniumsulfaat) en 93 kg plastics. Inmiddels heeft de rijksoverheid een mLCA laten uitvoeren door SGS Intron, waarin de ARN/Elsinga technologie is vergeleken met een andere methode. Volgens deze mLCA komt de CO2-emissiereductie uit op 964 kg CO2 /ton luierafval ten opzichte van verbranding. Deze milieuprestatie is dermate groot dat ARN voldoet aan de toekomstige minimumstandaard van het LAP.

Vergelijking met gft-vergisting
Als je luierrecycling vergelijkt met gft-vergisting dan wordt (voorbeeld) uit 1 ton gft ca 88 Nm3 biogas, 340 kg compost en 60 kg biomassa gehaald. In totaal gaat het dus (exclusief biogas) om 400kg op 1000 kg. De overige milieuwinst zit hem in het biogas, maar dat valt onder de categorie ‘nuttige toepassing’. Het biogas wordt gebruikt voor opwekking van elektriciteit en warmte of groengas. De rest is 50 kg verontreinigingen die naar de AEC gaan en 462 kg water dat verdampt via het biofilter en/ of gezuiverd wordt afgevoerd.

Uit 1 ton luierafval komt ca 88 Nm3 biogas, 215,5 kg compost (biogranulaat), 47,6 kg kunstmest (ammoniumsulfaat) en 93 kg plastics. In totaal gaat het (exclusief biogas) volgens eenzelfde redenering dus om 356,1 kg op 1000 kg. Dat is redelijk vergelijkbaar met GFT verwerking zeker indien het wordt toegerekend op de hoeveelheid droge stof. De overige milieuwinst zit hem in het biogas, dat wordt toegepast voor productie van elektriciteit en warmte. Het kan ook worden omgezet in groengas. De rest is 50 kg verontreinigingen die naar de AEC gaan en 506 kg water dat gezuiverd wordt afgevoerd als schoon water.

Wat zegt een CO2 emissiereductie van 964 kg?
Om de 964kg CO2 emissiereductie wat ‘gevoel’ me te geven: een personenauto emitteert ca. 0,22 kgCO2/km (zakelijk verkeer). Dit betekent dus dat de emissiereductie van 964 kg, dus per ton luierafval, het rijden van 4.380 km wordt gecompenseerd (voor de beeldvorming: dat zijn ongeveer 5 retourtjes naar Parijs of één enkele reis naar Damascus in Syrië met de auto).

Bijlage 3: Mogelijke scenario's

De gemeenten kunnen kiezen tussen twee verschillende systemen voor de gescheiden inzameling van het luiermateriaal of een combinatie hiervan. In totaal zijn er dus drie mogelijke scenario's:

1. Brengsysteem
2. Huis-aan-huis inzameling
3. Combinatie brengsysteem en huis-aan-huis inzameling

De systemen verschillen niet alleen in kosten en milieurendement, maar ook in de doelgroep die je bereikt. De vraag naar een oplossing was met name bedoeld voor inwoners met incontinentiemateriaal, omdat zij tegen hoge kosten aanlopen voor het afvoeren van hun restafval en hier niet voor kiezen. Ook inwoners met babyluiers lopen tegen hoge kosten aan, maar zij kiezen er zelf voor op kinderen te krijgen. De keuze voor de doelgroep en de keuze voor het inzamelsysteem hangen nauw samen.

Hieronder staan de drie scenario's beschreven, waarbij extra aandacht wordt besteed aan de relatie tussen de doelgroep en het inzamelsysteem.

1. Brengsysteem

Wanneer gemeenten kiezen voor een brengsysteem plaatsen we semi-ondergrondse containers op centrale plekken. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om in elke dorpskern tenminste één container te plaatsen of hierbij een aantal voorwaarden te hanteren (minimaal aantal inwoners, geografische ligging, etc.). Het advies is om de container bij andere brengvoorzieningen te plaatsen, zoals glasbakken of textielcontainers. We raden af om de containers nabij restafvalcontainers te plaatsen, om de kans op vervuiling te verkleinen. De semi-ondergrondse containers worden voorzien van toegangscontrole.

Om het materiaal in te leveren gebruiken inwoners speciale luierzakken. Deze worden verstrekt via diverse distributiepunten, zoals apotheken, drogisterijen en huisartsenpraktijken. Avri zorgt voor de bevoorrading van deze punten.

2. Huis-aan-huis inzameling

Inwoners met incontinentiemateriaal kunnen zich per brief of per mail aanmelden. Zij moeten hierbij bewijs leveren dat ze dit materiaal hebben in de vorm van een verklaring of verklaring van de verzekering. Indien de gemeente beoordeelt dat een inwoner inderdaad voor de regeling in aanmerking komt, geven zij dit door aan Avri. Avri zorgt ervoor dat de inwoner een speciale container ontvangt. Avri haalt deze container 1 keer in de 2 weken aan huis op. Inwoners gebruiken de speciale luierzakken om het materiaal in te verzamelen voordat zij het materiaal in de container doen.

3. Combinatie brengsysteem en huis-aan-huis inzameling

Gemeenten kunnen ook kiezen voor een combinatie van deze twee systemen. Inwoners kunnen incontinentiemateriaal en babyluiers dan wegbrengen naar de containers in de wijken. Kwetsbare inwoners met incontinentiemateriaal die dit materiaal niet weg kunnen brengen, maken dan gebruik van een huis-aan-huis inzameling. De twee inzamelsystemen bestaan dan naast elkaar. Dit betekent dat voor beide systemen inzamelmiddelen moeten worden aangeschaft en inzamelroutes moeten worden opgezet.

Doelgroep

Bij het opzetten van een gescheiden inzameling door middel van een brengsysteem, is het logischer om ook de babyluiers mee te nemen. Hierdoor is het aanbod groter, waardoor efficiënter kan worden ingezameld en meer milieuwinst kan worden geboekt. We raden dan ook aan dit systeem in te zetten voor zowel inwoners met incontinentiemateriaal als inwoners met babyluiers.

De huis-aan-huis inzameling biedt een hoge service voor (kwetsbare) inwoners met incontinentiemateriaal. In de pilot van de gemeente Neder-Betuwe was dit de doelgroep die zich kon aanmelden voor de huis-aan-huis inzameling. Gemeenten kunnen er ook voor kiezen dat inwoners met babyluiers ook gebruik kunnen maken van de huis-aan-huis inzameling. Dit brengt wel meer administratie met zich mee.

Overzicht

Inzamelsystematiek	Doelgroep	Service	Milieu	Kosten
Brengsysteem met semi-ondergrondse containers met toegangscontrole	Inwoners met incontinentiemateriaal én babyluiers	Afval wegbrengen naar centraal punt in de wijk (gemiddeld 13 containers per gemeente)	Duurzame verwerking: gemiddeld 180 ton per jaar	Gemiddeld €5,85 per huishouden (laagste €3,50 – hoogste €7,40)
Huis-aan-huis inzameling met minicontainers	Met name geschikt voor inwoners met incontinentiemateriaal (gemiddeld 80 aanmeldingen per gemeente)	Container aan huis (hoog gemak)	Duurzame verwerking: gemiddeld 15 ton per jaar	Gemiddeld €3,25 per huishouden (laagste €1,75 – hoogste €4,90)
Combinatie	Inwoners met incontinentiemateriaal én babyluiers	Afval wegbrengen naar centraal punt in de wijk. Container aan huis voor kwetsbare doelgroep	Duurzame verwerking: gemiddeld 195 ton per jaar	Gemiddeld €9,05 per huishouden (laagste €5,75 – hoogste €12,25)

Rekenvoorbeeld brengvoorzieningen: gemeente West Maas en Waal

Investeringskosten

	Prijs per eenheid		Aantal	Totaal
Aanschaf containers semi-ondergronds (inclusief plaatsing)	€ 6.100	per container	11	€ 67.100
Onvoorzien bij aanschaf containers	20%	van totaal		€ 13.420
Aanschaf toegangscontrole	€ 1.000	per container	11	€ 11.000
Totaal				€ 91.520
Kapitaallasten				€ 9.567

Afschrijvingen 12 jaar tegen 2,12%

Structuele kosten

	Prijs per eenheid		Aantal	Totaal
Inzameling luiers en incontinentiemateriaal	€ 536,30	per inzamelronde	52	€ 27.888
Verwerking luiers en incontinentiemateriaal	€ 105,50	per ton	115	€ 12.133
Transport en overslag	€ 17,98	per ton	115	€ 2.068
Beheer en onderhoud containers	€ 350,00	per container	11	€ 3.850
Data en onderhoud toegangscontrole	€ 110,00	per container	11	€ 1.210
Luierzakken	€ 0,05	per zak	70.000	€ 3.763
Distributie dozen luierzakken	€ 5,20	per doos	35	€ 182
Totaal				€ 51.092

Totale jaarlijkse kosten

	Totaal
Kapitaallasten	€ 9.567
Structurele kosten	€ 51.092
Totaal	€ 60.659
Per huishouden	€ 7,40

Rekenvoorbeeld huis-aan-huis inzameling: gemeente West Maas en Waal

Investeringskosten

	Prijs per eenheid		Aantal	Totaal
Aanschaf minicontainers	€ 25	per container	54	€ 1.350
Aanschaf chip	€ 1	per chip	54	€ 54
Totaal				€ 1.404
Kapitaallasten				€ 170

Afschrijvingen 12 jaar tegen 2,12%

Structuele kosten

	Prijs per eenheid		Aantal	Totaal
Inzameling luiers en incontinentiemateriaal	€ 1.473,84	per inzamelronde	26	€ 38.320
Verwerking luiers en incontinentiemateriaal	€ 105,50	per ton	10	€ 1.057
Transport en overslag	€ 17,98	per ton	10	€ 180
Luierzakken	€ 0,05	per zak	6.100	€ 328
Distributie dozen luierzakken	€ 5,20	per doos	3	€ 16
Totaal				€ 39.900

Totale jaarlijkse kosten

	Totaal
Kapitaallasten	€ 170
Structurele kosten	€ 39.900
Totaal	€ 40.071
Per huishouden	€ 4,89

Vergelijking verzamelcontainers en huis-aan-huis inzameling

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Gemiddeld
Verzamelcontainers	€ 6,48	€ 4,18	€ 6,78	€ 7,39	€ 3,52	€ 6,63	€ 7,40	€ 6,33	€ 5,85
Huis-aan-huis inzameling*	€ 3,74	€ 1,77	€ 3,95	€ 4,53	€ 2,27	€ 3,06	€ 4,89	€ 3,52	€ 3,25
Combinatie	€ 10,22	€ 5,94	€ 10,72	€ 11,92	€ 5,79	€ 9,69	€ 12,29	€ 9,86	€ 9,10

**zonder eenmalige kosten*

Bandbreedte

	Laagst	Hoogst	Gemiddelde
Verzamelcontainers	€ 3,52	€ 7,40	€ 5,85
Huis-aan-huis	€ 1,77	€ 4,89	€ 3,25
Combinatie	€ 5,79	€ 12,29	€ 9,10

Investeringen

	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Aanschaf containers semi-ondergronds (inclusief plaatsing)	€ 6.100	per container	€ 67.100	€ 48.800	€ 73.200	€ 61.000	€ 54.900	€ 170.800	€ 67.100	€ 73.200	€ 616.100
Onvoorzien	20%	van totaal	€ 13.420	€ 9.760	€ 14.640	€ 12.200	€ 10.980	€ 34.160	€ 13.420	€ 14.640	€ 123.220
Totaal			€ 80.520	€ 58.560	€ 87.840	€ 73.200	€ 65.880	€ 204.960	€ 80.520	€ 87.840	€ 739.320
Kapitaallasten			€ 8.417	€ 6.121	€ 9.182	€ 7.652	€ 6.887	€ 21.425	€ 8.417	€ 9.182	€ 77.284

Structurele kosten per jaar

	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Inzameling luiers en incontinentiemateriaal	inzamelkosten		€ 30.676	€ 13.944	€ 30.676	€ 30.676	€ 13.944	€ 50.198	€ 27.888	€ 30.676	€ 228.678
Verwerking luiers en incontinentiemateriaal	€ 105,50	per ton	€ 16.880	€ 17.935	€ 15.298	€ 14.770	€ 26.375	€ 31.650	€ 12.133	€ 17.935	€ 152.975
Transport en overslag	€ 17,98	per ton	€ 2.877	€ 3.057	€ 2.607	€ 2.517	€ 4.495	€ 5.394	€ 2.068	€ 3.057	€ 26.071
Beheer en onderhoud containers	€ 350,00	per container	€ 3.850	€ 2.800	€ 4.200	€ 3.500	€ 3.150	€ 9.800	€ 3.850	€ 4.200	€ 35.350
Luierzakken	€ 0,05	per zak	€ 5.375	€ 5.644	€ 4.838	€ 4.569	€ 8.063	€ 9.675	€ 3.763	€ 5.644	€ 47.569
Distributie dozen luierzakken	€ 5,20	per doos	€ 260	€ 273	€ 234	€ 221	€ 390	€ 468	€ 182	€ 273	€ 2.301
Totaal			€ 59.918	€ 43.652	€ 57.852	€ 56.253	€ 56.416	€ 107.185	€ 49.882	€ 61.785	€ 492.944

Toegangscontrole

Investeringen	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Aanschaf toegangscontrole	€ 1.000,00	per container	€ 11.000	€ 8.000	€ 12.000	€ 10.000	€ 9.000	€ 28.000	€ 11.000	€ 12.000	€ 101.000
Kapitaallasten			€ 1.150	€ 836	€ 1.254	€ 1.045	€ 941	€ 2.927	€ 1.150	€ 1.254	€ 10.558

Structurele kosten	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Data en onderhoud toegangscontrole	€ 110	per container/ per jaar	€ 1.210	€ 880	€ 1.320	€ 1.100	€ 990	€ 3.080	€ 1.210	€ 1.320	€ 11.110

Semi-ondergrondse containers lediging wekelijks inclusief toegangscontrole

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 9.567	€ 6.958	€ 10.437	€ 8.697	€ 7.827	€ 24.352	€ 9.567	€ 10.437	€ 87.841
Structurele kosten	€ 61.128	€ 44.532	€ 59.172	€ 57.353	€ 57.406	€ 110.265	€ 51.092	€ 63.105	€ 504.054
Totaal	€ 70.695	€ 51.490	€ 69.609	€ 66.050	€ 65.234	€ 134.617	€ 60.659	€ 73.541	€ 591.896
Per huishouden	€ 6,48	€ 4,18	€ 6,78	€ 7,39	€ 3,52	€ 6,63	€ 7,40	€ 6,33	€ 5,85

Prijslijst

Structuele kosten	Prijs	Eenheid
Inzamelkosten luiers	zie tabblad inzamelkosten verzamelcont.	
Transport luiers	€ 8,98	per ton
Overslag luiers	€ 9,00	per ton
Verwerking luiers bij ARN	€ 105,50	per ton (tarief 2021)
Beheer en onderhoud containers	€ 350	per container per jaar
Datakosten toegangscontrole	€ 65	per container per jaar
Beheer en onderhoud toegangscontrole	€ 45	per container per jaar
Luierzakken	€ 0,05	per stuk
Distributie luierzakken	€ 5,20	per doos

Investeringen	Prijs	Eenheid
Aanschaf semi-ondergrondse containers	€ 4.100	per stuk
Plaatsing semi-ondergrondse containers	€ 2.000	per stuk
Toegangscontrole ondergrondse containers	€ 1.000	per container

Afschrijvingen

12 jaar tegen 2,12%	2,12%	12

Aantallen

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal	Bron/aanname
Aantal inwoners	26.576	28.555	24.693	24.026	41.978	50.697	19.076	28.451	244.052	CBS: 2019
Aantal huishoudens	10.910	12.324	10.272	8.937	18.557	20.302	8.195	11.614	101.111	CBS: 2019
Aantal inwoners met incontinentiemateriaal	868	932	806	784	1.370	1.655	623	929	7.968	Op basis van landelijke aantallen
Aantal inwoners met incontinentiemateriaal (exclusief zorginstellingen)	434	466	403	392	685	828	311	464	3.984	Aanname: 50% incontinentiemateriaal uit instellingen
Aantal inwoners met babyluiers	860	924	799	777	1.358	1.640	617	920	7.896	Op basis van landelijke aantallen
Aantal inwoners met babyluiers (exclusief kinderdagverblijven	430	462	399	389	679	820	309	460	3.948	Aanname: 50% babyluiers van kinderdagverblijven
Aantal containers	11	8	12	10	9	28	11	12	101	Met gemeenten afgestemd
Geschatte hoeveelheid luiers (in ton per jaar)	160	170	145	140	250	300	115	170	1.450	Op basis van ervaringen HvB gemeenten, met toegangscontrole
Aantal luierzakken per jaar	100.000	105.000	90.000	85.000	150.000	180.000	70.000	105.000	885.000	Op basis van inschatting WMW
Aantal dozen luiers	50	53	45	43	75	90	35	53	443	Op basis van inschatting WMW

Aantallen / hoeveelheden per gemeente

Bron CBS: 2019	Aantal inwoners	Inco totaal	Inco (excl zorginstellingen)	Baby totaal	Baby (excl kinderdagverblijven)	Inco + baby (exclusief zorg en kinderdagverb.)	kg per persoon
Buren	26.576	868	434	860	430	864	185
Culemborg	28.555	932	466	924	462	928	183
Maasdriel	24.693	806	403	799	399	803	181
Neder-Betuwe	24.026	784	392	777	389	781	179
Tiel	41.978	1.370	685	1.358	679	1.364	183
West-Betuwe	50.697	1.655	828	1.640	820	1.648	182
West Maas en Waal	19.076	623	311	617	309	620	185
Zaltbommel	28.451	929	464	920	460	925	184
Gemiddeld / totaal	244.052	7.968	3.984	7.896	3.948	7.932	183

Bron: Avri 2019	Restafval p/i/p/j	Kg restafval per jaar	Luiers in restafval kg p/i/p/j	Schatting ton per jaar zonder toegangscontrole (WMW)	Schatting ton per jaar met toegangscontrole	Afgerond	Luiers p/i/p/j
Buren	91	2.418.416	18,15	216	156	160	6,0
Culemborg	95	2.712.725	18,94	232	168	170	6,0
Maasdriel	86	2.123.598	17,15	201	145	145	5,9
Neder-Betuwe	86	2.066.236	17,15	195	141	140	5,8
Tiel	99	4.155.822	19,74	341	247	250	6,0
West-Betuwe	84	4.258.548	16,75	412	298	300	5,9
West Maas en Waal	82	1.564.232	16,35	155	112	115	6,0
Zaltbommel	95	2.702.845	18,94	231	167	170	6,0
Gemiddeld / totaal	90	22.002.422	17,9	1.983	1.435	1.450	6

Luierzakken	Aantal luierzakken	Aantal luierzakken	Luierzakken WMW	
Buren	97.391	100.000	70.000	zakken
Culemborg	103.478	105.000	115	ton
Maasdriel	88.261	90.000	609	zakken per ton
Neder-Betuwe	85.217	85.000		
Tiel	152.174	150.000		
West-Betuwe	182.609	180.000		
West Maas en Waal	70.000	70.000		
Zaltbommel	103.478	105.000		
Totaal	882.609	885.000		

Landelijke cijfers	Aantal	%
Aantal inwoners Nederland:	17.000.000	100%
Aantal patienten incontinentie landelijk:	555.000	3,3%
Aantal baby's en kinderen met luiers	550.000	3,2%

Aandeel luiers in restafval

% luiers in het restafval (Avri 2019)	19,9%
kg luiers in het restafval	18

Aannames

50% inco vanuit zorginstellingen

50% babyluiers vanuit kinderdagverblijven

Gemeente	WMW (zonder toegangscontrole)	Schatting met toegangscontrole
kg	155.000	
ton	155	
inwoners	19.076	
kg per inwoner	8,13	5,88
ton per inwoner	0,008125393	0,005879443

Gemeente	Aantal inwoners incontinentie	Aantal baby's
Buren	434	430
Culemborg	466	462
Maasdriel	403	399
Neder-Betuwe	392	389
Tiel	685	679
West-Betuwe	828	820
West Maas en Waal	311	309
Zaltbommel	464	460
Totaal	3.984	3.948

Aantal containers per gemeente

	Aantal inwoners	Aantal kernen	Aantal containers	Aantal inwoners per container
Buren	26.576	14	11	2.416
Culemborg	28.555	1	8	3.569
Maasdriel	24.693	11	12	2.058
Neder-Betuwe	24.026	6	10	2.403
Tiel	41.978	3	9	4.664
West-Betuwe	50.697	26	28	1.811
West Maas en Waal	19.076	8	11	1.734
Zaltbommel	28.451	11	12	2.371
Totaal / gemiddeld	241.244	80	101	2.389

Buren

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Asch	300	0
Klinkenberg	330	0
Rijswijk	345	1
Erichem	380	1
Ommeren	405	0
Zoelmond	575	1
Eck en Wiel	980	1
Zoelen	990	1
Ingen	1.070	1
Kerk Avezaath	1.155	1
Buren	2.090	1
Beusichem	2.815	1
Maurik	3.195	1
Lienden	3.405	1
		11

Culemborg

Culemborg	25.075	8

Maasdriel

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Hoenzadriel	195	0
Wellseind	300	0
Well	500	1
Alem	570	1
Hurwenen	665	1
Velddriel	820	1
Heerewaarden	1.045	1
Rossum	2.165	1
Ammerzoden	2.940	1
Hedel	4.410	2
Kerkdriel	6.765	3
		12

Neder-Betuwe

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Dodewaard	3.485	2
Echteld	530	1
Ijzendoorn	855	1
Kesteren	4.610	2
Ochten	4.290	2
Opheusden	5.630	2
		10

Tiel

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Tiel	39.970	7
Wadenoijen	710	1
Kapel-Avezaath	495	1
		9

West-Betuwe

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Gellicum	340	0

Heesselt	440	0	
Neerijnen	480	1	
Acquoy	550	0	
Enspijk	560	0	
Est	565	1	
Rhenoy	885	1	
Rumpt	875	1	
Spijk	920	1	
Tuil	980	1	
Varik	1.045	1	
Hellouw	1.015	1	
Buurmalsen	1.075	1	
Opijnen	1.160	1	
Ophemert	1.675	1	
Vuren	2.105	1	
Deil	2.100	1	
Tricht	2.100	1	
Heukelum	2.285	1	
Waardenburg	2.355	1	
Herwijnen	2.705	1	
Haaften	2.780	1	
Asperen	3.205	2	
Beesd	3.315	1	
Meteren	4.405	2	
Geldermalsen	10.855	5	
		28	

West Maas en Waal

Kern	*Inwoners*	*Containers*	
Beneden-Leeuwen	6.560	3	op 2 locaties
Boven-Leeuwen	2.240	1	
Dreumel	3.460	2	op 1 locatie
Wamel	2.445	1	
Maasbommel	1.355	1	
Alphen	1.650	1	

Appeltern	795	1
Altforst	555	1
		11

Zaltbommel

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Delwijnen	270	0
Kerkwijk	415	1
Nieuwaal	530	0
Poederoijen	620	1
Zuilichem	1.245	1
Bruchem	1.375	1
Aalst	1.575	1
Nederhemert	1.685	1
Gameren	2.280	1
Brakel	2.600	1
Zaltbommel	12.470	4
		12

Voertuig	Uurtarief	Personeel	Uurtarief
Achterlader	€ 39,40	Belader	€ 62,18
Zijlader	€ 42,24	Chauffeur	€ 62,18
Kraanwagen	€ 45,08		

Tarieven 2021

Inzamelkosten bij semi-ondergrondse containers

				Type voertuig			Personeel		Kosten	
Omschrijving	Aantal containers	Uren per route	Frequentie per jaar	Achterlader	Zijlader	Kraanwagen	Chauffeur	Belader	Per inzamelroute	Totaal
Buren	11	5,5	52			1	1		€ 589,93	€ 30.676,36
Culemborg	8	2,5	52			1	1		€ 268,15	€ 13.943,80
Maasdriel	12	5,5	52			1	1		€ 589,93	€ 30.676,36
Nederbetuwe	10	5,5	52			1	1		€ 589,93	€ 30.676,36
Tiel	9	2,5	52			1	1		€ 268,15	€ 13.943,80
West Betuwe	28	9,0	52			1	1		€ 965,34	€ 50.197,68
West Maas en Waal	11	5,0	52			1	1		€ 536,30	€ 27.887,60
Zaltbommel	12	5,5	52			1	1		€ 589,93	€ 30.676,36

Investeringen

Omschrijving	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kosten 240 L minicontainer	€ 25,00	per minicontainer	€ 1.875,00	€ 2.025,00	€ 1.750,00	€ 1.700,00	€ 2.975,00	€ 3.575,00	€ 1.350,00	€ 2.025,00	€ 17.275
Chippen	€ 1,00	per chip	€ 75,00	€ 81,00	€ 70,00	€ 68,00	€ 119,00	€ 143,00	€ 54,00	€ 81,00	€ 691
Totaal			€ 1.950	€ 2.106	€ 1.820	€ 1.768	€ 3.094	€ 3.718	€ 1.404	€ 2.106	€ 17.966
Kapitaallasten			€ 236	€ 255	€ 221	€ 214,28	€ 375	€ 451	€ 170	€ 255	€ 2.177

Eenmalige kosten per aansluiting inco materiaal

Omschrijving	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Bezorgkosten	€ 35,00	per minicontainer	€ 2.625	€ 2.835	€ 2.450	€ 2.380	€ 4.165	€ 5.005	€ 1.890	€ 2.835	€ 24.185,00

Structurele kosten per aansluiting inco materiaal

Omschrijving	Prijs per eenheid		Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Transport en overslag	€ 17,98	per ton	€ 250	€ 267	€ 227	€ 219	€ 392	€ 468	€ 180	€ 268	€ 2.271
Inzamelkosten	€ 38.319,84	per route	€ 38.320	€ 19.160	€ 38.320	€ 38.320	€ 38.320	€ 57.480	€ 38.320	€ 38.320	€ 306.559
Verwerkingskosten	€ 105,50	per ton	€ 1.466	€ 1.565	€ 1.334	€ 1.286	€ 2.301	€ 2.747	€ 1.057	€ 1.571	€ 13.327
Luierzakken	€ 0,05	per zak	€ 457	€ 484	€ 414	€ 403	€ 715	€ 860	€ 328	€ 489	€ 4.150
Distributie luierzakken	€ 5,20	per doos	€ 22	€ 23	€ 20	€ 20	€ 35	€ 42	€ 16	€ 24	€ 201
Totaal			€ 40.514	€ 21.499	€ 40.315	€ 40.248	€ 41.762	€ 61.596	€ 39.900	€ 40.671	€ 326.507

Overzicht kosten bij minicontainer 2 wekelijkse lediging incomateriaal het 1e jaar

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 236	€ 255	€ 221	€ 214	€ 375	€ 451	€ 170	€ 255	€ 2.177
Structurele kosten	€ 40.514	€ 21.499	€ 40.315	€ 40.248	€ 41.762	€ 61.596	€ 39.900	€ 40.671	€ 326.507
Eenmalige kosten	€ 2.625	€ 2.835	€ 2.450	€ 2.380	€ 4.165	€ 5.005	€ 1.890	€ 2.835	€ 24.185,00
Totaal	€ 43.376	€ 24.589	€ 42.986	€ 42.842	€ 46.302	€ 67.052	€ 41.961	€ 43.762	€ 352.870
Per huishouden	€ 3,98	€ 2,00	€ 4,18	€ 4,79	€ 2,50	€ 3,30	€ 5,12	€ 3,77	€ 3,49

Overzicht kosten bij minicontainer 2 wekelijkse lediging incomateriaal vanaf het 2e jaar

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 236	€ 255	€ 221	€ 214	€ 375	€ 451	€ 170	€ 255	€ 2.177
Structurele kosten	€ 40.514	€ 21.499	€ 40.315	€ 40.248	€ 41.762	€ 61.596	€ 39.900	€ 40.671	€ 326.507
Totaal	€ 40.751	€ 21.754	€ 40.536	€ 40.462	€ 42.137	€ 62.047	€ 40.071	€ 40.927	€ 328.685
Per huishouden	€ 3,74	€ 1,77	€ 3,95	€ 4,53	€ 2,27	€ 3,06	€ 4,89	€ 3,52	€ 3,25

Aannames, aantallen en kosten

Verwachtte aantal aanmeldingen

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Totaal inco	434	466	403	392	685	828	311	464	3.984
Aanmeldingen	75	81	70	68	119	143	54	81	691
				17%					

Op basis van aanmeldingen Neder-Betuwe

Verwachtte aantal tonnages

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Verwacht kg	13.893	14.838	12.648	12.192	21.806	26.037	10.017	14.892	126.323
Verwacht ton	14	15	13	12	22	26	10	15	126

Verwachtte aantal luierzakken

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Luierzakken	8.500	9.000	7.700	7.500	13.300	16.000	6.100	9.100	77.200
Dozen	4	5	4	4	7	8	3	5	39

Inzamelkosten

				Type voertuig			Personeel		
Omschrijving	Aantal routes	Uren per route	Frequentie per jaar	Achterlader	Zijlader	Kraanwagen	Chauffeur	Belader	Totaal
Buren	1,0	9	26	1			1	1	€ 38.319,84
Culemborg	0,5	9	26	1			1	1	€ 19.159,92
Maasdriel	1,0	9	26	1			1	1	€ 38.319,84
Neder-Betuwe	1,0	9	26	1			1	1	€ 38.319,84

Tiel	1,0	9	26	1	1	1	€ 38.319,84
West-Betuwe	1,5	9	26	1	1	1	€ 57.479,76
West Maas en Waal	1,0	9	26	1	1	1	€ 38.319,84
Zaltbommel	1,0	9	26	1	1	1	€ 38.319,84
Totaal							

Voertuig	Uurtarief	Personeel	Uurtarief
Achterlader	€ 39,40	Belader	€ 62,18
Zijlader	€ 42,24	Chauffeur	€ 62,18
Kraanwagen	€ 45,08		

Omschrijving	Uren per route
Buren	7
Culemborg	5
Maasdriel	7
Neder-Betuwe	7
Tiel	9
West-Betuwe	14
West Maas en Waal	6
Zaltbommel	8
Totaal	

Aannames uren inzameling
Zorgroute
Bedrijfsroute

Mislopen inkomsten
26 ledigingen 240 liter container € 9,60 per lediging
per jaar € 249,60

Prijslijst

Structuele kosten	Prijs	Eenheid
Inzamelkosten luiers		zie hierboven
Transport luiers	€ 8,98	per ton
Overslag luiers	€ 9,00	per ton
Verwerking luiers bij ARN	€ 105,50	per ton (tarief 2021)

Investeringen	Prijs	Eenheid
Minicontainer	€ 25,00	per minicontainer
Chip	€ 1	per chip

Eenmalige kosten	Prijs	Eenheid
Uitzetten minicontainers	€ 35	per minicontainer

Afschrijvingen		
12 jaar tegen 2,12%	2,12%	10

Combinatie inzamelsystemen

Overzicht kosten bij minicontainer 2 wekelijkse lediging incomateriaal en semi-ondergrondse containers met wekelijkse lediging

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Kapitaallasten	€ 9.803	€ 7.213	€ 10.657	€ 8.911	€ 8.202	€ 24.803	€ 9.737	€ 10.692	€ 90.019
Structurele kosten	€ 101.643	€ 66.031	€ 99.488	€ 97.601	€ 99.168	€ 171.861	€ 90.993	€ 103.776	€ 830.561
Totaal	€ 111.446	€ 73.244	€ 110.145	€ 106.513	€ 107.371	€ 196.664	€ 100.730	€ 114.468	€ 920.580
Per huishouden	€ 10,22	€ 5,94	€ 10,72	€ 11,92	€ 5,79	€ 9,69	€ 12,29	€ 9,86	€ 9,10

Incontinentie en luier inzameling

- 4 juli 2019 eerste maatwerk besluit, gemeenten zelf besluit nemen wel of geen deelname incontinentie en luier inzameling
- Eerste maatwerk besluit ARN besluit installatie heeft vertraging opgelopen
- Pilots West Maas en Waal en Neder Betuwe
- Pilots geëvalueerd en businesscase geactualiseerd en te nemen keuzes uitgewerkt
- Keus tussen brengvoorziening of huis-aan-huis inzameling
- Brengvoorziening: semi-ondergrondse container standaard voorzien van toegangscontrole ivm vervuiling/toerisme
- Locaties bepalen moet op dezelfde wijze als restafval
- Optimaal rendement incontinentie én babyluiers

Avri

SAMEN WERKEN
AAN EEN SCHOON RIVIERENLAND

Incontinentie en luier inzameling

- Kosten op maat per gemeente
- Bestaande uit: inzameling, verwerking, kapitaallasten (inzamelmiddelen)

	Laagst	Hoogst	Gemiddelde
Verzamelcontainers	€ 3,50	€ 7,50	€ 6,00
Huis-aan-huis*	€ 2,00	€ 5,00	€ 3,50

**Exclusief eenmalige kosten voor uitzetten containers*

- Verschil kosten zit hem met name in aantal containers en uitgestrektheid gebied (efficiëntie inzameling)
- Voor 2021 komt hier nog €1,53 bij voor regel BSR

Avri

SAMEN WERKEN
AAN EEN SCHOON RIVIERENLAND

Incontinentie en luier inzameling

- Vergelijking inzamelsystemen

Inzamelsystematiek	Bereik	Service	Milieu	Kosten
Brengsysteem met semi-ondergrondse containers met toegangscontrole	Inwoners met incontinentiemateriaal én babyluiers	Afval wegbrengen naar centraal punt in de wijk *(gemiddeld 13 containers per gemeente)*	Duurzame verwerking: gemiddeld 180 ton per jaar	Gemiddeld €6 per huishouden
Huis-aan-huis inzameling met minicontainers	Alleen geschikt voor inwoners met incontinentiemateriaal *(gemiddeld 80 aanmeldingen per gemeente)*	Container aan huis (hoog gemak)	Duurzame verwerking: gemiddeld 15 ton per jaar	Gemiddeld €3,50 per huishouden

Avri

SAMEN WERKEN
AAN EEN SCHOON RIVIERENLAND

1. Mensen met incontinentiemateriaal als gevolg van een medische indicatie hoeven geen extra kosten te maken voor inzameling. De kosten moeten door de hele gemeenschap worden gedragen.

207 antwoorden

2. Indien ja, hoeveel geld zou u hiervoor over hebben per huishouden?

169 antwoorden

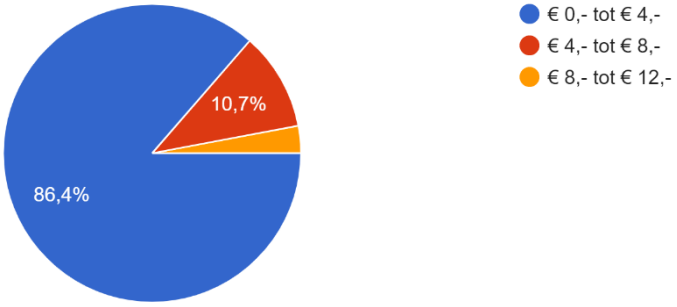

3. Mensen met babyluiers hoeven geen extra kosten te maken voor inzameling. De kosten moeten door de hele gemeenschap worden gedragen.

207 antwoorden

4. Indien ja, hoeveel geld zou u hiervoor over hebben per huishouden?

142 antwoorden

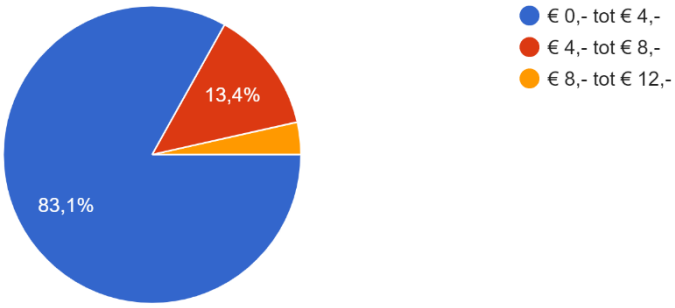

5. Mensen met incontinentiemateriaal kunnen dit het best in een semi-ondergrondse container gooien.

207 antwoorden

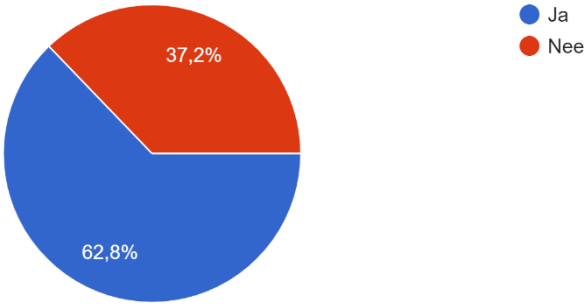

6. Ik vind het belangrijk dat mensen met incontinentiemateriaal zo goed mogelijk geholpen worden. Zij kiezen er niet voor en mensen met ba...om moet bij hen huis-aan-huis worden ingezameld.

207 antwoorden

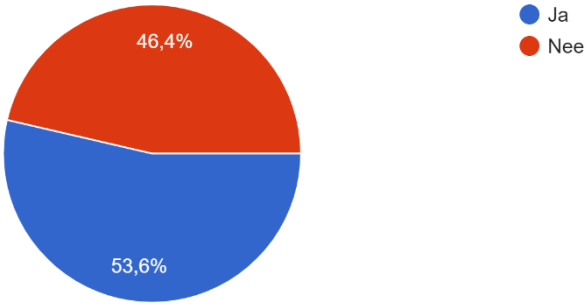

7. De verwerker stelt als voorwaarde dat er voor dit soort materiaal aparte, herkenbare zakken en/of aparte mini containers worden gebruikt. Den...ok als dit geen extra kosten met zich mee brengt?

207 antwoorden

Investeringen

	Prijs per eenheid		Buren
Aanschaf containers semi-ondergronds (inclusief plaatsing)	€ 6.100	per container	€ 67.100
Onvoorzien	20%	van totaal	€ 13.420
Totaal			€ 80.520
Kapitaallasten			€ 8.417

Structurele kosten per jaar

	Prijs per eenheid		Buren
Inzameling luiers en incontinentiemateriaal	inzamelkosten		€ 30.676
Verwerking luiers en incontinentiemateriaal	€ 105,50	per ton	€ 16.880
Inkomsten uit babyluiers	-€ 0,50	per inworp	-€ 16.000
Kosten aanslagregel inwoners buitengebied	€ 1,53	per huishouden	€ 188
Transport en overslag	€ 17,98	per ton	€ 2.877
Beheer en onderhoud containers	€ 350,00	per container	€ 3.850
Luierzakken	€ 0,05	per zak	€ 5.375
Distributie dozen luierzakken	€ 5	per doos	€ 260
Totaal			€ 44.107

Toegangscontrole

Investeringen	Prijs per eenheid		Buren
Aanschaf toegangscontrole	€ 1.000,00	per container	€ 11.000
Kapitaallasten			€ 1.150

Structurele kosten	Prijs per eenheid		Buren
Data en onderhoud toegangscontrole	€ 110	per container/ per jaar	€ 1.210

Semi-ondergrondse containers lediging wekelijks inclusief toegangscontrole

	Buren	Culemborg	Maasdriel
Kapitaallasten	€ 9.567	€ 6.958	€ 10.437
Structurele kosten	€ 45.317	€ 27.548	€ 44.774
Totaal	€ 54.883	€ 34.506	€ 55.210
Per huishouden	€ 5,03	€ 2,80	€ 5,37

Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel
€ 48.800	€ 73.200	€ 61.000	€ 54.900	€ 170.800	€ 67.100	€ 73.200
€ 9.760	€ 14.640	€ 12.200	€ 10.980	€ 34.160	€ 13.420	€ 14.640
€ 58.560	€ 87.840	€ 73.200	€ 65.880	€ 204.960	€ 80.520	€ 87.840
€ 6.121	€ 9.182	€ 7.652	€ 6.887	€ 21.425	€ 8.417	€ 9.182

Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel
€ 13.944	€ 30.676	€ 30.676	€ 13.944	€ 50.198	€ 27.888	€ 30.676
€ 17.935	€ 15.298	€ 14.770	€ 26.375	€ 31.650	€ 12.133	€ 17.935
-€ 17.000	-€ 14.500	-€ 14.000	-€ 25.000	-€ 30.000	-€ 11.500	-€ 17.000
€ 16	€ 101	€ 89	€ 47	€ 218	€ 102	€ 104
€ 3.057	€ 2.607	€ 2.517	€ 4.495	€ 5.394	€ 2.068	€ 3.057
€ 2.800	€ 4.200	€ 3.500	€ 3.150	€ 9.800	€ 3.850	€ 4.200
€ 5.644	€ 4.838	€ 4.569	€ 8.063	€ 9.675	€ 3.763	€ 5.644
€ 273	€ 234	€ 221	€ 390	€ 468	€ 182	€ 273
€ 26.668	€ 43.454	€ 42.342	€ 31.463	€ 77.403	€ 38.485	€ 44.889

Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel
€ 8.000	€ 12.000	€ 10.000	€ 9.000	€ 28.000	€ 11.000	€ 12.000
€ 836	€ 1.254	€ 1.045	€ 941	€ 2.927	€ 1.150	€ 1.254

Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel
€ 880	€ 1.320	€ 1.100	€ 990	€ 3.080	€ 1.210	€ 1.320

Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
€ 8.697	€ 7.827	€ 24.352	€ 9.567	€ 10.437	€ 87.841
€ 43.442	€ 32.453	€ 80.483	€ 39.695	€ 46.209	€ 359.920
€ 52.139	€ 40.281	€ 104.835	€ 49.262	€ 56.645	€ 447.762
€ 5,83	€ 2,17	€ 5,16	€ 6,01	€ 4,88	€ 4,43

Totaal
€ 616.100
€ 123.220
€ 739.320
€ 77.284

Totaal
€ 228.678
€ 152.975
-€ 145.000
€ 866
€ 26.071
€ 35.350
€ 47.569
€ 2.301
€ 348.810

Totaal
€ 101.000
€ 10.558

Totaal
€ 11.110

Gemeente	Aantal aanmeldingen	Inschatting aantal inwoners met incontinentiemateriaal[1]	Percentage dat zich heeft aangemeld
Maasdriel	96	403	24%
Tiel	68	685	10%
West Betuwe	196	828	24%
Zaltbommel	160	464	34%
Totaal	520	2.380	22%

[1] Op basis van landelijke cijfers ingeschat, waarbij de aanname is gedaan dat 50% van de inwoners met incontinentien

	Buren	Culemborg
Aantal inwoners met incontinentiemateriaal	434	466
Aantal verwachtte aanmeldingen	95	103

nateriaal in een zorginstelling wonen en dus buiten beschouwing worden gelaten.

Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
403	392	685	828	311	464	3.984
89	86	151	182	69	102	876

Prijslijst

Structuele kosten	Prijs	Eenheid
Inzamelkosten luiers	zie tabblad inzamelkosten verzamelcont.	
Transport luiers	€ 8,98	per ton
Overslag luiers	€ 9,00	per ton
Verwerking luiers bij ARN	€ 105,50	per ton (tarief 2021)
Beheer en onderhoud containers	€ 350	per container per jaar
Datakosten toegangscontrole	€ 65	per container per jaar
Beheer en onderhoud toegangscontrole	€ 45	per container per jaar
Luierzakken	€ 0,05	per stuk
Distributie luierzakken	€ 5,20	per doos

Investeringen	Prijs	Eenheid
Aanschaf semi-ondergrondse containers	€ 4.100	per stuk
Plaatsing semi-ondergrondse containers	€ 2.000	per stuk
Toegangscontrole ondergrondse containers	€ 1.000	per container

Afschrijvingen

12 jaar tegen 2,12%	2,12%	12

Aantallen

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel
Aantal inwoners	26.576	28.555	24.693	24.026	41.978
Aantal huishoudens	10.910	12.324	10.272	8.937	18.557
Aantal inwoners met incontinentiemateriaal	868	932	806	784	1.370
Aantal inwoners met incontinentiemateriaal (exclusief zorginstellingen)	434	466	403	392	685
Aantal inwoners met babyluiers	860	924	799	777	1.358
Aantal inwoners met babyluiers (exclusief kinderdagverblijven	430	462	399	389	679
Aantal containers	11	8	12	10	9
Geschatte hoeveelheid luiers (in ton per jaar)	160	170	145	140	250
Aantal luierzakken per jaar	100.000	105.000	90.000	85.000	150.000
Aantal dozen luiers	50	53	45	43	75
Aantal inworpen totaal	32000	34000	29000	28000	50000

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel
Aantal huishoudens met minicontainer buitengebied	3.788	317	2.038	1.787	949
Aantal huishoudens buitengebied inco/luiers	123	10	66	58	31
Aantal aanmeldingen inco kwijtschelc	95	103	89	86	151

West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal	Bron/aanname
50.697	19.076	28.451	244.052	CBS: 2019
20.302	8.195	11.614	101.111	CBS: 2019
1.655	623	929	7.968	Op basis van landelijke aantallen
828	311	464	3.984	Aanname: 50% incontinentiemateriaal uit instellingen
1.640	617	920	7.896	Op basis van landelijke aantallen
820	309	460	3.948	Aanname: 50% babyluiers van kinderdagverblijven
28	11	12	101	Met gemeenten afgestemd
300	115	170	1.450	Op basis van ervaringen HvB gemeenten, met toegangscontrole
180.000	70.000	105.000	885.000	Op basis van inschatting WMW
90	35	53	443	Op basis van inschatting WMW
60000	23000	34000	290.000	één zak weegt 5 kg

West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal	Bron/aanname
4.386	2.061	2.090	17.416	Avri
143	67	68	566	Op basis van landelijke aantallen
182	69	102	876	Op basis van ervaringen pilot

:s financiële vergoeding

Aantallen / hoeveelheden per gemeente

Bron CBS: 2019	Aantal inwoners	Inco totaal
Buren	26.576	868
Culemborg	28.555	932
Maasdriel	24.693	806
Neder-Betuwe	24.026	784
Tiel	41.978	1.370
West-Betuwe	50.697	1.655
West Maas en Waal	19.076	623
Zaltbommel	28.451	929
Gemiddeld / totaal	244.052	7.968

Bron: Avri 2019	Restafval p/i/p/j	Kg restafval per jaar
Buren	91	2.418.416
Culemborg	95	2.712.725
Maasdriel	86	2.123.598
Neder-Betuwe	86	2.066.236
Tiel	99	4.155.822
West-Betuwe	84	4.258.548
West Maas en Waal	82	1.564.232
Zaltbommel	95	2.702.845
Gemiddeld / totaal	90	22.002.422

Luierzakken	Aantal luierzakken	Aantal luierzakken
Buren	97.391	100.000
Culemborg	103.478	105.000
Maasdriel	88.261	90.000
Neder-Betuwe	85.217	85.000
Tiel	152.174	150.000
West-Betuwe	182.609	180.000
West Maas en Waal	70.000	70.000
Zaltbommel	103.478	105.000
Totaal	882.609	885.000

Landelijke cijfers	Aantal	%
Aantal inwoners Nederland:	17.000.000	100%
Aantal patienten incontinentie landelijk:	555.000	3,3%
Aantal baby's en kinderen met luiers	550.000	3,2%

Aandeel luiers in restafval

% luiers in het restafval (Avri 2019)	19,9%
kg luiers in het restafval	18

Aannames

50% inco vanuit zorginstellingen

50% babyluiers vanuit kinderdagverblijven

Gemeente	WMW (zonder toegangscontrole)	Schatting met toegangscontrole
kg	155.000	
ton	155	
inwoners	19.076	
kg per inwoner	8,13	5,88
ton per inwoner	0,008125393	0,005879443

Inco (excl zorginstellingen)	Baby totaal	Baby (excl kinderdagverblijven)	Inco + baby (exclusief zorg en kinderdagverb.)	kg per persoon
434	860	430	864	185
466	924	462	928	183
403	799	399	803	181
392	777	389	781	179
685	1.358	679	1.364	183
828	1.640	820	1.648	182
311	617	309	620	185
464	920	460	925	184
3.984	7.896	3.948	7.932	183

Luiers in restafval kg p/i/p/j	Schatting ton per jaar zonder toegangscontrole (WMW)	Schatting ton per jaar met toegangscontrole	Afgerond	Luiers p/i/p/j
18,15	216	156	160	6,0
18,94	232	168	170	6,0
17,15	201	145	145	5,9
17,15	195	141	140	5,8
19,74	341	247	250	6,0
16,75	412	298	300	5,9
16,35	155	112	115	6,0
18,94	231	167	170	6,0
17,9	1.983	1.435	1.450	6

Luierzakken WMW	
70.000	zakken
115	ton
609	zakken per ton

Gemeente	Aantal inwoners incontinentie	Aantal baby's
Buren	434	430
Culemborg	466	462
Maasdriel	403	399
Neder-Betuwe	392	389
Tiel	685	679
West-Betuwe	828	820
West Maas en Waal	311	309
Zaltbommel	464	460
Totaal	3.984	3.948

Aantal containers per gemeente

	Aantal inwoners	Aantal kernen	Aantal containers	Aantal inwoners per container
Buren	26.576	14	11	2.416
Culemborg	28.555	1	8	3.569
Maasdriel	24.693	11	12	2.058
Neder-Betuwe	24.026	6	10	2.403
Tiel	41.978	3	9	4.664
West-Betuwe	50.697	26	28	1.811
West Maas en Waal	19.076	8	11	1.734
Zaltbommel	28.451	11	12	2.371
Totaal / gemiddeld	241.244	80	101	2.389

Buren

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Asch	300	0
Klinkenberg	330	0
Rijswijk	345	1
Erichem	380	1
Ommeren	405	0
Zoelmond	575	1
Eck en Wiel	980	1
Zoelen	990	1
Ingen	1.070	1
Kerk Avezaath	1.155	1
Buren	2.090	1
Beusichem	2.815	1
Maurik	3.195	1
Lienden	3.405	1
		11

Culemborg

Culemborg	25.075	8

Maasdriel

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Hoenzadriel	195	0
Wellseind	300	0
Well	500	1
Alem	570	1
Hurwenen	665	1
Velddriel	820	1
Heerewaarden	1.045	1
Rossum	2.165	1
Ammerzoden	2.940	1
Hedel	4.410	2
Kerkdriel	6.765	3
		12

Neder-Betuwe

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Dodewaard	3.485	2

Echteld	530	1
Ijzendoorn	855	1
Kesteren	4.610	2
Ochten	4.290	2
Opheusden	5.630	2
		10

Tiel

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Tiel	39.970	7
Wadenoijen	710	1
Kapel-Avezaath	495	1
		9

West-Betuwe

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Gellicum	340	0
Heesselt	440	0
Neerijnen	480	1
Acquoy	550	0
Enspijk	560	0
Est	565	1
Rhenoy	885	1
Rumpt	875	1
Spijk	920	1
Tuil	980	1
Varik	1.045	1
Hellouw	1.015	1
Buurmalsen	1.075	1
Opijnen	1.160	1
Ophemert	1.675	1
Vuren	2.105	1
Deil	2.100	1
Tricht	2.100	1
Heukelum	2.285	1
Waardenburg	2.355	1
Herwijnen	2.705	1
Haaften	2.780	1
Asperen	3.205	2
Beesd	3.315	1
Meteren	4.405	2
Geldermalsen	10.855	5
		28

West Maas en Waal

Kern	*Inwoners*	*Containers*	
Beneden-Leeuwen	6.560	3	op 2 locaties
Boven-Leeuwen	2.240	1	
Dreumel	3.460	2	op 1 locatie
Wamel	2.445	1	
Maasbommel	1.355	1	
Alphen	1.650	1	
Appeltern	795	1	

Altforst	555	1
		11

Zaltbommel

Kern	*Inwoners*	*Containers*
Delwijnen	270	0
Kerkwijk	415	1
Nieuwaal	530	0
Poederoijen	620	1
Zuilichem	1.245	1
Bruchem	1.375	1
Aalst	1.575	1
Nederhemert	1.685	1
Gameren	2.280	1
Brakel	2.600	1
Zaltbommel	12.470	4
		12

Voertuig	Uurtarief	Personeel	Uurtarief
Achterlader	€ 39,40	Belader	€ 62,18
Zijlader	€ 42,24	Chauffeur	€ 62,18
Kraanwagen	€ 45,08		

Tarieven 2021

Inzamelkosten bij semi-ondergrondse containers

				Type voertuig	
Omschrijving	Aantal containers	Uren per route	Frequentie per jaar	Achterlader	Zijlader
Buren	11	5,5	52		
Culemborg	8	2,5	52		
Maasdriel	12	5,5	52		
Nederbetuwe	10	5,5	52		
Tiel	9	2,5	52		
West Betuwe	28	9,0	52		
West Maas en Waal	11	5,0	52		
Zaltbommel	12	5,5	52		

	Personeel		Kosten	
Kraanwagen	Chauffeur	Belader	Per inzamelroute	Totaal
1	1		€ 589,93	€ 30.676,36
1	1		€ 268,15	€ 13.943,80
1	1		€ 589,93	€ 30.676,36
1	1		€ 589,93	€ 30.676,36
1	1		€ 268,15	€ 13.943,80
1	1		€ 965,34	€ 50.197,68
1	1		€ 536,30	€ 27.887,60
1	1		€ 589,93	€ 30.676,36

Bespreeknotitie
Notitie variabel tarief incontinentiemateriaal en babyluiers

Op 10 februari 2021 heeft het AB besloten dat elke gemeente een besluit moet nemen om vanaf 1 januari 2022 te starten met de gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers. Hierbij zijn grofweg twee scenario's op tafel gelegd: inzameling met behulp van brengvoorzieningen (semi-ondergrondse containers in de openbare ruimte) of huis-aan-huis inzameling met behulp van een minicontainer. Tijdens deze vergadering is de mogelijkheid besproken om een variabel tarief te rekenen voor het aanbieden van babyluiers en/of incontinentiemateriaal. In deze notitie bespreken we de kaders en uitgangspunten en zoomen we in op de financiële consequenties.

Vervuiler betaalt
In sommigen gemeenten wilt de politiek het principe 'de vervuiler betaalt' toepassen op de inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers. Dit gaat echter niet helemaal op. Het luiermateriaal is vanaf 1 januari 2022 niet meer 'vervuilend', maar een grondstof (net zoals gft, PBD, papier, etc.), omdat we dit duurzaam gaan verwerken. Het aanbieden van alle grondstoffen is bij Avri gratis. Dit zou de eerste grondstof zijn waar dit niet voor geldt, omdat het verwerken van dit materiaal op dit moment duurder is dan restafval. De kosten voor het verbranden van restafval lopen steeds verder op. De verwachting is dan ook dat dit elkaar ook zeker over een paar jaar zal inhalen en de verwerking van restafval duurder zal worden dan luiers.

Variabele tarief
Het voorstel van Avri is om een tarief van €0,50 per inworp te hanteren. Dit tarief is als volgt tot stand gekomen:

In de businesscase is per gemeente een inschatting gemaakt voor de totale hoeveelheid tonnage aan incontinentiemateriaal en babyluiers dat wordt ingezameld met behulp van de brengvoorzieningen. Op basis hiervan is berekent hoeveel stortingen er naar verwachting worden gedaan. Hierbij is de aanname gedaan dat één storting 5 kg weegt.

De volgende stap is bepalen welke kosten je wilt laten terugkomen in het tarief. Hierbij is er voor gekozen om alleen de verwerkingskosten in rekening te brengen. De inzameling van het materiaal wordt betaald vanuit het vaste bedrag dat bovenop het basistarief wordt doorberekend aan alle inwoners.

Door de verwerkingskosten te delen door het aantal verwachtte stortingen, komen we uit op €0,53 per storting. Dit hebben we afgerond naar €0,50 per storting. Hiermee is een zak incontinentiemateriaal of babyluiers precies twee keer zo goedkoop als een zak restafval in de ondergrondse container t.o.v. het variabel tarief in 2021 (de tarieven voor 2022 zijn nog niet bekend). De inschatting is dat dit een voldoende grote prikkel is om het materiaal gescheiden aan te bieden.

Technische mogelijkheden
Met BSR en Cibas is gekeken naar de technische mogelijkheden. Hieruit is naar voren gekomen dat het mogelijk is om een kenmerk aan de storting toe te kennen, waaraan een apart tarief is gekoppeld. Op die manier kunnen twee verschillende tarieven op één pas gelden. Aan de kant van BSR is het niet mogelijk om deze kosten op de aanslag apart in beeld te brengen. Inwoners krijgen dus op hun aanslag één bedrag te zien waarin zowel de stortingen voor restafval als voor incontinentiemateriaal in zitten. Op de restafvalteller kan een inwoner de stortingen voor restafval terugvinden en zo ook berekenen hoeveel stortingen incontinentiemateriaal zijn doorbelast.

Babyluiers vs. incontinentiemateriaal
De oorspronkelijke wens voor het variabele tarief was gericht op inwoners met babyluiers. De gedachte is hierbij 'ze kiezen er zelf voor om kinderen te krijgen', en inwoners met incontinentiemateriaal niet. Helaas is gebleken dat het bij BSR niet mogelijk is om een variabel tarief alleen te heffen op babyluiers en inwoners met incontinentiemateriaal gratis te laten storten.

Indien gemeenten willen dat inwoners met incontinentiemateriaal dit materiaal gratis kunnen storten,

moeten zij werken met een kwijtscheldingsregeling. Inwoners die hier gebruik van willen maken, dienen zich te melden bij de gemeente (en hier het nodige bewijsmateriaal voor aan te leveren). Op basis van de aanmeldingen voor de financiële regelingen in andere gemeenten, is de verwachting dat gemiddeld 22% van de inwoners met incontinentiemateriaal zich hiervoor zullen aanmelden. In onderstaande tabel is te zien om hoeveel inwoners het per gemeente zal gaan.

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Aantal inwoners met incontinentiemateriaal	434	466	403	392	685	828	311	464	3.984
Aantal verwachtte aanmeldingen	95	103	89	86	151	182	69	102	876

Het is voor Avri vanwege de privacy praktisch lastig uitvoerbaar om op adresniveau het aantal stortingen door te geven aan de gemeente. Het is dus niet mogelijk om het exacte bedrag voor de stortingen te compenseren. De gemeente kan er wel voor kiezen een vast aantal stortingen te vergoeden, bijvoorbeeld 2 stortingen per week. De kwijtschelding komt daarmee uit op €52 euro per jaar (2x 52 = 104 stortingen x €0,50).

Het is niet mogelijk om deze kwijtschelding via de BSR laten lopen. Dit komt doordat de stortingen voor restafval en incontinentiemateriaal op dezelfde aanslagregel staan. De gemeenten moeten dit zelf compenseren en deze kosten verhalen op alle inwoners via een apart tarief bovenop het vaste tarief voor de inzameling van incontinentiemateriaal en babyluiers. Verschillende gemeenten doen dit momenteel al op deze manier met hun financiële regeling voor inwoners met incontinentiemateriaal (bijv. gemeenten WMW en Tiel).

Buitengebied
Inwoners in het buitengebied hebben geen afvalpas. Zij betalen nu per lediging van hun restafvalcontainer. Inwoner in het buitengebied betalen nu per lediging van hun restafvalcontainer. BSR heeft aangegeven dat het niet mogelijk is om op dezelfde aanslagregel ook stortingen op een afvalpas door te belasten. Voor huishoudens in het buitengebied moet daarom een aparte aanslagregel komen. De kosten hiervoor bedragen €1,53 per huishouden die daar gebruik van wilt maken. Op basis van het aantal huishoudens in het buitengebied (die gebruik maken van een minicontainer voor restafval) en de landelijke aantallen van mensen met incontinentiemateriaal of babyluiers hebben we een inschatting gemaakt om hoeveel inwoners het gaat.

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Aantal huishoudens met minicontainer buitengebied	3.788	317	2.038	1.787	949	4.386	2.061	2.090	17.416
Aantal huishoudens buitengebied inco/luiers	123	10	66	58	31	143	67	68	566

De kosten van €1,53 voor deze huishoudens worden gedeeld door alle inwoners uit de gemeente via het vaste bedrag dat we via de afvalstoffenheffing doorberekenen. Uiteindelijk bepaalt het aantal inwoners uit het buitengebied die hier werkelijk gebruik van maakt de daadwerkelijke kosten voor de gemeente.

De inwoners in het buitengebied die gebruik willen maken van een container voor incontinentiemateriaal en babyluiers kunnen een afvalpas bij Avri aanvragen. Avri neemt deze kosten op zich.

Financiën
Het invoeren van een variabel tarief, betekent een daling van de kosten. De verwerkingskosten worden namelijk vrijwel helemaal gedekt door de inkomsten uit het variabele tarief. Dat heeft gevolgen voor het vaste bedrag dat we via de afvalstoffenheffing doorberekenen aan alle inwoners. In de tabellen op de volgende pagina is dit verschil te zien. De bovenste tabel laat de situatie zien zoals in de businesscase van 10 februari. De onderste tabel geeft het tarief per huishouden aan in de situatie waarin men een variabel tarief hanteert. Hier zitten de kosten voor de extra aanslagregel voor inwoners in het buitengebied in verwerkt.

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Per huishouden	€ 6,48	€ 4,18	€ 6,78	€ 7,39	€ 3,52	€ 7,17	€ 7,40	€ 6,33	€ 5,96

ASH in combinatie met variabel tarief

	Buren	Culemborg	Maasdriel	Neder-Betuwe	Tiel	West Betuwe	West Maas en Waal	Zaltbommel	Totaal
Per huishouden	€ 5,03	€ 2,80	€ 5,37	€ 5,83	€ 2,17	€ 5,16	€ 6,01	€ 4,88	€ 4,43

In bovenstaande tabel zijn de eenmalige kosten installatie en uitvoeringskosten van Cibas en BSR nog niet opgenomen. Deze liggen voor Cibas rond de €1.000. De kosten voor BSR moeten nog worden doorgerekend. Indien deze kosten beperkt zijn (maximaal €5.000), zal Avri deze op zich nemen. Anders worden deze kosten verrekend over de gemeenten die kiezen voor een variabel tarief.

Voorbereidende raad

Agendapunt1.9: Gescheiden inzameling incontinentie

Indiener: Evelien Schlösser, D66

1. Worden de luierzakken gratis ter beschikking gesteld en waar zijn deze te verkrijgen?

Om het materiaal in te leveren gebruiken inwoners speciale luierzakken. Deze worden gratis verstrekt via diverse distributiepunten, zoals apotheken, drogisterijen en huisartsenpraktijken. Avri zorgt voor de bevoorrading van deze punten.

2 Waarom zou de inhoud van semi-ondergrondse containers beter gekoeld worden dan in ondergrondse?

De inhoud van semi-ondergrondse wordt niet beter gekoeld dan bij ondergrondse containers. Beiden hebben een temperatuur tussen de 10 en 15 graden. Het voordeel ten opzichte van volledig ondergrondse containers is dat de kosten lager zijn. Ook worden ondergrondse containers snel te zwaar om te legen, gezien het gewicht van het luiermateriaal. Ten opzichte van bovengrondse containers hebben semi-ondergrondse containers het voordeel dat zij beter gekoeld worden en beter bereikbaar zijn voor mensen met hulpmiddelen.

3. Hoe wordt voorkomen dat inwoners hun restafval in de containers voor incontinentiemateriaal werpen?

In de aanvullende richtlijnen bij het bepalen van locaties voor de semi ondergrondse containers incontinentiemateriaal is benoemd dat de containers niet in de buurt (of naast) restafval en/of textielcontainers mogen worden geplaatst om vervuiling te voorkomen. Daarmee is ongewenst gebruik echter niet uit te sluiten, net als bij andere vormen van afvalinzameling.

4. Inwoners met clico´s hebben geen afvalpas. Betekent dit dat deze inwoners niet mee kunnen doen aan deze gescheiden inzameling?

Inwoners zonder restafvalpas kunnen ook meedoen aan de incontinentie inzameling. Inwoners kunnen een afvalpas aanvragen bij Avri, hier zijn voor inwoners geen kosten aan verbonden.

5. Vraag over plaatsingsbeleid van containers: in grotere kernen, bv Lienden, Maurik, Beusichem wordt 1 container geplaatst. In Ommeren en bv Lingemeren geen.
Wat is de argumentatie achter deze keuze?

Bij het bepalen van het aantal containers is gekeken naar het aantal inwoners per met luier- of incontinentiemateriaal en de geografische ligging. In de grotere kernen komt in ieder geval één container. In de kleinere kernen hangt dit af van de ligging ten opzichte van de grotere kernen. Bij de bepaling van de hoeveelheid containers hiernaast ook gekeken naar het geschatte gebruik en de kosten.

6. 1 container op flinke afstand betekent dat inwoners materiaal opsparen en thuis moeten bewaren totdat men naar de container gaat. Vergroot je hiermee niet het risico dat het materiaal in de restcontainer gegooid wordt?’

De vraag is in hoeverre dat het geval gaat zijn, want voor inwoners is het aantrekkelijk om afval op te sparen, omdat het gebruik van de incontinentie container gratis is in tegenstelling tot het gebruik van de restafvalcontainer, waar men per inworp betaalt.

7. Het niet kiezen voor de combinatie van brengsysteem en huis-aan-huis inzameling wordt niet goed onderbouwd. Kunt u deze keuze toelichten?

De kosten voor de combinatie van inzamelingen zijn een stuk hoger dan wanneer voor een enkel systeem wordt gekozen. In Buren zijn de kosten voor de combinatie circa €10,22 per huishouden per jaar, terwijl de kosten voor het brengsysteem circa €6,48 zijn. Hiernaast blijkt uit pilots dat huis-aan-huisinzameling relatief duur is, omdat dan een aparte route moet worden gereden. Door de spreiding van de deelnemers en het feit dat uit pilots blijkt dat deze minicontainers meestal niet vol zitten, is de inzameling ook nog eens inefficiënt. Ook blijkt dat een container voor incontinentie aan huis mogelijk gene brengt, wat leidt tot een lagere deelname. Indien voor een combinatie van de systemen wordt gekozen is de milieuwinst wat hoger. De duurzame verwerking bij het brengsysteem levert gemiddeld 180 ton per jaar op, de verwerking bij de huis-aan-huisinzameling 15 ton per jaar en de verwerking bij de combinatie 195 ton per jaar.

8. Het kiezen voor een brengsysteem met een beperkt aantal containers betekent een bewuste keuze voor het uitsluiten van bewoners met een clico veelal in het landelijk gebied. Is dat juist?

Bij het locatieonderzoek is rekening gehouden met verspreiding van containers over de kernen en plaatsen van containers op centrale plekken waar bewoners van het buitengebied geregeld komen voor boodschappen en/of hun kinderen. De overwegingen waarop dit voorstel is gedaan, waarbij zoals eerder aangegeven de uitvoeringskosten ook een rol spelen, resulteert inderdaad in verdere afstanden ten opzichte van een container dan dat bij inwoners van een grotere kern het geval is.

Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking 9 juni 2021

Agendapunt 1.4 Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022

Indiener: Hans van Vierssen, VVD

1. Ieder huishouden moet in Buren € 6,48 meer afvalstoffenheffing gaan betalen gebaseerd op het solidariteitsbeginsel. Toch lijkt dat solidariteitsgevoel grenzen te hebben. In de kernen Asch, Ommeren en Lingemeer worden geen containers geplaatst. Waarom is dat zo voorgesteld en gebaseerd op welke kaders? a. Ik weet het niet van Ommeren en Asch, maar Lingemeer telt geen 330 inwoners zoals in het raadsvoorstel staat, maar minimaal 330 woningen binnen de gemeente Buren. Dit zijn allemaal vrijstaande huizen en twee onder een kappers. In de meeste woningen wonen meer dan twee mensen dus een voorzichtige inschatting van mijn kant is dat er minimaal 700 inwoners, maar waarschijnlijk meer in Lingemeer wonen.

   Bij het bepalen van het aantal containers is gekeken naar het aantal inwoners per met luier- of incontinentiemateriaal en de verspreiding van containers over de kernen en plaatsen van containers op centrale plekken waar bewoners van het buitengebied geregeld komen voor boodschappen en/of hun kinderen. In de grotere kernen komt in ieder geval één container. In de kleinere kernen hangt dit af van de ligging ten opzichte van de grotere kernen. Bij de bepaling van de hoeveelheid containers is hiernaast ook gekeken naar het geschatte gebruik en de kosten. De Avri heeft de gegevens gebruikt van het aantal inwoners per kern. Het kan echter zijn dat bij Lingemeer is uitgegaan van het aantal adressen in plaats van de bewoners.

2. Hoeveel zou de afvalstoffenheffing verder stijgen wanneer die drie kernen ook gebruik kunnen maken van gemeenschapszin en solidariteitsgevoel en een eigen inzamelcontainer krijgen? Ik zie mensen al fietsen met een zak incontinentiemateriaal achterop onder de snelbinders.

   Deze vraag is intern uitgezet bij Avri en kan op dit moment nog niet beantwoord worden. Het antwoord wordt u later deze week schriftelijk toegestuurd.

3. AB-voorstel punt 4. Kan ik hieruit opmaken dat wanneer wij niet voor gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en luiers stemmen, wij ook op geen enkele manier meebetalen aan de kosten van of de kapitaalslasten t.b.v. dit investeringskrediet? Mocht dit zo zijn, hoe wordt dit dan geregeld? Gaan we dan differentiëren in de afvalstoffenheffing per gemeente?

   Alleen de gemeenten die kiezen voor gescheiden inzameling van incontinentie- en luiermateriaal betalen mee aan het investeringskrediet om de kosten voor de aanschaf en plaatsing van de benodigde containers te dekken. Als Buren niet meedoet aan de gescheiden inzameling betalen wij dus ook niet mee aan het investeringskrediet. De vraag hoe het investeringskrediet in zijn werk gaat als Buren wel besluit mee te doen aan de gescheiden inzameling wordt momenteel uitgezocht. Dit antwoord wordt u later deze week schriftelijk toe toegestuurd.
   Daarnaast wordt er al verschil gemaakt in de afvalstoffenheffing per gemeente, omdat in sommige gemeenten het basistarief is verhoogd met een jaarlijks bedrag voor het inzamelen van gft-afval in de zomermaanden, het verwijderen van zwerfafval en de opslag van incontinentiemateriaal/medisch afval.

4. De enquête. Is het bekend of de deelnemers aan de enquête voornamelijk toekomstige gebruikers zijn van de aparte inzameling of juist niet? Ik kan me voorstellen dat als van die 207 respondenten 80% eigen incontinentiemateriaal heeft, het een logische uitkomst is dat de gemeenschap deze kosten zou moeten dragen.

   Het is niet bekend of de deelnemers van de enquête incontinentie- en/of luiermateriaal gebruiken. De enquête was gericht aan alle inwoners van de gemeente Buren en niet aan de specifieke doelgroep. De enquête is breed uitgezet op sociale media en geeft geen volledig beeld, maar is slechts bedoeld om een eerste inzicht te geven in wat er in de gemeente leeft.

Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking 9 juni 2021

Agendapunt 1.4 Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022

Indiener: Gerdjan Keller, Gemeentebelangen Buren

1. Noodzakelijkheid ondergrondse brengvoorziening: in het raadsvoorstel staat onder Hoofdlijnen punt 1. – dat het voor het inzamelen van incontinentiemateriaal noodzakelijk is om ondergrondse containers te plaatsen. Kunt u mij duidelijk maken wat de noodzakelijkheid hieraan is mede ook omdat in het pluspakket ook gesproken wordt over het ophalen van incontinentiemateriaal i.p.v. brengen naar de ondergrondse container.

> Voor het inzamelen van luier- én incontinentiemateriaal is het gebruik van (semi)ondergrondse containers noodzakelijk. Alleen inzamelen van incontinentiemateriaal heeft vanwege de lage milieuwinst geen voordelen.

2. Afwegingskader college: onder Hooflijnen punt 1 lees ik dat het college voorstelt om te kiezen voor gescheiden inzameling door het plaatsen van centrale brengvoorziening. Deze keuze is op basis van -1) uitgebreid vooronderzoek, 2) lessen uit de pilot projecten in Rivierenland en 3) de enquête die door 207 mensen (minder dan 1 % van totale inwonersaantal) is uitgevoerd.

Kunt u mij aangeven waarom het college alleen de centrale brengvoorziening voorstelt terwijl het bestuur van de AVRI op basis van uitgebreid vooronderzoek, pilot projecten en lessens learned voorlegt om de keuze te maken uit twee verschillende inzamelsystemen (breng of haal) of een combinatie hiervan.

> De kosten voor de combinatie van inzamelingen zijn een stuk hoger dan wanneer voor een enkel systeem wordt gekozen. In Buren zijn de kosten voor de combinatie circa €10,22 per huishouden per jaar, terwijl de kosten voor het brengsysteem circa €6,48 zijn. Hiernaast blijkt uit pilots dat huis-aan-huisinzameling relatief duur is, omdat dan een aparte route moet worden gereden. Door de spreiding van de deelnemers en het feit dat uit pilots blijkt dat deze minicontainers meestal niet vol zitten, is de inzameling ook nog eens inefficiënt. Ook blijkt dat een container voor incontinentie aan huis mogelijk gene brengt, wat leidt tot een lagere deelname. Indien voor een combinatie van de systemen wordt gekozen is de milieuwinst wat hoger. De duurzame verwerking bij het brengsysteem levert gemiddeld 180 ton per jaar op, de verwerking bij de huis-aan-huisinzameling 15 ton per jaar en de verwerking bij de combinatie 195 ton per jaar. Met behulp van deze uitkomsten stelt het collega daarom het systeem brengvoorziening voor.

3. Kernen: Waarom is het college gekomen tot de keuze om maar in 11 (middel) grote kernen een centrale brengvoorziening (container) te plaatsen en niet voor 15 containers in alle kernen. Verder graag verduidelijking over de toebedeling van een container aan Erichem 380 inw. (wel) en Ommeren 405 inw. (niet) en de reden waarom de kern Ravenswaaij überhaupt niet is benoemd. Concreet - welke criteria liggen aan de keuzes ten grondslag.

> Bij het bepalen van het aantal containers is gekeken naar het aantal inwoners per met luier- of incontinentiemateriaal en de geografische ligging. In de grotere kernen komt in ieder geval één container. In de kleinere kernen hangt dit af van de ligging ten opzichte van de grotere kernen. Bij het locatieonderzoek is rekening gehouden met verspreiding van containers over de kernen en plaatsen van containers op centrale plekken waar bewoners van het buitengebied geregeld komen voor boodschappen en/of hun kinderen. Bij de bepaling van de hoeveelheid containers is hiernaast ook gekeken naar het geschatte gebruik en de kosten.

4. Financiering: Staat het cafetaria model – pluspakket wat door het bestuur van de AVRI wordt aangeboden ook toe om wel voor een inzamelsysteem te kiezen maar de financiering hiervan niet in de afvalstofheffing per huishouden op te nemen maar alleen de gebruiker te laten betalen.

Door middel van de invoering van een variabel tarief is het mogelijk om inwoners met incontinentie- en luiermateriaal €0,50 per inworp te laten betalen. Dit dekt echter nog niet alle kosten, waardoor de algemene afvalstoffenheffing verhoogd wordt met €5,03. Het is niet mogelijk om deze inwoners meer dan €0,50 te laten betalen per inworp, omdat het verschil met de kosten voor inworp van restafval dan te klein is en daardoor aannemelijk is dat inwoners hun incontinentie- en luiermateriaal bij het restafval gooien.

5. Nascheiden: de laatste tijd steeds vaker gesproken over afval achteraf scheiden via nascheiding. Nu de markt steeds verder ontwikkelt en Hightech machines zoveel mogelijk herbruikbare afvaldelen uit het restafval kunnen halen stappen diverse gemeente over van bronscheiden naar nascheiden van afval. Heeft het college bij het doen van dit voorstel en daarmee samenhangende investering en afschrijftermijnen van 12 jaren van de ondergrondse containers rekening gehouden met een tussentijdse switch van bronscheiding naar nascheiding en de financiele risico's die hier aan verbonden zijn.

Avri heeft gekozen voor bronscheiding en daarop recent geïnvesteerd, omdat nascheiding alleen gunstig is als bronscheiding weinig schone grondstoffen oplevert. Dat is in Rivierenland niet het geval. Het is zelfs gebleken dat de meerderheid van de inwoners van Rivierenland het afval- en grondstoffen scheiden erg goed doet. De hoeveelheid restafval is de afgelopen jaren dan ook fors verminderd: van 126 kilo per jaar per inwoner in 2018 naar 77 kilo eind 2019. Hiermee halen de Avri-gemeenten de afgesproken landelijke en regionale doelstellingen voor 2020. Hiernaast is nascheiding niet mogelijk met papier, glas, textiel en gft-afval.

Nasturen Vragen fracties en antwoorden college Voorbespreking 9 juni 2021

Agendapunt 1.4 Gescheiden inzameling en duurzame verwerking van luiers en incontinentiemateriaal vanaf 2022

Indiener: Hans van Vierssen, VVD

2. Hoeveel zou de afvalstoffenheffing verder stijgen wanneer die drie kernen ook gebruik kunnen maken van gemeenschapszin en solidariteitsgevoel en een eigen inzamelcontainer krijgen? Ik zie mensen al fietsen met een zak incontinentiemateriaal achterop onder de snelbinders.

   De Avri heeft berekend hoe veel de afvalstoffenheffing zou stijgen voor 14 containers. Dit bedrag is circa €7,61 per huishouden per jaar exclusief procedurele kosten, ten opzichte van een extra afvalstoffenheffing van €6,48 exclusief procedurele kosten bij 11 containers. Bij het plaatsen van een container in alle 15 kernen zou de extra afvalstoffenheffing naar verwachting dus hoger worden dan €7,61. Het precieze bedrag kan de AVRI helaas op het moment helaas niet berekenen, maar uitgaande van een evenredige verhoging zou het gaan om circa € 8.

3. AB-voorstel punt 4. Kan ik hieruit opmaken dat wanneer wij niet voor gescheiden inzameling van incontinentiemateriaal en luiers stemmen, wij ook op geen enkele manier meebetalen aan de kosten van of de kapitaalslasten t.b.v. dit investeringskrediet? Mocht dit zo zijn, hoe wordt dit dan geregeld? Gaan we dan differentiëren in de afvalstoffenheffing per gemeente?

   Alleen de gemeenten die kiezen voor gescheiden inzameling van incontinentie- en luiermateriaal betalen mee aan het investeringskrediet om de kosten voor de aanschaf en plaatsing van de benodigde containers te dekken. Als Buren niet meedoet aan de gescheiden inzameling betalen wij dus ook niet mee aan het investeringskrediet. Het investeringskrediet is geheel opgenomen als kapitaallasten bij het tarief voor de inzameling van €6,48. Daarnaast wordt er al wel verschil gemaakt in de afvalstoffenheffing per gemeente, omdat in sommige gemeenten het basistarief is verhoogd met een jaarlijks bedrag voor het extra inzamelen van gft-afval in de zomermaanden, het verwijderen van zwerfafval en/of de opslag van incontinentiemateriaal/medisch afval.

Raadsvergadering

Dossiernummer	1662
Extern Zaak ID	Z.022692
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 juni 2021
Agendapunt	6.2
Omschrijving	Toekomstoriëntatie Buren fase 1
Organisatieonderdeel	Team Staf
Eigenaar	Coenders, M.
Portefeuillehouder	J.P.M. Meijers

Bijlagen
D.088056 Raadsvoorstel Toekomstoriëntatie Buren fase 1
D.088057 Raadsbesluit Toekomstoriëntatie Buren fase 1
Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren rapportage fase 1
Memo Berenschot gesprekspunten werksessie raad toekomstoriëntatie Buren 25 mei 2021
Antwoorden technische vragen werksessie raad toekomstoriëntatie Buren 25 mei 2021
Aangekondigd Amendement D66 agendapunt 6.2 Toekomstorientatie Buren fase 1

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	11 mei 2021
Agendacommissie	25 mei 2021
Voorbespreking I	2 juni 2021
Raadsvergadering	**17 juni 2021**
Raadsvergadering	6 juli 2021

Voorgesteld besluit

1. In te zetten op groei en bescheiden bruis voor het Buren van 2040 en daarvoor in te stemmen met de toekomstoriëntatie uit de Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren, fase 1.
2. Te starten met fase 2 van de toekomstoriëntatie, gericht op het in kaart brengen van de gevraagde bestuurs- en organisatiekracht.

Besluit

Dit voorstel wordt doorgeschoven naar een volgende raadsvergadering.

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni 2021	**D.088056** **Z.022692**

Voorstel ingebracht door	M.W.K. Coenders en G. van Droffelaar
Portefeuillehouder	J.P.M. Meijers
Begrotingsprogramma en taakveld	0.1 Bestuur

Onderwerp **Beleid Samen Sterk in de regio**

Voorgesteld besluit

1. In te zetten op groei en bescheiden bruis voor het Buren van 2040 en daarvoor in te stemmen met de toekomstoriëntatie uit de Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren, fase 1.
2. Te starten met fase 2 van de toekomstoriëntatie, gericht op het in kaart brengen van de gevraagde bestuurs- en organisatiekracht.

Samenvatting van het voorstel

Buren wil als zelfstandige gemeente met een robuuste en wendbare organisatie de toekomst tegemoet treden. Daarvoor is inzicht nodig in wat voor type gemeente de gemeente Buren wil zijn en de huidige kracht van de organisatie en het bestuur van de gemeente Buren. Bureau Berenschot is daarom in opdracht van de gemeente Buren aan de slag gegaan met het project toekomstoriëntatie. De toekomstoriëntatie is onderdeel van de strategische opgave ‘Samen sterk in de regio’. De toekomstoriëntatie bestaat uit twee fasen:
1. Verkenning toekomst gemeente Buren: wat voor een gemeente wil Buren zijn?
2. Formulering van een handelingsperspectief: wat is op het gebied van bestuur en organisatie nodig om de gewenste toekomstrichting in te gaan?

Voor fase 1 zijn diverse betrokkenen gesproken. Zowel regionaal, gemeentelijk als in de kernen. Daarnaast zijn feiten en cijfers over Buren gebruikt. Dit heeft een ‘foto’ van Buren op dit moment als resultaat. Er is vervolgens gekeken naar een mogelijk toekomstprofiel van de gemeente., Fase 1 is afgerond met een eindrapportage. Daarin staat het voorgesteld toekomstprofiel. Dit toekomstprofiel van de gemeente Buren voor 2040 is gericht op groei en bescheiden bruis. Dit is uitgewerkt in de volgende onderwerpen: leefbaarheid en wonen, economie, sociaal domein en onderwijs, en woekeren met ruimte. De gemeenteraad wordt gevraagd hier een besluit over te nemen. En te besluiten of we fase 2 van de toekomstoriëntatie kunnen starten.

HOOFDLIJNEN

1. Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?

Op 18 december 2020 (D.072021) informeerden we u over de start van het traject van de toekomstoriëntatie. Bureau Berenschot is hier mee aan de slag gegaan. We startten met dit traject om inzicht te krijgen in wat voor type gemeente Buren wil zijn, en vervolgens de kracht van de organisatie en bestuur in beeld te brengen. Steeds met de aandacht voor het samenspel met de omgeving; zowel in de regio als met de kernen. De toekomstoriëntatie is onderdeel van de strategische opgave ‘Samen sterk in de regio’. De toekomstoriëntatie bestaat uit twee fasen:

1. Verkenning toekomst gemeente Buren

Er wordt opgehaald en belicht ‘wat voor gemeente Buren wil zijn’ en waaraan zij moet voldoen, ook in het samenspel met stakeholders in de regio en kernen. De deelvraag die we beantwoorden is: wat zijn de belangrijkste ambities, opgaven, trends en ontwikkelingen voor de gemeente Buren, en wat is de positie van Buren in de regio? Deze fase is afgerond met bijgevoegde eindrapportage.

2. Formulering van handelingsperspectief
We zetten de gemeente af tegen de ambities en opgaven. De deelvraag die we beantwoorden is: wat zijn de sterkten en zwakten van Buren en welke bestuurskracht is nodig om de gewenste toekomstrichting in te gaan? Ook deze fase wordt afgesloten met een (beknopte) rapportage. We starten deze fase alleen wanneer u hiermee instemt.

Voor de eindrapportage heeft Berenschot vele Burense documenten gelezen en verwerkt: van het coalitieakkoord, tot cijfers over de gemeente Buren, de visie kerngericht werken en meer. Naast feiten bevat deze rapportage opinies van direct betrokkenen. Daarnaast spraken ze vele betrokkenen, waaronder fracties in de gemeenteraad, bestuurders van buurgemeenten en actieve inwoners. Dit heeft een 'foto' van Buren als resultaat. Op basis van deze 'foto' van de gemeente heeft Berenschot een aantal (uitvergrote) profielen ontwikkeld als mogelijk antwoord op de vraag: wat voor gemeente wil Buren zijn? Deze profielen zijn in een werksessie met u getoetst en verrijkt. Daaruit is een samengesteld toekomstprofiel voortgekomen. Dit toekomstprofiel van de gemeente Buren voor 2020 is gericht op groei en bescheiden bruis.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?
Buren wil als zelfstandige gemeente met een robuuste en wendbare organisatie de toekomst tegemoet treden. Daarvoor is inzicht nodig in wat voor type gemeente de gemeente Buren wil zijn (fase 1) en de huidige kracht van de organisatie en het bestuur van de gemeente Buren (fase 2).

Uit fase 1 van de toekomstoriëntatie is een toekomstprofiel gekomen: het Buren van 2040 zet in op groei en bescheiden bruis. Berenschot werkte dit profiel uit langs vier onderwerpen:

- Leefbaarheid en wonen: de gemeente zet onder meer in op bevolkingsgroei, een betaalbaar en gevarieerd woningaanbod, betere ontsluiting van de kernen met het openbaar vervoer en voorzieningen die passen bij het profiel van de kern of goed bereikbaar zijn. Vanuit het motto 'eigen identiteit, met oog voor een ander perspectief' zoekt de gemeenteraad naar mogelijkheden om te differentiëren tussen kernen. In het Buren van 2040 zijn er betaalbare en veilige tijdelijke en permanente woonruimte voor arbeidsmigranten.
- Economie: De gemeente faciliteert het midden- en kleinbedrijf en startups. Vanwege de gunstige ligging is er voldoende werkgelegenheid binnen aanvaardbare reisafstand voor de inwoners van Buren. Recreatie en toerisme zijn pijlers van de economie van Buren. De tweede pijler is de landbouw. De gemeente stimuleert, in nauwe samenwerking met de regio, circulariteit en innovatie in deze sector.
- Sociaal domein en onderwijs: In het Buren van 2040 is het – nog steeds – prettig wonen. Dat houdt ook in, zorgen voor elkaar. De gemeente werkt kerngericht en faciliteert en stimuleert de versterking van de maatschappelijke structuren. De gemeentelijke inzet in het sociaal domein richt zich in het bijzonder op preventie en vroegsignalering op kernenniveau. Gegeven de verwachte vergrijzing van de gemeente, zet Buren bovendien in op zorgvoorzieningen voor ouderen. De gemeente zet daarnaast in op het inlopen van de taalachterstand.
- Woekeren met ruimte: Randvoorwaardelijk voor het toekomstprofiel van Buren 2040 is dat de beschikbare ruimte 'slim' wordt benut. Dat betekent heldere gemeentelijke keuzes over welke functionaliteit waar een plek krijgt, om verrommeling van het landschap te voorkomen en om de identiteit van de kernen en het gebied daaromheen in stand te houden.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?
De gemeenteraad kan het toekomstprofiel gebruiken als toets voor nieuw beleid en als basis voor de samenwerking met de regio en de kernen. Het bepalen van de toekomst van Buren door u is niet vrijblijvend: het moet een belofte zijn van het bestuur aan de inwoners van Buren en de regio, die moet worden waargemaakt. Dat vraagt bestuurs- en organisatiekracht. In fase 2 van dit onderzoek brengt Berenschot in kaart wat hiervoor nodig is. U bent nu aan zet om te bepalen hoe u tegen het toekomstprofiel aankijkt en of u door wilt gaan met fase 2 van de toekomstoriëntatie. Het college past terughoudendheid bij beoordeling van de eindrapportage. Zoals Berenschot aangeeft is de raad immers het democratisch gelegitimeerde orgaan dat een keuze kan maken over de toekomst van de gemeente.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
Wanneer de raad het voorstel niet overneemt zijn er twee mogelijkheden. Allereerst kan het betekenen dat er geen toekomstprofiel voor de gemeente Buren vastgesteld wordt. Dit maakt het

bepalen van de toekomst van de gemeente Buren en het versterken van de bestuurskracht moeilijker. Een toekomstprofiel maakt namelijk duidelijk hoe de gemeente zich wilt ontwikkelen. Zoals Berenschot aangeeft kan het toekomstprofiel dienen “als toets voor nieuw beleid en als basis voor de samenwerking met de regio en de kernen. Bovendien bepaalt het gekozen profiel de benodigde schaalkracht: welke bestuurs- en organisatiekracht is nodig om, in samenspel met de regio en de kernen, uitvoering te geven aan de taken en opgaven waar de gemeente voor staat?”

Ten tweede kan het niet overnemen van dit voorstel betekenen dat u een alternatief toekomstprofiel vaststelt. Berenschot ontwikkelde vier mogelijke toekomstprofielen voor de gemeente Buren. Deze zijn in een werksessie op 7 april 2021 besproken. De vraag die tijdens deze werksessie aan bod kwam was: wat betekent de ‘foto’ voor het type gemeente dat Buren wil zijn Dit gesprek voerden de raadsleden aan de hand van vier toekomstprofielen die gepositioneerd zijn langs de assen rust en bruis, en groei en behoudend. Deze vier profielen zijn zeer uiteenlopend om scherp te krijgen welke richtingen er mogelijk zijn. De profielen zijn:

- Profiel A: groei en rust. Kenmerken: aantrekken ‘nieuwe Burenaren’, forenzen, voorzieningen, cultuurhistorisch landschap en kleine economie.
- Profiel B: groei en bruis. Kenmerken: aantrekken ‘nieuwe Burenaren’, impuls lokale en regionale economie en trekpleister voor recreatie en toerisme.
- Profiel C: behoudend en rust. Kenmerken: autonomie bevolkingsgroei, vergrijzing en passende voorzieningen, traditionele identiteit, cultuurhistorisch landschap en kleine economie gericht op zelfvoorzienend zijn.
- Profiel D: behoudend en bruis. Kenmerken: autonome bevolkingsgroei, vergrijzing en passende voorzieningen, kleinschalige recreatie en toerisme en inzet op eigen bedrijven.

De vier profielen kunnen gezien worden als alternatieve scenario’s voor het voorgestelde toekomstprofiel.

5. Is het een begrotingswijziging?
Er is geen sprake van een begrotingswijziging.

TOELICHTING EN UITVOERING

6. Beleidskader
Op 8 april 2020 bent u geïnformeerd over de startnotitie van de strategische opgave ‘Samen sterk in de regio’ via raadsinformatiebrief D.055704. Bij onder meer de begroting 2021 nam u een besluit over het vaststellen van de visie op Buren en het versterken van de bestuurskracht.

7. Effectmeting, planning en evaluatie
Na besluitvorming door u wordt zo snel mogelijk gestart met fase 2 van de toekomstoriëntatie. De duur daarvan is waarschijnlijk vier maanden. De resultaten van deze fase worden in het najaar aangeboden aan de gemeenteraad. Met name in fase 2 wordt ook de verbinding gemaakt het financiële traject van de zero based budgetting (uitgevoerd door BMC).

8. Financiën
In de begroting 2020 is € 8.000 gereserveerd voor de strategische opgave Samen sterk in de regio, voor de herijking van de sterkte- zwakte-analyse. De kosten van de toekomstoriëntatie zijn € 32.394, exclusief btw. De provincie subsidieert de helft van de kosten. De andere helft van de kosten (ongeveer € 16.500) zijn als verplichting opgenomen in de jaarrekening 2020.

In 2021 zijn er extra kosten gemaakt voor de toekomstoriëntatie. Dat gaat om in totaal € 4.800 voor twee werksessies (7 april en 25 mei 2021) voor de gemeenteraad. De provincie subsidieert ook de helft van deze kosten. Dit betekent aan gemeentelijke kosten € 2.400. Gezien het relatief beperkte bedrag hoeft de begroting hierop niet aangepast te worden.

9. Communicatie
Na uw besluit zal het resultaat gedeeld worden via onder meer de website en een persbericht. Deze zal de griffie verzorgen in samenwerking met de organisatie. De ‘foto’ is eerder gedeeld met de geïnterviewden.

10. Burgerparticipatie

Voor dit onderzoek zijn veel interviews afgenomen. Mensen die geïnterviewd zijn, zijn bijvoorbeeld ook vertegenwoordigers van kernen en ondernemers. Hun beelden zijn meegenomen in het eindresultaat.

11. Deregulering

Er is geen sprake van deregulering.

12. Achtergrondinformatie

Niet van toepassing.

Bijlagen:

- Raadsbesluit
- Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren, fase 1

Inlichtingen bij:

Naam	M.W.K. Coenders en G. van Droffelaar
Domein	Staf

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
15 juni 2021	**D.088056**	**D.088057** **Z.022692**

Onderwerp **Toekomstoriëntatie Buren fase 1**

De Gemeenteraad van Buren;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021;

besluit:

1. In te zetten op groei en bescheiden bruis voor het Buren van 2040 en daarvoor in te stemmen met de toekomstoriëntatie uit de Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren, fase 1.
2. Te starten met fase 2 van de toekomstoriëntatie, gericht op het in kaart brengen van de gevraagde bestuurs- en organisatiekracht.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 15 juni 2021

De griffier, De voorzitter,

E.E. Weijenberg J.P.M. Meijers

Berenschot

EINDRAPPORTAGE

Toekomstoriëntatie Buren

64246 | Openbaar | 23 april 2021

Toekomstoriëntatie Buren

Eindrapportage

Sofie Dreef
Mirthe de Kok
Sylke Clemens
Philip van Veller
23 april 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
1.1 Aanleiding en onderzoeksvraag 5
1.2 Schaalkracht 5
1.3 Onderzoeksopzet en -methode 5
1.4 Leeswijzer 6

2. Buren in beeld 7

3. Ambities en opgaven 9
3.1 Demografie, wonen en leefbaarheid 10
3.2 Economie 16
3.3 Duurzaamheid 19
3.4 Sociaal domein 21
3.5 Onderwijs 23
3.6 Cultuur, sport en recreatie 25
3.7 Veiligheid 28
3.8 Bestuur en organisatie 30
3.9 Beelden over de beleidsterreinen 33

4. Buren, de kernen en de regio 35
4.1 Kerngericht werken 36
4.2 Regionale samenwerking 38

5. Rode draden uit de 'foto' van Buren 40
5.1 Woekeren met ruimte 41
5.2 Inzetten op leefbaarheid 41
5.3 Winnen aan schaalkracht 41

6. Wat voor gemeente wil Buren zijn? Het toekomstprofiel 42
6.1 Naar een toekomstprofiel van Buren: vier karikaturen 43
6.2 Het Buren van 2040 43
6.3 Hoe nu verder? 47

Bijlage 1 Regionale samenwerkings-verbanden 49
Bijlage 2 Vier toekomstprofielen voor Buren (werksessie raad) 52
Bijlage 3 Overzicht gesprekspartners 54
Bijlage 4 Tabellenboek 55

B

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1.1 Aanleiding en onderzoeksvraag

Gemeenten staan voor grote en complexe maatschappelijke opgaven. Opgaven op het gebied van duurzaamheid en woningbouw, in het sociaal domein, en natuurlijk het beheersen van de coronacrisis. Tegelijkertijd veranderen de verwachtingen van inwoners. Veel van hen willen snelle en digitale dienstverlening, anderen vragen om persoonlijk contact en begeleiding. Aan gemeenten de taak om hier uitvoering aan te geven binnen een gemeentebegroting die door onder meer de tekorten in de jeugdzorg weinig speelruimte biedt: een enorme uitdaging! De gemeente Buren ziet deze uitdagingen en wil hiermee aan de slag.

In het coalitieakkoord 'Daadkrachtig en Kerngericht 2020-2022' en de bijbehorende uitvoeringsagenda heeft de gemeente Buren zes strategische opgaven en een aantal ambities met betrekking tot 'Leefbare Kernen' geformuleerd. Om hier uitvoering aan te geven, is een sterke gemeente nodig. Buren wil als zelfstandige gemeente met een robuuste en wendbare organisatie de toekomst tegemoet treden en heeft daarom Berenschot gevraagd om **inzicht te geven in wat voor type gemeente de gemeente Buren wil zijn** (fase 1) en vervolgens een **handelingsperspectief te formuleren** (fase 2), steeds met aandacht voor het samenspel met de omgeving.

1.2 Schaalkracht

Veel van de maatschappelijke opgaven waarvoor gemeenten staan, zijn niet (meer) vooral gemeentelijk georiënteerd, maar spelen op regionale of juist binnengemeentelijke schaal. In toenemende mate worden oplossingen gezocht in 'de regio' of in de kernen; zowel om daarmee beter aan te sluiten op de opgaven die spelen, als om zaken beter, goedkoper en minder kwetsbaar te organiseren.

Op de **regionale schaal** zien we steeds meer platforms waar opgaven worden bepaald en oplossingen worden gezocht. Van RES-regio's waarin de energietransitie wordt vormgegeven tot veiligheidsregio's die belast zijn met de aanpak van het coronavirus. Bovendien wordt in de regio's niet alleen bestuurlijk samengewerkt, maar ook de verbinding gezocht met bedrijven en maatschappelijke partners. Zoals in de FruitDelta Regio Rivierenland. Maar dat is niet de enige ontwikkeling. Naast schaalvergroting zien we tegelijkertijdschaalverkleining optreden. Op **lokale schaal** wordt de gemeenschap steeds nadrukkelijker betrokken bij het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke opgaven, vaak onder de noemer van participatie, co-creatie of kernendemocratie. Inwoners bepalen zelf de richting, en zoeken daarbij vaak verbinding met en steun van de gemeente.

De mate waarin wordt voldaan aan de opgaven op regionaal, gemeentelijk en binnengemeentelijk niveau zien wij als **schaalkracht**. Deze schaalkracht wordt bepaald door de individuele spelers op het betreffende schaalniveau én hun onderlinge samenspel. De gemeente vervult tussen deze drie niveaus een essentiële schakelrol: zij schakelt tussen regionaal, gemeentelijk, en binnengemeentelijk niveau. De vraag is wat kan zij 'halen en brengen' op deze drie niveaus en wat haar partners daarin van haar verwachten. En niet in de laatste plaats: kan zij aan deze verwachtingen voldoen? Dit begrip van schaalkracht vormt het analysekader van dit onderzoek. Het stelt ons in staat om de positie en kracht van Buren te analyseren in samenhang met zowel de regionale context als die van haar kernen.

1.3 Onderzoeksopzet en -methode

Dit onderzoek bestaat uit twee fasen:

- De eerste fase vormt de inhoudelijke verkenning van de toekomst van de gemeente Buren. Hierin belichten we 'wat voor gemeente Buren wil zijn' en waaraan zij moet voldoen, ook in het samenspel met stakeholders in "de regio"[1] en kernen. De deelvraag die we beantwoorden is: **Wat zijn de belangrijkste ambities, opgaven, trends en ontwikkelingen voor de gemeente Buren, en wat is de positie van Buren in de regio?** Voorliggend rapport is het resultaat van deze fase en basis voor besluitvorming in de gemeenteraad.

- In de tweede fase staat het formuleren van handelingsperspectief centraal. Hierin zetten we de gemeente Buren af tegen de ambities en opgaven. De deelvraag die we beantwoorden is: **Wat zijn de sterkten en zwakten van Buren en welke bestuurskracht is nodig om de gewenste toekomstrichting in te gaan?**

Hoofdstukken 2, 3, 4 en 5 van deze rapportage bevatten een 'foto' van de gemeente Buren. Hiervoor hebben we een uitgebreide analyse gedaan van cijfers en documenten.

1 "De regio" bestaat niet: Nederlandse gemeenten werken met wisselende partners samen aan verschillende opgaven. Buren werkt vooral samen op de schaal van Regio Rivierenland en Gelderland-Zuidoost.

De **cijfers** zijn afkomstig van de gemeente zelf en van de openbare CBS-database van waarstaatjegemeente.nl. Er is voor deze database gekozen omdat de cijfers objectief worden vastgesteld, omdat de database cijfers over alle Nederlandse gemeenten bevat én omdat de beheerder en ontwikkelaar van het platform (VNG Realisatie) aan betrouwbare kwaliteitsbewaking van haar database doet. Daarmee verzekeren wij ons van de meest actuele bruikbare getallen en informatie. Dit neemt niet weg dat de informatie enigszins gedateerd kan zijn. Soms is recente(re) data niet beschikbaar; in het bijzonder de impact van corona is in de meeste cijfers nog niet zichtbaar. Er dient dus altijd met een kritische blik naar de data gekeken te worden.

Daarnaast hebben we de **gemeentelijke en regionale ambities** onderzocht door lokale en regionale beleidsstukken te analyseren. De **trends en ontwikkelingen** hebben we onderzocht door gebruik te maken van analyses van onder meer het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ING.

Naast feiten bevat deze rapportage **opinies** van direct betrokkenen. Binnen de gemeente Buren hebben we (digitale) gesprekken gevoerd met het college, de raadsfracties en de gemeentesecretaris en domeinmanagers binnen de ambtelijke organisatie. Verder spraken we met vertegenwoordigers uit de regio, het ondernemersplatform en hebben we een groepsgesprek gevoerd met inwoners uit de diverse kernen. Een overzicht van de gesprekspartners is in bijlage 3 opgenomen.

Hoofdstuk 6 schetst het toekomstprofiel van Buren. Op basis van de ‘foto’ van de gemeente hebben we een aantal (uitvergrote) profielen ontwikkeld als mogelijk antwoord op de vraag: wat voor gemeente wil Buren zijn? Deze profielen zijn in een werksessie met de gemeenteraad getoetst en verrijkt. Daaruit is een samengesteld toekomstprofiel voortgekomen.

Het onderzoek is begeleid door een stuurgroep, bestaande uit burgemeester Josan Meijers (en daarvoor toenmalig burgemeester Jan de Boer), wethouder Pieter Neven, gemeentesecretaris Michiel van Dalen, griffier Elsa Weijenberg en bestuursadviseurs Gerard van Droffelaar en Mark Coenders. Vanuit de provincie nam Han Hiemstra deel aan de overleggen van de stuurgroep.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstukken 2 tot en met 5 vormen tezamen een ‘foto’ van Buren. **Hoofdstuk 2** schetst de gemeente Buren en haar karakter. **Hoofdstuk 3** gaat dieper op de gemeente in, door per thema een viertal zaken te behandelen: feiten en cijfers, trends en ontwikkelingen, de ambities van de gemeente Buren en de regio en tot slot, wat deze zaken betekenen voor Buren. We besluiten hoofdstuk 3 met een overzicht van de belangrijkste beelden die betrokkenen hebben over de diverse thema’s. In **hoofdstuk 4** gaan we in op het thema schaalkracht. We zoomen in op samenwerking met de kernen én in de regio. **Hoofdstuk 5** beschrijft de rode draden uit de foto. In **hoofdstuk 6** schetsen we, aan de hand van de vier uiteenlopende profielen, het toekomstprofiel voor de gemeente Buren.

In de **bijlagen** hebben we de regionale samenwerkingsverbanden waaraan Buren deelneemt op een rij gezet en een overzicht van de gesprekspartners opgenomen. Daarnaast hebben we de toekomstscenario’s die in de werksessie met de gemeenteraad centraal stonden beschreven. Tot slot hebben we de tabellen opgenomen waarnaar we in hoofdstukken 3 en 4 refereren.

HOOFDSTUK 2

Buren in beeld

Buren is een ruim opgezette gemeente aan de westelijke kant van de provincie Gelderland. Leven naast de rivier betekende van oudsher leven met overstromingen. Hoewel de eerste rivierdijken al in de 14e eeuw werden gebouwd Canon van Buren, 2021[2], liep het land ook daarna nog regelmatig onder water. Het slib sloeg neer in de lager gelegen gebieden en leidde uiteindelijk tot een dikke 'komkleilaag'. Het kommengebied[3] werd veelal benut als grasland of boomkwekerij en weinig gebruikt voor bebouwing. Dit zorgt ook nu nog voor een open, grootschalig landschap.

Kenmerken van zowel de regio als de gemeente Buren zijn de groene omgeving, de fruit- en laanboomteelt, de veeteelt, de aanwezigheid van de logistieke sector en de uitstekende geografische ligging tussen Utrecht, 's-Hertogenbosch, Nijmegen en Arnhem in. Ook voor recreanten en toeristen is de gemeente een gewilde plek, niet in de laatste plaats vanwege het cultureel erfgoed. 'Oranjestad Buren' huisvestte bijvoorbeeld ooit een van de grootste kastelen van Nederland.[4] Buren is onderdeel van Regio Rivierenland dat sinds 1986 een intergemeentelijk samenwerkingsverband is.

De gemeente Buren telt 27.010 inwoners[5] en bestaat uit het stadje Buren en de dorpen en kernen Asch, Beusichem, Eck en Wiel, Erichem, Ingen, Kerk-Avezaath, Lienden, Lingemeer, Maurik, Ommeren, Ravenswaaij, Rijswijk, Zoelen en Zoelmond (zie Figuur 1). Dwars door de gemeente loopt het Amsterdam-Rijnkanaal. De huidige gemeente is ontstaan in 1999 uit een fusie tussen toenmalige gemeenten Buren, Lienden en Maurik. Het totale oppervlakte van 14.000 hectare zorgt ervoor dat de dorpen en zijn inwoners ruim verspreid zijn over het landelijke gebied (zie Figuur 2). De grote fysieke afstand tussen de dorpskernen, de historie van een herindeling[6] en het Amsterdam-Rijnkanaal als geografische (en deels godsdienstige) scheidslijn zorgen enerzijds voor grote sociale cohesie binnen de dorpsgemeenschappen, maar anderzijds voor weinig identificatie met de gemeente Buren als zodanig. Het samenspel tussen gemeente, kernen en de regio zal per beleidsdomein worden uitgediept in de volgende hoofdstukken.

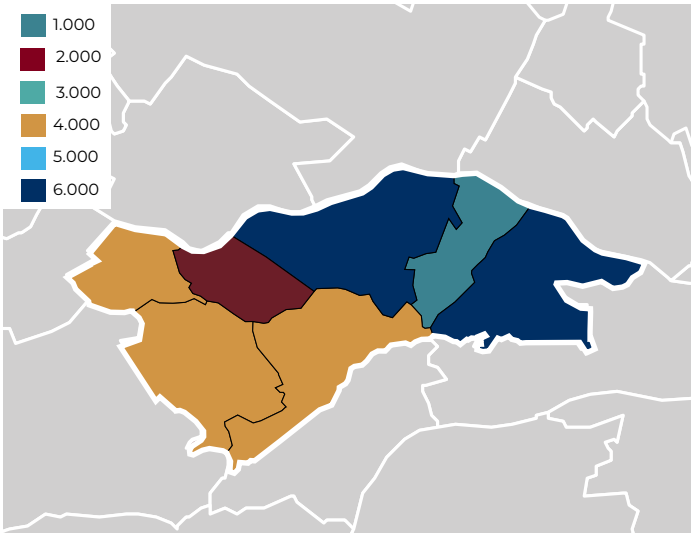

Figuur 1 **Aantal inwoners gemeente Buren per wijk (AlleCijfers,2020)**

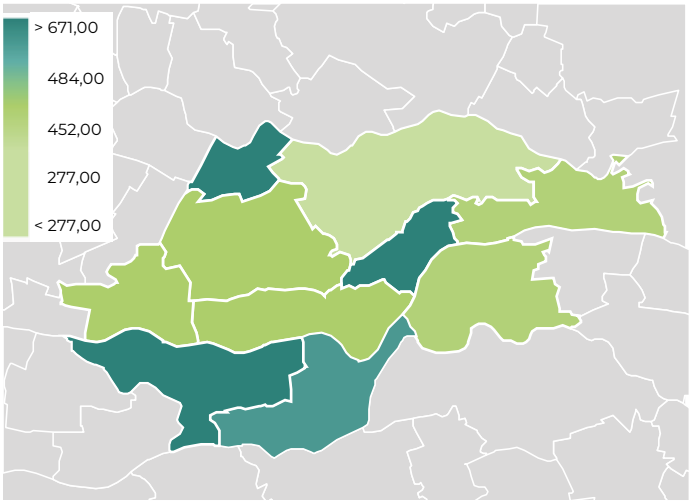

Figuur 2 **Aantal adressen per km² in regio Rivierenland (CBS, 2021)**

2 Canon van Buren, 2021
3 Stichting Landschapsbeheer Gelderland, 2020
4 Canon van Buren, 2021
5 Gemeente Buren, via https://www.buren.nl/buren-in-cijfers-26-741-inwoners/
6 De gemeente Buren is ontstaan uit een herindeling in 1999 van de gemeenten Buren, Lienden en Maurik. Ook in 1978 vond al een herindeling plaats; toen werden de gemeenten Beusichem, Zoelen en een deel van de gemeente Buurmalsen bij Buren gevoegd.

HOOFDSTUK 3

Ambities en opgaven

Om een richting voor de toekomst te bepalen, is het nodig om eerst te bepalen waar de gemeente nu staat en wat er op haar afkomt. Welke ontwikkelingen zorgen voor opgaven waar je als gemeente niet onderuit kan? Dit hoofdstuk beschrijft op basis van documentstudie (1) hoe de gemeente Buren ervoor staat, ten opzichte van (andere gemeenten in) Regio Rivierenland, het provinciaal en het landelijk gemiddelde, (2) welke grote trends en ontwikkelingen er op de gemeente afkomen, (3) wat de huidige gemeentelijke en regionale ambities en opgaven zijn (zoals vastgelegd in visies en beleidsdocumenten) en (4) wat dit betekent voor de gemeente Buren. Dit doen we voor de thema's:

- Demografie, wonen en bereikbaarheid
- Economie
- Duurzaamheid
- Sociaal domein
- Onderwijs
- Cultuur, sport en recreatie
- Veiligheid
- Bestuur en organisatie

3.1 Demografie, wonen en leefbaarheid

3.1.1 Huidige situatie

Demografie

Figuur 3 laat zien dat de **bevolking** in zowel de gemeente Buren als de provincie Gelderland **groeit**.[7] De groei van Buren blijft de aankomende decennia relatief achter bij de provinciale groei. Echter, na 2040 is de verwachting dat de bevolkingsgroei in Buren doorzet, terwijl de Gelderse groei afvlakt. Figuur 4 visualiseert de prognose bevolkingsgroei 2010-2050 voor de regio Rivierenland. De verwachte bevolkingsgroei is het grootst in Culemborg en Neder-Betuwe, en het kleinst in West Maas en Waal.

Figuur 5 laat zien dat de meeste inwoners van Buren wonen in de kernen Lienden en Maurik. De verschillende leeftijdsgroepen relatief gezien redelijk gelijk verdeeld over de kernen.

Deze verhouding tussen leeftijdscategorieën is ook uit te drukken in groene en grijze druk. De **groene druk** (de verhouding tussen het aantal jongeren ten opzichte van inwoners tussen de 20-64 jaar) en de **grijze druk** (de verhouding tussen het aantal 65+ers ten opzichte van inwoners tussen de 20-64) jaar liggen in Buren

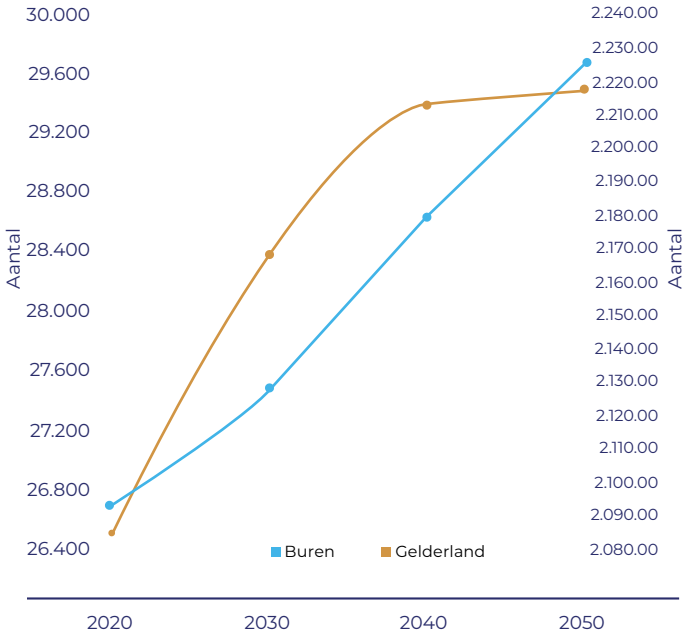

Figuur 3 **Bevolkingsprognose Gemeente Buren en Provincie Gelderland, ABF Research – Primos 2020**

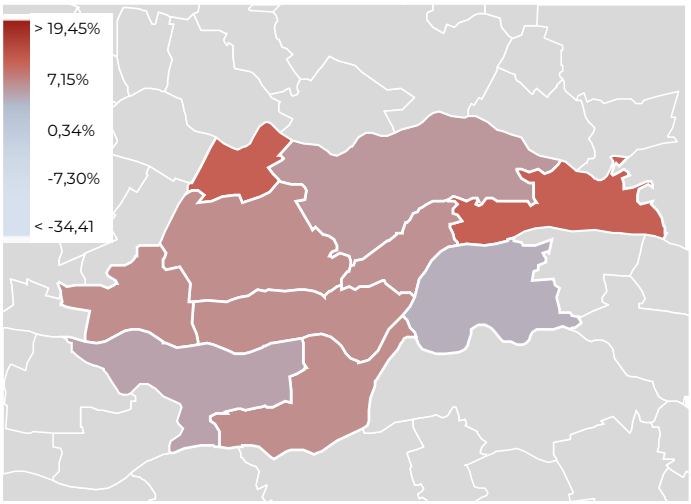

Figuur 4 **Prognose bevolkingsgroei Rivierenland 2010-2050 (CBS)**

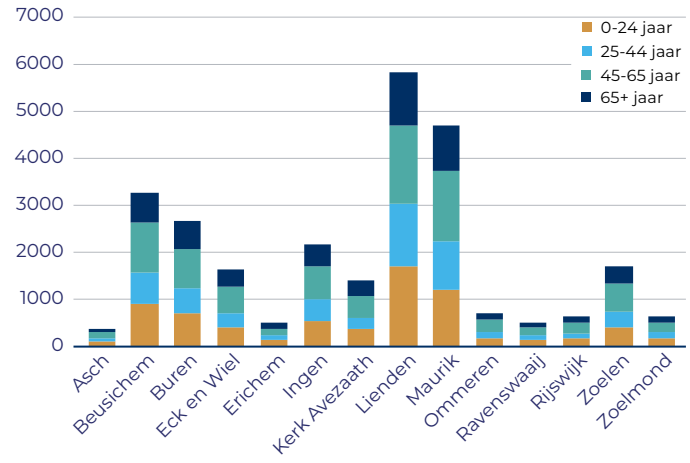

Figuur 5 **Inwonersaantal naar leeftijdscategorie in gemeente Buren (CBS, 2020)**

7 De bevolkingsprognose is een simulatiemodel dat de meest waarschijnlijke ontwikkeling van de bevolking weergeeft. Het model is gebaseerd op veronderstellingen, waarnemingen en trends over geboorte, sterfte, emigratie en immigratie (Primos/ABF Research, 2020).

rond het landelijk gemiddelde. In de regio valt vooral de relatief hoge groene druk in de West Betuwe en Neder-Betuwe op (zie Figuur 6). Bij het inzoomen op de kernen van Buren (Figuur 7) is te zien dat bijna overal de groene druk flink hoger ligt dan de grijze druk, al liggen deze in Zoelen en Kerk-Avezaath dichter bij elkaar.

Wonen

De kerngegevens over wonen wijzen uit dat de woningvoorraad in de **koopsector** in Buren relatief groter en de woningvoorraad in de corporatie-huursector en de particuliere **huursector** relatief kleiner is in vergelijking met de regio, de provincie en Nederland (zie Figuur 8).

De **verkoopprijs** van woningen in Buren is relatief hoog vergeleken met buurgemeenten (zie Figuur 9), alleen de huizen in West-Betuwe worden gemiddeld voor een hogere prijs verkocht. Op dit moment wordt er volop gebouwd in de gemeente: in Buren, Maurik, Ravenswaaij, Beusichem, Kerk-Avezaath, Ommeren en Zoelen wordt er gewerkt aan nieuwbouwprojecten.

Ontwikkelingen

De gemeente zet in op een woningprogramma dat uitgaat van maximaal 1.400 nieuwe woningen in de aankomende 10 jaar. Hiervan zijn 840 woningen noodzakelijk voor de lokale woonbehoefte. Vanwege de grote vraag naar woningen wil de gemeente Buren inzetten op het bouwen van 1.400 woningen. Hierbij gaat het ook om woningen die bedoeld zijn voor mensen van buiten de gemeente, zoals terugkerende Burenaren. Dit zijn mensen die al eerder in de gemeente Buren woonden en nu weer terug willen komen[8].

Om in de (toekomstige) woningbehoefte van huidige en nieuwe Burenaren te voorzien, zijn er verschillende gereserveerde woningbouwprojecten. In Kerk-Avezaath ontwikkelt de gemeente de woningbouwlocatie Teisterbant. In dit gebied worden 45 woningen van verschillende typen gebouwd, aansluitend bij de woonvisie en de het 'bouwen voor behoefte'. Naast de woningbouw in Teisterbant is woningbouw mogelijk over de periode 2020 tot en met 2024, in de deelgebieden:

- Beusichem: 95 woningen
- Buren: 89 woningen
- Maurik: 158 woningen
- Lienden: 121 woningen
- Buitengebied: 81 woningen.

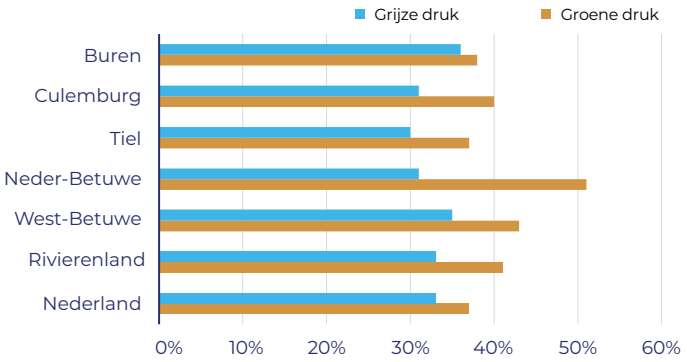

Figuur 6 **Demografische druk in groene en grijze druk – gemeente (CBS, 2020).**

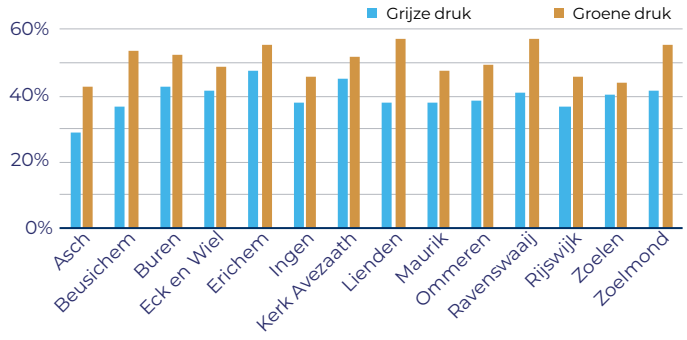

Figuur 7 **Demografische druk in groene en grijze druk – kernen (CBS, 2020)**

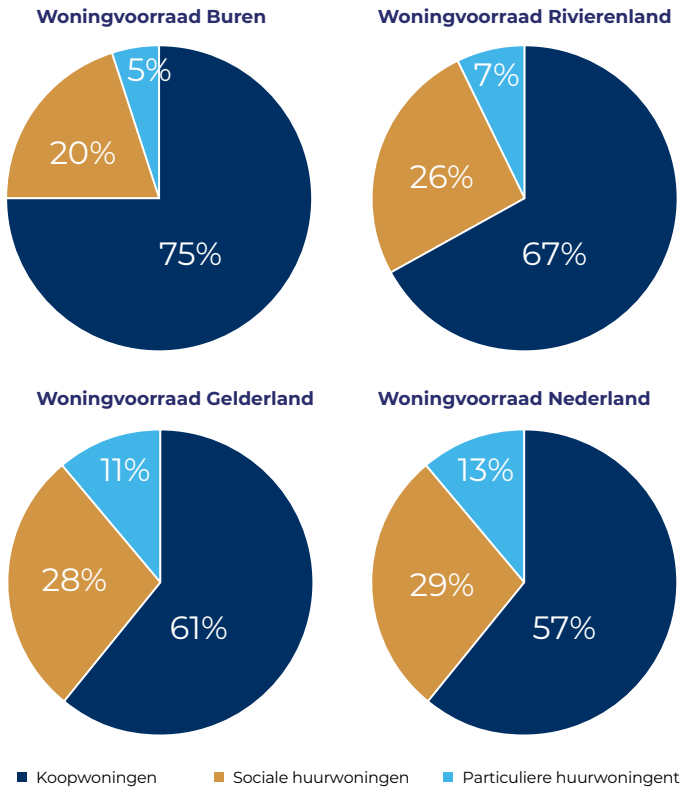

Figuur 8 **Verdeling van de totale woningvoorraad (CBS, 2019)**

8 Regio Rivierenland, Regionale Woonagenda Rivierenland 2020-2030.

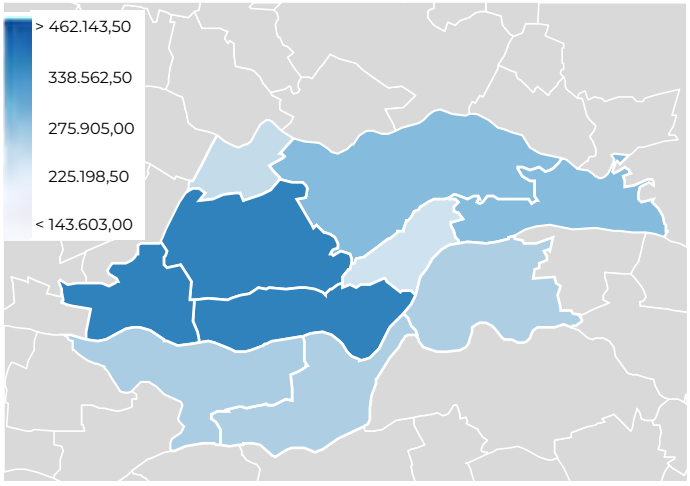

Figuur 9 **Verkoopprijs huizen in de regio Rivierenland in 2019 (CBS, 2019)**

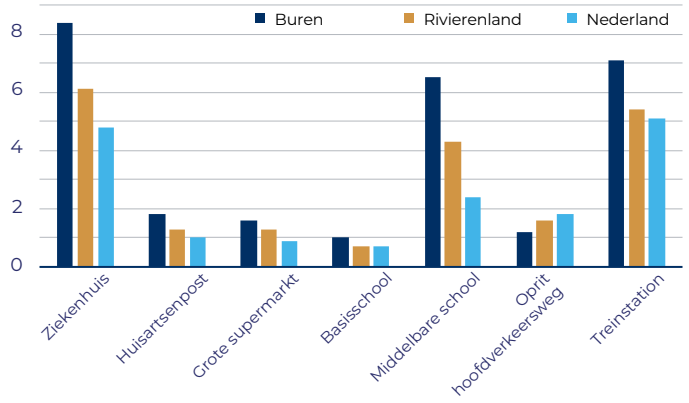

Figuur 10 **Gemiddelde afstand tot voorzieningen in km (CBS, 2019)**

Deze woningen worden door particuliere initiatieven gerealiseerd. In Maurik geeft Buren het bedrijventerrein Doejenburg II uit. Het beleid rondom bedrijventerreinen is regionaal vastgesteld in het Regionaal Programma Werklocaties. Op het bedrijventerrein mogen maximaal vijftien bedrijfswoningen worden gebouwd.

Grondexploitatie

De gemeente Buren kan zowel gebruik maken van actief, faciliterend en strategisch grondbeleid.[9] In het eerste geval wordt actief grond aangekocht, terwijl de gemeente zich bij faciliterend grondbeleid beperkt tot het regelgevende gedeelte. Strategisch grondbeleid betreft de aankoop (en mogelijk later verkoop) van strategisch gelegen percelen. Het uitgangspunt van de gemeente Buren is om een faciliterend grondbeleid te voeren.[10]

Er zijn twee actieve grondexploitaties, te weten: Teisterbant Kerk-Avezaath en Bedrijventerrein Doejenburg II. Beide plannen worden naar verwachting met een verlies afgesloten: Teisterbant met een tekort van € 181.000 en Doejenburg II met een tekort van € 7.365.000[11]. Voor deze verliezen zijn voorzieningen gevormd.

Leefbaarheid

Met behulp van de leefbarometer wordt de **leefbaarheid** van alle Nederlandse gemeenten, wijken, buurten en straten gemonitord (zie tabel 3). Uit de meting uit 2018 blijkt dat Buren – in tegenstelling tot omringende gemeenten – op elke indicator bovengemiddeld scoort (dat wil zeggen: relatief hoge afwijking van het landelijk gemiddelde), behalve op het gebied van voorzieningen. Op voorzieningen scoort de gemeente Buren, evenals omringende gemeenten, aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde (-15,8).

Een mogelijke verklaring hiervoor ligt in de relatief lage adressendichtheid van Buren. De gemeente beslaat een groot oppervlak, met veel relatief kleine kernen. Niet elke kern heeft een zelfvoorzienend voorzieningenniveau (zoals winkels, scholen, zorg), waardoor bewoners voor bepaalde voorzieningen naar een andere kern moeten, binnen of buiten de eigen gemeente.[12] Dit wordt zichtbaar in figuur 10 en tabel 4. De gemiddelde **afstand** tot een ziekenhuis, huisartsenpost, grote supermarkt, middelbare school en treinstation is groter dan het gemiddelde van Nederland en de regio. De nabijheid van grote snelwegen blijkt uit de afstand tot een oprit van een hoofdverkeersweg: deze is lager dan het landelijk en regionale gemiddelde. Inwoners van Buren zonder auto zijn voornamelijk aangewezen op het openbaar vervoer. Onder jongeren staat het openbaar vervoer op de eerste plaats van aspecten waarover zij ontevreden zijn in hun woonomgeving: 23% is hierover ontevreden (ter vergelijking: het gemiddelde in de regio GGD Gelderland-Zuid regio ligt op 8%).

Binnen de gemeente zijn (kleine) verschillen te zien wat betreft nabijheid van voorzieningen. Figuur 11 toont dat inwoners van Buren, Maurik en Lienden gemiddeld dichterbij een grote supermarkt wonen dan inwoners van omliggende kernen. Dit is ook logisch, aangezien in deze drie dorpen de meeste mensen wonen. De kernen zijn verder allemaal voorzien van een kinderdagverblijf op maximaal 3 tot 5

9 Nota grondbeleid 2017-2020.
10 Bron: https://buren.begroting-2020.nl/p10907/grondbeleid.

11 Dit bedrag hangt af van de actuele grondprijs (die afhangt van de algemene vraag in Nederland, die tot voor kort parallel aan de economische groei aantrok, en de specifieke vraag in dit segment en op deze plek) en de prijs die destijds voor deze grond is betaald. Er is geen benchmark uitgevoerd naar grondexploitaties in vergelijkbare gemeenten en dus ook geen uitspraak te doen over de relatieve hoogte van deze tekorten.
12 Gemeente Buren, Integraal Beleid Openbare Ruimte 2015.

kilometer afstand (zie Figuur 12) en ook restaurants zijn redelijk nabij (Figuur 13): alleen de bewoners van Ravenswaaij moeten hiervoor verder reizen dan de overige inwoners van de gemeente.

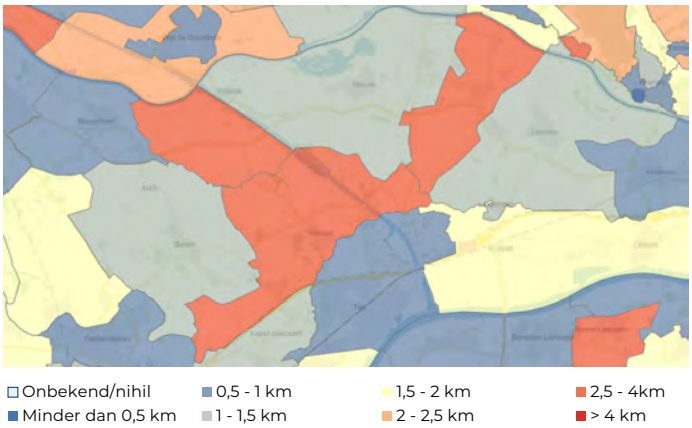

Figuur 11 **Gemiddelde afstand tot een grote supermarkt op wijkniveau (CBS, 2018)**

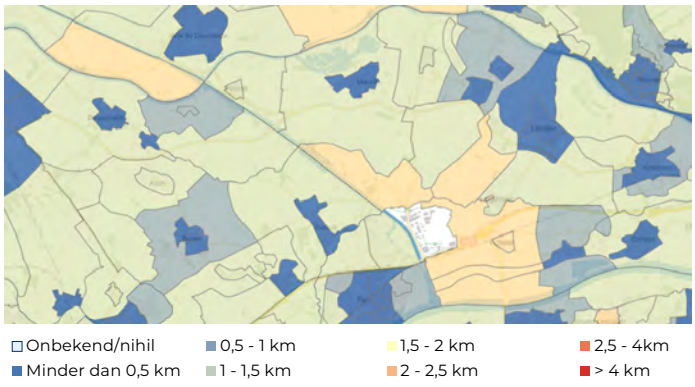

Figuur 12 **Gemiddelde afstand tot een kinderdagverblijf – buurtniveau (CBS, 2017)**

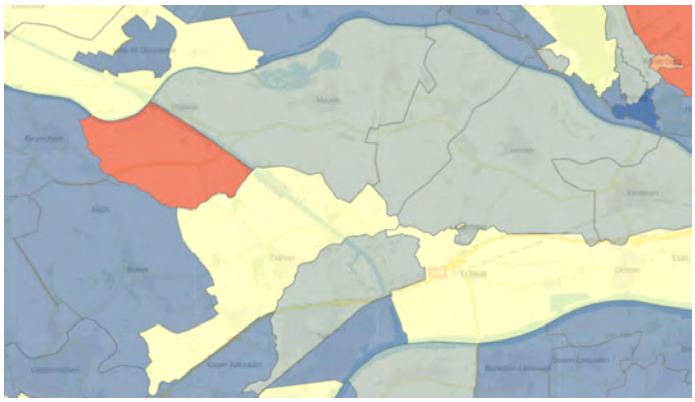

Figuur 13 **Gemiddelde afstand tot een restaurant – wijkniveau (CBS, 2018)**

3.1.2 Trends en ontwikkelingen

- Nederlands telt ruim 17,4 miljoen inwoners en de verwachting is dat de bevolking tot 2050 blijft groeien tot ruim 18,5 miljoen inwoners. Ook voor Buren is de verwachting dat er sprake zal zijn van bevolkingsgroei. Dit betekent onder meer dat er meer woningen nodig zullen zijn. Daar komt bovenop dat de gemiddelde gezinsgrootte en het aantal personen per huishouden afneemt, wat leidt tot een vraag naar meer woningen.

- In Nederland is sprake van dubbele vergrijzing: er zijn meer ouderen die gemiddeld ouder worden en er is sprake van ontgroening (minder geboorten). De grijze druk van 33% in 2019 zal naar verwachting doorgroeien naar 50,1% in 2040. Daarbij zal de groene druk toenemen van 37,3% in 2019 naar 41,1% in 2040. Deze veranderende samenstelling van de bevolking heeft ook gevolgen voor de woningmarkt: ouderen hebben bijvoorbeeld andere typen woningen nodig. Deze demografische ontwikkelingen (bevolkingsgroei en veranderingen in de omvang van huishouden en in de bevolkingssamenstelling) stellen Nederland voor een woningbouwopgave.

Urbanisatie

- De bevolking in de tien grootste gemeenten is in 2020 veel minder gegroeid dan in 2019. Doordat het aantal immigranten (arbeidsmigranten, maar ook internationale studenten en expats) sinds de wereldwijde coronamaatregelen sterk afnam, zakte de bevolkingsgroei vooral in deze steden in. Enkele kleinere gemeenten aan de rand van grote steden groeiden in 2020 het hardst. Daarnaast was er sterke groei in sommige kleinere gemeenten buiten de randstad.[13]

13 CBS, Bevolkingsgroei grotere steden stokt door lage immigratie, 2021

3.1.3 Ambities

De gemeente Buren zet in op **leefbare kernen**. Om de doelstellingen op het gebied van de fysieke leefomgeving te behalen, stelt de gemeente de volgende ambities[14]:

- Meer **woningbouw** en meer gevarieerde woningbouw. In het Woningbouwprogramma presenteert de gemeente vier strategische pijlers[15]:
  - Meer diversiteit in de voorraad met behoud van de 'dorpse' kwaliteiten.
  - Bouwen voor de jonge doelgroep.
  - Bouwen voor de oudere doelgroep.
  - Aandacht voor betaalbaarheid en vernieuwing van de sociale voorraad.

- De **voorzieningen** in de gemeente zijn belangrijk voor de leefbaarheid, zelfredzaamheid en aantrekkelijkheid van de kernen. De gemeente wil een faciliterende rol vervullen en voorzieningen mogelijk maken in kernen wanneer daar behoefte aan is en draagvlak bestaat. Daarnaast wordt in de regio een regionale visie opgesteld over voorzieningen. Er zal worden gekeken hoe de deelnemende partijen elkaar op het vlak van voorzieningen kunnen ondersteunen en aanvullen.

- De huidige structuur van het **openbaar vervoer** verbeteren, om zo de kernen per openbaar vervoer bereikbaar te houden. Daarnaast wordt ingezet op verkeersveiligheid en slimme ontsluitingen voor bedrijven.

- In 2020-2023 wordt er (noodgedwongen) meer ingezet op het onderhouden van **wegen**. Daarnaast wordt er ingezet om **civiele kunstwerken** en **openbare verlichting** weer te laten voldoen aan de actualisatie van het BBV.[16]

- Bij het onderhouden en het inrichten van de publieke ruimte rekening houden met de **gebiedstypes** en **historie** (bijvoorbeeld bij centrumgebieden en de boerenlanen die de kernen met het buitengebied verbinden).[17]

- Een integrale afweging aan de voorkant en een duidelijke lijn in aanpak van **ruimtelijke initiatieven en projecten**. Uitgangspunt daarbij is dat de initiatiefnemer betaalt en dat de gemeente het proces enkel faciliteert/regisseert.

- Een **Integraal Veiligheidsplan**, waarbij wordt ingezet op preventie waar dat kan en repressie waar het moet. Er wordt kerngericht gewerkt; inwoners worden gestimuleerd om actief en preventief bij te dragen aan de veiligheid in hun eigen kern.

- **Groenbeheer** door afvalverwerkingsbedrijf Avri wordt geëvalueerd. Daarnaast wordt ingezet op de verbetering van de biodiversiteit. Daarnaast gaat er extra geld naar het goed onderhouden van begraafplaatsen.

Om de **woningbouwopgave** in de regio af te stemmen, is de Regionale Woonagenda Rivierenland 2020-2030 opgesteld. Regionale afstemming moet zorgen voor voldoende woningen, voor de juiste doelgroepen én op de goede plek. Dit is nodig omdat er veel onderlinge relaties zijn tussen lokale woningmarkten in de regio, maar er wordt ook nadrukkelijk rekening gehouden met de verschillen tussen en de eigenheid van alle individuele gemeenten en hun kernen.

De Regio Rivierenland heeft daarnaast ook ambities op het niveau van **infrastructuur en mobiliteit**. Een van de drie speerpunten van de regio is 'Economie en Logistiek'. De regio heeft een centrale ligging en wordt doorsneden door twee belangrijke verkeersaders en grote waterwegen. Zij is hiermee een belangrijk onderdeel van de 'Gelderse Corridor'. Economisch gezien is er een sterke verbinding tussen Agribusiness en Logistiek, waardoor de regio zich steeds verder specialiseert in logistieke activiteiten. Goede infrastructuur is hiervoor een belangrijke randvoorwaarde. De regio streeft daarom naar optimale bereikbaarheid via alle modaliteiten: spoor, weg (A2 en A15), fietspaden, water, lucht, energievermogen en opwek ('pijplijn') en breedband.[18]

14 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022
15 Gemeente Buren, Woningprogramma 2020-2030
16 Gemeente Buren/Team Beheer, Integraal overzicht: beheerplannen openbare ruimte
17 Gemeente Buren, Integraal Beleid Openbare Ruimte, 2015
18 Regio Rivierenland, Ambitiedocument 2016-2020.

3.1.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- De gemeente Buren bestaat uit verschillende woonkernen, met elk een eigen karakter en een sterke kerngebondenheid van de inwoners. De gemeente wil middels haar kernenbeleid inzetten op maatwerk (waar mogelijk) per kern.
- De demografische trend van vergrijzing in Buren heeft grote gevolgen, zoals een groei van het aantal eenpersoonshuishoudens en een grotere behoefte aan (mantel)zorg en woon-zorgconcepten. Ook legt het druk op de zorg en voorzieningen die (deels door de gemeente) geboden moeten worden.
- Net als de rest van de regio en veel andere delen van Nederland kent Buren een woningbouwopgave. Gezien de (wijzigende) bevolkingssamenstelling is er behoefte aan extra starters- en seniorenwoningen. Daarnaast is er een opgave om nieuwe en bestaande woningen aan te passen aan de eisen die voortvloeien uit het Klimaatrakkoord. De woningbouwopgave wordt regionaal afgestemd in de Regionale Woonagenda Rivierenland 2020-2030.
- De Leefbarometer laat zien dat het goed wonen en leven is in Buren, zeker op gebied van de fysieke omgeving, veiligheid, bewoners en woningen. Om dit op peil te houden zal inzet van de gemeente nodig blijven, bijvoorbeeld om de kwaliteit van de openbare ruimte goed te houden en voldoende passende woningen beschikbaar te hebben.
- Bereikbaarheid van de kernen en de afstand tot bushaltes blijft een aandachtspunt, zeker gezien de vergrijzing. Daarnaast heeft Buren, net zoals de rest van Nederland, de opgave om het vervoer duurzamer te maken. Tot slot vraagt het regionale speerpunt van Economie en Logistiek inzet van de gemeente Buren om de regionale bereikbaarheid (over spoor, weg, fietspad, water, lucht, pijplijn en breedband) te verbeteren.

3.2 Economie

3.2.1 Huidige situatie

Het **aantal banen** per 1000 inwoners is in de gemeente Buren relatief laag, terwijl het **aantal bedrijfsvestigingen** juist relatief hoog is in vergelijking met de regio Rivierland, Gelderland en Nederland. Dit duidt op veel kleinere ondernemingen, wat in lijn is met het relatief hoge **percentage zzp'ers** in Buren. De netto **arbeidsparticipatie** ligt net iets boven het landelijk gemiddelde, maar onder het gemiddelde in Rivierenland. Het **werkloosheidspercentage** van Buren ligt net iets onder het regionaal, provinciaal en landelijk gemiddelde (zie tabel 5). De inkomens zijn redelijk gelijk verdeeld over de gemeente, al zijn er aan de westkant van het kanaal relatief iets meer mensen met een hoger inkomen dan aan de oostkant van het kanaal (zie Figuur 14 en Figuur 15).

Figuur 16 laat zien dat de banenverdeling over sectoren in de gemeente Buren en de regio Rivierenland over het algemeen niet ver uit elkaar liggen. De **zakelijke** en **collectieve dienstverlening**, **handel** en **industrie** zijn de grootste sectoren zijn in de gemeente Buren. Opvallend is dat de **agrarische sector** relatief groot is in Buren: het percentage banen in de landbouw is met 9% aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde van 2,6%. Voor de hele regio Rivierenland geldt overigens dat de agrarische sector dé kenmerkende sector is. Het landschap, de voedingsrijke bodem en het Nederlandse klimaat leveren hiervoor de optimale randvoorwaarden. De sector werd naar verloop van tijd bepalend voor het de invulling van het landschap en de identiteit van de regio: fruit is in Rivierenland zichtbaar aanwezig.[19] Daarnaast kent de gemeente Buren van oudsher relatief veel paardenfokkerijen. Later kwam de melkveehouderij centraler te staan.[20]

Tot slot kent de gemeente Buren vier bedrijventerreinen: Beusichem Zuid (Beusichem), De Hofstede (Lienden) en 't Hulster (Buren) en Doejenburg I (Maurik). Bedrijventerrein Doejenburg II is momenteel in ontwikkeling en voor een gedeelte uitgegeven.[21]

Uit een landelijk onderzoek onder mkb'ers blijkt dat Buren relatief goed scoort op de thema's over de tevredenheid over het **ondernemersklimaat** en de **prijs-kwaliteitverhouding van gemeentelijke producten en belastingen** (denk aan ozb, rioolheffing, leges voor vergunningen, evenementen, marketing

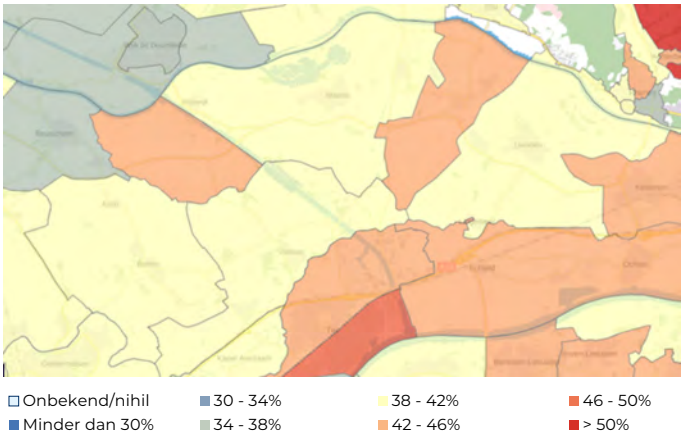

Figuur 14 **Percentage personen met een laag inkomen – wijkniveau (CBS, 2017)**

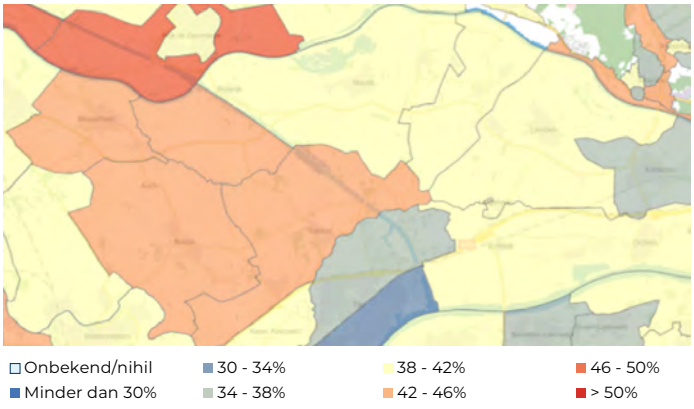

Figuur 15 **Percentage personen met hoog inkomen – wijkniveau (CBS, 2017)**

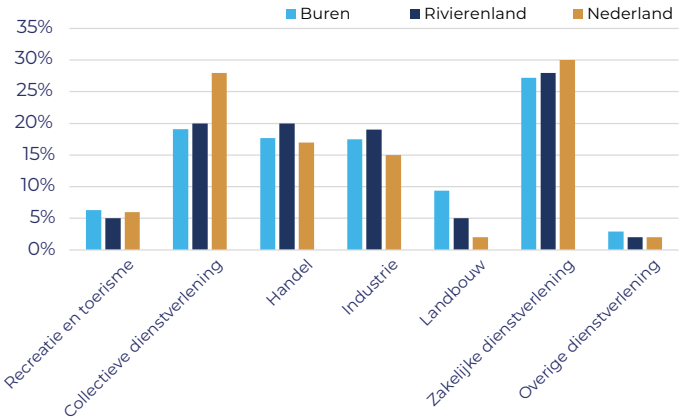

Figuur 16 **Verdeling van banen per sectoren (in percentages) (LISA, 2018)**

19 Regio Rivierenland, Ambitiedocument 2016-2020.
20 Gemeente Buren, Structuurvisie 2009-2019.
21 Via: www.buren.nl/onderwerp/bedrijventerreinen.

en investeringen in bedrijventerreinen, winkelgebieden, binnensteden en dorpskernen). Op gebied van de **communicatie,** het **beleid** en het **imago** van de gemeente scoort Buren minder goed. Op de totale ranking mkb-vriendelijke gemeentes is Buren gestegen van een 44ste plek in de ranglijst in 2016 gestegen naar een 20ste plaats in 2020 (zie tabel 6).

De gemeente Buren heeft zich de afgelopen jaren ingezet voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied en in de zeven kleine kernen. De aanleg van glasvezel was daarnaast een veelgenoemd thema in de verkiezingsprogramma's voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. In mei 2019 is gestart met de aanleg van het glasvezelnetwerk.[22] Inmiddels is de aansluiting van vrijwel alle percelen in het buitengebied gerealiseerd, op een aantal woningen na waarvoor toestemming van het waterschap nodig is.

De impact van corona

De economie van Buren wordt, net als elders in Nederland, geraakt door de coronacrisis. In de gemeente behoren naar schatting 650 tot 2.150 bedrijven tot de sectoren die het meest geraakt zijn door de coronamaatregelen van het kabinet. Zij vallen onder de regeling Tegemoetkoming schade COVID-19 (TOGS) van het Rijk. Daarnaast bedenken ondernemers creatieve oplossingen, zo zoeken fruitteeltbedrijven die onvoldoende arbeidsmigranten hebben naar inwoners die een handje kunnen helpen bij het oogsten en ontwikkelden ondernemers de website www.kooplokaalburen.nl, waarop inwoners gemakkelijk kunnen zien welke lokale ondernemers er zijn en wat zij te bieden hebben.[23]

3.2.2 Trends en ontwikkelingen[24]

De structuur van de Nederlandse economie verandert. Hieraan ligt een aantal ontwikkelingen ten grondslag:

- De economie heeft te maken met toenemende **internationalisering en digitalisering**, waardoor toegang tot het internet een steeds grotere rol speelt en fysieke afstanden een steeds kleinere.

- Na een sterke economische groei de afgelopen jaren, maken veel sectoren momenteel **economische krimp** door als gevolg van de huidige coronacrisis. Naar verwachting zullen alleen de sectoren zorg en welzijn, post en koeriers en het openbaar bestuur groeien. Met name voor de horeca, cultuur, sport en recreatie, verhuur en overige zakelijke diensten wordt grote krimp verwacht.[25]

- Door **bevolkingskrimp en vergrijzing** neemt de omvang van de beroepsbevolking af.

- Nederland heeft steeds meer een **kenniseconomie** met een sterke focus op dienstverlening. Banen op mbo-2/3-niveau verdwijnen door automatisering en robotisering en tegelijkertijd stijgt het gemiddelde opleidingsniveau in Nederland. Deze hoger opgeleiden concentreren zich met name in stedelijke gebieden.

- Er is sprake van toenemende **regiospecialisatie**, met clusters rondom de grote stedelijke gebieden. Regio Eindhoven focust zich bijvoorbeeld op High Tech Innovation, ICT en maakindustrie, regio Arnhem-Nijmegen op topsectoren Health en Energy en regio Twente op Hightech systemen en materialen. Door de toenemende regiospecialisatie ontwikkelt de werkgelegenheid zich ook variërend per regio.

3.2.3 Ambities

In de **regio Rivierenland** wordt de economische focus gelegd op agribusiness, logistiek, en toerisme. De regio heeft hierbij de volgende doelstellingen[26]:

- **Agribusiness**: de tuinbouw nog meer toonaangevend in Europa maken.
- **Logistiek**: in de top-3 logistieke hotspots van Nederland te komen.
- **Toerisme**: de Regio Rivierenland als toeristisch-recreatief merk neerzetten en een jaarlijkse omzetgroei van 5% realiseren.

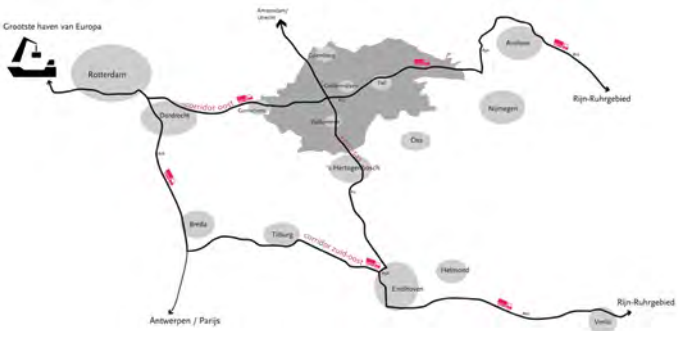

Figuur 17 **Strategische logistieke ligging van de Regio Rivierenland**

22 Via: https://www.buren.nl/onderwerp/glasvezel/.
23 Gemeente Buren, De impact van het coronavirus in Buren: Een analyse op de ontwikkelingen, risico's en nafase, 2020.
24 Gebaseerd op: TNO, Agenda voor Nederland, 2020.
25 UWV Werkbedrijf – Arbeidsmarkt, 2020 https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive.
26 Regio Rivierenland, Ruimtelijke Strategische Visie 2019.

Een sterke economie levert een belangrijke bijdrage aan de levendigheid en het woonklimaat in de kernen van de gemeente Buren.[27] Ambities zijn om het **Regionaal Investeringsfonds** meer te benutten, om (met respect voor de kerkgang) het **ondernemersklimaat** te versterken en om de **uitgifte van bedrijvenkavels** te stimuleren en activeren.[28] Momenteel werkt de gemeente Buren, samen met ondernemers, aan een Nota Economie.[29]

3.4.2 Wat betekent dit voor de gemeente?

- De agrarische sector en het hoge aantal zzp'ers zijn kenmerkend voor de gemeente Buren en voor de regio Rivierenland. Dit brengt specifieke vragen met zich mee. Hoe stimuleer en faciliteer je als gemeente verduurzaming van agrarische bedrijven? Hoe geven we klimaatadaptatie vorm? Wat doen we met eventueel vrijvallende agrarische bebouwing? Hoe staan onze zzp'ers ervoor na de coronacrisis en hoe zorgen we voor een gezond ondernemersklimaat?

- De coronacrisis raakt het bedrijfsleven in Buren, wat zorgen oplevert bij inwoners en ondernemers en uitdagingen voor de gemeente met zich meebrengt. Denk bijvoorbeeld aan oplopende werkloosheid en leegstand.

- Om de leefbaarheid in de kernen te behouden en te versterken is een sterke economie een randvoorwaarde. Denk aan voldoende werkgelegenheid (in de regio) en voorzieningenaanbod in de kernen. Dat vraagt aandacht van de gemeente.

- In de regio zijn afspraken gemaakt om als gemeenten samen te werken aan een sterke regionale economie. De regionale focus op agribusiness, logistiek en toerisme passen goed bij het profiel van de gemeente Buren en kunnen haar veel opleveren. Om dit te bereiken is wel actieve inzet van Buren in de regionale samenwerking nodig, wat capaciteit in personeel en middelen vraagt.

27 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022.
28 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022.
29 Ten tijde van het schrijven van dit rapport is deze Nota Economie nog niet verschenen.

3.3 Duurzaamheid

3.3.1 Huidige situatie

Uit tabel 7 blijkt dat Buren over relatief **veel hernieuwbare energie, warmte en elektriciteit** beschikt. Deze percentages liggen zowel ver boven het landelijk en provinciaal gemiddelde, als boven de gemiddelden van omringende gemeenten. De waterkrachtcentrale in Maurik kan een verklarende factor voor de grote hoeveelheid 'schone' stroom zijn. De waterkrachtcentrale heeft een capaciteit van 10 megawatt en levert voldoende stroom voor circa 8000 huishoudens.[30] Het **aantal woningen met zonnepanelen** in Buren is tevens hoger dan het landelijk en provinciaal gemiddelde en ligt in lijn met omringende gemeenten.

Figuur 18 wijst uit dat Buren op veel **duurzaamheidsindicatoren** beter scoort dan het landelijk gemiddelde. Op het gebied van **natuur**[31]**, energiezuinige woningen en duurzame vervoersmiddelen** scoort Buren lager dan het landelijk gemiddelde. Binnen de gemeente leeft het onderwerp: inwoners en ondernemers hebben gezamenlijk energiecoöperatie eCoBuren opgezet waarmee zij zich inzetten voor een duurzame en verantwoorde energietransitie.[32]

30 Bron: https://group.vattenfall.com/nl/wat-we-doen/onze-energiebronnen/waterkracht

31 Hoewel Buren gekenmerkt wordt door een landelijke omgeving bestaat deze voor 80% uit agrarische grond. Iets meer dan 8% van het bodemgebruik is voor bos, natuur en binnenwater.

32 eCoBuren, 2021, via www.ecoburen.nl

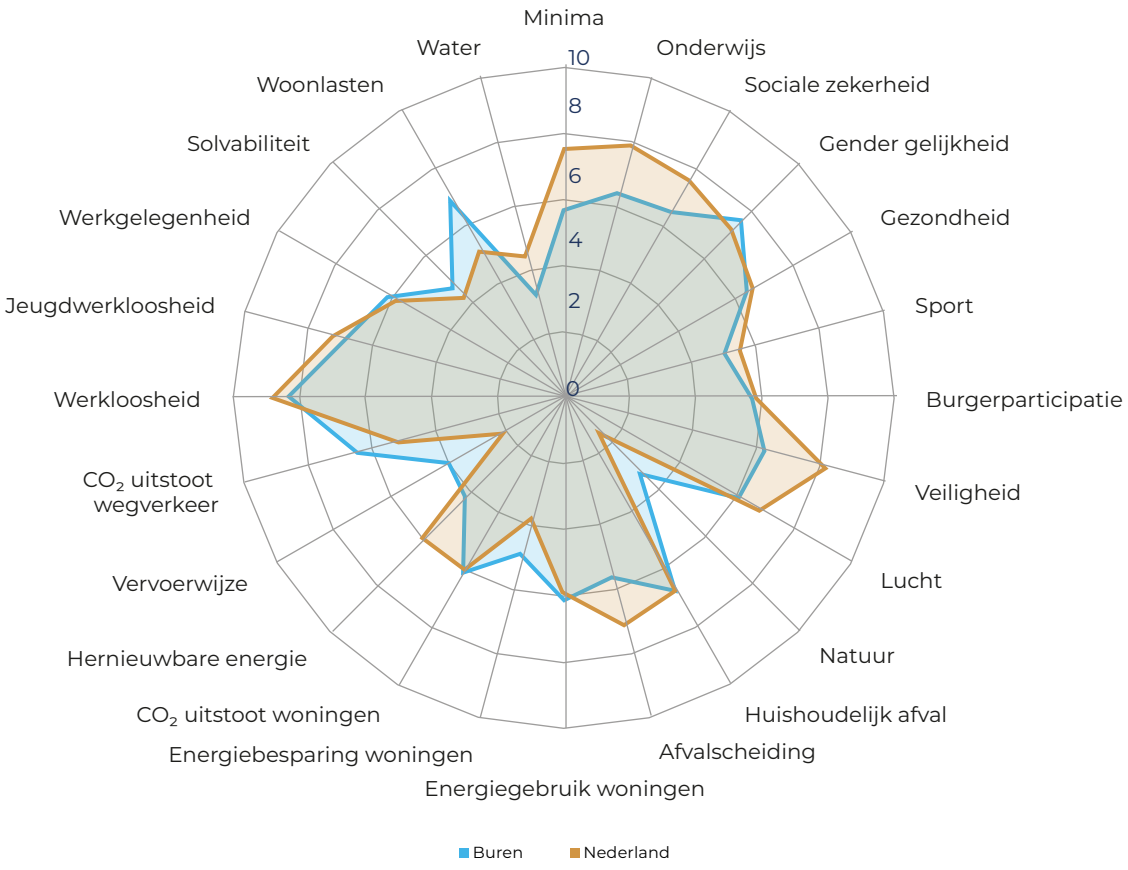

Figuur 18 **Duurzaamheidsindex Buren (dimensies mens & maatschappij, milieu & energie, economie)**[33]

33 Bron: https://gdindex.nl/dashboard/duurzaamheid?regionlevel=gemeente&regioncode=214. De gemeentelijke duurzaamheidsindex meet de duurzaamheid van gemeenten, in de breedste zin van het woord. De index is gebaseerd op drie dimensies: Mens & Maatschappij, Milieu & Energie, en Economie. Binnen deze dimensies vallen elk 5 tot 12 indicatoren.

3.3.2 Trends en ontwikkelingen

Het ecologische systeem staat onder druk. Het klimaat verandert en dit kan vergaande gevolgen hebben voor de leefomgeving van de mens.[34] Daarom wordt er op internationaal (alsmede op nationaal en lokaal niveau) gestreefd klimaatverandering terug te dringen. De energietransitie, klimaatadaptatie en de circulaire transitie zijn hier onderdeel van. Zij pogen te bewerkstelligen dat we anders omgaan met energie, het klimaat en grondstoffen door energie schoon op te wekken, door plannen op te stellen voor wateroverlast, hitte en droogte, en door producten en grondstoffen her te gebruiken.

Nederland heeft in Europees verband afgesproken dat in 2020 minimaal 14% van de energie hernieuwbaar moet zijn. Dit is echter niet gerealiseerd (11%).[35] In het op 28 juni 2019 getekende Nederlandse Klimaatakkoord is als centraal doel vastgesteld een CO2-reductie van minimaal 49% in 2030 ten opzichte van 1990 te realiseren. Gemeenten, provincies, waterschappen, bedrijven en maatschappelijke partijen hebben allen een rol in het behalen van deze doelstelling. Nederlandse gemeenten moeten een Regionale Energiestrategie (RES) opstellen, waarin zij samen met provincies en waterschappen tot gezamenlijke keuzes komen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. Daarnaast moeten in 2050 zeven miljoen woningen en één miljoen gebouwen van het aardgas af. Gemeenten zijn verantwoordelijk om deze complexe en omvangrijke opgave te realiseren.

3.3.3 Ambities

Buren wil bijdragen aan een aantrekkelijke, leefbare wereld. Nu en voor toekomstige generaties. Buren gaat op de volgende manieren aan de slag met **duurzaamheid** en **klimaat**[36]:

- Het opwekken van schone energie en de besparing van energie stimuleren.
- Met inwoners en overige stakeholders in gesprek gaan over duurzaamheid en klimaat.
- Het realiseren van formatie en budget voor de doelen zoals voor 2030 en 2050 vastgesteld in het Gelders Energie Akkoord, onder andere door gebruik te maken van geldstromen van provincie, het Rijk en Europa.
- Onderzoek doen naar de druk op riool- en afwateringssystemen en de bijbehorende problematiek aanpakken.
- Het inzetten op de opwekking van duurzame energie. Onderdeel hiervan is het plaatsen van laadpunten voor elektrische auto's.
- Het implementeren van de **integrale klimaatvisie**. Hierin komen de volgende onderdelen aan bod[37]:
  - De energietransitie: de grootschalige opwekking van duurzame energie.
  - Energiebesparing: het zuiniger maken van woningen en bedrijfspanden.
  - Warmtevisie: het duurzamer verwarmen van woningen en bedrijven.
  - Klimaatadaptatie: de Burense en regionale adaptatiestrategie op klimaatverandering
  - Circulaire economie: visie op het hergebruiken van grondstoffen.
  - Verduurzaming eigen organisatie: driestappenplan richting een duurzaam Gemeente Buren.

Buren is onderdeel van de **RES-regio** Rivierenland. In april 2021 leverde regio de RES 1.0 op waarin zij een conceptbod doet van 1,2 TWh duurzame elektriciteit in 2030. Dit bod is als volgt opgebouwd:

- 0,301 TWh uit zon op grote daken: van 37 hectare in 2020 naar 191 hectare in 2030.
- 0,283 TWh uit zonnevelden: van 49 hectare in het Concept RES-bod (bestaand en in ontwikkeling) naar 249 hectare in 2030.
- 0,750 TWh uit windturbines: van 32 turbines in het Concept RES-bod (bestaand en in ontwikkeling minus 7 turbines afgeschreven in 2030) naar 49 turbines (17 nieuw).[38]

In het Gelders Energie akkoord is de ambitie vastgelegd om in 2030 55% minder CO2-uitstoot te hebben dan in 1990 en in 2050 CO2-neutraal te zijn. Met het bod uit de RES 1.0 kan de regio een vermindering van de CO2-uitstoot van 34% in 2030 realiseren. Voor het realiseren van de overige

34 KNMI, Jaaroverzicht 2018.
35 Bron: Energieopwek.nl.
36 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022
37 Gemeente Buren, Klimaatvisie Buren 2020
38 De nieuwe turbines komen volgens de huidige plannen te staan in Culemborg, Zaltbommel (Windpark Bommelerwaard-A2), Maasdriel (Burgerwindpark A2 Lage Rooijen) en Midden-Betuwe.

21% reductie liggen volgens de regio kansen bij duurzame mobiliteit, duurzame glastuinbouw, verduurzaming van bedrijven(terreinen) en circulaire economie.[39]

3.3.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- De gemeente Buren scoort goed op **duurzaamheid**, met relatief veel hernieuwbare energie, warmte en elektriciteit en woningen met zonnepanelen. Komende jaren volgt de gemeente de koers van de integrale klimaatvisie met ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen. Ook in regionaal verband zijn duurzaamheidsambities vastgelegd.

- In regioverband zal de doorontwikkeling van de concept-RES naar de **RES 1.0** en de uitvoering daarvan de komende jaren inzet en middelen van de gemeente Buren vragen.

3.4 Sociaal domein

Gemeenten zijn verplicht de Jeugdwet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet uit te voeren. De gemeente Buren draagt zo bij aan de zorg, ondersteuning en redzaamheid die inwoners behoeven om zo zelfstandig mogelijk mee te doen in de samenleving.[40]

3.4.1 Huidige situatie

In het kader van de **Wmo** en de **Jeugdwet** werkt de gemeente Buren intensief samen met Sterk in de buurt (Stib), het gebiedsteam voor inwoners van de gemeente Buren. Deze samenwerking is niet vrijblijvend: de gemeente betaalt een financiële vergoeding, maakt jaarlijks afspraken over wat Stib en de gemeente van elkaar verwachten en monitort gezamenlijk de voortgang. Daarnaast werkt Buren in Rivierenland-verband samen als het gaat om specialistische zorg en het gedwongen kader (jeugdbescherming en jeugdreclassering). De gemeente Buren is lokaal verantwoordelijk voor preventie, de toegang tot de zorg, de lokale transformatie en de lokale algemene voorzieningen. Op deze thema's wordt de samenwerking met (lokale) partners in het maatschappelijke middenveld gezocht.[41]

Uit het cliëntervaringsonderzoek (CEO) **Jeugdhulp** 2019, dat is afgenomen onder jongeren vanaf twaalf jaar uit de gemeente Buren die in 2019 jeugdhulp hebben ontvangen, blijkt de jeugdhulp een positief effect te hebben op het overgrote deel van de ondervraagde jongeren. Het contact met de jeugdhulp wordt voornamelijk positief ervaren, het gaat beter op school, werk of dagbesteding, en vier op de vijf jongeren merken vooruitgang op het relationele vlak. Daarnaast voelen de jongeren zich vaker veilig, gehoord en vertrouwd over de toekomst.[42]

Het CEO Jeugdhulp 2019 is ook afgenomen onder ouder(s)/verzorger(s) van kinderen van nul tot en met vijftien jaar die in 2019 jeugdhulp hebben aangevraagd. Ook onder deze doelgroep was de overgrote meerderheid tevreden over het contact met de jeugdhulp. Zeven op de tien ouder(s)/verzorger(s) geeft aan dat het kind zich beter voelt en dat het thuis beter gaat. Ruim 60% geeft aan dat zij problemen beter op kunnen lossen, beter voor zichzelf op kunnen komen en meer vertrouwen in de toekomst hebben.[43]

Buren heeft tevens een CEO over de **Wmo** 2019 uit laten voeren. Het contact wordt door de Wmo-cliënten overwegend positief beoordeeld, met als uitzondering dat slechts 26% wist van cliënt-ondersteuners. Ruim vier op de vijf cliënten vindt de zorg/ondersteuning die zij krijgen van goede kwaliteit en passend bij de hulpvraag. Daarnaast geeft ongeveer vier op de vijf respondenten aan dat zij door de zorg/ondersteuning beter de dingen kunnen doen die zij willen, zich beter kunnen redden en een betere kwaliteit van leven hebben.[44]

Net zoals elders in Nederland heeft ook Buren te maken met **oplopende kosten in het sociaal domein**. In 2018 constateerde de gemeente bijvoorbeeld een tekort op de jeugdzorg van € 1,2 miljoen, naar aanleiding waarvan zij een onderzoek liet uitvoeren naar de oorzaken van dit tekort en zich liet adviseren over mogelijkheden om meer grip op deze financiën te krijgen.[45]

Uit de **Gezondheidsmonitor Jeugd** blijkt een aantal positieve ontwikkelingen voor jongeren in de gemeente Buren in de periode 2007-2019: toenemende sociale steun van vrienden, minder jongeren hebben last van het gehoor, meer groente- en fruitconsumptie, grotere acceptatie van homoseksualiteit en minder overgewicht, alcoholconsumptie, roken, en risicovol

39 Fruitdelta Rivierenland, Regionale Energiestrategie (RES) 1.0, 6 april 2021.
40 Gemeente Buren, Samenkracht en burgerparticipatie Samenkracht en burgerparticipatie - Gemeente Buren.
41 Gemeente Buren, Beleidsplan Wmo en Jeugdwet 2017 – 2020.
42 Gemeente Buren, Cliëntenervaringsonderzoek Jeugdhulp (jongeren) 2019.
43 Gemeente Buren, Cliëntenervaringsonderzoek Jeugdhulp (ouders) 2019.
44 Gemeente Buren, Cliëntenervaringsonderzoek Wmo 2019.
45 Gemeente Buren, Raadsvoorstel Onderzoek Van Montfoort, 29 september 2020.

social mediagedrag. Daar staat echter tegenover dat de (indicatie van) psychosociale problematiek toeneemt (zie ook de volgende figuur (19), de weerbaarheid en ervaren gezondheid afnemen en dat jongeren minder vaak sporten en bewegen. De gemeente Buren scoort rond het regionaal gemiddelde, maar op de thema's psychosociale problemen, weerbaarheid, ervaren gezondheid, suikerhoudende drankjes, alcohol en openbaar vervoer lager dan het gemiddelde.[46] Belangrijk om te benadrukken is dat de coronacrisis gevolgen heeft voor de fysieke en mentale gezondheid van jongeren; deze gevolgen zijn nog niet in genoemde cijfers meegenomen.

Wat betreft het welzijn van jonge kinderen (0-12 jaar) toont Buren positieve trends op gebied van pesten, meeroken, gezonde start (moeder dronk geen alcohol tijdens de zwangerschap), beweging, fruit eten en kindvriendelijke buurten. Aandacht is echter nodig voor het toenemende risico op psychosociale problemen. Vooral aandacht voor de risicogroepen is hierbij belangrijk.[47]

3.4.2 Trends en ontwikkelingen

In een kamerbrief uit november 2019 stellen ministers Hugo de Jonge (Ministerie van VWS) en Sander Dekker (Rechtsbescherming) dat het kabinet gaat ingrijpen bij de jeugdzorg. Gemeenten worden verplicht om samen te werken in zo'n veertig **jeugdregio's** en het schaalniveau waar verschillende vormen van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering worden aangeboden komt vast te liggen. Hiermee hoopt het kabinet de toegankelijkheid en kwaliteit van de jeugdhulp te verbeteren.[48] De gemeente Buren maakt deel uit van de Jeugdregio Rivierenland.

3.4.3 Ambities

In het coalitieakkoord 2020-2022 is afgesproken te werken aan **adequate sturingsinformatie** om het sociaal domein zowel inhoudelijk als financieel goed te monitoren. Daarnaast zet de coalitie in op **preventie** en investeert zij in ondersteuning dichtbij, in de eigen kracht van inwoners en in vroegsignalering. Zo moet dure geïndiceerde zorg worden voorkomen.

In september 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met de visie 'Kansen Pakken'.[49] Daarin worden de missie en visie gepresenteerd:

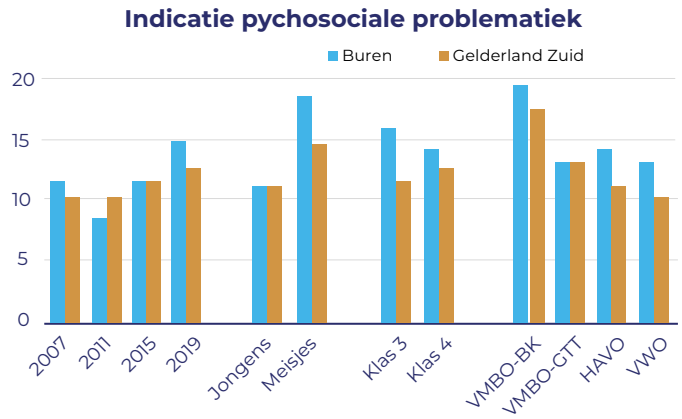

Figuur 19 **Indicatie sociale problematiek bij jongeren. Bron: Gezondheidsmonitor Jeugd 2019-2020.**

- **Missie**: het doel van Buren is dat iedereen kan en mag meedoen, ongeacht leeftijd, inkomen, afkomst of beperking. Veel inwoners lukt dit prima zelfstandig. Daar waar nodig biedt Buren passende hulp en ondersteuning. Ondersteunen gebeurt integraal, in het besef dat ondersteuning op het ene domein in samenhang moet gebeuren met andere domeinen.

- **Visie**: Buren streeft naar een vitale Burense samenleving. Inwoners hebben de wil en het vermogen om op een positieve manier hun leven zelf in te richten. Als dat – om welke reden dan ook – niet lukt, biedt de gemeente haar inwoners hulp en ondersteuning aan. Het herstel van vitaliteit staat centraal. Dit wordt altijd samen met de inwoners, hun netwerken en maatschappelijke partners gedaan.

De afgelopen jaren stemde de gemeenteraad van Buren in met het Beleidsplan Wmo en Jeugdwet, met de nota Gezondheidsbeleid en met de Burense visie op het kind. De gemeente Buren is verder bezig zich voor te bereiden op de doordecentralisatie van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang (start 2021) en de nieuwe Inburgeringswet (start 2021). Tot slot wil de gemeente lokaal uitvoering geven aan het landelijk Sportakkoord (waaronder inclusief sporten, iedereen doet mee) en aan het Preventieakkoord (inzetten op het verbeteren van de gezondheidssituatie van met name inwoners met een laag inkomen).

46 GGD Gelderland-Zuid, Gezondheidsmonitor Jeugd 2019-2020.
47 GGD Gelderland-Zuid, Kindermonitor 2017.
48 Kamerbrief Naar een betere organisatie van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering, 7 november 2019.
49 Gemeente Buren, 'Kansen Pakken' Het sociaal domein van Buren, 2020-2023.

3.4.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- De **Jeugdhulp en Wmo** worden door cliënten in Buren positief beoordeeld. Desondanks blijft deze sector aandacht vragen van de gemeente:
  - De verwachting is dat in Buren, net als in veel andere Nederlandse gemeenten, de **kosten in het sociaal domein zullen oplopen**, zeker in de Jeugdzorg.
  - Buren heeft een **vergrijzende bevolking**, waardoor de vraag naar Wmo-faciliteiten zal toenemen. Deze vraag kan enigszins worden ondervangen door preventie en mantelzorg, maar een verdere stijging van het beroep op capaciteit en middelen is niet uitgesloten.

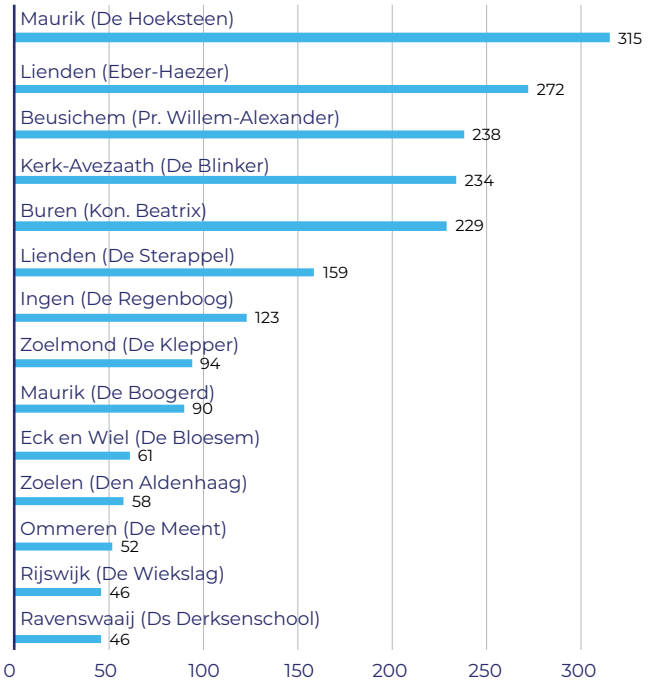

Figuur 20 **Leerlingaantallen basisscholen gemeente Buren (DUO, 2020)**

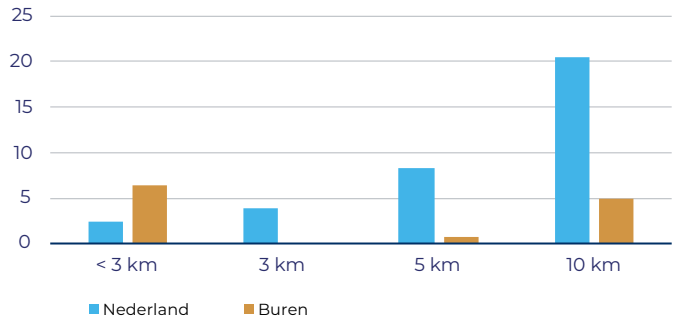

Figuur 21 **Gemiddelde nabijheid voortgezet onderwijs, CBS, 2021**

3.5 Onderwijs

3.5.1 Huidige situatie

Buren heeft een ruim aanbod van **basisscholen**: op Asch, Buurmalsen, Erichem en Kapel-Avezaath na is iedere dorpskern voorzien van primair onderwijs. Van de veertien basisscholen zijn er elf openbaar, twee protestants-christelijk en één reformatorisch. De in totaal 2017 leerlingen[50] zijn voor circa 93% woonachtig in de gemeente Buren en zijn onevenredig verspreid over de verschillende scholen: de twee kleinste scholen hebben 46 leerlingen hebben en de grootste 315 (zie figuur 20). Drie scholen vallen hierbij onder de opheffingsnorm à 54 leerlingen die de gemeente hanteert.[51] De schoolbesturen van deze scholen (De Meert, De Wiekslag en Ds. Derksenschool) gebruiken aanvullende wettelijke mogelijkheden om de locaties in stand te houden.

Wat betreft het voortgezet onderwijs is de gemeente afhankelijk van het aanbod in de regio. Het aantal **middelbare scholen** rondom Buren ligt aanzienlijk lager dan het gemiddelde van Nederland (Figuur 21). Alhoewel er dus genoeg basisscholen op korte afstand zijn, moeten de jongeren van Buren een stuk verder fietsen.

BasisBuren, de overkoepelende organisatie van de openbare basisscholen in Buren, heeft in 2018 een onderzoek laten uitvoeren naar taalontwikkeling in de gemeente. Hieruit kwam naar voren dat er verschillen zijn in het taalniveau tussen de kernen.[52] Deze verschillen zijn terug te zien in de taalresultaten op basisscholen: kinderen die in een 'taalarme' omgeving opgroeien, scoren gemiddeld lager op taalonderwijs dan de kinderen uit andere kernen. Hoewel de scholen bezig zijn met een inhaalslag, blijkt het moeilijk om de taalachterstand in te lopen.[53] Het percentage laaggeletterden in Buren komt overeen met het landelijk gemiddelde (12%)[54], maar ligt hoger dan in aangrenzende gemeenten (zie Figuur 22). Opvallend is dat waar migranten oververtegenwoordigd zijn in de groep laaggeletterden op landelijk niveau, de grootste groep (43%) van de **laaggeletterden** in Buren vijftigplussers zonder migratieachtergrond zijn. Van de jongeren onder de dertig jaar zonder partner of inderen is 12% laaggeletterd.[55]

50 Duo (2020), Open Onderwijsdata, via https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/po/leerlingen-po/po-totaal/bo-gewicht-leeftijd.jsp
51 Gemeente Buren (2020), Startnotitie Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.
52 Expertisecentrum Nederland i.s.m. BasisBuren, gemeente Buren, CPOB & SSBB (2018), Taalonderzoek Werkdocument.
53 BasisBuren: Jaarsverslag 2019.
54 ECBO (2020). https://geletterdheidinzicht.nl/
55 ECBO (2020). https://geletterdheidinzicht.nl/

Bevolking opleidingsniveau 15 tot 75 jaar, 2019

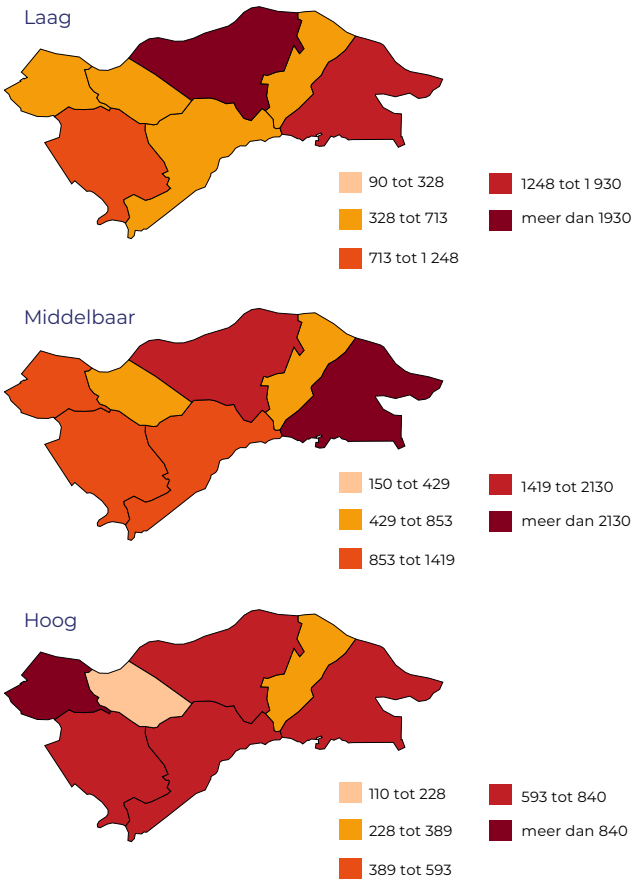

Figuur 22 **Visuele weergave laaggeletterdheid t.o.v. het landelijk gemiddelde (ECBO, 2020)**

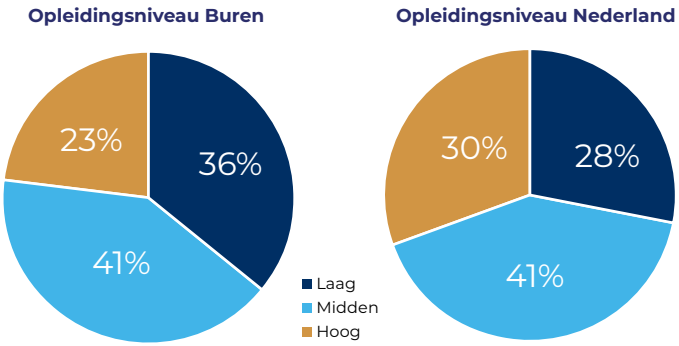

Figuur 23 **Opleidingsniveau bevolking 15-75 jaar, CBS, 2019**

Figuur 23 laat het **gemiddelde opleidingsniveau**[56] zien voor Buren en Nederland. Het aandeel laagopgeleiden ligt in Buren hoger, en het aantal hoogopgeleiden lager dan het landelijk gemiddelde.

3.5.2 Trends en ontwikkelingen

Het onderwijs is onderhevig aan een aantal structurele ontwikkelingen, dat wordt versterkt door de coronacrisis:

- Doordat meer onderwijzers het onderwijs verlaten vanwege het behalen van de AOW-leeftijd dan dat er nieuwe leerkrachten instromen, loopt het **(landelijke) lerarentekort** op.[57]

- Basis- en middelbare scholen moesten in 2020 en 2021 enkele maanden noodgedwongen hun deuren sluiten vanwege de coronamaatregelen. De al eerder ingezette trend van **digitalisering** van het onderwijs kreeg hierdoor een vogelvlucht. Desalniettemin is de sociale functie van de school in het leven van kinderen en jongeren een tijd weggevallen. De oefening in zich sociaal tot anderen te verhouden beperkte zich veelal tot de thuissituatie. Dit raakt kinderen en jongeren in hun sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van hun brein.[58]

- Het kabinet investeert vanaf 2020 vijf jaar lang € 5 miljoen per jaar in maatregelen om laaggeletterdheid bij volwassenen terug te dringen en taalontwikkeling te stimuleren bij kinderen. Dit bedrag komt bovenop het structurele budget dat gemeenten ontvangen voor volwasseneneducatie. De gemeente Tiel is door het Ministerie van OCW aangewezen als centrumgemeente voor het vertalen van de 'Tel met Taal ' aanpak van het kabinet naar een regionaal **Actieplan Laaggeletterdheid** 2020-2024.[59]

3.5.3 Ambities

Buren wil kwalitatief goed onderwijs bieden aan haar inwoners en doet dat door verschillende ambities te stellen:

- **Gebiedsgericht aanbod** en programma's voor kinderen en ouders waaronder **basisscholen** op korte afstand.[60]

- **Laaggeletterdheid** aanpakken op een kerngerichte manier en het stimuleren van lezen.[61] In dit kader is in februari 2021 de raad akkoord gegaan met het vaststellen van de subsidieverordening Basisbibliotheek Gemeente Buren.[62]

56 Laag: basisonderwijs, vmbo, eerste drie jaar havo/vwo, entreeopleiding, mbo1, praktijkonderwijs. Middelbaar: bovenbouw havo/vwo, mbo2, mbo3, mbo4. Hoog: hbo, wo.

57 CBS (2020), via https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/07/lerarentekort-ook-al-in-de-jaren-vijftig
58 Shonkhoff (2020), Stress resilience and the role of science: responding to the Coronavirus.
59 Ministerie OCW (2019), Kamerbrief 'Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024'
60 Gemeente Buren, via https://buren.begroting-2021.nl/p13322/doelenboom
61 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022.
62 Gemeente Buren (2021), via https://www.buren.nl/nieuws/terugblik-gemeenteraad-buren/5268/

Voorzien in goede en **gezonde schoolgebouwen** om zo verschillende doelen te bereiken (ontwikkeling doorgaande leer- en ontwikkelingslijn, passend onderwijs, spreiding, leefbaarheid en duurzaamheid).[63] Aan de raad is voorgelegd om aan de hand van deze inhoudelijke lijnen samen met maatschappelijke partners een nieuw Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (2018-2033) te ontwikkelen.[64]

3.5.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- De aanwezigheid van **basisonderwijs in de kernen** levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van de kernen. De gemeente Buren zet daarom in op een korte afstand tot basisscholen. Gevolg hiervan is overigens wel dat sommige scholen een zeer laag leerlingenaantal hebben, wat kan leiden tot zorgen over de financiën, de kwaliteit en het voortbestaan van deze scholen.

- Een ander aandachtspunt is dat Buren een hogere **laaggeletterdheid** kent dan omliggende gemeenten en dat dit vooral vijftigplussers zonder migratieachtergrond betreft.

3.6 Cultuur, sport en recreatie

3.6.1 Huidige situatie

De 106 rijksmonumenten, 66 gemeentelijke monumenten, de geschiedenis met de Oranjes en de groene natuur maken Buren een **aantrekkelijke omgeving** voor toerisme en recreatie. Er zijn daarnaast diverse musea, zoals het Streekmuseum Baron van Brakell[65], het Marechausseemuseum dat sinds 1972 gehuisvest is in het monumentale pand het Weeshuis en het museum Buren en Oranje dat de eeuwenoude band tussen de Oranjes en de stad vertelt[66]. De aanwezige dorpshuizen in de kernen fungeren als multifunctionele accommodaties en zijn essentieel voor het verenigingsleven en (culturele) activiteiten. Daarnaast vinden er verschillende **evenementen** plaats waaronder BetuwsBuren, de jaarlijkse fruit- en streekmarkt die haar zesde editie door corona naar 2021 moest verplaatsen[67], en de door Buren B!zonder georganiseerde kunstroutes[68].
Dit culturele en recreatieve aanbod op gemeentelijk niveau wordt regionaal aangevuld met onder Appelpop en het Fruitcorso in Tiel, Culemborg Blues en de Bloesemtocht in Geldermalsen.[69] De diverse kerken in de gemeente Buren spelen daarnaast een belangrijke rol in de Burense cultuur. Desalniettemin is de kerkelijke gemeenschap aan de ene kant van het Amsterdam-Rijnkanaal groter dan aan de andere kant.

De gemeente Buren geeft per inwoner aanzienlijk minder uit aan **sport, cultuur en recreatie** dan de overige gemeenten in de regio Rivierenland, het landelijke en het provinciale gemiddelde (zie Figuur 24) Ter illustratie: waar Buren € 101 per inwoner uitgeeft, ligt het gemiddelde van de regio op € 225.

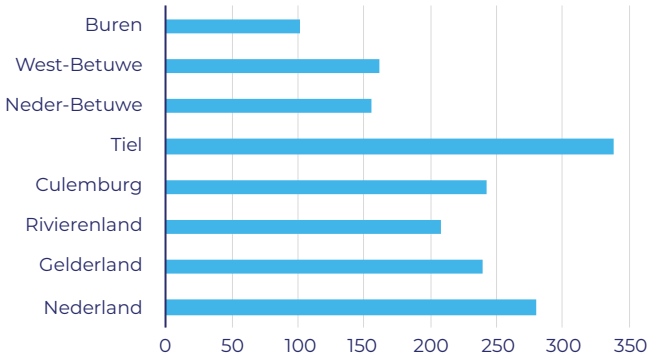

Figuur 24 **Uitgaven (€) per inwoner aan sport, cultuur en recreatie (CBS, 2021)**

63 Gemeente Buren, Besluit. Startnotitie Integraal Huisvestingsplan Onderwijs, 2020
64 Gemeente Buren, Uitvoeringsagenda Coalitieakkoord 2020-2022.

65 Via, https://www.streekmuseumbaronvanbrakell.nl/
66 Via http://www.museumburenenoranje.nl/
67 Via https://www.burenstad.nl/site/betuwsburen
68 Via http://www.kunstrouteburen.nl/bb-organisatie/
69 Regio Rivierenland, Ambitiedocument 2016-2020.

Figuur 25 laat zien dat Buren qua **afstand tot sport- en groenvoorzieningen** niet veel afwijkt van het landelijke gemiddelde en het gemiddelde van de regio. Een verblijfsrecreatief terrein, zoals bijvoorbeeld een camping, is zelfs aanzienlijk dichterbij dan gemiddeld in Nederland. Daar staat tegenover dat de inwoners van Buren verder moeten reizen naar een zwembad en dat er minder parken of plantsoenen in de buurt zijn.

Qua **nabijheid van culturele/recreatieve voorzieningen** valt op dat inwoners van Buren gemiddeld twee tot drie keer zo ver moeten reizen naar een bibliotheek als de rest van de regio. Hoewel de gemeente op dit moment zelf geen bibliotheek heeft, is Buren eind 2020 wel aangesloten bij de regionale bibliotheek. Ook de afstand tot een poppodium is twee keer zo groot als het gemiddelde van Nederland (zie figuur 26).

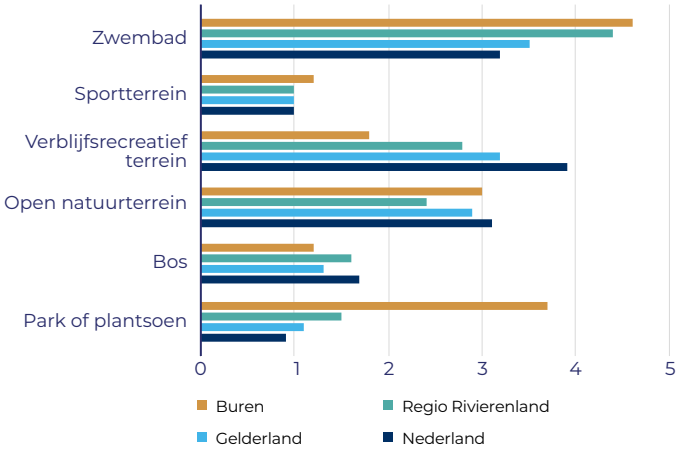

Figuur 25 **Gemiddelde afstand (in km) tot sport- en groenvoorzieningen: Nederland, Regio Rivierenland en gemeente Buren (CBS, 2019) [70]**

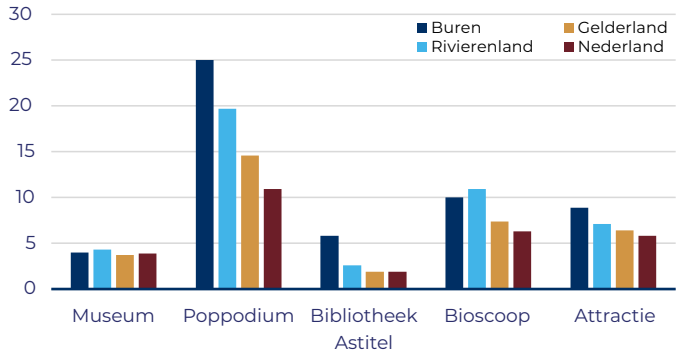

Figuur 26 **Gemiddelde afstand (km) tot (culturele) recreatieve voorzieningen (CBS, 2019)**

3.6.2 Trends en ontwikkelingen

- Voor recreatieve en culturele instellingen heeft de **coronacrisis** grote gevolgen: het verdienmodel is gebaseerd op volle zalen, kaartverkoop en horecaomzet en staat daarmee haaks op de anderhalvemetersamenleving. Dit geldt ook voor dorpshuizen die hun exploitatie onder druk zien staan. Voor de leefbaarheid van dorpskernen is de aanwezigheid van een dergelijke multifunctionele locatie essentieel, omdat dit veelal de plek is waar lokale initiatieven vorm krijgen en mensen elkaar kunnen ontmoeten.

- Daarnaast is de wereld door corona een stuk kleiner geworden, waardoor men **lokaler is gaan leven, recreëren en werken**. Mensen kunnen hier aan gaan wennen en (recreatieve) mogelijkheden in de buurt waarderen. Dit zal een andere vraag en een intensiever beslag op de lokale openbare ruimte met zich meebrengen. Buren heeft hierbij vanwege haar groene omgeving een goede uitgangspositie.

- Minister van Engelshoven heeft in 2018 aan gemeentes en provincies gevraagd om **regionale cultuurprofielen** te ontwikkelen. In het oosten van Nederland zijn door de provincie Gelderland, de provincie Overijssel en de verschillende gemeentes vijf cultuurprofielen gevormd waarbij er middels 'Route Oost' ook aandacht is voor de culturele infrastructuur, bovenregionale talentontwikkeling en profilering.[71] De provincie Gelderland heeft aangegeven gemeenten in Rivierenland te willen ondersteunen bij het in stand houden van een toekomstbestendige culturele infrastructuur. De ondersteuning is gebaseerd op een gezamenlijk vastgestelde visie op het gebied van cultuur en erfgoed. Waar overige regio's in Gelderland wel een regionaal cultuurprofiel hebben ontwikkeld, is dit in Rivierenland niet het geval. De gezamenlijke visie over cultuur en erfgoed is dus nog niet bekend in het gebied. Wel heeft de gemeenteraad van Buren in januari 2021 de Erfgoedverordening aangepast, zodat deze beter aansluit bij de Erfgoedwet.[72]

70 CBS, via https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80305ned/table?dl=4ABD7

71 CultuurOost, via https://www.cultuuroost.nl/regioprofielen-voor-cultuur/

72 Gemeente Buren, Raadsvergadering 26 januari 2021.

Figuur 27 **Regionale cultuurprofielen landsdeel Oost, verbonden door Route Oost, CultuurOost, 2021**

3.6.3 Ambities

- De gemeente Buren heeft in haar Coalitieakkoord de ambitie benoemd om het **kunst- en cultuuraanbod te waarborgen** en **nieuwe initiatieven uit de samenleving te faciliteren**. Op die manier wordt de identiteit van Buren als gemeente versterkt en wordt er tegelijkertijd in de recreatieve behoeftes van inwoners voorzien[73], wat de leefbaarheid van de kernen ten goede komt. Het doel is om in 2021 een cultuurvisie op te stellen[74]. Daarnaast stemt de gemeenteraad van Buren in maart 2021 over een subsidieverlening voor een basisbibliotheek in de gemeente.[75]

- Buren wil **gezondheid en welzijn stimuleren** en inwoners voldoende mogelijkheden bieden om te bewegen. Daarnaast is de wens uitgesproken om de visie op sport breed te gaan opstellen om zo een inclusief aanbod te bewerkstelligen. Het streven is dat minimaal 70% van de bewoners tevreden is over de lokale sportvoorzieningen.[76]

- Op regionaal niveau is Buren onderdeel van het **'Cultuur en Erfgoedpact Rivierenland'** waarbinnen verschillende lijnen zijn ontwikkeld die elk aan diverse ambities werken. Deze regionale samenwerking staat in het teken van gezamenlijke (streek)marketing in relatie tot erfgoed en erfgoededucatie. Het programma 'Verbinden en Ontsluiten' heeft bijvoorbeeld als doel het cultureel erfgoed en de historie van de regio in te zetten om toerisme te bevorderen.[77] Een ander onderdeel van het 'Cultuur en Erfgoedpact' speelt in op de ontgroening en de vergrijzing van de regio door **cultuurparticipatie onder ouderen te stimuleren**. De ambitie is om door middel van culturele activiteiten zingeving te stimuleren en eenzaamheidsproblematiek onder ouderen tegen te gaan.[78]

- Ook is er in juli 2020 het 'Convenant Cultuureducatie 2020-2023' gesloten waarbij verschillende gemeenten uit de regio samenwerken om **gedegen cultuuronderwijs** te realiseren.[79] Op lokaal niveau hebben basisscholen, kinderopvangorganisaties, lokale culturele partijen en de gemeente de ambitie gesteld om kunst en cultuur een structurele plaats te geven in de kinderopvang en het onderwijs.[80]

- In Rivierenland is de ambitie uitgesproken om zoveel mogelijk culturele activiteiten dichtbij huis te faciliteren. Hierbij spelen dorpshuizen en (kleine) theaterzalen een cruciale rol.

3.6.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- In Buren zijn diverse mogelijkheden voor **sport, cultuur en recreatie**: in musea, bij verenigingen, op kunstroutes en tijdens evenementen. Wat opvalt is dat de gemeente per inwoner aanzienlijk minder geld uitgeeft aan sport, cultuur en recreatie dan gemiddeld. Ook zijn de gemiddelde afstanden tot recreatieve en culturele voorzieningen (denk aan bibliotheken, poppodia en bioscopen) groter dan landelijk gemiddeld.

- De ambitie van de gemeente is om het **kunst- en cultuuraanbod** te waarborgen en uit te breiden, met als doel de identiteit van Buren te versterken en de leefbaarheid in de kernen te vergroten. Dit zal inzet in capaciteit en middelen van de gemeente vragen.

73 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022.
74 Gemeente Buren, Uitvoeringsagenda Coalitieakkoord 2020-2022.
75 Gemeente Buren, Agendapunten raadsvergadering 2 maart 2021.
76 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022.
77 Regio Rivierenland, via https://rivierenland.biz/projecten/cultuur-en-erfgoedpact-verbinden-ontsluiten/
78 Regio Rivierenland, via https://docplayer.nl/109481571-Programma-cultuur-en-erfgoedpact-rivierenland.html
79 CultuurOost, via https://www.cultuuroost.nl/convenanten-cultuureducatie/
80 Gemeente Buren, via https://www.buren.nl/nieuws/kunst-en-cultuur-voor-ieder-kind/3793/

3.7 Veiligheid

3.7.1 Huidige situatie

Figuur 28 laat zien dat inwoners van Buren zich over het algemeen veilig voelen in hun omgeving. Deze veiligheidsbeleving past bij de data: er zijn weinig geregistreerde misdrijven in de gemeente (zie figuur 29). Ruim tweederde van de misdrijven in Buren zijn vermogensmisdrijven; deze verdeling komt overeen met wat er in de regio en in het land te zien is.

3.7.2 Trends en ontwikkelingen

- Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen zijn van invloed op het veiligheidsbeleid van gemeenten. Voorbeelden hiervan zijn mensen met **verward gedrag**, **cybercrime** en **ondermijning** (het onder druk komen te staan van de rechtsorde door georganiseerde criminaliteit). Gemeenten hebben verschillende bestuursrechtelijke instrumenten om ondermijning aan te pakken, denk aan het intrekken van vergunningen en het sluiten van woningen, bedrijven en andere locaties waar georganiseerde criminaliteit plaatsvindt, maar kampen veelal met een tekort aan menskracht om hier vol op in te kunnen zetten.[81]

- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid waarschuwt voor verhoogde **natuurrisico's**, zoals overstromingen, hittestress en (natuur)branden. De kans op overstromingen en hittestress neemt door klimaatverandering versneld toe. Daarnaast lopen de A15 en de Betuweroute dwars door de regio heen. Over deze routes vindt transport van gevaarlijke stoffen plaats, welke naar verwachting in intensiteit zullen toenemen.[82]

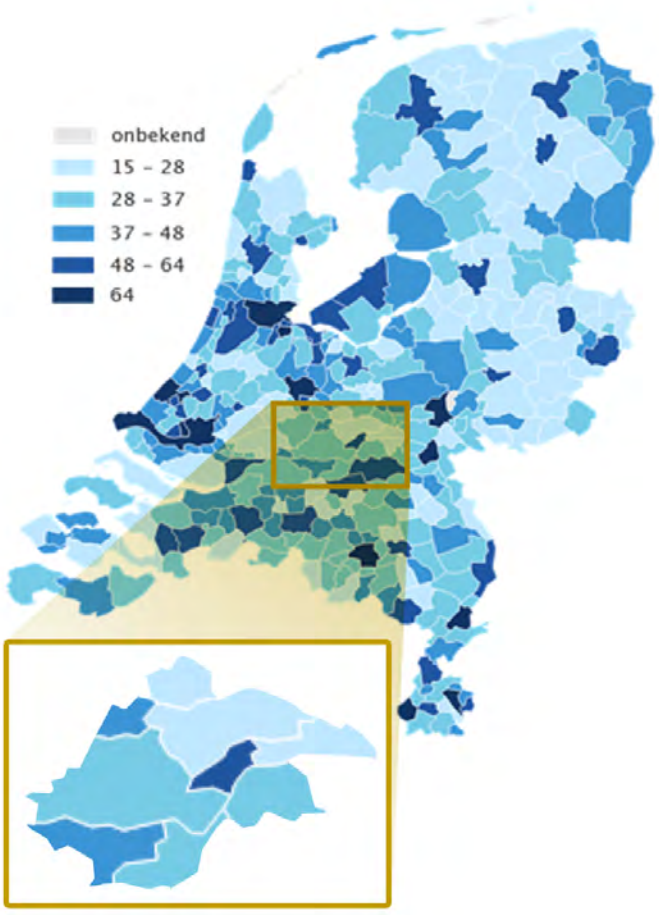

Figuur 28 **Veiligheidsbeleving weergegeven als afwijking van het Nederlands gemiddelde, BZK/WWI, Leefbarometer**

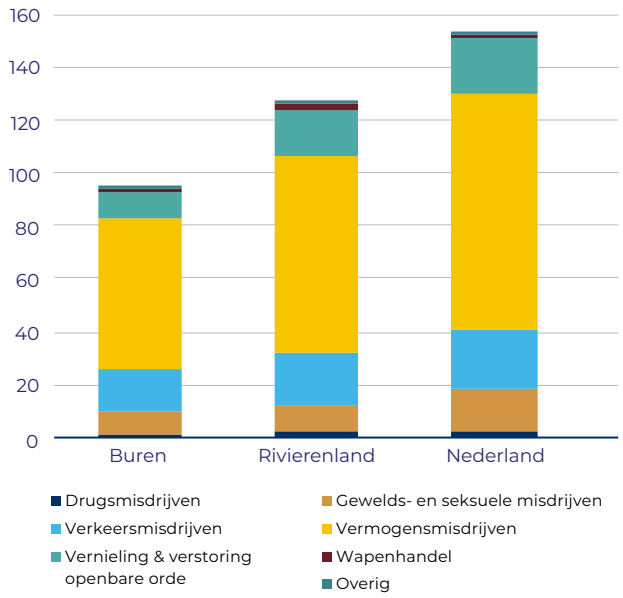

Figuur 29 **Aantal en verdeling van misdrijven per 10.000 inwoners (CBS, 2020)**

3.7.3 Ambities

81 VNG, Raadgever Ondermijning. Bron: https://vng.nl/artikelen/raadgever-ondermijning.
82 Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, Regionaal risicoprofiel Gelderland-Zuid en Regionaal Beleidsplan 2020-2030.

Het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 stelt dat iedere bewoner zich veilig moet voelen in de gemeente Buren. Het plan benoemt daarbij vijf prioriteiten[83]:

- **High Impact Crimes:** omdat high impact crimes (zoals zware delicten, woninginbraken, overvallen, straatroven en geweld) van directe invloed zijn op het veiligheidsgevoel van inwoners, heeft het aanpakken hiervan prioriteit.
- **Ondermijning**: het ondermijningsbeeld van de gemeente Buren laten een toename zien in het aantal drugsdumpingen en overige fenomenen als hennepkwekerijen, XTC-labs, Outlaw Motorcycle Gang (OMG), fraude, illegale handel en het illegaal gebruik van loodsen en schuren.
- **Zorg en veiligheid**: goede ketensamenwerking is noodzakelijk om schrijnende situaties met huiselijk geweld, kindermishandeling en overlast door personen met verward gedrag te voorkomen. Zowel op regionaal niveau als op lokaal niveau wordt hard gewerkt om processen te verbeteren.
- **Veiligheid in het buitengebied**: 90% van de gemeente Buren bestaat uit buitengebied en dit brengt specifieke veiligheidsvraagstukken met zich mee. In het buitengebied wordt gestart met een project om te komen tot het Keurmerk Veilig Buitengebied.
- **Sociale veiligheid**: leefbaarheid en veiligheid zijn nauw met elkaar verbonden. Binnen dit thema is specifiek aandacht voor de jeugd. Met de meeste jeugd gaat het goed en om die reden richten we ons vooral op de aanpak van jeugdoverlast en vroegtijdige ondersteuning van kwetsbare jongeren.

In het kader van kerngericht werken stelt het coalitieakkoord tot doel om de veiligheid in de gemeente samen met inwoners, verenigingen en ondernemers te vergroten.[84]

In het Regionaal beleidsplan 2020-2023 van de veiligheidsregio Gelderland-Zuid worden bovendien ontwikkelingen rond informatie en technologie, participatie en zelfredzaamheid, veranderende wet- en regelgeving én risico's en organisatie beschreven. Om deze ontwikkelingen het hoofd te bieden, zet de veiligheidsregio in op samenwerking en afstemming, risicogericht werken, het creëren van een weerbare samenleving en werken aan een toekomstbestendige veiligheidsregio.[85]

3.7.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- De gemeente Buren kent relatief lage geregistreerde misdrijvencijfers en het overgrote deel van de inwoners geeft aan zich **veilig** te voelen. Aandachtspunten voor de gemeente wat betreft veiligheid zijn ondermijning en natuurrisico's (overstromingen, droogte en hitte).
- Met het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 krijgt de gemeente Buren grip op de ontwikkelingen die de veiligheid van inwoners bedreigen. De gemeente Buren heeft als doel om de veiligheid **in samenwerking met inwoners, verenigingen en ondernemers** aan te pakken.

83 Gemeente Buren, Integraal Veiligheidsplan 2020-2030.

84 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022

85 Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, Regionaal Beleidsplan 2020-2023.

3.8 Bestuur en organisatie

3.8.1 Huidige situatie

Vertrouwen in de overheid

De VNG Burgerpeiling meet het vertrouwen in de overheid. In figuur 30 is dit weergegeven voor Buren en het landelijk gemiddelde, voor de jaren 2016 en 2019. De figuur visualiseert het percentage inwoners dat (heel) veel (bovenste grafiek) en (heel) weinig (onderste grafiek) vertrouwen heeft in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd. Buren heeft een veel kleiner percentage inwoners met (heel) veel vertrouwen in de overheid (in 2019, 22% tegenover 32% landelijk), en een groter percentage inwoners met (heel) weinig vertrouwen in de overheid (22% tegenover 20% landelijk). Wel is ten opzichte van 2016 een positieve trend te zien.

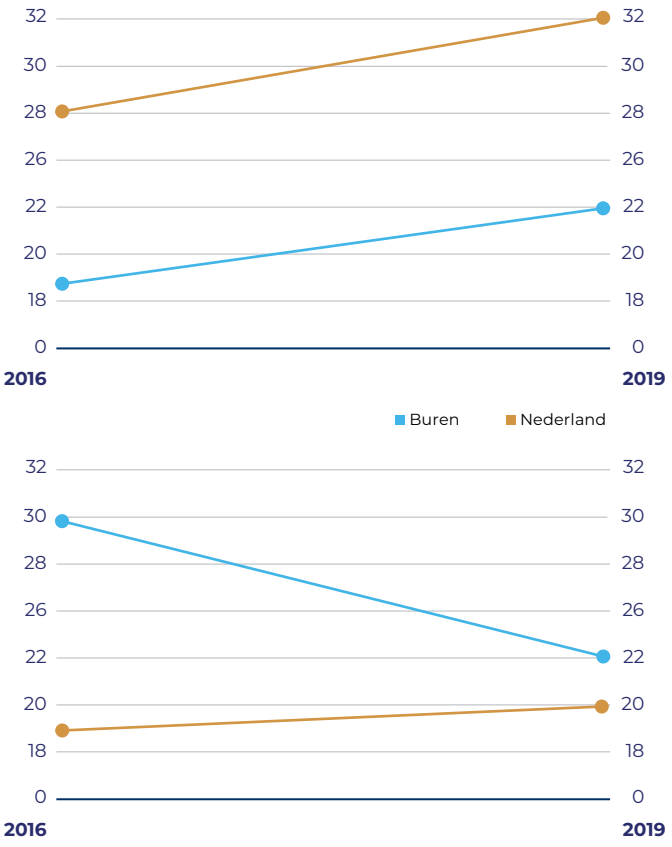

Figuur 30 **Vertrouwen in de gemeente, VNG Burgerpeiling (2016, 2019)**

Dienstverlening

De **inwoners** van Buren zijn over het algemeen redelijk tevreden met de **dienstverlening** van de gemeente, blijkt uit onderzoek van I&O. Buren scoort op onderdelen als digitale faciliteiten (6,8) en het waarderen van de gemeentelijke inspanningen (6,5) hetzelfde als het landelijke gemiddelde.

De **dienstverlening aan ondernemers** laat nog te wensen over: Figuur 31 laat zien dat 71% van de facturen aan ondernemers op tijd wordt betaald. Dit percentage ligt lager dan het gemiddelde in de regio en het land. Bovendien hanteert het Ministerie van EZK een streefwaarde van 90%.[86] Deze afwijking is terug te zien in het gemiddelde aantal dagen van de betaaltermijn (Figuur 32): waar de wettelijke betaaltermijn dertig dagen is, kostte het de gemeente Buren in 2018 gemiddeld 39 dagen om een factuur te betalen aan een ondernemer. Hierbij dient te worden aangetekend dat het gaat om cijfers uit 2018.

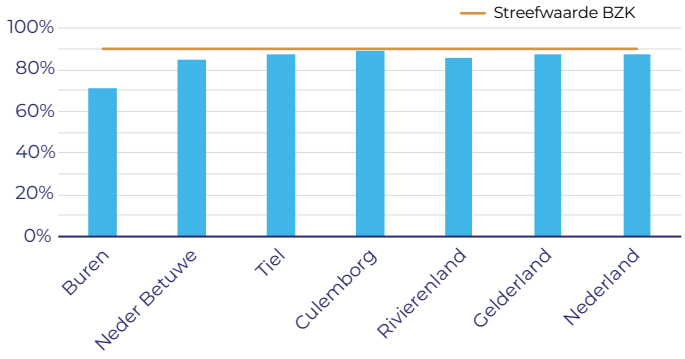

Figuur 31 **Percentage tijdig betaalde facturen afgezet tegen streefwaarde (90%) van BZK (CBS, 2018)**

Organisatie

De organisatie met 145 FTE bestaat uit vier domeinen Sociaal, Ruimte, Dienstverlening en Bedrijfsvoering met daarbinnen een aantal afdelingen. Per inwoner kent de organisatie 5,13 fte aan functies waarvan er 4,93 fte daadwerkelijk is ingevuld (zie Tabel 9). Een vergelijking met omliggende gemeenten laat zien dat Buren hier goed op scoort: waar in Buren een kleine 4% van de fte's niet is ingevuld, ligt dit in de regio hoger met als uitschieter West Betuwe waar maar liefst 17,5% van de beoogde fte's niet is ingevuld. De apparaatskosten per inwoner liggen in Buren aan de hoge kant in vergelijking met de rest van de regio, al liggen de getallen dicht bij elkaar.

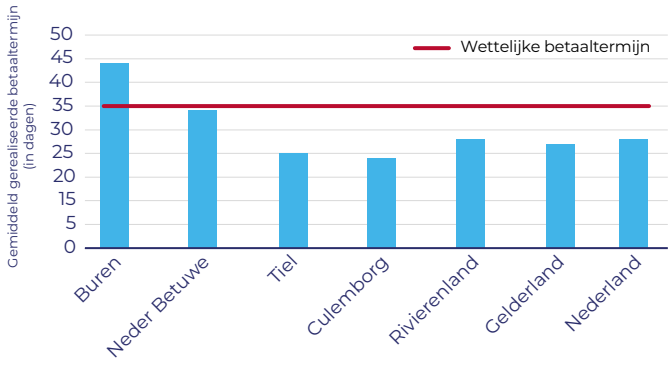

Figuur 32 **Gemiddeld gerealiseerde betaaltermijn gemeente aan ondernemers afgezet tegen wettelijke betaaltermijn (CBS, 2018)**

86 EZK, 2018

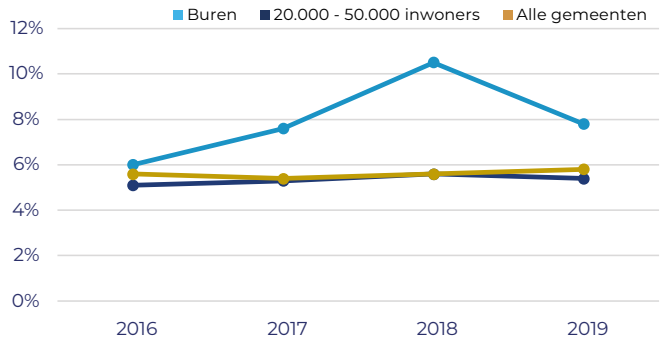

Figuur 33 **Ziekteverzuim, Jaarstukken Buren (2019), A&O (2019).**

Het **bestuur** van Buren kent een lange periode van instabiliteit. Er zijn vijf **coalitiebreuken** geweest sinds 2002 en de huidige coalitie is gevormd na een rapport van de informateur vanwege stroeve onderlinge verhoudingen. In de afgelopen jaren is de driehoek van burgemeester, gemeentesecretaris en griffier geheel gewisseld.

De **gemeentelijke organisatie** kent de afgelopen jaren grote opgaven. De verwachting is dat de **uitstroom** in 2021 flink zal stijgen in de gemeentelijke organisatie – van 16 naar 26 - doordat er relatief veel mensen met pensioen gaan.[87] Daarnaast liep het **ziekteverzuim** in 2018 op naar 10,5%.[88] Deze zwakte in 2019 en 2020 weliswaar af naar respectievelijk 7,6% en 6,4%, maar ligt daarmee nog steeds boven het gemiddelde van gemeenten van dezelfde grootte en het gemiddelde van alle gemeenten (zie Figuur 33).

Financiële positie (op basis van programmabegroting 2021-2024)

De **netto schuldquote** is de mate waarin de schuld met het inkomen gedragen kan worden. Hierbij geldt: hoe lager, hoe beter. Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich tussen de 0% en 100% en bij een netto schuldquote van meer dan 130% is er sprake van een zeer hoge schuld. De netto schuldquote van de gemeente Buren is relatief laag.

Onder de **solvabiliteitsratio** wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De VNG geeft als signaalwaarde een percentage van 20%. Bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs. De solvabiliteit van Buren was 34% in 2019 en is geschat op 25% in 2020.

Het kengetal **grondexploitatie** geeft aan in welke mate bouwgronden in exploitatie invloed hebben op de baten van de gemeente. Voor dit ratio geldt, hoe lager hoe beter. De VNG beschouwt een ratio onder de 20% als voldoende (onafhankelijk van opbrengsten uit grondexploitaties). Buren voldoet hieraan.

De gemeente kent daarnaast een **onbenutte OZB-capaciteit** van 2,4% – dat is hoger dan landelijk gemiddeld (1,4%).[89]

De begroting van 2021 van de gemeente Buren wordt door de provincie beoordeeld als structureel en reëel in evenwicht. De gemeente staat daarmee in 2021 onder repressief toezicht, wat de reguliere vorm van toezicht is.[90]

3.8.2 Trends en ontwikkelingen

- De **financiële positie van gemeenten** zal de komende jaren meer onder druk te komen staan. Grote maatschappelijke opgaven vragen om gemeentelijke investeringen, maar door druk op de exploitatie is het moeilijk hier kapitaaldekking voor te vinden.[91] Een benchmark wijst uit dat drie op de vier gemeenten worstelen met financiële tekorten. Deze worden vooral veroorzaakt door uitgaven voor taken op het sociaal domein, die gemiddeld bijna 40% van de totale gemeentelijke begroting beslaan. Hierdoor drukt het sociaal domein zwaar op de gemeentelijke begroting en staat in veel gemeenten het water financieel aan de lippen.[92]

- Een andere reden dat veel gemeenten een tekort op hun begroting hebben, is de teruglopende uitkering van het **gemeentefonds**. In de afgelopen jaren is gewerkt aan een nieuwe verdelingssystematiek, onder andere voor een betere aansluiting van de kosten van het sociaal domein, een betere inkomstenverevening en minder complexiteit. De besluitvorming over de nieuwe verdeling van het gemeentefonds is aan het volgend kabinet. Dit betekent dat de invoering ervan opschuift naar 1 januari 2023. Op 29 januari jl. is het concept van de nieuwe verdelingssystematiek openbaar geworden. Het lijkt erop dat de gemeente Buren een van de gemeenten is die erop vooruitgaan: het totale herverdeeleffect op basis van het nieuwe volume is € 74 positief per inwoner van de gemeente.[93] Op dit moment werkt de Raad voor het Openbaar Bestuur aan een advies over de herijking van het gemeentefonds. Naar aanleiding van vragen

87 Gemeente Buren, Programmabegroting 2021-2024
88 Als mogelijke verklaringen voor dit hoge percentage zijn door P&O drie aspecten aangedragen. 1) In dit jaar is afscheid genomen van de ARBO-medewerker, waarna niet meer specifiek gestuurd werd op verzuim en herstel. 2) In dit jaar vonden veel wisselingen in het management plaats (zittende leidinggevenden werden boventallig en nieuwe leidinggevenden werden op 1 oktober benoemd), waardoor beperkt gestuurd werd op actief verzuimbeleid. 3) Er waren dit jaar drie langdurig zieken.

89 VNG, financiële posities gemeenten 2018
90 Provincie Gelderland, Besluit Begroting 2021, 9 februari 2021.
91 VNG, 2020
92 BDO, Benchmark Nederlandse gemeenten, 2019.
93 Concept nieuw verdeelmodel gemeentefonds, 29 januari 2021.

van de Raad zal de minister van BZK naar verwachting in juni 2021 een aangepast verdeelvoorstel aan de ROB sturen.

- Het **belang van ICT** zal stijgen. Door de anderhalvemeter-samenleving in 2020 moesten gemeenten noodgedwongen een andere vorm van contact tussen gemeente en inwoner organiseren. Gemeentes waren al in transitie naar een meer digitaal georiënteerde dienstverlening en bedrijfsvoering en deze trend zal zich versneld doorzetten.[94] De inzet van ICT was voorheen vooral ondersteunend, maar kent steeds meer toepassingsmogelijkheden. Het biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om via digitalisering betere dienstverlening te organiseren, maar ook om maatschappelijke vraagstukken te adresseren door optimaal gebruik te maken van data. Naast digitalisering is de verwachting dat ook het thuiswerken iets is wat zal blijven. Dit zal om veranderingen in de organisatie vragen.

- **Digitalisering** brengt kansen, maar ook bedreigingen met zich mee. Waar door digitale communicatie nieuwe groepen bereikt kunnen worden (zoals jongeren en werkenden), kunnen ouderen en digitaal minder gevaardigde mensen minder goed meekomen met als risico dat zij uit beeld verdwijnen. Een andere bedreiging ligt in het veiligheidsdomein. Overheden beschikken over privacygevoelige data van inwoners en ondernemers waardoor digitale veiligheid steeds belangrijker wordt. Niet alleen voor overheden; ook burgers zullen meer met cybercriminaliteit te maken krijgen in de vorm van bijvoorbeeld WhatsApp-fraude. Digitalisering en informatisering vragen dus om hoogwaardige en specialistische kennis die nog niet overal voldoende aanwezig is.

3.8.3 Ambities

- Een van de belangrijkste ambities van de gemeente Buren is '**kerngericht werken**'.[95] Dit betekent onder andere dat de gemeente inzet op participatie en aansluiting bij alle inwoners. Hierbij wordt onderkend dat de dorpen verschillen en dat er een aanpak op maat gemaakt moet worden om alle gebieden in de gemeente te betrekken in het proces. Het doel is om kerngericht werken integraal onderdeel te maken van de manier van werken in de gemeente. Hier gaan we in hoofdstuk 4 nader op in.

- Raad, college en ambtelijke organisatie streven naar een constructievere samenwerking.

- Buren wil een financieel solide gemeente zijn. Momenteel loopt een onderzoek naar de financiële positie van de gemeente.

- Buren wil digitalisering doorzetten in de dienstverlening en hierop een professionaliseringsslag maken.[96]

- De organisatie staat voor de uitdaging om het ziekteverzuim terug te dringen.[97]

3.8.4 Wat betekent dit voor de gemeente?

- Het **bestuurlijk klimaat** van Buren werd de afgelopen jaren gekenmerkt door instabiliteit. Dit heeft gevolgen voor de focus en visie van de gemeente, het nemen van grote besluiten en het imago en de positie in de regio. Om stappen voorwaarts te maken, is een stabielere bestuurscultuur noodzakelijk.

- Het bestuur van een kleinere gemeente staat vaak dichter op de inwoners. Dit geeft het voordeel van **betrokkenheid en herkenbaarheid**. De gemeente Buren wil hier middels het kernenbeleid extra op inzetten. Dit vraagt om een andere manier van werken door de organisatie, college en raad.

- We zien een kleine **gemeentelijke organisatie**, die op punten kwetsbaar is. De dienstverlening aan inwoners wordt positief beoordeeld, de dienstverlening aan ondernemers kan beter. De verwachte uitstroom in 2021 en het bovengemiddeld hoge ziekteverzuim vragen om aandacht. Risico is dat hierdoor de werkdruk oploopt. Een ontwikkelslag maken in de organisatie kost capaciteit, kwaliteit en (dus) geld.

- Ontwikkelingen op het gebied van **digitalisering** vragen specialistische kennis en investeringen.

- De **gemeentefinanciën** van Buren staan onder druk. Momenteel laat de gemeente Buren een onderzoek naar de financiën uitvoeren. Dit zal gevolgen hebben voor de begroting en de financiële ruimte die Buren heeft om op de eigen ambities in te zetten.

94 VNG, Agenda digitale veiligheid 2020-2024
95 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022
96 Kadernota 2020
97 Gemeente Buren, Begroting 2020-2022

3.9 Beelden over de beleidsterreinen

Naast het in kaart brengen van feiten, hebben wij in de gesprekken met interne en externe stakeholders (zie paragraaf 1.3) **beelden** opgehaald over de opgaven en ambities voor Buren, de kernen en de regio. In deze paragraaf geven we de meest voorkomende en/of meest tegenstrijdige beelden weer. Over sommige thema's zijn we kort: dat betekent dat het door de gesprekspartners weinig is genoemd.

Het overkoepelende thema in de gesprekken was 'woekeren met ruimte'. Buren is een gemeente met een groot oppervlakte en verschillende opgaven – van woningbouw tot de energietransitie, van economie tot leefbaarheid - strijden om die ruimte. Vanuit het perspectief 'woekeren met ruimte' komen we tot de volgende clustering van beelden.

• Leefbaarheid, wonen en bereikbaarheid

Leefbaarheid in de veertien kernen is een ambitie die door alle betrokkenen wordt onderschreven. Leefbaarheid heeft verschillende aspecten: het behoud van de eigenheid van de individuele kernen, het op peil houden van het voorzieningenniveau, het voorkomen dat er 'slaapkernen' ontstaan én het behoud van het cultuurhistorisch landschap.

Een ambitie die hier nauw mee samenhangt en die past binnen de landelijke opgave van het woningtekort is woningbouw in de kernen, met aandacht voor verschillende doelgroepen. Zo kan krimp worden tegengegaan en blijft het mogelijk om voorzieningen in de kernen in de lucht te houden. Wel is er discussie over de mate waarin (ook) moet worden gebouwd voor mensen van buiten de regio/gemeente die graag naar Buren zouden verhuizen.

Ook de bereikbaarheid per auto en openbaar vervoer is een aandachtspunt dat op alle schaalniveaus – regio, gemeente en kernen – op de radar staat.

• Economie

Sterke sectoren in de regio Rivierenland zijn agribusiness, logistiek en toerisme en recreatie. Deze sectoren hebben potentie voor het versterken van de lokale en regionale economie, soms ook in combinatie: zo trekt de 'klassieke' fruitteelt in het bloesemseizoen veel toeristen. De klassieke fruitteelt is in Buren echter sterk in omvang afgenomen ten behoeve van onder andere de laanboomteelt en andere onderdelen van de fruitsector (waaronder logistiek). De gemeenteraad én inwoners zijn bovendien niet onverdeeld positief over de ongebreidelde groei van de toeristische sector. Hoewel dit economisch kansen biedt, kan het de leefbaarheid onder druk zetten. Ook op een eventuele uitbreiding van de laanboomteeltsector zijn verschillende betrokkenen kritisch: vanwege de landschappelijke uitstraling, het aantal vervoersbewegingen en het feit dat het laaggeschoold werk is dat niet bijdraagt aan de ontwikkeling van mensen.

De regio heeft relatief veel MKB en sterke familiebedrijven. Deze zijn over het algemeen zeer veerkrachtig, maar niet per definitie innovatief. Hier ligt volgens betrokkenen een opgave, ook in relatie tot de duurzaamheidsambities.

Vanuit ondernemers worden tot slot twee specifieke thema's aangedragen. Ten eerste de toekomst van bedrijventerreinen, en ten tweede het faciliteren van startende bedrijven.

• Duurzaamheid

De regionale energiestrategie en de klimaatadaptatie zijn opgaven waar iedereen mee te maken krijgt, of men nou wil of niet. De gemeenten in de regio zijn op elkaar aangewezen om deze opgaven te realiseren. Om in dit regionale spel positie te kiezen, is een eenduidige visie nodig op wat de gemeente wil én kan bieden. Over beide opgaven lopen de beelden echter uiteen. De één staat een kleinschalige energietransitie voor die geen beslag legt op de ruimte en geen invloed heeft op het open karakter van het landschap, de ander ziet dit niet als een reëel perspectief gegeven de gezamenlijke regionale opgave en stelt dat Buren méér moet doen.

Door een aantal gesprekspartners wordt klimaatadaptatie, en in het bijzonder hoogwater en droogte, genoemd als grote opgave voor de gemeente en de regio, specifiek voor de agribusiness-sector (inclusief de fruitteelt).

• Sociaal domein

Het valt ons op, zeker gegeven de geplande taakuitbreiding voor gemeenten, dat het sociaal domein in de gesprekken weinig werd benoemd als belangrijk en/of urgent thema.

Enkele gesprekspartners benoemden de opgaven om laaggeletterdheid terug te dringen en om een passend antwoord

te vinden op de vergrijzing – zoals het gebrek aan passende woonvormen voor ouderen en de zorg voor verwarde ouderen. Ook kwam de woon- en zorgvisie in enkele gesprekken aan de orde. De vrees werd uitgesproken dat het fysiek domein (Omgevingswet) en sociaal domein teveel naar elkaar wijzen, in plaats van integraal te werken. In het gesprek met vertegenwoordigers uit de kernen werd aandacht gevraagd voor preventie en vroegsignalering.

Buren doet de uitvoering van de participatiewet zelf en doet dit tot tevredenheid van onze gesprekspartners. Andere onderdelen van het sociaal domein pakt de gemeente op in de regio. De raadsfracties vinden het over het algemeen ingewikkeld om grip te houden op deze samenwerkingen.

• Onderwijs

De relatief hoge laaggeletterdheid staat de ontwikkeling van brede welvaart in de weg. De opgave om laaggeletterdheid terug te dringen geldt voor Buren, maar ook voor de rest van de regio. Door de interne gesprekspartners werd laaggeletterdheid (en onderwijs in den breedte) nauwelijks genoemd.

Ondernemers benadrukken dat er (te) weinig aansluiting is tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Het aanbod en lespakket van de regionale mbo-opleidingen sluit niet goed aan op de praktijk. Bovendien is het matchen van stagiairs en bedrijven ingewikkeld door de matige bereikbaarheid met het openbaar vervoer van veel bedrijfslocaties.

• Cultuur, sport en recreatie

De gemeente en de regio delen de ambitie om in te zetten op toerisme. Hierbij ligt, zoals ook eerder genoemd, de uitdaging bij de brede welvaart: de economische groei mag niet ten koste gaan van het natuurlandschap en daarmee de kwaliteit van leven. Anderzijds benadrukken sommigen dat het ook kansen kan bieden voor de leefbaarheid in de kernen: met toerisme komen voorzieningen (horeca, detailhandel e.d.) waarvan ook inwoners gebruik kunnen maken.

In verschillende gesprekken kwamen de bezuinigingen van de gemeente Buren op de bibliotheek en het muziekonderwijs naar voren. Deze gesprekspartners onderstreepten het belang van regionale samenwerking om dergelijke voorzieningen te behouden én betaalbaar te houden.

• Bestuur en organisatie

Gesprekspartners geven aan dat de in hun ogen instabiele, onveilige politieke cultuur in Buren een belemmerende werking heeft op de besluit- en slagvaardigheid van de gemeente. Zij stellen, en dat wordt ook door raadsleden zelf benoemd, dat de gemeenteraad relatief veel met zichzelf bezig is en vaak meer procesgericht dan op de inhoud gericht te werk gaat. Dit neemt niet weg dat wel benoemd wordt dat de raad stappen in de goede richting heeft gezet en de besluitvaardigheid is verbeterd. Daarnaast stippen gesprekspartners de soms ronduit slechte onderlinge verhoudingen aan. Meerdere raadsleden gaven aan dat dit ten koste gaat van de kwaliteit én de lol die zij hebben in hun (raads)werk.

Door de interne gerichtheid en regelmatige wisselingen van personen – zowel wethouders als de wisseling van de driehoek – wordt Buren in de regio vaak gemist en niet altijd als betrouwbare partner ervaren. Gesprekspartners in de kernen zijn blij met de beweging naar kerngericht werken, maar merken op dat de gemeente vaak nog weinig zichtbaar is (ambtelijk, maar ook politiek-bestuurlijk). In participatietrajecten ontbreekt bovendien te vaak de terugkoppeling: wat wordt er met de inbreng van inwoners gedaan, en wat zijn volgende stappen? Dit frustreert.

De kwetsbaarheid van de organisatie wordt gevoeld en gezien. Door de omvang van de gemeente kent de organisatie veel eenpitters en is niet op alle thema's specialistische kennis in huis. Het aantrekken en behouden van talent is een opgave die in veel gesprekken is genoemd.

Voor de gemeenteraad zijn kerngericht werken en regionale samenwerking belangrijke speerpunten. Hier gaan we in hoofdstuk 4 verder op in.

In vrijwel alle gesprekken met de raadsfracties werd een voorschot genomen op de bestuurlijke vorm. Een zelfstandige gemeente, al dan niet in de vorm van een regiegemeente, of juist een herindeling. Dit is niet de scope van deze Toekomst oriëntatie. Na het raadsbesluit over de inhoudelijke toekomst van Buren (wat voor gemeente wil Buren zijn?) zullen we in de tweede fase van het onderzoek wel ingaan op de bestuurs- en organisatiekracht die nodig is om invulling te geven aan het gekozen toekomstprofiel.

HOOFDSTUK 4

Buren, de kernen en de regio

In hoofdstuk 3 hebben we voor de belangrijkste inhoudelijke thema's benoemd hoe de huidige situatie in Buren eruit ziet (op basis van data), welke trends en ontwikkelingen we zien en welke ambities de gemeente en/of regio zich heeft gesteld. Vervolgens hebben we de beelden van betrokkenen teruggegeven over de belangrijkste inhoudelijke opgaven voor de gemeente Buren.

Naast deze inhoudelijke thema's, kwamen de thema's '**kerngericht werken**' en '**regionale samenwerking**' steeds terug in de gesprekken. We werken deze termen in dit hoofdstuk verder uit. De reden dat we kerngericht werken en regionale samenwerking apart benoemen, is dat het belangrijke **middelen** zijn om publieke waarde te bereiken. Deze publieke waarde moet vaak niet (alleen) op de gemeentelijke schaal, maar (ook) op de regionale of juist binnengemeentelijke schaal worden gerealiseerd. In toenemende mate worden oplossingen dan ook gezocht in 'de regio' of binnen kernen; zowel om daarmee beter aan te sluiten op de opgaven die spelen, als om zaken beter, goedkoper en minder kwetsbaar te organiseren.

4.1 Kerngericht werken

4.1.1 Feiten

Buren kent veertien kernen met elk een eigen cultuur en eigen opgaven. Inwoners zijn sterk kerngebonden en identificeren zich meer met de eigen kern dan met de gemeente. Een actief verenigingsleven wordt vaak gezien als een maat voor sociale cohesie. Uit data van de VNG Burgerpeiling blijkt dat inwoners van Buren over het algemeen minder actief zijn in verenigingen dan inwoners van gemeenten van een vergelijkbare omvang en dan het provinciaal en landelijk gemiddelde (zie figuur 34).

Uit onderzoek van I&O Research uit 2019 blijkt dat inwoners zich over het algemeen thuis voelen in Buren (zie figuur 35). In het onderzoek wordt onderscheid gemaakt naar vier wijken, waaronder steeds een aantal kernen vallen:

- Noordwest (Beusichem, Asch, Zoelmond, Ravenswaaij en Rijswijk).
- Zuidwest (Buren, Zoelen, Buurmalsen, Erichem, Kerk-Avezaath en Kapel-Avezaath).
- Noordoost (Eck en Wiel, Maurik en Ingen).
- Zuidoost (Lienden, Ommeren en Aalst).

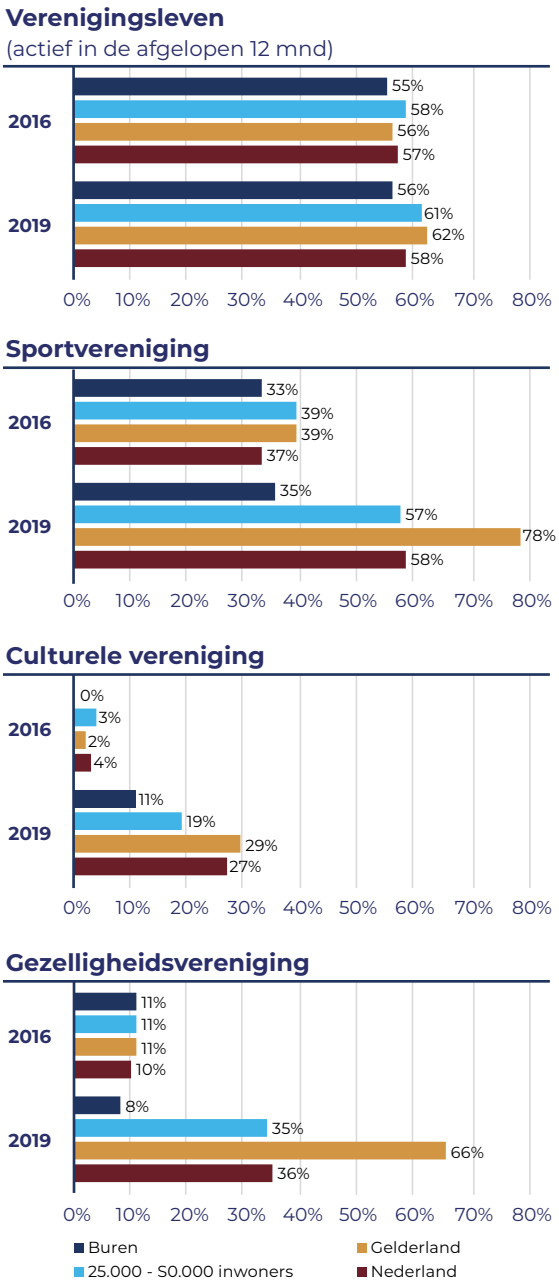

Figuur 34 **Verenigingsleven, VNG Burgerpeiling (2016 en 2019).**

ASPECT	NOORD-WEST	ZUID-WEST	NOORD-OOST	ZUID-OOST	BUREN
Thuis voelen in de buurt	87%	84%	82%	**88%**	85%
Niet snel weggaan uit de buurt	**75%**	73%	69%	74%	72%
Buurtbewoners gaan prettig met elkaar om	**79%**	70%	66%	71%	71%
Buurtbewoners zijn te vertrouwen	**67%**	64%	58%	66%	63%
Buurtbewoners staan altijd voor elkaar klaar	58%	58%	53%	**61%**	57%

Figuur 35 **Gevoelde sociale cohesie, Wijkanalyse I&O Research (2019).**

Over de hele linie scoren inwoners van de kernen Eck en Wiel, Maurik en Ingen ('Noordoost') iets lager op gevoelde sociale cohesie dan inwoners van de andere kernen.

De kernen van Buren beschikken over het algemeen over een behoorlijke organisatiekracht, wat blijkt uit de aanwezigheid van signaleringsgroepen in verschillende kernen die werken aan de fysieke en sociale veiligheid van inwoners en diverse dorpsraden en verenigingen (onder andere stichting Burgers Voor Buren, stichting Dorpsraad Ravenswaaij, vereniging Dorpsbelang Maurik, Belangenvereniging Villapark Lingemeer en stichting Beusichem Leeft).

4.1.2 Ambities

Kerngericht werken is een centrale ambitie van de gemeente Buren. In september 2020 heeft de gemeenteraad de visie kerngericht werken 2020-2023 vastgesteld, met daarin vier doelen/kaders:

- We maken heldere afwegingen en blijven leren in de praktijk.
- We benaderen inwoners actief en inclusief om mee te denken over veranderingen en ontwikkelingen in de eigen leefomgeving.
- Inwoners hebben meer zeggenschap over hun leefomgeving.
- Inwoners ervaren de gemeente als partner en andersom.

Deze visie krijgt op dit moment invulling, onder meer door het aanstellen van kernambtenaren die de verbindende schakel zijn tussen gemeente en inwoners. Om te kunnen leren van opgedane ervaringen heeft de gemeente in 2019 een nulmeting laten uitvoeren. Halverwege de looptijd van de visie (midden 2021) en aan het einde (2023) wordt deze meting herhaald. Ook maakt Buren gebruik van de landelijke benchmark Burgerpeiling (zie figuur 36). De ambitie is in eerste instantie om dichterbij de scores van de benchmarkgemeenten te komen.

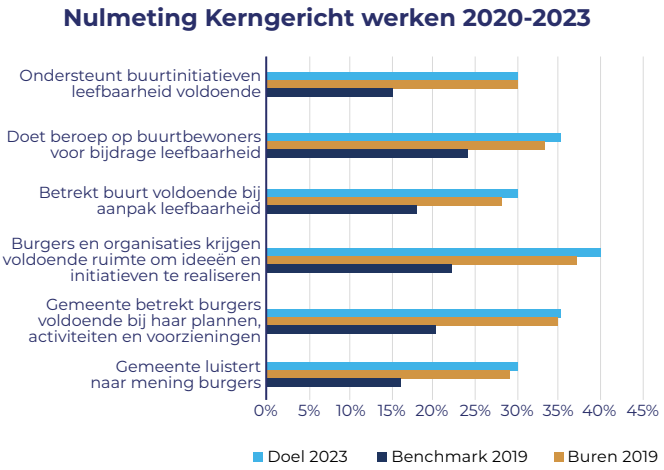

Figuur 36 **Nulmeting en benchmark Kerngericht werken, Gemeente Buren Visie 2020-2023 (2020).**

4.1.3 Beelden

De eigenheid van de kernen, zowel in cultuur als in type vraagstukken, werd in alle gesprekken genoemd als kenmerkend voor de gemeente: kerngericht werken is dus een richting die goed aansluit bij de praktijk. Binnen de gemeenteraad lijken echter nog wel verschillende beelden te bestaan over wat kerngericht werken precies inhoudt en hoe het vorm moet krijgen. Er is behoefte aan heldere doelen en uitgangspunten – of het doorleven van de doelen en uitgangspunten uit de visie kerngericht werken 2020-2023 – voor participatie van inwoners en de omgang met de verschillende organisatiekracht van de kernen.

Dat de visie kerngericht werken in de praktijk nog vorm moet krijgen, blijkt uit de gesprekken met vertegenwoordigers uit de kernen en de ondernemers. In het bijzonder benoemen zij een tweetal aandachtspunten. Allereerst, het intensiveren van het contact tussen de kern(/ondernemersvereniging) en de gemeente. Ondernemers zien kansen in een intensiever gesprek met de gemeente over langetermijnontwikkelingen, bijvoorbeeld als het gaat over bedrijventerreinen. De vertegenwoordigers van de kernen benadrukken dat consultatie- en participatieprocessen verbetering behoeven, zowel als het gaat om de betrokkenheid van de politiek (het beeld is dat de raad meer met zichzelf bezig is, dan met de inwoners) als om de communicatie vanuit de gemeente. Met name de terugkoppeling laat te wensen over. Het werken met kernambtenaren kan hieraan bijdragen, al vraagt men wel aandacht voor de binding van de ambtenaar met de kern: kennis van de lokale context is een vereiste om deze werkwijze te laten slagen. Ten tweede verwacht men dat de gemeente de verbinding tussen de kernen faciliteert. Door het delen van goede voorbeelden kunnen kernen van elkaar leren en hun organisatiekracht versterken, zoals is gebeurt met het

oprichten van de signaleringsgroepen. Hoewel er niet zoiets bestaat als het 'dna van de gemeente Buren', is er wel behoefte aan een 'bestuurlijke paraplu' waaronder het kernenbeleid wordt vormgegeven. Tot slot wijzen onze gesprekspartners op de politieke onrust in de gemeente in de afgelopen periode. Daardoor is de gemeente naar binnen gericht: vooral bezig met wat zich op het gemeentehuis afspeelt, en minder met de kernen. Hierdoor mist de continuïteit in beleid en uitvoering: het feit dat er in de kernen veel wordt georganiseerd, is eerder ondanks dan dankzij de gemeente. Daarbij wordt wel aangetekend dat de samenwerking met de ambtelijke organisatie de afgelopen twee jaar is verbeterd.

4.2 Regionale samenwerking

4.2.1 Feiten

Maatschappelijke vraagstukken én oplossingen spelen vaker op een hoger schaalniveau dan het niveau van individuele gemeenten. Dit geldt voor grote(re) en kleine(re) gemeenten. Ook de maatschappelijke partners en het bedrijfsleven denken en opereren steeds vaker (minimaal) op regioniveau. De afgelopen jaren is bestuurlijk Nederland dan ook in beweging gekomen: op steeds meer plekken treedt schaalvergroting op. Kleine en middelgrote gemeenten kiezen steeds vaker voor intensieve samenwerking om sterk te staan op nationaal en internationaal vlak. Voor hen is het zaak om aan te sluiten bij de regio en tegelijkertijd het specifieke karakter van de lokale overheid te behouden, die juist het verschil kan maken met maatwerk en kennis van de lokale situatie. Dat leidt tot de opgave om 'multischalig' te denken: gebruik te maken van de voordelen van zowel grootschaligheid én kleinschaligheid en deze slim te verbinden.

De gemeente Buren werkt op meerdere onderwerpen en taken in regionale verbanden samen, veelal op de schaal van Rivierenland en Gelderland-Zuid. Figuur 37 laat zien met welke gemeenten Buren een regio-indeling (in het sociaal domein, fysiek domein en/of veiligheidsdomein) deelt. Bijlage 1 bevat een overzicht van alle samenwerkingsverbanden waaraan Buren deelneemt en van de nevenfuncties die bestuurders uit Buren in de regio vervullen.

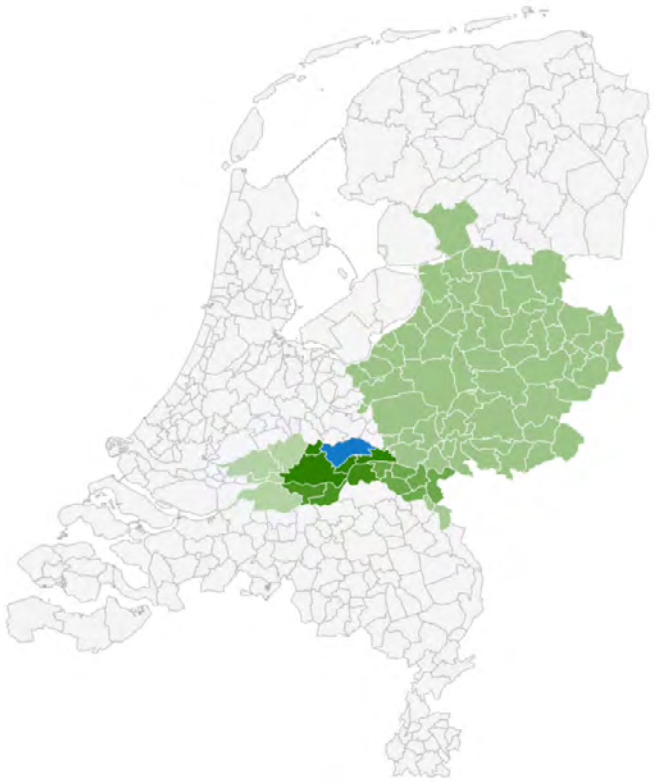

Figuur 37 **Congruentiekaart gemeente Buren: hoe donkerder groen een buurgemeente, hoe meer regio-indelingen Buren met deze gemeente deelt. Bron: Regioatlas.**

4.2.2 Ambities

Eén van de strategische speerpunten van Buren is 'samen sterker in de regio'. Deze ambitie is ingegeven door de wens om een zelfstandige gemeente te blijven. Hiervoor is voldoende bestuurskracht nodig. Regionale samenwerking biedt kansen om die bestuurskracht te versterken (samen sta je sterker), maar meedoen in de regio vraagt ook een zeker niveau van bestuurskracht: gemeenteraad, college en ambtelijke organisatie moeten in staat zijn om positie te pakken in de regio, voor Buren belangrijke vraagstukken te agenderen én om uitvoeringskracht te leveren.

De gemeenteraad heeft als ambitie om meer grip te krijgen op regionale samenwerking. Daarom heeft de raad het initiatief genomen om een regionale raadskring op te richten waarin inhoudelijke afstemming met andere raden kan plaatsvinden. Dit initiatief bevindt zich nog in de startfase en wordt de komende tijd verder uitgerold.

Beelden

Wat is de positie van de gemeente Buren in de regio? Partners zien Buren als een gemeente met veel potentieel dat het nog niet altijd goed weet te benutten. De gunstige ligging, het grote oppervlak van de gemeente in een tijd waarin verschillende opgaven strijden om ruimte, de prettige woonomgeving met

veel groen, de mogelijkheden voor recreatie en toerisme en het maatschappelijk kapitaal: het zijn allemaal sterke kenmerken van Buren, waar de gemeente volgens haar partners meer mee zou kunnen en moeten doen.

Daarbij komt dat een aantal opgaven voor de gehele regio van belang zijn. De gesprekspartners noemen in het bijzonder de woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie, recreatie en toerisme en samenwerking in het sociaal domein.

De interne gerichtheid van de gemeente staat het verzilveren van deze kansen en het oppakken van deze opgaven in de weg, vinden onze gesprekspartners. Politiek-bestuurlijk gedoe, met een aantal coalitiebreuken tot gevolg, hebben ervoor gezorgd dat het bestuur van Buren lange tijd meer met zichzelf bezig is geweest dan met de regio. Bovendien heeft men het idee dat de gespannen verhouding tussen raad en college ertoe leidt dat Burense bestuurders in de regio niet altijd de ruimte voelen om besluiten te nemen. Een aantal gesprekspartners merkt op dat de visie en ambities van Buren richting de toekomst niet duidelijk zijn; daardoor is de gemeente niet koersvast in de regio en is het lastig coalities smeden. De vele wisselingen van bestuurders zorgt voor het wegvallen van het collectief geheugen in Buren als het gaat om de regio en leidt tot trage besluitvorming.

Onderling vertrouwen is een belangrijke factor voor succesvolle regionale samenwerking. Hieraan moet steeds opnieuw worden gebouwd. De bestuurders van Buren hebben een constructieve opstelling in regionale overleggen en zijn loyaal aan genomen besluiten, maar zijn zelden agenderend. Buurgemeenten zouden graag intensiever met Buren optrekken. In de regio, maar ook een-op-een.

Ook noemen onze gesprekspartners de eigenzinnige bestuurscultuur van Buren als obstakel in de regionale samenwerking. Genoemde voorbeelden zijn de gezamenlijke bedrijfsvoeringorganisatie van de gemeenten Culemborg, Tiel en West Betuwe, de aanleg van een breedbandnetwerk in de regio en de sociale werkvoorziening Werkzaak Rivierenland, waaraan Buren niet (of in het geval van Werkzaak: niet volledig) deelneemt. Er liggen volgens hen kansen om elkaar in de regio meer te versterken dan nu het geval is.

Dat de ambtelijke organisatie van Buren onder druk staat, merken ze ook in de regio. Het blijkt lastig om voor alle regionale opgaven de benodigde uitvoeringskracht te organiseren. Daarbij wordt opgemerkt dat er een ‘continue discontinuïteit’ lijkt te zijn, met een wisseling van de gemeentesecretaris (1 januari 2020) en een deel van het management en reorganisaties. Men heeft het gevoel dat de intentie tot samenwerking er zeker is, maar dat deze door interne gerichtheid nog onvoldoende van de grond is gekomen.

Buren remt hiermee de ontwikkeling van de regio, luidt de conclusie. De regio moet het hebben van de kracht van het collectief. Er is niet één grote centrumgemeente die de kar trekt, maar de gemeenten hebben elkaar nodig om slagvaardig tot oplossingen te komen voor regionale vraagstukken. Vanuit dit perspectief is Buren – net als alle andere gemeenten overigens – een cruciale speler in de regio, die de regio veel meer zou kunnen versterken dan ze nu doet.

HOOFDSTUK 5

Rode draden uit de ‘foto’ van Buren

De voorgaande hoofdstukken beschreven de ‘foto’ die we van de gemeente Buren maakten, aan de hand van cijfers, trends en ontwikkelingen en beelden van betrokkenen. We zien in deze foto drie rode draden: woekeren met ruimte, inzetten op leefbaarheid en winnen aan schaalkracht. Hiernavolgend lichten we deze rode draden kort toe.

5.1 Woekeren met ruimte

Veel van de opgaven en ambities van de gemeente Buren hebben een ruimtelijke component. Zij doen een beroep op de beschikbare ruimte in de gemeente. Voor het bouwen van extra woningen, met aandacht voor de behoeften van de verschillende bevolkingsgroepen in de gemeente, is grond nodig. Het behouden van het cultuurlandschappelijk karakter van de gemeente vraagt om het afbakenen en bewaken van het groene gebied. Het versterken van de economie en bedrijvigheid vraagt ruimte op bedrijventerreinen, agrarische gronden en locaties in de binnenstad. Voor het inzetten op toerisme en recreatie zijn (extra) accommodaties en recreatiemogelijkheden nodig. Het verbeteren van de infrastructuur in de gemeente betekent onder meer de aanleg van extra (fiets)wegen en het uitbreiden van openbaar vervoerverbindingen. En het zetten van stappen in de energietransitie, verduurzaming en klimaatadaptatie kan door het aanleggen van zonneparken, windmolens en laadpunten voor elektrisch vervoer.

De ruimteclaims van deze verschillende opgaven vragen om lastige afwegingen en keuzes ('woekeren met ruimte') over waar de beschikbare ruimte voor in te zetten. Bovendien is Buren geen gemeente met een uniform profiel. Sommige vraagstukken (en daarmee ruimteclaims) spelen in het ene deel van Buren veel meer dan in het andere. Het maken van keuzes gaat dus niet alleen over het *wat* (welke functionaliteiten), maar ook over het *waar* (op welke locatie).

5.2 Inzetten op leefbaarheid

Buren kenmerkt zich door haar veertien hechte woonkernen, met elk een eigen cultuur en identiteit. Een speerpunt voor de gemeente is het behouden en versterken van de leefbaarheid in deze kernen, zodat inwoners hier ook in de toekomst graag blijven of komen wonen. De leefbaarheid van de kernen kent vele facetten. Er moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Voorzieningen (denk aan onderwijs, zorg, winkels, cultuur en openbaar vervoer) moeten bereikbaar zijn. En inwoners moeten op een acceptabele afstand van huis kunnen werken.

Het scheppen van een kwalitatief hoogstaande leefomgeving is van belang voor een vitale gemeente (en gemeenschap), maar kost ook geld. Het is aan de gemeente en de inwoners om te bepalen wat er nodig is voor de leefbaarheid van de kern en wat dit vraagt. Hieruit volgen keuzes. Bijvoorbeeld of de gemeente ook investeert in niet-rendabele voorzieningen. Of waar voorzieningen komen (en waar dus niet). Of in welke mate de gemeente kan en wil bouwen op de gemeenschap en hoe om te gaan met verschillen in organisatiekracht tussen de kernen.

5.3 Winnen aan schaalkracht

Maatschappelijke vraagstukken spelen op verschillende schaalniveaus: die van de gemeente, van de kern én van de regio. Effectief omgaan met deze vraagstukken vraagt om *schaalkracht*: het vermogen om te schakelen tussen de binnengemeentelijke, gemeentelijke en regionale schaal.

De gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie van Buren onderkennen het belang van kerngericht werken en regionale samenwerking, maar men worstelt met de 'hoe' vraag. Door de bestuurlijke onrust en wisselingen op sleutelposities is de gemeente lange tijd vooral intern georiënteerd geweest. De regio mist daardoor inzet en betrokkenheid van Buren op gedeelde dossiers. De gemeenteraad is bovendien op zoek naar meer 'grip' op wat zich in de regio afspeelt.

Om schaalkracht richting de kernen te ontwikkelen, zet de gemeente in op kerngericht werken. Dit moet de komende tijd vorm krijgen. Zoals eerder genoemd, vormt het verschil in organisatiekracht tussen de kernen hierbij een aandachtspunt. Gesprekspartners uit de kernen voelen in de basis veel voor een kerngerichte aanpak, maar kijken vanwege de historie van politiek-bestuurlijk gedoe en onrust in de ambtelijke organisatie ook met enige scepsis naar hoe dit vorm krijgt.

Kortom, om de maatschappelijke vraagstukken het hoofd te bieden, heeft Buren aan schaalkracht te winnen. Het ontwikkelen van schaalkracht begint bij het kiezen en uitdragen van een inhoudelijk profiel. Wat voor gemeente wil Buren zijn? Wat karakteriseert de gemeente en wat zijn speerpunten voor de toekomst? Vanuit een samenhangend toekomstgericht verhaal kan Buren gericht werken aan het versterken van de schaalkracht: een krachtig bestuur en een slagvaardige organisatie die, met toereikende financiën, kunnen schakelen tussen schalen.

In fase 2 van het onderzoek brengen we, gegeven het gekozen toekomstprofiel, de benodigde schaalkracht in beeld en zetten deze af tegen de huidige schaalkracht van de gemeente Buren.

HOOFDSTUK 6

Wat voor gemeente wil Buren zijn? Het toekomstprofiel

6.1 Naar een toekomstprofiel van Buren: vier karikaturen

De eerste vier hoofdstukken van dit rapport beschrijven de belangrijkste ambities, opgaven, trends en ontwikkelingen voor de gemeente Buren en wat haar positie in de regio is. Dit resulteert in een spreekwoordelijke 'foto' van Buren van dit moment.

De volgende stap is om vooruit te kijken naar wat voor gemeente Buren in de (nabije) toekomst wil zijn. Hierover organiseerden wij een werksessie met de gemeenteraad op woensdag 7 april 2021. Nadat Berenschot de 'foto van Buren' had gepresenteerd, gingen raadsleden met elkaar in gesprek over de vraag: *wat betekent de foto voor het type gemeente dat Buren wil zijn?*

Raadsleden voerden dit gesprek aan de hand van vier karikaturen voor het Buren van 2040. Deze profielen geven inhoudelijk richting aan hoe Buren zich in de toekomst wil ontwikkelen. De profielen zijn gepositioneerd op een tweetal assen (zie figuur 38 en Bijlage 2):

- De eerste as is die van 'groei versus behoud'. In de karikaturen die uitgaan van **groei** neemt het aantal inwoners van de gemeente Buren door nieuwe aanwas toe. Afhankelijk van de andere as (rust versus bruis) betreft dit ofwel enkel forenzen ofwel een combinatie van forenzen en Burenaren die in de eigen gemeente werken. Het tegenovergestelde hiervan – uitgaan van **behoud** – betekent dat Buren enkel autonome bevolkingsgroei kent. De groei van de bevolking blijft in dat scenario zeer beperkt of zal zelfs krimpen.

- De tweede as is die van 'rust versus bruis'. In de karikaturen die uitgaan van **rust** zet de gemeente in op het behoud van het landelijke gebied en op rust. Het cultuurhistorisch landschap en de traditionele identiteit van de gemeente staan hoog in het vaandel. De economie en het toerisme zijn kleinschalig. In het geval van **bruis** wordt ingezet op een impuls voor de lokale en regionale economie, in het bijzonder in de sector recreatie en toerisme. De eigen bevolking maakt vanzelfsprekend ook gebruik van deze voorzieningen.

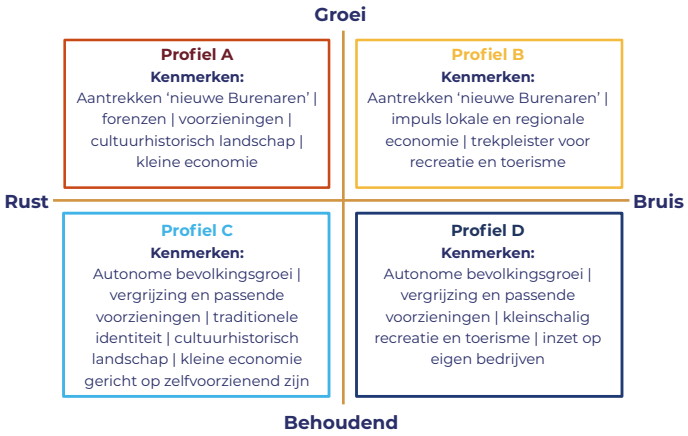

Figuur 38 **Vier toekomstprofielen (karikaturen) voor het Buren van 2040**

Raadsleden bespraken in subgroepjes welke aspecten uit deze karikaturen hen wel en niet aanspreken en welke randvoorwaarden zouden gelden. De input uit deze gesprekken vormt de basis voor het hiernavolgende toekomstprofiel van het Buren van 2040. Dit profiel combineert dus elementen uit de verschillende karikaturen die raadsleden aansprekend vinden en vormt een middenweg tussen de vier uitersten die wij geschetst hebben. Afgaande op de reflecties van de raadsleden op de vier karikaturen, zien wij dit als het 'voorkeursprofiel' voor het Buren van 2040.

6.2 Het Buren van 2040

Op basis van voorgaande, ziet het voorkeursprofiel van Buren er als volgt uit.

Het Buren van 2040 zet in op **groei** en **bescheiden bruis**. We werken dit profiel uit langs de volgende onderwerpen: leefbaarheid en wonen, economie, sociaal domein en onderwijs, en woekeren met ruimte.

Bruisende kernen met een eigen identiteit (leefbaarheid en wonen)

Om de kernen van Buren leefbaar te houden, zet de gemeente in op **bevolkingsgroei**. Een gemeente van een zekere omvang in inwoneraantal is nodig om het voorzieningenniveau op peil te kunnen houden en om regionaal te kunnen sturen op opgaven.

Buren zet in op het behouden van inwoners, het weer aantrekken (na tijdelijk elders te hebben gewoond vanwege studie of werk) van de 'eigen jeugd' en op het verwelkomen van 'nieuwe Burenaren' in de gemeente. Hiertoe zorgt de gemeente voor een **betaalbaar en gevarieerd woningaanbod**, rekening houdend met de specifieke woonwensen van verschillende groepen (starterswoningen voor jonge gezinnen, woon-zorgconcepten voor ouderen).

Maar een aantrekkelijk woonklimaat vraagt meer dan alleen passende en betaalbare woningen. Een betere ontsluiting van de kernen middels het **openbaar vervoer** en andere vervoersconcepten is nodig om jongeren te behouden en (weer) aan te trekken. Ook hoort bij een groeiende gemeente een divers en per kern gedifferentieerd voorzieningenaanbod (denk bijvoorbeeld aan winkels en scholen). **Voorzieningen** moeten passen bij het profiel van de kern en, indien niet in de eigen kern aanwezig, goed bereikbaar zijn. Dit vraagt om samenwerking met buurgemeenten: Buren heeft immers een uitgestrekt grondgebied en inwoners houden zich niet aan de gemeentegrenzen.

Het 'matchen' van voorzieningen voor de kern is van belang om de gekoesterde eigen identiteit van de Burense kernen te behouden. Het Amsterdam-Rijnkanaal is in de gesprekken veelvuldig genoemd als de landschappelijke grens tussen delen van Buren met een verschillende culturele en religieuze identiteit. De gemeente doet recht aan die eigenheid bij het spreiden van de instroom van nieuwe Burenaren en daarmee het aantal en type woningen en voorzieningen. Vanuit het motto '**eigen identiteit, met oog voor een ander perspectief**' zoekt de gemeenteraad naar mogelijkheden om te differentiëren tussen kernen. Beleid en uitvoering krijgen vorm met respect voor verschillende culturen.

Een bijzonder aandachtspunt voor Buren is de huisvesting van (tijdelijke) **arbeidsmigranten**. Zij zijn onmisbaar voor de fruitteelt – een belangrijke economische pijler voor de gemeente. In het Buren van 2040 zijn er betaalbare en veilige tijdelijke en permanente woonruimte voor arbeidsmigranten.

Om dit doel te realiseren werkt de gemeente vanuit een regierol nauw samen met betrokken bedrijven, omwonenden en buurgemeenten met eenzelfde opgave. Daarbij is er ook aandacht voor het faciliteren van ontmoeting tussen arbeidsmigranten en andere Burenaren, passend bij het motto 'eigen identiteit, met oog voor een ander perspectief'.

Wat betekent deze toekomstschets, gegeven de huidige 'foto' van Buren?

- Een groeiprofiel in combinatie met de wens om de eigen identiteit van de kernen te behouden, vraagt om scherpe keuzes over wat (woningen, voorzieningen) waar zal worden gerealiseerd.
- Buren heeft ruimte voor de bouw van 589 woningen. In regionaal verband is een woonagenda tot 2030 opgesteld. Voor de periode ná 2030 kan Buren inzetten op meer woningen. (paragraaf 3.1)
- Het verbeteren van het openbaar vervoer is één van de afspraken uit het coalitieakkoord 2020-2022 en vraagt om een stevige inzet van de gemeente in de samenwerking binnen Regio Rivierenland en met de provincie. (paragraaf 3.1)
- Middels het kerngericht werken kan de gemeente Buren samen met haar inwoners werken aan een passend voorzieningenniveau. Kerngericht werken vraagt om maatwerk binnen transparante spelregels voor de rol en positie van inwoners (gaat de gemeente informeren, raadplegen, advies vragen, coproduceren of samen met inwoners beslissen?) die gemeente-breed gelden. Bovendien is kerngericht werken niet enkel iets van een aantal contactambtenaren, maar een werkwijze die tot de hele organisatie doorgedrongen moet zijn. Als Buren kerngericht wil werken, zal het daar dus ook in moeten investeren. (paragraaf 4.2)
- De huisvesting van (tijdelijke) arbeidsmigranten is een opgave die Buren deelt met haar buurgemeenten en dus vraagt om regionale afstemming.

Een kleinschalige, duurzame economie

Buren kiest voor een kleinschalige, duurzame lokale economie die het landschappelijk karakter van de gemeente en de leefbaarheid in de kernen versterkt. De gemeente faciliteert het **mkb en startups**. Vanwege de gunstige ligging is er bovendien **voldoende werkgelegenheid binnen aanvaardbare reisafstand** voor de inwoners van Buren. De eerdergenoemde goede openbaarvervoersverbindingen zijn hiervoor van belang.

Recreatie en toerisme is een pijler van de economie van Buren. De gemeente heeft een breed cultureel en recreatief aanbod en bouwt dit verder uit. Duurzaamheid en ecotoerisme, waarbij serieus rekening gehouden wordt met bescherming van natuur en milieu, staan voorop. De gemeente zet nadrukkelijk in op 'kwaliteitstoeristen': dagjesmensen en vakantievierders die komen voor de natuur, rust en het cultureel erfgoed. Een sterke toeristische sector leidt tot 'bescheiden bruis': het zorgt voor werkgelegenheid in de gemeente én draagt bij aan de leefbaarheid van de kernen. Ook de Burenaren kunnen immers gebruik maken van recreatieve voorzieningen en horeca e.d.

Een tweede pijler van de Burense economie, en zeer bepalend voor het landschappelijk karakter van de gemeente, is de **landbouw**. De gemeente stimuleert, in nauwe samenwerking met de regio, **circulariteit** en **innovatie** in deze sector. De klassieke, karakteristieke fruitteelt die nu nog in Buren aanwezig is, wordt zoveel mogelijk behouden voor de toekomst – dit is immers ook een toeristische trekpleister. De laanboomteelt past minder in het landschap van Buren; de gemeente kijkt dan ook kritisch naar eventuele uitbreidingsplannen. De gemeente heeft in 2020 besloten dat er niet langer een aparte vergunningaanvraag nodig is voor voorzieningen die nodig zijn voor de laanboomteelt en productieboomgaarden.[98]

Wat betekent deze toekomstschets, gegeven de huidige 'foto' van Buren?

- In Buren is het aantal banen in de sector recreatie en toerisme, vergeleken met andere sectoren, klein. Recreatie en toerisme is één van de pijlers van Regio Fruitdelta. Buren zal dan ook actief de samenwerking moeten zoeken met buurgemeenten en de regio om deze sector te versterken en met de kernen om ervoor te zorgen dat ook de eigen inwoners plezier hebben van de voorzieningen. (paragraaf 3.2.3)

- Het Regionaal Investeringsfonds is ingericht om innovatie te stimuleren. Buren is één van de partners in dit fonds. De gemeente brengt het fonds actief onder de aandacht van de eigen ondernemers met plannen voor duurzaam innoveren. (paragraaf 3.2.3)

- Middels vergunningen en verordeningen kan de gemeente sturen op het type bedrijvigheid en hoe deze past in het landschappelijk karakter. Zo kan de gemeente fruittelers mogelijkheden geven om ook andere inkomstenbronnen – zoals kamperen bij de boer of een winkel met streekproducten – aan te boren of Landbouw en toerisme gaan zo hand in hand. Ook op de laanboomteelt kan de gemeente sturen middels vergunningen. (paragraaf 3.2.1)

98 https://www.buren.nl/nieuws/4034/laanboomteelt-en-productieboomgaarden/

Sociaal domein en onderwijs: hooghouden van kwaliteit en ongelijkheid tegengaan

In het Buren van 2040 is het – nog steeds – prettig wonen. Dat houdt ook in, **zorgen voor elkaar**. De gemeente werkt kerngericht en faciliteert en stimuleert de versterking van de maatschappelijke structuren. Zo zorgen inwoners en gemeente samen voor sociale veiligheid, met in het bijzonder aandacht voor kwetsbare inwoners. De gemeentelijke inzet in het sociaal domein richt zich in het bijzonder op **preventie en vroegsignalering** op kernenniveau. Gegeven de verwachte vergrijzing van de gemeente, zet Buren bovendien in op **zorgvoorzieningen voor ouderen**, waaronder woon-zorgconcepten.

Door actieve inzet van de gemeente is er in dit toekomstprofiel niet langer sprake van verschillen in **taalresultaten** op basisscholen. Alle Burense kinderen, uit welke kern dan ook, hebben een minimaal gemiddelde ontwikkeling van de Nederlandse taal.

Wat betekent deze toekomstschets, gegeven de huidige 'foto' van Buren?

- 'Zorgen voor elkaar' dient een plek te krijgen in de kerngerichte aanpak van de gemeente. Inwoners en gemeente bepalen samen wat nodig is voor een sociaal veilig klimaat voor alle inwoners.
- De gemeente werkt nauw samen met basisscholen en aanbieders van voor- en vroegschoolse educatie aan het inlopen van de taalachterstand op basisscholen in 'taalarme' gebieden. Deze inzet is voorlopig onverminderd nodig.

Woekeren met ruimte: slim gebruik maken van het oppervlak

Verschillende opgaven hebben hun weerslag op de fysieke leefomgeving en strijden met elkaar om ruimte: van woningbouw tot natuur, van landbouw tot de energietransitie. Het grote grondoppervlak is dan ook van grote waarde voor de gemeente Buren. Keuzes die nu worden gemaakt, hebben hun weerslag op het landschap van de toekomst.

Randvoorwaardelijk voor het toekomstprofiel van Buren 2040 is dan ook dat de **beschikbare ruimte 'slim' wordt benut**. Dat betekent heldere gemeentelijke keuzes over welke functionaliteit waar een plek krijgt, om verrommeling van het landschap te voorkomen en om de identiteit van de kernen en het gebied daaromheen in stand te houden. Ook betekent het dat de gemeente inzet op meervoudig ruimtegebruik. Bijvoorbeeld als het gaat om toepassingen ten behoeve van klimaatadaptatie en schone energie (een speeltuin annex waterberging, zonnepanelen en/of vegetatie op daken van woningen en bedrijfsgebouwen, e.d.).

Wat betekent deze toekomstschets, gegeven de huidige 'foto' van Buren?

- Buren moet 'woekeren met haar ruimte' als het gaat om lokale én regionale opgaven. De ruimtelijke consequenties én de mogelijkheden tot meervoudig ruimtegebruik dienen dan ook te behoren tot de standaard afwegingscriteria van de gemeenteraad bij het maken van beleidskeuzes.

6.3 Hoe nu verder?

Een toekomstprofiel geeft inhoudelijk richting aan hoe Buren zich wil ontwikkelen. De gemeenteraad kan dit profiel gebruiken als toets voor nieuw beleid en als basis voor de samenwerking met de regio en de kernen. Bovendien bepaalt het gekozen profiel de benodigde schaalkracht: welke bestuurs- en organisatiekracht is nodig om, in samenspel met de regio en de kernen, uitvoering te geven aan de taken en opgaven waar de gemeente voor staat?

De gemeenteraad is nu aan zet: de raad is immers het democratisch gelegitimeerde orgaan dat een keuze kan maken over de toekomst van de gemeente. Deze keuze is niet vrijblijvend: het moet een belofte zijn van het bestuur aan de inwoners van Buren en de regio, die moet worden waargemaakt. Dat vraagt bestuurs- en organisatiekracht. In fase 2 van dit onderzoek brengen we in kaart wat hiervoor nodig is.

Berenschot

Toekomstoriëntatie Buren

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Regionale samenwerkings-verbanden

Gemeenten nemen in toenemende mate deel aan regionale samenwerkingsverbanden. Kijkend naar de maatschappelijke opgaven en de organisatie van de gemeente Buren, valt op dat deze beide elementen sterk regionaal zijn gekleurd. Buren staat in een nauwe verbinding met de omliggende gemeenten en regio's. In deze bijlage worden de huidige regionale samenwerkingsverbanden van de gemeente Buren uiteengezet.

De volgende samenwerkingsverbanden worden in de **Regio Rivierenland** vormgegeven:

- **Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland**: Een samenwerkingsvorm die als gemeenschappelijke regeling het bereiken van de gemeentelijke doelen kan verzorgen. De deelnemende gemeenten buiten Buren zijn Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel.[99] In het coalitieakkoord van Buren[100] wordt beschreven dat binnen de nog te maken 'nota Economie' onderzocht moet worden hoe het regionale economische ambitiedocument voor de periode 2020-2024 van de Regio Rivierenland in het lokale beleid past en waar aansluiting kan worden gevonden.

- **Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Rivierenland (Avri)**: Verzorgt het onderhoud van de openbare ruimte in de gemeente Buren. De coalitie bekijkt of de knelpunten die inwoners ervaren binnen het bestaande contract kunnen worden opgelost of dat dit anders moet. Voor deze taak wordt onderzocht wat de financiële en organisatorische effecten zijn van het niet meer afnemen van deze taken bij de Avri.[101] Deelnemers buiten Buren zijn de andere gemeenten in de Regio Rivierenland.[102]

- **Werkzaak Rivierenland**: Begeleidt mensen bij het vinden en behouden van werk. Werkzaak werkt voor de acht gemeenten in Rivierenland. Voor de gemeente Buren en Neder-Betuwe voert Werkzaak alleen de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit.[103]

- **Regionaal archief Rivierenland**: De samenwerking voor het beheer van de archieven van de gemeenten Buren, Culemborg, Neder-Betuwe, Maasdriel, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel heeft de vorm van een gemeenschappelijke regeling. De gemeentebesturen zijn vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van het archief. Basis van de regeling is de uitvoering van de Archiefwet waarin het beheer en de beschikbaarstelling van openbare archieven is geregeld. De archiefdienst voert deze taken uit.[104]

- **Omgevingsdienst Rivierenland**: Uitvoering van de gemeentelijke milieutaken. ODR is voor bedrijven en inwoners in de regio de uitvoeringsorganisatie voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) op het terrein van milieu(veiligheid). Daarnaast voert de ODR bouwtaken (Wabo-taken) uit.[105]

- **RES Rivierenland (Fruitdelta)**: De Regionale Energiestrategie (RES) is een document waarin wordt beschreven hoe en waar duurzame energie wordt opgewekt. In het coalitieakkoord[106] wordt de ambitie voor een integrale klimaatvisie uitgesproken. Daarnaast werkt de gemeente samen met de regio om de duurzaamheidsdoelen te realiseren (zoals in het Gelders Energieakkoord). De RES is een samenwerking tussen de Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, de acht regiogemeenten, de Provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland.[107]

99 Zie: website Regio Rivierenland
100 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022
101 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022
102 Zie: website Avri

103 Zie: website Werkzaak Rivierenland
104 Zie: website Regionaal Archief Rivierenland
105 Zie: website Omgevingsdienst Rivierenland
106 Gemeente Buren, Coalitieakkoord 2020-2022
107 Zie: website RES Rivierenland

De volgende samenwerkingsverbanden worden in de **Regio Gelderland-Zuid** vormgegeven:

- **GGD Gelderland-Zuid**: Het gezamenlijk behartigen van de belangen, die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de gezondheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied. Deelnemers buiten Buren zijn de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel. Daarnaast levert GGD Gelderland-Zuid de jeugdgezondheidszorg voor ouders, kinderen en jongeren van Mook en Middelaar.[108]

- **Veiligheidsregio Gelderland-Zuid**: Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan ten behoeve van de veiligheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied. Deelnemers buiten Buren zijn de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Culemborg, Druten, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.[109]

- **Zorg- en Veiligheidshuis Gelderland Zuid**: Het Zorg- en Veiligheidshuis speelt een belangrijke rol in de samenwerking, afstemming en aansluiting van preventie, straf en nazorg. Daarmee draagt het bij aan het vergroten van de veiligheid, het terugdringen van de criminaliteitscijfers en het terugdringen van recidive. Het verzorgingsgebied bestrijkt achttien gemeenten. Gelderland-Zuid kent twee zorg- en veiligheidshuizen in Nijmegen en Tiel.[110]

Naast de samenwerkingsverbanden in de regio's Rivierenland en Gelderland-Zuid neemt de Gemeente Buren deel aan de volgende samenwerkingsverbanden:

- **Gelders Genootschap**: De deskundigen op het gebied van architectuur, stedenbouw, erfgoed en landschapsarchitectuur adviseren aangesloten gemeenten met betrekking tot ruimte en erfgoed. Gelders Genootschap is een vereniging van 55 ledengemeenten, waarvan 51 in Gelderland, 3 in Limburg en Oss in Noord-Brabant.[111]

- **Recreatieschap Nederrijn Lek en Waal**: Deze gemeenschappelijke regeling met onderliggende bv's is een van de drie verzelfstandigde Gelderse recreatieschappen. Het Recreatieschap heeft als doel om de belangen te behartigen van onder meer de openluchtrecreatie en het toerisme van de deelnemende gemeenten.[112]

- **RIEC Oost-Nederland**: Richt zich op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. RIEC Oost-Nederland verbindt informatie, expertise en krachten van de verschillende overheidsinstanties. Daarnaast stimuleert en ondersteunt het RIEC publiek-private samenwerking bij de aanpak van ondermijning.[113]

108 Zie: website GGD Gelderland-Zuid
109 Zie: website Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
110 Zie: website Zorg- en Veiligheidshuis Gelderland-Zuid

111 Zie: website Gelders Genootschap
112 Zie: website Recreatieschap Nederrijn Lek en Waal
113 Zie: website RIEC Oost-Nederland

Overzicht nevenfuncties bestuurders Buren in de regio

Burgemeester J.P.M. (Josan) Meijers

- AB-lid Regio Rivierenland
- AB-lid Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- Voorzitter en lid portefeuillehouders overleg Mobiliteit/ Basismobiliteit Regio Rivierenland
- AB-lid Regionaal Archief Rivierenland

Wethouder K.A. (Karl) Maier

- AB-lid Recreatieschap Neder-Rijn-Lek-Waal
- Lid Regionale speerpuntberaden Agribusiness, Logistiek en Recreatie & toerisme Regio Rivierenland
- Lid portefeuillehouders overleg Recreatie & toerisme Regio Rivierenland

Wethouder P.A.J.M. (André) van den Hurk

- AB-lid en DB-lid Omgevingsdienst Rivierenland
- Lid Stuurgroep Rijnbrug

Wethouder J.P. (Pieter) Neven

- AB-lid AVRI
- Lid portefeuillehouders overleg Duurzaamheid Regio Rivierenland
- Lid portefeuillehouders overleg Wonen Regio Rivierenland
- Lid portefeuillehouders overleg Arbeidsmigranten Regio Rivierenland

Wethouder H.N.G. (Niko) Wiendels

- AB-lid GGD Gelderland-Zuid
- AB-lid Werkzaak Rivierenland
- Lid portefeuillehouders overleg WMO/Jeugd Regio Rivierenland
- Lid portefeuillehouders overleg Mobiliteit/basismobiliteit Regio Rivierenland
- Lid portefeuillehouders overleg Kunst & cultuur Regio Rivierenland
- AB-lid Molenstichting voor het Gelders Rivierengebied

BIJLAGE 2

Vier toekomstprofielen voor Buren (werksessie raad)

Hiernavolgend vindt u de vier karikaturen voor het Buren van 2040 zoals wij die gebruikt hebben tijdens de werksessie met de gemeenteraad van Buren op 7 april 2021.

Omschrijving profiel A: Rust & Groei

Midden tussen de steden en aan de rivier ligt het Buren van 2040: een plek waar mensen tot rust kunnen komen, een plek waar de ruimte volop wordt benut om te leven en te wonen. Logistieke bedrijven en grootschalige laanboomteelt hebben zich verplaatst naar elders in de regio. Buren heeft ingezet op een transitie van het landelijk gebied om zo het van oudsher landschappelijke en rustieke karakter te behouden. Door het verbeterde openbaar vervoer en de uitstekende ligging nabij de ontsluitingswegen is de woon-werkafstand bovendien altijd te overzien. De inzet op een aantrekkelijk vestigingsklimaat heeft als gevolg dat het inwoneraantal groeit. Hierdoor is het mogelijk om iedere kern van kwalitatieve voorzieningen te voorzien: school, voetbal, een café, de muziekvereniging en een supermarkt zijn hoe dan ook allemaal dichtbij.

Omschrijving profiel B: Groei & Bruis

Het Buren van 2040 heeft haar sterke punten weten te vermarkten en is een gewilde woonplek en recreatiebestemming. De ruimte, het groen, het erfgoed, de goede bereikbaarheid en de grootschalige (culturele) evenementen maken dat de gemeente niet alleen een heerlijke plek is om te wonen, ook mensen van buitenaf willen hiervan genieten. Er is een actieve samenwerking met de regio onder andere op het gebied van woningbouw en economie waardoor de gemeente zich blijft ontwikkelen als economische factor in de regio en daarbuiten. Buren is een dynamische plek waarbij men, zonder haar historische karakter uit het oog te verliezen, volop kijkt naar de toekomst.

Omschrijving profiel C: Behoudend & Rust

Het Buren van 2040 is een hechte gemeenschap waar je gewoon kan *zijn*, een plek waar de drukte niet alleen ver weg lijkt maar ook daadwerkelijk ver weg is. Door de transitie van het landelijke gebied staan natuur en de groene ruimte weer voorop en er is kleinschalige economie en bedrijvigheid. De gemeente zorgt ervoor dat voorzieningen beschikbaar en bereikbaar blijven. Wonen in Buren betekent wonen in een gemoedelijke dorpse en landelijke omgeving waarbij de gemeente bovendien grote aandacht heeft voor haar inwoners: kinderen spelen veilig op straat en ouderen kunnen onbezorgd genieten van hun oude dag in hun vertrouwde omgeving.

Omschrijving profiel D: Behoudend & Bruis

Het Buren van 2040 voorziet in de behoeften van haar inwoners: er zijn passende woningen en voldoende (zorg) voorzieningen voor de ouder wordende bevolking. Verenigingen worden in stand gehouden en de benodigde voorzieningen zijn relatief dichtbij. De natuur, het goed bewaarde erfgoed en de fruitdelta wekken de interesse van een bescheiden aantal dagjesmensen. Dat het binnen de kernen gemoedelijk is, betekent niet dat het daarbuiten stilstaat. Sterker nog: de gemeente zet volop in op een intensieve en innovatieve economie. De bedrijven werken samen met kennisinstellingen en zijn daarmee een belangrijke innoverende spil in de lokale en regionale economie.

BIJLAGE 3

Overzicht gesprekspartners

	Type gesprekspartner	Gesprekspartner
Intern	Burgemeester	• (Voormalig) burgemeester Buren
	College	• College Buren
	Gemeenteraad	• Fractie Gemeentebelangen • Fractie PCG • Fractie CDA • Fractie PvdD • Fractie PvdA • Fractie D66 • Fractie VVD • Fractie mevrouw Van Dam
	Organisatie	• Gemeentesecretaris en domeinmanagers Buren
Extern	Regiogemeenten	• Burgemeester en portefeuillehouder regionale samenwerking Neder-Betuwe • Burgemeester Zaltbommel • Burgemeester West-Betuwe • Burgemeester Tiel • Burgemeester en portefeuillehouder regionale samenwerking Culemborg
	Regio Rivierenland	• Directeur Rivierenland en ambtenaren RES, Wonen, Toerisme & Recreatie
	Provincie Gelderland	• Gedeputeerde en adviseurs sterk bestuur
Maatschappelijk	Ondernemers	• Voorzitter & secretaris ondernemersplatform Buren
	Inwoners kernen	• Dorpsbelang Maurik, dorpsraad Ravenswaaij, signaleringsgroep Buren-Beusichem-Asch, signaleringsgroep & belangenvereniging Lingemeer, Klein Comité Rijswijk, buurtvereniging Buren, Beusichem Leeft & sociaal werker Buren

BIJLAGE 4

Tabellenboek

Bij paragraaf 3.1: Demografie, wonen en bereikbaarheid

Tabel 1 **Demografische druk, CBS 2020.**

	Groene druk (-14 t.o.v. 15-64 jaar)	Grijze druk (65+ t.o.v. 15-64 jaar)	Demografische druk (groene + grijze druk tov 15-64 jaar)
Buren	38%	35,7%	73,7%
West Betuwe	42,5%	34,5%	77%
Neder-Betuwe	50,7%	31,3%	81,9%
Tiel	36,8%	30,3%	67,1%
Culemborg	39,8%	31,1%	70,9%
Rivierenland	40,5%	32,9%	73,4%
Gelderland	38,2%	35,5%	73,6%
Nederland	36,9%	33,1%	70%

Tabel 2 **Kerngegevens wonen, CBS 2018.**

	% woning-voorraad koop-sector	% woning-voorraad huur-sector corporatie	% woning-voorraad huur-sector particulier
Buren	74,9	19,9	5,2
West Betuwe	70,0	22,4	7,7
Neder-Betuwe	64,7	30,0	5,2
Tiel	55,1	36,5	8,4
Culemborg	62,0	28,2	9,9
Rivierenland	*66,9*	*25,6*	*7,0*
Gelderland	*60,8*	*27,6*	*11,6*
Nederland	57,2	29,6	13,2

Tabel 3 **Leefbaarometer (afwijking landelijk gemiddelde), BZK/WWI 2018114.**

	Fysieke omgeving	Veiligheid	Voorzieningen	Bewoners	Woningen	Totaal
Buren	4,6	8,5	-15,8	5,2	2,1	4,6
West Betuwe	2,8	7,3	-16,0	5,1	0,3	-0,6
Neder-Betuwe	-0,4	6,3	-9,7	5,9	-1,5	0,6
Tiel	0,0	-3,0	-12,7	-1,6	-0,3	-17,4
Culemborg	0,5	-3,7	-7,4	0,1	0,4	-10,2
Gelderland	3,5	4,4	-5,0	3,5	0,0	6,4

114 De Leefbarometer scoort de leefbaarheid in buurten en wijken, waarbij leefbaarheid is gedefinieerd als "de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld". Om de leefbaarheid te meten, worden 100 (voornamelijk objectieve) indicatoren gebruikt. De tabel geeft weer hoeveel de betreffende gemeenten en provincie in positieve of negatieve zin afwijken van het Nederlands gemiddelde.

Tabel 4 **Bereikbaarheid – gemiddelde afstand tot... (in km), CBS 2017-2019.**

	Ziekenhuis (incl. buitenpolikliniek)	Huisartsen-praktijk	Basis-school	Middelbare school	Grote supermarkt	Oprit hoofd-verkeersweg	Trein station
Buren	8,4	1,8	1,0	6,5	1.6	1,2	7,1
West Betuwe	8,9	1,4	0,8	4,8	1,3	1,4	4,7
Neder-Betuwe	8,9	1,1	0,7	3,4	1,1	1,7	2,5
Tiel	2,5	1,4	0,9	2,0	0,9	1,9	1,7
Culemborg	1,8	0,9	0,5	1,5	0,7	1,7	1,7
Rivierenland	6,1	1,3	0,8	4,3	1,3	1,6	5,4
Gelderland	5,4	1,1	0,8	2,7	1,0	1,6	3,9
Nederland	4,8	1,0	0,7	2,4	0,9	1,8	5,1

Bij paragraaf 3.2: Economie

Tabel 5 **Economische kerncijfers, CBS 2019.**

	Aantal banen per 1.000 inwoners (15-74 jaar)	Aantal bedrijven vestigingen per 1.000 inwoners (15-74 jaar)	% ZZP'ers t.o.v. aantal werkenden	Netto arbeids-participatie (in %)	Werkloosheids-percentage
Buren	430,6	149,1	16,8%	69,9%	2,5%
West Betuwe	728,6	143,3	15,2%	71,1%	2,4%
Neder-Betuwe	666,9	130,6	14%	71,3%	2,6%
Tiel	726,0	107,8	9,4%	68,3%	3,6%
Culemborg	603,1	126,4	11,1%	70,2%	3,1%
Rivierenland	745,5	135,0	13,8%	70,4%	2,8%
Gelderland	666,1	122,4	12,2%	68,7%	3,0%
Nederland	677,1	129,6	12,3%	68,8%	3,4%

Tabel 6 **Uitkomsten onderzoek onder MKB-ers, 2018.**[115]

	Rang totaal 2018 (1-50)	Rang totaal 2016 (1-50)	Tevredenheid over ondernemers-klimaat (rang 1-50 / rapportcijfer)	Rang prijs-kwaliteit verhouding producten en lasten (1-50)	Rang tevredenheid over communicatie en beleid van de gemeente (1-50)	Rang imago: welke gemeente vindt u het meest MKB-vriendelijk (1-50)
Buren	20	44	18 (6,9)	9	28	44
West Betuwe	-	-	-	-	-	-
Neder-Betuwe	36	26	42 (6,2)	26	34	28
Tiel	37	16	21 (6,8)	28	47	44
Culemborg	21	27	22 (6,8)	31	16	37

115 MKB Nederland, Rapportage MKB-vriendelijkste gemeente 2018. In dit tweejaarlijkse onderzoek stellen Lexnova en MKB-Nederland een ranglijst op van de MKB-vriendelijkheid van de Nederlandse gemeenten. De ranglijst wordt opgesteld op basis van de uitkomsten van een enquête onder ruim 20.000 ondernemers.

Bij paragraaf 3.3: Duurzaamheid

Tabel 7 **Kerngegevens duurzaamheid, Klimaatmonitor Rijkswaterstaat; CBS Zonnestroom, 2019; Rijksdienst voor het Wegverkeer, 2018.**

	Hernieuwbare energie	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare warmte	Woningen met zonne-panelen
Buren	22,8%	47,9%	29,4%	16,3%
West Betuwe	9,3%	8,9%	N.B.	17,8%
Neder-Betuwe	10,5%	15,8%	20,8%	14,1%
Tiel	3,6%	4,1%	2,8%	10,7%
Culemborg	6,5%	14,5%	3,4%	19,0%
Gelderland	7,4%	9,3%	8,7%	15,2%
Nederland	7,6%	18,3%	5,7%	12,5%

Bij paragraaf 3.6: Cultuur, sport en recreatie

Tabel 8 **Gemiddelde afstand (km) tot (culturele) recreatieve voorzieningen[116], CBS 2019.**

	Museum	Poppodium	Bibliotheek	Bioscoop	Attractie[117]
Buren	3,7	24,4	5,8	10	8,9
West Betuwe	-	-	2,4	13,4	9,3
Neder-Betuwe	7	23,2	1,2	9,1	6,2
Tiel	2,5	25,9	2,3	2,4	4,3
Culemborg	1,5	20,4	1,7	14,1	9,9
Rivierenland	4,3	19,7	2,6	10,9	7,1
Gelderland	3,7	14,6	1,9	7,4	6,4
Nederland	3,8	10,8	1,9	6,3	5,8

Bij paragraaf 3.8: Bestuur en organisatie

Tabel 9 **Formatie, bezetting en apparaatskosten per gemeente**

	Formatie (FTE per duizend inwoners)	Bezetting (FTE per duizend inwoners)	Percentage openstaande FTE's	Apparaatskosten (per inwoner in euro's)
Buren[118]	5,13	4,93	3,9	568
West Betuwe	5,15	4,25	17,5	589
Neder-Betuwe[119]	5,01	4,43	11,6	495
Tiel[120]	5,39	5,30	1,7	411[121]
Culemborg[122]	5,3	4,9	7,6	340[123]

116 CBS, via https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80305ned/table?dl=4ABD7
117 i.e. pretpark, dierentuin, binnenspeeltuin
118 Gemeente Buren, Begroting 2021
119 Gemeente Neder-Betuwe, Begroting 2020
120 Gemeente Tiel, Begroting 2021
121 Alleen de ambtelijke salarissen worden in de gepubliceerde apparaatskosten van 2021 meegerekend (371 euro in 2021 bij een bezetting van 5,3 FTE) waardoor een vergelijking niet goed mogelijk is. Ter illustratie: in 2019 waren de apparaatskosten in Tiel 411 euro bij een bezetting van 3,7 FTE. In 2020 zijn er geen apparaatskosten en bezettingscijfers gepubliceerd. Op basis van budget bedrijfsvoering zijn de apparaatskosten voor 2021 opnieuw berekend.
122 Gemeente Culemborg, Programmabegroting 2021
123 Niet duidelijk waar de apparaatskosten uit zijn opgebouwd.

Bij paragraaf 4.1: Kerngericht werken

Tabel 10 **Nulmeting en benchmark Kerngericht werken, Gemeente Buren Visie 2020-2023.**

Onderwerp	Cijfer Buren 2019	Cijfer benchmark 2019	Doel 2023
Gemeente luistert naar mening burgers	16%	29%	30%
Gemeente betrekt burgers voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen	20%	35%	35%
Burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren	22%	37%	40%
Betrekt buurt voldoende bij aanpak leefbaarheid	18%	28%	30%
Doet beroep op buurtbewoners voor bijdrage leefbaarheid	24%	33%	35%
Ondersteunt buurtinitiatieven leefbaarheid voldoende	15%	30%	30%

Berenschot

‘WIJ ZIJN BERENSCHOT, GRONDLEGGER VAN VOORUITGANG’

Wij zien een Nederland dat altijd in ontwikkeling is. Zowel sociaal als organisatorisch verandert er veel. Al meer dan 80 jaar volgen wij deze ontwikkelingen op de voet en werken we aan een vooruitstrevende samenleving. Daarbij staan we voor duurzaam advies en de implementatie hiervan. Altijd gericht op vooruitgang én echt iets kunnen betekenen voor mensen, organisaties en de maatschappij.

Alles wat we doen, is onderzocht, onderbouwd en vanuit meerdere invalshoeken bekeken. In ons advies zijn we hard op de inhoud, maar houden rekening met de menselijke maat. Onze adviseurs doen er alles aan om complexe vraagstukken om te zetten naar praktische oplossingen waar u iets mee kan. Wij geven advies en bieden digitale oplossingen waarbij we ons focussen op:

- Toekomst van werk en organisatie
- Energietransitie
- Transformatie van zorg
- Transformatie van openbaar bestuur

Berenschot Groep B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Postbus 8039, 3503 RA Utrecht

030 2 916 916

www.berenschot.nl

Berenschot

Aan:	Gerard van Droffelaar	**Datum:**	26 mei 2021
Cc:	[CarbonCopy]	**Van:**	Sofie Dreef
		Status:	Openbaar
Onderwerp:	Gesprekspunten werksessie raad 25 mei 2021		

Memo

In de werksessie op 25 mei 2021 met de gemeenteraad van Buren over de Toekomstoriëntatie zijn in het tweede deel – het reflecteren op het toekomstprofiel – de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

Inhoudelijk

- **Demografie en bevolking**:
  - Zet vooral in op het behouden en aantrekken van jongeren.
  - Sociale controle en het naar elkaar omkijken kan een duidelijkere plek krijgen in het profiel (denk aan 'noaberschap' in Twente).
- **Economie**:
  - Werkgelegenheid hoeft niet alleen in Buren zelf aanwezig te zijn; we kunnen ook een mooie woongemeente zijn, met banen elders in de regio.
  - Een interessante optie is om te kijken of er (deels) leegstaande panden zijn waarvan we bedrijfsverzamelgebouwen kunnen maken.
  - Faciliteer initiatieven van lokale ondernemers.
  - Zet in op kleinschaligheid; liever geen groei van de logistieke sector (grote opslaghallen zien er niet fraai uit en veel logistiek leidt tot files).
  - Faciliteer het clusteren van bedrijvigheid op bedrijventerreinen.
  - Stimuleer verduurzaming bij bedrijven, bijvoorbeeld door het aanleggen van zonnepanelen en/of het delen van (groene) energie.
- **Mobiliteit**:
  - Het verbeteren van de ov verbindingen is weliswaar een ambitie van Buren, maar ligt niet (geheel) binnen onze eigen invloedssfeer.
  - Verkeersveiligheid mist als aandachtspunt in het profiel. Op de (smalle) provinciale wegen waar zowel landbouw, als logistiek en recreanten gebruik van maken ontstaan regelmatig gevaarlijke situaties.
- **Duurzaamheid**:
  - Zit nog wat bescheiden in het profiel. Willen we stevig op inzetten, ook ná 2040.
  - Het vergroten van de biodiversiteit moet duidelijker in het profiel terugkomen.
- **Recreatie en toerisme**:
  - Keuze maken over wat voor soort toerisme gewenst is (kleinschalig of grootschalig).

Berenschot

Wat is er nodig om hier te komen?

- Na het vaststellen van het profiel is doorvertaling nodig. Hoe **operationaliseren** we zaken als “bescheiden groei”? Waar schuurt het ambitieniveau met de bestuurs- en organisatiekracht van e gemeente, en welke keuzes vraagt dat?
- De raad moet eerst **speerpunten** benoemen. Daarna moet het toekomstprofiel doorvertaald worden naar de **organisatie**: wat voor bestuur, (nieuwe) werknemers en organisatieveranderingen zijn nodig om tot dit profiel te komen?
- We moeten een keuze maken of dit toekomstprofiel een **onderlegger voor het nieuwe coalitieakkoord** wordt. Dat zou wel passend zijn, omdat er breed draagvlak is voor het profiel. Het toekomstprofiel kan ook een **toetsingskader** vormen waarlangs alle nieuwe beleidskeuzes gelegd moeten worden. In elk raadsvoorstel zou dan de vraag beantwoord moeten worden hoe dat voorstel past binnen het toetsingskader.
- Bekijk het toekomstprofiel in **samenhang met andere visies** en strategieën, zoals de Omgevingsvisie en de RES.
- Kijk naar de kansen die **regionale samenwerking** (met Regio Rivierenland, de provincie en het waterschap) biedt om dit toekomstprofiel te bereiken.

Berenschot

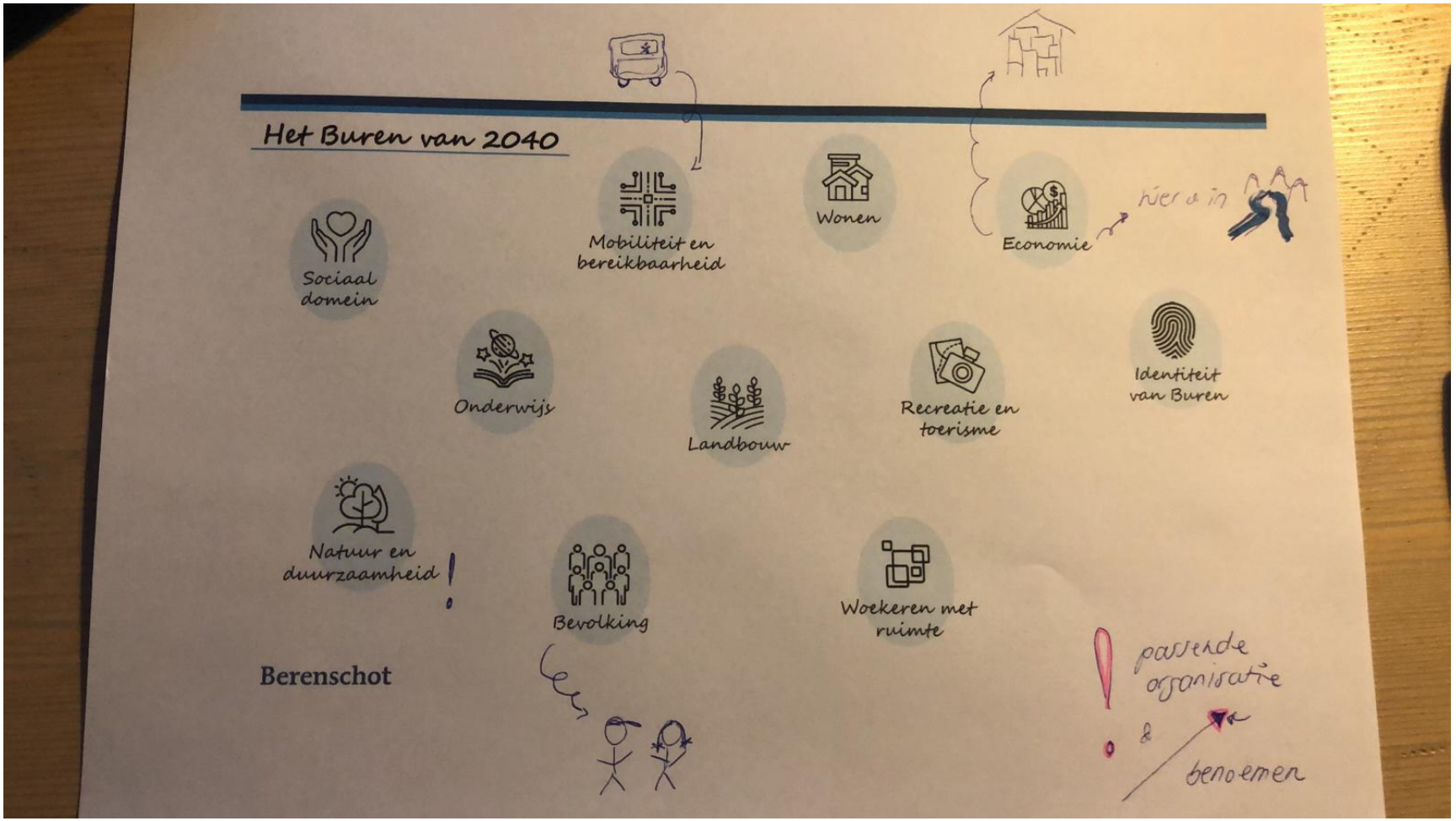
Het Buren van 2040
Sociaal domein
Mobiliteit en bereikbaarheid
Wonen
Economie
hier a in
Onderwijs
Landbouw
Recreatie en toerisme
Identiteit van Buren
Natuur en duurzaamheid
Bevolking
Woekeren met ruimte
Berenschot
passende organisatie
&
benoemen

Berenschot

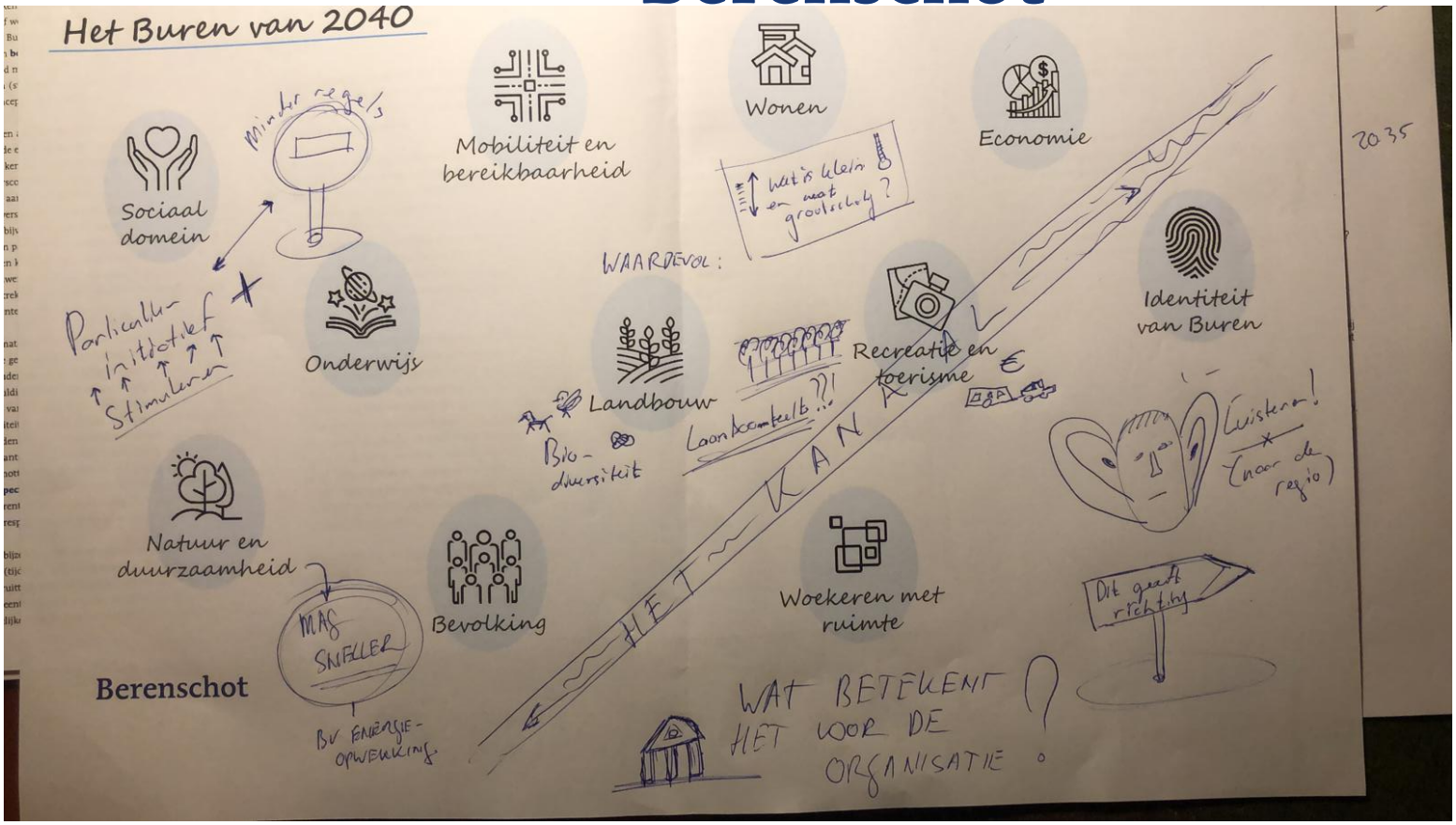
Het Buren van 2040
Sociaal domein
Minder regels
Mobiliteit en bereikbaarheid
Wonen
Economie
2035
Wat is klein & wat grootschalig?
WAARDEVOL:
Particulier initiatief stimuleren
Onderwijs
Landbouw
Bio-diversiteit
Laanboomkalb ?!!
Recreatie en toerisme
Identiteit van Buren
Luisteren! (naar de regio)
HET KAN
Natuur en duurzaamheid
MAS SNELLER
Bevolking
Woekeren met ruimte
Dit gaat richting
Berenschot
BV ENERGIE-OPWEKKING
WAT BETEKENT HET VOOR DE ORGANISATIE?

Berenschot

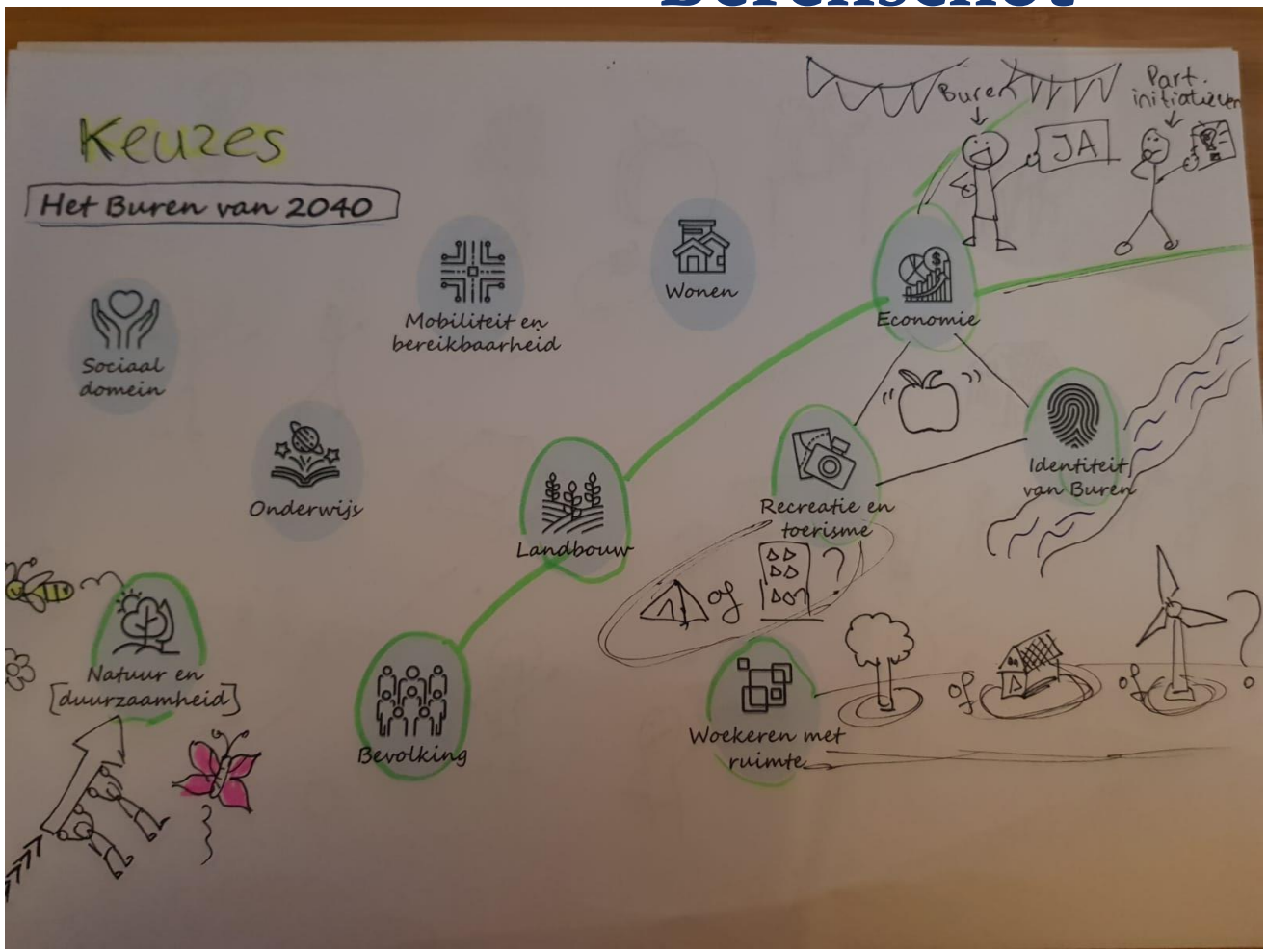
Keuzes
Het Buren van 2040
Buren
Part. initiatieven
JA
Wonen
Economie
Mobiliteit en bereikbaarheid
Sociaal domein
Onderwijs
Landbouw
Recreatie en toerisme
Identiteit van Buren
of
Natuur en duurzaamheid
Bevolking
Woekeren met ruimte

Berenschot

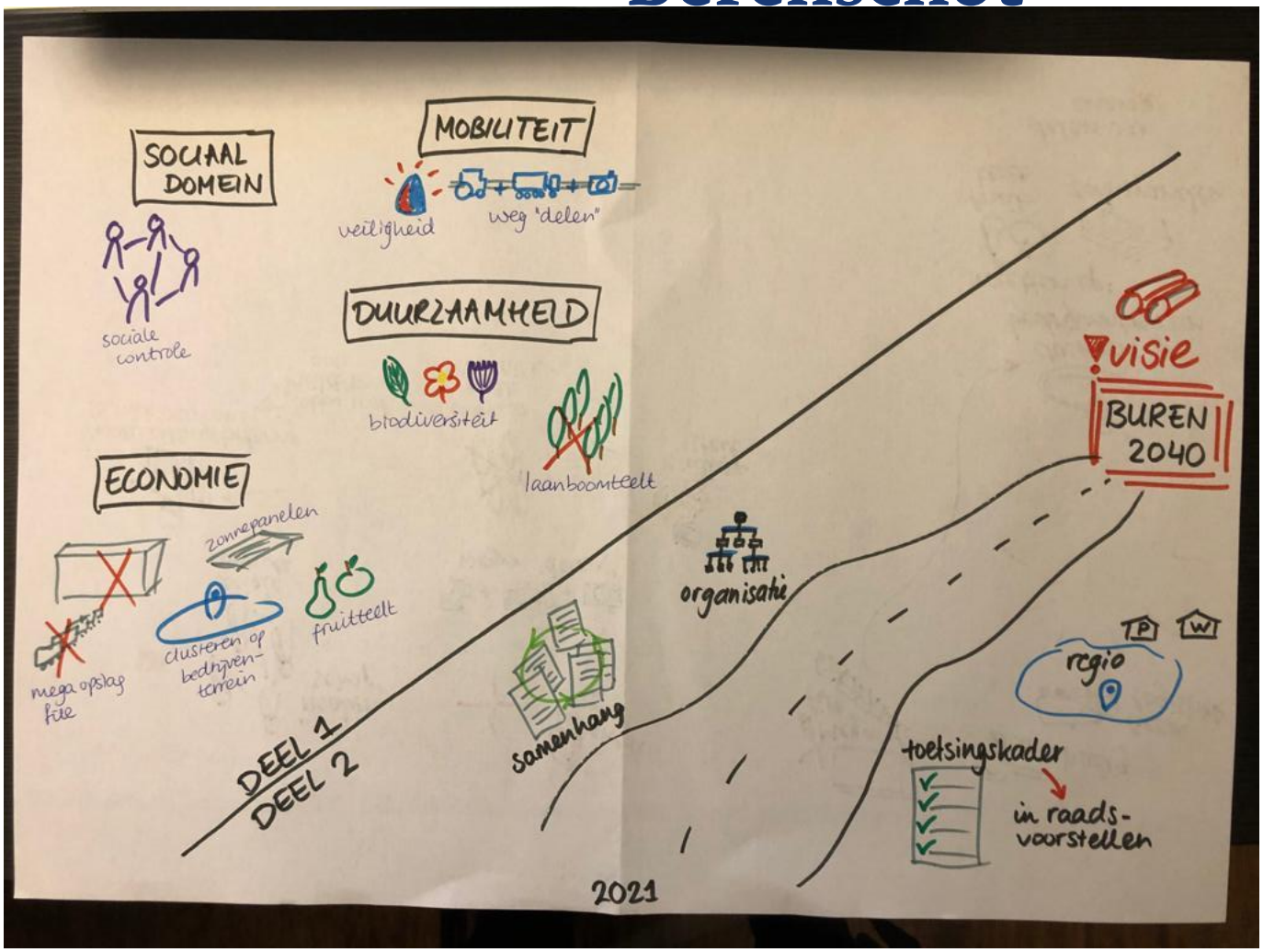
SOCIAAL DOMEIN
sociale controle
MOBILITEIT
veiligheid
weg "delen"
DUURZAAMHEID
biodiversiteit
laanboomteelt
ECONOMIE
zonnepanelen
fruitteelt
clusteren op bedrijven-terrein
mega opslag file
DEEL 1
DEEL 2
samenhang
organisatie
visie
BUREN 2040
regio
toetsingskader
in raads-voorstellen
2021

De werksessie van dinsdag 25 mei over het onderwerp toekomst oriëntatie was bedoeld om in de beleving van de raadsfracties:

- vast te stellen of recht werd gedaan aan de inbreng van de raadsfracties tijdens de sessie van 7 april;
- zicht te verkrijgen op de interpretatie van de verschillende onderdelen uit het toekomstprofiel (leefbaarheid, enz.);
- zicht te verkrijgen hoe het toekomstprofiel zich verhoudt tot de huidige situatie en wat er nodig is om hier te komen.

Er was een brede herkenning en draagvlak voor het toekomstprofiel. Via de werksessie zijn de fracties voorbereid op de politieke behandeling. Berenschot heeft een beknopt overzicht opgesteld van de onderwerpen die door u aan de orde zijn gesteld. Dit kan een hulpmiddel zijn voor de behandeling in de raadsvergadering van 15 juni 2021.

In de werksessie is toegezegd een aantal technische vragen separaat te behandelen. Hieronder treft u een aantal antwoorden aan.

Woningaantallen in de gemeente Buren

Vraag: toelichting op aantallen woningbouwbehoefte/prognose (actualiteit)

Met de regio en de provincie maakten we afspraken over het aantal woningen dat we mogen bouwen in de gemeente Buren. Dat aantal bedraagt 1400 woningen in de periode 2020 tot 2030. Van die woningen hebben we 840 woningen nodig om te voorzien in de behoefte van de inwoners van de gemeente.

De afspraken met de regio en provincie maakten we op basis van onze ambitie zoals verwoord in de spiegelnotitie woningbouw, maar ook op basis van onderzoek naar de behoefte aan woningen in de gemeente. We vertaalden dat in het Woningprogramma 2020 – 2030 dat de raad vaststelden. Ook in dat Woningprogramma gaan we uit van de bouw van 1400 woningen in de periode 2020 – 2030. We zetten dat ook af tegen de lopende plannen in de gemeente. Op dit moment hebben we 685 woningen in lopende plannen. Dat houdt in dat we nog plannen moeten maken voor 715 woningen om onze ambitie van 1400 woningen te realiseren.

In het woningprogramma wordt ook een richting aangegeven voor de woningen die per deelgebied nodig zijn. Om uitwisseling tussen deelgebieden mogelijk te maken, gaan we daarbij uit van onder en bovenmarges per deelgebied. Dat houdt in dat het mogelijk is om in een deelgebied wat meer te bouwen dan de berekende behoefte aan woningen. Dat houdt echter ook in dat we in een ander deelgebied minder kunnen bouwen. Het aantal woningen tot 2030 is immers begrensd tot 1400 woningen.

Aantal woningen in plannen en de gemiddelde behoefte 2020 - 2030

	Gemiddelde behoefte	In plannen	Gemiddeld nog in te vullen
Deelgebied Beusichem	280	106	174
Deelgebied Buren	350	152	198
Deelgebied Maurik	210	170	40
Deelgebied Lienden	406	140	266
Buitengebied	154	117	37
Totaal	1400	85	715

Deze tabel is gebaseerd op basis van de lopende plannen, de oplevering van het aantal woningen in 2020 en het vastgestelde Woningprogramma. Het overzicht ‘in plannen’ is daarmee een actualisatie van het overzicht zoals gemeld op blz. 11 in de Toekomstoriëntatie Buren. Daarbij geldt dat voor het plan Teisterbant in Kerk-Avezaath op basis van de meest actuele plannen gesproken wordt over maximaal 54 woningen.

Aanleg glasvezel

Vraag: stand van zaken aanleg glasvezel buitengebied

Het project glasvezel in het buitengebied van Digitale stad / KPN heeft vertraging opgelopen.
De gemeenteraad is over de vertraging en perikelen met het Waterschap Rivierenland geïnformeerd via het raadsjournaal van 19 maart 2020, 9 juli 2020 en 10 september 2020.
In het eerste kwartaal 2021 is er meer duidelijkheid verkregen over de nog aan te sluiten woningen rondom de dijken. Dit gaat over het deel bij Lienden. Hierover hebben gesprekken plaats gevonden tussen Digitale Stad BV en het Waterschap Rivierenland.
De werkzaamheden in Lienden zijn nu in voorbereiding en worden afgestemd met de gemeente. Er zullen ook werkzaamheden plaats vinden in het binnengebied (Kern) van Lienden er dient een aanvoerkabel van glasvezel gelegd te worden door de (Brinkstraat – Waterstraat – Papestraat).
Wanneer deze 160 aansluitingen zijn gerealiseerd, zal 98% van het glasvezelnetwerk in het buitengebied aangesloten zijn. Voor de overige 2% is de netbeheerder in overleg met derden om in gronden van derden de kabel te mogen leggen, dit omdat er weinig andere opties over blijven. Hierop heeft de gemeente weinig invloed.

Cultuurprofielen

Vraag: is er in 2018 gekozen voor regionale cultuurprofielen

Er zijn in Rivierenland geen initiatieven gestart waarin Buren participeert.

Dienstverlening aan ondernemers

Vraag: de beschikbare gegevens over de betalingstermijn dateren van 2018. Zijn er actuelere cijfers beschikbaar.

Een recent onderzoek naar de betaalde facturen in 2020 geeft aan dat de betalingstermijn is gewijzigd naar ongeveer 20 dagen. Hierbij dient wel de kanttekening worden gemaakt dat 2020 vanwege COVID-19 een bijzonder jaar was en het beleid was facturen versneld te betalen.

Financiële maatregelen Doejenburg II

Vraag: toelichting op financiële maatregelen bedrijventerrein Doejeburg II

Wij verwijzen naar de programmabegroting 2021-2024. Hierin is bij de verschillende hoofdstukken een uitgebreide toelichting opgenomen op de maatregelen voor dit bedrijventerrein (https://buren.begroting-2021.nl/ zie PDF, zoekfunctie Doejenburg).

Amendement van de fractie D66 ter zake agendapunt 6.2 Toekomst oriëntatie Buren fase 1

De Raad van de gemeente Buren in vergadering bijeen op 17 juni 2021

Gelezen het raadsvoorstel D.088056,

Overwegende dat:

- er in het raadsvoorstel gekozen wordt voor ‘groei en bescheiden bruis’ voor het Buren van 2040
Kenmerken van dit profiel B zijn:
aantrekken ‘nieuwe Burenaren’, impuls lokale en regionale economie en trekpleister voor recreatie en toerisme.

- Hier niet meer het mooie cultuurhistorisch landschap van onze gemeente wordt genoemd

Is van oordeel dat:

- Het genoemde cultuurhistorische landschap heel belangrijk is voor onze inwoners maar ook voorde (rustige) toerist en dus een meerwaarde heeft die behouden moet blijven

Besluit tot wijziging:

1. In te zetten op groei en bescheiden bruis voor het Buren van 2040 en behoud van ‘het Burense cultuurhistorische landschap’ ;

2. In te stemmen met de toekomst oriëntatie uit de Eindrapportage Toekomstoriëntatie Buren fase 1 welke is aangevuld met behoud van ‘het Burense cultuurhistorische landschap’ ;

3. Te starten met fase 2 van de toekomst oriëntatie, gericht op het in kaart brengen van de gevraagde bestuurs-en organisatiekracht

En gaat over tot de orde van de dag

Maurik, 17-06-2021

Raadsvergadering

Dossiernummer	1640
Extern Zaak ID	Z.031266
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 juni 2021
Agendapunt	6.3
Omschrijving	Regioplan Beschermd Wonen
Organisatieonderdeel	Sociaal Domein
Eigenaar	Hal, E.J. van
Portefeuillehouder	H.N.G. Wiendels

Bijlagen
D.088062 Raadsvoorstel Regioplan Beschermd Wonen
D.088068 Raadsbesluit Regioplan Beschermd Wonen
Bijlage 1 Regioplan BW definitief
Bijlage 2 CR BW-MO.versie 4.0-def
Bijlage 3 Korte weergave juridische vormgeving gemeentelijke samenwerking
Bijlage 4 Praatplaat
Vragen D66 en antwoorden college VB 2 juni ag. pnt 1.4
Vragen GB en antwoorden college VB 2 juni ag. pnt 1.4
Aangekondigde motie D66 agendapunt 6.3 Regioplan Beschermd Wonen.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	11 mei 2021
Agendacommissie	25 mei 2021
Voorbespreking I	2 juni 2021
Raadsvergadering	**17 juni 2021**
Raadsvergadering	6 juli 2021

Toelichting

.

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met bijgevoegd raadsvoorstel. Hiermee regelen we de regionale samenwerking Beschermd Wonen vanaf 2022 na de decentralisatie.

2. Eén centrale toegang voor Beschermd Wonen (BW) en Maatschappelijke Opvang (MO) voor de regio Nijmegen en Rivierenland organiseren en deze beleggen bij de GGD.
3. Het voornemen hebben tot het treffen van de gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland;
4. De raad toestemming vragen tot het treffen van de gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland.

Besluit

Dit voorstel wordt doorgeschoven naar een volgende raadsvergadering.

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni 2021	**D.088062** **Z.031266**

Voorstel ingebracht door	E.van Hal
Portefeuillehouder	H.N.G Wiendels
Begrotingsprogramma en taakveld	Sociaal Domein Geëscaleerde zorg 18+

Onderwerp **Regioplan Beschermd Wonen**

Voorgesteld besluit

1. Beschermd Wonen op het niveau van de regio Nijmegen en Rivierenland blijven organiseren.
2. Beschermd Thuis in een ontwikkelpad van 7-10 jaar steeds meer lokaal of sub regionaal vormgeven.
3. De regionale samenwerking organiseren via een Centrumregeling en een Dienstverleningsovereenkomst. Dit houdt in dat we:
   - Vastleggen welke taken en verantwoordelijkheden we met alle gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Ontwikkeling centraal uit gaan voeren.
   - De gemeente Nijmegen aanwijzen als centrumgemeente voor de uitvoeringstaken van Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.
   - Gezamenlijk een meerjarig inkoopplan en een meerjarige regiobegroting opstellen.
   - Afspraken vastleggen over hoe we omgaan met tekorten en overschotten.
4. De kosten voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang vaststellen op basis van beschikbaarheid (dus niet op basis van daadwerkelijk gebruik) en daarbij:
   - De verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdrage vast te stellen op basis van het ‘aanvullend’ Wmo-budget per regiogemeente.
   - De financiële bijdrage jaarlijks vooraf vast te stellen met correctie/vaststelling bij de jaarafsluiting.
5. Het Regioplan Beschermd Wonen, regio Nijmegen en Rivierenland vaststellen.
6. Toestemming geven tot het treffen van de gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland**.**

Samenvatting van het voorstel

Vanaf 2022 is elke gemeente verantwoordelijk voor Beschermd Wonen (BW). We zijn verplicht om een gezamenlijk regioplan op te stellen om deze taak te organiseren. In het Beleidsplan Samen Dichtbij zoals dat eind 2017 door de raad is vastgesteld, staan al vier uitgangspunten die betrekking hebben op BW genoemd. In het voorliggende regioplan zijn die uitgangspunten uitgewerkt. Kern van het plan is dat we een schaal aan regionale voorzieningen in stand houden, maar dat we de zorg waar mogelijk meer lokaal en bij mensen thuis organiseren om zo te werken aan herstel Er komt één centrale toegang voor BW en Maatschappelijke Opvang (MO). Bij een deels regionaal voorzieningenniveau moet een samenwerkingsvorm worden gekozen. De Centrumregeling is niet zwaarder dan nodig: we maken gebruik van de expertise van de Centrumgemeente en kunnen als lokale gemeente invloed uitoefenen op het beleid. We stellen als gemeenten samen een inkoopplan en een regiobegroting vast. De financiële bijdrage is er één op basis van het aanvullende Wmo budget vanaf 2023 waarbij de beschikbaarheid van voorzieningen leidend is. Hiermee worden financiële risico’s gezamenlijk afgedekt.

HOOFDLIJNEN

1. Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?

Het beleid over Beschermd Wonen (BW) en Maatschappelijke Opvang (MO) verandert. Vanaf 1 januari 2022 decentraliseert het rijk de taak BW van de centrumgemeenten naar alle gemeenten. Gemeenten krijgen hiervoor vanaf 2023 van het Rijk extra middelen in het Wmo-budget. Dit is nieuw: voorheen gingen alle budgetten voor uitvoering van deze taak naar de centrumgemeente. Voor onze regio is dat de gemeente Nijmegen. De verantwoordelijkheid voor MO blijft vooralsnog tot 2026 bij de centrumgemeenten.

In 2017 besloten de raden van de gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland al dat we blijven samenwerken om BW uit te voeren. Hoe we dat gaan doen, staat nu in het regioplan (bijlage). Het regioplan bestaat in feite uit een aantal beslispunten. Voor het merendeel van deze beslispunten is een besluit van de raad nodig.
Voor de organisatie van de toegang van BW vragen we een besluit van het college. Dat geldt ook voor het voornemen tot het treffen van een Centrumregeling. De raad moet namelijk, voordat het college over kan gaan tot het treffen van de gemeenschappelijke regeling, op grond van artikel 1, lid 2 van de Wet gemeenschappelijke regelingen toestemming geven. Deze toestemming kan slechts onthouden worden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?
Een woonomgeving voor inwoners met ernstige psychiatrische aandoeningen (EPA), waarin aandacht is voor veiligheid, bescherming, stabilisatie en herstel**.**

De volgende argumenten liggen aan de beslispunten ten grondslag:

1.1 Regionaal organiseren garandeert schaalvoordelen en een grote verscheidenheid van voorzieningen.
Het organiseren van BW kost relatief veel geld. Dit komt vooral omdat er veel specialistische kennis nodig is. De doelgroep heeft verschillende soorten psychiatrische problemen. Hierdoor hebben ze behoefte aan verschillende soorten ondersteuning. Door groepen met dezelfde beperkingen bij elkaar te laten wonen, blijft de zorg betaalbaar. Dit kan een kleinere gemeente niet organiseren. Hiervoor is de doelgroep per gemeente te klein en te verschillend. Alleen door samen te werken, kunnen we de bestaande zorg en ondersteuning blijven aanbieden. Dit sluit ook aan bij de wens van cliënten die nu beschermd wonen

2.1 We willen dat onze inwoners kunnen werken aan herstel in de eigen omgeving
We willen de verantwoordelijkheid voor goede zorg op het laagst mogelijke niveau organiseren: zo lokaal mogelijk. Dit kan niet als iemand beschermd moet wonen, maar wel als iemand minder zorg nodig heeft. Dat kan met het product Beschermd Thuis. Hiermee woont een inwoner zelfstandig en is zorg en ondersteuning van een zorgaanbieder op afroep beschikbaar.

Beschermd Thuis bestaat op dit moment nog onvoldoende en biedt kansen om op lokaal niveau te organiseren, bijvoorbeeld met kleinschalige woonprojecten. Het organiseren hiervan kost tijd. Daarom nemen we hiervoor 7 tot 10 jaar. Gemeenten kunnen lokaal verantwoordelijk worden voor de inrichting en uitvoering van Beschermd Thuis.

3.1 De samenwerkingsvorm via een centrumregeling is niet zwaarder dan nodig en is efficiënt.
De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) vormt de juridische basis voor intergemeentelijke samenwerking, omdat het om publiekrechtelijke taken en bevoegdheden gaat.
De WGR kent verschillende samenwerkingsvormen:
- De regeling zonder meer;
- Het gemeenschappelijk orgaan;
- De centrumgemeenteregeling;
- De Bedrijfsvoeringsorganisatie.

In het eerder door de Raad vastgestelde Beleidsplan ‘Samen Dichtbij’ is besloten regionaal samen te blijven werken. Het uitgangspunt daarbij is een lichte samenwerkingsvorm met stevige onderlinge afspraken. De Centrumregeling is de meest lichte vorm om bestuurlijke samenwerking te regelen.

Door te kiezen voor een centrumregeling hoeven we geen nieuwe organisatie op te zetten. Het ene bestuursorgaan mandateert taken aan een bestuursorgaan van een andere gemeente. De

verantwoordelijkheid wordt niet overgedragen en we blijven als gemeente betrokken in de beleidsvorming. Daarmee is deze constructie eenvoudig en relatief makkelijk te organiseren.

De centrumregeling draagt bij aan efficiency. Er zijn geen extra bestuurslagen en zware of onnodige administratieve lasten. Het geld kunnen we daardoor zoveel mogelijk besteden aan de zorg. Daarnaast biedt deze samenwerkingsvorm de instrumenten waardoor gemeenten kunnen meedenken en -sturen. Dit is belangrijk, omdat o.a. de ambulantisering vraagt om het continu aanpassen van beleid en uitvoering.

Het ligt voor de hand om Nijmegen als centrumgemeente aan te wijzen. De bestaande kennis en structuur kunnen we hierdoor gebruiken en behouden.

In bijlage 3 treft u een korte weergave aan van de verschillende juridische vormen.

3.2 Bij een regionaal voorzieningenniveau past een structuur van centraal organiseren
De keuze om samen te werken ten behoeve van een regionaal voorzieningenniveau bepaalt het niveau van de organisatie van deze taken. Bij een regionaal voorzieningenniveau past een structuur van centraal organiseren. Dit sluit ook aan bij de behoefte van onze cliënten en aanbieders. Cliënten willen stabiliteit in het zorglandschap. Aanbieders werken bij voorkeur met één centraal aanspreekpunt. Deze manier van werken is het meest efficiënt, ook voor de gemeenten zelf.

3.3 Een dienstverleningsovereenkomst sluit aan bij de opdracht tot uitvoering van centrale taken.
In de centrumregeling mandateren de regiogemeenten de uitvoeringstaken aan centrumgemeente Nijmegen. In een dienstverleningsovereenkomst maken we nadere afspraken over de precieze taken die de centrumgemeente krijgt. Dit zijn taken die bedrijfsvoering raken. Beide documenten zijn nodig om de juiste samenwerkingsafspraken vast te leggen.
De dienstverleningsovereenkomst is een uitvoeringsverantwoordelijkheid van het college. Deze is nog niet klaar. De overeenkomst wordt na de zomer voorgelegd aan het college.

3.4 *Gemeenten blijven door een meerjarig inkoopplan en een meerjarige regiobegroting betrokken en houden zo samen grip op de kosten.*
We zijn als gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit en de betaalbaarheid van de ondersteuning. We bepalen dus gezamenlijk wat het voorzieningenniveau in de regio Nijmegen en Rivierenland moet zijn en welke kosten hiermee gemoeid zijn. Dit doen we door het opstellen van een gezamenlijk inkoopplan en regiobegroting. We zijn op die manier betrokken en houden grip op de kosten. Door het gezamenlijk opstellen van de regiobegroting weten we ook welke financiële bijdrage we jaarlijks vooraf moeten vaststellen

De regiobegroting geeft inzicht in de kosten die de centrumgemeente maakt voor het uitvoeren van de centrale taken, de centrale toegang en MO. Deze onderdelen kunnen we niet los zien van het totaal. Dit geldt ook als het gaat om de keuzes die een individuele gemeente maakt in het ontwikkelpad. Dit heeft effect op de kosten en de bijdrages voor alle regiogemeenten en ook op het meerjarenperspectief.

4.1 Door te financieren op basis van beschikbaarheid, vangen we samen de financiële risico's op.

Beschermd Wonen is een kostbaar en risicovol product. Het kent een onvoorspelbaar en grillig kostenpatronen dat over de jaren heen zichtbaar wordt. In het ene jaar stroomt er niemand vanuit de eigen gemeente in BW, Het volgende jaar zijn dat er 10. Daarnaast is niet altijd te achterhalen waar een cliënt vandaan komt en welke gemeente financieel verantwoordelijk is. Door gezamenlijk de beschikbaarheid te financieren worden de risico's verdeeld en is voor elke gemeente vooraf duidelijk wat de kosten zijn.

Vanaf 2023 ontvangen gemeenten boven op hun bestaande Wmo budget, aanvullende middelen voor de uitvoering van BW. Dit aanvullende deel is gebaseerd op het nieuwe objectieve verdeelmodel van het Rijk. Deze middelen zijn afgestemd op de kenmerken van een gemeente, zoals het inwoneraantal en het aantal bijstandsgerechtigden.
Om het totaal van de bijdrage te bepalen kijken we alleen naar de aanvullende middelen die de gemeente ontvangt. Het nieuwe Wmo budget (2023) minus het oude Wmo budget (2022) is het

deel dat we gebruiken voor BW. De integratie-uitkering BW die de gemeente Nijmegen ontvangt wordt altijd eerst volledig gebruikt en pas daarna volgt de inzet van de regionale middelen.
We dragen de tekorten gezamenlijk. Overschotten laten we evenredig terugvloeien naar de regiogemeenten.

De decentralisatie vindt in 10 jaar tijd in stappen plaats. In het eerste jaar ontvangt Nijmegen nog een groot deel van de centrumgemeente middelen. Dit bouwt het rijk in stappen af. Daar staat tegenover dat het rijk het gemeentelijke budget voor deze taken in die jaren opbouwt. Het geld voor BW verschuift dus in 10 jaar van de centrumgemeenten naar de individuele gemeenten.

Het ontwikkelpad voor het schaalniveau van de voorzieningen BW in de centrumregio Nijmegen en Rivierenland loopt hier in gelijk. In 7-10 jaar tijd ontwikkelen we zoveel als mogelijk naar een lokaal voorzieningenniveau..

4.2 Het vooraf vaststellen van de financiële bijdrage geeft duidelijkheid voor alle gemeenten

Om de taken voor BW uit te kunnen voeren is het voor alle gemeenten belangrijk dat we voor elk jaar weten welk budget we nodig hebben en wat er beschikbaar is.
Dat betekent dat we het budget en de bijdrages elk jaar vooraf vaststellen. Eventuele correcties worden tijdig gecommuniceerd en via de P&C cyclus gemeld. De definitieve vaststelling komen na de jaarafsluiting. Dit gebeurt nadat Nijmegen alle productieverantwoordingen van de zorgaanbieders heeft ontvangen.

5.1 We moeten duidelijk maken hoe wij BW en MO organiseren in de regio
Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport vraagt samenwerkende regio's om plannen te maken om de regionale samenwerking in te richten rondom beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Ook is er in VNG verband een norm voor opdrachtgeverschap (NvO) vastgesteld. Deze norm zegt, onder andere, dat gemeenten afspraken moeten maken hoe ze (niet vrijblijvende) regionale samenwerking gaan inrichten en hoe zij administratieve lasten beperken en sturen op meerjarige contracten vanuit het oogpunt van stabiliteit en innovatie in het zorglandschap. Door het vaststellen van de beslispunten en alle stukken die daarbij horen (zoals de centrumregeling en de op te stellen DVO) voldoen wij aan deze norm.
Het ministerie verwacht van iedere regio ook een plan van aanpak. Het regioplan geeft samen met het beleidsplan Samen Dichtbij weer hoe de gemeenten uit de regio Nijmegen en Rivierenland dit doen.

Voor inwoners en aanbieders is het belangrijk om te weten wat ze van gemeenten kunnen verwachten. Het regioplan zoals dit nu voorligt geeft hen duidelijkheid.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?

2.1 Om Beschermd Thuis te kunnen organiseren, is een bepaald lokaal draagvlak nodig
Beschermd Thuis vraagt van aanbieders dat zij verschillende soorten zorg en ondersteuning op afroep snel kunnen inzetten. De dorpen of wijken moeten hier ook op voorbereid zijn. Een passende zorg-infrastructuur is ook van belang. Het kan hierdoor zijn dat niet iedere gemeente Beschermd Thuis kan organiseren. We kunnen er dan voor kiezen dit (sub)regionaal te blijven of gaan doen.

2.2 Het realiseren van Beschermd Thuis vraagt om voldoende woonplekken
Die zijn er nu niet. We proberen wel meer woonplekken te maken door samen te werken met wooncorporaties en aanbieders. In Rivierenland maken we hierover afspraken in het convenant 'Weer Thuis' uit 2019. Door gebrek aan woonplekken bestaat het risico dat we de transformatie naar 'zelfstandig wonen in de wijk (met steun)' niet kunnen waarmaken.

3.1. Met het vaststellen van een Centrumregeling is de invloed van elke afzonderlijke gemeente beperkt
Gezien het feit dat we regionaal samenwerken moet er tussen 13 verschillende gemeenten afstemming worden gezocht. Dat betekent dat er soms concessies moeten worden gedaan. We zijn echter gezamenlijk verantwoordelijk voor een strakke en procesmatige bewaking van de regionale

visie. Hiertoe ontwikkelen we, waar nodig, een strategische agenda ter ondersteuning. Ambtelijk is er per gemeente een beleidsadviseur nauw betrokken bij het beleid en de uitvoering. Er worden gegevens verzameld over de aantallen inwoners die in- en uitstromen uit BW en in hoeverre er mogelijkheden zijn om meer ambulante zorg te leveren en regionale zorg verder kan worden afgebouwd. Dit zal consequenties hebben voor de door onze gemeente beschikbaar te stellen budgetten en keuzes voor de lokale ontwikkeling van Beschermd Thuis.

4.1 De lokale begroting is afhankelijk van de afspraken in de regionale samenwerking
We zijn samen verantwoordelijk voor budgetbeheer. Dit doen we op basis van een meerjarig inkoopplan. De bijdrage per gemeente maakt hier onderdeel van uit en is gerelateerd aan het 'aanvullend' Wmo budget van de gemeenten. Deze afhankelijkheid van de regionale begroting vormt een risico voor de lokale begroting. We monitoren daarom de ontwikkeling van BW en MO.

4.2. Er is nog onzekerheid over de beschikbare budgetten vanaf 2023
Er zijn op dit moment veel onzekerheden waarmee we rekening moeten houden bij het vaststellen van het budget voor de regionale begrotingen vanaf 2023. Dat heeft onder andere te maken met de uitname uit het budget omdat cliënten overgaan naar de Wet langdurige zorg (Wlz). Dit proces moet het Centrum Indicatiestelling (CIZ) halverwege 2021 afronden. Ook is het nieuwe verdeelmodel nog niet vastgesteld. We kijken al wel met elkaar of het mogelijk is de onderdelen BW en BT te splitsen. BW blijft dan het 'standaard' regionale budget en BT wordt dan onderdeel van het ontwikkelpad.

4.3. Voor de overdracht van BT van regionaal naar lokaal geldt een ontwikkelpad van 7-10 jaar
We organiseren BT eerst regionaal. Gedurende het ontwikkelpad bepalen gemeenten zelf hoe snel en hoever ze gaan met de lokale inrichting en uitvoering ervan. BT lokaal (sub regionaal) organiseren en betalen betekent dat gemeenten geld uit het regionale budget moeten halen. Dit heeft gevolgen voor het huidige regionale voorzieningenniveau. Dat kan effect hebben op hoeveel geld alle gemeenten moeten inleggen. Dit traject stemmen de regiogemeenten zorgvuldig op elkaar af. We maken daar goede afspraken over.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?
We zijn als gemeente verplicht om een regioplan BW mee op te stellen. Als het voorstel niet wordt overgenomen dragen we zelf alle financiële risico's als veel inwoners gebruik moeten maken van BW of BT. Ook de schaalgrootte die nodig is voor bepaalde voorzieningen is dan niet meer gegarandeerd. Als kleine gemeente hebben we onvoldoende expertise en menskracht om deze taak zelfstandig uit te voeren.

5. Is het een begrotingswijziging?
Ja, vanaf 2023 wordt door het Rijk een aanvulling op het Wmo budget gegeven voor de uitvoering van BW. Vanaf dat moment moet het extra budget worden gelabeld voor de uitvoering van BW.

TOELICHTING EN UITVOERING

6. Beleidskader
Eind 2017 is het Beleidsplan Samen Dichtbij door de Raad vastgesteld. In dit plan staan een viertal uitgangspunten opgenomen die verwerkt zijn in het Regioplan Beschermd Wonen;

7. Effectmeting, planning en evaluatie
Na verkregen toestemming van uw raad kan het college overgaan tot het treffen van de Centrumregeling. De centrumgemeente draagt zorg voor bekendmaking bij overheid.nl.
In 2022 gaan we een gezamenlijk inkoopplan en regiobegroting opstellen voor de periode vanaf 2023.

De aantallen inwoners die instromen in BW of BT worden gemonitord, evenals de uitstroom. Daarbij zal aandacht zijn voor de gemeente van herkomst, zodat meer inzicht wordt gekregen in de daadwerkelijke grootte en aard van de doelgroep voor onze gemeente. Daar zal ook een woningaanbod op afgestemd moeten worden om BT te kunnen organiseren.
Er zal ook aandacht zijn voor de ontwikkeling van BW en BT in andere gemeenten, zodat het aanbod voldoende sluitend en betaalbaar blijft.
In de DVO werken we verder uit hoe we precies monitoren om te kunnen evalueren.

De Centrumregeling zal binnen vier jaar na het treffen ervan worden geëvalueerd onder gemeenschappelijk opdrachtgeverschap van de deelnemers. De resultaten van deze evaluatie zullen worden gebruikt om te besluiten of deze vorm van samenwerken goede resultaten oplevert.

8. Financiën

Vanaf 2023 ontvangt de gemeente op de middelen voor de Wmo een aanvulling voor de uitvoering van BW. Het is nog niet bekend hoe hoog dat bedrag is. Wel is duidelijk dat gemeenten op basis van een eenvoudig rekenmodel, wat verspreid wordt met het objectieve verdeelmodel, exact kunnen bepalen welk bedrag zij extra krijgen. Dat is het bedrag wat beschikbaar is voor de uitvoering van BW. In lijn met afspraken over de verdeelsleutel dragen gemeente bij wat nodig is om de regionale voorzieningen in stand te houden. Net als de bijdrage aan de uitvoeringskosten voor de centrumgemeente. De jaarlijks vast te stellen regionale begroting BW is hierbij leidend. Afspraken hierover worden vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst.

Op basis van prognoses vanuit het Rijk over het objectieve verdeelmodel is de verwachting op dit moment dat de eerste 4-5 jaar de combinatie van de centrumgemeente middelen en de lokale bijdragen geen tekort oplevert.
De regiogemeenten stellen ambtelijke beleidscapaciteit beschikbaar voor de regionale samenwerking.

Door de openstelling van der Wet Langdurige Zorg (Wlz) weten we nog niet wat het kostenniveau is van BW vanaf 2023. Zodra hier duidelijkheid over is stellen we een regionale begroting op. Naar verwachting is dat bij de meicirculaire 2022.
In onderstaande tabel ziet u hoe het voorlopige objectieve verdeelmodel er uit ziet voor de regio.

Voorlopige publicatie objectief verdeelmodel

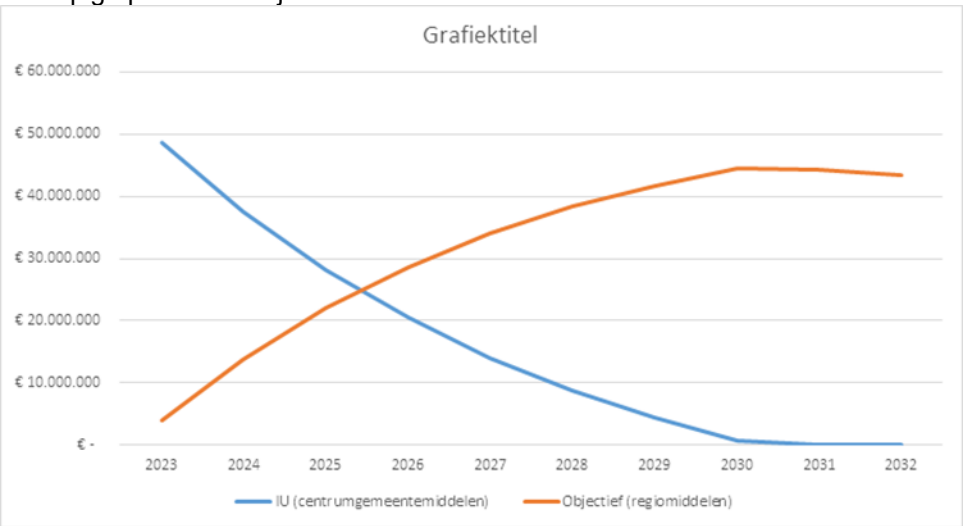

9. Communicatie

De Centrumregeling wordt bekend gemaakt bij overheid.nl. Het Regioplan wordt gepubliceerd en is beschikbaar voor inwoners en zorgaanbieders.
Via de regionale en plaatselijke kanalen zal de vaststelling van het Regioplan aandacht krijgen.

10. Burgerparticipatie

Het concept regioplan is besproken in de Participatieraad. Daarnaast zijn cliënten en zorgaanbieders van BW betrokken bij het tot stand komen van het Regioplan.

11. Deregulering

N.v.t.

12. Achtergrondinformatie

Om ons voor te bereiden op de decentralisatie stelde u als raad samen met de andere gemeenten uit de regio eind 2017 het beleidsplan ‘Samen Dichtbij’ vast.

In het regionale beleidsplan ‘Samen Dichtbij’ staan 25 voorstellen op het gebied van wonen, zorg, werk, participatie en inkomen. Een aantal daarvan gaan over Beschermd Wonen:

- Ook in de toekomsten blijven de regiogemeenten op het schaalniveau van Gelderland-Zuid samenwerken.
- De centrumlocaties voor opvangvoorzieningen in Tiel en Nijmegen blijven behouden, maar we bereiden ze niet uit. De tussenvoorzieningen bereiden we in beide regio’s wel uit.
- We richten één centrale toegang voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang in
- We stimuleren het ambulantiseren van zorg (meer uitstroom, meer zorg thuis). Het doel is een opbouw van 30% in 2022 tot 50% in 2032. Het uitgangspunt is en blijft dat iedereen die intramurale zorg nodig heeft, dat ook krijgt.

De meeste voorzieningen voor BW en MO staan nu in Tiel en Nijmegen. De kern van het toen vastgestelde beleidsplan is dat we de zorg waar mogelijk, meer lokaal organiseren. In de dorpen en wijken en bij mensen thuis. Verder willen we ook dat deze voorzieningen zich meer richten op herstel en uitstroom.
Een aantal voorstellen uit het beleidsplan Samen Dichtbij moesten we nog verder uitwerken. Deze uitwerking staat nu in het regioplan.

Na het vaststellen van voorgaande uitgangspunten door u als Raad, bent u in maart 2020 geïnformeerd door middel van een Raadsinformatiebrief over de stand van zaken van het Regioplan. Vervolgens heeft u in september 2020 een update over het Regioplan ontvangen en bent u kort geïnformeerd via het Raadsjournaal. Op 4 november 2020 is een informatiebijeenkomst voor de Raad gehouden, evenals op 13 april 2021.

Bijlagen:

- Raadsbesluit
- Bijlage 1 Regioplan Beschermd Wonen Regio Nijmegen en Rivierenland (publieksversie)
- Bijlage 2 Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland
- Bijlage 3 Korte weergave juridische vormgeving gemeentelijke samenwerking
- Bijlage 4 ‘Praatplaat’

Inlichtingen bij:

Naam	E.van Hal
Domein	Sociaal Domein

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer	Besluitnummer
15 juni 2021	**D.088062**	**D.088068** **Z.031266**

Onderwerp **Regioplan Beschermd Wonen**

De Gemeenteraad van Buren;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021;

besluit:

1. Beschermd Wonen op het niveau van de regio Nijmegen en Rivierenland blijven organiseren.
2. Beschermd Thuis in een ontwikkelpad van 7-10 jaar steeds meer lokaal of sub regionaal vormgeven.
3. De regionale samenwerking organiseren via een Centrumregeling en een Dienstverleningsovereenkomst. Dit houdt in dat we:
   - Vastleggen welke taken en verantwoordelijkheden we met alle gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Ontwikkeling centraal uit gaan voeren.
   - De gemeente Nijmegen aanwijzen als centrumgemeente voor de uitvoeringstaken van Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.
   - Gezamenlijk een meerjarig inkoopplan en een meerjarige regiobegroting opstellen.
   - Afspraken vastleggen over hoe we omgaan met tekorten en overschotten.
4. De kosten voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang vaststellen op basis van beschikbaarheid (dus niet op basis van daadwerkelijk gebruik) en daarbij:
   - De verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdrage vast te stellen op basis van het ‘aanvullend’ Wmo-budget per regiogemeente.
   - De financiële bijdrage jaarlijks vooraf vast te stellen met correctie/vaststelling bij de jaarafsluiting.
5. Het Regioplan Beschermd Wonen, regio Nijmegen en Rivierenland vaststellen.
6. Toestemming geven tot het treffen van de gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland**.**

Vastgesteld in de openbare vergadering van 15 juni 2021

De griffier, De voorzitter,

E.E. Weijenberg J.P.M. Meijers

REGIOPLAN

BESCHERMD WONEN

Regio Nijmegen
en Rivierenland

INHOUDSOPGAVE

IEDEREEN THUIS 3

PLAN EN DOELEN 4

OM WIE GAAT HET? 6

ÉÉN CENTRALE TOEGANG 10

DE HULP EN ONDERSTEUNING IS VAN ONS SAMEN 13

REGIONALE SAMENWERKING 16

HOE GAAN WE DIT BETALEN? 18

COLOFON

Dit is een uitgave van de
13 samenwerkende gemeenten
in Regio Nijmegen en Rivierenland

Tekst: Regionale Werkgroep BW/MO
Foto's: iStockphoto
Lay-out: Mondtotmond reclame

April 2021

Iedereen thuis

Dit plan gaat over het zo goed mogelijk regelen van beschermd wonen en de maatschappelijke opvang. Vanaf 2022 gaat de organisatie hiervan veranderen. In dit plan leggen we uit hoe we ons daarop voorbereiden. Eerst leggen we uit wat beschermd wonen en maatschappelijke opvang precies zijn.

WAT IS BESCHERMD WONEN

Beschermd wonen is bedoeld voor inwoners die door psychiatrische problemen (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen. Voor deze personen is 24 uur per dag bereikbaarheid van zorg en hulp nodig.. Het kan zijn dat iemand in een instelling woont. Het kan ook zijn dat iemand in een huis woont, alleen of met anderen. Die personen krijgen de zorg en hulp in hun huis.

WAT IS MAATSCHAPPELIJKE OPVANG

De opvang is bedoeld voor personen die dak- of thuisloos zijn. De nacht-opvang helpt mensen die onverwacht een slaapplek nodig hebben. Hier is een bed, eten en een douche. Mensen kunnen hier maximaal 3 maanden gebruik van maken. Heeft iemand na 3 maanden nog geen andere plek gevonden, dan mag hij naar een 24-uursopvang. We bieden daar hulp om zo snel mogelijk te herstellen.

WAT STAAT ER IN DIT PLAN?

In dit plan staat hoe we beschermd wonen en maatschappelijk opvang vanaf 2022 gaan organiseren. Tot 2022 regelt de gemeente Nijmegen deze zorg en ondersteuning nog. Na 2022 moeten we meer zelf regelen. In het regioplan leggen we uit hoe we dat gaan doen. En wat we daarbij belangrijk vinden. Zo willen we bijvoorbeeld de zorg meer bij mensen thuis organiseren. In hun eigen stad, dorp of wijk.

In ieder hoofdstuk staan de besluiten die we namen. We leggen in dat hoofd-stuk ook uit wat dit besluit precies betekent.

We doen dit niet zomaar. In 2017 maakten we in het Beleidsplan Samen Dichtbij al afspraken over hoe we begeleiding en ondersteuning van mensen met een psychische beperking gaan organiseren. Dit Regioplan is een vervolg daar op.

WIE ZIJN ‘WE’?

In dit stuk staat vaak ‘we’. Dit zijn de gemeenten in deze regio die samen-werken op het gebied van beschermd wonen en maatschappelijke opvang: de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Wijchen.

WIE IS ‘HIJ’?

Soms schrijven we in dit stuk over ‘hij’. Dat doen we zodat het stuk goed te lezen blijft. Met ‘hij’ bedoelen we de personen waar we op dat moment over schrijven.

PLAN EN DOELEN

Ieder mens heeft een veilige omgeving nodig waarin hij zich gezien en gewaardeerd voelt. Daarnaast hebben de meeste mensen een nuttige daginvulling nodig en contact met familie en/of vrienden. Het is voor de meeste mensen fijn om thuis te wonen en niet in een instelling. We willen iedereen de kans geven om thuis te blijven (of gaan) wonen. Natuurlijk zijn er ook personen die in een instelling blijven wonen. Die mogelijkheid blijft er.

IEDEREEN WOONT OP EEN FIJNE PLEK

We zorgen ervoor dat iedereen zoveel mogelijk thuis kan wonen. Op een plek die bij hem past en waar hij de hulp kan krijgen die hij nodig heeft. Dat is ons grootste doel.

SAMEN MET DE OMGEVING

Het is belangrijk dat iedereen elkaar helpt als dit nodig is. Een keer bij de buurvrouw aanbellen om te vragen of alles goed gaat. Of even mee denken met een bekende die in paniek is en het even niet meer weet. Zo voorkomen we samen dat situaties erger worden en het niet langer lukt om thuis te blijven wonen. Dit vraagt veel van de buurt waarin iemand woont. We moeten de omgeving hier dus goed in ondersteunen.

WE MAKEN GOEDE AFSPRAKEN

Voor ons als gemeenten betekent dit dat we goede afspraken moeten maken. Wie heeft welke woonplekken beschikbaar? Hebben we overal de goede zorg geregeld? Hoe betrekken we de omgeving? Hoe houden we elkaar aan de beloften die we doen? Wat spreken we af over het geld waarmee we dit betalen? In welk tempo willen we dit doen?

Wat we daarbij belangrijk vinden ligt al vast in het beleidsplan ‘Samen Dichtbij’. Met dit regioplan maken we de afspraken die we nodig hebben om de laatste stappen te kunnen zetten. Zo zijn we er klaar voor om als gemeente steeds meer zelf te gaan doen.

SAMEN MET DE OMGEVING

"Abnormaal gedrag is de uitnodiging om nu abrupt af te stappen van de 'gedroomde (uniforme) samenleving'. We doen dat lokaal, met alle directbetrokkenen, los van wat er van bovenaf allemaal over ons wordt uitgestort aan aanpakken, termen, meldpunten, standaarden en regels, zonder 'systeemwereld'."

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

Om wie gaat het?

Wie zijn de mensen die beschermd wonen? Wie slapen in de maatschappelijke opvang? Wat hebben deze personen nodig? Hoe ondersteunen wij om iedereen zoveel mogelijk op eigen benen te (leren) staan?

Deze vragen vormen de basis van dit regioplan. Er zijn geen makkelijke antwoorden. Ieder persoon heeft een eigen verhaal. Waar de één een stoornis, beperking of verslaving heeft, is de ander onderuit gegaan door een ingrijpende gebeurtenis. Voor al deze personen, die allemaal hun eigen behoeften hebben, zijn wij als gemeenten verantwoordelijk.

WIE SLAPEN IN DE OPVANG?

De opvang is bedoeld als tijdelijke oplossing. De mensen hier hebben vaak psychische problemen en/of schulden. Het kan iedereen overkomen als gevolg van een ernstige gebeurtenis, als bijvoorbeeld baanverlies of een echtscheiding. Het doel is om zo snel mogelijk weer zelfstandig te worden. Voor sommige mensen is dit niet mogelijk. Meestal omdat de psychische problemen te groot zijn of omdat hij verslaafd is. Hij gaat dan soms vanuit de opvang verhuizen naar beschermd wonen.

Er slapen ook personen in de opvang die bijvoorbeeld tot hun 18e in een jeugdinstelling woonden. Ze moeten daar weg maar ze kunnen nog niet alles zelf. Of personen die ‘alleen’ een dak nodig hebben.

WIE WONEN ER BESCHERMD?

Mensen die beschermd wonen hebben al langere tijd last van ernstige psychiatrische problemen. In ieder geval kunnen zij, (tijdelijk) niet zelfstandig wonen. Ze hebben 24 uur per dag intensieve zorg en ondersteuning nodig.

VORMEN VAN BESCHERMD WONEN

Er zijn verschillende vormen van beschermd wonen. Dit komt omdat ieder mens anders is. En hierdoor ook andere ondersteuning nodig heeft. Sommigen wonen graag in een prikkelarme omgeving. Voor anderen is een actieve woonomgeving beter. Mensen kunnen wonen in groep waarin ze veel samen doen. Maar ze kunnen ook kiezen voor een woonvorm waarin dat niet zo is.

Als iemand weer zelfstandig wil wonen kan hij daarmee eerst oefenen. Dit noemen we beschermd thuis. Hij woont dan zelfstandig, maar kan op ieder moment hulp vragen.

BEWONERS MET EEN VERSLAVING

Verslaving komt ook voor bij mensen die beschermd wonen. Iemand kan dit onder controle hebben of nog volop gebruiken. Verslaving zorgt vaak voor onvoorspelbaar en onveilig gedrag. Dit kan voor andere bewoners bedreigend zijn. Daarom zijn er speciale plekken binnen beschermd wonen voor mensen met een verslaving.

"Ons schreeuwen of vrolijke gek-doen is een teken geworden dat autoriteiten een steekje hebben laten vallen. Buren, agenten, journalisten en bezorgde krantenlezers kijken dan naar de GGZ, de wijkagent of de burgemeester."

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

LEEFTIJDEN

De mensen die in de opvang slapen, zijn meestal jonger dan de personen die beschermd wonen. Bij beschermd wonen zijn de meeste personen 45 t/m 64 jaar oud. Bij de opvang is meer dan de helft jonger dan 35 jaar.

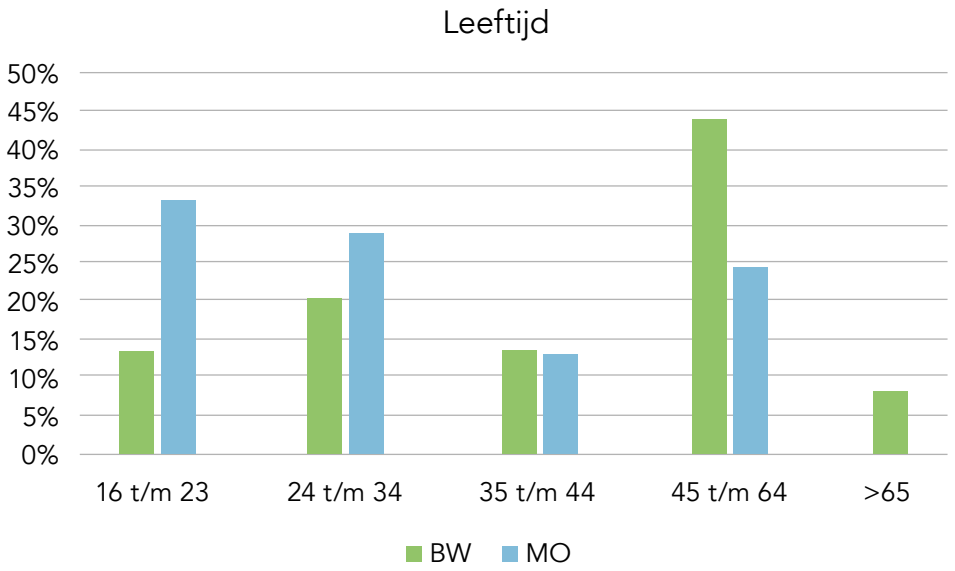

SOORTEN WOONPLEKKEN

Ruim 80% van de mensen die beschermd wonen, doen dit bij een aanbieder. De andere mensen wonen met andere cliënten in hetzelfde gebouw of op loopafstand van elkaar. Een aantal mensen woont zelfstandig in de wijk. Voor deze laatste groepen is 24 uur zorg en ondersteuning bereikbaar.

CIJFERS 2020

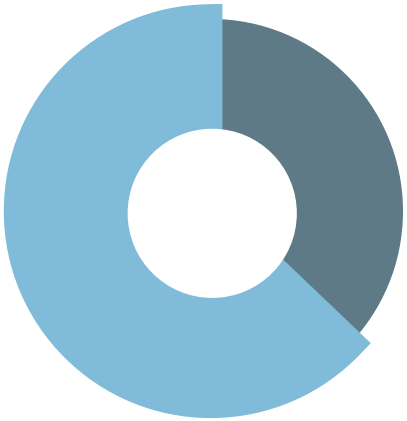

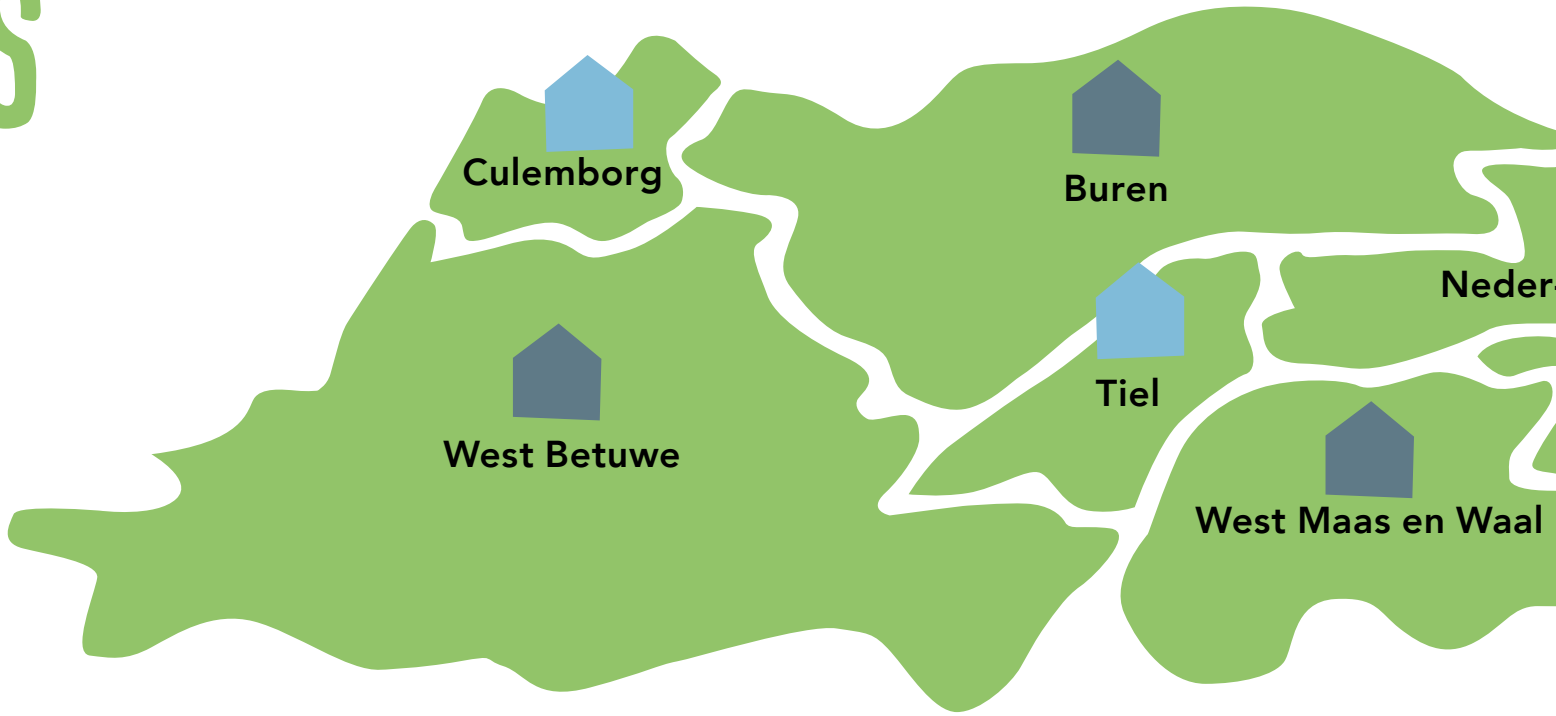

GESLACHT VAN CLIËNTEN IN DE ZORG

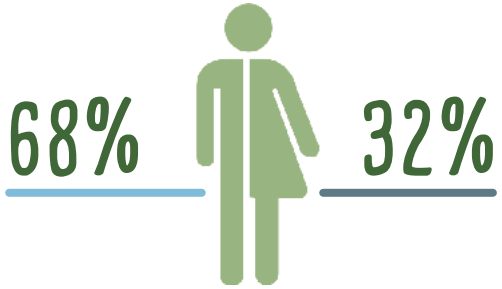

TOTAAL AANTAL CLIËNTEN PGB

247

TOTAAL AANTAL CLIËNTEN ZIN

1.165

TOTAAL AANTAL CLIËNTEN PGB/ZIN

1.388

"Wat betekent het dat ik aan officiële autoriteiten soms de 'garantie' moet geven dat ik geen gevaar ben? Waarom moet ik die garantie wel geven en 'normale' mensen niet?"

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

GEMEENTEN	AANTAL INWONERS	AANTAL INWONERS IN BW
Berg en Dal	35.008	58
Beuningen	26.165	32
Buren	27.010	4
Culemborg	29.129	64
Druten	18.994	39
Heumen	16.569	30
Mook-Middelaar	7.910	9
Nederbetuwe	24.646	29
Nijmegen	177.321	766
Tiel	41.922	97
West Betuwe	51.493	29
West Maas en Waal	19.578	54
Wijchen	41.259	65
Buiten de regio		112
TOTAAL	**517.004**	**1.388**

ÉÉN CENTRALE TOEGANG

WAAR IS PLEK?

Wie in Nederland woont, kan overal terecht bij beschermd wonen of bij de opvang. Het is belangrijk overzicht te houden op de plekken waar iemand naartoe kan. Daarom organiseren we in de regio Nijmegen en Rivierenland overal op dezelfde manier hoe mensen deze zorg en ondersteuning kunnen krijgen. De GGD beheert het overzicht. Zo volgen we of iemand op de goede plek zit. En of de begeleiding zich genoeg richt op herstel. Vanuit dit overzicht weten we welke zorg en ondersteuning iemand in het verleden al gehad heeft. Zo kunnen we mee-denken en adviseren als iemand vastloopt. We noemen dit: een centrale toegang.

WAT IS NODIG?

Het is belangrijk om goed te weten welke begeleiding iemand nodig heeft. Dit doet de partij die het overzicht houdt. Voor ons de GGD. Bij iedere persoon kijken zij welke hulp hij nodig heeft op het gebied van wonen, gezondheid, financiën en relaties. Ook kijken we of hij hulp kan krijgen uit zijn omgeving. Zo kan iemand zelf zijn problemen zo goed mogelijk leren op te lossen. Lukt dit niet, dan bieden we hulp. Ook kan iemand een cliëntondersteuner krijgen.

ZONDER WONING GEEN EIGEN PLEK

Het doel is dat mensen zo snel en goed mogelijk herstellen. Zo kunnen zij zelfstandig hun leven weer op pakken. Soms met begeleiding. Mensen kunnen alleen uit de opvang verhuizen als er een woonplek beschikbaar is. In de regio is er veel vraag en weinig aanbod van woonplekken. Daarom zoeken we naar andere manieren om onderdak te bieden en maken we speciale afspraken met uitkerende instanties en woningcorporaties. Zoals bij Housing First, waar de ondersteuning altijd start met een eigen woonplek. Of Skaeve Huse, waar mensen buiten de gewone wijken wonen of met mensen met dezelfde problemen op een gezamenlijk terrein.

BESLUIT:

- De GGD Gelderland-Zuid is de Centrale Toegang voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang.
- De taken die daar bij horen zijn:
  - informatie en advies geven,
  - aanvragen ontvangen en beoordelen
  - onafhankelijke clientondersteuner aanbieden,
  - hulp regelen en advies geven voor een woonplek,
  - weten hoe het met de client gaat. En voor de regio bijhouden hoe de in-, door- en uitstroom gaat.

Tussenvoorziening Culemborg

Het verhaal van Bart

Ik ben een echte Tielenaar. Ik woonde al 35 jaar in een fijn huisje in Tiel toen ik mijn liefde achterna ben gereisd naar Duitsland. Na 11 maanden zei ze dat ze niet meer van me hield en had ik de keuze om te blijven in Duitsland of terug te gaan naar Nederland. Dat was niet echt een keuze, want in Duitsland had ik niets. Na een korte periode in de Hulsen in Nijmegen kwam ik bij een vriendin te wonen die mij wel onderdak wilde bieden. Zij was alcoholiste dus dat ging niet altijd goed, na twee jaar stond ik weer op straat. Ik had mij gemeld bij de kwelkade in Tiel. Daar was te weinig plek, dus moest ik naar Culemborg, naar de tussenvoorziening van de RIBW. In Tiel kan ik met mijn ogen dicht de weg vinden, in Culemborg heb ik een GPS nodig om de Aldi te vinden. Als ik weer een huisje heb, wil ik weer iets met muziek gaan doen. Ik heb geen grote wensen, ik wil alleen naar Tiel terug.

De begeleiding in Culemborg? Die is prima, ik word geholpen met administratieve zaken. Ik ben niet verslaafd, ik heb geen grote schulden alleen lichamelijk heb ik problemen met mijn rug en met epilepsie. De stress van het wachten op een eigen huis is niet goed voor mijn gezondheid.

KLIK HIER VOOR HET HELE VERHAAL VAN BART

"Ik vind het fijn om zelfstandig te wonen, al voel ik me soms natuurlijk ook alleen. Dan denk ik weleens: woonde ik nog maar bij de RIBW. Op mezelf wonen is een grote verandering, maar het went. Mijn familie vindt dat ik enorm ben op-geknapt sinds ik hier woon. Mijn moeder zegt dat iedere keer als ze me ziet."

ASTRID

De hulp en ondersteuning is van ons samen

De gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland blijven samen het beschermd wonen organiseren. Wat wel verandert is als iemand thuis kan wonen. Dan kunnen gemeenten er voor kiezen dat zelf te organiseren. Dat vraagt om een goede voorbereiding. Daarom houden we er rekening mee dat het nog 7 tot 10 jaar duurt voordat we het helemaal zelf kunnen doen.

LOKAAL ALS DAT KAN

We willen dat onze inwoners kunnen werken aan herstel. We denken dat dit het beste kan in onze wijken en buurten. Hiervoor werken we nauw samen met de aanbieders van zorg en ondersteuning. We vragen de aanbieders om als mensen weer zelfstandig gaan wonen goede afspraken te maken met gemeentelijke (wijk)teams. Want herstel gaat met vallen en opstaan. Zo organiseren we met elkaar de zorg en ondersteuning die iemand nodig heeft. Lichter als dat kan, zwaarder als dat weer nodig is.

Speciaal voor herstel, ontwikkelden we de zorgsoort 'beschermd thuis'. Inwoners die beschermd thuis wonen, doen dit zelfstandig met hulp op afroep. Zij kunnen 24 uur per dag rekenen op zorg en ondersteuning bijvoorbeeld door een hulpverlener te bellen. Deze manier van wonen heeft twee functies:
- herstel bij beschermd wonen;
- voorkomen van beschermd wonen.

We geloven dat ook beschermd thuis het beste werkt tussen andere inwoners. Iedere gemeente onderzoekt de komende jaren of dit ook kan in de eigen gemeente.

CENTRAAL ALS DAT MOET

Iedere mens heeft verschillende behoeften. Dit betekent ook dat er veel verschillende vormen van zorg en woonplekken nodig zijn. Gelukkig zijn die er op dit moment in onze regio al.

BESLUIT:
- We blijven beschermd wonen regionaal organiseren.
- We organiseren beschermd thuis steeds meer lokaal.
- Voor het anders organiseren van beschermd thuis nemen we 7 -10 jaar de tijd.

Deze zorgvormen kunnen alleen blijven bestaan als de regio deze samen organiseert en betaalt. Dit blijven we dan ook doen.

We luisteren hiermee naar de wens van onze cliënten en aanbieders. De afgelopen jaren veranderde er voor hen al erg veel. We kiezen er daarom voor dat veel blijft zoals het is. En de veranderingen die we belangrijk vinden, doen we in stappen.

ZORG IN NATURA (ZIN) OF EEN PERSOONSGEBONDEN BUDGET (PGB)
Gemeenten hebben afspraken gemaakt met zorgaanbieders om zorg te leveren. Dit heet zorg in natura. Soms is het fijner om zelf een zorgaanbieder te kiezen. Bijvoorbeeld omdat de gemeente niet de zorg ingekocht heeft die nodig is. Daarvoor gebruiken mensen dan een persoonsgebonden budget. Dit is niet voor iedereen geschikt.

"De wereld wordt steeds iets complexer voor mensen met ASS. Dit kan ervoor zorgen dat mensen zichzelf opsluiten, zorg mijden en van de radar verdwijnen. Uiteindelijk kan dit ook leiden tot dak- en thuisloosheid."

(Onderzoek BW en MO in regio Nijmegen-Rivierenland, HHM, 2019)

Diagnose ‘depressie’

Het verhaal van Lars

Vanaf zijn veertiende was het bij Lars geregeld chaos in zijn hoofd. Hij ging ‘in en uit therapie’, maar werd onrustig en kreeg concentratieproblemen. Hij haalde met moeite zijn eindexamen vmbo-kader en volgde diverse opleidingen, van Maatschappelijke zorg tot vmbo-t en Verpleegkunde. Met wisselend succes. Ook ging hij twee keer in dagbehandeling: drie maanden lang drie dagen per week therapie. Daar bleek dat hij ADD heeft en hoog-sensitief is.

Op 21-jarige leeftijd ging het van kwaad tot erger. “Ik voelde me somber en kon niets meer, behalve in mijn bed liggen en me ellendig voelen.” Lars kreeg de diagnose ‘depressie’. Met medicatie leek het goed te gaan, maar het ging bergafwaarts.

KLIK HIER VOOR HET HELE VERHAAL VAN LARS

Regionale samenwerking

De gemeente Nijmegen is op dit moment verantwoordelijk voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang in de regio Nijmegen en Rivierenland.

Gemeente Nijmegen regelt Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang voor de volgende gemeenten: Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Wijchen.

ELKE GEMEENTE IS ZELF VERANTWOORDELIJK

Voor het bieden van hulp en ondersteuning aan eigen inwoners is elke gemeente zelf verantwoordelijk. Vanaf 2022 komt daar de verantwoordelijkheid voor Beschermd Wonen bij.

ALS HET NODIG IS, WERKEN WE SAMEN

Mensen vragen verschillende vormen van hulp en ondersteuning. Het is daarom niet mogelijk om alles in de eigen gemeente te organiseren. Om er voor te zorgen dat er voldoende mogelijkheden zijn werken we samen.

WE SLUITEN AAN BIJ WAT ER AL IS

Het is belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij wat er al is. Op dit moment regelt de gemeente Nijmegen deze zorg en ondersteuning voor de gemeenten in de regio. We willen graag dat gemeente Nijmegen dit ook vanaf 2022 blijft doen. We blijven hier als gemeenten bij betrokken en belangrijke beslissingen nemen we samen.

"Er is de verwachting dat alles dat afwijkt zich aan zal passen aan normaal. Normale mensen associëren dit met vrede, met openbare orde."

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

WE LEGGEN DE AFSPRAKEN VAST

Dat doen we in een samenwerkingsovereenkomst. Hier staan de afspraken in over hoe we de zorg en ondersteuning gaan betalen. En dat we elk jaar een inkoopplan maken. Hierin leggen we de afspraken en de kosten vast. In dit inkoopplan kijken we ook naar de toekomst en wat dit betekent voor de samenwerking. Zo zorgen we er samen voor dat de hulp en ondersteuning die nodig is er ook echt is. En krijgen gemeenten de ruimte om steeds meer zelf te organiseren.

WE KIJKEN ALTIJD VERDER

Binnen de gemeente werken we samen met verschillende afdelingen als: zorg, wonen, werk, inkomen, gezondheid, welzijn en veiligheid.
Buiten de gemeente werken we samen met verschillende partijen als: zorgaanbieders, woningcorporaties en cliëntorganisaties.

BESLUIT:

- De gemeente Nijmegen organiseert namens de regio Nijmegen en Rivierenland het beschermd wonen
- Hiervoor voert Nijmegen de volgende taken uit:
  - inkopen van de zorg en afsluiten van contracten met zorgaanbieders
  - betalen van de zorg
  - overleg voeren met zorgaanbieders over de afspraken die we maken in de contracten
  - bijhouden van de aantallen cliënten die zorg gebruiken
  - onderzoeken of de zorg die we bieden goed genoeg is.
  - onderzoeken of aanbieders de zorg bieden zoals we die afspraken. En aanbieders waar dit niet goed gaat aanspreken.
- De afspraken staan in een centrumregeling en dienstverleningsovereenkomst.

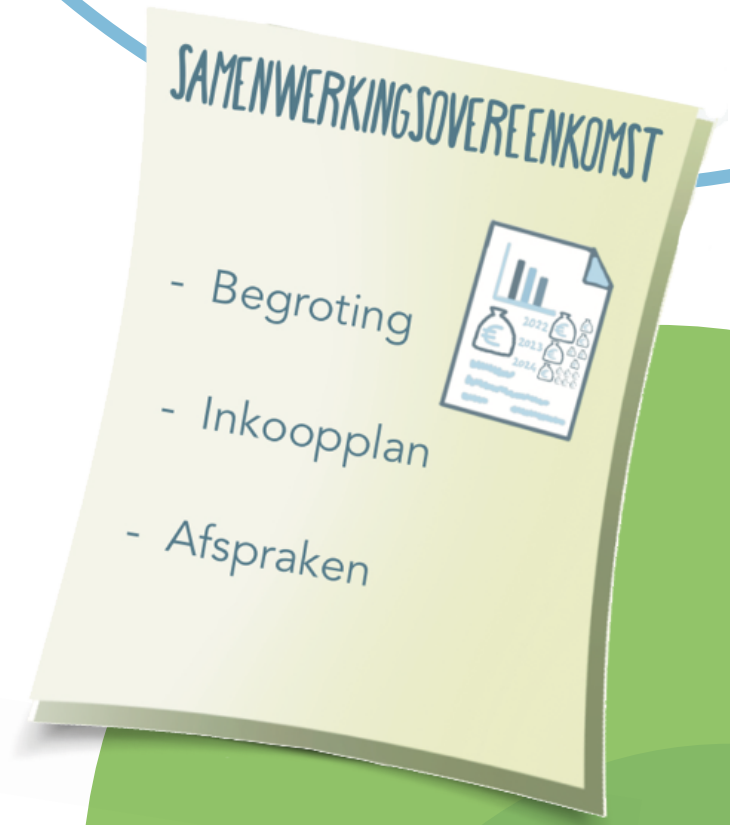

Hoe gaan we dit betalen?

Er is nu ook al geld beschikbaar om deze zorg en ondersteuning te organiseren.
De gemeente Nijmegen ontvangt dit. Zij regelen hier alles mee voor de gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland.
Vanaf 2023 krijgt Nijmegen niet meer al het geld voor de regio maar krijgen de gemeente zelf steeds een beetje meer.

WE DRAGEN SAMEN DE KOSTEN

We gebruiken hier het budget voor dat we van het Rijk ontvangen. Iedere gemeente weet straks welk bedrag ze ontvangen voor het organiseren van deze zorg. Met elkaar kijken we over meerdere jaren wat nodig is en reserveren dat bedrag.

BESLUIT:

- We betalen samen het beschermd wonen.
- We spreken een verdeling van de kosten af. Ook voor beschermd thuis.

"Waarom commandeert de samenleving de mensen die ze als 'verward' aanwijst, 'normaal' te doen? Waarvandaan komt de verloren interesse voor het onbekende dat ons confronteert met onvoorspelbaarheid?"

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

Mijn schepen achter mij verbranden

Het verhaal van Dhr. A

Het begon met een zware depressie, ik hoorde ‘s nachts kerklokken luiden, zo rooms was het daar niet meer, dat klopte niet. Het was de derde keer dat ik overspannen was, maar deze keer was het goed raak.Ik werd depressief van alle verantwoordelijkheden, vooral ook financiën. Het is het verhaal van de brieven niet meer openmaken. Dat komt zwaarder binnen als je alleen bent. Op een gegeven moment deed ik helemaal niets meer.

Ik besloot toen het leven dat ik had geleid radicaal te kappen. Mijn schepen achter mij te verbranden. Dit was één van mij beste beslissingen. Ik was alleenstaand, dus dat kon ook. Toen ben ik terecht gekomen in opvang-voorziening de Hulsen. Ik heb er zeven jaar gezeten en toen kreeg ik een appartement aangeboden. Ik heb hier alles wat ik nodig heb.

Ik weet nog dat je eerst 2 nachten in een nachtverblijf moest blijven. De eerste avond was ik buiten gaan wandelen, ik was de gelukkigste man van Nijmegen, ik was overal vanaf. Ik leefde veel lichter.

KLIK HIER VOOR ZIJN HELE VERHAAL

GEMEENTE
Berg en Dal

GEMEENTE BEUNINGEN

gemeente
Buren

Culemborg

Gemeente Druten

GEMEENTE HEUMEN

Gemeente Mook en Middelaar

gemeente
Neder-Betuwe

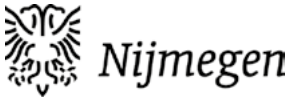
Nijmegen

gemeente Tiel

GEMEENTE
WEST
BETUWE

Gemeente
West
Maas en
Waal

Gemeente
Wijchen

Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen, ieder voor zover het zijn bevoegdheid betreft;

overwegende dat:

- de 13 gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland de wens hebben uitgesproken om samen te werken op het gebied van beschermd wonen, beschermd thuis, maatschappelijke opvang, Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, verslavingszorg en de centrale toegang voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang;
- daarnaast het rijk gemeenten verplicht op bepaalde gebieden In het kader van de Wmo 2015 regionaal samen te werken;
- de gemeente Nijmegen bereid is om in het kader van deze samenwerking als centrumgemeente te fungeren voor een aantal in deze regeling benoemde uitvoeringstaken;
- het in dat kader, uit het oogpunt van kwaliteit, solidariteit, borging van continuïteit en verhoging van efficiency, gewenst is te komen tot een samenwerkingsverband tussen genoemde regiogemeenten;
- Nijmegen bereid is de in deze regeling genoemde taken uit te voeren op een zo efficiënt mogelijke wijze, waardoor de kosten voor de regiogemeenten zo laag mogelijk blijven, ook bij uittreding of opheffing;
- de regiogemeenten meerwaarde willen behalen uit deze samenwerking. Hiertoe werken zij concrete acties en doelen uit op basis van bestuurlijk geformuleerde ambities;
- de regiogemeenten investeren in het vergroten van commitment en gezamenlijkheid in deze samenwerking;
- de regiogemeenten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor een strakke en procesmatige bewaking van de regionale visie. Zij ontwikkelen, waar nodig, een strategische agenda ter ondersteuning;
- de regiogemeenten de centrumgemeente daarbij helderheid bieden over de rollen, taken en verantwoordelijkheden voor alle partijen, zowel bestuurlijk als ambtelijk;
- een efficiënte overleg- en besluitvormingsstructuur wordt geborgd;
- het voornemen bestaat om de samenwerking te formaliseren in een centrumregeling en een aantal uitvoeringstaken van de regiogemeenten op te dragen aan de centrumgemeente;

gelet op:

- hoofdstuk 1 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;
- afdeling 10.1.1 van de Algemene wet bestuursrecht;
- de door de gemeenteraden van Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen verleende toestemming, overeenkomstig artikel 1, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, aan hun colleges van burgemeester en wethouders voor het aangaan van de samenwerking en het treffen van deze regeling.

Besluiten:

te treffen Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland

Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland

Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen

Artikel 1 – Begrippen
In deze gemeenschappelijke regeling wordt verstaan onder:
a. centrumgemeente: gemeente als bedoeld in artikel 8, vierde lid van de Wet gemeenschappelijke regelingen, zijnde gemeente Nijmegen;

b. regiogemeenten: de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen.

Artikel 2 – Doel en belang
1. Het belang van deze regeling is het vorm geven van de samenwerking tussen de regiogemeenten op het terrein van:
- Beschermd wonen
- Beschermd thuis
- Maatschappelijke opvang
- Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz)
- Verslavingszorg
- Centrale toegang beschermd wonen en maatschappelijke opvang

2. Deze regeling heeft tot doel te komen tot een doelmatige uitvoering van de aan de centrumgemeente opgedragen taken.

Hoofdstuk 2: Centrumgemeente

Artikel 3 – Aanwijzing centrumgemeente
Nijmegen wordt aangewezen als centrumgemeente.

Artikel 4 – Taken
1. De colleges van de regiogemeenten dragen in de dienstverleningsovereenkomst, aan het college van Nijmegen, taken op ter verwezenlijking van het doel.
2. De samenwerking zal zich in ieder geval richten op de inkoop of subsidiëring, declareren en betalen, contract- en relatie management, monitoren, kwaliteitsbewaking en handhaving van beschermd wonen, beschermd thuis, maatschappelijke opvang, OGGz en verslavingszorg in het kader van de Wmo 2015.
3. Nijmegen kan als centrumgemeente nog andere taken uitvoeren voor de regiogemeenten, vast te leggen in de Dienstverleningsovereenkomst
4. Nijmegen zal haar rol als centrumgemeente in de zin van de Wmo 2015 in de geest van deze regeling invullen. De centrumgemeente krijgt van de regiogemeenten de ruimte om deze rol in te vullen.
5. Voor beschermd thuis geldt een ontwikkelpad met een duur van 7 tot 10 jaar. De uitvoering van dit ontwikkelpad kan gevolgen hebben voor de invulling van de taken.

Artikel 5 – Bevoegdheden colleges
1. Ter verwezenlijking van het doel, kunnen de colleges van de regiogemeenten aan het college van Nijmegen taken opdragen en bevoegdheden mandateren.
2. De bevoegdheden die ter uitvoering van deze regeling worden gemandateerd, worden in een mandaatregeling opgenomen. De mandaatregeling wordt vastgesteld en gewijzigd door eensluidende besluiten van de colleges en burgemeesters van de regiogemeenten.
3. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van volmacht door de burgemeesters tot het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen door Nijmegen namens de regiogemeenten.
4. Nijmegen wordt aangewezen als centrumgemeente voor wat betreft de taken die aan Nijmegen worden opgedragen.

Artikel 6 – Financiën
1. Voor de taakuitvoering, ontvangt Nijmegen van iedere deelnemer een nader te bepalen bedrag gebaseerd op een raming van de kosten voor de uitvoering van de taken. De raming van de uitvoeringskosten en de bijdrage per deelnemer wordt nader uitgewerkt in de te sluiten dienstverleningsovereenkomst.
2. Voor de kosten van de voorzieningen zelf ontvangt Nijmegen van iedere deelnemer een nader te bepalen bedrag gebaseerd op een raming van de aantallen voorzieningen, vast te leggen in de dienstverleningsovereenkomst.
3. Voor de taken beschermd wonen en bescherm thuis ontvangt Nijmegen van iedere deelnemer periodiek een voorschot, dat bestaat uit een in de dienstverleningsovereenkomst de bepalen percentage van het benodigde budget.
4. De bedragen, zoals bedoeld in lid 1 en 2, tezamen vormen het totaalbedrag wat jaarlijks door de deelnemers aan de centrumgemeente Nijmegen wordt betaald.

5. Vanaf 2023 worden de centrumgemeentemiddelen die Nijmegen voor Beschermd Wonen en Maatschappelijk Opgaven ontvangt eerst volledig uitgenut alvorens een bijdrage van regiogemeenten wordt gevraagd.
6. Ieder jaar worden per deelnemer de voorschotten verrekend met de daadwerkelijk gerealiseerde kosten. Het tekort of overschot wordt conform de afspraken in de dienstverleningsovereenkomst met de deelnemers verrekend.

Artikel 7 – Dienstverleningsovereenkomst
1. In een tussen de colleges van de regiogemeenten en Nijmegen te sluiten dienstverleningsovereenkomst, wordt nadere uitwerking gegeven aan deze regeling. In de dienstverleningsovereenkomst wordt in ieder geval geregeld:
a. De uitvoeringskaders behorende bij de genoemde taken;
b. De kwaliteitseisen waaraan de taakuitoefening door Nijmegen moet voldoen;
c. De hoogte van de financiële bijdrage voor de taakuitvoering door de centrumgemeente Nijmegen;
d. De informatieplicht en verantwoordingsplicht van het college van Nijmegen aan de colleges van de regiogemeenten;
e. De wijze waarop de colleges van de regiogemeenten elkaar informeren over het niet nakomen van hun verplichtingen en de gevolgen die zij daaraan verbinden ;
f. Nadere uitwerking van solidariteits- en vereveningsprincipe;
g. Kosten verbonden aan uittreding en verrekening hiervan.
2. De plicht, als bedoeld in het vorige lid, onder d, houdt in ieder geval in het verstrekken van alle gegevens aan de regiogemeenten die voor de uitvoering van de wetgeving door de gemeenten van belang zijn.
3. Indien partijen daartoe besluiten kan de dienstverleningsovereenkomst tussentijds gewijzigd worden.

Artikel 8 – Voorzitter/ regionale procesmanager
De deelnemende gemeenten kunnen kiezen voor de aanstelling van een onafhankelijke voorzitter en regionale procesmanager.

Hoofdstuk 3: Wijziging, toetreding, uittreding en opheffing

Artikel 9 – Wijziging van de regeling
1. Iedere deelnemende regiogemeente kan een voorstel doen tot wijziging van deze regeling.
2. De gewijzigde regeling wordt pas voorgelegd voor toestemming aan de gemeenteraden van de deelnemers, indien alle deelnemers met de gewijzigde regeling akkoord zijn.
3. De deelnemende gemeenten gaan niet over tot wijziging van deze regeling dan na verkregen toestemming van de gemeenteraden van de deelnemers.
4. De gewijzigde regeling treedt in werking op de dag volgend op die waarop deze door centrumgemeente Nijmegen bekend is gemaakt, tenzij bij de gewijzigde regeling anders is bepaald.
5. Op wijziging van deze regeling is artikel 16 van deze regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 10 – Toetreding tot de regeling
1. Iedere potentiële nieuwe deelnemer kan een voorstel doen tot toetreding van een college aan deze regeling.
2. Bij toetreding van een college maken de deelnemers afspraken over een herschikking van de financiële bijdragen.
3. De toetreding, zoals bedoeld in het vorige lid, wordt pas voorgelegd aan de gemeenteraden van de deelnemers, indien alle deelnemers met de toetreding akkoord zijn.
4. De toetreding vindt niet plaats dan na verkregen toestemming van de gemeenteraden van de deelnemers en de gemeenteraad van het toetredende college.
5. Toetreding tot deze regeling door andere colleges is gedurende het eerste jaar na het treffen van deze regeling niet mogelijk.
6. Op toetreding tot deze regeling is artikel 16 van deze regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 11 – Uittreding uit de regeling
1. Een deelnemer die wenst uit te treden maakt dit voornemen schriftelijk kenbaar aan de overige deelnemers.
2. Een deelnemer besluit tot uittreding nadat zijn raad hiertoe toestemming heeft verleend.
3. Uittreding kan niet eerder plaats vinden dan een jaar na afloop van het jaar waarin het besluit tot uittreding is genomen.

4. Onverminderd het derde lid, is uittreding gedurende de eerste drie jaar na aangaan van deze regeling, niet mogelijk.
5. De uittredende deelnemer ontvangt van de centrumgemeente bij uittreding een eindafrekening, met een verrekening van de voorschoten en de daadwerkelijk gemaakte kosten. Daarnaast worden in de eindafrekening de kosten opgenomen die verband houden met de uittreding. Een en ander wordt nader uitgewerkt in de dienstverleningsovereenkomst.
6. Naar aanleiding van de uittreding wijzigen de overige deelnemers de regeling, conform artikel 9, of heffen zij de regeling op, conform artikel 12.
7. Op uittreding uit deze regeling is artikel 16 van deze regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 12 – Opheffing van de regeling
1. Deze regeling wordt opgeheven bij gelijkluidend besluit van de colleges van minimaal twee derde van de deelnemers. Een verzoek tot uittreding van minimaal twee derde van de deelnemers wordt beschouwd als een verzoek tot opheffing.
2. Indien een besluit tot opheffing, als bedoeld in het vorige lid, wordt genomen, geven de deelnemers een onafhankelijke registeraccountant de opdracht om een opheffingsplan op te stellen.
3. Het opheffingsplan, bedoeld in het tweede lid, voorziet in ieder geval in de verplichting van de regiogemeenten tot deelneming in de financiële gevolgen van de opheffing en de personele gevolgen hiervan.
4. Het college van Nijmegen is belast met de uitvoering van het opheffingsplan bedoeld in het tweede lid.

Hoofdstuk 4: Overige bepalingen

Artikel 13 – Evaluatie en doorontwikkeling
Deze regeling zal binnen vier jaar na het treffen ervan worden geëvalueerd onder gemeenschappelijk opdrachtgeverschap van de deelnemers. De resultaten van deze evaluatie zullen worden verstrekt aan de colleges van de deelnemende gemeenten. Onderdeel van de evaluatie is de vraag op welke wijze de centrumregeling kan worden doorontwikkeld.

Artikel 14 – Duur
Deze regeling is voor onbepaalde tijd getroffen.

Artikel 15 – Geschillen
Onverminderd artikel 28 van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden geschillen over deze regeling onderworpen aan een niet-bindend deskundigenadvies. Voordat een dergelijk advies wordt gevraagd, dient het geschil besproken te worden in een afvaardiging van de deelnemende colleges. Wanneer dit niet leidt tot overeenstemming wijst iedere deelnemer een onafhankelijke deskundige aan. De aangewezen deskundigen benoemen gezamenlijk een deskundige die als voorzitter van de adviescommissie optreedt. Het opdrachtgeverschap aan de commissie wordt door de deelnemers gezamenlijk vervuld. De kosten van de onafhankelijke deskundige worden naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten.

Artikel 16 – Inzending en bekendmaking
1 Het college van Nijmegen zendt deze regeling aan Gedeputeerde Staten van Gelderland.
2. Het college zoals genoemd in het eerste lid draagt tevens zorg voor bekendmaking van de regeling overeenkomstig artikel 26 van de wet.
3. Het eerste en tweede lid zijn van toepassing op besluiten tot wijziging of opheffing van de regeling, alsmede op besluiten tot toetreding en uittreding.

Artikel 17 – Archivering
1. Het college van de centrumgemeente draagt zorg voor de archiefbescheiden ten behoeve van de uitvoering van deze centrumregeling, op basis van de archiefverordening van de gemeente Nijmegen.
2. Ten aanzien van de door de colleges van de regiogemeenten gemandateerde taken, berust de zorg voor de desbetreffende archiefbescheiden bij die colleges, conform de archiefverordeningen van de regiogemeenten.
3. Eén van de gemeentearchivarissen van de centrumgemeente dan wel de regiogemeenten houdt namens alle deelnemende colleges toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de centrumregeling, voor zover deze niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.

4. Bij opheffing van de centrumregeling treffen de colleges een voorziening voor het beheer van de overgebleven archiefbescheiden, de gemeentearchivarissen van de deelnemende gemeenten gehoord.

Artikel 18 – Privacy
Het in achtnemen van de privacy met betrekking tot de door de centrumgemeente uitgevoerde taken geschiedt op basis van de bepalingen die de centrumgemeente ook voor haar eigen processen hanteert conform de privacy wet- en regelgeving.

Artikel 19 – Klachten
Klachten die betrekking hebben op de uitoefening van bevoegdheden die in mandaat van de centrumgemeente worden uitgevoerd door medewerkers van de centrumgemeente worden afgehandeld volgens de klachtenregeling van de centrumgemeente.

Artikel 20 – Inwerkingtreding
Deze regeling treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgend op de dag waarop centrumgemeente Nijmegen deze regeling op de gebruikelijke wijze bekend heeft gemaakt.

Artikel 21 – Intrekking bestaande regelingen en mandaten
Met de inwerkingtreding van deze regeling vervallen eventuele bestaande regelingen en mandaten met betrekking tot de domeinen van deze regeling.

Artikel 22 – Citeerwijze
Deze regeling wordt aangehaald als: centrumregeling ‘Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland’.

Aldus besloten door:

De Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen

Toelichting bij Centrumregeling Beschermd Wonen en Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland

1.1 Inleiding
Voor wat betreft de verplichte samenwerkingstaken uit de Wmo 2015 op het gebied van bescherm wonen en opvang vervult Nijmegen de verplichte rol van centrumgemeente voor regionale samenwerking.
Gelet op de verwachtte schaalvoordelen van regionale samenwerking en de verdere verplichting van rijkswege tot samenwerking binnen de Wmo 2015 is besloten om samenwerking te formaliseren in de vorm van een centrumregeling op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

1.2 Aangaan centrumregeling
Voor het aangaan van een centrumregeling op basis van de Wgr door colleges, dienen de deelnemende colleges toestemming te vragen aan hun gemeenteraden (art. 1, lid 2 Wgr). De toestemming kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.

1.3 Deelnemers
Aan de centrumregeling nemen de colleges van burgemeester en wethouders deel van alle gemeenten in Regio Nijmegen en Rivierenland:

- Berg en Dal
- Beuningen
- Buren
- Culemborg
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar
- Neder-Betuwe
- Nijmegen
- Tiel
- West Betuwe
- West Maas en Waal
- Wijchen

De gemeente Nijmegen wordt aangewezen als centrumgemeente. Hiermee is sprake van een enkelvoudige centrumregeling. Wanneer er meer gemeenten zijn die taken uitoefenen voor andere deelnemers is er sprake van een meervoudige centrumregeling. Het ligt voor de hand om Nijmegen aan te wijzen als centrumgemeente, aangezien deze de rol als centrumgemeente op grond van de Wmo BW en MO al vervult. Uit efficiency oogpunt is er voor gekozen om taakuitvoering waar mogelijk te concentreren bij één centrumgemeente.

Centrumregeling – artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 – Begrippen
In dit artikel is een aantal begrippen nader toegelicht.
De regeling wordt aangegaan met 13 gemeenten. Ieder heeft daarin zijn eigen rol, als centrumgemeente of regiogemeente. Verder zijn ze gelijkwaardig en hebben dezelfde (stem)rechten hebben.

Artikel 2 – Doel en belang
Artikel 10, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) bepaalt dat het belang ter behartiging waarvan de regeling is getroffen in de regeling staat vermeld.

Artikel 3 – Centrumgemeente
De vorm voor samenwerking binnen het sociale domein in de provincie Gelderland is een centrumregeling op grond van artikel 8 lid 3 Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Dit is de meest lichte –geformaliseerde – publieke samenwerkingsvorm die mogelijk is voor overheden. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een gemeenschappelijk openbaar lichaam, wordt bij een centrumregeling geen nieuwe organisatie met rechtspersoonlijkheid in het leven geroepen.

Ook kent een centrumregeling geen formeel besluitvormend orgaan zoals een algemeen of dagelijks bestuur of bestuurscommissie. Bij een centrumregeling kan worden bepaald dat daarin omschreven bevoegdheden van bestuursorganen of van ambtenaren van de aan de regeling deelnemende gemeenten (regiogemeenten), voortaan in mandaat kunnen worden uitgeoefend door bestuursorganen of ambtenaren van een van de deelnemende gemeenten (de centrumgemeente). De basis voor deze vorm van samenwerking wordt gelegd in de tekst van de centrumregeling. Per deelnemer kunnen er vervolgens in een dienstverleningsovereenkomst nadere afspraken worden gemaakt.

In dit artikel wordt Nijmegen aangewezen als centrumgemeente.

Artikel 4 – Taken
De taken die gedefinieerd zijn onder deze regeling worden beschouwd als een minimum pakket dat gelijk is voor alle deelnemende gemeenten. In onderling overleg kan het takenpakket worden uitgebreid of aangepast; dat kan gezamenlijk door aanpassing van het handvest of tussen betreffende regiogemeente en Nijmegen door aanpassing van de dienstverleningsovereenkomst. Nijmegen zal haar rol als centrumgemeente in de zin van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in de geest van deze regeling invullen. Het gaat daarbij zowel om de wettelijke taken: Beschermd wonen, Beschermd thuis, Maatschappelijke opvang, Daklozenopvang, OGGz, Verslavingszorg . Daarnaast gaat het om de organisatie van de centrale toegang beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
De taken die krachtens de centrumregeling worden opgedragen aan de centrumgemeente, worden door de colleges bijgehouden in een register. Dit is in lijn met artikel 27 Wgr.

Artikel 5 – Bevoegdheden
Per deelnemende gemeente moet een mandaatregeling worden gemaakt, waarin de relevante bevoegdheden van het college aan het college van Nijmegen wordt gemandateerd. Ook dient een volmacht te worden verstrekt voor het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen. Bevoegdheden die niet worden overgedragen blijven bij het bestuursorgaan dat de bevoegdheden bezit. De centrumgemeente kan door inkoop- of subsidie opgedragen taken laten uitvoeren. Bij inkoop in een samenwerkingsverband speelt aanbestedingsrecht een belangrijke rol. Een aankoopcentrale is een mogelijkheid op basis van de Aanbestedingswet 2012 (artikel 2.11) waarmee publieke organisaties gezamenlijk kunnen inkopen zonder tegen aanbestedingsrechtelijke problemen aan te lopen.

Een aankoopcentrale plaatst opdrachten en sluit overeenkomsten op eigen naam, en hanteert daarbij de verplichtingen die de Europese aanbestedingsrichtlijnen opleggen. Bij gebruikmaking van een aankoopcentrale kunnen aanbestedende diensten […] zonder toepassing van een procedure hun producten of diensten bestellen bij die aankoopcentrale.1
Er is voor gekozen om de gemeente Nijmegen voor alle opgedragen taken aan te wijzen als aankoopcentrale. Dit betekent niet dat er altijd sprake moet zijn van inkoop, er is ook ruimte om te kiezen voor subsidie. De deelnemers bepalen gezamenlijk welke zorg wordt ingekocht of gesubsidieerd. De inkoop of subsidiëring en de onderhandelingen hierover geschieden door de centrumgemeente Nijmegen – onder voorbehoud van instemming deelnemers – binnen de afgesproken kaders.
Bij deze manier van inkopen, zijn maximale efficiencyvoordelen te behalen. Door grotere volumes, zal er sprake zijn van een sterkere onderhandelingspositie die tot kostenbesparingen en betere voorwaarden kan leiden. Ook kunnen voordelen (financieel en op het gebied van kennisopbouw) behaald worden door het centraliseren en standaardiseren van de inkoopprocessen en organisatie.
1 MvT, Kamerstukken 32440, nr. 3, p. 43.
Daarnaast richt de samenwerking zich op overleg en afstemming tussen de deelnemende gemeenten met betrekking tot het sociale domein. Verbetering van kwaliteit en het benutten van schaalvoordeel is leidend.

Artikel 6 – Financiën
De kostenverdeling bestaat uit twee componenten:

˜ Een onderdeel voor de technische uitvoering van de inkoop en subsidie (lid 1).
˜ Een onderdeel voor de vergoeding van het daadwerkelijke gebruik van zorg (lid 2).
Voorts wordt voor de kostenverdeling een solidariteitsprincipe gehanteerd. De deelnemers verklaren zich in financiële zin solidair gedurende drie jaar. De zorgvraag laat per regiogemeente jaarlijks grote fluctuatie zien. Door gedurende drie jaar de budgetten samen te besteden, zal de zorgvraag dichter bij het gemiddelde komen, waardoor de budgetten afdoende moeten zijn.

Artikel 7 - dienstverleningsovereenkomst
Binnen de variabelen die binnen de centrumregeling worden vastgelegd, kan de centrumgemeente met afzonderlijke regiogemeenten dienstverleningsovereenkomsten afsluiten. Het is ook mogelijk om als centrumgemeente met alle regiogemeenten één gezamenlijke dienstverleningsovereenkomst af te sluiten.
Dienstverleningsovereenkomst (artikel 7)
Tussen de colleges wordt een dienstverleningsovereenkomst gesloten waarin nadere uitwerking wordt gegeven aan de regeling. In dit handvest wordt tenminste geregeld:
˜ De uitvoeringskaders;
˜ De kwaliteitseisen waaraan de taakuitoefening door Nijmegen moet voldoen;
˜ De uitwerking van de kostenverdeelsleutel cq.de wijze waarop de deelnemende gemeenten een financiële bijdrage leveren in de kosten die Nijmegen maakt voor de uitvoering van de krachtens de regeling opgedragen taken en bevoegdheden;
˜ De informatieplicht en verantwoordingsplicht van het college van de centrumgemeente Nijmegen aan de overige colleges van de regiogemeenten;
˜ De wijze waarop de colleges van de regiogemeenten elkaar informeren over het niet nakomen van hun verplichtingen en de gevolgen die zij daaraan verbinden.

In een dienstverleningsovereenkomst tussen de centrumgemeente Nijmegen en elke andere deelnemer afzonderlijk wordt per taakgebied of per taak nadere uitwerking gegeven aan de regeling. Tevens regelt de DVO het mandaat dat aan de centrumgemeente wordt verleend.

Artikelen 9, 10, 11 en 12 – Wijziging, toetreding, uittreding en opheffing
Een gemeenschappelijke regeling die voor onbepaalde tijd is getroffen (zie artikel 14) dient bepalingen te bevatten omtrent wijziging, opheffing, toetreding en uittreding (artikel 9, lid 1 Wgr). Iedere deelnemer kan een voorstel doen tot wijziging. Over een wijziging moeten alle deelnemers overeenstemming bereiken. De colleges besluiten over de wijziging nadat ze daarvoor toestemming van hun gemeenteraden hebben gehad.

Voor het wijzigen van de centrumregeling is toestemming van de gemeenteraden van alle deelnemers en besluitvorming in alle colleges vereist[i]. Voordat een wijziging wordt doorgevoerd, is instemming van twee derde van de deelnemende colleges vereist.

Het eerste jaar na het aangaan van de regeling is toetreding van nieuwe deelnemers niet mogelijk. Dit om de deelnemers in de nieuwe regeling de kans te geven onderling hun draai te vinden en om tijdige besluitvorming over het aangaan van de regeling te stimuleren.
Toetreding van nieuwe deelnemers na het eerste jaar vergt een wijziging van de regeling. Dit kan op voorstel van elk van de deelnemers. Toetreding kan plaatsvinden, nadat zij hiertoe onderling overeenstemming hebben bereikt. Het besluit tot wijziging van de regeling vindt plaats na toestemming van hun gemeenteraden.

Uittreding van deelnemers is de eerste drie jaar niet mogelijk. Na deze periode kan uittreding niet eerder worden geeffectueerd dan een jaar na afloop van het jaar waarin het besluit tot uittreding is genomen.
Uittreding van deelnemers vergt een wijziging van de regeling. Ook kan naar aanleiding van de uittreding besloten worden de regeling op te heffen.
Na een daartoe strekkend besluit van de colleges van twee derde van de deelnemers zal de regeling worden opgeheven.
Bij besluitvorming telt de stem van iedere regiogemeente even zwaar.

Artikel 13 – Evaluatie
De centrumregeling zal binnen vier jaar na aangaan worden geëvalueerd onder gezamenlijk opdrachtgeverschap van de deelnemers. De resultaten van deze evaluatie zullen worden verstrekt aan de deelnemende colleges.

Artikel 14 – Duur
De voorkeur wordt gegeven aan een regeling voor onbepaalde tijd ten opzichte van een regeling voor bepaalde tijd. Wanneer na evaluatie geconcludeerd wordt dat de regeling effectief is en voortzetting behoeft, hoeft hiervoor geen nieuwe regeling in het leven te worden geroepen. Bij een regeling voor bepaalde tijd zou de regeling op een in de regeling genoemde datum vervallen.

Artikel 15 – Geschillen
Artikel 28 van de Wgr bepaalt dat geschillen omtrent de toepassing van de regeling door gedeputeerde staten worden beslecht, tenzij deze onder de bevoegdheid van een rechter vallen. Onverminderd deze bepaling worden geschillen over de regeling onderworpen aan een niet bindend deskundigenadvies. Voordat dit daadwerkelijk gebeurd, dient de kwestie besproken te worden in een afvaardiging van de deelnemende colleges. Wanneer dit niet tot een oplossing leidt benoemen de colleges elk een onafhankelijk deskundige. Deze deskundigen benoemen gezamenlijk een deskundige die als voorzitter van de adviescommissie optreedt. De colleges van de deelnemende gemeenten treden gezamenlijk op als opdrachtgever van de adviescommissie.

Artikel 16 – Inzending
Het college van de centrumgemeente Nijmegen draagt zorg voor het insturen van de regeling aan Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland. Dit geldt ook voor het geval de regeling wordt gewijzigd.

Artikel 17 – Archivering
De archivering met betrekking tot de door de centrumgemeente Nijmegen uitgevoerde taken geschiedt op basis van de bepalingen die deze gemeente ook voor haar eigen processen hanteert. Hierbij worden in ieder geval de van toepassing zijnde wet- en regelgeving in acht genomen, zoals (maar niet uitsluitend) de bepalingen uit de Archiefwet, de Wet bescherming persoonsgegevens, de Wmo 2015.

Artikel 20 – Inwerkingtreding
De regeling treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgend op de dag waarop het laatste deelnemende college deze regeling bekend heeft gemaakt. De centrumgemeente is gehouden aan de publicatie van de regeling.
Wanneer een van de gemeenteraden geen toestemming verleent, heeft dit geen opschortende werking voor het aangaan van de regeling. De regeling zal dan zonder de betreffende deelnemer worden aangegaan.

[i] Artikel 1 Wgr. De toestemming van de raad kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang

Bijlage 3:
Korte weergave juridische vormgeving gemeentelijke samenwerking

Er bestaan veel manieren om intergemeentelijke samenwerking vorm te geven. Het gaat in deze memo om publiekrechtelijk taken en bevoegdheden. Daarom zijn de privaatrechtelijke samenwerkingsvormen niet verder[1] uitgewerkt.

De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) vormt daarmee de juridische basis voor intergemeentelijke samenwerking. Deze wet kent verschillende samenwerkingsvormen (in volgorde van licht naar zwaar):
- De regeling zonder meer;
- Het gemeenschappelijk orgaan;
- De centrumgemeente;
- De Bedrijfsvoeringsorganisatie.

De regeling zonder meer
Dit is de lichtste vorm van samenwerking tussen gemeenten. Deze samenwerking baseert zich op artikel 1 van de Wgr. Gemeenten werken samen zonder openbaar lichaam en zonder gemeenschappelijk orgaan. Delegeren en mandateren van bevoegdheden is niet aan de orde. Het gaat uitsluitend om afstemming. Gemeenten werken samen op basis van convenanten, intentieovereenkomsten en bestuursafspraken. Daarin regelen ze de intentie tot samenwerking evenals het doel, de aard en de wijze waarop die plaatsvindt.

Kenmerken:
- Overeenkomst is vormvrij.
- Bezit geen rechtspersoonlijkheid.
- Gemeenten behouden eigen bevoegdheden. Gemeenten kunnen geen taken of bevoegdheden van aan de regeling overdragen.
- Veel afstemmingsmomenten nodig.
- De deelnemende gemeenten worden, in beginsel, niet gebonden door de besluitvorming van de regeling voor gezamenlijk beleid of binding. Daarvoor is besluitvorming door de afzonderlijke deelnemers noodzakelijk.
- De bepalingen uit de Wgr voor het verschaffen van informatie of het afleggen van verantwoording zijn niet van toepassing.

Gemeenschappelijk orgaan
Dit is een vorm van samenwerking met één bestuur. Het gemeenschappelijk orgaan is een minder zware vorm van samenwerking dan het openbaar lichaam. Gemeenten kunnen aan een gemeenschappelijk orgaan beschikkingsbevoegdheden overdragen, geen regelgevende bevoegdheden. Een gemeenschappelijk orgaan bezit geen rechtspersoonlijkheid. Daarom kan deze niet zelfstandig deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.

Kenmerken:
- Bezit geen rechtspersoonlijkheid.
- Bestuursstructuur: een AB en voorzitter, geen DB.
- Overdracht van bijna alle taken en bevoegdheden mogelijk, behalve regelgevende bevoegdheden.

---

[1] In geval van publiekrechtelijke taken is het principiële uitgangspunt dat niet wordt gekozen voor een privaatrechtelijke samenwerkingsvorm. Dit volgt uit de interpretatie van de Hoge Raad van artikel 10:3 Algemene wet bestuursrecht: indien er sprake is van de overdracht van publiekrechtelijke bevoegdheden heeft de publiekrechtelijke samenwerkingsvariant altijd de voorkeur.

- De deelnemende gemeenten zijn gebonden aan de effecten van de besluitvorming door het bestuur.
- De regeling dient informatie- en verantwoordingsbepalingen te bevatten.

Centrumgemeente
Hierbij mandateert het ene gemeentebestuur bestuurlijke bevoegdheden aan een bestuursorgaan van een andere gemeente. In mandaat, geen delegatie. Als gemeenten deze constructie gebruiken, wijzen zij meestal één gemeente als centrumgemeente aan. Deze oefent namens de deelnemende gemeenten bepaalde bevoegdheden uit. De centrumgemeente vertegenwoordigt als het ware de andere gemeenten. Gemeenten hoeven geen nieuwe organisatie op te zetten. Daarmee is deze constructie eenvoudiger en relatief makkelijk te organiseren.

Kenmerken:
- Bezit geen rechtspersoonlijkheid.
- Het bestaande bevoegdhedenpakket en de daaraan gekoppelde gemeentelijke besluitvormingsstructuren van de afzonderlijke gemeenten blijft intact.
- Mandatering van uitvoeringsbevoegdheden, echter iedere gemeente blijft verantwoordelijk. Het is mogelijk om bijna alle bevoegdheden te mandateren. Tenzij een wettelijk voorschrift of de aard van de bevoegdheid zich hiertegen verzet. Een aantal bevoegdheden, zoals de bevoegdheid algemene verbindende voorschriften te bepalen, is expliciet uitgesloten van mandatering (10:3 lid 2,3,4 Awb).
- De bepalingen uit de Wgr voor het verschaffen van informatie of het afleggen van verantwoording zijn niet van toepassing.

Bedrijfsvoeringsorganisatie
De Wgr stelt dat de Bedrijfsvoeringsorganisatie kan worden ingesteld voor: ondersteunende processen en uitvoeringstaken. Hiermee doelt de Wgr op bedrijfsvoerings- en eenvoudige uitvoerende taken. Daar waar beleidsmatige afwegingen worden gemaakt ligt de grens voor eenvoudige taken. Is hier sprake van, dan is het niet mogelijk om een Bedrijfsvoeringsorganisatie te gebruiken. De keuze voor deze beperking komt, omdat de Bedrijfsvoeringsorganisatie geen interne verantwoordingsstructuur kent. De gedachte is dat taken op het gebied van bedrijfsvoering naar hun aard niet vragen om zware bestuurlijke aansturing.

Kenmerken:
- Bezit rechtspersoonlijkheid.
- Bevoegdheden gericht op ondersteuning of uitvoering (alleen taken en bevoegdheden van het college).
- De regeling dient informatie- en verantwoordingsbepalingen te bevatten.
- Instemming gemeenteraden nodig bij instelling

REGIOPLAN BESCHERMD WONEN

REGIO NIJMEGEN EN RIVIERENLAND

- Berg en Dal
- Beuningen
- Buren
- Culemborg
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar
- Neder-Betuwe
- Nijmegen
- Tiel
- West Betuwe
- West Maas en Waal
- Wijchen

BESCHERMD THUIS

Steeds meer lokaal

Voor het anders organiseren nemen we 7-10 jaar de tijd

BESCHERMD WONEN

Organiseren we regionaal

We zijn lokaal verantwoordelijk en dragen de uitvoering over

Gemeente Nijmegen:

Inkoop en contracten

Contact met zorgaanbieders,

Monitoring kwantiteit en kwaliteit van zorg

CENTRALE TOEGANG

GGD Gelderland-Zuid

is de Centrale Toegang en beheert het overzicht

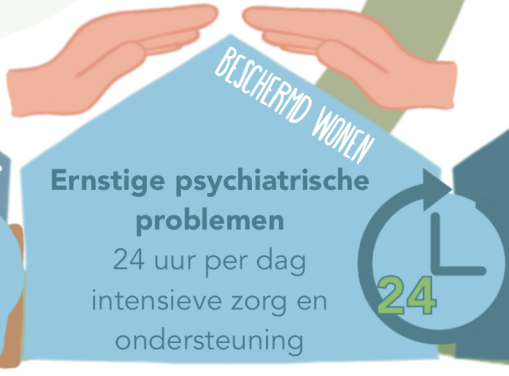

Een fijne plek, goede afspraken en samen met de omgeving

Vragen voorbespreking 2 juni

Indiener: Alda van Zijl, D66

Agendapunt 1.4. Regioplan beschermd wonen:

1) Het is besproken in de participatieraad: Wat vonden zij er van? En waarom krijgen wij hier geen verslag van?

De Participatieraad vond de uitleg over het regioplan duidelijk. Ze worden graag op de hoogte gehouden over het ingroei pad van 7 tot 10 jaar dat gevolgd wordt vanaf het moment dat de decentralisatie een feit is. Vanaf dat moment gaan we kijken in hoeverre regionale instellingszorg nog verder afgebouwd kan worden. Daarnaast welke andere vormen van zorg in Rivierenland ontwikkeld kunnen worden en welke ambulante zorg in Buren kan plaatsvinden.
De participatieraad maakt zelf een verslag van hun overleg met de gemeente. Wij maken een actielijst en overzicht van besproken voorzieningen.

2) In de risico's wordt omschreven dat 'er een bepaald lokaal draagvlak nodig is'. Hoe staat het met dit draagvlak in de gemeente Buren?

Vooralsnog is niet bekend welk draagvlak er is. De decentralisatie is echter een feit en het zorgdragen voor een sluitende aanpak voor mensen met psychische kwetsbaarheid is ook verplicht. Dit is eerder ook door de Raad vastgesteld in het Beleidsplan Samen Dichtbij. In de lijn hiervan is het plan te starten met een lokale aanpak van Ggz problematiek. Samen met enkele zorgaanbieders, ervaringsdeskundigen, de huisartsen en het sociaal team wordt geprobeerd de doelgroep vroegtijdig op te sporen zodat inzet van zware zorg zoveel mogelijk voorkomen wordt en eerder gewerkt wordt aan herstel. Daarnaast zal er aan partners in het voorliggend veld de mogelijkheid worden geboden kennis over de doelgroep te krijgen door middel van scholing. Dit aanbod kan op termijn ook aan inwoners worden aangeboden.

3) In de risico's wordt ook beschreven dat er nu nog niet voldoende woonplekken zijn, maar dat hier wel aan gewerkt wordt; wat is de verwachting?

De verwachting is dat er niet zo maar voldoende woonplekken gerealiseerd kunnen worden. Er liggen ook opgaven voor huisvesting van andere doelgroepen zoals bijvoorbeeld voor statushouders. De corporaties hebben niet veel mogelijkheden voor uitbreiding van het woningaanbod. Bekeken moet gaan worden of we andere –tijdelijke- woonvoorzieningen kunnen realiseren de komende jaren en of dat we in samenwerking met andere gemeenten woonvoorzieningen voor de doelgroep kunnen organiseren.

Vragen Voorbespreking 2 juni

Agendapunt 1.4 Beschermd Wonen

Indiener: Wander van Laar, Gemeentebelangen

1. Wie gaan er zitting nemen in het AB?
Er komt geen AB en DB, omdat het niet om een GR gaat, maar om een centrumgemeenteregeling en een DVO. Het gemeentebestuur blijft zelf verantwoordelijk.

2. Waarom pakken wij dit niet lokaal op?
Het organiseren van BW kost relatief veel geld. Dit komt vooral omdat er veel specialistische kennis nodig is. De doelgroep heeft verschillende soorten psychiatrische problemen. Hierdoor hebben ze behoefte aan verschillende soorten ondersteuning. Door groepen met dezelfde beperkingen bij elkaar te laten wonen, blijft de zorg betaalbaar. Dit kan een kleinere gemeente niet zelf organiseren. Hiervoor is de doelgroep per gemeente te klein en te verschillend. Alleen door samen te werken, kunnen we de bestaande zorg en ondersteuning blijven aanbieden.

3. Komen er ook voorzieningen in de directe omgeving van onze gemeente of moeten de inwoners waar het overgaat richting Nijmegen?
Instellingen voor Beschermd Wonen zijn regionale voorzieningen i.vm. de benodigde schaalgrootte. Deze voorzieningen staan voor een groot gedeelte in Nijmegen, maar we hebben ook voorzieningen in onder meer Tiel en Culemborg. Het is de bedoeling dat we de komende jaren kijken in hoeverre we het voorzieningenniveau in Rivierenland kunnen uitbreiden en wordt ook onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van herstel vanuit de eigen woonplek. Dit is Beschermd thuis en kan alleen worden ingezet als de problematiek niet te zwaar is.

4. Wil graag inzage in de begroting van de gemeente Nijmegen inzake Beschermd wonen.
Vanaf 2022 gaan we een regiobegroting opstellen. Onze financieel adviseur is hier nauw bij betrokken en is nu ook bij de voorbereiding betrokken.

Op dit moment zijn dit de voorlopige kosten BW 2020.

Omschrijving	Bedrag 2020 (in mln)	Opmerkingen
Zorg in natura (BW)	€41,4	Wordt **minder** vanwege Wlz-uitname
Transformatiekosten / Beschikbaarheidsvergoedingen	€2,1	Transformatiekosten zijn niet structureel
PGB	€6,5	Wordt **minder** vanwege Wlz uitname
Subsidies BW	€0,3	
Toegang BW	€0,9	Er komt nog €0,4 mln **bij** in de toekomst voor CTMO
Uitvoeringskosten	PM!	€1,1 mln in 2020 voor ambtelijke formatie Nijmegen + regio op dit moment!!
Overige kosten	€1,4	Oa inkoop goederen/diensten, advies, opleiding, onderhoud, kapitaallasten, uitvoering wvggz etc.
Corona-meerkosten	0,8	Niet structureel
Totaal BW	**€54,4**	Gaat Wlz vanaf, a-structurele kosten vanaf. Uitvoeringskosten nog vast te stellen!
Subsidies MO/OGGZ	€14,2	
Overige	€1,5	Oa inkoop goederen/diensten, advies, opleiding, onderhoud, kapitaallasten, uitvoering wvggz etc.
Corona-meerkosten	€0,9	Niet structureel
Uitvoeringskosten	PM!	
Totaal MO	**€16,6**	Dit is inclusief meerkosten, maar exclusief uitvoeringskosten 2020 geen 'doorsnee' jaar. Rijksontvangsten (DUMO) ca. €10,1mln

D66

Motie van de fractie D66, CDA. Fractie mevr. van Dam en GB ter zake agendapunt 6.3 Regioplan beschermd wonen

De Raad van de gemeente Buren in vergadering bijeen op 17 juni 2021Gelezen het raadsvoorstel D.088062

Overwegende dat:
- Er in het Raadsvoorstel bij punt 2.1 geschreven staat:

We willen dat onze inwoners kunnen werken aan herstel in **de eigen omgeving**
We willen de verantwoordelijkheid voor goede zorg op het laagst mogelijke niveau organiseren: zo **lokaal** mogelijk. Dit kan niet als iemand beschermd moet wonen, maar wel als iemand minder zorg nodig heeft. Dat kan met het product Beschermd Thuis. Hiermee woont een inwoner zelfstandig en is zorg en ondersteuning van een zorgaanbieder op afroep beschikbaar.
Beschermd Thuis bestaat op dit moment nog onvoldoende en biedt kansen om op lokaal niveau te organiseren, bijvoorbeeld met kleinschalige woonprojecten. Het organiseren hiervan kost tijd. Daarom nemen we hiervoor 7 tot 10 jaar. **Gemeenten kunnen lokaal verantwoordelijk worden voor de inrichting en uitvoering van Beschermd Thuis.**

- Sinds de invoering van de Wet Permanent worden er een nieuwe benadering geldt voor een (tijdelijke) planologische omgevingsvergunning. Hierdoor kan het bevoegd gezag op grondslag van de aanvraag een planologische omgevingsvergunning verlenen voor zowel een permanent als tijdelijk planologisch strijdig gebruik.
- Voor tijdelijk planologisch strijdig gebruik kan men aan de omgevingsvergunning een termijn verbinden. Het kan daarbij gaan om allerlei varianten. Denk aan een termijn van bijvoorbeeld twee of vijf dagen tot bijvoorbeeld tien of vijftien jaar en langer.

Is van oordeel dat:
- het niet wenselijk is als deze inwoners 7-10 jaar moeten wachten op de regionale organisatie van Beschermd Thuis
- de gemeente Buren graag veel eerder wil realiseren en dat onze inwoners dan lokaal kunnen herstellen via Beschermd thuis in de eigen omgeving
- de gemeente Buren nu ook al dringend behoefte heeft aan huisvesting voor andere kwetsbare groepen in onze gemeente
- de gemeente Buren ook dringend behoefte heeft aan sociale woningbouw
- woningzoekenden in onze gemeente waarbij starters en inwoners met een urgentie ook een belangrijke groep zijn die hier huisvesting willen
- voornoemde woningbouwbehoefte maatschappelijk steeds urgenter wordt.

De gemeenteraad het college voorstelt om:
- In te stemmen met een locatieonderzoek tijdelijke woningen met de meeste aandacht voor de sociale woningbouw waar de Tiny Houses en een Knarrenhof een onderdeel van kunnen zijn
- Aandacht hierbij voor de mogelijkheid om speciaal te bouwen voor de volgende groepen inwoners:
  * Zorgwoningen * Woningen voor inwoners met urgentie en * Starters * Ouderen
- het voornoemde onderzoek met voortvarendheid voor te leggen aan de gemeenteraad;

en gaat over tot de orde van de dag.

D66 CDA fractie van Dam GB

Motie Vreemd aan de orde van de dag van de PCG over **“aanleg glasvezel in buitengebied”**

De raad van de gemeente Buren in openbare vergadering bijeen op 17 juni 2021,

Overwegende dat:

- De gemeenteraad op 18 december 2018 het college heeft opgeroepen om faciliterend op te treden rondom de aanleg van glasvezel in het buitengebied;
- In maart 2019 de grens van 50 procent van inschrijvingen is gepasseerd en hiermee de weg voor aanleg van glasvezel in het buitengebied vrij is gemaakt;
- In april 2019 gestart is met de aanleg van glasvezel in het buitengebied door Digitale Stad;
- Sinds juli 2020 de aanleg van glasvezel in het buitengebied vertraging op heeft gelopen omdat het Waterschap Rivierenland geen toestemming geeft voor het graven in de Rijndijk;
- Honderden inwoners in het buitengebied al meer dan 2 jaar wachten op de aan hen beloofde glasvezelaansluiting;

Stelt vast dat:

- De gesprekken tussen het Waterschap Rivierenland en de aannemer volledig zijn vastgelopen over de aanleg van glasvezel in het gebied van de Rijnbandijk;
- Hierdoor meer dan 100 woningen tussen Rijswijk en Ingen niet aangesloten kunnen worden op internet via glasvezel;
- Er ongeveer 160 aansluitingen in het buitengebied bij Lienden geen glasvezelverbinding hebben;
- De kans bijzonder klein is dat de overgebleven aansluitingen in de toekomst door een (andere) marktpartij zullen worden aangesloten, aangezien dit niet rendabel is;
- Het voor individuen niet betaalbaar zal zijn zelf de aanleg van glasvezel te organiseren.

Roept het college van burgemeester en wethouders op om:

- In het belang van haar inwoners een bemiddelende en faciliterende rol in te nemen om de gesprekken vlot te trekken tussen het Waterschap Rivierenland en de aannemer t.b.v. de aanleg voor de meer dan 100 aansluitingen tussen Rijswijk en Ingen en de aanleg voor de 160 aansluitingen in het buitengebied bij Lienden.
- Zich in te spannen en bestuurlijke druk uit te oefenen zodat voor het einde van 2021 alle aansluitingen in het buitengebied alsnog zijn voorzien van een glasvezelverbinding en de raad hiervan op de hoogte te houden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Maurik, 17 juni 2021

Namens de fractie PCG

Erik Zaaijer